

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

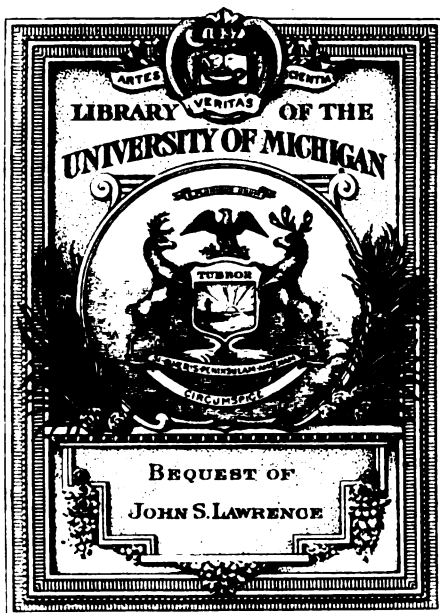
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B 359869

878

08

C9

Publius Naso, P.
**PUB. OVIDII
NASONIS
OPERUM**

TOMVS PRIMVS.
**INTERPRETATIONE ET NOTIS
ILLUSTRAVIT**

DANIEL CRISPINUS, HELVETIUS,
JUSSU
CHRISTIANISSIMI REGIS;
AD USUM

SERENISSIMI DELPHINI.

In pagina versa indicantur ea quæ in hoc tomo continentur.

LUGDUNI;
Apud ANISSONIOS, JOANNEM POSUEL,
ET CLAUDIUM RIGAUD.

M. D. C. LXXXIX.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

878
07
27
I N H O C P R I M O T O M O
Continentur

Epistolarum Heroïdum *Liber.*
Amorum *Libri III.*
Artis Amatoriæ *Libri III.*
Remedium Amoris
De Medicamine faciei
Halieuticon. *Fragmentum.*
Nux. *Elegia.*

John S. Lawrence Estate

gt
4-9-1925
4-Vols

878

07

27

PUB. OVIDII
N A S O N I S
O P E R A

Quatuor tomis comprehensa.

ELENCHUS EORUM QUÆ IN QUATUOR
Tornis Operum Ovidij habentur.

IN PRIMO TOMO,

Epistolarum Heroïdum *Liber.*

Amorum *Libri III.*

Artis Amatoriæ *Libri III.*

Remedium Amoris.

De Medicamine faciei.

Halieuticon. *Fragmentum.*

Nux. *Elegia.*

IN SECUNDO TOMO,

Metamorphoseon *Libri XV.*

IN TERTIO TOMO,

Tristium *Libri V.*

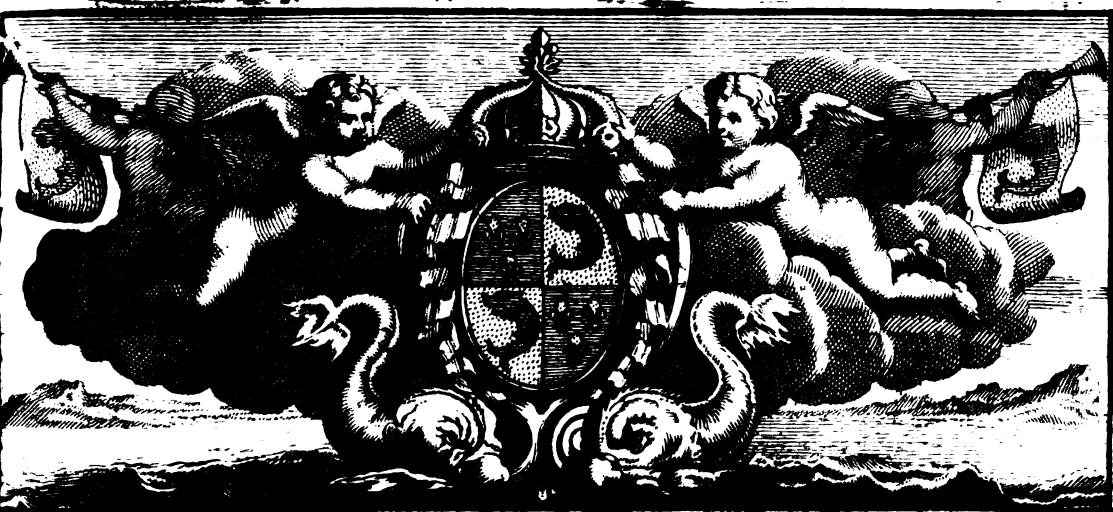
Epistolarum ex Ponto *Libri IV.*

Libellus in Ibin.

Fastorum *Libri VI.*

IN QUARTO TOMO,

Index Locupletissimus.

AD SERENISSIMUM
GALLIARUM
DELPHINUM

DANIEL CRISPINUS,
HELVETIUS.

U E M longissimè à Patriâ,
atque in ultimos Barbaro-
rum Cæsaris ira submoverat,
eum Mansuetudo tua in
Urbem reducit, D E L P H I N E
SERENISSIME; Ut non aliter cum

â 1j

E P I S T O L A.

ipso exulasse Mūsæ videantur , quàm ut ex omnium luctu tua major gloria splenderet. Is adeò , quando ità jussisti, meque ejus introductionis administrum, ex Illustrissimi, atque Sapientissimi Ducis Montauserii instinctu, voluisti, Tibi adest Venerum atque Deliciarum comes assiduus, qui beneficio tuo neque ampliùs Sarmaticam feritatem exhorreat, neque de Manibus & cineribus suis sit ultrà sollicitus. Gratia tua jam diu Imperatoris offensiones omnes oblitteravit. Verùm jam aliud majus est, quod elegantissimi Poëtæ mentem distineat. Majestatis videlicet nova quædam tua atque incredibilis species, quam vultu & omni corporis formâ, mirâ cum suavitate conjunctam exhibes, ità accedentis mentem totam perstrinxit, ut vix cogitationum suarum sit ipse sibi conscius; nedum cogitata sua liberè proferre possit. Româ illâ veteri, in quâ & ipse floruerat, nihil majus, nihil amabilius,

E P I S T O L A.

ne fando quidem acceperat , quæ Augusto suo tanquam præfenti atque aspectabili numine quopiam gloriabatur. At , ne quid de sede dicam regiâ , cuius statum atque ordinem , decus , splendorem , aliâque nullibi conspicienda nemo quisquam non admiretur ; postquam hîc homines Diis suis superiores advertit Naso , Teque insuper vidit , Princeps Auguste , LUDOVICI MAGNI Cura , quem per tam longam Regum seriem , tantôque rerum molimine Fata pro hujusce ævi gloriâ & faustitate in Orbem invexerunt , tunc verò , si non in totum sibi Barbarus visus est , mutum sanè fieri stupor optimum esse persuasit. Ad nutum itaque tuum , Tibique in omnia paratissimus deinceps cum tuis permanebit : ut si quando à versando Orbe & componendo , aut ab Inviâti Parentis labore animum revocare libuerit , seu jocos , quos amabiliter movere Thalia sua illum edocuit , seu fabellis , quas ab Apolline

â iij

E P I S T O L A.

ipſo videtur mutuafſe , cogitationes tuas delinire aliquantiſper audeat. Si quidem & illum cooptare , atque in tuorum chorum arceſſere non dedignatus es , haud ingratum erit , S E R E N I S S I M E P R I N C E P S , quòd illius dotem , quàm maximè prodeſſe poſſit , aliquatenus verbis apud Te exornem. Eâ licentiâ plurima habere etiam illum affirmare non dubitem , quæ regiæ dignitati , ad quam & Natales tui , & Gloria Regis , & Populorum vota Te ducunt nequaquam infeliciter reſpondeant : ſiquidem & ſummo artificio quæ hinc inde diſperſa erant in unum corpus coëgit , & ea , magis ad voluptatem parata , Politicis artibus ità conſecravit , ut illam ſub Virtutis ſigna redigere unicè ſtudiſſe videatur. Scis ità eſſe jam diu , qui Transformationum libros non evolviſti modò alacritate eximiâ , ſed acri inſuper , quanquam juvenili judicio præcellentem moralibus obſerva-

E P I S T O L A.

tionibus tuis reddidisti. Sensim ergo & quasi per gradus à Poëtæ lusibus ad ejus seria, tum ab ejus seriis, quæ Tibi quasi præludio fuerint ad ardua regni, ad quæ posceris, cum magno Parente assurgere poteris. Ità verò illum adornavi, Latinumque ejus sermonem, quâ fieri potuit, ad Gallici nostri rationem sic revocavi, ut si minùs directè Tibi, DELPHINE SERENISSIME, usui esse contendit, per alium saltem reverentiam suam, meamque cum utriusque officiosissimis obsequiis declarare aggrediatur. Nimirum ad oblectandam Pueri insignis Burgundiæ Ducis primam ætatem fuerit aptissimus; Cui, utpote Regis Spei secundæ, tuæque voluptati, gratum esse aliquâ ex parte si liceat, tum denique neque famæ, neque fortunæ ampliùs poeniteat. At enim conatus me transversum agit, qui ubi sim, & quem compellem, sum penè oblitus, præ studio. Utcumque ignoscas, nam mi-

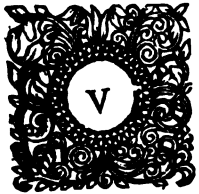
E P I S T O L A.

tissimus es , Tempora sua sibi præripi non fama modò & gentes , sed & publica omnium lætitia queritur. Quandoquidem meliùs vox omnium quæ pectore habeo comprehensa , expediet , pluribus supersedeo , non sine votis tamen , ut Deus ter Opt. Maximus Te incolumem præstet animo pariter & corpore , Teque bonorum omnium fervet usque Tutamen.

Datum. Lausana. VII. Kal. Octob. 1685.

BENEVOLO LECTORI

S A L U T E M.

ITAM suam tam accuratè , tamque eleganter Naso ipse , Tristium lib.4. Eleg. 10. posteris consignavit , ut voluptati tuæ invidere , minùsque mihi consulere videar , si quæ ille scripsit aliter inculcare studuerim.

Nonnulla adeòque tantùm adjiciam , quæ aut leviora illi visâ sunt , aut de se prædicare modestia non sivit , fata denique sua referre illum prohibuerunt : Deinde quid ex hâc expectes novâ editione paucis aperiâ . Posito ergo , quòd Elegiam illam perlegeris , ex quâ non natales modò Poëtæ , studia , plurimâque alia re ipsâ magis quàm oratione ejus modestissimâ perceperis , paucula hæc ex doctorem virorum monumentis hinc inde desumpta , seu etiam ab ipso Nasone mutuata , ita accipe . Ingeniosissimum fuisse , atque incredibili quâdam facilitate & felicitate à naturâ instructum nullus non confiteatur ; siquidem vel illa ipsa quæ ex arte exquisitissimâ ab ipso proferuntur , tantam ubique habent simplicitatem , ut quivis idem , solo naturæ impulsu præstare posse sibi videatur . Lepos nativus in mirâ copiâ atque varietate nuspiam desideratur : minùsque eò accersitas aut aliunde petitas ejus opes credideris , quòd subinde luxuriantem potiùs & exultantem stilum reprimere , quàm quicquam addere cupiveris . At enim tantoperè illæ celebratæ Nasoniani ingenii dotes , utcumque maximæ , non tamen illud sunt quod maximè splen-

P R Æ F A T I O.

det, mihi que adeò maximè probatur. Habent illæ etiam omnes, ni fallor, decus suum & suavitatem ex ingenuâ, quam vix suo nomine dixerim nescio quâ sese semper alacrius & in melius effingente, lenitate atque urbanitate mirificâ, quâ efficitur ut, sublato omni verborum ornatu, imò & rerum ipsarum utilitate, supersit adhuc aliquid, quod animum detineat, quod oblectet, quod insuper vel invitum sequacem & lubentem efficiat. Scilicet ille non fuit modò artibus omnis generis excultissimus, & omnium præcellenti disciplinâ morum ad contemplationem, ut solent, aut inanem loquacitatem ad ambitum usque imbutus: sed, caput quod fuit totius rei, paratas ita habuit, tamque altè bono à naturâ ingenio infixas rarissimas virtutes, candorem, integritatem, commoditatem, benevolentiam, aliàsque humanitatem quæ verè sapiunt, ut illæ ejus ore spirare, vocésque ejus effundere nunc etiam videantur. Cujus rei documentum insigne hoc quoque fuerit, quòd ab infestissimis inimicis per maximam sordiam laceffit, tempore exilij, non humanè tantum illorum injurias tulit, sed nomina etiam eorundem, vix aliunde cognoscenda, dissimulavit. Urbanissima itaque hæc, tamque amabilis dicendi & agendi ratio cum subtilissimâ & accuratissimâ singula exquirendi facilitate conjuncta laudem maximam illi fecere, & barbarorum etiam animos facilè conciliavere: ut meritò illum omne tulisse punctum asserere audeamus; qui cum bonus esset & dicendi peritus, monendo pariter, atque delectando, utile dulci, pro summorum in his artibus virorum sententiâ, tam præclare

P R Æ F A T I O.

miscuerit. Neu verò temerè quisquam negligentiam ex facilitate , aut fucum ex arte cavillatus sit ; vel , quod iniquius foret , virtutes ejus , quòd naturales , aut quòd studio paratæ , sollicitaverit ; tam aptè inter se co-hærent diligentia ejus & facilitas ; opes acquisitæ ità apertè ex dotibus fluunt ingenij , ut non malè singulis illis quod est omnium , & vice versâ vix omnibus quod est singularum attribuire posse primâ fronte quivis existimet. Nisi fortè quispiam , quia insigniter Nasonis dissimulatus est labor & cura ; atque ad laborem & curam , illam scilicet ingeniosam , de quâ nunc agimus , unicè factus videtur , illud quod maximè volumus , nolens etiam dixerit , omnia in ipso bona , artis quoque elegantiam , & peritam negligentiam à naturâ data esse. Quæ omnia meliùs multò ex cujuslibet loci inspectione , ubicumque librum aperueris tibi innotescant , LECTOR , quisquis hisce litteris faveris , quàm prolixâ aliquâ oratione assequi valeamus. Neque verò promiscuè , aut sine judicio bonis suis usum Poëtam uspiam comperies. Materia sua & argumentum modum ubique fecit orationi & generi scribendi ; & , quanquam nullibi non sedulus , accuratus , facilis , copiosus , varius , certentque ad amœnitatem in omnibus ejus operibus ingenij felicitas mira , cum eruditione politissimâ , nihilominus tamen , ubicumque opus fuit , character ille emicuit , quem rerum ipsarum natura postulavit , seu splendide , quo in genere primas tulit , seu leniùs dicendum foret. Epistolas ab ipso , suo , vel aliorum nomine conscriptas inspexeris ; libellos Amorum , Metamorphosin , aut aliud quodcumque ejus opuscu-

P R Æ F A T I O.

lum, elegantem illum & amabilem esse qui scripserit statim intelliges. Cæterum, neque ingenium ejus, neque oratio sese ita in omnia induunt, quin ea perfectissimè recognoscas. Singulis lumen ita fœneratur, ut ea magis id esse quod reverà sunt videantur; tametsi ille super hæc omnia emineat, & propemodum ab ipso quicquid habent assumere credantur. Nugas agere elegantes cum puellis, aut leviùs incerta amoris tractare quis unquam juveniliùs didicit? Metamorphosis tota omnis generis solidaque eruditione scatet, nullâ parte eloquentiæ luminibus non illustrata. Namque de industriâ artificiosissimam fabulas diversissimi argumenti inter se connectendi rationem, quasi unica materia essent, non sine causâ prætereo, quam nullus satis admiretur, nisi ipse re ipsâ cognoverit. Quare & Græci ipsi, fabularum artifices, luculentum illud, numerisque suis absolutissimum opus Romanis non inviderunt modò, sed versibus suis suum fecerunt. Vnde & nos, quò simul, & quasi uno obtutu mirum artificium totius operis posset comprehendere, ab initio statim fabularum omnium exhibuimus argumenta. In Fastis verò, quàm prisca & quàm vasta eruditio. Dixerim facile ex omnibus veterum monumentis nullum superesse hodie, in quo plus doctrinæ, & reconditæ antiquitatis contineatur. In Tristibus quanta lenitas, quamque compositus mœror! Ea certè latet in ejus luctu jucunditas, ut & exulare, & mœrere suave habere aliquid non abs re conjicias. Denique, ne tibi voluptatis tuæ tempora præripiam, **L E C T O R**, Natura ita instituerat Nasonem ad ea loquenda, quæ ipsa in singulis

P R Æ F A T I O.

cuperet , quæque omnes expectarent ; tam accuratè ; tantâque cum diligentia parentis illius benignissimæ instinctum excoluerat , ut non aliter quàm peritè & artificiosè , neque ità , quàm ut naturaliter & simpliciter , seu dicere , seu facere , quodque omnibus arderet , posse videretur. Quibus rebus , aliisque , quas prudens omitto , in suo genere perfectum , atque inimitabilem Poëtam quivis agnoscat , qui mellifluas ejus scripturas vel primis labiis degustarit. Mores deinde illius quales fuerint nihil opus exquirere. Quamquam enim aliunde non esset compertum , facile ex iis quæ memoravimus cognoscerentur. Candor scilicet & ingenij facilitas atque integritas in illos derivata summè amabiles necessariò præstitisset : ut ne addam , quòd humanioribus litteris usque & usque expoliverit. Amicorum observantia & cultus quis fuerit nunquam aliunde satis , quàm ex ipsius Epistolis didiceris. Nævus tamen ejus si quis notaverit , quandoquidem homo fuit , idémque Ethnicus , haud quaquam illi admodum repugnem , modò ne ultra metas expatietur censura. Illud maximè culpa-verim tamen , quòd nequitia suæ , atque amoribus supra modum indulserit. Namque suam utcumque excusare videantur lasciviam & joci amabiles , & sermo verecundus , aut etiam factorum negatio ; ipsis ejus maximè pudicis atque honestis verbis eò minùs honesta atque pudica admixta intelliguntur , quò flagitia ea magis ex illo decoro obvolvitur , & placitura propinavit.

P R Æ F A T I O.

At

*Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat; Ignoscat verrucis illius. Æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus:
Ne temerè in semet legem sanctit iniquam.
Nam vitiiis nemo sine nascitur. Optimus ille est
Qui minimis urgetur.*

Nimiam insuper felicissimæ indolis ubertatem, quæ sese minùs juvenilibus annis præsertim contineret, laudatissimo Poëtæ obtendunt. Verùm quotusquisque ità est beatus, ut illi hujusmodi vitium obtrudatur? Quos debuit fructus illa ætas protulit: magisque naturæ quàm Poëtæ laudi obtrectaverit qui morosiores se, hæc in parte præbuerit. Voces denique nonnullas, quibus licenter nimis in carminibus usus sit, reprehenderunt olim etiam ejus amici. At cunctanter arguendum esse ex eo abundè constat, quòd datâ operâ vir in aliis non ingenij modò acutissimi, sed delicatissimi judicij ità faciendum crediderit. Quod quidem ex jocosâ cum amicis contestatione quâdam manifestè apparet. Rogatus enim aliquando ab his, ut tres, quos vellent, ex versuum ipsius numero tollerent; cùm ille assentiretur, modò ut sibi pariter totidem excipere concederent in quibus nihil illis liceret, iidem in utrisque codicillis sunt inventi, quos ipse retineret, illi verò damnarent. Dicebat interim, & aptissimè, & festivissimè, decentiorem eam faciem esse in quâ nævus aliquis esset. Verùm enimverò,

P R Æ F A T I O.

cur in istis operam nostram frustrà conterimus ? Dolendum magis est quòd præstantissima quædam opera ejus fato iniquo perierunt , Fastorum putà sex libri posteriores , Medea tragœdia , Fabio atque Tacito , aliisque plurimùm commendata , Epigrammata etiam , de quibus Priscianus & Martialis. Libellum quoque de Phænomenis scripserat , uti ex Lactantii & Probi sententiâ liquet : itemque librum in malos Poëtas , ut ex Fabio colligitur : nonnulla insuper Vaticinia , quæ libro uno erat complexus. Quin & linguâ Geticâ triumphum Augusti Cæsaris , & de gestis Imperatoris ediderat. Plura alia adhuc deperdita , præter bellum Actiacum , quod ad Tiber. Cæsarem duobus libris inchoaverat : ex quibus omnibus ,

*Tum quoque cùm fugeret , quædam placitura cremavit ,
Iratæ studio , carminibusque suis :*

uti quidem illum ipsum confitentem habuimus. Illorum autem loco multa falsò attributa ; in quibus *Carmen Panegyricum ad Pisonem* , *Philomela* , *Pulex* , *Nugæ* libris tribus *De Vetulâ* , in quibus ineptissimus auctor , minùs etiam Ovidium referens , quàm simia hominem , non aliter illum inducit , quàm si Evangelio credidisset. Cujus ridiculos versus referre piguit. Quæcumque genuina extant , & à viris doctissimis , quorum libentissimè nos quidem facimus judicium , Ovidio sunt adscripta , habes , LECTOR AMICE , hâc novâ & accuratâ editione comprehensâ , & Notis illustrata : ut pro adulterinis , falsoque illi attributis nos quoque

P R Æ F A T I O.

duxisse cætera intelligas. Superest jam , ut tam bene de melioribus litteris penè à puero meriti doleas vices, qui Augusti iram , neque adeò Tiberij successoris sævitiam , nihil non expertus tamen , mollire unquam potuit. Quâ causâ tam asperè illum læserit , ut nullus veniæ fuerit locus relictus , multi conjiciendo assequi studuerunt ; nosque etiam in Notis eâ de re sententiam nostram diximus. At , ne plus æquo conjecturæ nostræ favisse dicamur , libenter viris doctis assentimur , qui modum ponere curiositati satius duxerunt in re , quam nescire se quoque velle testatus est Naso, ipse præterea offensus Imperator dissimulavit , quàm manes illius sollicitare. Cujuscumque ea fuerit generis , ideò exilio multatus est : quod fugæ nomine omnibûsque modis lenire conatus, Tomis impatientissimè, utpote inter Scythas , homines maximè barbaros , sub cœlo immitissimo , & longissimè ab omnibus amicorum aliisque deliciis remotus , tolerasse testatur. Quamquam ne tam quidem malis suis , neque ægritudine animi confectum fuisse , quàm velle videri crediderim ; ut scilicet Augusti clementiam , si qua esset , moveret, & reditum suum , vel saltem loci commutationem impetraret. Anno mundi 3957 post Christum natum octavo, cùm ipse Naso quinquagesimum ageret, siquidem Hirtio & Pansâ Consulibus, adeoque mundi 3907 natus, Vrbe ejectus est ; domum amplam , quam habuit secundùm Capitolium , neque hortos amœnissimos prope viam Flaminiam, nunquam visurus. Tomis ad Ponti Euxini & Danubii oras , quo ablegatus fuerat
per

P R Æ F A T I O.

per novem annos circiter vixit ; deinde ibidem fato functus est , Tib. imp. S. Tomitanorum barbariem eò usque molliisse nullus dubito , ut amissum lugerent, ejusque funus quo maximo possent honore prosequerentur. Cæterùm Epitaphium Latinum , quod tymbo, seu sepulcro ipsius inscriptum , atque anno 1508 repertum nonnulli testantur, neutiquam Augusti vel Tiberij ævum sapere, optimè sanè viri docti censuerunt. Quinetiam quatuor versus , quibus illud constat describere tanti non est visum : Generum reliquisse volunt Cornelium Fidum , qui Perillam scilicet , filiam quam solam habuit, duxit uxorem. Nunc expectas , candide Lector , ut quid ex hâc novâ operum ejus editione capere possis compendij, ingenuè profiteamur : quod quidem ex pauculis sequentibus lineis tibi constabit. Primum omnium admonendus es, non consilio nostro , eo quo tentavimus modo adornatum esse Ovidium , sed Sapientissimi, quantum fors patitur humana, Ducis Montauserij, jussu : cujus quidem viri inclyti Prudentiam postquam in his, sicuti in aliis maximis multò præstantissimam LUDOVICUS MAGNUS in Serenissimi DELPHINI gratiam primò approbavit , deinde Europa tota laudavit, non est verbis supervacaneis ut extollamus. Siquidem illius votis satisfacere , aut , quod suadebat incredibilis ejus beneficentia , & quâ dignatus est nos dulcissima clientela , jussa saltem exequi nobis licuisset , Spem tibi profectò splendidam faceremus. Namque ille tantus in maximis , postquam ad hæc levia, verâ causâ, animum demisit , parva esse summum judicium ejus ampliùs non sivit. Immò desideriis, & conatibus nostris nulla si obti-

P R Æ F A T I O.

tisset fortis perversitas, quoquo pacto literaturæ nostræ tenuitatem compensavissemus. Neque verò aliter, aut Illustrissimi Condomiensis Episcopi Iacobi Benigni Bosfuetij, utcumque in Principis institutione olim assidui, defuissent monita, quibus in hoc genere litterarum nos aliquando etiam juvit humanissimè; aut Nobilissimi P. D. Huetij, in easdem curas cum illo adsciti eruditio exercitatissima destituisset, quâ nos primò sustentatos benignissimè, nequaquam immemores confitemur. Quibus opibus, aliisque postquam nobis carendum fuit, levissima fortè videbuntur quæcumque aggressi sumus. Quantulacumque fuerit tamen opella nostra, istud verò assequutos nos esse speramus, ut vel Interpretatione, in locis præsertim difficilioribus accuratâ, vel Notis, quâ fieri potuit festinatâ perspicuitate ad illa subjectis, non Poëtæ sententia modò, sed ingenium arsque ejus patefcerent. Quibus enim, & quibus de Causis scriberemus nequaquam obliti, voluptati nobis labor fuit, quæ omnia supervaderet. Ne quis verò jure dereptam sibi laureolam queri possit, quòd passim quæcumque ad scopum spectare credidimus, nostra fecerimus, tametsi, spero, & ex proprio censu nonnulla non contemnenda hauserimus, lubentissimè tamen cuivis illud totum, atque alia omnia accepta habere dixerimus. Nicolai Heinsij, viri de litteris humanioribus optimè meriti, cujusque recordatio bonis cara semper fuerit, sequuti sumus emendationes, quippe quas ex MSS. fide, summâ diligentia confirmavit. Atque equidem illum, quia immutati textus vulgaris reddenda ratio fuit appellamus. Cæteris quam meruerunt, suamque præstant illorum bene

P R Æ F A T I O.

scripta & facta, ego homuncio augere laudem non possum, quàm maximam omnes faciant quibus innotescant ex animo vovemus. Quamobrem ità potiùs agere decretum fuerit dixi ad Sallustium: cumque ideo nullus conquestus sit, non sine causâ læsisse me neminem, ut nunquam in animum induxi meum, eâ ratione credidi. Si qua verò aut cogitare ipse commodè, aut ex aliorum lucubrationibus fideliter admonere institui, maximum tibi videri debet, quòd illa, cujusmodi esse videantur, per editionem nitidam atque accuratam tibi statim & sine omni labore pateant. Illam namque procuravit atque emendavit I. Anissonius, Bibliopola Lugdunensis, cujus eruditionem si pateretur ejus modestia, facilè asseruerim, cuique adeò totum opus concedere non sine causâ mihi volupe fuit. Cùm notior sit, quàm ut commendatione meâ indigeat, tibi, LECTOR, non illi, quamquam & istud maximè cupiverim, ejus factâ mentione prospectum volui. Vive verò lætus, & nostris conatibus fave.

P. OVIDII NASONIS V I T A

*Ex vetusto codice Pomponij Latii, cujus apographum exstat
in Vaticanâ Bibliothecâ.*

P Ovidius Naso a. d. XII Kal. April. Sulmone in Pe-
lignis natus est. quo anno bello Mutinensi P. Hir-
tius & C. Panfa Coss. diem obiêre. honoribus Romæ
functus. fuit enim arbiter & triumvir, & judicium inter
centum viros dixit. Sub Plotio Grippo literis eruditus.
deinde apud Marcellum Fuscum Rhetorem, cujus audir-
tor fuit, optimè declamavit. Admirator plurimùm Por-
cij Latronis fuit, quem adeo studiosè audivit, ut multas
ejus sententias in versus suos transtulerit. Bonus decla-
mator, & ingeniosus habitus est, & carmine prosa li-
center scripsit, ingenii sui adeo amator, ut ex iis quæ
dixit, etiam precantibus amicis nihil mutaverit. In car-
minibus vitia sua non ignoravit, sed amavit. Militavit
sub M. Varrone. Iulio Græcino Grammatico familiaris.
Tandem cùm venisset in suspensionem Augusti, creditus
sub nomine Corinnæ amasse Iuliam, in exilium missus
est. exulavit Tomis. ibique decessit annum agens LX
novissimum.

ALIA NASONIS

V I T A

EX CODICE FARNASIANO.

P Ovidius Naso Pelignis natus eo anno quo Hirtius . & Panfa Coss. in Mutinensi bello perierunt simul, quo cœpit triumviratus. fratrem habuit nomine Lucium natu majorem , defunctum tamen in minimis annis. Romæ sub Plotio Grippo literis operam dedit. à Cornelio Gallo ditissimo & doctissimo cive , & à M. Varrone multa cepit. Familiarissimus fuit Iulii Hygini Grammatici. Paternis stimulis foro aliquandiu incubuit. unde plerumque judicium dixerit inter centum viros. post parentis mortem ad poëticem integer rediit , scripsitque libros duos Heroïdum Epistolarum. inde cum M. Varone Asiam petiit. sub quo militavit. neque priùs huc se contulit, quàm peritissimus literarum Græcarum foret. Scripsit inde epistolas quasdam ad Tiberij filiam sub falso nomine ac ficto Corinnæ inscriptas , quæ propter crimen læsæ-majestatis combustæ fuerunt. inde & exilium. meruit.

ANGELI POLITIANI

ELEGIA

DE EXILIO ET MORTE OVIDII.

E*T* jacet Euxinis vates Romanus in oris :
Romanum vatem barbara terra tegit.
Terra tegit vatem , teneros qui lufit Amores ,
Barbara ; quam gelidis alluit Ifter aquis.
Nec te , Roma , pudet ; quæ , tanto immitis alumno ,
Pectora habes ipsis barbariora Getis ?
Ecquis , Io Mufæ , Scythicis in finibus agro
Tædia qui morbi demeret , ullus erat ?
Ecquis frigidulos qui læto imponeret artus ,
Aut qui dulciloquo falleret ore diem ?
Aut qui tentaret falientis tempora vena ,
Aut fomenta manu qui properata daret ?
Conderet aut oculos mediâ jam morte natantes ,
Aut legeret summam qui pius ore animam ?
Nullus erat ; nullus. veteres , tu dura , sodales
Heu procul à Ponto , Martia Roma , tenes !
Nullus erat. procul ab conjux , parvique nepotes :
Nec fuerat profugum nata fequuta patrem.
Scilicet immanes Beffi , flaviqve Coralli ,
Aut vos pelliti , faxeæ corda , Getæ ,
Scilicet horribili dederit folamina vultu
Sarmata , ab epoto fæpe vehendus equo :
Sarmata , cui rigidam demiffio in lumine frontem
Mota pruinofa tempora crine fonant.
Sed tamen & Beffi exftinctum , & flevêre Coralli ;
Sarmatâque ; & durus contudit ora Getes.

*Extinctum & montes flebant , & sylva , feraque ,
 Et flesse in mediis dicitur Ister aquis.
 Quin etiam pigro concretum frigore Pontum
 Nereidum lacrymis intepuisse ferunt.
 Accurrere leves Paphia cum matre volucres ,
 Arsuróque faces supposuere rogo.
 Quem simul absumpsit rapida violentia flamma ,
 Reliquias tecto composuere cado.
 Impositumque brevi signarunt carmine saxum :
 QUI JACET HIC, TENERI DOCTOR AMORIS ERAT.
 Ipsa locum latè sancto Cytheræa liquore
 Irrorat niveâ terque quaterque manu.
 Vos quoque Pierides vati libastis adempto
 Carmina , sed nostro non referenda sono.*

DE EODEM CARMEN IVL. CÆSARIS SCALIGERI.

Loquitur ipse Ovidius ad Augustum.

A *Me utinam inciperes ferus esse , Cruente , nec atras
 Per cedes faceres ad mea fata gradum.
 Si mea te movit tetricum lasciva juventus ,
 Te juvenem damnas perditus : exsul abi.
 Impia flagitiis squalent penetralia diris :
 Damnati superant nomina fœda rei.
 Non te divinum ingenium , non candida tangunt
 Pectora , non Clario lingua fecunda deo.
 Lactea mollivit veteres mea vena Poëtas ;
 Et rerum docuit pondera certa novos.
 Cùm te laudarem , tunc sum mentitus : ob unum hoc
 Exilij fuerat debita pœna mihi.*

---

*SUMMA PRIVILEGII REGIS
Christianissimi.*

UCTORITATE Regia sancitum est, ne quis *Ovidium Notis & Interpretationibus* illustratum à D. Crespino, ad usum SERENISSIMI DELPHINI, intra quindecim annos à prima Editione numerandos imprimat, aut alibi impressum divendat absque consensu Fratrum *Anissoniorum, Posuel & Rigaud*, sub pœnis declaratis in Regio Diplomate. Datum Parisiis die decimona Septembris, anno millesimo sexcentesimo octagesimo secundo.

De mandato Regis, signatum CLINET.

P. OVID.

P. OVIDII NASONIS

^aHEROÏDES.

EPISTOLA PRIMA.

ARGUMENTUM.

Orto Trojano bello ob raptam à Paride Helenam, habitoque à Gracis conventu, invitus cogitur Ulysses ad bellum proficisci: in qua expeditione multa adeò & designavit præclare & gessit, ut excisa tandem Troja maxima illi laus adscriberetur. Peractâ ultione, Trojâque funditus ever-
sâ, victores Graci in patriam redeuntes, spoliis hostium ditati, indignatione læsa Minerva, variis acti sunt procellis, adeò, ut multis obrutis, pauci post varios errores evaserint. Inter quos Ulysses (ad quem hæc epistola dirigitur) decem errans annos, peragravit varias orbis partes. Penelope igitur, ejus uxor, ignara quidem ubi hæreat, valde tamen sollicita de ejusdem reditu, scribit ei hanc epistolam, quâ cum primis ut redeat monet, maximè, cum & Trojâ jam excisâ, aliisque reversis, solus nullam cunctandi causam habeat.

PENELOPE ULYSSI.

Anc tua ^b Penelope lento tibi mittit, ^c Ulysse.

Nil mihi rescribas attamen: ipse veni.

^d Troja jacet certè ^e Danaïs ^f invisa puellis:

INTERPRETATIO.

Vlysse, Penelope tua uxor scribis ad te | *mè nihil mihi respondere, sed tu ipse venias.*
serò redeuntem hanc epistolam: attamen | *Troja odiosa Gracis Nubibus prostrata*

NOTÆ.

^a **HEROÏDES**] eo nomine Ovidio appellatæ sunt suæ epistolæ, quod ab Heroïnīs, maximâ ex parte, scriptæ fingantur.

^b **Penelope**] Icarij Lacedæmonij filia, Penelope dicta, ut quibusdam placet, Pindari interpretem sequentis, ab ejusdem nominis avibus, quæ expositam à parentibus educaverunt; vel ut volunt alij, à telâ, derivatione Græcâ, quod in ea rexenda maximam laudem invenerit: cum prius *Arnaa*, id est abjecta, aut *Amyre*, appellaretur. Castitatis eximie fuisse plerique tradunt.

^c **Ulysse**] Fuit Ulysses, seu Ulysseus, vel ut perspicue scriptum vidisse se testatur clarissimus Heinsius, Ulixus, Rex Ithacæ & Dulichij, filius Laërta & An-

ticleæ, homo decantatæ calliditatis & versutia.

^d **Troja**] Urbs fuit minoris Asiæ celeberrima in tractu Occidentali, ad Septentrionem, quæ à regione ipsa ita dicta est. Nomen ortum à Troë Rege; cum antea *Tencria* à Teucro, & *Dardania* à Dardano, *Ilium* insuper, & propriè nuncuparetur. Cæterum versum hunc per indignationem esse efferendum arbitror, quasi dixisset Penelope; *Quando ita voluistis, Troja diruta est: At corè opera pretium non fuit, ut eâ gratiâ, tanto cum molimine, tot heroës à nobis discederent.*

^e **Danaïs**] Græci dicti sunt *Danaï*, à Danao Argivorum rege, in Peloponneso.

^f **Invisa**] Propter absentiam præstatim virorum suorum.

A

EPIST. HEROIDUM

7 Vix ⁸ Priamus ^h tanti, totaque Troja, fuit
 O utinam tunc, cum ¹ Lacedæmonia classe petebat,
 Obrutus ^k insanis esset ^l Adulter aquis!
 3 Non ego deserto jaceissem frigida lecto,
 Nec quererer ⁿ tardos ire relicta dies:
 Nec mihi querenti spatiosam fallere noctem,
 5 Lasseret ^p viduas ^q pendula tela manus.
 Quando ego non ^r timui graviora pericula veris?
 Res est solliciti plena timoris amor.
 10 In te fugebam violentos Troas ituros:
 Nomine in ^t Hectoreo ^u pallida semper eram.
 Sive quis ^v Antilochum narrabat ab Hectore victum;

INTERPRETATIO.

*est equidem: at Priamus & Troja uni-
 versa vix fuit tanti. O utinam mæchus
 fuisset submersus aquis profundis & procel-
 losis tunc cum Spartam veniebat navibus!
 Ego non cubuissem gelida in stratis à te
 derelictis; nec ego deserta conquererer
 dies leni procedere; nec tela ex jugo pen-
 dens fatigaret manus destitutas mihi vo-*

*lenti decipere longas noctes. Quodnam fuit
 tempus cum ego non reformidaverim dis-
 crimina majora his, in quibus reipsa ver-
 sabaris? Amor est res plena metus anxij.
 Arbitrabar violentos Trojanos in te im-
 petum facturos; expallescebam ad
 nomen Hæctoris. Seu aliquis diceret
 Antilochum superatum ab Hectore.*

NOTÆ.

⁸ Priamus] Rex Trojæ, quo tempore à
 Græcis everta est. Filius fuit Laomedontis.
^h Tanti] Illud est quod Gallicè dici-
 mus, *Cela n'en valoit pas la peine.*
¹ Lacedæmonia] Accusativus, inflexio-
 ne græca. Lacedæmon verò Urbs est &
 Regio Peloponnesi celeberrima, à Lacedæ-
 mone, Iovis & Taygetes filio, sic nun-
 cupata. Urbs, *Sparta* quoque dicta est;
 fuitque Regia Menelai.
^k Insanis] Id est, profundissimis, seu
 procellosis.
^l Adulter] Paris est, qui, Helenâ rap-
 tã, bello Trojano causam præbuit; cu-
 jus historiam prolixè apud omnes inve-
 nias. Dedicata autem est Penelope, no-
 mine proprio cum Paridem, aut Alexan-
 drum appellare; sed præ irâ Adulterum
 vocat, per contumeliam.
^m Non ego] Si scilicet, Paris aquis
 obrutus esset; neque Helenam rapuisset.
ⁿ Tardos] Illi longa dies videtur, qui
 aliquid expectat, quemve tædet.
^o Lasseret] Non enim illa, ut tædium
 ex viri absentia minueret, prociçsive falle-
 ret, tam diu telam texuisset.

^p Viduas] Synecdoche est partis pro
 toto: Manus viduæ posita sunt pro Pe-
 nelope viduâ.
^q Pendula] Tela enim ex jugo pendet.
Elle est sur le métier.
^r Timui] Amorem suum à sollicitu-
 dine amplificat.
^t Hectoreo] Hector Trojanorum fuit
 fortissimus, filius Priami, quem Achilles
 interfecit.
^u Pallida] Id est, maxime timebam.
 Timore enim sanguis ad præcordia retra-
 hitur, unde pallor.
^v Antilochum] Fuit is filius Nestoris.
 Constat verò illum non ab Hectore, sed
 à Memnone fuisse confossum. Quare va-
 riè hunc locum ex Homero, aliisque
 emendare conantur. Ego verò cum viris
 doctissimis, nihil necesse habeo, contra li-
 brorum fidem quidquam mutare. De in-
 dustriâ enim potuit à Poetâ formina in-
 duci quarundam circumstantiarum igno-
 ra, quæ per bellî rumores vix unquam sa-
 tis certò cognoscuntur. Atque ex igno-
 rantia Penelope fides conciliatur, & ex
 perturbatione ejus amor describitur.

D E N E L O P E U L Y S S I.

3

Antilochus nostri * causa timoris erat.
 Sive † Menetiaden ‡ falsis cecidisse sub armis,
 Flebam successu § posse carere dolos.
 Sanguine ¶ Tlepolemus ° Lyciam * tepescerat hastam;
 Tlepolemi leto cura novata mea est.
 Denique, quisquis erat castris jugulatus † Achivis;
 ‡ Frigidius glacie pectus amantis erat.
 Sed bene consuluit casto § Deus æquus amor:
 Versa est in cinerem sospite Troja viro.
 10 † Argolici ‡ rediere duces: altaria † fumant:
 § Ponitur ad patrios ¶ barbara præda Deos.
 Grata ° ferunt P Nymphæ pro salvis dona maritis:

I N T E R P R E T A T I O.

Antilochus erat causa metus nostri: Sem quis memoraret Patroclum testum alienis armis occubuisse, querebat fraudes posse felici eventu destitui. Si Tlepolemus calefecerat hastam Sarpedonis Lycij sanguine suo, sollicitudo mea redintegritas est mortis Tlepolemi. Tandem quicumque erat trucidatus in castris

Græcis, cor uxoris Amantis sobas frigidius glacie. At Deus propitius bene prospexit amoris meo pudica; Troja redacta est in favillas marito meo incolumi. Duces Græci redierunt; ara fumant; præda de barbaris appenditur Deo patriis; puella portans munera gratum animum testantia pro viris suis servatis;

N O T A.

* *Causa*] Præ amoris impatientia & timore, scilicet. Solemus enim ex communi omnium metu, omnia in nos derivare. Quod quidem ut naturæ & finitæ nostræ cognitionis & providentiæ, ita & infiniti erga nos ipsos amoris, est vitium.

† *Menetiadem*] Patroclus fuit Menetij filius, Achilli amicitia conjunctissimus.

‡ *Falsis*] Cum Achilles, præ ira, quod sibi Agamemnon Briseidem raptuisset, amplius pugnare nolleret, Patroclus, sese Trojanos putans territorum, ejus Herois arma induit: Venit cum in Hectorem incidisset, ab ipso trucidatus est. Falsa itaque dicantur Patrocli arma, quod ejus non essent.

§ *Posse*] Scilicet timebat Penelope, ne aliquando Ulysses, insignis ille dolorum fabricator, in suis fraudibus interciperetur.

¶ *Tlepolemus*] Herculis ex Astyoche filius; quem Sarpedon Rex Lyciæ interfecit.

° *Lyciam*] Id est, Sarpedonis Lycij. Lycia verò ad mare mediterraneum, inter Pamphyliam & Cariam, jacet.

* *Tepescerat*] Sensus est, Si quis Sarpedonis hastam in Tlepolemi sanguine calefactam narraret, metuebam ne Tu, Ulysse, foris in offes quem ille mactaret.

† *Achivis*] Græcis; ab Achaia regione ita dictis.

‡ *Frigidius*] Propter metum, qui sanguinem ad interiora retrahit.

§ *Deus*] Hymenæus; aut aliquis alius.

¶ *Argolici*] Græci, ab Argolide Peloponnesi regione ita dicti.

† *Rediere*] Ut Menelaus, Nestor, ex quo omnia se, per filium Telemachum, didicisse, postea agnoscer Penelope. Cæterum notandum est, plerisque ducibus Græcis fatale & luctuosum bellum Trojanum fuisse, paucosque incolumes domum revertisse.

‡ *Fumant*] Ex sacrificiis & victimis, quæ Dijs pro gratiarum actione offeruntur.

§ *Ponitur*] Solebant enim Veteres Ethnici arma, & hostium spolia præsertim Dijs suis in templis appendere & consecrare.

¶ *Barbara*] Id est, de barbaris Trojanis: omnes enim, præter se, Græci barbaros vocabant.

° *Ferunt*] Hæc omnia memorat Penelope, ut Trojæ ruinâ comprobatâ, aliarumque Græcarum puellarum lætitiâ declaratâ, graviolem & æquiolem suam faciat querimoniam.

P *Nymphæ*] Id est, nova unpta, vel potius juniores.

- Illi victa suis Troia^a fata canunt.
² Mirantur justique senes trepidæque puellæ:
 Narrantis conjux^f pendet ab ore viri.
 Atque aliquis positâ^z monstrat fera prælia mensâ;
⁵ Pingit & exiguo^u Pergama tota mero.
 Hâc ibat^z Simois; hîc est⁷ Sigeia tellus.
 Hîc steterat Priami regia celsa senis.
 Illic^z Æacides: illic tendebat Ulysses:
 Hîc^a lacer admissos terruit Hector equos.
¹⁰ Omnia namque tuo^b senior, te quærere^c misso,
 Rettulerat nato^d Nestor: at ille mihi.

INTERPRETATIO.

ipsi viri cantant fata Trojana superata a suis fatis. Equi senes, & puella timida admirantur ea quæ de bello dicuntur; uxor affixa est labiis mariti singula referentis. Nonnullus etiam ostendit auram certamina super mensâ admotâ. & describit guttulâ vini totam urbem Trojam.

Hâc, inquit ille, Simois fluebat; hîc est terra Sigeia; hîc erectum fuerat palatiû sublime senis Priami. Illic Achilles, illic Ulysses explicabat sua tentoria; hîc Hector dilaniatus perculit terrore equos concitatos. Nestor enim senex enarrauerat omnia filio tuo jussu te quærere, & ille mihi retulit.

NOTÆ.

^a *Fata*] Cum omnia ex ordine fiant factorum, id est decreti divini, nihil mirum si fata pro ipsis rebus fato præstitutis sumantur, prout fit istud, hoc in loco. At verò hic ordo factorum, nescio quo, quarumvis rerum concursu, apud Ethnicos, colligabatur. Hæc fuisse dicuntur Trojanorum fata, quibus inexplētis Troja capi non posset. Vita Troili, Priami filij: hunc Achilles mactavit. Conservatio Palladij, id est Palladis simulacri, quod in urbe Trojani habebant; ab Ulyssæ & Diomedæ, noctu urbem ingressis, cæcis arcis custodibus, exportatum est. Tertio loco fuerunt Rhæsi equi, qui antè non caperentur, quàm *pabula gustassent Troja, Xanthûmque bibissent*, ut habet Virgilius: ab iisdem Ulyssæ & Diomedæ abducti sunt, ut videbitur postea. Ultimum fuit sepulcrum Laomedontis, quod erat in porta Scæâ: atque illud violatum est, cum à Trojanis ipsis diruta est porta, ut equo ligneo via aperiretur.

^f *Mirantur*] Ea, scilicet, quæ de bello referuntur.

^f *Pendet*] Id est, *maximo cum studio auscultat.*

^z *Monstrat*] Id est, *quasi ad oculum ostendit*, diductâ vini guttulâ, ad cuiusque rei situm in tabulâ designandum.

^u *Pergama*] Alij Trojam, alij Trojanas arces esse voluerunt. Propriè ut videtur de his dicitur, quanquam & urbs per arces sæpè intelligitur.

^z *Simois*] Fluvius, vel potius rivulus Agri Trojani. In gen. *Simœntis*.

⁷ *Sigeia*] *Campus Trojanus*; à Sigeo Promontorio, ubi sepultus Achilles.

^z *Æacides*] *Achilles*; Æaci nepos.

^a *Lacer*] Ità omninò legendum esse, cum doctis viris, censeo; non *alacer*, ut volunt alij. Atque intelligendum istud de Hectore ab Achille circum muros Iliacos raptato; prout refert Virgil.

^b *Senior*] Quia tres vixit ætates.

^c *Misso*] A Minervâ, quæ formam Mentæ, Anchiali, Taphiorum-regis, filij, induerat. Telemachus enim solâ nutrice consciâ, Pylum, ad Nestorem, & Spartam ad Menelaum, clam matre concessit; quod quidem nunc ab ipsa dissimulatur.

^d *Nestor*] Pylorum Rex, Nelei filius, vir summâ prudentiâ clarus.

PENELOPE ULYSSI.

Rettulit & ferro ^e Rhēsumque ^f Dolonāque cæsos :

Vtque sit ^g hic somnō proditus, ille ^h dolo.

Aufus es, ô nimum nimumque oblite tuorum,

ⁱ Thracia nocturno tangere castra dolo;

^j Tôtque simul ^l mactare viros, adjutus ab uno!

^m At benè cautus eras, & memor ante mei!

Vsq̃ue metu micuere sinus; dum victor amicum

Dictus es ⁿ Ismariis isse per agmen equis.

Sed mihi quid prodest vestris disjecta lacertis

^{ro} Ilior; & ^o murus ^p quod fuit ante, solum:

Si inaneo, qualis Trojâ durante manebam;

Virque mihi, demto sine carendus, abest?

Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama ^q restant;

INTERPRETATIO.

Renuntiavit quôque & Rhesium & Dolona ense percussos, & quomodo alter sopore, alter fraude interceptus fuerit. Non veritus es ô nimis, atque nimis negligens tuorum, adire castra Thracia nocturnâ fraude, & uno sustentâus jugulare conjunctim tot viros. At enim egregiè providus eras, & antea mei recordâbare! Pectus meum as-

siduè trepidavit, donec dictus es transisse victor per castra amica vestrus equis Thraciis. Verùm quid me juvat Troja diruta vestris brachiis, & terra qua fuit murus antea, siquidem ego permaneo qualis eram Trojâ stante; & maritus meus absens est, quo nunquam frui liceat? Arces Iliaca sublata sunt pro aliis, supersunt mihi soli,

N O T A.

^e Rhesiumque] Rhesus Eionci fuit filius, Rex Thraciæ; qui cum noctu in Priami auxilium venisset, atque adeo extra urbem pernoscere coactus esset, custodibus suis ex itinere fatigatis & somno pressis, ab Ulyssē & Diomede deprehensus, ab iisdem in tentoriis oppressus est. Ex quo ejus equi, candore nivali, præsertim verò pernicitate ventis comparandi, ad castra Græcorum abducti sunt.

^f Dolonāque] Fuit Dolon vir Trojanus, Eumedis filius, qui pactus cum civibus suis, ut sibi in remunerationem Achillis equi darentur, post victoriam, quam animo præsumebat, speculator in castra Græcorum advenit. Verùm à Diomede & Ulyssē deprehensus est, qui & ipsi speculatum venerant, eaque in parte vigilias curabant. Promissa fuerat ab illis impunitas, siquidem Trojanorum consilia aperiret; ex quo factum de Rheso præcipuè, ut indicaverit. Verùm dignâ mercede, quanquam improbè, omnibus ab Ulyssē perceptis, jugulatus est.

^g Hic] Rhesus in Tentoriis dormiens. Hic pro alter positum: Aliàs hic ad proximum refertur.

^h Dolo] Quem Dolon adversus Græcos paraverat: neque enim verisimile est, Penelopen marito prodicionem exprobraturam, quam ille admisit in se, cum fidem Doloni datam non servavit.

ⁱ Thracia] Rhesi Thracij. Thracia verò Europæ regio est ad maris Ægei Septentrionē: unde nomen adjectivum Thracius.

^l Mactare] Non Ulysses, sed Diomedes eadē peregit Rhesi, & duodecim sociorū. Verùm marito suo adblanditur Penelope.

^m At bene] Ironia est.

ⁿ Ismariis] Thraciis; ab Ismaro monte Thraciæ.

^o Murus] Id est, Quid mihi prodest; quod muri Trojanis solo aequati fuerint?

^p Quod] In quibusdam legitur, quo, in aliis, qui, autore Heinio.

^q Restant] Id est, Eodem sum loco ac si Troja staret, nam tu abes, quasi illa expugnanda sit.

A. iij.

- Incola captivo quæ bove victor^r arat.
 Jam seges est, ubi Troja fuit, refecandaque falce,
 Luxuriat^r Phrygio sanguine pinguis humus.
 Semisepulta virum curvis feriuntur aratris
 5 Ossa: ruinas occulit herba domos.
 Victor abes; nec scire mihi, quæ causa morandi;
 Aut in quo^r lateas ferreus^u orbe, licet.
 2 Quisquis ad^r hæc^z vertit peregrinam littora puppim,
 Ille mihi de te multa rogatus abit.
 10 Quamque tibi reddat, si te modò viderit usquam,
 Traditur huic digitis charta notata meis.
 Nos^a Pylon, antiqui^b Neleia Nestoris arva,
 Misimus: ^c incerta est fama remissa Pylo.
 Misimus & ^d Sparten. Sparte quibque^e nescia veri,
 15 Quas habitas terras, aut ubi lentus^f abes.
 6 Utilius starent etiam nunc moenia^h Phœbi.

INTERPRETATIO.

quam colonus victor subigit bove apto. Iam fruges succreverunt ubi Troja stetit, & ex demetenda falce messoriâ; solum fecundatum sanguine Trojano uberissimè producit latas segetes; ossa semitecta virorum Troum pulsantur aratris incurvis; gramen tegit domos in ruinam pronas: Victor desideraris, nec possum cognoscere qua sit tibi ratio mora, & cunctationis, aut in qua mundi parte tu durus latites. Quicumque navem

exteram admovent ad hac littora, ille discedit plurima à me de te interrogatus, & tabella signata meis digitis illi dantur, quas tibi tradat, si saltim te alicubi conspexerit. Nos misimus Pylon, in agros Neleios Nestoris; fama incerta de te remissa est nobis Pylo. Misimus quoque Sparten; sed Sparta est etiam ignara veri, qua arva incolis, aut ubi tu tardus moraris. Muri ab Apolline extructi nunc ad-

N O T A.

^r Arat] Maxime augetur affectus istâ commemoratione.

^r Phrygio] Trojano: In Phrygiâ enim minore, seu Troade stetit Troja.

^r Lateas] Suspicionem & affectum habet vox ista; quasi Penelope undequaque maritum suum quæsierit, ille verò, fortè alio amore irretitus, sese occultaverit.

^u Orbe] Orbis parte, aut regione.

^z Quisquis] Amoris anxietatem & impatentiam ulterius declarat.

^r Hac] Nostra, scilicet, Ithacensia.

^z Vertit] Propriè. Nautæ enim, cum ad portum perveniunt, puppim in litus convertunt.

^a Pylon] Tres sunt in Peloponnesi parte occidua. Utra verò fuerit Nestoris quamvis ambigitur, plerique tamen, eam quæ jacet in medio aliarum, ad meridîem fluminis Alphæi, esse volunt.

^b Neleia] In quibus Neleus regnavit.

Voces verò istæ Neleia arva, per appositionem cum voce Pylon junguntur.

^c Incerta] Id est, Nihil certi de Te ex Nestore didicimus.

^d Sparten] Sparta seu Lacedæmon Regia fuit Menelai; de qua jam supra.

^e Nescia] Nescit Menelaus ubinam tu sis.

^f Abes] Scripturam hanc minùs Latinam dicit Heinzius. Quamobrem non video. Pro abes mallet ille agas, quod in chartaceo esse dicit Scriverij; reposito tamen habites, pro habitas, ut in uno Mediceo extare idem testatur.

^g Utilius] Propter id, quod addit postea, scirem ubi pugnares, &c.

^h Phœbi] Fabula est Phœbum seu Apollinem & Neptunum, mercede promissa, Laomedonti Trojanorum Regi, muros ædificavisse. Troja itaque per Apollinis muros intelligenda.

- Iraſcor ¹ votis heu levis ipſa meis !
² Scirem ubi pugnares ; & tantum bella timerem ;
 Et mea cum multis ¹ juncta querela foret.
 Quid timeam ^m ignoro : timeo tamen omnia demens ;
 Et ^a patet in curas area lata meas.
 Quæcunque æquor habet, quæcunque pericula tellus ;
 Tam longæ cauſas ^o ſuſpikor eſſe moræ.
^p Hæc ego dum ſtultè meditor, (quæ ^a veſtra libido eſt)
 Eſſe peregrino ^r captus amore potes.
¹⁰ ^f Forſitan & narres, quàm ſit tibi ruſtica conjux ;
 Quæ tantum lanas non ſinat eſſe rudes.
^f Fallar, & hoc crimen tenues ^v vaneſcat in auras :
 Nève revertendi liber abeſſe velis.
 Me Pater Icarius ^x viduo diſcedere lecto
¹⁵ ^y Cogit, & immenſas increpat uſque moras.

INTERPRETATIO.

huc commodius pro me eſſent erecti : heu, ego inſtans ſuccenſeo votis meis. Ma- niſeſtum eſſet mihi quo in loco militares, ſi Troja ſtaret : & reformidarem tantum prælia ; & querimonia mea eſſet commu- nis cum multis. Nunc, nescio quid re- formidare debeam ; attamen inſana cun- cta reformido, & campus vaſtus apertus eſt meis ſollicitudinibus. Conſicio omnia diſcrimina qua mare, & terra habet, eſſe in culpa tam longa cunctationis.

Quando ego hac incautè volvo animo (qua veſtra eſt protervia) tu potes eſſe irretitus amore extero. Fieri etiam po- teſt ut fabuleris quàm inculta ſit tibi uxor, qua modo non patiatur lanæ ru- des. Utinam decipiar, & hac crimina- tio in auras ſubtiles diſcerpatur ; nève cupias eſſe foris, datâ poteſtate redeun- di. Icarius pater meus me urget deſe- rere lectum marito deſtitutum, & inde- ſinenter arguit immoderatas tuas moras.

N O T A.

ⁱ *Votis*] Scilicet Penelope, priuſquam Troja everſa eſſet, ut id brevi fieret, opta- bat ; quò citius maritus ſuus domum re- verteretur.
^k *Scirem*] Si etiamnum Troja ſtaret, ſcilicet.
^l *Juncta*] Plurimis verò de cauſis magno eſt ſolatio miſeriarum ſocietas, mulierculis præſertim, plebique, non cordato viro.
^m *Ignoro*] Poſtquam deſeta eſt Troja, ſcilicet, nec ſcire poſſum ubi tu ſis.
ⁿ *Patet*] Id eſt, Innumera ſunt qua ego pro te timeo, quæque me ſollicitam faciunt.
^o *Suſpikor*] Id eſt, Suſpikor te in quod- libet diſcrimen inciſiſſe.
^p *Hæc*] Dum ſtultè ego de te ſum ma- ximè ſollicita.

^q *Veſtra*] Minus invidioſum eſt, quàm ſi dixiſſet *tuæ*. Etiam credibilis eſt, quod multi factitant, ab Ulyſſe quoque factum fuiſſe.
^r *Captus*] Ad Ulyſſis amores alludit ; qui cum Circe & Calypſo dicitur con- lueviſſe.
^f *Forſitan*] Affectus maximè movet hæc ſuſpicio.
^f *Fallar*] Id eſt, Ne ſit iſtud quod ſu- ſpicata ſum.
^v *Vaneſcat*] Nihil ſit.
^x *Viduo*] A te dereliſto. Id eſt, *unle* pater ut alteri nubam.
^y *Cogit*] Pro jure paterno ; nam patris voluntas puellis, hæc in parte præſertim, ubi eas non habent admodum reluctantæ, pro lege habetur.

- Increpet usque licet : tua sum ; tua dicar oportet.
 Penelope conjux semper Ulyssis ero.
 Ille tamen pietate meâ precibusque pudicis
² Frangitur , & vires temperat ipse suas.
 5 ^a Dulichij , ^b Samijque , & quos tulit alta ^c Zacynthos ,
^d Turba , ruunt in me , luxuriosa , proci :
 Inque tua ^e regnant , nullis prohibentibus , aula.
^f Viscera nostra , tuæ dilaniantur opes.
 Quid tibi ^g Pisandrum , Polybûmque , ^h Medontaque ⁱ dirum ,
 10 ^k Eurymachique avidas ^l Antinoique manus ,
 Atque alios referam , quos omnes turpiter absens
 Ipse tuo partis sanguine rebus alis ?
^m Irus egens , pecorisque ⁿ Melanthius actor edendi ,

INTERPRETATIO.

Quamvis indefinenter arguat , sum tua ; opus est ut ego vocer tua. Penelope semper ero uxor Ulyssis. Interim pater flebitur pietate meâ , & precibus castis ; & ipse minuit vim suam. Proci Dulichij , & Samij , & quos produxit Zacynthus emittens , agmen libidine excitum , cum impetu in me concurrunt , & imperium in tua regia obtinent , nemine impedi-

NOTÆ.

² *Frangitur*] *Flebitur* ; ita ut minus instet , minusque me ad aliud conjugium compellat.

^a *Dulichij*] Dulichium insula est una ex Echinadibus , Peloponneso ab occasu adiacens.

^b *Samijque*] Samos vel Samus , nomen est plurium insularum. Hic verò de eâ agitur quæ Ithacæ adjacet , Cephaleniâ , communiori nomine appellatâ , ubi etiam urbs fuit Same.

^c *Zacynthos*] Insula est juxta Cephaleniâ , ad meridiem.

^d *Turba*] *Proci turba* , Appositio est. Hinc verò 24 , inde plures procaciter Penelopen appetiverunt : nam nihil attinet ejusmodi nugæ accuratè recensere.

^e *Regnant*] Valdè est istud invidiosum , quòdque Ulysses possit malè utere , domumque reducere.

^f *Viscera*] *Opes viscera* , iterum appositio. Sunt certè equidem opes viscera , quando ex naturâ intelliguntur , siquidem per eas vita quotidie recreatur.

^g *Pisandrum*] Nonnullos invidiosissime nominat , ad fidem etiam faciendam.

^h *Medontaque*] Hic præco fuit.

ⁱ *Dirum*] Hunc locum nonnulli sollicitant , quòd dirus non videatur , cui ferè uni ob minora delicta Ulysses pepercit. Verùm præterquamquòd nihil necesse est *dirum* exponere *crudelem* , cum pro *magno* etiam à Virgilio usurpetur , fieri potest ut hic Medon , erga Penelopen , ex amore mansuetus , in alios dirus & crudelis fuerit. Vel fortè etiam ex obsceno & truculento hominis vultu , ita cum Penelope vocitavit.

^k *Eurymachique*] Hic erat quem Penelope Icarus destinabat. Qui verò fuerint isti nebulones , quos vocat Horatius , parùm interest cognoscere.

^l *Antinoique*] Fuit hic cum Eurymacho procus ex primoribus.

^m *Irus*] Ithacensis mendicus , corpore vastus , sed nullis viribus , utpote quem Ulysses pugno mactavit. Pathos verò est à personæ humilitate.

ⁿ *Melanthius*] Fuit hic Ulyssis ovium Magister , qui pinguissimas quasque in procorum epulas ad laniandam agere solebat.

Ultimus

Ultimus accedunt in tua damna ° pudor.
Tres sumus imbelles numero; sine viribus uxor,
Laërtesque senex, ° Telemachusque puer.
Ille ° per insidias pænè est mihi nuper ademptus;
Dum parat ° invitis omnibus ire Pylon.
Dî precor hoc jubeant, ut, euntibus ° ordine fatis,
Ille meos oculos ° comprimat, ille tuos.
Hoc faciunt custósque bouum longævaque nutrix;
Tertius, immundæ ° cura fidelis haræ.
Sed neque Laërtes, ut qui sit ° inutilis armis,
° Hostibus in mediis regna tenere valer.
Telemacho ° veniet (vivat modò) fortior ætas:
Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.

INTERPRETATIO.

postrimum dedecus, accedant in tua damna. Tres sumus numero, bello inepti, conjux destituta viribus, Laërtes senex, & puer Telemachus. Atque ille est propemodum mihi per dolum nuper ereptus, dum conatur ire Pylon, cunctis renitentibus. Precor ut Dij hoc velint, ut fatis secundum ordinem procedentibus, ille claudat meos

oculos, ille claudat tuos. Bubulcus noster, & vivax nutrix tua, & tertius custos sedulus suilis, idem vovent: Sed neque Laërtes, ut qui sit ineptus ad arma potest imperium tenere inter hostes medios. Ætas prastantior adest Telemacho, (si vivat) nunc illa erat adjuvanda tutela patris.

N O T A.

° Pudor] Irus & Melanthius pudor, Appositio: Id est, qui per sortis sue ignobilissimam maximo sunt tibi dedecori.

P Telemachusque] Filius Ulyssis.

° Per insidias] Quas molitur est Antinous; proci ad Nestorem eunti Telemacho paraverunt; quasque ille Palladis ope & numine effugit.

° Invitis] Fabula est Telemachum, sua su Palladis, ivisse de Patre sciscitarum, atque id illum clam habuisse, nemine, præter nutricem, conscio. Igitur, vel Penelope mentita est supra, cum dixit, se misisse ad Nestorem, si de filio intellexerit: Vel si id minus per ° omnibus proci tantum erunt intelligendi, qui, ne ille aliquid adversus ipsos machinaretur, reformidarent. Quod si historiarum fidem servatam esse supponas per ° invitis nescientes interpretaberis, tum matrem, tum procos; quod quidem ex Telemachi voto & opinione dictum fuerit, utcumque postea proci discessum ejus suboluerint, deinde etiam eidem insidias struxerint. Verum, ut quod ego sentio, libere dicam, non necesse arbitror tam anxie ex Homero leges ponere Nasoni, multò minus Penelope, vel si id adeò, nihilominus

de industriâ crediderim ita attemperatam fuisse à Poëtâ Penelopes orationem, ut cum eam rem, de qua loquimur, dubiam relinquat, utcumque vel gnati pietatem Ulysses, vel uxoris diligentiam laudet: Atque hinc, tum conjugales, tum paterni, in animi fluctuatione majores, moveantur affectus.

° Ordine] Ita ut majores natu priores è vivis tollantur.

° Comprimat] Qui erant genere proximi mortuorum claudebant oculos. Quanquam autor est Varro, apud Nonium, ne filij parentibus in obitu oculos sugillarent, id est clauderent, (ut Nonius exponit) lege Mæviâ cautum fuisse.

° Cura] Id est, qui curat. Metonymia est, quæ vim maximè auget orationis.

° Sed neque] Festinat ad conclusionem Penelope.

° Inutilis] Quia senex. Imò in quibusdam legitur, Inutilis annis.

° Hostibus] Proci scilicet. Hac voce autem Penelopes fidus amor commendatur.

° Veniet] Id est, Non jam ille potest eos hostes depellere: adeoque necessarium est ut tu, Ulysse, venias.

Nec mihi sunt vires inimicos pellere rectis.
 Tu citius venias, ^b portus & ara tuis.
 Est tibi, sitque precor, natus; qui mollibus annis
 In patrias artes erudiendus erat.
 5 ^c Respice Laërten, ut jam sua lumina ^d condas:
 Extremum fati ^e sustinet ille diem.
 Certè ego, quæ fueram te discedente puella,
 Protinus ut redeas, facta videbor anus.

INTERPRETATIO.

Nec vires adsunt: quibus arceam hostes à nostris adibus; tu redeas celerius, quippe qui portus sis & altare tuis. Habes, precor ut habeas, filium, qui erat institutus tenera aetate, in virtutes paternas. Vide Laerten, ut jam claudas suos oculos; ille trahit postremum diem sui. Ego qua eram adolescentula, cum profectus es, tibi haud dubiè videbor vetula, utcumque properes.

NOTÆ.

^b Portus] Id est, Qui nobis omnia tuta facias.
^c Respice] Vox est misericordiæ.
^d Condas] Oculos claudas, de more, ut supra.
^e Sustinet] Id est, Vix animam retinet; ut te semel adhuc videat.
^f Protinus] Id est, Indefinenter. Gall. Tout de suite, sans vous arrester nulle part.

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

Demophoon, Thesei & Phadra filius, à bello Trojano in Patriam rediens, maris tempestatibus in Thraciam delatus, à Phyllide, Lycurgi & Crustumena filia (qua tunc Thracia imperabat) hospitio & lecto benigne susceptus est, cum qua aliquamdiu consuevit. Audita deinde morte Mnesthei, qui post ejectionem Athenis patrem Thesea, imperium occupaverat, regni cupidine captus, Phyllidi fidem dat se intra mensem reditum, consingens ad res componendas se suas ire. Mox relictis navibus Athenas petiit, nec redire cogitat. Quatuor igitur exactis mensibus, Phyllis ad eum hanc epistolam scripsit, qua suadet, uti beneficiorum memor, fidem datam non fallat: quod si aliter fecerit, violatum amorem crudeli se morte vindicaturam minatur.

PHYLLIS DEMOPHOONTI.

Hospita, Demophoon, tua te ^a Rhodopeia Phyllis
 Ultra promissum tempus abesse queror.
^b Cornua cum Lunæ pleno semel orbe coissent,
 Littoribus nostris anchora pacta tua est.

INTERPRETATIO.

Demophoon, ego Phyllis Thracia, tua hospita: conqueror te desiderari ultra tempus assignatum. Anchora tua pro-

NOTÆ.

^a Rhodopeia] Thracia, à Rhodope monte Thraciæ.
^b Cornua] Id est post mensem. Eo enim temporis spatio evenit, ut Lunæ utrumque cornu, tum decrescens, tum crescentis, in novum orbem concurrat.

Luna ^c quater latuit ; toto quater orbe recrevit ;
^d Nec vehit ^e Aethæas ^f Sithonis unda rates.
 Tempora si numeres, bene quæ numeramus, amantes ;
^g Non venit ante suum nostra querela diem.
^h Spes quoque lenta fuit ⁱ tardè, quæ credita ^k lædunt ,
^l Credimus : ^m invitâ nunc & amante ⁿ nocent.
 Sæpe ^o fui mendax pro te mihi : sæpe putavi
 Alba procellosos vela referre ^p notos.
^q Theſea devovi, quia te dimittere ^r nollet ;
 Nec tenuit ^s cursus forsitan ille tuos.
 Interdum timui, ne, dum vada tendis ad ^t Hebri,
 Merſa foret ^u canâ naufraga puppis aquâ.
 Sæpe Deos supplex, ut tu, ſclerate, valeres ,
 Sum prece thuricremis devenerata focis.

INTERPRETATIO.

Interim Luna quater recessit, ea quater re-
 novata est totâ orbe ; nec mare Thracium
 reducit naves tuas Athenienſes. Si nume-
 res dies quos nos amantes bene numeramus,
 nostra de te querimonia non exoritur ante
 ſuâ tempus. Spes quoque nostra longior fuit ;
 ſerò credimus ea, qua credita nos cruciant.
 Et jam coacta amanti officiunt. Sæpe men-
 titâ ſum mihi pro te, ſæpe credidi auctros

procellosos reducere tua vela candida. Male
 ſum precata Theſeo quòd tibi redeundi po-
 teſtatem non faceret, neque ille forſan redi-
 tum tuum prohibuit. Quandoque reformi-
 midavi, ne, dū pergis ad vada Hebri, navis
 tua naufragium paſſa, eſſet ſubmerſa aquâ
 albâ. Sæpe ego ſupplex adoravi Deos ad alta-
 ria, ubi ihus crematur, & precibus petivi, ut
 tu ſcleſte proſperâ valetudine fruereſis.

N O T A.

^c Quater] Id eſt, Quartus eſt menſis.

^d Nec vehit] Id eſt, Tu non rediſ. Fre-
 quentiores ſunt iſtæ figuræ, quàm ut eas
 annotare opus ſit.

^e Aethæas] Id eſt Atticas, Athenienſes De-
 mophoontis : A Græco αἰθῆρα, quòd Attica
 Regio littoralis, & undis fracta ſit.

^f Sithonis] Thracia ; à vetuſto nomine
 Sitchen, quo appellatam fuiſſe Thraciam re-
 fert Gellius.

^g Non venit] Omnino ; ſiquidem poſt
 exactum primum menſem poterat Phyllis
 Demophoonti promiſſa oggerere.

^h Spes] Id eſt, Diu etiam ſperavi te, ven-
 turum.

ⁱ Tardè] Serò credidit Phyllis Demo-
 phoonta deceptorem eſſe, qui non rediret.
 Citius iſtud ſi animo ſediſſet, ipſum hoſpi-
 tio & lecto non communicaffet ; vel ſaltem
 communicatum non diſmiſſet.

^k Lædunt] Poſtquam ſe ludificatam eſſe
 non credit modò, ſed certò ſentit.

^l Credimus] peſſimè iſtud expoſuerunt
 Te venturum ſperamus : Imo contrâ Cre-

dimus te non venturum, te deceptorem eſſe.

^m Invitâ] Non libens queror, ſed amor
 cogit interpretantur. Nihil ad rem. Fatetur
 Phyllis ſe amare, quanquam potiùs decepto-
 rem optaret odiſſe, & id tantum.

ⁿ Nocent] Nocet omnino amanti, huic
 homini credidiſſe quem amat, cùm ſeſe ab
 eo dereliſtam ſentit.

^o Fui mendax] Multiſ mentita ſum ex-
 ponunt ; adeoque nihil poſtea dicam. Ofci-
 tanter. Sibi mentitam hoc ipſo verſu Phyl-
 lis ait. Silicet ipſa quælibet excogitavit, quæ
 Demophoonta remorari ſibi perſuaſit.

^p Notos] Notus ventus à meridie ſpirans, ius
 ſecundus qui ex Atticâ in Thraciâ navigant.

^q Theſea] Patrem tuum, quem ego cre-
 didi retinere te ; cùm nullus redireſ.

^r Nollet] Prout equidem tunc conjicia-
 bam, adde.

^s Cursus] Tuum iter, tuam navigatio-
 nem ; optimè.

^t Hebri] Fluvius eſt Thraciæ.

^u Canâ] Albâ ; ex agitatione, & aëris
 permixtione.

- Sæpe videns ventos cœlo pelagóque faventes,
 Ipsa mihi dixi; ⁱ Si valet, ille venit.
 Denique fidus amor, quicquid properantibus obstat,
^x Finxit; & ad ^y causas ingeniosa fui.
 5 ^z At tu lentus abes: nec te jurata ^a reducunt
 Numina; nec nostro motus amore redis.
^b Demophoon, ventis & ^c verba & vela dedisti.
 Vela queror reditu, verba carere fide.
 Dic mihi quid feci; ^d nisi non sapienter amavi?
 10 ^e Crimine te potui demeruisse meo.
 Unum in me scelus est; quod te, scelerate, recepi.
 Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.
^f Jura, fides, ubi nunc, commissaque & dextera dextræ?
 Quique erat in falso plurimus ore ^h Deus?
 15 Promissus socios ubi nunc ⁱ Hymenæus in ^k annos,
 Qui mihi conjugij sponfor & obses ^l erat?

INTERPRETATIO.

Sæpe cum cernerem ventos mari & cœlo propitios, ego mihi dixi, Si illi bene est, redit. Denique fidelis meus amor excogitavit quicquid remoratur festinantes; & fui callida ad fingendum causas tuæ retardationis. At tu tardus absens es; nec Di per quos jurasti, te reducunt; nec revertentis impulsus amore nostro. Demophoon, commisti ventis dicta & vela; ego conqueror vela carere recurso, dicta carere fide. Dic

mihi quid admisi, nisi quod incaute amavi? Potui te obstrinxisse flagitio meo. Unum est in me flagitium, quod te excepi, scelerate; sed eo genere flagitij te demeruisse debueram. Ubi sunt nunc jura ubi fides, & manus juncta manui, & multus deus qui erat in ore tuo perjuro? Ubi nunc Hymenæus pactus in annos nostros conjunctos, qui erat mihi sponfor & obses connubij?

NOTÆ.

- ^x Finxit] Ad tuam excusationem.
^y Causas] Quibus iter tuum impeditum fuerit.
^z At tu lentus] Affectus maxime movet, hoc in loco posita ista accusatio.
^a Reducunt] Non de Diis, sed de Demophoonte queritur, qui Deorum, quos perjurio violavit; itam contemnit.
^b Demophoon] Si ego aliquid video, non tam stomachationem habet hæc denominatio, ut volunt, quam amoris intimum sensum & mollitiem exprimit.
^c Verba] Verba dare venis, est quidem verba in unum fundere, uti exponunt; sed simpliciter & sine interpretatione, hoc in loco, hæc phrasis est intelligenda.
^d Nisi non] Clarissimus Heinsius vel in vitis libris, si non, &c. reponit. Quamobrem non potui divinare; sensus enim optimus est, quem facit lectio recepta. Gallicè dicetes, *Qu'ay-je fait, si ce n'est de vous avoir aimé sans aucune précaution?*

- ^e Crimine] Id est Eâ re quod te amavi non sapienter, & sine dissimulatione, tu simplicitate meâ ad servandam fidem adduci debuisses. Verissimè. Nam bis quidem nequiter facit qui & fallit, & fidentem fallit.
^f Jura] *Hospitalij, Connubij.* Istud est quod Callicè per exprobrationem dicimus, *Où est le droit, Où est la foy, &c.*
^g Dextera] Quæ hodieque fidei est symbolum.
^h Deus] *Cupido*, ut volunt; vel potius, *plurimus Deus*, omnes Deos significat per quos Demophoon jurabat, quos & postea Phyllis recenset.
ⁱ Hymenæus] Nuptiarum Deus.
^k Annos] Anni dicuntur socij qui à conjugibus in vitâ sociali & conjunctâ, prout decet, exiguntur.
^l Erat] *Esse debuerat.* Vult tantum Phyllis sanctissimas & inviolabiles matrimonij leges, adversus Demophoonta protegere.

- Per mare, quod totum ventis agitur & undis ;
 Per quod sæpe ieras , per quod iturus eras :
 Perque tuum mihi iurasti (nisi ^m fictus & ille est)
 Concita qui ventis æquora mulcet , ^a avum :
 5 Per Venerem, nimiumque mihi facientia tela ,
 Altera tela arcus, altera tela ^o faces :
 P Junonemque, toris quæ præsidet alma maritis ,
 Et per ^q tædiferæ ^r mystica sacra Deæ.
 Si de tot ^r læsis sua ^r numina quisque Deorum
 10 Vindictæ ; ^u in pœnas non satis unus eris.
 * At laceras etiam puppes furiosa refeci :
 Ut, quâ defereretur , ^y firma carina foret.
 Remigiumque dedi, quo me ^z fugiturus ^a abires.
 Heu patior telis vulnera facta ^b meis !

INTERPRETATIO.

Jurasti mihi per mare totum, quod movetur ventis & undis, per quod sæpe cucurreris, per quod volebas currere, & per tuum avum (nisi & ille est falsus) qui temperat maria turbata ventis : Jurasti per Venerem ; & tela nimis ad me spectantia, per arcus tela altera, per faces tela altera ; & per Junonem qua alma præst lætis maritalibus, & per sacra mystica Dea tædiferæ. Si unusquisque Deorum de tot violatis ultum eat sua numina, tu solus non poteris ferre omnes pœnas. At ego insana etiam restitui naves fractas, ut carina, quâ ego destitueretur esset tuta. Atque ego dedi remigium quo à me discessurus proficisceretur : heu fero plagas impatiens telis meis !

N O T A.

^m *Fictus*] Id est, nisi tu falsò, ut multa alia mentitus es, tuum esse avum aut proavum Neptunum didicisti, vel falsò te Theseo & Ægeo ortum predicasti.

^a *Avum*] Ægeum ; quem in deum marinum transmutatum fuisse Poetæ fabulantur, cum se in mare præcipitem dedisset : quò etiam alludere videtur Ovidius. Vel Avum, Ægei patrem, pro proavo, Neptuno scilicet, posuit, quod aliis placet.

^o *Faces*] Sagittæ & faces tela sunt Cupidinis ; Non enim tantum sagittis ferire, sed etiam face incendere dicitur. Ita Ovid. postea in Metamorph. sed & eadem Veneri tribuuntur.

^p *Junonemque*] Juno Saturni filia, Jovis & soror & conjux, quæ nubentibus (unde pronuba) & parturientibus (unde Eucina) præsidere dicta est.

^q *Tædiferæ*] Cereris Eleusinæ, cujus sacra cum tædis fiebant ; ad ejus rei memoriam quòd ipsa Proserpinam filiam, à Plutone raptam, noctu etiam, accensis in Ætna monte tædis, toto orbe quæsiisset.

^r *Mystica*] Nocturna & occulta, Sacer-

doribus tantum cognita, quæque quàm occultissimis caeremoniis peragerentur.

^r *Læsis*] Perjurio : Vix enim eo major esse possit Dei contemptus.

^r *Numina*] Per Numina, varias intellige Deorum potestates ; siquidem ab Ethnicis huic & illi Deo, hæc & illa attributa sunt, quibus præsent ; unde & quandoque varia nomina fortiebantur.

^u *In pœnas*] Ferendas scil. Id est, Tu pœnis obrutus nequaquam Deorum ira sufficere poteris.

^z *At laceras*] Magnum habet dolorem. hæc recordatio.

^y *Firma*] Contra maris & ventorum impetum.

^z *Fugiturus*] Invidiosè. Non fuit discessus sed fuga.

^a *Abires*] Quanto cum dolore & affectu verbum istud extulit.

^b *Meis*] Quia laceras naves refecerat, quibus Demophoon fugeret. Metaph. ab ammis, quæ aliquando adversus nos ipsos præbecimus.

- ^c Credidimus blandis, quorum tibi copia, verbis :
 Credidimus ^d generi, nominibúsque tuis :
 Credidimus lacrymis. ^e an & hæ simulare docentur ?
 Hæ quoque habent ^f artes, quæque ^g jubentur, eunt ?
 5 Dîs quoque ^h credidimus. ⁱ quo jam tot pignora nobis ?
 Parte satis potui qualibet inde capi.
 Nec ^k moveor, quod te juvi portúque locóque.
^l Debuit hoc meriti summa fuisse mei.
 Turpiter hospitium lecto cumulasse jugali
 10 Pœnitet, & lateri conseruisse latus.
 Quæ fuit ante ^m illam, mallem suprema fuisset
 Nox mihi ; dum potui Phyllis honesta mori.
 Speravi ⁿ melius, quia me meruisse putavi.
 Quæcumque ex merito spes venit, ^o æqua venit.
 15 Fallere credentem non est operosa puellam
 Gloria. simplicitas digna favore fuit.

INTERPRETATIO.

fidem habuimus illecebrosis sermonibus, quibus abundas; credidimus stemmatibus tuis, & tuis nominibus: credidimus lacrymis; an & hæ instituantur ad fraudem? an hæ quoque habent dolos, & fluunt quâ imperantur. Credidimus etiam Diis. Quorsum verò jam nobis tot pignora? Potui satis quâlibet parte intercipi. Nec curo, quod tibi profui & portu & loco; hoc de-

buit esse omne meum officium. Pœnitet me adiecisse hospitio lectum maritalem, & junxisse latus lateri. Mallem noctem, qua fuit ante illam, fuisse mihi ultimam, dum potui mori Phyllis pudica. Speravi melius, quia credidi me meruisse; quacumque spes oritur ex merito, iusta est. Non est difficilis gloria decipere puellam fidentem; simplicitas mea fuit digna favore.

NOTÆ.

^c *Credidimus*] Maximo est solatio malum pati, quod nos culpâ nostrâ non arcessivimus. In eo est Phyllis, ut consilia sua approbet, illudque excuset quod simplicitate peccavit, in Demophoontis perfidiam culpâ rejectâ.

^d *Generi*] Id est, Cum tu Diis satis esses, ex te tantam ortum iri perfidiam non suspicabar.

^e *An & hæ*] Id est. An aliquis etiam potest animum ad lacrymas fictas institueret. Vult eâ re Phyllis se & suam credulitatem maximè excusare.

^f *Artes*] Propè idem est quod antè dixit. Gallicè diceremus, *L'artifice peut-il bien aller jusques à feindre des larmes.*

^g *Jubentur*] Itâ ut de causa quâlibet lacrymas quisquam possit effundere.

^h *Credidimus*] Istud optimè, nam sicuti numinis sui vindices, itâ & videntur Dij eorum rerum sponsores quæ, ipsis citatis, promittuntur. Quin suo modo suum & istud

locum habet, ubi de vero Deo ter opt. max. agitur.

ⁱ *Quo*] Innuit se plura, quàm sit opus congerere, ut Demophoontis perfidiam, causam faciat suorum, si quæ sint, delictorum; illumque ultrâ quàm sit satis dedisse veri amoris quibus fidendum esset, testimoniorû.

^k *Moveor*] Id est, Non illud me urit: Non ejus rei pœnitet. Nimirum potuit ex humanitatis affectu Phyllis extorrem patriâ Demophoontem hospitio excipere.

^l *Debuit*] Jam ex eventu se ipsam quodammodo accusat; atque istud tantum ut pœnitentiæ dolorem exacuat. Neque verò Phyllidis mens est suam culpam facere.

^m *Illam*] Quâ latus lateri conserui. Sed multus est in istâ reticentiâ, & impetus & lepos.

ⁿ *Melius*] Demophoontem scilicet sponsum fore firmum.

^o *Æqua*] Adèoque nec ipsa stultè aut sine ratione speravit.

Sum decepta tuis & ^p amans & fœmina verbis.

Dî faciant, laudis ^q summa sit ista tuæ.

Inter & ^r Ægidas media ^t statuaris in urbe:

Magnificus ^t titulis ^u stet pater ante suis.

5 Cùm fuerit ^x Scyron ^y lectus, torvulusque ^z Procrustes,

Et ^a Sinis, & tauri mistaque ^b forma viri;

Et domitæ bello ^c Thebæ, fusique ^d bimembres,

Et pulsata nigri ^e regia cæca Dei:

Hoc tua post ^f illum titulo signetur Imago:

10 HIC EST, cujus AMANS ^g HOSPITA CAPTA DOLO EST.

INTERPRETATIO.

Et amans, & fœmina imposuerunt tua verba: Dî faciant ut sit ista omnis laus tua: Et colloceris inter Ægei posteros in urbe media; Statua patris tui titulis magnifici stet coram. Cùm Scyron fueris lectus, & crudelis Procrustes, & Sinis, & for-

ma confusa viri simul & tauri, & Theba bello subacta, & Centauri fugati, & regia arri Dei per vim intrata; post illum imago tua notetur hoc elogio, HIC EST cujus FRAUDE HOSPITA AMANS DECEPTA EST.

NOTA.

^p Amans] Credula res amor est, ut postea dicit Ovid.

^q Summa] Id est, in eo posita sit omnis laus tua; quæ nulla est.

^r Ægidas] Ægei posteros.

^t Statuaris] Ex statuâ representeris.

^u Titulis] Nominibus magnificis, & rerum gestarum inscriptione.

^x Stet] Statua patris posita sit juxta tuam.

^y Scyron] Latro fuit insignis, circa Megaram latrocinia sua exercens, quem Theseus interfecit.

^z Lectus] In Thesei titulis, propter egregij facti memoriam.

^a Procrustes] Alius latro, quem Theseus in Atticâ viatoribus insidiantem, fortiter superavit. Hunc volunt obvios quosque lectum quandam conscendere coëgisse, longiores amputare solitum, breviores trahere, donec cum lecto æquarentur.

^b Sinis] Hic in Isthmo Corinthiaco alligatos curvatis arboribus homines, in diversa trahebat, & discernebat.

^c Forma] Subtilis est Minotauri circumscriptio, quem labyrintho inclusum Theseus sustulit. Forma verò ejus mixta dicitur, quod partim hominis, partim tauri membris cum produxisset mater Pasiphaë Minois uxor, postquam Dædali ope cum tauro concubisset. Prolixè fabulam istam apud Mythologos, & ejus explicationem invenies;

dum alij ad Taurum Minois ducem, alij ad navem, alij ad alia referunt.

^d Theba] Plures fuerunt eo nomine urbes. Hic verò de Bœoticis agitur; in quibus subruendis Thesei virtus maxime emicuit.

^e Bimembres] Centauri, Junonis, vel potius nubis & Ixionis filij; quos Theseus & Lapithæ, quod illi in Pirithoi nuptiis, tum Hippodamæ sponso, tum aliis fœminis vim facere vellent, partim interfecerunt, partim fugaverunt. Bimembres verò dicti sunt quod supernè homines, infernè equi essent. Quorum & id genus fabularum explicationem vide apud Mythologos, quorum verba huc frustra transcriberemus.

^f Regia] Plutonis aula nigra, quam in Pirithoi gratiam, ut ei in conjugem Proserpinam raperet, intravit. Quanquam istud in amici gratiam ausum fuisse Theseo audaciæ tantum apponendum: namque ille in inferis, Pirithoo à Cerbero cane intercepto, malè multatus est, donec ab Hercule liberatus fuit.

^g Illum] Patrem tuum Theseum. Gall. Qu'après qu'on aura vu vostre pere, & tous ses éloges, &c.

^h Hospita] In quinque libris hospite scriptum esse testatur clar. Heinsius; ut hic idem, quod in Helenes epistolâ, innuat. Certius in hospitibus non est amor.

Verum potior est lectio altera.

- ^h De tanta rerum turba, factisque parentis,
ⁱ Sedit in ingenio ^k Cressa relicta tuo.
 Quod solum excusat, solum ^l miraris in illo.
 Heredem patriæ, perfide, fraudis ^m agis.
⁵ Illa (nec invideo) fruitur meliore marito;
 Inque capistratis ⁿ tigribus alta sedet.
 At mea despecti fugiunt connubia Thraces,
 Quod ^o ferar externum præposuisse meis.
 Atque aliquis, *Doctas jam nunc eat*, ^p inquit, ^q *Athenas* :
¹⁰ *Armiferam Thracen*, qui regat, alter erit.
^r Exitus acta probat. ^r careat successibus opto,
 Quisquis ab eventu facta ^r notanda putat.
^u At si nostra tuo spumescant æquora remo,
 Jam mihi, jam dicar consuluisse meis.
¹⁵ ^x Sed neque consului : nec te mea regia ^y tangit,
 Fessaque ^z Bistoniam membra ^a lavabis aquâ.

INTERPRETATIO.

Cretenſis Ariadne deſerta manſit in animo tuo, de tanta copia rerum & geſtis patris. Sufficis in illo illud unum, quod unum excuſat. Perfide, te facis heredem doli paterni. Illa (nec liveo) gaudet meliore marito, & ſublimis ſedet in tigribus franatis. At Thraces contemti averſantur meum conjugium quia ego dicor prætuliffe peregrinum meis. Atque aliquis dicit : Proſi-

cifcatur jam nunc doctas Athenas ; alter erit, qui imperet Thraciæ bellicoſæ : Eventus probat facta. Cupio careat lato exitu, quicumque putat acta vituperanda ab eventu. At ſi maria noſtra albicent tuo remo, tum dicar proſpexiſſe mihi & meis. Sed neque proſpexi, neque mea aula te movet, neque lavabis laſſos artus aquâ Thraciâ.

NOTÆ.

^h De tanta] Multum habet affectum hæc criminatio ; ſed cuius proficere cupienti facile erit imaginari quæ longum eſſet ſcribere.

ⁱ Sedit] Tibi tantum placuit, & tibi imitandū ſumſiſti, quod ille perfidiōſe fecit.

^k Cressa] Ariadne, Minois filia, de quâ plenius in ſequentibus.

^l Miraris] Id eſt, Probat, imitariis, quod in ſe reprehendendum pater agnovit.

^m Agis] Gall. Vous vous portez pour he-ritier.

ⁿ Tigribus] Illis enim curruſ Bacchi trahitur, in quo Ariadne à Libero patre in conjugem aſſumta, magnificè ſedet, quoque vehitur.

^o Ferar] Ità meliores libri, Autore Heinſio : quanquam non minùs placeat feror.

^p Inquit] Id eſt. Quilibet ex meis poſſit dicere.

^q Athenas] Ad ſuum Demophoonta, ſcilicet, egregium illum, quem nobis omnibus Thracibus præpoſuit.

^r Exitus] Verba ſunt Thracum ab eventu Phyllida damnantium.

^r Careat] Reſponſio eſt Phyllidis, ad pravum Thracum ſuorum iudiciū, per imprecationem in eos & indirectè propoſita. Atque equidem perversè proſectō ex eventu rationes noſtræ dijudicantur.

^r Notanda] Judicanda & vituperanda.

^u At ſi] Purgationem ſuam à contrario eventu confirmat. Dicar, inquit, bene ſeciſſe, ſi tu redieris. Phyllidis autem verba cum ſpe aliquâ & voto conjuncta videntur.

^x Sed neque] Jam diſſectus eſt qui modò aſſulſerat ſpei radius.

^y Tangit] Placuerat Heinſio tanget ; ſed quod ante legebatur, meo quidem iudicio convenientius tangit repoſui.

^z Bistoniam] Thraciâ noſtrâ. Lacus eſt Biſtonius in Thraciâ.

^a Lavabis] Pro veteri conſuetudine ; quæ etiam ex Evangelio cognoscitur. Non lavabis : Ergo neque venies.

^b Illa

^b Illa meis oculis species abeuntis inhæret,
Cum premeret portus classis itura meos.

^c Ausus es amplecti; colloque infusus amantis
Oscula per longas jungere pressa moras:

5 Cumque tuis lacrymis, lacrymas ^d confundere nostras;
Quodque foret velis aura secunda, ^e queri:
Et mihi discedens supremâ dicere voce;

Phylli, face ^f expectes Demophoonta tuum.

^g Expectem, qui me nunquam visurus abisti?

10 Expectem pelago vela negata meo?

^h Et tamen expecto. redeas modò ⁱ serus amanti:

Ut tua sit solo ^k tempore lapsa fides.

Quid ^l precor infelix? jam te tenet ^m altera conjux
Forſitan, & nobis qui malè favit, amor.

INTERPRETATIO.

Imago illa tui discedentis infixâ est meis oculis, cum classis discessura esset in meis portibus. Non veritus es me amplecti, & projectus in collum mei amantis dare oscula arcta per prolixas moras, & miscere lacrymas nostras cum tuis lacrymis, & queri quod ventus esset favens velis, & mihi dicere ultimâ voce, cum proficisceris, Phylli

vide ut opperiaris tuum Demophoonta. Opperiar, qui discessisti nunquam visurus me, opperiar vela prohibita à mari meo? Et tamen prestolor, modò revertaris tardus mihi amanti; ut fides tua defecerit solo tempore. Misera, quid voves? Jam alia uxor te capit forſan, & amor, qui minùs fuit nobis propitiùs,

N O T A.

^b Illa] Se nihil amasse unquam fateatur, qui istâ commemoratione non commovebitur.

^c Ausus es] Ex Demophoontis perfidiâ contemplatione, tum blanditiarum, quibus discedentem perfidum demulserat, recordatione, vehemens hæc increpatio Phyllidis nascitur. Quantum verò imaginandi facultate valuerit Poëta, videbunt qui proficendi studio, phantasiâ suâ illi committent: vel etiam qui ejus leporibus ducti, iis sese oblectare voluerint.

^d Confundere] Nequiter fecit Demophoon, qui sincerâ & ex amoris mollitie fluentes Phyllidis lacrymas, fictis suis & per dolum expressis fletibus compensaverit.

^e Queri] Quasi ille moræ causam ventorum vim adversâ habere maluisset. Phyllidis hæc est querela, *An potuisti inter tot amoris mei testimonia ejusque illecebras, me simulatione tuâ deludere. Vel, quomodo ad nimirâ & incredibilem fictionem perſus perfidia sua conscium potuisti adigere?*

^f Expectes] Sicuti est ista Demophoontis vox suprema, & ultimus amoris conatus, itâ & est ultimus perfidiæ gradus. Non enim tantum torquetur animus, quando adempta spes est, & ille stupet, quàm cum

inter spem & timorem attentus, undiquaque distrahitur, & curâ conscitur.

^g Expectem] Cum dolore & increpatione. *Que j'attende?*

^h Et tamen] Vide mihi, quæso, qui conatus, qui impetus, quæ lucta, priusquam desperet!

ⁱ Serus] Non ut serò redeat petit; sed, quando itâ necesse est, ut serò redeat, redeat saltem.

^k Tempore] Proverbiali forma dicimus, *Que je ne perde que l'attente.*

^l Precor] Votorum fervorem indicat, eademque vox ista corripit. Ita enim sese habent cordis nostri cogitationes & vices. Cum maximè fervent affectus, tum facillimè placantur; ubi maximus eorum impetus, ibidem & finis. Extrema quæque scilicet recurrunt & sese tangunt; nec metas ultra licet erumpere.

^m Altera] Puellis suspiciō familiaris. Itâ & suprà Penelope. Sed prudentiam nota Poëtæ; quomodo affectus gradatim ſectat; & ex iis singula quæque moveat. Majores fecerit progressus qui unam epistolam cum curâ & diligentia in indagandâ arte meditatus fuerit, quàm qui totum librum, ut mos est, legerit.

Utque tibi ⁿ excidimus, nullam, puto, Phyllida nosti.

Hei mihi! ^o si quæ sum Phyllis, & unde, rogas.

Quæ tibi, Demophoon, longis ^p erroribus acta
Threïcios portus, hospitiumque dedi.

3 Cujus ^q opes auxere meæ: cui dives egenti
Munera multa dedi, multa datura fui.

Quæ tibi subjeci latissima regna ^r Lycurgi,
Nomine fœmineo ^r vix satis apta regi:

Quà patet umbrosum Rhodope glacialis ad ^c Hæmum,

10 Et ⁿ sacer adinillas exigit Hebrus aquas.

Cui mea virginitas avibus ^x libata ^y sinistris,
Castaque fallaci ^z zona recincta manu.

^a Pronuba ^b Tisiphone thalamis ^c ululavit in illis,

Et cecinit mœstum ^d devia carmen avis.

INTERPRETATIO.

& postquam ex conspectu tuo sublata sum, nullam reor Phyllida cognovisti. Hei mihi! si quæris quæ sim Phyllis, & cujas. Ego, Demophoon, quæ prabui tibi longis itineribus jactato portus Thracios, & hospitium: Cujus divitias mea majores fecerunt, cui dives ego multa dona contuli, & volui multa conferre: quæ tibi subdidi latè patens imperium Lycurgi, quæ vix possunt guber-

nari nomine fœmineo: Quæ Rhodope gelidæ rigens extenditur, usque ad Hæmum umbrosum, & quæ sacer Hebrus voluit aquas concitatas. A quo mea virginitas primò decerpta est, alitibus insausus, & zona pudica detracta est manu fraudulentiâ. Tisiphone pronuba ululavit in illis nostris nuptiis; & avis devia cantavit carmen lugubre.

N O T Æ.

ⁿ Excidimus] Illud est quod Gall. dicimus, *Aussi-toi que vous m'êtes perduë de vue.*

^o Si quæ sim] Non major esse potest oblivio.

^p Erroribus] Verè dicuntur errores, quæ per mare perficiuntur itinera.

^q Opes] Quæ statu in quo erat, exiguz erant.

^r Lycurgi] Pater fuit Phyllidis; de quo Poëtæ, quod Bacchum contempsisset, multa fabulantur.

^r Vix] Quia feroces & bellicosi.

^c Hæmum] Mons est Thraciæ, sicut & Rhodope, per quos regni sui amplitudinem Phyllis describit.

ⁿ Sacer] Quia omnes fluvij sacri propter incolas & præsidentes Deos & Nymphas.

^x Libata] Primùm violata. Matrimonij est circumscriptio.

^y Sinistris] Id est, *Auspiciis & Diis adversis.* Nihil enim veteres illi inauspicatò, vel sine Diis, suscipiebant.

^z Zona] Cingulo nova nupta præcungebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex lanâ ovis; ut sicut illa in glomos sublata, conjuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus vinculusque esset. Festus.

^a Pronuba] Loco Junonis nostris nuptiis præfuit.

^b Tisiphone] Furiarum una: Altera est Alecto; tertia Megæra, filia Noctis & Acherontis.

^c Ululavit] Quanquam vocem hanc median esse docet Servius; satis constar tamen hîc lugubrem & feralem, pro nuptiali, cantum significare.

^d Devia] Bubo, vel quælibet avis devîa: nocturna & latebris gaudens; cujus vox querula mali ominis esse censebatur.

Adfuit ^e Aleſto & brevibus torquata colubris ;
 Sûntque ⁸ ſepulcrali lumina mota face.
 Mœſta ^h tamen ſcopulos ⁱ fruticoſâque littora calco ,
 Quaque patent oculis æquora lata meis.
 5 Sive die ^k laxatur humus, ſeu ^l frigida lucent
 Sidera ; proſpicio quis freta ^m ventus agat.
 Et quæcunque procul venientia lintea vidi ,
 Protinus illa ⁿ meos auguror eſſe Deos.
 In freta procuro , vix me retinentibus undis ,
 10 Mobile quâ primas porrigit æquor aquas.
 Quod magis accedunt, minus & minus ^o utilis aſto ;
^p Linquor, & ancillis excipienda cado.
^q Eſt ſinus adductos modice falcatus ^r in arcus ,
 Ultima præruptâ cornua mole ^t rigent.
 15 Hinc mihi ſuppoſitas immittere corpus in undas
 Mens fuit ; & , quoniam fallere pergis , erit.
 Ad tua me fluctus projectam littora ^t portent,
 Occurrâmq; oculis ^u intumulata tuis.

INTERPRETATIO.

Aleſto comita brevibus ſerpentibus adſiit ;
 & lumina admota ſunt ex tadâ funereâ.
 Nihilominus triſtis premo ſcopulos & littora
 fruticibus plena , & loca unde vaſta
 maria aperta ſunt meis oculis. Sive terra
 ſolvitur per diem , ſeu aſtra gelida lucent,
 obſervo quis ventus agitet maria ; & quæ-
 cumque vidi procul vela accedentia ſtatim
 conjicio illa eſſe meos Deos. Accurro ad
 mare aquis me agere cohibentibus, quâ ma-

re fluidum extendit primas aquas. Quod
 magis accedunt minus & minus firma ſuma
 deſicio, & cado ſuſtentanda ab ancillis. Eſt
 ſinus paululum curvatus in modum arcus
 contenti, ultima cornua ejus prærupta ſunt
 rupe arduâ. Hinc animus fuiſt corpus præ-
 cipitare in mare ſubjectum ; & , quoniam
 pergis decipere, idem erit. Unda me ſerant
 præcipitatam ad tua littora ; & inſepul-
 ta incidam in tuos oculos.

N O T A.

^e Aleſto] Altera ex furiis, ut antè dixi-
 mus.

^f Brevibus] Ideoque, ut volunt, ſævio-
 ribus.

⁸ Sepulcrali] Id eſt , Pro facibus quin-
 que ex ſpinâ albâ aut pinu in nuptiis adhi-
 beri ſolitis, ſerales admota ſunt ex rogo ac-
 cenſa, vel funeri deſtinata.

^h Tamen] Id eſt, Quanquam omnia ſunt
 mihi adverſa, tamen amoris mei tantus eſt
 ardor, ut contra ſpem animi mei te ſemper
 & maximo cum labore, non ſine furore
 quæram.

ⁱ Fruticoſâque] Ubi difficile eſt admo-
 dum ſuos gradus firmare. Sed operæ pretium
 eſt hæc omnia ſibi phantaſiæ operâ, oculis
 repræſentare.

^k Laxatur] Solis calore.

^l Frigida] Id eſt, Per noctem. Amoris
 fui anxietatem commendat, quæ diu noctû-
 que ipſam ſollicitat.

^m Ventus] Optimè amoris ſollicitudi-
 nem declarant iſtiusmodi cogitationes.

ⁿ Meos] Id eſt , Qui me exaudiverunt,
 & mihi propitiij facti ſunt.

^o Utilis] Quia te non eſſe video, vix poſ-
 ſum niti pedibus.

^p Linquor] Animi deliquim paſior.

^q Eſt ſinus] Seſe tandem ad deſperatio-
 nem coactam eſſe Phyllis declarat : quod
 loci deſcriptione, unde ſe in mare daturam
 dicit, cognoscitur.

^r In Arcus] Id eſt , Ad tenſi arcus mo-
 dum curvatus. Curvatur enim arcus, cùm
 nervo extrema ejus ſimul in ſeſe adducuntur.

^t Rigent] Alta, prærupta, dura & ſate-
 broſa ſunt ad horrorem & ſiniporem.

^t Portent] Votum eſt.

^u Intumulata] Abſque ſepulturæ ho-
 nore ; quod Ethnicis præſertim horren-
 dum ; ſiquidem & iſtud ad Manes placan-
 dos, vel torquendos momentum haberet.

C ij

Duritia ferrum ut superes, adamantaque, ^x teque;

Non y tibi ^z sic, dices, Phylli, sequendus eram.

Sæpe venenorum sitis est mihi: sæpe cruenta

Trajectam gladio morte perire juvat.

Colla quoque, infidis quia se necanda lacertis

^a Præbuerunt, laqueis implicuisse libet.

Stat nece ^b matura tenerum pensare ^c pudorem:

In necis ^d electu parva futura mora est.

Inscribere meo causa ^e invidiosa sepulcro:

³⁰ Aut hoc, aut simili carmine notus eris.

PHYLLIDA DEMOPHOON LETO DEDIT, ^f HOSPES AMANTEM:

ILLE NECI ^g CAUSAM PRÆBUIT, IPSA MANUM.

INTERPRETATIO.

Quamvis durior sis ferro, & adamante, & te ipso; dices, Phylli, non ita me debebas sequi. Sæpe cupio bibere toxicum; sæpe placet transfixam ense perire morte sanguinolentâ. Etiam, quia mea colla se præbuerunt implicanda brachiis perfidis, fune volo ca premere. Decrevi satisfacere nece accele-

ratâ tenero pudori, non diu cunctabor in electione mortis. Signaberis causa odiosa meo sepulcro, notus eris, aut hoc, aut ejusmodi titulo. DEMOPHOON HOSPES TRADIDIT MORTI PHYLLIDA AMANTEM; ILLE DEDIT CAUSAM MORTI, IPSA MANUM.

NOTÆ.

^x Teque] Gradatione istâ vide Demophoonta ut Phyllis diuissimum faciat.

^y Tibi] Pro à te.

^z Sic] Mortua, intumulata, undis jactata & erosa.

^a Præbuerunt] Nonnulli habent præbuerint, quod non minus, inò amplius placeret.

^b Maturâ] Decora & magnanimo leto exponiunt. Esto decorum, sed maturum mihi idem est quod promptum, acceleratum & opportunum.

^c Pudorem] Violatam à te meam pudicitiam.

^d Electu] Inter tot mortis genera fluctuans, tandem sese ex amygdalo suspendisse dicitur; quæ arbor cum exauisset, Demophoontis adventu reviruit.

^e Invidiosa] Id est, Quæ legentium invidiam & odium in se derivet.

^f Hospes] Hospitio à Phyllide acceptus; Passivè.

^g Causam] Perfidia suâ.

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

Postquam Græci Phrygiam attigerunt, urbes Troja finitimas, præcipuaque Lesbo oppositas, hostiliter aggressi populari cæperunt: inter quos Achilles, Pelei & Thetidis filius, utramque Ciliciam, & Thebanam, & Lyrnesiam invasit. Expugnatio inde Chrynesio oppido, duas egregia forma virgines abduxit, Aitynomen, Chrysa sacerdotis Smynthei Apollinis filiam, & Hippodamiam, Brisea natam, quæ postea à paternis nominibus cognominata fuerunt. Chrysen Achilles Agamemnoni concessit, Briseide sibi reservatâ. Cum deinde verò Agamemnon Deorum jussu Patri restitueret suo Chrysen, ipse Achilli Briseida per vim & summam contentionem abstulit. Quamobrem effervescebat Achilles abstinuit sese aliquandiu à pugnando: adeo ut nullius precibus ad arma contra Trojanos sumenda moveri potuerit: nec postea Briseida recipere suam voluerit, quamvis eam maximis cum donis Agamemnon esset remissurus. Briseus ergo hanc, ad eum epistolam mittit, quæ nimiam

ejus iracundiam accusat, rogans, ut adversus Trojanos arma capiat dum sese prius ab Agamemnone ultro oblatam receperit.

BRISEIS ACHILLI.

Uam legis, à ^a rapta ^b Briseide littera venit,
Vix bene ^c barbaricâ Græca notata manu.
Qualcunque aspicias, lacrymæ fecere, lituras;
Sed tamen & lacrymæ ^d pondera vocis habent.
^e Si mihi pauca queri de te dominoque viroque
Fas est; de domino pauca viroque querar.
Non, ego poscenti quod sum cito tradita ^f Regi,
Culpa tua est: quamvis ^g hoc quoque culpa tua est.
Nam simul ^h Eurybates me Talthybiusque vocarunt;
ⁱ Eurybati data sum Talthybioque comes.
Alter in alterius! jactantes lumina vultum,
ⁱ Quærebant taciti, ^k noster ubi esset amor.
Differri potui. ^l pœnæ mora grata fuisset.
Hei mihi! discedens oscula nulla dedi.
^m At lacrymas sine fine dedi, rupique capillos.
Infelix iterum sum mihi visa ^m rapi.

INTERPRETATIO.

E Pistola quam legis, vix bene Græcè scripta manu barbarâ est à raptâ Hippodamiâ. Lacryma fecerunt omnes lituras quas videbûs, sed tamen etiam lacryma vim vocis habent. Si mihi licet conqueri pauca de te, & domino, & marito, conquerar pauca de domino & marito. Non est culpa tua, quod ego sum statim data regi potenti, quamvis hoc quoque est culpa tua. Nam

statim atque Euribates & Talthybius me potiverunt, data sum comes Eurybati & Talthybio. Illi vertentes oculos, alter in vultum alterius sciscitabantur taciti, ubi noster amor esset. Potui in tempus aliud remitti; mora fuisset accepta in eo dolori. Hei mihi! abiens nulla tibi obtuli suavia. At effudi lacrymas sine fine, & discepsi comam. Misera visa sum mihi iterum rapi.

N O T A.

^a Raptâ] A te scilicet, ex Lyrnesso. Prima est commiseratio à fortunâ. Querimonias quidem non habet tam acres hæc epistola; neque tamen eò minor orationis apparatus.

^b Briseide] Seu Hippodamiâ, Brisæ filiâ.

^c Barbaricâ] Lyrnessæ puellæ, quæ cum sit barbara Græcas litteras non rectè novit. Tacitè imperitiâ, ne inepta videatur, excusat.

^d Pondera] Id est, Non minùs ex lituris quàm ex verbis meus amorè meum cognosces.

^e Si mihi] Orationis præmunio, sine quâ servæ, bello captæ, cuique erga dominum nullum jus erat, honesta querimonia non videbatur.

^f Regi] Agamemnoni.

^g Hoc quoque] Idem affirmare videtur quod modò negavit: sed diversus est respectus. Fateatur Achillis culpam non esse quod tradita sit Regi, quia ex ipso ortum istud non fuit: At in eo culpam esse dicit, quod tam

citò tradiderit, cum potuisset ipsa differri. ^h Eurybates] Agamemnonis cum Talthybio minister.

ⁱ Quærebant] Achilles arguit ex eo, quod etiam ejus in tradendâ Hippodamiâ celeritatem ipsi Agamemnonis ministri mirati sint.

^k Noster] Vester, vel invitis libris quamobrem reponendum censuerit Heinſius, demirror.

^l Pœna] Dolori, quem ex discessu caperem.

^m Rapi] Quæ fuit antea, quamque Heinſius deturbaverat vocem, restitui, non aliâ causâ, quàm quia, sine bona ratione, nihil in libris mutandum esse censeo. Nulla autem videtur ea quam reddit, Briseidem antè raptam fuisse se non legisse; cum, quæ ex Lyrnesso expugnatâ capta est, eadem & rapta dici possit. Quamquam & capi, quod ex plurimis codicibus arripuisse se testatur idem, bonum est.

C ii j

- Sæpe ego decepto volui custodeⁿ reverti ;
 Sed , me qui timidam prenderet , hostis^o erat.
 Si progressa forem , caperet ne fortè timebam ,
^p Quamlibet ad Priami munus itura nurum.
 5 ^q Sed data sum , quia danda fui . tot noctibus absum ,
 Nec repetor . cessas , ^r iraque lenta tua est .
 Ipse^f Menœtiades , tunc , cum tradebar , in aurem ,
Quid fles ? hic parvo tempore , dixit , eris .
^t Nec repetisse parum est : pugnas , ne reddar , Achille .
 10 ^u I nunc , & cupidi nomen amantis habe .
^x Venerunt ad te^y Telamone & ^z Amyntore nati ;
^a Ille gradu propior sanguinis , ille comes :
^b Laërtaque fatus : per quos comitata redirem .
 Auxerunt blandæ grandia^c dona preces :
 15 Viginti fulvos^d operoso ex ære lebetas ;
 Et tripodas septem , ^e pondere & arte pares .
 Addita sunt illis auri bis quinque^f talenta :
 Bis^g sex assueti vincere semper equi .

INTERPRETATIO.

Sæpe ego volui redire , custode deluso ; sed hostis erat qui me timidam retineret . Metuebam ne , si discessissem forsan abriperer , itura in donum ad quamlibet nurum Priami . Sed fuerim reddita , quia debui reddi : absum per tot noctes , nec repetor ; hæres , & ira tua tarda est . Ipse Patroclus mihi reposuit in aurem tunc cum dabar , Quamobrem ploras ? non diu hic manebis . Parum est non repetuisse , certas , Achille , ne resti-

tuar . Ito nunc , & retine nomen amantis desiderio flagrantis . Ad te profecti sunt gemiti ex Telamone & Amyntore , ille conjunctior gradu sanguinis , ille comes , & natus ex Laërta , quibus stipata reverterer . Mites preces cumularunt magna munera , viginti scilicet rufos cacabos ex ære elaborato , & septē tripodas aquales pondere , & arte . Adjuncta sunt illis decē talenta auri , duodecim equi soliti semper victoriâ potiri ,

NOTÆ.

- ⁿ Reverti] Ad te , scil.
^o Erat] Qui me prendere posset , supple: Quod & postea dicit.
^p Quamlibet] Etiam indignissimam.
^q Sed data sum] Quasi dicat , Quamquam peccatum fuit quod me tradideris , tam cito etiam ; tamen istud mitto , ut graviora attingam . Accusationem itaque habet hæc loquendi formula .
^r Iraque] Ex eo quod per vim me tibi Agamemnon prapripueris .
^f Menœtiades] Patroclus , Menætijs filius .
^t Nec repetisse] Achillem arguit , quod se non modò non reperierit , sed quod insuper , cum redderetur , restiterit . In quibusdam legitur Non repetisse .
^u I nunc] Ironia est . Gall. diceremus , Vraiment le voilà l'Amant passionné .
^x Venerunt] Ut me tibi restituerent .

- ^y Telamone] Ajax.
^z Amyntore] Phœnix , qui etiam à Peleo Achylli comes & moderator datus fuerat .
^a Ille] Ajax . fuit enim Telamon frater Pelei ; adèoque Achilles & Ajax patruelles .
^b Laërtaque] Ulysses ; prout jam sæpè vidimus .
^c Dona] Ea sequentibus versibus ex Homero recenset .
^d Operoso] Id est operâ & arte multâ fabricato .
^e Pondere] Id est , in quibus ars , materia pretium exaquabat .
^f Talenta] Multiplex fuit apud varias gentes , de quo multi tractaverunt , quos , si voles adibis . Usitatum fuit præsertim Atticum , sexaginta minarû seu librarum pōdere .
^g Sex] Ità melius ex Homero , quam , ut habent alij , bis septem .

Quodque ^h supervacuum, forma præstante puellæ
ⁱ Lesbides, ^k everſa corpora capta domo.
 Cúmque tot his (ſed ^l non opus eſt tibi conjuge) conjux
 Ex Agamemnoniis una puella ^m tribus.
 Si tibi ab ⁿ Attrida pretio redimenda fuiſſem,
 Quæ dare ^o debueras, accipere illa negas.
 Quâ merui culpâ fieri tibi vilis, Achille?
^p Quo levis à nobis tam cito fugit amor?
 An miſeros triftis fortuna ^q tenaciter urget?
 Nec venit inceptis mollior aura meis?
 Diruta Marte tuo ^r Lyrneſia mœnia vidi:
 Et fueram patriæ pars ego ^s magna meæ.
 Vidi ^t conſortes pariter generiſque neciſque
 Tres cecidiſſe: tribus, quæ mihi, mater erat.
 Vidi, quantus erat, fuſum tellure cruenta,
 Pectora jaçantem ſanguinolenta, ^u virum.
 Tot tamen amiſſis te compenſavimus unum.
 Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eras.
 Tu mihi, ^x juratus per numina ^y matris aquoſæ,
^z Utile dicebas ipſe fuiſſe capi.

INTERPRETATIO.

Et quod ſupervacuum, puella ex Leſbo pulchritudinis eximia, corpora capta domo diruta, & cum tot his, (ſed non opus habes uxore) una ex tribus puellis Agamemnoniis, in uxorem. Recuſas ea ſumere, qua exhibere debueras, ſi tibi redimenda fuiſſem pretio ab Agamemnone. Quo delicto merui fieri tibi contempta Achille? Quod inconſtans amor abiit tam cito à nobis? An ſors maligna premit indefinenter infelices, nec aura lenior aſſat meiſ auſibus?

Vidi Lyrneſum urbem everſam bello, quod geſſiſſi; Et ego fueram magna pars patria mea. Vidi tres conſortes pariter ſanguinis & mortis occubiſſe, & matrem tribus, qua eras mihi mater. Vidi ſuper terrâ ſtratum, quantus erat, maritum meum agitantem corpus ſuum cruentum. Exaquavimus te unum tamen tot perdiſtis: tu eras mihi Dominus, tu maritus, tu frater. Tu ipſe, juratus per numina genitricis tuæ aquoſæ, dicebas mihi utile fuiſſe capi.

N O T A.

^h *Supervacuum*] Iſtud eſt ex præmaturâ Brifeidis Zelotypiâ.

ⁱ *Lesbides*] E Leſbo Inſulâ, non longè à Trojâ, abſcripta.

^k *Everſa*] A Græcis, Achille præſertim, quo Tempore Trojæ bellum indixerunt.

^l *Non opus*] Quia ſe eam intendit eſſe.

^m *Tribus*] Chryſothemis, Iphianafſa, ſive Iphigenia & Laodice, tres illæ fuerunt.

ⁿ *Attridâ*] Agamemnone, Atrei filio.

^o *Debueras*] Si pretio ab Agamemnone redimi debuſſem, aut potuiſſem.

^p *Quo*] Se eam eſſe innuit, quæ amantis conſtantiam mereatur.

^q *Tenaciter*] Ex calamitatis commemoratione, quam primus Achilles inmiſerat, quæ tunc inde ipſam affligeret, commiſeratione

nem ſtudet movere. Summum verò eſt iſtud ex eo quod vulgò alia deinde alia mala illi inferre credatur, quem ſemel iniqua fortuna afflavit.

^r *Lyrneſia*] Non fuit hæc Lyrneſſus Ciliciæ, ut malè annotavit Antonius, & deſcripſit ejus Excerptor, ſed majoris Miſiæ, contra Leſbon Inſulâ, in ora Trojæ poſita.

^s *Magna*] Omnino, ſiquidem conjux eſſet Minetis Lyrneſſi principis, aut reguli.

^t *Conſortes*] Fratres ſuos circumſcribit, quos Achilles maſtravit.

^u *Virum*] Meum, ſcil. Minetem.

^x *Juratus*] Significatione activâ.

^y *Matri*] Tui ſcil. Thetidis.

^z *Utile*] Quia potior apud te ſors mea eſſet, quàm cum meis.

- ^a Scilicet ut, quamvis veniam ^b dotata, repellas;
 Et mecum fugias, quæ tibi ^c dantur, opes.
 Quin etiam fama est, cum crastina fulserit ^d Eos,
 Te dare nubiferis ^e linea vela ^f notis.
- 5 Quod ^g scelus ut pavidas miseræ mihi contigit aures,
^h Sanguinis atque animi pectus inane fuit.
 Ibis: & ô miseram ⁱ cui me, violente, relinques?
 Quis mihi desertæ mite levamen erit?
 Devorer ante precor subito telluris hiatu,
- 10 Aut rutilo missi fulminis igne cremere:
 Quam sine me ^k Phthiis ^l canescant æquora remis,
 Et videam puppes ire relicta tuas.
 Si tibi jam reditusque placent, patriisque penates;
 Non ego sum classi sarcina magna tuæ.
- 15 Victorem ^m captiva sequar, non nupta maritum:
ⁿ Est mihi, quæ lanas molliat, apta manus.
 Inter ^o Achaiadas longè pulcherrima matres
 In thalamos conjux ibit (eatque) tuos.

I N T E R P R E T A T I O.

Nimirum ut me rejicias, quamvis accedam dotata, & mecum recuses divitias, quæ tibi offeruntur. Quin etiam ferunt te linea vela traditurum austris nubiferis, cum dies crastinus luxerit. Quod facinus postquam ad timidæ aures delatum est, mihi infelici pectus fuit sine sanguine atque animo. Discedes, & ô infelicem, apud quem me deseres violente? Quis erit dulce solatium mihi destituta? Precor ut ante

absorbeam celeri hiatu terra, aut adurar igne rutilo vibrati fulminis, quam maria albescent remis Achilleis sine me, & destituta videam naves tuas discedere. Si recursus, & domus patria nunc te juvant, ego non sum grave onus tua classi. Ego captiva sequar victorem, non nupta maritum: habeo manum idoneam ad nendum lanam. Uxor longè formosissima inter matres Achaiadas ibit (& eat) in toros tuos.

N O T A.

^a Scilicet] Ironice suas cum Achille commoditates proponit; ut ejus vana promissa arguat, eumque commoveat.

^b Dorata] Sibi dotem assumit ea quæ secum ad Achillis placandam iram Agamemnon mittebat.

^c Dantur] Quamobrem eam vocem prodeuntur Heinsius deturbaverit nunquam videre potui; addeque eam restitui.

^d Eos] Aurora. Id est, crastino die.

^e Linea] In aliis linthea, item linthea vella, unde velle postea proculsum, quod nonnullis placet.

^f Notis] Id est, fama est, te usque adeo iratum esse, ut etiam ventis maxime adversis, velis abire. Flantes enim à meridie Noti iis prorsus reslant, qui ex Troade in Græciam navigant.

^g Scelus] Ut ante captam Trojam dis-

cedas, sicut etiam Antonius exponit? Nequaquam. Per respectum ad Briseidis desiderium & amorem, vox ista intelligenda est; & id tantum.

^h Sanguinis] Uno verbo, defeci.

ⁱ Cui] Istud ex amore Briseidis quæ nunquam Agamemnonis, utcumque ei sit tradita, sese fuisse, sed soli Achilli amorem suum reservasse, innuit. Atque ex hoc loco maxime moveri potuit Achillis misericordia.

^k Phthiis] Achilleis: Nam Achillis Phthij fuerunt.

^l Canescant] Id est, quàm Tu, sine me, abeas. Metonymia.

^m Captiva] Id est, tanquam captiva, non tanquam uxor.

ⁿ Est] Id est, Victum lanificio querit abo.

^o Achaiadas] Achaiæ Achillis patria; unde Achaiades puellæ, & matres.

Digna

- Digna nurus ^p socero, Jovis ^a Æginæque ^a nepote;
 Cuique senex ^r Nereus ^r prolocer esse velit.
 Nos humiles famulæque tuæ data pensa trahemus:
 Et minuent plenas stamina nostra colos.
 5 Exagitet ne me tantum tua deprecor uxor,
 Quæ mihi ^r nescio quo non erit æqua modo.
 Neve meos coram scindi patiæ capillos:
 Et leviter dicas, *Hæc quoque nostra fuit.*
 Vel patiæ licet; dum ne contempta ^u relinquitur.
 10 Hic mihi væ miseræ concutit ossa ^x metus.
 Quid tamen ^v exspectas? Agamemnona pœnitet iræ,
 Et jacet ante tuos Græcia ^x mœsta pedes.
 Vince animos iramque tuam, qui cætera vincis.
^a Quid lacerat Danaas impiger Hector opes?
 15 Arma cape, Æacida, sed me tamen ante recepta:
 Et preme turbatos Marte favente ^b viros.
 Propter me mota est, propter me desinat ira:
 Sîmque ego tristitiæ causa modûsque tuæ.
 Nec tibi turpe puta precibus succumbere nostris:
 20 Conjugis ^c Oenides versus in arma prece est.

INTERPRETATIO.

Eat nurus digna socero, & nepote Jovis & Ægina, & cui senex Nereus velit esse prolocer. Nos abjecta & serva tua trahemus data pensa, & fila qua nebulis minuent plenas colos. Deprecor tantum ne tua conjux, qua mihi non eris nescio quomodo propitia, me vexet, neve patiæ meam comam lacerari in tuo conspectu: Et dicas obiter, Hæc quoque fuit nostra. Vel sinas, si voles, modò ne deserar despecta. Væ, hic timor quassat ossa mihi misera. Quid tamen cu-

pis? Agamemnona piget ira & Græcia tristis prostrata est ante tuos pedes. Domam mentem, & iram tuam, tu qui domas alia omnia. Quamobrem strenuus Hector frangis vires Græcas? Indue arma, Æaco sate, sed tamen me antè receptâ; & urge Marte secundo viros fractos. Ira est excita propter me, sedetur propter me; & ego sim causa & finis tui doloris: Nec crede tibi esse inhonestum cedere precibus: Meleager ad arma compulsus est prece uxoris.

N O T A.

- ^p Socero] Peleo.
^a Nepote] Jupiter ex Æginâ, Asopi Bœoticiæ regis filiâ, Æacum suscepit, ex quo Peleus, Achillis pater.
^r Nereus] Thetidis pater, Achillis avus maternus, Deus marinus.
^r Prolocer] Quia pater fuit Thetidis, Peleci conjugis, quæ Thetis focrus ei fuisset, quam Achilles uxorem duxisset.
^v Nescio quo] plûs dicit ista suspicio, quàm si prolixè multa cumulasset.
^u Relinquitur] Hic scilicet cum Agamemnone, procul à te.
^x Metus] Ne relinquitur.
^a Exspectas] Quid tibi vis? Quid quaris? quorsum spectat ista tua ira implacabilis?
^b Mœsta] Qua, ex quo tempore arma

- posuisti, maxima damna ab hostibus Trojanis accepit.
^a Quid lacerat] Achillem ut moveat, ei blanditur; quasi ille solus Hectorem, Trojanorum fortissimum (cujus præsertim meminit ad æmulationem) totumque adeò hostilem exercitum, posset profligare.
^b Viros] Trojanos, quos facile in fugam verteris.
^c Oenides] Meleager, Oenci filius, qui, bello, inter Curetes & Calydonios, ob pellem apri ab ipso Atalantæ traditam, confecto, cum propter conceptam, ex matris imprecationibus, iram, hostes mœnibus depellere, nec, laboranti patriæ opem ferre, vellet; tandem à Cleopatrá uxore ad arma capiendi compulsus est.

- ^d Res audita mihi, nota est tibi. ^e fratribus orba
^f Devovit nati spemque caputque parens.
 Bellum erat: ille ^g ferox positus secessit ab armis,
 Et patriæ rigidâ mente negavit opem.
 5 Sola virum conjux flexit: ^h felicior illa!
 At mea ⁱ pro nullo pondere verba cadunt.
 Nec tamen indignor: ^k nec me pro conjuge gessi,
 Sæpius in domini serva ^l vocata torum.
 Me quædam (memini) dominam captiva vocabat:
 10 *Servitio*, dixi, ^m *nominis addis onus*.
 Per tamen ossa ⁿ viri subito malè tecta sepulcro,
 Semper judiciis ossa verenda meis:
 Përque trium fortes animas, mea numina, fratrum,
 Qui benè pro patria cum patriâque jacent.
 15 Përque tuum nostrumque caput, quæ ^o junximus unâ;
 Perque tuos enses, ^p cognita tela meis;
 Nulla ^q Mycenæum sociasse cubilia mecum
 Juro: fallentem deseruisse velis.
 Si tibi nunc dicam: *Fortissime, tu quoque jura*,
 20 *Nulla tibi sine me gaudia facta*: ^r neges.

INTERPRETATIO.

Rem illam audiui, tu novisti. Mater destituta fratribus devovit spem & caput filij sui. Bellum erat, ille strenuus reliquit arma deposita, & denegavit auxilium Patriæ obstinato animo. Uxor sola movit maritum. Illa beatior! At mea verba cadunt sine ullis viribus. Nec tamen molestè fero; nec serva arcessita sæpius in lectum Domini me uxorem jactavi. Quædam captiva (memini) appellabat me dominâ: Servitium, dixi, aggravas nomine. Tamen juro per ossa mariti malè sepulta sepulcro properato, per ossa semper mihi veneranda: & per strenuas animas trium fratrum, mea numina, qui bene mortui sunt pro patriâ, & cum patriâ; & per caput tuum & nostrum, qua conservimus, & per tuos gladios, tela cognita meis, Agamemnonem nullos lectos jugales mecum habuisse: velis me illudentem destituisse. Si jam dicam tibi, fortissime, jura tu quoque, nullam voluptatem tibi evenisse sine me, recuses.

NOTÆ.

^d Res] *Historia Meleagri*,
^e Fratribus] Thestij filijs, quos, cum apri caput, aut pellem, Atalantæ surripere voluissent, Meleager interfecit.
^f Devovit] Multis imprecationibus Meleagrum filium, quod fratres suos obruncasset, Althæa devovit. Notiora verò sunt quæ de fatali Meleagri stipite fabulati sunt Poætæ, quàm ut eorum decantatas fictiones hæc opus sit transcribere.
^g Ferox] Bello erat strenuus. Omnino; nam Thestij filios omnes interfecit.
^h Felicior] Quàm ego sum, supple. Cleopatæ felicitatem miratur.
ⁱ Pro nullo pondere] Id est, frustra.

^k Nec me] Vim orationis perinde accipe, ac si dixisset, *Nam neque, &c.*
^l Vocata] Id est, *quanquam fuerim vocata*.
^m Nominis addis onus] *Servitutem aggravas*. Difficilius est enim eam in majori fortunâ tolerare.
ⁿ Viri] Mei Minetis, cujus sepeliendi, in patria excidio non est data opportunitas.
^o Junximus] Inter oscula venerea. Ità & apud Petronium.
^p Cognita] Nam per ea perierunt.
^q Mycenæum] *Agamemnonem*, qui Mycenis in Peloponneso regnavit.
^r Neges] Id est, *Tu nolle jurare*.

At Danaï mœrere putant. tibi ^f pleetra moventur:
 Te tenet in tepido mollis ^t amica sinu.
 Et si quis quærat, quare pugnare recuses:
 "Pugna nocet: citharæ noxque Venûsque juvant.
 5 Tutius est jacuisse toro, tenuisse puellam,
 * Threiciam digitis increpuisse lyram:
 Quàm manibus clypeos, & acutæ cuspidis hastam,
 Et galeam pressâ sustinuisse comâ.
 Sed tibi pro tutis insignia facta placebant:
 10 Parrâque bellando gloria dulcis erat.
 An tantum, dum me caperes, fera bella probabas?
 Cumque mea patria laus tua victa jacet?
 Dî melius: validoque, precor, vibrata lacerto
 Transeat Hectoreum ^v Pelias hasta latus.
 15 ^z Mittite me, Danaï; dominum legata rogabo:
 Multâque ^a mandatis oscula mista feram.
 Plus ego quàm Phoenix, plus quàm facundus Ulysses,
 Plus ego quàm ^b Teucris (credite) frater agam.

INTERPRETATIO.

At Græci arbitrantur te lugere. Tibi cithara pulsantur. Tenera amica fovet te in calido gremio. Et si quis petat, quare nolis pugnare: certamen nocet; cithara, & nox, & Venus placent. Tutius est stratum esse lecto, fuisse puellam, pulsasse lyram Threiciam digitis, quàm gestasse clypeos manibus, & hastam mucrone acuto, & cassidem capillos urgentem. At pro securis præclara facinora tibi grata erant, & gloria acqui-

sta bellum gerendo erat suavis. Antan- tibi placebant bella atrociora, dum me caperes, & gloria tua prostrata est superata cum meâ Patriâ? Dî melius dent; & precor ut hasta Pelias intorta forti tuo brachio transfigat la- us Hectoreum. O Græci, mitte me; missa precabor Dominum; & dabo multa oscula mista mandatis. Ego plus faciam quàm Phoenix, plus quàm Ulysses disertus (credite) plus quàm frater Teucris.

NOTÆ.

^f *Pleetra*] Quibus pulsatur cithara. Te te muscâ cum amicâ oblectas.

^t *Amica*] Diomedam Phorbantis filiam intelligit, quâ cum ademerat Hippodamiâ, Achilles dormire consueverat.

^a *Pugna*] Pro Achille respondet Briseis. ut eadem operâ ipsum accuset.

^z *Threiciam*] Propter Orpheum, qui in Thraciâ tantum lyrà ab Apolline patre, seu Mercurio acceptâ valuisse traditur, ut etiam cantus suavitare sylvas & saxa moverit.

^v *Pelias*] Nomen Achillis hastæ proprium, à Pelio Thessaliæ monte, unde exci-

sa ea dicitur; vel, ut aliis placet, à Peleo Achillis patre, qui eâ potissimum valuit. Tantæ verò fuit magnitudinis ut Patroclus, cum cætera arma sumeret, hastam reliquerit.

^z *Mittite me*] Jam Danaos Hippodamia, ut se ad Achillem delegent compellat: quæ quidem confidentia non leve est amoris sui testimonium.

^a *Mandatis*] A vobis Danaïs acceptis, quæ ad Achillem perferam.

^b *Teucris frater*] Ajax est, qui unus fuit ex legatis ad Achillem.

- ^c Est aliquid collum solitis tetigisse lacertis ,
^d Præsentisque oculos admonuisse sui.
 Sis licet immitis , matrísque ferocior ^e undis ;
 Ut taceam, lacrymis comminuere meis.
 5 Nunc ^f quoque (^g sic omnes Peleus pater impleat annos ,
 Sic eat auspiciis ^h Pyrrhus ⁱ in arma tuis)
 Respice sollicitam Briseida, fortis Achille ;
 Nec miseram lenta ferreus ure mora.
 Aut, si versus amor tuus est in tædia nostri ;
 10 Quam sine te cogis vivere, coge mori.
 Utque facis, coges, abiit ^k corpusque colorque.
 Sustinet hoc animæ spes tamen una tui.
 Quâ si destituor, ^l repetam fratresque virumque :
 Nec tibi magnificum fœmina iussa mori.
 15 ^m Cur autem jubeas ? stricto pete corpora ferro..
 Est mihi, qui fosso pectore sanguis eat.
 Me petat ille tuus, qui, si ⁿ Dea passa fuisset,
 Ensis in ^o Attriæ pectus iturus erat.

INTERPRETATIO.

Est aliquid tetigisse collum brachiis as-
 suetis, & admonuisse oculos sui præsentis.
 Quamvis sis asper, & iraculentior undis
 matris tuæ, tamen si flecteris meis
 lacrymis. Nunc quoque (sic Peleus pater
 cumulet omnes annos, sic Pyrrhus arma in-
 ducat tuis auspiciis) respice anxiam Hippo-
 damiam, fortis Achille; nec durus torque
 miseram longâ morâ. Vel, si amor tuus
 mutatus est in tædia nostri, coge mori quam

cogis vivere sine te. Atque prout facis, co-
 ges; corpus & color mihi periit. Spes tamen
 una tui tuetur hoc vita; quâ si spoliore-
 visam & fratres, & maritum; nec erit
 tibi gloriosum fœmina cœssa mori. Cur
 verd cogas? Percute corpus meum nudato
 gladio. Habeo sanguinem, qui fluat pectore
 transfixo. Ille tuus gladius, qui perfodisset
 Agamemnonis pectus, si Pallas non prohib-
 uisset, in me convertatur.

NOTÆ.

^c Est aliquid] Imo magnam habere vim
 fatebitur quicumque semel amaverit.

^d Præsentisque] Alij habent præsentisque
 oculos, deinde sinum, & sinu: & suu. Unus
 Vaticanus præsentisque sinus: Tres alij præ-
 sentisque sinu. Prior. Scriverianus satis anti-
 quus,

præsentisque oculis admonuisse sinus.

Ubi minimâ mutatione Hæinsius pro sinus,
 sui legit: quamquam nihil ille repugnat, ut
 eam, quam etiam retinuius, & plures ha-
 bent codices, lectionem approbemus, dum
 vulgatam, quæ certè, ut ille ait, inurbana
 est, rejiciamus.

^e Undis] Quæ nullius audiunt vota.

^f Quoque] Id est, Postquam tibi & ira:
 sua consulueris, tibi quæ ab Agamemnone

satisfactum fuerit; consule etiam mihi mi-
 sera.

^g Sic omnes] Obtestandi modus veteri-
 bus familiaris.

^h Pyrrhus] Athillis ex Deidaniâ filius,
 qui etiam Neoptolemus dictus est.

ⁱ In] melius quam ad, quod in vulgatâ
 lectione Hæinsius notavit; majorem quia
 habet emphasim, animique ferocitatē probat.

^k Corpusque] Id est, ejus habitudo, Gall.
 l'embonpoint.

^l Repetam] Mortis beneficio scilicet.

^m Cur autem jubeas.] Cum tu, scilicet,
 istud efficere possis.

ⁿ Dea] Pallas, quæ, ut Homerus scri-
 bit, Achilli, cum stricto ense in Agamem-
 nonem feneretur, obstitit.

^o Attriæ] Agamemnonis, Atrei filij.

Ah ! potiùs serves nostram tua^p munera vitam.

Quod dederas hosti victor , amica rogo.

Perdere quos meliùs possis , ^q Neptunia præbent

Pergama . ^r materiam cædis ab hoste pete.

^s Me modò , sive paras ^r impellere remige classem,

Sive manes , domini jure venire jube.

INTERPRETATIO.

Ah! potiùs tuearis nostram vitam tua dona: Peto à te amica, quod tu victor dederas mihi inimica. Troja Neptunia exhibet quos jussius queas interimere: Quare materiam necis ab hoste. Tantummodò, sive cupias reducere classem remigibus, sive commoreris, impera pro jure Domini me accedere.

N O T A.

^p *Munera*] Quia victor illi eam adimere poterat. *Vitam munera*, Apposito.
^q *Neptunia*] A Neptuno cum Apolline
^r *Materiam*] Id est, *Quos interficias.*
^r *Impellere*] *In Patriam tuam redire.*

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

Theseus Aegi filius, interemto Minotauro, Ariadnen Minois & Pasiphaës filiam, quam ab latam sibi opem, duñturum se uxorem domum promiserat, eamque simul cum Phadrâ sorore ejus, navì impostam abduxit. Verùm enim Bacchi admonitu in Naxo, sive, ut alij volunt, in Chio, Ariadne relictâ, Phadram duxit: qua deinde, absente Theseo, in Hippolyti privigni, quem ex Hippolyte Amazone susceperat, amorem exarsit. Qui, cum cælibem amans vitam sese venando oblectaret, nec in ejus consuetudinem abduci posset, hac epistolâ amorem ei suum profertur.

PHÆDRA HIPPOLYTO.

Qua , nisi tu dederis, caritura est ipsa ; salutem

Mittit ^a Amazonio ^b Cressa puella viro.

Perlege ^c quodcunque est. quid epistola lecta nocebit ?

Te quoque, in hac aliquid, quod juvet, esse ^d potest.

INTERPRETATIO.

Phædra, puella Cretensis mittit Hippolyto, viro Amazonio salutem quâ ipsa non fruetur, nisi tu obuleris. Perlege quodcunque est. Quid epistola lecta ob-erit? Potest esse aliquid in hac, quod prosit quoque tibi.

N O T A.

^a *Amazonio*] Hippolyto, Hippolites Amazonis filio.
^b *Cressa*] Phædra ; Minois Cretensium regis filia.
^c *Quodcunque est*] Quia Hippolyti ingenium noverat, quem frustra aliàs illexerat, cujusque fastidia experta erat ; cavet Phædra ne etiam epistolam suam legere ille
dedignetur, cùm primùm quid sibi ea velit senserit. Neque verò immeritò maximam adhibuit cautionem in scribendâ epistolâ mulier impurissima: namque etiam satius fuerit cuivis eam non legisse, nisi alia omnia in eâ quærat quàm quæ per eam quæsit Phædra:
^d *Potest*] Curiositatem acuit Hippolyti, ut inter legendum suppositis dolis capiatur.

D. iiij.

- His arcana ^c notis terrâ pelagôque feruntur :
^f Inspicit acceptas hostis ab hoste notas.
 8 Ter tecum conata loqui , ter inutilis hæsit
 Lingua, ter in primo ^h destitit ore sonus.
 5 ⁱ Quâ licet & ^k sequitur, pudor est miscendus amori.
 Dicere quæ puduit, scribere jussit ^l Amor.
 Quidquid Amor jussit, ^m non est contemnere tutum.
 Regnat, & in dominos jus habet ille ⁿ Deos.
 Ille mihi primo dubitanti scribere, dixit,
 10 *Scribe ; dabit viçtas ferreus* ^o ille manus.
 P Adsit, &, ut nostras avido ^q fovet igne medullas ,
^r Figat sic animos in mea vota tuos.
 Non ego ^r nequitia socialia ^t fœdera rumpam.
 Fama (velim quæras) crimine nostra ^u vacat.
 15 Venit Amor gravius , quod ^x seriùs. urimur intùs ,
 Urimur ; & ^y cæcum pectora vulnus habent.
 Scilicet ut teneros lædunt juga prima juvencos ,
 Frænâque vix patitur de grege ^z captus equus :

INTERPRETATIO.

*Qua secreta sunt portantur terrâ & mari
 hu signis : Hostis legit litteras acceptas ab
 hoste. Lingua mea ter conata tecum verba
 facere, ter constitit inutilis, ter vox restitit
 in extremis labiis. Quatenus fieri potest, &
 juvat, pudor est jungendus amori: Amor im-
 peravit scribere qua puduit me loqui. Non
 est cautum spernere quicquid amor impe-
 ravit : Imperat, & ille jus habet in Domi-
 nos Deos. Ille dixit mihi incerta, primò an*

*scriberem, Scribe, ille durus porriget manus
 viçtas. Utinam faveat, & quemadmodum
 ille incubat medullis nostris igne fervido, sic
 vertat mentem tuam in mea desideria. Ego
 non solvam levitate fœdera socialia: fama
 nostra (opto ut inquiras) est intacta. Amor sit
 vehementior, quod tardior. Ardemus intus, ar-
 demus; & cor habet profundū vulnus. Nimi-
 rû ut prima juga vulnerât juvencos teneros.
 & equus de grege prehensus, agrè tolerat frama:*

N O T Æ.

^c Notis] Litteris.
^f Inspicit] Ergo nulla potest esse ratio,
 cur ab epistola mea lectione abstinens.
^g Ter tecum] Habet jam primum istud
 commiserationem, & ad favorem concilian-
 dum aptum est.
^h Destitit] Alij restitit, & constitit. Sed
 bene Heinſius nihil mutandum esse censuit,
 & exemplis probavit.
ⁱ Quâ licet] Id est, quatenus lices, &
 amoris violentia patitur, cum eo verecun-
 dia jungenda est.
^k Sequitur] Conveniens est. Ità & Ci-
 cero. Optimâ verò ratione suum in scriben-
 do consilium, hoc versu approbat.
^l Amor] In alium, Amorem scilicet, cul-
 pam suam rejicit.
^m Non est] A necessitate amorem suum
 excusat, sed vide mihi quæſo, quâ arte illud
 autè conetur, quàm ipsum revelet. Eâ plane

methodo noxios servos Terentius noster in
 Scenam inducit.

ⁿ Deos] Qui Cupidinis etiam sentiunt sa-
 gittas.

^o Ille] Hippolytus. Succumbet; & qua
 imperabis faciet.

^p Adsit] Vorum est, ut Amor sibi in de-
 mulcendo Hippolyto opem ferat.

^q Foves] Id est, Quemadmodum me amo-
 ris igne consumis Cupido, teque perdis amo.

^r Figat] Sagittis tuis vulneratum vo-
 luntatis meae subiciat.

^s Nequitia] Id est, libidinosa levitate:

^t Fœdera] Quæ tu mecum iniveris, supple.

^u Vacat] Impudicitia notâ nullus me
 hæcenus infamavit.

^x Seriùs] Id est atate provectiori.

^y Cæcum] Occultum; adeoque grave.

^z Captus] Id est, Cum primum est ca-
 ptus è grege.

Sic malè vixque subit primos ^a rude pectus amores;

Sarcinâque hæc animo non ^b sedet apta meo.

^c Ars fit, ubi à teneris ^d crimen condiscitur annis.

^e Quæ venit exacto tempore, pejus amat.

5 Tu ^f nova servatæ capies ^g libamina famæ;
Et pariter nostrum fiet uterque ^h nocens.

ⁱ Est aliquid, plenis pomaria ^k carpere ramis,
Et tenui primam deligere ungue rosam.

^l Si tamen ille prior, quo me sine crimine gessi,

10 Candor ab ^m insolita labe notandus erat;
At bene successit, ⁿ digno quod adurimur igni:

^o Pejus adulterio turpis adulter abest.

Si mihi concedat Juno ^p fratremque virumque;
Hippolytum ^q videor præpositura Jovi.

INTERPRETATIO.

Ita cor inassuetum malè & agrè patitur primos amores; & hoc onus non convenit animo meo. Ars succedit, cum crimen discitur à primis annis. Quæ amat cum tempus præterit, amat iniquius. Tu decerpes prima libamina fama servata; & uterque nostrum fiet pariter conscius. Aliquantenus juvas carpere pomaria plenis ramis, & colligere primam rosam ungue acuto. Si tamen illa innocentia prior, quæ vixi sine crimine, erat maculanda culpâ insuetâ: At bene cecidit, quod ardemus præclaro amore: Mæchus sordidus, qui est quid turpius adulterio, abest. Si Juno mihi daret & fratrem, & maritum suum, videor an præpositura Hippolytum Jovi.

N O T A.

^a Rude] Quod antea amoris stimulos nullos senserat. Sensus est, se nimium & effusum amare.

^b Sedet] Metaphora ab illis petita qui onus grave portantes illud modò in hunc, modò in illum humerum rejiciunt.

^c Ars fit] Ex quâ facilitas nascitur ad operandum, laborque minuitur.

^d Crimen] Amandi scilicet.

^e Quæ venit] Quæ mulier serò in amorem incidit, violentius, & graviore cum poenâ amat.

^f Nova] Prima.

^g Libamina] Id est, quod primum ex famâ meâ, huc usque tam egregiè servatâ, & hætenus inviolatâ, decerpsum fuerit, habebis. Vel, Tu primus castitatis & pudicitia famam (quam maritus non auferi) delibabis.

^h Nocens] Cum neque ego, præter maritum, hætenus quemquam amavero; neque tu, puellam ullam attigeris: uterque, se me redamare velis, amoris crimine pariter tenebimur.

ⁱ Est aliquid] Ad voluptatem confert.

^k Carpere] Id est, pomaria intrare ex

quibus nullum adhuc pomum collectum sit; & ex ramis, fructibus plenis, primum florem, & fructum auferre; Ad pudicitiam istud referendum. Verum caveas istæ te capiant nequitia & improvidum à mentis puritate seducant: Iis enim vivimus quæ cum voluptate cogitamus.

^l Si tamen] Secum communicat Phædra, & de eo quod antea tetigit, crimine, amore scilicet, ratiocinatur: Cumque se ipsam consolatur, quod è re nata haud melius fieri potuerit; tum inde laudando Hippolyto locum facit.

^m Insolita] Jam antea castitatis laude sese commendavit.

ⁿ Digno] Id est, Quod juvenem amore dignum amamus.

^o Pejus] Hic est sensus, Quandoquidem necesse mihi fuit amare, & adulterium committere, bene est quod non dignum hominem non amavi, quod pejus esset ipso adulterio.

^p Fratremque] Jovem; qui Junonis est & frater & vir.

^q Videor] Id est, Credo quod præponerem Hippolytum Jovi.

- Jam quoque (vix credas) ^r ignotas ^r mutor in artes :
^c Est mihi ^u per sævas impetus ire feras.
 Jam mihi ^x prima Dea est, arcu ^y præsignis ^z adunco
^a Delia. ^b judicium subsequor ipsa tuum.
 In nemus ire libet, ^c pressisque in retia cervis,
 Hortari celeres per juga summa canes:
 Aut tremulum ^d excusso jaculum vibrare lacerto;
 Aut in graminea ponere corpus humo.
 Sæpe juvat ^e versare leves in pulvere currus,
 Torquentem frænis ora ^f fugacis equi.
 Nunc ^g feror, ut Bacchi ^h furiis ⁱ Eleleides actæ.
^k Quæque sub ^l Idæo ^m tympana colle movent.

INTERPRETATIO.

Jam quoque (vix possis fidem adhibere) sum propensa ad artes ignotas antea: Percipio insequi feras crudeles. Jam Dea Delia conspicua arcu recurvo est mihi potissima: Ego probo judicium tuum. Cupio in sylvas progredi, & cervis in casses concitatis, insigare canes veloces per uliima mon-

tium cacumina: Aut jacere tremulum jaculum brachio fortiter moto; aut sternere artus in terrâ herbosâ. Sæpe libet mihi stententi frænis ora equi fugacis agitare leves currus in pulvere. Nunc incedo ut Bacchi ministra agitata ejus furiis, & ut illæ quæ pulsant tympana sub monte Idæo;

NOTÆ.

^r Ignotas] De Venaturâ loquitur, cui dedita antea non fuerat.

^c Mutor in artes] Venustissimè, pro vehementer amo.

^e Est mihi] Quia artis est amatorix, scilicet ei quem amamus, facilem & indulgentem commodare, nostrosque ex ejus moribus mores instituere, ideo Phædra sibi ad venationem, quam Hippolytus unicè amabat, propensum animum esse dicit.

^u Per Sævas] Plus est quàm si dixisset in feras.

^x Prima] Quia venationem, cui & indulget Hippolytus meus, ipsa amat.

^y Præsignis] Nam etiam arcu instructa pingitur.

^z Adunco] Enimverò in arcus extremitate ubi nervus alligatur, cornua apponuntur recurva, ne is inter tendendum, per ejusdem extremitates exeat.

^a Delia] Diana, à Delo Insulâ, ubi, cum Apolline fratre, nata dicitur.

^b Judicium] Id est, Quandoquidem Dianam præsertim colendam tibi sumpsi, eandem quoque in venatione sequar.

^c Pressisque] In retia abactis.

^d Excusso] Inter vibrandum de more.

^e Versare] Currum & equos agitare & regere.

^f Fugacis] Hanc vocem, quam pro sequacis posuerat Heinsius, revocavi.

^g Feror] Amoris impatientiâ, huc illuc, Bacchantium more, non sine furore, discuro.

^h Furiis] Passim ex Poëtarum scriptis quis fuerit Baccharum furor facile est ediscere. Ejus rei Pentheum & Lycurgum testes facit Horatius Carminum lib.2. Od.19.

ⁱ Eleleides] Baccha, Bacchi ministra. Bacchus enim Eleleus à vociferatione, etymologiâ Græcâ, dictus est; quod cum strepitu & clamoribus, ejus orgia, seu furialia sacra celebrarent.

^k Quæque] Mulieres intellige, Cybeles, seu Deum matris, sacra, cum Gallis seu Corybantibus, ejus ministris, celebrantes.

^l Idæo] Ida mons fuit Phrygiæ, Creatæ etiam, ubi maximus fuit Cybeles cultus.

^m Tympana] Incondito tympanorum & fistularum sono, ac furiali ululatu, ut Bacchi, ita & Cybeles sacra peragebantur.

Aut

Aut quas semideæⁿ Dryades, ° Fauniqué bicornes,

Nunine contactas^p attonuere suo.

Namque mihi^q referunt, cum se furor ille remisit,

Omnia. me tacitam^r conscius urit Amor.

5 Forsitan hunc^r generis fato reddamus^r amorem;

Et^r Venus è tota gente tributa petat.

Jupiter^u Europen (° prima est ea gentis origo)

Dilexit, tauro^v dissimulante Deum.

^z Pasiphaë mater^a decepto subdita tauro

10 Enixa est utero^b crimen onúque suo.

^c Perfidus^d Ægides, ducentia^e fila secutus,

^f Curva meæ fugit tecta^g & sororis ope.

INTERPRETATIO.

aut quas semideæ Dryades, & Fauni bicornes attonitas reddiderunt, afflatis suo numine. Namque mihi omnia dicuntur, postquam furor ille sedatus est. Amor conscius consumit me tacitam: Fortè hoc amore tenemur fato stirpis; & Venus petis tributa è tota nostra progenie. Jupiter amavit Eu-

ropen (ea est prima origo gentis,) tauro valente Deum. Pasiphaë, mea mater subdita tauro deluso emisit crimen & sarcinam ex ventre suo. Infidus Theseus secutus filium regentis se extricavit domo implicitæ auxilio mea sororis.

N O T A.

ⁿ Dryades] Nymphæ sylvarum præfides; eo nomine à quercu originatione Græcâ, sic dictæ.

° Fauniqué] Faunos, Satyros, Sylvanos & Silenos sæpè confundunt; Eosque cornutos & caprinis pedibus, agrorum & sylvarum Deos fecerunt Ethnici.

^p Attonuere] Attonitas & lymphaticas, seu furiosas facere. Creditum est enim ab antiquis, furore corripì eos qui Nympham aliquam vidissent.

^q Referunt] Qui me ita furentem conspexerunt, supplè.

^r Consciis] Cujus ego sum conscia.

^r Generis fato] Gentis mea fortuna. Gall. *Peut-estre est-ce par quelque fatalité attachée à notre maison, que*

^u Venus] Fabula est, Venerem, cum Solis indicio, in adulterio cum Marte esset deprehensa, quò eam injuriam ulcisceretur, tantam in omne genus Solis immisisse amoris impatentiam, ut nulla ex eo orta mulier castitatem servare potuerit.

^u Europen] Fuit Europa filia Agenoris, quam Jupiter, Rex Crætæ, navi, cujus insigne taurus erat, ex Phœniciâ abreptam, auxit: Unde datus est locus fabulæ. Refertur verò istud ad id quod de sui generis fato dixit Phædra.

^x Prima] Ex Europâ enim natus est Minos Phædræ pater.

^y Dissimulante] Notior est de Jove in Taurum mutato fabula, quàm ut hic de eâ quicquam dicatur.

^z Pasiphaë] Solis filia, Minois Uxor, Phædræ mater, quæ Pasiphaë Tauri amore capta: ut eo potiretur, arte Dædali, vaccæ lignæ inclusa est. Ex quo Minotaurum peperit, monstrum mediâ corporis parte hominem, reliquâ Taurum referens.

^a Decepto] Dædali artificio, qui ei vaccam lignæ & Pasiphaën, pro verâ vaccâ subjecit.

^b Crimen] Minotaurum, criminis effectum & indicium.

^c Perfidus] Quia fidem Ariadnæ datam non servavit; sed eam in Naxo insulâ reliquit.

^d Ægides] Theseus, Ægei filius.

^e Fila] Quomodo Theseus sese ex Labyrintho extricaverit, fili ope, quod ex Ariadnâ acceperat, omnes Mythologi explicant.

^f Curva] Inextricabiles & irremediabiles Labyrinthi errores, & vias periphrastice describit.

^g Sororù] Ariadnes, quæ filium Theseo dedit. Scopus verò Phædræ est sororis exemplo, quæ ob Thesei amorem, patrem etiam prodidit, illud quod suprà de Veneris in suam gentem vindictâ proposuit, confirmare.

E

- En ego nunc, ne fortè^b parum Minoia credar,
 Inⁱ socias leges^k ultima gentis eo.
 Hoc quoque fatale est: placuit domus^l una duabus.
 Me tua forma capit, capta^m parenteⁿ soror.
 5 ° Theſides Theſeúsque duas rapuere ſorores.
 Ponite de noſtra bina^p tropæa domo.
 Tempore, quo vobis inita eſt^q Cerealis^r Eleuſin,
^f Gnoſia me^t vellem detinuiſſet humus.
^u Tunc mihi præcipuè; (nec non tamen ante placebas:
 10 Acer in^x extremis oſſibus hæſit amor.
 Candida veſtis erat, præcincti^y flore capilli:
^z Flava^a verecundus tinxerat ora rubor.
^b Quémque vocant^c aliæ vultum^d rigidúmque trucémque,
 Pro rigido, Phædra iudice, fortis erat.
 15 ° Sint procul à nobis iuvenes, ut ſcæmina, comiti.
^f Fine coli modico forma virilis amat.

INTERPRETATIO.

En ego nunc, ne fortè dicar parum Minoia, venio poſtrema in leges ſocias mei generis. Hoc quoque eſt ſatis conſtitutum: Una domus arripit duabus: Pulchritudo tua me tenet, ſoror mea correpta eſt patre tuo. Theſides & Theſeus ceperunt duas ſorores. Erigite bina tropæa de noſtra domo. Vellem Creta me habuiſſet tempore quo Cerealiſ Eleuſis inſtrata eſt vobis. Tunc (& tamen

ante mihi placebas) vehemens amor ſedit in meis oſſibus intimis. Veſtis tua erat alba, coma ſerſis redimita; rubor pudicus pinxerat ora flava: Et ſpecies tua quam alia appellant agreſtem & truculentam, pro agreſſi erat ſtrenua, ex ſententiâ Phædra. Iuvenes ornati ſcæminarum more ſint procul à nobis. Elegantiâ virilis vultu ornari modicè.

NOTÆ.

^b Parum Minoia] Id eſt, Ex aliâ, quàm ex Minois gente, qua, ſatis, amori dedita eſt.
ⁱ Socias] Nobis omnibus communes, ut amore teneamur.

^k Ultima] De Europâ loquens dixit, prima. Ergo à primâ ad ultimam, omnes ex Minois gente amori deditæ, ut ex amore procreatæ, fuerunt.

^l Una] Tua, ſcilicet, Hippolyte.

^m Parente] Tuo, Theſeo.

ⁿ Soror] Mea, Ariadne.

^o Theſides] Hippolytus, Theſei filius.

^p Tropæa] Monumenta viſtoria.

^q Cerealiſ] Ubi Cereris myſtica ſacra primùm inſtituta ſunt.

^r Eleuſin] Eleuſin, ſive Eleuſis, urbs eſt Atticæ, non procul ab urbe Athenis, ad occaſum; ex quâ Ceres etiam cognominata.

^t Gnoſia] Creta Inſula, ubi urbs Gno-

ſus vel Gnoſſus celeberrima, Minois Regia.
^u Vellem detinuiſſet] Quia te non vidiſſem, nec amore flagrantem.

^v Tunc] Cum te in Cereris ſacris vidi.

^x Extremis] Intimis.

^y Flore] Coronâ ex floribus. Habitum deſcribit Phædra, quo ſibi tantopere placuerat Hippolytus.

^z Flava] Quæ naturaliter flava ſunt, ſenſu alba cum minimo rubore.

^a Verecundus] Verecundiam & pudorem indicans.

^b Quemque] Tuum, ſcilicet.

^c Alia] Puella, qua mecum in te oculos conuerſum.

^d Rigidum] Rude, inhumân & ſauvage.

^e Sint procul] Id eſt, Non amo.

^f Fine modico] Illud eſt quod Gall. dicimus, A certaine degré: A certaine meſure.

- Te tuus iste rigor, positæque sine arte capilli,
 Et^h levis egregio pulvis in ore decet.
 Sive ferocis equi luctantia collaⁱ recurvas;
 Exiguo flexos miror^k in orbe^l pedes.
 5 Seu^m lentum valido torques hastile lacerto;
 Ora ferox in se versa^o lacertus habet.
 Sive tenes^p lato venabula^q cornea ferro.
 Denique, nostra juvat lumina, quicquid agas.
 Tu modò^r duritiem silvis deponere jugosis:
 10 Non sum^t materia digna petire tua.
 Quid juvat^t incinctæ^u studia exercere Dianæ;
 Et Veneri^x numeros eripuisse suos?
 Quod caret^y alternâ requie, durable non est.
 Hæc reparat vires, fessâque membra novat.
 15 Arcus (& arma tuæ tibi sunt^a imitanda Dianæ,
 Si nunquam cesses tendere, mollis erit.

INTERPRETATIO.

Tua ista severitas vultus, & coma comita sine arte, & pauculus pulvis in ore pulcherrimo te decet. Sive flectis colla repugnantis equi indomiti; miror pedes reductos in parvo circulo. Sive vibras gravem hastam potentis brachio; brachium validum habet vultum meum conversum in se: Sive tractas venabula cornea amplo ferro. Denique quicquid facias, illud placet nostris oculis.

Tu omitte tantum duritiem in sylvis montosis: Non sum digna mori causâ tuâ. Quid prodest incumbere studiis Diana succincta, & sustulisse Veneri vices suas? Quod destituitur quiete alternâ non est durable. Hæc reficit vires, & restituit artius lassos. Arcus (tuque debes imitari arma tua Diana) fiet latus, si nunquam desinas intendere.

N O T E.

^b Te tuus iste rigor] Mitius exponendus est hic rigor, cum dicit Phædra, Tuus iste rigor, quam suprà rigidus, Gall. dicerentus, *Cet air de feré que vous avez.*

^h Levis] Qualis est qui per corporis exercitium ex terra excitatur, deinde in vestes vultumque residit: Quem molles & delicatuli adolescentes, ut scemine curiose vitant, viri sine affectatione abstergunt.

ⁱ Recurvas] Fræno, scil. non sine peritiâ. Dixit Phædra sibi Hippolytum quocumque fuerit statu & habitu, placere.

^k In Orbe] In parvo terre spatio; Est verò periti sessoris eo modo equum in gyrum dextrorsum & sinistrorsum versare.

^l Pedes] Equi, scilicet, quem tu maximâ arte flectis.

^m Lentum] Ponderosum interpretor, quodque idèd curvatur.

ⁿ Ora] Mea scil. nam me in admirationem rapis, quidquid agas.

^o Lacertus] Tuus dum tu hastile torques.

^p Lato] Id est, Latum ferrum habentia.

^q Cornea] Ex Corno arbore durâ, & ad venabula aptissimâ.

^r Duritiem] Id est, Fac ut ex sylvis redeas mei amoris plenus.

^t Materiâ] Causâ.

^u Incincta] Id est, Qua vestis sinus habet collectos, ut ad venationem sis expeditior.

^v Studia] Venationem. Nam Diana Venationis Dea, ejus fuit maximè studiosa.

^x Numeros] Id est, Ea qua Veneri suo loco & ordine conveniunt. Frequens est Gallicè hæc locutio.

^y Alternâ] Eo nomine appellantur quæ sibi invicem succedunt.

^z Hæc] Requies, scilicet, membra reficit.

^a Imitanda] Id est, Oportet ut corpus & animus relaxes, sicut & arcus relaxantur ne virorum assiduâ consensione infringantur.

- Clarus erat silvis ^b Cephalus, multæque per herbam
 Conciderant, illo percutiente, feræ.
 Nec tamen Auroræ malè se ^c præbebat amandum.
 Ibat ad hunc ^d sapiens à sene ^e Diva ^f viro.
 Sæpe sub ilicibus Venerem, ^g Cinyræque creatum,
 Sustinuit positos quælibet ^h herba duos.
 Arsit & ⁱ OEnides in ^k Mænalia Atalanta.
 Illa ^l feræ spoliū ^m pignus amoris habet.
 Nos quoque jam primū ⁿ turba ^p numeremur in ista.
 Si Venerem tollas, ^q rustica silva tua est.
 Ipsa comes ^r veniam: nec me salebrofa ^s movebunt
 Saxa, nec ^t obliquo dente timendus aper.
 Æquora bina suis oppugnant fluctibus Isthmon,
 Et ^x tenuis tellus ^y audit utrūque mare.

INTERPRETATIO.

*Cephalus erat celebris silvis, & multa
 fera procubuerant in herbam, illo feriente:
 Neque tamen exhibebat se malè amandum
 Aurora. Diva sapiens ibat à sene marito
 ad hunc. Sæpe quodvis gramen duos ha-
 buit Venerem & filium Cinyra stratos sub
 quercubus. Etiam Meleager perdidit ama-
 vii Atalantam Arcadicam: Illa habet*

*exuvias apri in pignus amoris. Nos quo-
 que recenseamur jam primū in istā co-
 piā amantium. Si removeas Venerem, silva
 tua est agrestis. Ego te comitabor; nec cau-
 tes aspera me retinebunt, nec aper me-
 tuendus dente obliquo. Duo maria obstra-
 punt Isthmo suis undis; & terra parva
 audit bina maria.*

NOTÆ.

^b Cephalus] Celeberrimus ille Procris mar-
 ritus, ab Aurorâ adamatus; qui etiam ve-
 nator fuit.

^c Præbebat] Non cum dicit Auroram
 amasse, quod esset contra historiam; sed
 tantum ab iis omnibus non fuisse aversum,
 quæ amorem spectant. Atque hic locus ad
 Phædræ Auroræ exemplo excusandam, erat
 maximè idoneus.

^d Sapiens] Quæ maritum senem Cepha-
 lo juveni & eleganti postposuit.

^e Diva] Aurora.

^f Viro] Tithono, scilicet, Laomedontis
 filio, & Priami fratre.

^g Cinyræque] Adonis est, Cinyrâ Cy-
 priorum rege & Myrrhâ eius filiâ genitus,
 quem præsertim Venus amavit.

^h Herba] Id est, super herbâ suis amo-
 ribus indulserunt.

ⁱ Oenides] Meleager, de quo supra, in
 Briseidis Epistolâ.

^k Mænalia] Arcadica, à Mænalo, al-
 tissimo Arcadiæ monte.

^l Fera] Apri Calidoniæ, de quo etiam
 epistolâ tertiâ.

^m Pignus] Quia eo Meleagri amor com-
 probatus est.

ⁿ Nos] Tu & ego.

^o Turba] Ne tam quidem turba: sed
 ubi rerum testimonia defunt, verbis opus
 est sententiam suam saltem fulcire.

^p Numeremur] Mutuo amore teneamur,
 sicut & alij qui venatione sunt de-
 lectati.

^q Rustica] Quæ nihil habeat pulchri aut
 jucundi.

^r Veniam] Si, scilicet, velis amare me.

^s Movebunt] A proposito tecum venan-
 di abducent.

^t Obliquo] Vel quia curvus est, vel quia
 oblique ab apro impingitur.

^u Æquora] Isthmum Corinthiacum def-
 cribit.

^x Tenuis] Omainò, siquidem Isthmus ni-
 hil aliud est quàm terræ exiguum, ità inter
 duo maria coarctatum, ut vix impediatur ne
 Chersonesus insula fiat.

^y Audit] Id est, sicut est inter utrumque
 mare. Audacia est tropi, quâ rei inanima-
 tæ, quod animatorum est, tribuit.

^a Hic tecum ^a Træzena colam ^b Pittheia regna.

Jam nunc est patria gratior illa mea.

^c Tempore abest, aberitque diù, ^d Neptunius heros.

Illum ^e Pirithoi detinet ^f ora sui.

5 ^g Præposuit Theseus (nisi si manifesta negamus)

Pirithoum Phædræ, Pirithoumque tibi.

Sola nec hæc nobis injuria venit ab illo.

In magnis læsi rebus uterque sumus.

Ossa mei ^h fratris ⁱ clavâ perfracta trinodi

10 Sparsit humi : soror est præda ^k relicta feris.

^l Prima ^m securigeras inter virtute puellas

Te peperit, nati digna vigore ⁿ parens.

Si quæras, ubi sit; ^o Theseus ^p latus ense peregit :

Nec ^q tanto mater pigrore tuta fuit.

INTERPRETATIO.

Celebrabo hic tecum Træzenâ, regna Pittheia : Jam nunc illa jucundior est patriâ meâ. Theseus abest ab aliquo tempore, & aberit diù; Regio Pirithoi sui illum retinet. Theseus (nisi negare velimus ea qua aperta sunt) pluri fecit Pirithoum, quàm Phædræ & te. Nec illa una injuria nobis est orta ab illo : uterque sumus

offensi in magnis rebus. Per terram disjecit ossa mei fratris perfractâ clavâ trinodi : Soror est deserta in prædam feris. Mater te genuit virtute præcipua inter Amazonas, digna virtute filij : Si petas ubi sit; Theseus transfodit latus gladio : nec mater fuit securo tanto filio.

N O T A.

^a Hic] Ubi tu esse, & venari amas.

^a Træzena] Træzen seu Træzena urbs est Argolidis in Peloponneso, ab Isthmo Corinthiaco, ad ortum.

^b Pittheia] Ubi Pittheus pater Aethra, quam Theseus matrem habuit, regnavit.

^c Tempore] Jam ab aliquo tempore : nisi mavis opportunè, ut aliis placuit.

^d Neptunius] Theseus, cujus pater Ægeus, Ægei Neptunus.

^e Pirithoi] Quem jam suprà Theseo amicitia conjunctissimum fuisse vidimus.

^f Ora] Regio quàm Pirithou incoluit, Thessalia, scilicet. circa Peneum amnem, ubi potentatum Ixionem Pirithoi patrem tenuisse, scribit Diodorus. Ora verò, seu regio, posita est, pro Pirithoo incolâ.

^g Præposuit] Quandoquidem nos hic reliquit, & ad Pirithoum suum non modò iit, sed & ibi semper commoratur. Thesei verò, quam causatur negligentia, & injuriis, Hippolytum ad patris contentum Phædra & sui amorem conatur perducere.

^h Fratris] Minotauri.

ⁱ Clavâ] Quâ, sicut & Hercules, in memoriam victoriæ, quam de latrone quodam reportavit, teli loco Theseus usus est.

^k Relicta] Jam suprà diximus Ariadnen in insulâ Naxo, à Theseo relictam.

^l Prima] Nunc ad injurias descendit à Theseo Hippolyto illatas : Et ut major prima videatur, quæ ejus matrem afflixit, eam ante omnia laudat.

^m Securigeras] Amazonas, quibus arma fuerunt præcipuè secures.

ⁿ Parens] Hippolyte, mater tua.

^o Theseus] Alij contra scribunt ab Amazone quadam eam interfectam fuisse, cum à Thesei partibus staret, bello quod ille adversus Amazonas gessit.

^p Latus] Invidiosè vox ista posita est, & facti atrocitatem augeat.

^q Tanto] Te, scilicet. Multa autem solent uxoribus condonare mariti, liberorum causâ.

- At ^r nec nupta quidem, ^f tādāque accepta jugali.
^c Cur, nisi ne caperes regna paterna nothus?
 Addidit & ^u fratres ex me tibi: quos tamen omnes
 Non ego ^x tollendi causa, sed ille fuit.
 O utinam nocitura tibi, pulcherrime rerum,
 In medio nisu ^y viscera rupta forent!
^z I nunc, i, ^a meriti lectum reverere parentis;
^b Quem fugit, & factis abdicat ille suis.
 Nec, quia ^c privigno videar coitura noverca,
 10 Terruerint animos ^d nomina vana tuos.
^e Ista ^f vetus pietas, ævo moritura futuro,
^g Rustica ^h Saturno regna tenente, fuit.
ⁱ Jupiter esse pium statuit quodcumque juvaret:
 Et fas omne facit ^k fratre marita soror.

INTERPRETATIO.

At nec fuit quidem desponsata, nec admissa face jugali: Quamobrem nisi, ne spurium regna paterna consequeretur. Adjunxit etiam tibi fratres ex me; quos tamen omnes ego non fui causa educandi, sed ille. O utinam, pulcherrime rerum, praeordia tibi obsutura fracta essent in medio partu? Ito nunc, ito & reverere torum patris meriti.

Tu quem fugit & rejicit actus suis. Nec nomina vana matum incusserint tua menti. Quoniam videar noverca ventura ad privignum. Fuit ista antiqua pietas dum Saturnus potiretur regno rudi: qua periret seculo futuro. Jupiter sauxit pium esse quodcumque prodesset, & Iuno soror conjux Jovi fratri facit omne fas esse.

NOTA.

^r *Nec nupta*] Altera est Thesei injuria, quod Hippolyti matrem uxorem non duxerit, ut is nothus esset, nec hereditarium regnum adiret.

^f *Tādāque*] Antea, in Phyllidis epistolâ, quædam eâ de re annotavimus.

^c *Cur*] Non duxit scil. Hippolyten uxorem?

^u *Fratres*] Unum antea, Demophoonta nempe, vidimus. Qui verò patres liberos suos valde amant, neque illis novercas, neque, ex iis, alios fratres quaerunt.

^x *Tollendi*] *Educandi*. Quæ verò fuerit priscorum temporum in infantibus crudelitas; quibus quidem temporibus, patres, pro libitu, recens natos, vel humo tollendos, deinde & nutriendos, vel mactandos, aut exponendos jubeant, fabulæ & Historiæ prædicant.

^y *Viscera*] Hubertinus, qui certè maximam & imprimis laudabilem operam in Ovidio explanando collocavit, Phædræ sibi ipsi hoc in loco malè precatam esse, & mortem optasse, putavit. Nihilominus tamen credi potius per viscera intelligendos esse

pueros, quos in ipso partu mallet suffocasse, quam ut Hippolyto nocerent.

^a *I nunc*] Irrisio est. Arbitratur Phædra se plura quam sit opus congestisse, ut omnem patris reverentiam ex Hippolyti potestate eradicaret.

^a *Meriti*] Immeritum contrà intelligit.

^b *Quem*] Hippolytum intellige, quem fugisse & factis exheredasse Theseum patrem Phædra contendit.

^c *Privigno*] Tibi scil. Gall. *Beau fils*.

^d *Nomina*] *Privignus* & *Noverca*.

^e *Ista*] Contentum habet istud pronomen.

^f *Vetus*] Adedq; conteneunda & deponenda.

^g *Rustica*] *In quibus neque cognito, neque virtus, sed crassa modo rusticitas locum habuit.*

^h *Saturno*] Saturnus Cœli & Terræ filius, Jovis pater.

ⁱ *Jupiter*] Qui nunc patre de folio disturbato, mundi tenet moderamina.

^k *Fratre*] Pro fratri, Jovi scilicet, qui Junonis frater est. Dicit, Jovem omnia in amore licita fecisse, qui Junonem sororem in uxorem acceperit.

- ¹ Illa ^m coit firma generis junctura catena,
 Imposuit nodos cui Venus ipsa suos.
 Nec labor est ⁿ celare, ^o licet, pete ^p munus ab ^q illa,
^r Cognato poterit nomine ^f culpa tegi.
 5 Viderit amplexos aliquis? laudabimur ambo.
^r Dicar privigno fida noverca meo.
ⁿ Non tibi per tenebras duri referenda mariti
 Janua, non custos decipiendus erit.
^x Ut tenuit domus una duos, domus una ^y tenebit.
 10 Oscula aperta dabas, oscula ^z aperta dabis.
^a Tutus eris mecum, ^b laudémque merebere culpâ;
 Tu licet in lecto conspiciare meo.
 Tolle moras tantum, properatâque ^c fœdera ^d junge.
 Qui mihi nunc sævit, ^e sic tibi parcat Amor.

INTERPRETATIO.

Illam sit conjunctio generis firmâ catenâ, cui Venus ipsa addidit nodos suos. Nec difficile est tegere, conceditur; poste munus ab illa: crimen poterit velari nomine affini. Aspererit nos conjunctos aliquis? ambo laudabimur: vocabor noverca indulgens privigno meo. Offitium mariti ferocis non erit tibi aperiendum de nocte; custos non erit

fallendus. Quemadmodum domus una nos duos habuit, domus una habebit: Perebas oscula coram omnibus, feres coram omnibus. Eris securus mecum, & facies laudem tuam crimine, quamvis videaris in lecto meo. Remove tantum moras, & nocte accelerata fœdera. Sic Amor, qui mihi est crudelis, tibi sit propitius.

N O T Æ.

- ¹ Illa] Scopus est, omnem consanguinitatis proximitatem, præ Veneris necessitudine aspernari; quasi hæc sola conjunctio dici mereatur. Atque id facit Phædra, ut omnem scrupulum ex Hippolyti animo, circa violandum paternum lectum, amoveat. Quod quidem cujus sit generis nemo non videbit.
^m Coit] Est vera & firma, non ut imaginariæ & simulatæ illæ sanguinis juncturae. Il faut appeller alliance.
ⁿ Celare] Amores nostros, scilicet.
^o Licet] Facile est.
^p Munus] Celandi amores nostros, scilicet.
^q Illa] Venere, quæ amorem alium, pro alio ostendat. Clarius istud postmodum dicitur.
^r Cognato] Nomine quo cognati appellantur. Tota res manifesta fiet, duobus verbis proximè sequentibus.
^f Culpa] Amor noster.
^r Dicar] Qui nos viderit amplexos, di-

- cet istud ex charitate & pietate, non amore impuro, procedere.
ⁿ Non tibi] A facilitate Hippolytum nititur in sententiam suam adducere.
^x Ut tenuit] Quando aliàs mecum fuisti in domo patris tui.
^y Tenebit] Nec quicquam in eo erit suspectum.
^z Aperta] Coram omnibus.
^a Tutus] Ab omni infamiâ, scilicet.
^b Laudémque] Quia omnes qui te videbunt, ex legitimo filij erga matrem affectu tuas blanditias venire arbitrabuntur.
^c Fœdera] Amoris improba, scilicet de quibus locuta est.
^d Junge] Veni cith & properanter ut Amoris junctamini fœdera.
^e Sic tibi parcat] Id est, Ita tibi parcat ut tu cith vanies; vel potius, Ne tibi parcat, ut nec mihi pepercit Amor: salvâ iâ suâ te horfsum adigat.

- Non ^f ego dedignor supplex humilisque precari !
 Heu ! ^g ubi nunc fastus ; altaque verba jacent ?
 Et pugnare diu , nec me summittere culpæ
^h Certa fui : certi si quid haberet Amor.
 5 Victa precor, genibusque tuis regalia tendo
 Brachia. quid deceat, non videt ullus amans.
ⁱ Depudit ; profugusque pudor sua signa ^k relinquit.
 Da veniam ^l falsæ, ^m duræque corda doma.
ⁿ Quo mihi, quod ^o genitor, qui possidet ^p æquora, Minos ?
 10 Quod veniant ^q proavi fulmina torta manu ?
 Quod sit avus, radiis frontem ^r vallatus acutis,
 Purpureo tepidum qui movet axe diem ?
^s Nobilitas sub Amore jacet. miserere ^t priorum :
 Et, mihi si non vis parcere , parce meis.
 15 ^u Est mihi dotalis tellus ^x Jovis insula ^y Crete.
 Serviat Hippolyto regia tota meo.

INTERPRETATIO.

Ego non refugio orare supplex & humilis !
 Heu ! ubi nunc superbia ! Ne dum ulla ad-
 sunt verba magnifica ? Et diu constitui re-
 sistere, nec me tradere crimini ; si Amor
 haberet aliquid constituti. Victa oro , &
 porrigo brachia regalia ad tua genua. Nul-
 lus amans cernit quid deceat. Depudit ;
 & pudor exul deseruit sua signa. Ignosce
 consentienti, & vince tuum cor durum. Quid

mibi prodest quod pater sis Minos qui obri-
 net maria ? Quid fulmina vibrata torquæ-
 tur manu proavi ? Quid avus , qui curru
 purpureo diem calidum reducit, habeat fron-
 tem circumdatam radiis acutis ? Nobilitas
 sub amore prostrata est. Miserere mayo-
 rum ; & ignosce meis, si nolis mihi ignoscere.
 Creta insula Jovis terra est mihi in do-
 tem : Regia tota pareat meo Hippolyto.

NOTÆ.

^f Ego] Nunc in se ipsam reflectitur ;
 dumque videtur sola secum agere, eo maxi-
 me Cupidinis arcus contra Hippolytum in-
 tendit , Amoremque non contemnendum
 suadet. Ego verò, pronomen, magnam ha-
 bet emphasim, quasi diceret , Ego Jovis &
 Solis Neptis , qua antea quosvis solebam
 spernere, jam supplex, &c.
^g Ubi nunc] Conqueritur quod omnia
 Amor in ipsa depresterit & proculcaverit.
^h Certa fui] Prorsus decreveram Amori
 resistere.
ⁱ Depudit] Pudorem omnem abjeci.
^k Relinquit] Virtutem & bonitatem,
 cujus est custos quandoque, deserit. Meta-
 phora sumpta à Militibus.
^l Falsæ] Mihi, quæ amorem meum sum
 sibi confessa, parce.
^m Duræ] Tua , scil. atque ad amorem
 factæ.
ⁿ Quo mihi] Quid mihi prodest ?

^o Genitor] Sit mihi, supple.
^p Æquora] Quia Rex Cretæ cujus latè
 imperium per mare valuit.
^q Proavi] Jovis, scil. qui Phædræ ex par-
 te Matris proavus fuit , quandoquidem ipsa
 filia fuit Pasiphaës , Pasiphaë Solis , Jovem
 verò patrem Sol habuit. Sed ex parte patris
 Minois Jupiter Phædræ tantum avus fuit.
^r Vallatus] Pingitur & Sol idem eo mo-
 do radiis circumdatus.
^s Nobilitas] Mea scil.
^t Priorum] Majorum meorum , ne co-
 acta duritie tuæ turpi amoris exitu Gentis
 decus violem.
^u Est mihi] Oratoriè istud dicitur. Quo
 enim jure sola paternum regnum obtinuif-
 set ?
^x Jovis] Ubi & ille natus & educatus
 est.
^y Crete] Nobilissima Mediterranei in-
 sula, Candie.

Flecte

Fleſte ^z feros animos, potuit ^a corrumpere ^b taurum
Mater, eris tauro ſavioꝛ ipſe truci ?

Per Venerem parcas oro, quæ ^c plurima mecum eſt :

^d Sic nunquam, quæ te ſpernere poſſit, ames.

5 Sic tibi ^e ſecretis agilis ^f Dea ſaltibus adſit,

Silvæque ^g perdendas præbeat alta feras.

Sic favcant ^h Satyri, montanæque numina Panes:

Et cadat adverſâ cuſpide foſſus aper.

Sic tibi dent ⁱ Nymphæ (quamvis odiſſe puellas

10 Diceris) arentem quæ levet unda ſitim.

Addimus his lacrymas precibus quoque : verba precantis

Perlegis, & lacrymas ^k finge videre meas.

INTERPRETATIO.

Frangere ferociam animi. Mater poſuit movere taurum : Eriſne ipſe crudelior tauro feroci? Per Venerem qua eſt plurima mecum, precor te ut mihi ignoſcas : Sic nunquam diligas qua poſſit te contemnere. Sic tibi Diana ſaveat in ſaltibus remotis ; & ſilva excelsa exhibeat feras interficiendas. Sic

adſint Satyri, & Panes Dij montani : & aper tranſverberatus cadat venabulo tuo oppoſito. Sic Nympha (quamvis dicaris odiſſe puellas) tibi aquam exhibeant qua ſedet ſitim ſiccã. Adjungimus quoque lacrymas his precibus : abſolvit verba orantis, cogita etiam cernere lacrymas meas.

NOTÆ.

^z Feros] Amori reſiſtentes.

^a Corrumpere] Ad amorem ſui perducere.

^b Taurum] Quando ipſa Paſiphaë ſeſe in vaccâ lignæ à Dædalo fabricatâ, occultavit.

^c Plurima] Quia multum amabat Phædra. Sed vide quomodo ex verbis fecit argumentum.

^d Sic] Obteſtandi particula : Id eſt, perinde eveniat ut tu ames vel non ames puellam qua te amet aut ſpernat, ut tu mihi pepercis.

^e Secretis] Ab hominum cœtibus remotis.

^f Dea] Diana.

^g Perdendas] Interficiendas.

^h Satyri] Jam antea Satyros, Faunos, Panæſque, Deos eſſe agreſtes & ſylvaticos diximus.

ⁱ Nympha] Aquarum Dea. Hippolyto Phædra ea omnia adprecatur quæ à Venatore poſſunt deſiderari.

^k Finge] Optime iſtud ultimum addidit ; nam nihil magis animum movet, quàm iſtud quod phantaſiâ repræſentatur. Fruſtrâ tamen Phædra caſtiſſimum pectus ad nequitiam conata eſt perducere. Quamobrem illud ad patrem accusavit quaſi de ſtupro eam appellaeſſet ; ex quo factum ut correptâ fugâ, atque exterritis equis qui ejus currum trahebant à Phocis quos Neptunus Theſei voto immiſit, per ſcopulos & ſaxa diſtractus, malè perierit.

EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTUM.

Cum Hecuba, Ciffei filia, & Priami uxor, gravida eſſet, ardentem ſe parere facem, qua omnis inflammaretur Troja, ſomniavit. Territus itaque Priamus oraculum conſuluit : à quo cum reſponſum accepiſſet, filium ipſi fore, qui Patria exitium aſſerret, partum, quàm primùm ederetur, interfici juſſit. Hecuba verd, cum puerum, qui poſtea Paris dictus eſt, peperiſſet, maternâ pietate mota, paſtoribus regis eundem clam alendum mandavit. Qui, cum jam convuluiſſet, Oenonen Nympham adamavit, eamque, ut

F

nonnullis placet, uxorem duxit. Sed cum Juno, Pallas, & Venus de pulcritudine contenderent, propter aureum pomum, in quo scriptum legebatur, Detur pulciori, à Jove ad Paridem arbitrum remissa sunt: qui, cum Juno regnum, Pallas sapientiam, Venus mulierum pulcerrimam obtulisset, pro Venere sententiam tulit. Postea à Patro cognitus Paris, & receptus, Sparten navigavit, Helenamque, Menelai uxorem raptam abduxit Trojam. Quo intellecto, Oenone conqueritur hac epistola de ejus perfidia, Helenamque Gracis redat, fundet.

2 OENONE PARIDI.

Perlegis? an conjux prohibet? ^b nova perlege. non est
Ista ^c Mycenæ ^a littera facta manu.

^e Pegasis Oenone, ^f Phrygiis celeberrima silvis,

^g Læsa queror de te, si finis ipse, meo.

^j Quis Deus opposuit nostris sua numina votis?

Ne tua permaneam, quod mihi crimen obest?

Leniter, ex merito quicquid patiari, ferendum est:

Quæ venit indignæ pœna, dolenda venit.

Nondum ^h tantus eras, cum te contenta marito,

¹⁰ Edita de magno flumine Nympha fui.

Qui nunc ⁱ Priamides, (^k adsit reverentia vero).

Servus eras. servo nubere Nympha ^l tuli.

Sæpe ^m greges inter requievimus arbore tecti;

Mistâque cum foliis præbuit herba torum.

¹⁵ Sæpe super stramen scœnôque jacentibus ⁿ alto

Defensa est humili cana ^o pruina casâ.

INTERPRETATIO.

Perlegisne? an recens nupta impedit? Perlege: Ista epistola non est scripta manu Mycenæ. Ego Oenone Pegasis laudatissima in silvis Phrygiis, offensa conqueror de te, qui meus es, si tu ipse concedis. Quis Deus objecit suam potestatem nostris desideriis? Quanam culpa obicem ponit, ne semper sim tua? Tolerandum est a quo animo quicquid patiaris ex merito. Pœna qua offertur immerenti offertur agrè ferenda. Nondum tam

magnificus eras, cum ego Nympha nata ex magno flumine, fui contenta te marito. Tu, qui nunc filius es Priami, (concedatur honor veritati) eras servus. Ego Nympha sustinui nubere servo. Cubuimus sæpe inter greges, obvelati arboribus; & herba mista cum foliis fuit noster lectus. Sæpe alba pruina depulsa est à nobis prostratis super stramento & fani metâ, depresso iugurio.

N O T A.

^a Oenone] Nympha Cebrenis, Troadis fluvij, filia, ut placet Apollodoro; vel Xanthi, ut alij volunt.

^b Nova] Helena, scil. quam nuper rapuisti. Invidiosè.

^c Mycenæ] Menelai aut Agamemnonis; quorum Patria Mycenæ Peloponnesi Civitas.

^d Littera] Quâ Helena à te repetatur; quamque aded non libenter legas.

^e Pegasis] Fontana, Græcâ Etymologiâ; & una ex Naiadibus, cum sit fluvij filia.

^f Phrygiis] Jam antea diximus hanc Phrygiam, quæ minor est, Troadem esse,

in qua mons Ida, ubi Paris educatus fuit.

^g Læsa] Quandoquidem aliam conjugem, Helenam, scil. tibi delegisti.

^h Tantus] Tanto nomine & potentiâ. Credebatur enim Paris pastoris regij servus, non regis filius.

ⁱ Priamides] Priami filius.

^k Adsit reverentia] Id est, Ignoscas, si vera narro.

^l Tuli] Passa sum.

^m Greges] Pergit in retundendâ Paridis superbîâ, quâ se rejectam credit.

ⁿ Alto] Super fani æervo in famili.

^o Pruina] Gelée blanche.

- ¶ Quis tibi monstrabat saltus venatibus aptos,
 Et tegeret catulos quâ fera rupe suos?
 Retia sæpe comes⁹ maculis distincta tetendi;
 Sæpe citos egi per juga longa canes.
 5 Incisæ[†] servant à te mea nomina fagi:
 Et legor Oenone falce notata tuâ.
 Et quantum trunci, tantum mea nomina crescunt;
 Crescite, & in titulos surgite recta meos.
 Populus est (memini) fluviali consita ripâ.
 10 Est in qua[†] nostri littera scripta memor.
 Popule, vive precor, quæ consita margine ripæ,
 Hoc in rugoso cortice carmen habes:
 CUM PARIS OENONE POTERIT SPIRARE RELICTA,
 AD FONTEM[†] XANTHI VERSA RECURRET AQUA.
 15 Xanthe, retrò propera; versæque recurrite lymphæ,
^u Sustinet Oenonen deseruisse Paris.
^x Illa dies^y fatum miseræ mihi dixit: ab illa
 Pessima^z mutati cœpit amoris^a hyems:

INTERPRETATIO.

Quis ostendebat sibi saltus commodos ad venandum, & quâ cautiè fera occultaret suos catulos? Sæpe comes posui plagas maculis effictas. Sæpe agitavi canes celeres per extensa montium cacumina: fagi à te sculpta retinent mea nomina; & legor Oenone signata tuo scalp. Et mea nomina tantum augentur, quantum trunci. Crescite & in sublime nisimini recta in meam laudem. Est populus (recorder) posita à amnis ripam, in qua est littera exarata me-

mor nostri. Popule vitam ducito, quaso, qua posita es in extremâ ripâ; habes hoc distichon in corrugato & aspero cortice: CUM PARIS POTERIT VIVERE OENONE DESERTA, AQUA REFLEXA FERETUR AD FONTEM XANTHI. Xanthe, retrorsum curre, & aqua conversa recurrite: Paridem non pudeat reliquisse Oenonen. Illa dies fatalis fuit mihi misera, ab illâ cœperunt gravissima mala amoris mutati.

N O T A.

¶ Quis] Jam beneficia exprobat.
⁹ Maculis] Sunt maculæ retis foramina, les Mailles. Hic somniavit quidam Interpret: quod quidem idè tantum admonéo, ut sibi quisque caveat ne alienis erroribus ducatur.
[†] Servant] Mos est adolescentibus eo modo corticibus arborum puellarum, quas amant, nomina insculpere. Quanquam verò leves & nullius ponderis videantur hæ exprobrationes; attamen cum præteritos amores & antea vitam quasi ob oculos ponant, non possunt non esse magni momenti ad commovendum; ut hic etiam trunci quos compellat Oenone vocati respondeant.
[†] Nostri memor] Propter scriptu-

ram quam in eâ de me Paris signavit.
[†] Xanthi.] Fuit Xanthus fluvius agræ Trojani.
^u Sustinet] Vim habet occultam vox ista, quasi dicat, quod incredibile est, illud fecit.
^x Illa dies] Quâ Venus & Juno, &c. Lege ea quæ sequuntur.
^y Fatum dixit] Fuit fatalis.
^z Mutati] Qui mihi non amplius servit: nam postea Paris aliò amores suos transtulit.
^a Hyems] Frigus illud quod durum & molestum est, significat vulgò vox ista. Sæpe etiam pro re adversâ ponitur.

- Quâ Venus & Juno, sumtisque ^b decentior armis
 Venit in ^c arbitrium nuda Minerva tuum.
 Attoniti ^d micuere sinus, gelidusque cucurrit,
 Ut mihi ^e narraſti, dura per ossa tremor.
 3 Consului (neque enim modicè terrebar) ^f anusque,
 & Longævósque senes : ^h constitit eſſe nefas.
 i Cæſa abies, ^k ſectæque trabes, &, claſſe parata,
 1 Cærulea ^m ceratas accipit unda rates.
 Fleſti diſcedens : hoc ſaltem parce negare.
 10 ⁿ Præterito magis eſt ^o iſte pudendus amor.
 Et fleſti, & noſtros vidisti ^p flentis ocellos.
 Miſcuimus lacrymas mœſtus uterque ſuas.
 Non ſic appoſitis vincitur vitibus ^q ulmus,
 Ut tua ſunt collo brachia ^r nexa meo.

INTERPRETATIO.

quâ Venus & Juno, & Pallas magis decora
 armis aptatis, venit nuda ad judicium
 tuum. Pectus percussum trepidavit, &
 horror gelidus cucurrit per ossa dura, ut
 mihi illud dixisti. Consului (neque enim
 parum percellebar) & anus, & senes lon-
 gævós. Certum fuit eſſe nefas. Pinus sunt
 exciſa, & trabes dolata, &, claſſe excita-
 tâ, mare caruleum excipit naues cerâ ob-

duſas. Abiens lacrymas dedisti: noli ſal-
 tem hoc diſſiteri: iſte amor eſt magis eru-
 beſcendus quàm prior. Et lacrymaſti, &
 & intuiſtus es ocellos noſtros lacrymantes:
 Uterque triſtis confudimus lacrymas ſuas.
 Ulmus non ſic conſtringitur vitibus juxta
 ſe poſitis, ut brachia tua connexa ſunt
 collo meo.

NOTÆ.

^b Decentior] Spectabilior eſt Pallas, Dea
 belli, armata, qualem deſcribit Homerus,
 quàm nuda.

^c Arbitrium] Ut judicaret Paris quæ-
 nam pulcrior cui pomum daretur.

^d Micuere] Gall. dicere, *J'eus de grands
 battemens de cœur.*

^e Narraſti] Tres Deas ad judicium
 veniſſe; promiſſamque tibi à Venere pul-
 cherrimam puellam. Sed quæ moleſta ſunt
 non exprimit.

^f Anus] Sortilegas & fatidicas, ſcil.

^g Longævós] Senes qui diu vixerunt:
 quos vulgus olim ſortilegos, hodiè veneti-
 cos ſtatim credit.

^h Conſtitit eſſe nefas] Pro certo cognovi
 nefas eſſe. Gall. *Il ſe trouva qu'il y avoit
 de la diablerie.*

ⁱ Cæſa] Ex monte Ida, quâ naues con-
 ſtruerentur, ut in Graciam ad Helenam na-
 vigares.

^k Sæctæque] Ad naues adificandas dolata.
 1 Carula unda] Mare, cujus aquæ cæ-
 ruleæ videntur.

^m Ceratas] Cerâ & pice oblitæ.

ⁿ Præterito] Quando me amabas.

^o Iſte] Novus quo in Helenam duceris.
 Per contentum loquitur, cùm dicit iſte.

^p Flentis] Mei flentis; in genitivo caſu;
 nam Accuſativus ſi eſſet, longa fieret ſylla-
 ba, ut annotavimus ad Salluſtium. Nec con-
 ſtructio videri debet extraordinaria; nam-
 que eo planè modo Horatius lib. 2. ſat. 4.

cum mea nemo
ſcripta legat, vulgo recitare timentis
 Atque ita & Virgilius, & Cicero loquuti
 ſunt, ut optimè annotavit clariffimus Hein-
 ſius.

^q Ulmus] Quâ arbore utebantur, præ-
 fertim in Italia ad fulciendas vites.

^r Nexa] Cùm diſcederes in Graciam
 iter faciurus.

Ah quoties, cum te vento ^f quererere teneri,
^g Riserunt comites ! ille secundus erat.
 Oscula ^h dimissæ quoties repetita dedisti !
 Quam vix sustinuit dicere lingua, *Vale* !
 5 ⁱ Aura levis ^j rigido pendentia lintea malo
^k Suscitatur ; & remis ^l eruta canet aqua.
 Prosequor infelix oculis abeuntia vela,
 Quà licet ; & lacrymis humet arena meis.
 Utque celer venias ^m virides ⁿ Nereidas oro.
 10 ^o Scilicet ut venias in mea damna celer.
^p Votis ergo meis ^q alij rediture redisti ?
 Hei mihi, pro dira ^r pellice ^s blanda fui !
 Aspicit immensum ^t moles nativa ^u profundum ;
 Mons fuit : æquoreis illa resistit aquis.
 15 Hinc ego vela tuæ cognovi ^v prima carinæ :
 Et mihi per fluctus impetus ^w ire fuit.

INTERPRETATIO.

Ah ! quoties comites riserunt, cum quereres te retineri vento ? Ille erat favens. Quoties obtulisti oscula iterata mihi reliqua. Quam egre lingua tua potuit dicere Vale ! Ventus secundus inflat vela pendentia ex malo erecto & aqua pulsata remis albescit. Misera oculis comitor navem tuam fugientem quantum possum ; & sabulum sit madidum meis lacrymis. Atque precor Glau-

cas Nereidas ut citò redeas. Scilicet ut citò redeas in meam calamitatem. Tu ergo qui rediturus eras beneficio precum mearum, redisti ad alterius utilitatem ! Hei mihi supplex fui pro crudeli pellice ! Moles à natura facta spectat mare vastissimum, Mons fuit : Illa stat adversus aquas marinas. Hinc ego cognovi prima lintea tua navis : & conata sum ad te venire per undas.

N O T A.

^f *Quererere*] Indicat Oenone Paridem quanquam ventus esset secundus, quod esset adversus, conquestum esse ; ut saltem aliqua esset excusatio aut prætextus, quo amor suus erga Oenonen, qui eum retinebat, quomodo dissimularetur.
^g *Riserunt*] De futuri quam ostendebas, excusatione ; cum scirent te amore nostro teneri.
^h *Dimissa*] Postquam discessisset, redibat, ut iterum oscula repeteret : quod amoris mollitiem prodit.
ⁱ *Aura*] Paridis discessum exponit.
^j *Rigido*] Scilicet malus, seu navis arbor, le mât, stare & erectus esse debet.
^k *Suscitatur*] Inflatur.
^l *Eruta*] Remis aqua propemodum ex profundo erui, seu trahi videtur.
^m *Virides*] Quia inter herbas habitant, & aquas quæ ex riparum percussu virides & glaucæ conspiciuntur.

ⁿ *Nereidas*] Nymphas, Nerei filias.
^o *Scilicet*] Est quasi irritio sui ipsius ; cum jam Paridem sciat alio amore implicitum.
^p *Votis*] Perinde loquitur ac si vota sua causa fuissent reditus ; ut inde majus Paridi crimen objiciat. Argutè profectò.
^q *Alij*] In Helenæ, scilicet, utilitatem, & commodum.
^r *Pellice*] Pellex est quæ legitimæ uxoris locum nequiter occupat. Helena hic intelligitur.
^s *Blanda*] Apud Deos supplex, quos votis meis pro te sollicitavi.
^t *Moles nativa*] Signum promontorium, aut quodvis aliud describit ; unde Paridem Græciâ redeuntem primum conspicata est.
^u *Profundum*] Mare.
^v *Prima*] Quod affectum declarat ; quo, primi, quod alij etiam sentire possunt, cognoscimus.
^w *Ire*] Ut te citius complecterer.

- Dum moror, in summa fulsit mihi purpura prora.
 Pertinui : ⁿ cultus non erat ille tuus.
 Fit propior, terrâque ^o citâ ratis attingit aurâ :
 Fœmineas vidi corde tremente genas.
 Non satis ^p id fuerat : ^q (quid enim furiosa morabar ?)
 Hærebat gremio turpis amica tuo.
 Tunc verò rupique sinus, & pectora ^r planxi ,
 Et secui madidas ungue ^r rigente genas :
 Implevique ^t sacram querulis ululatibus Iden.
 Illinc has lacrymas ^u in mea saxa tuli.
 Sic Helene doleat, desertâque conjuge ploret ;
 Quæque prior nobis intulit, ipsa ferat.
 Nunc ^z tibi conveniunt, quæ te per ^a aperta sequantur
 Æquora, ^b legitimos destituantque viros.
 At cum pauper eras, ^c armentâque pastor agebas,
 Nulla, nisi Oenone, ^d pauperis uxor erat.

INTERPRETATIO.

Dum maneo purpura mihi splenduit in extremâ prorâ. Valde timui ; ille ornatus non erat tuus. Navis appropinquat , & attingit terras veloci vento : vidi vultus fœmineos corde attonito. Id non fuerat satis : (Quid enim insana ibi stabam ?) Infamæ amica sedebat in tuo sinu. Tum verò vestes discerpsi, & pectus percussi, & laceravi genas madidas duris unguibus. Et implevi sacram

Idem lacrymosis questibus. Illinc tuli meas lacrymas in meas rupes. Sic Helena lugeat, & sicut derelicta à marito ; & ipsa patitur quæ prior nobis importavit. Nunc ad te veniunt, quæ sequantur te per vassâ mariâ, & deserant maritos suos. At cùm eras inops, & pastor pascebas boves, nulla præter Oenonem erat uxor inopiâ.

N O T Æ.

ⁿ Cultus] Pertinui, quod in prora sedentem aliquem conspicar, cujus cultus, seu vestes, te non esse referebant.

^o Citâ] Quæ etiam citò navem ad portum perpulit.

^p Id] Vidisse fœminâ purpurâ ornatam ; ex quo statim crimen tuum perspicere debui.

^q Quid enim] Quam sustulerat Hein-
 sius parenthesis, ad commodiorem sensum, et posui.

^r Planxi] Desperantium more percussi.

^r Rigente] Duro.

^t Sacram] Propter Cybelem præsertim ejusque caeremonias.

^u In mea saxa] Ut ibi sola & mœsta jacerem. Hæc est omnino dolentium & plangentium consuetudo. Primò querimoniis suis obvios quosque obtundunt ; dein, ubi solatij nihil est, lassî in aliquod latibulum sese conjiciunt.

^z Sic] Ut ego doleo. Quàm peritè naturam sequitur Ovidius !

^y Quæque] Et omnia eadem mala, quæ ipsa prior nobis intulit.

^z Tibi conveniunt] Pro tecum veniunt ; quod in aliis legitur codicibus. Ità verò locutû esse Ovidium exemplis probavit Hein-
 sius, quæ postea videbimus. Invidiosè verò plurali numero utitur ; ut significet Oenone nullam in Helena laudem, nullumque amorem esse ; sed eam commodis suis servire ; quod mille aliæ pariter facerent.

^a Aperta] Quæ non dubitent alto & procelloso mari sese committere. Scopus est Oenones, Helenæ fucatum amorem animumque titulis, non personæ servantem, insectari. Verùm insuper ex Zelotypia eam in transcurso perstringit ; omniâque in ipsa damnat. Gall. diceret, Vous avez, à présent des Coureuses, qui, &c.

^b Legitimos] De Helena tantum loquitur, quæ maritum Menelaum reliquit ; sed, ut modò innuimus, eam Oenone in meretricularum globum rejecit.

^c Armentâque] Armentum. Gall. Haras, troupeau de grosses bestes.

^d Pauperi] Tui : Addeque non te Helena, sed fortunam tuam sequitur.

Non ego miror opes, nec me tua regia * tangit,
 Nec † de tot Priami dicar ut una nurus.
 Non tamen § ut Priamus Nymphæ socer esse recuset;
 Aut † Hecubæ fuerim dissimulanda nurus.
 5 Dignaque sum, & cupio fieri † matrona potentis.
 Sunt mihi, quas possint sceptrum † decere, manus.
 Nec me, fagineâ quod tecum fronde jacebam,
 Despice: † purpureo sum magis apta toro.
 Denique, † tutus amor meus est tibi. nulla parantur
 10 Bella, nec † ultrices advehit unda rates.
 ° Tyndaris infestis † fugitiva reposcitur armis.
 † Hac venit in thalamos dote superba tuos.
 Quæ † si sit Danaïs reddenda, vel Hectora fratrem,
 Vel cum † Deiphobo † Polydamanta roga.

INTERPRETATIO.

Ego non opto divitias, nec regia tua me moveat, nec ut dicar una nurus de tot Priami nuribus. Non tamen ut Priamus nolis esse socer Nymphæ, aut fuerim nurus non agnoscenda Hecuba. Et sum digna, & cupio fieri matrona regis; habeo manus quas sceptrum possint decere. Nec me contemnas quod tecum cubabam super ramis fagineis; sum

magis apta lecto purpureo. Denique meus amor est tibi securus; nulla bella à me adornantur, nec mare apportat naves ultrices. Helena fugitiva repetitur armis infestis: Hac dote illa fastosa ut in geniale tuum cubiculum. Qua an sit restituenda Græci, interroga vel fratrem Hectorem, vel Polydamanta cum Deiphobo.

NOTÆ.

* Tangit] Non idèd te amo quòd in patris regiam magnificus agas.

† De tot] Plurimæ enim fuerunt Priamo, cui 44. filij ab Apollodoro numerantur; unde Virgilius 1. Æneid.

Vidi Hecubam, centumque nurus.

§ Ut] vim particulæ ex paraphrasi intellige. Sensus est enim, Quod ego non moveor regiâ tuâ, nec magnificus titulus, causam non debet præbere, ut Priamus nolis mihi esse socer, nam Nympha sum. At restricta & coarctata est oratio. Gallicè eodem prope modum modo diceremus, Ce n'est pas qu'estant Nymphe, comme je suis, Priam pût refuser de m'être beau-père. Istud verò addidit Oenone, ne rustica, & quæ aulica & regalia ignoraret, fortè videretur.

† Hecuba] Priami uxori. Gall. Ny que j'aye été une personne qu'Hecube pût désavouer pour sa bru.

† Matrona] Qua cum viro in matrimonium convenit. Gall. la Dame d'une maison.

† Decere] Id est, Qua sceptrum decenter traxit vero.

† Purpureo] Purpurâ ornato; quales sunt regum lecti.

† Tutus] Ex quo nihil tibi mali veniat; cum ex Helena grave bellum imminet.

† Ultrices] Quomodo propter Helenam raptam, tota Græcia navibus ad ulciscendam eam injuriam mare cooperit.

° Tyndarum] Helena, Tyndari ex Lædâ filia credita, reverà Jovis, si fabulæ credimus.

† Fugitiva] Illa enim clam Menelao marito, ut credere est, discessit.

† Hac] Bello, scil. Cum stomacho irridet.

† Si sit] An sit reddenda, necne.

† Deiphobo] Fuit Deiphobus unus ex Priami filiis, idemque strenuus; qui tamen à Paride fratre in certamine superatus, cum hic pastoris adhuc servus, non Priami filius crederetur. Helenam, mortuo fratre, in uxorem accepit, quæ ipsum postea prodidit.

† Polydamanta] Fuit Polydamas unus ex Trojanis primoribus.

Quid gravis ^u Antenor, Priamus quid suadeat ipse ,

Consule ; quis ætas ^x longa magistra fuit.

Turpe ^y rudimentum, ^z patriæ præponere raptam.

^a Causa pudenda tua est ; iusta ^b vir arma movet.

^j Nec tibi, si sapias, fidam promitte ^c Lacænâ,

Quæ sit in amplexus ^d tam citò versâ tuos.

Ut minor ^e Attrides ^f temerati fœdera læti

^g Clamat, & ^h externo læsus amore dolet ;

Tu quoque ⁱ clamabis. Nullâ reparabilis arte

^{io} Læsa pudicitia est : deperit illa ^k semel.

^l Ardet amore tui ? ^m sic & Menelaon amavit.

Nunc jacet in ⁿ viduo ^o credulus ille toro.

INTERPRETATIO.

Pete quid severus Antenor, quid ipse Priamus censeat ; pete quid censeant, quibus vita longa fuit magistra. Fœdum initium præferre raptam Patriâ. Causa tua est erubescenda ; maritus infert iustum bellum, neque, si sapias, confide Helenam tibi fore fidelem, qua sis flexa tam citò in complexus

tuos. Quemadmodum junior Attrides queritur jura læti violati, & offensus amore externo indignatur ; tu quoque quereris. Pudicitia temerata nullâ arte sarciri potest : illa semel deperditur. Flagrat Helena amore tui : sic etiam dilexit Menelaum : Nunc ille simplex cubat in læto viduo.

NOTÆ.

^u Antenor] Unus etiam ex principibus Trojanis, quem reddendæ Helenæ autorem fuisse ipse Ovidius alicubi testatur : de quo etiam sic Horatius,

Antenor censeat belli præcidere causam.

^x Longa] Quæ etiam imperitissimos experientiâ sapientes facit.

^y Rudimentum] Initium. Paridem dicit Oenone, ex quo greges & sylvas, seque reliquerit, & in patris regiam pervenerit, pessimè vitam suam instituere. Hic enim est, meo iudicio verus sensus.

^z Patria] Cui propter turpem moereticulam, grave bellum imminet.

^a Causa] Lis, qua armis tibi cum Grecis erit contestanda.

^b Vir] Quicumque ad obtinendam suam conjugem arma movet. Adedque & Menelaus jure tibi bellum indicit.

^c Lacænâ] Helenam ; cujus maritus Menelaus Laconiam tenuit, & Lacedæmonie regnavit. A Masculino Lacon fit fœmininum Lacænâ, & adjectivum, Laconicus, æ, um.

^d Tam citò] Quia pari celeritate te

deseret, aliûmque amabit.

^e Attrides] Menelaus Atreï filius, Agamemnone fratre natu minor.

^f Temerati] A suâ conjuge Helenâ vitiati.

^g Clamat] Graviter conqueritur.

^h Externo] Amore quo sua uxor erga se externo flagravuit.

ⁱ Clamabis] Si Helenam retineas, cum ejus levitatem expertus fueris.

^k Semel] Innuit Helenam semper fore impudicam. Certè verò meditari dignum est quod dicit Oenone.

^l Ardet] Occurrit Paridis cogitationibus ; ne ille sibi blandiatur, quod Helena jam ipsum amet.

^m Sic &] Responso est Oenones : quasi dicat, perpetuum credis fortè Helena amorem futurum, quia ardet tui amore. Falle- ris ; nam sic etiam Menelaum antea ama- vit ; quem tamen deseruit.

ⁿ Viduo] Quem Helena destituit.

^o Credulus] Qui Helena amorem per- petuum fore credidit.

Felix

Felix ^p Andromache, certo bene nupta marito!

^q Uxor ad exemplum fratris habenda fui.

Tu levior foliis, tunc cum, sine pondere succi,
Mobilibus ventis arida facta ^r cadunt.

5 Et ^r minus est in te, quam summâ pondus aristâ,

Quæ ^r levis assiduus solibus usta ^u riget.

^x Hoc ^y tua (nam recolo) quondam germana canebat,

Sic mihi ^z diffusis vaticinata comis:

^a Quid facis, Oenone? quid ^b arena semina mandas?

10 ^c Non profecturus littora bubus aras.

Graja ^d juvenca venit, qua te, patriamque, domumque.

Perdat. ^e io ^f prohibe; & Graja juvenca venit.

Dum licet, ^h obscenam ponto, Di, mergite puppim.

Hec quantum Phrygiæ sanguinis illa ⁱ vehit!

INTERPRETATIO.

Beata Andromache, feliciter nupta fidei viro! Eui uxor retinenda ad exemplum fratris tui. Tu es mobilior foliis, tunc cum sicca decidunt sine pondere humoris, à ventis fluidis. Et pondus levius est in te quam in extremâ aristâ, qua levis riget, uita continuis caloribus. Soror tua (nam recolor) vaticinabatur hoc quondam, sic mihi ca-

nens capillis sparsis; Quid agis Oenone? Quamobrem semina spargis in sabulum? Proscindis littora bubus non processuris. Græca junix accedit quæ subvertat te, & patriam, & domum. Io depelle; Græca junix venit. Dij submerge mari turpem navim dum datur. Hec quantum illa trahit sanguinis Trojani!

N O T A.

^p Andromache] Ætioneis filia, Hectoris uxor. Confunduntur verò ab Oenone argumenta, hoc in loco ad Paridem retrahendum: Exemplum enim fratris Hectoris exhibetur, qui, ut fortissimus, fuit etiam uxori fidissimus. Felicitas deinde ex fido amore proponitur. Laus est in voce bene. Affectus insuper maximus in figuris, exclamatione, prosopopeiâ, &c.

^q Uxor] Paridem alloquitur, cui fratris exemplum imitandum fuisse dicit.

^r Cadunt] Meliores Codices habent volant, teste Heinio: quomodo & locutus est Virgilius.

^s Minus] Quia ille in amore suo non steterat, sed levitate & inconstantia ad Helenam animum adjecerat, istud objicit Oenone.

^t Levis assiduus] Vide quomodo singula verba levissimæ aristæ ponderi; si quod fuerit, detrahant.

^u Riget] Hinc vides quam malè vulgò, generatim hanc vocem per frigus explicent. Primò significat stare, erectum, siccum & inflexibile esse.

^x Hoc] Calamitatem quæcum nunc conflior.

^y Tua] Cassandra, Paridis soror, quæ

vaticinandi artem ab Apolline, cui se obsecuturam pollicita erat, accepit: quique ab eâ irrifus, cum munus datum eripere non posset, effecit ut ejus vaticiniis nulla fides haberetur.

^z Diffusis] Sparsis, vaticinantium more.

^a Quid facis] Verba sunt Cassandrae, Oenonen, quod Alexandrum fratrem amaret, increpantis.

^b Arena] Qua sterilis est. Indicat Oenonen frustra amare.

^c Non profecturus] Quorum labor est inutilis.

^d Juvenca] Helena.

^e Id] Futuris & dolentis vatis exclamatio est.

^f Prohibe] Divinitatem compellat, quæ correpta vaticinatur; ut quæ ipsa videt mala avertat.

^g Graia] Quam bene Sibyllam, seu vatem redolet hic Itylus!

^h Obscenam] Qua turpem meretricem vehit.

ⁱ Vehit] Obscuro & prophetico stylo utitur. Vehit Id est, sanguinem Helenam vehit, cujus causâ multus sanguis Trojanae profunderetur.

Dixerat. ^k in cursu famulæ ^l rapuere ^m furentem.

At mihi flavescentes ⁿ diriguere comæ.

Ah nimium vates miseræ mihi vera fuisti !

Possidet en ^o saltus illa juvenca meos.

^y Sit facie quamvis ^p insignis, adultera certè est.

Deferuit ^q socios ^r hospite capta Deos.

Illam de patriâ Theseus, ^r (nisi nomine fallor)

Nescio quis Theseus, abstulit ante suâ.

A juvene & cupido ^t credatur reddita virgo.

^{ec} Unde ^u hoc compererim tam bene, quæris ? ^x amo.

^y Vim licet appelles, & culpam nomine veles ;

Quæ ^z toties rapta est, præbuit ipsa rapi.

At manet Oenone fallenti casta marito :

Et poteras falli ^a legibus ipse tuis.

INTERPRETATIO.

Finierat. In fluxu verborum ancilla abduxerunt eam Deo attonitam : At flavi mei capilli steterunt. Ah ! fuisti vates nimis certa mihi misera. En illa junix habet meos saltus. Quamvis sis vultu præsagis, certè est adultera ; incensa hospitii amore destituit Deos nuptiales. Antea Theseus (nisi nomen imponit) nescio quis Theseus rapuit

eam ex Patriâ suâ. Putetur restituta virgo ab adolescente & desiderio flagrante. Petis unde tam bene istud cognoverim ? Amo. Poteris vocare violentiam, & tegere crimen nomine ; ipsa dedit locum raptui, quæ toties rapta est. At Oenone perstat proba marito fraudanti : Et poteras ipse decipi tuis sanctionibus.

NOTÆ.

^k *In Cursu*] Hoc est, antequam vaticinationem suam absolvisset ; dum adhuc loqueretur. *Cursum* verò dixit, ut vim spiritus abripientis exprimeret.

^l *Rapuere*] Ne, scilicet, nimium, cum maximo corporis periculo, commoveretur & agigaretur. Nam quod de Priami jussu scribunt, non placet.

^m *Furentem*] *Vaticinantem*. Furere enim videntur qui spiritu alieno abripiuntur ; aut certè furunt.

ⁿ *Diriguere*] Ex horrore & metu futurorum steterunt.

^o *Saltus*] Vide, quæso, quàm lepidè alludit, & vaticinationem explicat Oenone. *Saltus*, id est, *Paridem*.

^p *Insignis*] Alij *præsagis*, quomodo & alibi loquitur ipse Ovidius. Conatur novis rationibus Oenone, *Paridem* ab Helenæ amore retrahere.

^q *Socios*] *Conjugales*, seu *Nuptiales*, Jupiter adultus, Juno perfecta, Venus, Suada, Diana, aliæque.

^r *Hospite*] *Paride*.

^r *Nisi*] Ex personæ decoro titubantem

facit & incertam Oenonen Poëta. Quamquam non fallitur tamen ; Nam Theseus, Apollodoro & Hygino testibus, Helenam virgunculam adhuc rapuit ; utcumque Castori & Polluci fratribus, integram restituerit, si fabulis credimus.

^t *Credatur*] Vitiatam à Theseo fuisse, innuit, & invidiis propè rationibus evincit.

^u *Hoc*] *Quod de Helenâ dico*.

^x *Amo*] Nullus itaque Nasoni litem moveat, quasi non potuerit Oenone omnia quæ dicit rescivisse ; nam ut habet Virgilius,

Quis fallere possit amantem ?

^y *Vim*] *Quod à Theseo per vim rapta fuerit, licet dicere, & culpam verbis tegere. Ipsa voluit rapi, quandoquidem toties rapta fuit. Cæterum de fano Dianæ, à Theseo, sublata est Helena, cum sacrum faceret.*

^z *Toties*] Invidiosè, siquidem bis tantum rapta dicatur Helena, à Theseo primum, deinde Alexandro.

^a *Legibus tuis*] *Quibus uteris ; qui non modo conjugum nostrum violas, sed alterè conjugem rapis.*

Me Satyri celeres (^b silvis ego tecta latebam)
 Quæsierunt rapido turba ^c proterva pede :
 Cornigerumque caput pinu præcinctus acutâ
 Faunus , in ^d immensis quâ tumet Ida jugis.
 5 Me ^e fide conspicuus Trojæ ^f munitor amavit.
 Ille meæ spoliū virginitatis habet.
 Id quoque ^g luctando. rupi tamen ungue ^h capillos ;
 Orâque sunt digitis ⁱ aspera facta meis.
 Nec pretium stupri gemmas aurumve poposci.
 10 ^k Turpiter ingenuum munera corpus emunt.
 Ipse , ^l ratus dignam, medicas mihi ^m tradidit artes ;
 Admisitque meas ad sua ⁿ dona ^o manus.
 Quæcumque herba potens ad opem, radixque medendi
 Utilis in toto nascitur orbe , ^p mea est.
 15 Me miseram, quod amor non est medicabilis herbis !
 Deficior prudens artis ab arte mea.

INTERPRETATIO.

Citi Satyri, grex luxuriosus pede velocissimo, quæsierunt me (ego delitescēbam silvis occultata) & Faunus vinctus caput pinu acutâ me quæsit per vastâ cacumina quæcumque Ida assurgit, & porrigitur. Troja edificator ciubarâ insignis amavit me; ille habet spoliū mea virginitatis. Id quoque pugnando. Scidi tamen ante ejus comam; & facies ejus facta est scabra meis digitis. Nec petivi gemmas vel aurum

in pretium vitij. Dona emunt sordide corpus ingenuum. Ipse existimans me dignam esse dedit mihi artes medicas; & admisit meas manus ad sua munera. Quæcumque herba vim habet ad auxilium ferendum, & radix apta ad medendam crescit in toto mundo, illa est mihi cognita. Me infelicem, quod amor non est sanabilis graminibus! Perita artis, destituor ab arte mea.

N O T A.

^b Sylvis] Quam venustè, statim post nominatos Satyros, ne scrupulus incideret, hanc parenthesis subjecit!

^c Proterva] Quia maximè libidinosi finguntur.

^d Immensis] Ergo maximâ pudicitie curâ fugitaverat & latitaverat Oenone, quam undiquaque frustrâ quæsit velocissimum & salacissimum genus.

^e Fide] Ciubarâ. Quâ quidem valuisse illum præfatum dicere nihil attinet. Hic verò Synecdoche est.

^f Munitor] Apollo; quem cum Neptuno Trojæ ædificatorem antea vidimus.

^g Luctando] Non voluntate mea.

^h Capillos] Phœbi, scilicet.

ⁱ Aspera] Quia ipsum unguibus dilaniavit:

siquidem tamen illi credendum esse videtur.

^k Turpiter] Adedque, si Diis placet, non erit meretrix, quæ non quæstus causâ, corpus suum prostituit.

^l Ratus dignam] Sese Apollinis judicio commendat.

^m Tradidit] Nam ille etiam medicus, & medicæ artis Deus.

ⁿ Dona] Artis medica peritiam, quam ille cuicumque vult infundit.

^o Manus] Adedque, quod pauci Medici sciunt, usum etiam didici. Gall. *l'ay la science & la pratique.*

^p Mea] Mihi cognita; ut ad sananda corpora uti possim.

- Ipse repertor ^q opis vaccas pavisse ^r Pheræas
 Fertur, & è nostro saucius igne fuit.
 Quod neque ^r graminibus tellus foecunda creandis,
 Nec Deus auxilium, tu mihi ferre potes.
 Et potes, & merui. dignæ miserere puellæ.
^r Non ego cum Danaïs arma cruenta fero.
 Sed tua sum, tecúmque fui puerilibus annis:
 Et tua, quod superest temporis, esse ^u precor.

INTERPRETATIO.

*Ipse medicina inventor dicitur pavisse vac-
 cas Pheræas, & fuit vulneratus nostro
 amore. Tu potes mihi opem præstare quam
 neque terra fertilis herbis producendis, nec
 Deus potest afferre. Et potes, & digna sum:*

*miserat te puella merita. Ego non infero
 arma sanguinolenta cum Gracis: sed sum
 tua, & tecum vixi annis juvenilibus: &
 precor esse tua quod reliquum est vite.*

NOTÆ.

^q Opis] *Medicina.* Exemplo ostendit
 nullâ arte amorem medicabilem esse; cum
 ipse Artis inventor Apollo nequidem sibi
 opem afferre potuerit.

^r Pheræas] *Admeti qui Pheris in Thessa-
 liâ regnavit.* Cæterum ad suum scopum
 fabulam detorquet Oenone; non enim pro-
 pter amorem, quod ea innuit magis; sed
 propter Jovis iram, de Cælo deturbatus,
 quod Cyclopas Jovis fulminum fabricatores
 transfixisset, Admeti vaccas aut equas pas-
 cere coactus est.

^r Graminibus] Quod neque herba, ne-
 que Deus ullus adferre posset, auxilium, id
 sibi Paridem præstare posse dicit,

^r Non ego] *Quod facit Helena.*

^u Precor] Exitum Calaber Poëta, ut
 vulgò appellatur, aperit. Dicit enim Pari-
 dem à Philoctete sagittâ vulneratum ad Oe-
 nonem confugisse, ab eâque auxilium ro-
 gasse: quod cum illa negasset, inter redeun-
 dum in Idâ monte expirasse; ubi cum à Pa-
 storibus de more cremaretur, Oenonen eod-
 dem secutam, in eundem rogam se ipsam
 quoque præcipitasse. Dictys verò Creten-
 sis, Paridis interemti cadaver ad Oenonen
 fuisse relatum, refert, ut sepulturæ mandaretur:
 Illam autem pristini amoris recorda-
 tione, ad primum statim cadaveris conspe-
 ctum mortuam concidisse; eodémque cum
 illo funere sepultam fuisse.

EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTUM.

Monitus Oráculo Pelias Neptuni filius, mortem sibi portendi, cum quis patri sacrifi-
 canti superveniret nudo pede. Cui deinde annua sacra pervagenti, Jason Æsonis filius,
 unâ cum nepote, relicto in limo Anauri fluvij calceo occurrit. Pelias igitur, oraculi me-
 mor, Jasoni suadet, ut in Colchos proficiscatur, ad aureum illud vellus refrigerandum, spe-
 rans eum nunquam reversurum incolumem, quod audivisset opus illud humanis esse vi-
 ribus majus. Jason magnanimus, expeditionem illam lubens suscipit: ideoque complu-
 ribus Gracia nobilibus evocatis, Argo navem ex Pegaso, Thessalia sinu, solvit, in Lemnon
 delatus: ubi, cum mulieres communi consensu viros omnes una nocte trucidassent, Hypsi-
 pyle, Thoantis filia, qua patrem, cadis simulatione, servaverat, imperium exercebat, Ja-
 sonem & hospitio & lecto familiarissimè excepit. Verum enim duobus jam exactis annis,
 sociis orantibus, ut promissam expeditionem perficiat Jason, gravidam Hypsipylem relin-
 quit, Colchosque petit. Ubi Medea artibus dræone sopito, taurisque superatis, aureum
 illud vellus adeptus est: ipsamque Medeam abduxit volentem. Quamobrem Hypsipyle,

pralatam sibi Medeam indignè ferens, hac epistolâ Jasoni reditum gratulatur, per consensum scilicet, animoque abalienato, & postremò ambos diris devovet.

H Y P S I P Y L E J A S O N I.

Littora ^a Thessaliæ reduci ^b tetigisse carinâ
Diceris, ^c auratâ vellere dives ovis.
Gratulor incolumi, ^d quantum sinis. ^e hoc tamen ipsa
Debueram scripto certior esse tuo.
Nam, ne pacta tibi ^f præter mea regna redires,
Cum cuperes; ventos non habuisse potes.
Quamlibet adverso ^g signetur epistola vento.
Hypsipyle misâ digna salute fui.
^h Cur mihi fama prior, quàm nuncia littera, venit,
ⁱ Ille sacros Marti sub juga panda ^k boves?
^l Seminibus jactis ^m segetes adoleſſe virorum,
Inque necem dextrâ ⁿ non eguisse tuâ?

INTERPRETATIO.

TU appulſiſſe diceris nâvi reduci ad littora Thessalia, dives ex vellere arietis aurei. Grator tibi salvo quantum per te licet. De eâ re tamen ego debueram esse certior epistolâ tuâ. Nam potes non habuisse ventos secundos, ne redires, tamenſi optares, ad mea regna tibi promissa. Quantumvis vento contrario scribatur epistola. Ego fui digna salute misâ. Quamobrem fama velocior quàm epistola nuncia mihi advenit. Tauros Marti dicatos, sub jugum curvum missos fuisse? Seminibus sparsis segetes virorum creviſſe, & non opus habuisse manus tuâ ad suam cadem?

N O T A.

^a Thessalia] Patria tua.
^b Tetigisse] Id est, rediſſe incolumis.
^c Aurata] Decantatissimam velleris aurei fabulam postea in Metamorphosi videbimus.
^d Quantum sinis] Non poterat gaudere Hypsipyle, nec ex animo Jasoni, quod rediſſet, gratulari, quandiù ab ipſo se ſpretam, non sine causâ, crederet.
^e Hoc] Quod redieris.
^f Præter] Juxta. Gall. *Après, par devant*. Vide Interpretationem: Deinde perpende an non sit ſensus commodior, ſi intelligatur, non tam ab Hypsipyle Jasonem excuſari, quod alij volunt, quàm ſubiracundè, quod ille cauſari poſſet, concedi.
^g Signetur] Vide jam iratam Hypsipylem, quæ Jasonem non dignatur alloqui, ſed teritiâ perſonâ utitur. Ità & loquitur Soſtrata apud Terentium, quæ præſentem virum ſub eadem teritiâ perſonâ arguit. Gall. diceris eodem caractere, *Le vent tant contraire que l'on voudra, on a bien-toſt mis son nom au bas d'une lettre.*

^h Cur] Et iracundiam indicat hæc interrogatio. Cur prius famâ quàm epistolâ tuâ didici.
ⁱ Ille sub juga] A te domita fuiſſe. Pharamacum à Medea, quæ ipſum Jasonem amabat, eâ cauſâ acceperat, Apollodoro autore. Quanquam alij aliter.
^k Boves] Tauros Marti ſacros, Aripedes, & naribus ignem efflantes; quibus indomitis vellus aureum tolli non poterat.
^l Seminibus] Serpentis dentes intelligit, quos ſeminare Jasonem Æetes imperaverat; ex quibus homines armati nati ſunt.
^m Segetes] Id est, Multitudinem virorum. Ità etiam dixit Virgilius, *Seges telorum*.
ⁿ Non eguisse] Cùm Medæ monitu, lapidem, aut lapides, ut alij volunt, inter eos armatos Jason projeciſſet, fabula est eos in ſeſe arma convertiſſe, & mutuis vulneribus concidiſſe: tamenſi Apollodorus ſcribit à Jafone etiam, cùm inter ſe diſſiderent, matatos fuiſſe.

- ° Pervigilem ^p spoliū pecudis servasse draconem,
 Rapta tamen forti vellerā ^q fulva manu?
 ° O, ego si possem ^r timidè credentibus, *Ista*
Ipse mihi scripsit, dicere, ^t quanta forem!
 5 ° Quid queror officium lenti cessasse mariti?
^x Obsequium, maneo si tua, grande tuli.
 Barbara narratur venisse ^y venefica tecum,
 In mihi promissi parte recepta tori.
 Credula res amor est. utinam temeraria dicar
 10 Criminibus falsis infimulasse virum!
 Nuper ab ^z Hæmoniis hospes mihi Thessalus oris
 Venerat; & tactum vix bene limen erat:
^a *Æsonides*, dixi, *quid agit meus*? ^b Ille ^c pudore
^d Hæsit in opposita lumina fixus humo.
 15 Protinus exilui; tunicisque à pectore ^e ruptis,
^f *Vivit? an, exclamo, me quoque fata & trahunt?*

INTERPRETATIO.

Draconem infomnem custodivisse ovīs exu-
 vias: Vellerā tamen aureā ablata forti
 tuā manu? O, si mihi liceret dicere iis qui
 agrè ista credunt, Ipse mihi scripsit ista,
 quanta essem! Quamobrem queror officium
 segnis mariti retardatum esse? Magno fruor
 officio, si sum tua. Veneficā barbarā te-
 cum ferunt advectā esse, admissā in par-
 tem lecti mihi promissi. Amor est res qua fa-

cile credit. Utinam levis dicar maritum
 arguisse fisis criminibus! Nuper mihi ad-
 vena acceperat è regione Thessalicā; &
 vix benè domum ingressus erat. Quid agit
 meus Jason, dixi? Ille habens oculos in ter-
 ram adversam defixos, pudore conticuit.
 Continuo me proripui, & vestibus à pectore
 discerptis, exclamo, Vivitne? an fata me
 quoque vocant?

NOTÆ.

° Pervigilem] Præter Tauros aripedas,
 fuit etiam draco immensæ magnitudinis, qui
 vellus aureum servaret, nec unquam dor-
 miret.

^p Spoliū] Pellem arietis.

^q Fulva] Auri color est fulvus; aded-
 que velleris aurei.

^r O ego] In melioribus scriptis *Hoc ego*, le-
 gitur; in aliis *hac*: Quod placuit Heinſio,
 O, ego retinui.

^t Timidè] Id est, vix ea credentibus qua
 de vellere aureo à te sublato referuntur.

^t Quanta] Quam magna & felix!

^u Quid queror] Corrigit quod conque-
 ſta est de officij negligentia; cum majora
 habeat quibus dolendum sit.

^x Obsequium] Si rem ipsam spectes, Gall.
 diceres, *Je seray trop heureuse, si vous me*
voulez encore pour votre femme. Quasi di-
 cat, non cum esse maritum Jasonem, à quo
 multa officia sint expetenda; satis esse si in

capitalibus qualenecumque præſtet obsequij
 speciem.

^y Venefica] Medeā intelligit; cujus ve-
 neficia notiora sunt, quam ut iis opus sit
 chartam inficere.

^z Hæmoniis] Thessalis; Ab Æmo mon-
 te, quod Servio placuit; vel potiùs, ut vo-
 lunt illi qui Servium refellunt, ab Æmone
 Rege Thessaliā, Æmoniā dictā.

^a Æsonides] Jason Æsonis filius.

^b Ille] Hospes, scilicet.

^c Pudore] Quia ea mihi dicere reformi-
 dabat qua tu fecisti.

^d Hæsit] Tacuit.

^e Ruptis] Alij *rapiis*, iidemque meliores,
 teste Heinſio.

^f Vivit? Verba sunt Hypsipyles, hospi-
 tem de Jasonē interrogantis.

^g Trahunt] Perinde loquitur ac si dolen-
 ti sibi moriendum esset, extincto marito
 suo.

Vivit, ait. ^h timidumque mihi jurare coëgi.

Vix mihi, ⁱ teste Deo, credita vita tua est.

^k Ut rediit animus, tua facta requirere cœpi.

^l Narrat ahenipedes Martis ^m arasse boves :

ⁿ Vipereos dentes in humum pro semine jactos,

Et subito natos arma tulisse viros :

^o Terrigenas populos, ^p civili Marte peremptos,

Impleſſe ætatis fata ^q diurna ſuæ.

Deiſto ſerpente, ^r iterum, ſi vivat Iaſon,

^{io} Quærimus. ^s alternant ſpesque timorque fidem.

Singula dum narrat, ^t ſtudio ^u curſuque loquendi,

Detegit ingenio ^x vulnera facta tuo.

INTERPRETATIO.

Vivit, reſpondit ille, & coëgi illum paventem mihi illud ſacramento confirmare. Vix credidi te vivere, Deo teſte. Ut rediit mihi animus, cœpi de tuis factis quærere. Narrat ille Tauris Martis ahenipedes terram ſubvertiſſe; dentes Draconis in terram miſſos pro ſemine; & ſtatim ortos viros arma

geſtaſſe: gentem terrâ genitam interfectam bello inteſtino, perfunctam fatiſ diurnis vita ſua. Quærimus denud, num Iaſon vitâ fruatur, dracone ſuperato: Spes & timor viciffim occupant fidem. Dum narrat hoſpes ſingula; affectu, & fluxu ſermonis aperit vulnera impacta tuo animo.

N O T A.

^h *Timidumque*] Cùm ideò hoſpitem vèreri crederet Hypſipyle, quòd Iaſon mortuus eſſet, neque tamen id dicere veller, ipſa eum hoſpitem ſacramento dicta confirmare coëgit.

ⁱ *Teſte Deo*] Id eſt, *quamvis Deum in teſtimonijs fidem ſacramento hoſpes citaveſſet.* Vide verò quàm eleganter, & ad ſcopum appoſitè hæc omnia à Poëtâ inſectantur; & in majus effingantur.

^k *Ut rediit*] Vulgati Codices, *Uique animus rediit*, quem locum quorundam librorum fide nitori ſuo reſtituit Heinfius: qui etiam pluriſmos locos proſert, ubi ultima ſyllaba producit in *rediit*, ſicut & in *adiit*, *abiit*, *iniit*, *rediit*, &c.

^l *Narrat & ahenipedes*] Vetus exemplaria, *Narrat & aripedes*, alij, *narrat aripedes*, pro quibus interpolatſe correctores credit Heinfius *Reſtulit aripedes*. Ille vero quam retinuiſmus lectionem reſtituit *Ahenipedes*, id eſt, *pedes ex are habentes*: quomodo Horatius *murum ahenenum* dixit: Virgilius *lucem ahenam*.

^m *Arasse*] Poſtquam à Iaſone domiti eſſent.

ⁿ *Vipereos*] Fabulantur nonnulli, partem fuiſſe dentium ejus draconis, quem Cadmus interfecit.

^o *Terrigenas*] Natos ex ſerpentis ſatis dentibus armatos viros intelligit, qui ex terrâ fuerunt geniti.

^p *Civili*] Quia, ut antè diximus, iſti in ſeſe arma ſua converterunt.

^q *Diurna*] Quia eodem quo nati, eodem ſunt die interemti.

^r *Iterum*] Reſertur ad *quærimus*. Dicit Hypſipyle, ſe auditâ Iaſonis, de vellere aureo, hiftoriâ, de novo ab hoſpite petiviſſe, num idem ille Iaſon viveret.

^s *Alternans*] Dicit ſe Iaſonis cauſâ modò benè ſperaviſſe, modò malè timuiſſe, quandiù hoſpes ejus hiftoriam perſeque- retur.

^t *Studio*] Id eſt, *dum hoſpes ſigillatim & ſuo ordine mirabilia de ſe ſtudet enarrare, detegit*, &c.

^u *Curſuque*] Quafi non datâ operâ hoſpes, ſed orationis æſtu abreptus, Iaſonis ex- ga Medeam amorem propalaverit.

^x *Vulnera*] *Medea amorem.*

- Heu! ⁷ ubi pacta fides? ubi connubialia jura?
 Faxque ² sub arfuros dignior ire rogos?
 Non ego sum ^a furtim tibi cognita. pronuba ^b Juno
 Adfuit, & fertis ^c tempora vincus Hymen.
⁵ ^d At mihi nec Juno, nec Hymen, sed tristis ^e Erinny
 Prætulit infaustas sanguinolenta faces.
 Quid mihi cum ^f Minyis? quid cum ^g Tritonide pinu?
 Quid tibi cum patriâ, navita ^h Tiphy, mea?
¹⁰ ⁱ Non erat hic aries villo spectabilis aureo.
 Nec senis ^k Ætæ regia ^l Lemnos erat.
 Certa fui primò (sed me mala fata trahebant)
^m Hospita ⁿ fœmineâ pellere castra manu.

INTERPRETATIO.

Heu! ubi fides promissa? ubi jura conjugalia; & fax dignior venire sub pyras flagraturus. Ego non sum tibi juncta clanculum. Juno pronuba adfuit, & Hymen redimitus caput coronis. At neque Juno, neque Hymen, sed luctuosa Erinny sanguine infecta prætulit mihi iristes tadas. Quod

mihi negotium cum Argonautis? Quodnam cum Argo navi? Quid tibi cum patriâ mea, nauta Tiphy? Non erat hic ovis conspicua vellere aureo. Nec Lemnos erat aula senis Ætæ. Primò decrevi (sed mala fata me cogebant) exturbare castra hospita manu muliebri.

NOTÆ.

⁷ *Ubi pacta fides*] Postquam apertius, quæ de Jasonis immutato amore noverat, Hypsipyle declaravit, gravius in eum invenitur.

^a *Sub arfuros*] Id est, quæ potius in funebribus adhibenda fuisset, quàm in nuptiis. Mos verò fuit in illis, ut qui necessitudine proximus esset, averfus, rogo, accensâ face, ignem supponeret.

^b *Furtim cognita*] Honestissimè quæ turpissima sunt explicat. Id est, non tibi conjuncta fui per adulterium, aut fornicationem, sed per justum matrimonium.

^c *Juno adfuit*] Adcòque legitimum fuit matrimonium.

^d *Tempora vincus*] Phrasis Græca Horatio familiaris, pro *vincula tempora habens*.

^e *At mihi*] Dixerat Junonem nuptiis suis adfuisse, ut justum matrimonium suum faceret. Jam loquendi formulam corrigit; vultque matrimonium equidem legitimum fuisse, sed in eo Junonem non visam fuisse.

^f *Erinny*] Furia. Tres fuerunt, quæ etiam *Dira* & *Eumenides* dictæ.

^g *Minyis*] Argonautis. Fuerunt illi populi Thessaliæ, qui Jasonem in expeditio-

nem Colchicam sequuti sunt: quamvis aliter Hyginus.

^h *Tritonide*] Id est, Argo navi; à Pallade, quæ, à Tritone palude, ubi nata creditur, Tritonia dicta est. Navis verò idcò à Pallade denominata, quòd ejus consilio à Jasonem, administro Argo contexta fuerit.

ⁱ *Tiphy*] Fuit Tiphys navis gubernator. Quòd verò ita animatis & inanimatis irascitur Hypsipyle, id totum in Jasonem redundat.

^j *Non erat*] Quasi dicat, *quamobrem huc venisti?* Cum quo verò potissimum rixetur, nec quâ de causâ, nescit Hypsipyle; quod maximum indicat dolorem,

^k *Ætæ*] Fuit Æetes, sive Ætæa, solis filius, Medæ pater, Rex Colchorum.

^l *Lemnos*] Maris Ægæi insula, prope modum ultima ad Septentrionem, ubi Hypsipyle regnavit.

^m *Hospita*] Hospitum Argonautarum.

ⁿ *Fœmineâ*] Viros suos interfecisse Lemniades in argumento vidimus. Quod quidem factum, quia ob factorem à Venere iratâ immisum, ab iis spernerentur.

Lemniadésque

Lemniadésque viros, ° nimium quoque, vincere norunt.

° Milite tam forti ° vita tuenda fuit.

Urbe ° virum ° vidi, testoque animoque recepi:

Hic tibi bisque æstas, bisque cucurrit hiems.

3 Tertia messis erat: cum tu, dare vela ° coactus,

° Implesti lacrymis talia verba tuis:

* Abstrahor, Hypsipyle: sed (dent modò fata recursus)

Vir tuus hinc abeo: vir tibi semper ero.

Quod ° tamen è nobis gravida celatur in alvo,

10 ° Vivat; & ejusdem ° sumus uterque parens.

° Haftenus: &, lacrymis in ° falsa cadentibus ora,

° Cætera te memini non potuisse loqui.

Ultimus è sociis ° sacram conscendis in Argo.

Illa volat: ventus ° concava vela tenet.

INTERPRETATIO.

Lemniades sciunt etiam optime viros quoque superare. Vita fuit defendenda tam strenuo milite. Vidi virum in urbe, & excepi in ades & in cor: hic æstas bis tibi præterit, & bis hiems. Tertia messis venerat, cum tu coactus committere vela ventis, cumulaisti talia verba lacrymis tuis: Abripior Hypsipyle; (sed, fata concedant tantum reditum) hinc maritus tuus discedo;

semper ero tibi maritus. Interim quod absconditur è nobis in utero tuo tumido tollatur; & sumus uterque parens ejusdem. Haftenus: & lacrymis fluentibus per simulatos vultus, memini te non potuisse cætera proferre. Postremus ex sociis ascendis in sacram Argo. Illa velocissime fugit: ventus occupat vela concava.

N O T A.

° Nimium] Pro valde, maxime: sic Terentius, in Eunuc.

Os tuum impudens videre nimium vellem.

° Milite] Lemniadibus, scilicet, mulieribus.

° Vita] Quies, & vitæ jucunditas intelligenda est; ut sæpè ea vox apud Terentium usurpatur. Neque enim Hypsipyles vitæ struxit insidias. Sed monet Heinsius in uno Codice Vossiano pro diversâ lectione ripâ esse; quod tamen non ob easdem rationes, ut quidem illi, mihi quoque placeret.

° Virum] Te, scilicet.

° Vidi] Heinſio vehementer friget vox ista, proque eâ scribit viduâ; quod certè, si paterentur membranz elegantissimum videretur, fuerit enim maximum beneficium, quod mœnibus receptus sit Jason, unde omnes viri deturbati fuissent.

° Coactus] Ab Hercule & aliis.

° Implesti] Significat sine lacrymis eum non potuisse loqui.

* Abstrahor] Id est, per vim & contra voluntatem meam abducor.

° Tamen] Quamvis discedam.

° Vivat] Ne interficiatur. Jam alicubi, ni fallor de barbarâ pueros perdendi consuetudine, apud veteres Ethnicos receptâ, admonuimus. Sed Hypsipylem opus fuit insuper hortari, ut partum tolleret, ne si masculum enixa esset, more patrio interficeretur.

° Simus] Sisque pariter idem tuus factus amoris nostri pignus: nam istud est intelligendum. Videntur reipsâ uterque parens unum fieri in liberis.

° Haftenus] Id est, Edusque pervenis Oratione tua: Hac locutus es: Non ultra progressus es.

° Falsa] Fictas fuisse lacrymas, & verba, & vultum, contendit Hypsipyle.

° Cætera] Quæ velle te pronuntiare gestus & conatus indicabat.

° Sacram] Quia Palladis curâ fabricata fuerat; deinde etiam propter malum, aut tabulam vocalem & fatidicam ex Dodonæa sylvâ, indicante Minervâ, decissam.

° Concava] Cum ventis inflantur.

Cæcula propulsæ & subducitur unda carinæ :

^h Terra tibi, nobis aspiciuntur aquæ.

ⁱ In latus omne patens turris circumspicit undas.

Huc ^k feror ; & lacrymis osque sinúsque madent.

^j Per lacrymas specto ; cupidæque faventia menti

Longius assueto lumina nostra vident.

^l Adde preces castas, immistâque vota ^m timori,

Nunc quoque te salvo persolvienda mihi.

Vota ego ⁿ persolvam ? votis Medea ^o fruatur ?

^{io} Cor dolet ; atque irâ mistus ^p abundat amor.

Dona feram templis, ^q vivum quoddam Iasona perdo ?

Hostia pro damnis concidat icta meis ?

Non equidem ^r secuta fui ; semperque verebar,

Ne pater ^t Argolicâ sumeret urbe nurum.

¹⁵ Argolidas tinui : nocuit mihi ^t barbara pellex.

Non expectatâ vulnus ab hoste tuli.

INTERPRETATIO.

Carulei fluctus subtrahuntur agitata navi: Versus terram respicis, nos versus aquam. Turris ex omni parte conspicua imminet mari: Huc eo; & facies & sinus hument lacrymis. Per lacrymas aspicio; & oculi nostri faventes animo avido prospiciunt longius quam soliti erant. Adde preces pudicas & vota cum metu conjuncta, quæ etiam nunc debeo exsolvere, te salvo. Ego exsol-

vam vota? Medea gaudebit votis? Cordi agrè est, atque amor mitis irâ affluit. Feram munera in templa, quia amitto Iasona vivum? Hostia percussa cadat pro damnis meis? Non equidem vixi sine curâ; & semper timebam ne pater tuus deligeret nurum ex urbe Thessalicâ. Reformidavi Thessalicas: offecit mihi pellex barbara. Illata est plaga ab hoste improvisâ.

NOTÆ.

^g *Subducitur*] Quando ventis & remis navis impellitur, & velociter currit, non modò terræ, sed maris etiam undæ, adeoque mare fugere & subtrahi videtur.

^h *Terra*] Sic solent qui abeunt & qui remanent in sese mutuò ora convertere, donec extremum *vale* dicere cogantur, quando per locorum distantiam omninò separantur.

ⁱ *In latus*] Quæ ergo editissima erat. Locum describit, unde discedentem Iasonem spectasse dicit.

^k *Feror*] Certè istud est ex intimo amoris sinu depromptum: & quàm lepidum est, tam est & tenerum.

^l *Adde*] Pro *addo*, seu *addidi*. Ità & ex affectu majore, vel etiam variandi causâ, loqui amamus.

^m *Timori*] Timebat Iasoni suo Hypsipyle, quæ magnis periculis sese obiectare videbat.

ⁿ *Persolvam*] Cum maximâ indignatione istud est pronuntiandum, quia dolori maximo versibus præcedentibus causâ subtrata est, iraque usque ad extremum repressâ. Attentè, qui vult proficere, Poetæ artem indagabitur: nec verò poenitebit.

^o *Fruatur*] Eorum utilitate & fructu gaudebit.

^p *Abundat*] Istud quoque ex naturâ: nam irâ spiritus animales irritantur; & ad id quod agimus promptiores redduntur. Itaque ne irascatur qui amat, nisi ametur.

^q *Vivum perdo*] In vocibus & in re est repugnantia. Atque hæc omnia ironicè & per indignationem sunt profertenda.

^r *Secuta*] De matrimonio nostro, scilicet.

^t *Argolicâ*] *Thessalicâ*: nam etiam Thessalia *Argos Pelasgicum* dicta est.

^t *Barbara*] *Medea*.

Nec facie meritūve placet ; sed carmine ^u movit :

Diraque cantatā pabula ^x falce metit.

Illa reluctantem curru ^y deducere Lunam

Nititur, & tenebris ^z abdere Solis equos.

5 Illa refrēnat aquas, ^a obliquaque flumina sistit :

Illa loco silvas, ^b vivaque saxa movet.

Per ^c tumulos errat passis ^d discincta capillis,

Certaque de tepidis colligit ossa rogis.

Devovet absentes ; simulacraque cerea ^e figit,

10 Et miserum tenues in ^f jecur urget acus.

Et quæ nescierim ^g melius. malè quæritur herbis,

Moribus & formā conciliandus, amor.

Hanc potes amplecti ? thalamoque relictus in uno

Impavidus somno nocte ^h silente frui ?

15 ⁱ Scilicet ut ^k tauros, ita te juga ferre coëgit :

Quaque feros angues, te quoque mulcet ope.

INTERPRETATIO.

Nec illa tibi grata est formā vel beneficiis ; sed te incantamentis pellexit : Et vellis herbas noxias falce incantatā. Illa conatur deturbare curru Lunam resistentem, & abscondere tenebris equos Solis. Illa retinet undas, & coërcet flumina sinuosa : Illa deturbat silvas & vivos rupes loco suo. Discincta vagatur per sepulcra comā sparsā, & legit quadam ossa de rogis calidis. Malè precatur absentibus ; & transverberat imagi-

nes cereas ; & defigit in miserum jecur acus exiles : Et quæ melius ignoraverim. Amor malè captatur herbis, qui debet alluci moribus & pulcritudine. Hanc non metuis fovere ? & in eodem lecto destitutus potestas dormire sine metu per noctis silentium ? Nimirum coëgit te jugum pati, ut coëgit tauros : Et mollit te quoque eadem operā quā mollit favos serpentes.

NOTÆ.

^u Movit] Te ad sui amorem incantamentis perpulsi.

^x Falce] Ex magica arte, quasdam herbas pro diverso usu velli, aut incidi oportebat. Atque istud posterius falce ænæā ad Lunam facitatum esse ex Virgilio discimus.

^y Deducere] Id est, prorsus venefica est Medea. Sic etiam dixit Tibullus, Cantus & de curru Lunam deducere tentat.

^z Abdere] Id est, Solam ipsum lumine suo privare.

^a Obliqua] Epitheton fluminum, quoniam curvus obliquus est.

^b Vivaque] Id est, ibi nata, & magna, quæ terræ implantata videntur. Des Rochers.

^c Tumulos] Sepulcra.

^d Discincta] Ex disciplinā magicā hæc omnia transcripta sunt. Sed vide quā appositè & ad scopum convenienter, quā bene & jucundè variata oratio.

^e Figit] Ut, quemadmodum imago cerea hoc & illud vulnus acceperit, ita & ille

quem repræsentat hoc aut illo affectu tangatur, &c. In his luserunt etiam Virgilius & Horatius ; quos si cum illis ridere voles, videbis.

^f Jecur] Quod sedem dicunt amoris ; ut ita percutiatur ille cujus est illa imago.

^g Melius] Multa alia pessimā arte dicere Medeam facere, quæ à se melius ignorentur quàm cognoscantur.

^h Silente] Per noctis silentium ; quod ad pavorem incutiendum etiam aptum est.

ⁱ Scilicet] Vide mihi, quæso, quale sit Poetæ ingenium ; in quas se induat formas ; & quomodo ex quolibet efficiat quidlibet. Hypsipylen versibus proximè præcedentibus, Jasonem à Medæ amore retrahentem, induxit ; nunc cum videtur illa rationum suarum vim infringere velle, illis pondus addit, seu potius ex iis novum argumentum ad Medeam alienandam colligit.

^k Tauros] Quos Medæ ope, Jason perdomuit.

H ij

- Adde, quod adscribi factis¹ procerumque tuisque
^m Se faver; & ⁿ titulo conjugis uxor obeft.
 Atque aliquis ^o Pelix de partibus acta venenis
^p Imputat, & populum, qui sibi credat, habet.
 Non hæc Æsonides, sed ^r Phafias ^s Ætine
 Aurea ^t Phryxæ terga ^u revellit ovis.
 Non ^x probat Alcimede mater tua; consule matrem:
 Non pater, à ^y gelido cui venit axe nurus.
 Illa sibi ^z Tanai, ^a Scythiæque paludibus udæ
 Quærat, & ^b à patriâ ^c Phafidos usque, virum.

INTERPRETATIO.

Adjice quod illa se gaudet Auctorem celebrari factorum tuorum, & Principum Argonautarum, & conjux nocet laudibus mariti. Atque aliquis ex factione Pelia adscribit facta tua venenis, & habet plebem, qua sibi fidem adhibeat. Non Jason, sed Medea

abstulit pellem auream arietis Phryxæ. Alcimede mater tua non laudat; Consilium pete à matre: Non laudat pater, cui advenitur nurus à polo glaciali. Illa exquirat sibi maritum ex Tanai & paludibus Scythia humida, & usque ex patriâ Phafis.

NOTÆ.

¹ Procerum] Castoris, Pollucis, Herculis, &c.

^m Se faver] Venuit; Alij se facit Gall. Elle prend plaisir, elle se vante. Hactenus verò in odium, nunc in invidiam Hypsipyle Medeam idè conatur adducere, quod in se tot Heroium gloriam derivaret.

ⁿ Titulo] Laudibus tuis detrahit.

^o Pelia de partibus] Id est, Ex iis qui Pelia partes sequuntur, ipsi favent, tibi que sunt infensi.

^p Imputat] Dicit, non virtute tuâ, sed Medea venenis, omnia facta fuisse qua in expeditione Colchicâ facta sunt.

^q Non hac] Intellige hæc verba esse eujuspiam Pelix fautoris, quibus Jasonis gloriam minueret.

^r Phafias] Medea, à Phafide Colchorum fluvio.

^s Ætine] Æta filia; quemadmodum Neptunine, Nereine, Oceanine, aliâque patronymica formantur. Sequitur verò sum Heinij correctionem, quam ex veteri erasa lectione, utcumque tamen apparente, deinde etiam Salmasij approbatione confirmavit.

^t Phryxæ] A Phryxo, Athamantis & Nepheles filio, qui Jovi, vel ut alij volunt, Marti, apud Colchos arietem, quo Hellepontum transfretaverat, immolavit.

^u Revellit] Benè revellit; nam arietis pellem, seu vellus aureum in templo Martis Phryxus affixit.

^x Probat] Ea omnia, scilicet, qua de te & Medea prædicantur; aut ab hostibus tuis in te jactantur.

^y Gelido] Colchide, scilicet, quæ respectu Græciæ gelida est, utpotè magis ad Septentrionem inclinans. Cæterum invidiosè istud auxit, quomodo Gallicè diceremus, du fonds du Septentrion, vel, des glaces du Pole: nam ab axe, seu Polo multum distat Colchis.

^z Tanai] Tanais fluvius est notissimus, Asiam ab Europâ determinans.

^a Scythiæque] Scythia regio est, cujus pars una Asiæ, altera Europæ adscribitur. Iracundè verò ad barbaros, & magis ad Septentrionem, Medeam, quæ sibi maritum quærat, remittit Hypsipyle.

^b A patriâ] Id est, Ex Colchidis, vel, Armenia montibus; unde ortum suum ducere volunt fluvium Phafidem.

^c Phafidos] Phafis fluvius est profundissimus idèque rapidissimus, per quem Argonautæ in Colchos navigarunt. Phafidos verò genitivus Græcus est: Latine habet Phafis, vel Phafidu.

- Mobilis, ^d Esonide, vernaque incertior aurâ,
 Cur tua ^d polliciti pondere ^e verba carent?
 Vir meus hinc ieras, vir non meus inde redisti.
 Sim reducis conjux, sicut euntis eram.
 5 Si te nobilitas, generosâque nomina tangunt;
 En ego ^f Minôo nata Thoante feror.
 8 Bacchus avus, Bacchi conjux ^h redimita coronâ,
 Præradiat stellis ⁱ signa minora suis.
 Dos tibi ^k Lemnos erit, terra ^l ingeniosa colenti:
 10 Me quoque res tales inter habere potes.
 11 Nunc etiam pepereris. gratare ⁿ ambobus, Iason:
 Dulce mihi gravidæ fecerat ^p auctor onus.
 Felix in ^q numero quoque sum; prolémque gemellam
 Pignora ^r Lucina bina favente dedi.
 15 Si quæris, cui sint similes; ^t cognosceris illis.
 Fallere non norunt: cætera patris habent.

INTERPRETATIO.

Inconstans Iason, & levior vento verno, quâ obrem promissa sua non habent fidem? Abierat hinc maritus meus, rediisti maritus non meus. Sim uxor reducis, sicut eam proficiscētis. Si movearis nobilitate & magnificis titulis; En ego dicor genita Thoante Minoo. Bacchus est mihi avus. Ariadne Bacchi conjux circumdata coronâ præluceat signis minoribus stellis suis. Dos erit tibi Lemnos, terra fecunda cultori: potes quoque habere me inter res tam præclaras. Nunc etiam sum enixa, gratulare nobis duobus Iason: Auctor reddiderat pondus gratum mihi gravidæ. Sum quoque fortunata in numero; & emisi binos liberos progeniem geminam, Lucinâ adjuvante. Si petis cui sint similes; cognosceris per illos. Nesciunt fraudare; habent alia omnia patris.

N O T A.

- ^d Polliciti] Alij habent pollicito, quod Heinio magis arrisit.
^e Verba polliciti] Pro promissis. Nota bene hanc in loquendo rationem & solertiam. Quanti usus esse potest? Sed pauci istud intelligent, nisi aliquando operi manum admoverint.
^f Minoo] Thoas enim, pater Hypsipyles, filius fuit Adriadæ; Ariadna verò Minoem patrem habuit.
^g Bacchus avus] Omnino, siquidem ille Ariadnen uxorem habuit, ex quâ Thoantem suscepit, patrem Hypsipyles.
^h Redimita] Hanc fabulam supra vidimus in Phyllidis epistolâ; sed nota quàm appositè & ex mulierculæ ingenio Poëta Hypsipylen, gloriam ex obviis quibusque captantem, inducat.
ⁱ Signa] Alia sidera, minora & minus lucida. Gall. Les étoiles de moindre grandeur: Les Constellations moins remarquables.
^k Lemnos] Insula Lemnos, qua dos est mea, tua erit, cum me uxorem duxeris.
^l Ingeniosa] Id est, fecunda, fertilis: nam ingenium terræ etiam tribuitur.
^m Nunc etiam] Laudat se à fecunditate; quæ solet esse maritis grata.
ⁿ Ambobus] Mihi, scilicet, & tibi.
^o Dulce] Minus mihi grave fuit, quod gravidæ essem, quia ex te eram.
^p Auctor] Iason, scilicet.
^q Numero] Thoantem enim, & Eunæum uno partu edidit.
^r Pignora] Id est, liberos; quia sunt illi amoris conjugalium vincula & quasi pignora.
^s Lucina] Juno Lucina, quæ parturientibus aderat.
^t Cognosceris] Adedque Iasoni erant simillimi. Atque & istud, ad eum in fide & amore retinendum, conferebat.
^u Fallere] Sicut Iason eorum pater, qui matrem fecellit.

- Legatos quos pænè dedi^x pro matre ferendos :
 Sed tenuit cœptas sœva^y noverca vias.
 Medeam timui :^z plus est Medea novercâ.
 Medææ faciunt ad scelus omne manus.
 5 * Spargere quæ fratris potuit laniata per agros
 Corpora, pignoribus parceret illa meis ?
 Hanc tamen, ô demens Colchisq^b ablate venenis ,
 Diceris Hypsipyles præposuisse toro.
 Turpiter illa^c virum cognovit adultera virgo :
 10 Me tibi , tēque mihi^d tæda pudica dedit.
 Prodidit^e illa patrem : rapui^f de cæde Thoanta.
 5 Deseruit Colchos : me mea Lemnos habet.
 Quid refert, scelerata piam si vincit , & ipso
^h Crimine dotata est , emeruitque virum ?
 15 Lemniadum facinus culpo ,ⁱ non miror , Iason.
^k Quælibet iratis ipse dat arma dolor.
 Dic age, si ventis (ut^l oportuit), actus iniquis
 Intraffes portus tūque,^m comēsque meos ;

I N T E R P R E T A T I O.

Quos ferè tradidi portandos legatos pro matre: Sed crudelis noverca impedivit inceptum iter. Reformidavi Medeam; plus est Medea quàm noverca. Manus Medea apta sunt ad omnem nequitiam. Qua potuit disseminare per campos membra lacerata fratris; illa ignosceret meis liberis? Tamen, ô insano, & incantata venenis Colchicus, diceris prætulisse hanc lecto Hypsipyles. Illa juvenis adultera cognovit sœvè

meum maritum: fax casta dedit me tibi, & te mihi. Illa prodidit patrem: ego subtraxi Thoanta neci. Illa reliquit Colchos: Lemnos mea tenet me. Quid interest, si scelerata superat piam, & dotem habet crimen ipsum; & eo sibi conciliavit maritū. Damno flagitium Lemniadum puellarum, non miror Iason. Dolor ipse ingerit qualibet arma insens. Dic, quæso, si pulsus ventis adversis (ut decuit) tu & comes introisses meos portus;

N O T A.

^x Pro matre] Id est, Ut te mihi conciliarent.

^y Noverca] Medea, scilicet.

^z Plus est] Id est, Major est adhuc in Medea sœvitia, quàm in Novercâ. Gall. Qui dit Médée, dit bien plus que marâtre.

^a Spargere] Fabula est, Medeam, ut insequentem patrem moraretur, cum Iasonis fugam comitata esset, Absyrti, fratris sui, membra dilacerasse, iisque viam stravisse.

^b Ablate] Iasonem innuit per veneficia mente alienatum à Medea fuisse.

^c Virum] Te, scilicet, qui meus es.

^d Tæda pudica] Legitimum conjugium; ad cuius celebrationem tædas adhibitas fuisse suprà vidimus. Metonym. est.

^e Illa] Medea, cuius ope vellus aureum à Iasone sublatum.

^f De cæde] Sola enim ex omnibus Lem-

niadibus patrem suum servavit, cum aliæ viros omnes trucidassent.

^g Deseruit] Ut impudica solent.

^h Crimine dotata] Medeam Iason abduxit, quod sui causâ patrem prodidisset. Quàm lepidè verò & appositè istud arguit Hypsipyle.

ⁱ Non miror] Quod viros suos Lemniades interfecerint, se equidem dicit non approbare: Veruntamen in eo nihil esse quod dolor contentæ uxori facilè non fugerit.

^k Qualibet] Clarissimus Heinſius malebat quamlibet: sed non ita videtur ad scopum spectare.

^l Oportuit] Dignus fuisti, cui istud eveniret.

^m Comesque] Medea, quàm præ dolore & iâ non nominat.

- Obviâque exissem fœtu comitata gemello :
 (ⁿ Hiscere nempe tibi terra roganda fuit.)
 Quo vultu natos, quo me, scelerate, videres ?
 Perfidia pretio quâ nece dignus eras ?
 5 Ipse quidem per me tutus sospesque fuisses :
 Non quia tu dignus, sed quia mitis ego.
 ° Pellicis ipsa meos implestem sanguine vultus ,
 P Quosque beneficiis q abstulit illa suis.
 Medæ r Medea forem. quod r si quid ab alto
 10 Justus adest votis Jupiter ipse meis ;
 Quod gemit Hypsipyle, lecti quoque r subnuba nostri
 Mœreat , & leges u sanciat ipsa suas.
 Utque ego destituor conjux materque duorum ;
 * A totidem natis orba sit, atque viro.
 15 Nec malè parta diù teneat ; pejúsque relinquat.
 Exulet ; & toto quærat in orbe fugam.
 Quàm fratri germana fuit , miseróque parenti
 Filia ; tam natis , tam sit acerba y viro.

INTERPRETATIO.

Et processissem obviam cum duobus liberis : aliqua parte ex cælo meis precibus ; Pellex
 (scilicet tibi opus fuisset precari terram, ut mei lecti fœat quod Hypsipyle queritur, &
 hiaret.) Quo ore potuisses intueri filios, quo ipsa firmes leges suas : Et quemadmodum
 me, scelestæ ? Quâ morte dignus eras pro ego uxor, & mater duorum relinquer, illa
 mercede perfidia tuæ ? Tu equidem fuisses sit privata totidem liberis, atque marito.
 tutus & incolumis per me, non quia tu es Nec diù possideat qua male acquisivit ; &
 dignus, sed quia ego sum lenis. Ego coope- graviori modo deserat. Exul vivat ; &
 ruissem meos oculos sanguine pellicis, & tuos quarat fugam in toto mundo. Quàm se-
 quos illa abripuit beneficiis suis. Esem Me- fuit soror fratri, & filia læva patri ; tam
 dea Medea. Quod si Jupiter ipse adest aquus sit læva liberis, tam sit læva marito.

N O T A.

ⁿ Hiscere] Id est, Tanti sceleris pudore
 usque adeo suffusus fuisses & perturbatus,
 ut terra hiatu absorptum quàm in meum
 conspectum datum te praoptasses.

° Pellicis] Medea.

P Quosque] Jasonis.

q Abstulit] A me Avertit.

r Medea] Id est, sevisima.

r Si quid] Alij si quis. Optime verò &
 venuste si quid plurimi ; quod reposuit
 Heinſius : qui idem verè, eleganter redun-
 dare rò quid asserit. Ità & Virgilius.

— Si quid pietas antiqua labores
 Respicit humanos.

r Subnuba] Medea concubina. Alij ha-
 bent Succuba : quam vocem vix latinam di-
 cit Heinſius.

u Sanciat] Firmet, & ratas efficiat. Id
 est, Cum ipsa sibi licitum crediderit uxo-
 res de conjugali toro deturbare, & eâ de re
 quasi legem exemplo in me edito posuerit,
 opto ut etiam damno suo legem istam san-
 ciat.

* A totidem] Voto suo non excidit Hyp-
 sipyle. Jason enim, cum Creusam Creontis
 Corinthiorum regis filiam uxorem duceret,
 Medeam expulit ; quæ duos, quos ex Jafone
 habuerat, filios crudeliter mastravit. Nota
 verò phrasim, orbem esse à re aliqua : Ità
 & Cicero dixit in Oratione pro Flacco, orba
 ab Optimatibus concio.

y Viro] Cum Creusâ conflagrasse Jaso-
 nem, incendio quod Medea in Creontis regiâ
 excitavit, scribit Hyginus. Quamquam ali-
 aliter.

Cùm mare, cùm terras ^z consumserit; ^a aëra tentet,
 Erret inops, exspes, cæde cruenta suâ.
 Hæc ego conjugio fraudata ^b Thoantias oro.
 Vivite ^o devoto nuptaque virque toro.

INTERPRETATIO.

Cùm peragraverit mare & terras, expe-
 riatur aëra. Vagetur agena, sine spe, san-
 guinolenta suâ nece. Ego Thoantias filia ex-

pulsa conjugio hac imprecor. Vivite vir &
 uxor lecto diris damnato.

NOTÆ.

^a Consumserit] Frustrâque in iis asyllum
 quaesierit. Corintho verò Medea pulsa est,
 postquam Iasoni Creusa nupsisset: Deinde
 etiam Athenis, ab Ægeo, cui nupserrat, re-
 pudiata.

^a Aëra] Quomodo draconibus vecta Co-

rintho, Athenisque aufugerit Medea, passim
 reperies: Illudque sæpius Autor noster me-
 morat.

^b Thoantias] Hypsipyle Thoantis filia.

^c Devoto] Execrationibus, & infelici-
 tatibus per meas imprecationes referio.

EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTUM.

Trojâ à Græcis eversâ, Æneas, Anchisa & Veneris filius, postquam incendio penates
 eripuisset, viginti navibus mare ingreditur. Tempestate autem jactatus, diuque circum
 multa littora errans, in Libyam est delatus: ubi tunc Dido, ut fingit Virgilius, Beli filia,
 & Sichæi, Herculis sacerdotis uxor, Tyro profecta, fratris Pigmælionis savitiam & ava-
 ritiam fugiens, novam urbem, Carthaginem moliebatur, à qua Æneas unâ cum sociis
 liberaliter susceptus, amatus, in ejusdem sese interiorem consuetudinem demisit. Cùm
 autem Mercurij monitu, in Italiam, fatis sibi promissam, navigare pararet, Dido (ut
 qua cùm maximè amans & ardens omnia momenta expenderet) animum ejus præsen-
 tiens, à navigandi proposito eum revocare studet: quo non impetrato, ut saltem differat
 præceptis iter, orat. Multis autem frustrâ admotis precibus, tandem moritura ad eum
 scribit, ut mortis causam prabuisset intelligat.

DIDO ÆNEÆ.

Sic, ubi ^b fata vocant, udis abjectus in herbis,
 Ad ^c vada ^d Meandri ^e concinit albus olor.

INTERPRETATIO.

Sic candidus Cygnus jacens super herbâ | canit ad vada Maandri, cùm mors vocat.

NOTÆ.

^a Sic concinit] Ut ego nunc cano, supple:
 quod, de industria, à Poëta non expressum,
 majoris affectus declarandi causâ. Cæterum
 in quibusdam codicibus, hujus epistolæ ini-
 tium faciunt, versus duo sequentes.

Accipe, Dardanide, moritura carmen Elissa.

Qua legis, à nobis ultima verba legis.

At illi, tametsi non ita malè cohærent, me-
 ritò tamen, cùm in optimis præsertim edi-
 tionibus non appareant, tanquam adulterini
 rejecti sunt. Epistola verò ferè tota est ex
 Virgilio desumpta.

^b Fata vocant] Id est, cùm mors inflat.
 Inde tractâ phrasi quòd nihil sine fatorum
 ordine fiat.

^c Vada] Vadum, locus est aquosus, per
 quem tamen pedibus licet vadere. Sumitur
 etiam pro aquis simpliciter.

^d Meandri] Meander, seu, ut alij scri-
 bunt Meandrus, fluvius est minoris Asiæ, in
 Ægeum mare influens, adeò sinuosus, ut
 sæpè videatur reverti.

^e Concinit] Morti vicinum Cygnum can-
 tare voluerunt fabularum artifices Poëtæ.

Nec,

Nec , quia te nostra sperem prece posse moveri ,

Alloquor : adverſo ^f vovimus & iſta Deo.

Sed ^h merita & ⁱ famam, ^k corpúſque, animúmque pudicum

Cum malè perdiderim ; perdere verba leve eſt.

5 ^l Certus eſt ire tamen, miſerámque relinquere Dido :

Atque iidem venti vela ^m fidémque ferent.

Certus eſt, Ænea, cum fœdere ⁿ ſolvere naves :

Quæque ubi ſint neſcis, Itala regna ſequi.

Nec ^o nova Carthago, nec te creſcentia tangunt

10 Mœnia ; nec ſceptro tradita ^p ſumma tuo.

^q Facta fugis ; ^r facienda petis. quærenda per orbem

Altera, quæſita eſt ^r altera terra tibi.

Ut terram invenias , quis eam tibi tradet habendam ?

^t Quis ſua non notis arva tenenda dabit ?

15 ^u Alter habendus amor tibi reſtat, & altera Dido :

Quamque ^x iterum ^y fallas, altera danda fides.

I N T E R P R E T A T I O.

Neque compello te , quòd credam te poſſe
ſecti precatione noſtrâ : Optavimus iſta Deo
averſo. Sed cum malè profuderim beneficia
& famam, & corpus, & animum caſtum ;
parùm eſt profundere verba. Deceviſſi ta-
men abire & deſerere infelicem Didonem :
Atque iidem venti rapient vela & fidem
tuam. Deceviſſi, Ænea, ſolvere naves cum
pactò : & regna Itala petere , qua ignoras
ubi ſint. Nec nova Carthago , nec muri

surgentes te movent ; nec ſumma rerum
conceſſa tuo ſceptro. Fugis qua facta ſunt,
ſequeris qua facienda ſunt. Altera tellus
inveſtiganda eſt tibi per orbem , altera eſt
inventæ. Quanquam ſolum reperias, quiſ-
nam id tibi præbebit poſſidendum ? Quis
dabit agros ſuos poſſidendos hominibus in-
cognitis ? Super eſt tibi alter Amor haben-
dus, & altera Dido : Et fides altera danda,
quam frangas dennò.

N O T Æ.

^f Vovimus] Alij Codices habent *movi-*
mus : quod quidem cur improbaverit Hein-
ſius non video : (*movere* enim ſæpè pro ſuſ-
cipere ponitur) niſi quia jam eâ voce, verſu
proximè præcedenti, uſus eſt Poëta. *Vovi-*
mus verò ex hâc Baſileenſis Codicis Scri-
pturâ *vois* effecit Heinſius.

^g Iſta] *Ut te in mei amore retinerem.*

^h Merita] Æneam hoſpicio perbenignè
acceperat, &c.

ⁱ Famam] Quia ante viſum Æneam
caſtiſſima habebatur.

^k Corpúſque] Ab Æneâ violatum.

^l Certus ire] *Certus eundi.* Virgil. 4.
Cæterum hæc omnia , cum aliqua admira-
tione proferenda ſunt.

^m Fidémque ferent] Id eſt, *Perfidus eris.*
Proverbialis locutio , noſtris etiam familia-
ris, dum nullius momenti rem aliquam exa-
gitant. Dicunt enim , *Autant en emporte le*
vent : & ſimilia.

ⁿ Solvere] Iterum in diverſa vocum ſi-
gnificatione ludit Poëta. *Solvere fœdus*, eſt
fœdus frangere. *Solvere naves*, eſt, *eas ex*
portu deducere. Id eſt , *deceviſſi ſimul &*
pariter matrimonium noſtrum diſſolvere,
& *abundi cauſâ, naves portu ſolvere*.

^o Nova] Quam tunc temporis Dido ædi-
ficabat.

^p Summa] Id eſt , *Quicquid erat penes*
me divitiarum & poteſtatis.

^q Facta] *Carthaginem conditam*.

^r Facienda] *Urbem, quam, ſatis admo-*
nitus, in Italiâ conditurum ſe Æneas præ-
dicabat.

^s Altera] *Hæc, ſcilicet, quam tibi dedi,*

^t Quis] Quasi dicat, *nullus*.

^u Alter] *Quem fortaſſe nunquam inva-*
nies.

^x Iterum] *Sicuti datam mihi ſefelliſti*.

^y Fallas] *Fallere fidem*, pro, *fidem vio-*
lare, etiam apud Ciceronem.

- ² Quando erit, ut condas instar Carthaginis urbem,
 Et videas populos altus ab arce tuos?
 Omnia ut eveniant, nec te tua vota ^a morentur;
 Unde tibi, quæ te ^b sic amet, uxor erit?
⁵ Uror, ut inducō ceratæ sulfure ^c tædæ:
 Ut ^d pia fumosis addita thura focis.
 Æneas oculis semper vigilantis inhæret:
 Ænean animo noxque diesque refert.
 Ille quidem malè gratus, & ad mea munera ^e surdus;
¹⁰ Et quo; si non sim ^f stulta, carere velim:
 Non tamen Ænean, quamvis malè cogitat, odi:
 Sed queror infidum, quæstaque pejus amo.
 Parce Venus ^g nurui, durumque ^h amplectere fratrem:
ⁱ Frater Amor: castris ^k milititer ille tuis.
¹⁵ Aut ego ^l quæ cœpi (neque enim dedignor) amare,
^m Materiam ⁿ curæ præbeat ille meæ.

INTERPRETATIO.

Quando eveniet ut adifices urbem instar
 Carthaginis; & sublimis prospicias populos
 tuos ab arce? Quantumvis omnia acci-
 dant, nec tua desideria te retardent; unde
 conjux tibi aderit, quæ te amet ut ego te
 amo? Ardeo, ut tædæ oblita sulphure; ut
 pia thura injecta altaribus fumosis. Sem-
 per Æneas obversatur oculis mei experre-
 cta: Nox & dies representat Ænean animo
 meo. Ille quidem ingratus, & durus ad

mea dona; & quo, si non sim insana, cu-
 piam carere: Non tamen odio habeo Æ-
 nean, quamvis malè animo sentit: Sed que-
 rimoniæ habeo de perfido, & postquam
 habui, magis amo. Venus ignosce nurui,
 tuque, ô Amor frater complectere crude-
 lem fratrem: Ille sequatur castra tua;
 Aut ego sequar quæ cœpi amare; (neque
 enim abnuo) ille des materiam amoris
 meo.

NOTÆ.

² Quando] Quasi dicat, nunquam, aut
 tardissimè.

^a Morentur] Id est, Quanquam nulla sit
 mora, quin omnia quæ optaveris, eveniant.

^b Sic] Ut ego te amo.

^c Tædæ] Tædæ, arbor est ex resinosis;
 flammis luminibusque sacrorum grata, au-
 tore Plinio.

^d Pia] Quibus erga Deos pietatem testa-
 mur.

^e Surdus] Quia illis neque movebatur;
 neque ab instituto itinere deterrebatur.

^f Stulta] Stultus verò est qui eo carere
 non vult, quem neque beneficiis, neque amo-
 re retinere potest.

^g Nurui] Id est, mihi. Æneas matrem
 habuit Venerem: Adeoque Veneris nurus
 fuerit, quæ illum maritum vocitaverit.

^h Amplectere] Et ad mei amorem per-
 duce,

ⁱ Frater] Æneæ frater facit Amor,

siquidem uterque Venere genitus.

^k Milititer] Amet, & amet me: Militia
 enim Amoris amor est.

^l Quæ] Quem, ex melioribus codicibus
 correxerat Heinſius. Quæ verò, quod in
 aliis reperitur reposui, quia clariorem sen-
 sum & meliorem efficit: nam & idem ille
 Heinſius hanc, ut videtur, sibi legem in cor-
 rectionibus suis posuit.

^m Materiam] Nutrimentum & causam.
 Amet. Quàm acutè istud inflexit, vide.
 Dicit Amori, se spontè ejus militiæ nomen
 dedisse, & ejus castra sequi: Tantummodò
 ille materiâ vota sua non destituat. Quæ
 magis honesta esse potest Oratio ad Impe-
 ratorem? At Dido tamen quod maximè cu-
 pit, conficit; nam Amoris materia Æneæ
 amor est recipiendus.

ⁿ Curæ] Amori. Sic Virgil. de hâc ipsâ
 Dido loquens:

At Regina gravi jam dudum saucia curâ.

° Fallor ; & p ista mihi falso jactatur imago.

Matris ab ingenio q diffidet ille suæ.

r Te lapis, & montes, innatæque rupibus aktis

r Robora, te sævæ progeniunt feræ :

5 Aut mare, quale vides agitari nunc quoque ventis :

r Quod tamen adversis fluctibus ire paras.

Quod u fugis ? obstat x hiems : y hiemis mihi gratia proficit.

Aspice, ut z everfas conciter a Euris aquas.

Quod tibi maluerim, sine me debere procellis.

10 b Justior est animo ventus & unda tuo.

Non ego sum tanti (c quamvis merearis, inique,)

Ut pereas, dum me per freta longa fugis.

Exerces d pretiosa odia, & constantia magno ;

Si, dum me careas, est tibi vile mori.

15 Jam venti ponent, e strataque æqualiter undâ,

f Cæruleis g Triton per mare h curret equis.

I N T E R P R E T A T I O.

Decipior ; & ista cogitatio ostentatur mihi falso : Ille non vivit ex indole matris suæ. Saxum & montes, & robora ingenita rupibus aliis ; fera crudeles produxerunt te : Aut mare, quale cernis commoveri nunc quoque ventis ; Quod tamen ire cupis undis contrariis. Quod fugis ? tempestas impedit : tempestatis gratia mihi serviat. Vide ut Euris eruat aquas concitas ; fac ut de-

beam procellis, quod maluerim debere tibi. Ventus & fluctus est aqrior tuo ingenio. Ego non sum tanti, ut pereas, (quamvis dignus sis, injuste) dum fugis me per vasta maria. Odiis carissimis indulges & magno venientibus ; si modo me careas, leve est tibi mori : Venti brevè quiescent, & fluctibus aequaliter diffusis, Triton feretur per mare equis glaucis.

N O T Æ.

° Fallor] Quia Ænean ad mei amorem perducere posse cogito.

p Ista] Quia, dies, noctes, mentem obambulat ; cum Ænean facilem & amore vitium, mihi fingo.

q Diffidet] Quia ille durus ; Venus molliis, &c.

r Te] Ænean tanquam præsentem alloquitur. Quod quidem convenientissimè fecit, quo tempore cum phantasie oberrantem induxit,

f Robora] Robur, arbor est glandifera, durissima.

c Quod] Alij habent quâ : quod Heinssio propter ejusdem quâ, versu proximè sequenti, concursum, placuit.

a Eurus] Invidiosè.

y Hiems] Tempestas. Ità & Horatius.

z Hiemis gratia] Cujus vix ulla est. Ovidium vide, ut ubique ingeniosus est.

e Everfas] Pro evertas & concitet.

a Eurus] Ventus ab ortu spirans, procellosus, & in Italiam ex Africâ navigaturis maximè contrarius.

b Justior] Quia mihi bene merenti gratiam refert, cum te apud me retinet, quam tu, qui beneficium accepisti, non vis reddere.

c Quamvis merearis] Perire scilicet. Sed multum hic variant codices. Quidam habent quod non meditari, quod quidem non improbandum.

d Pretiosa] Quandoquidem, ob ea, Tu ipse in periculum venis.

e Strata] Cum nullis ventis agitur aqua, inter ripas suas æquabilis continetur.

f Cæruleis] Propter aquæ præsertim, in quâ vivunt, colorem.

g Triton] Deus marinus, Neptuni filius, ejusdemque tubicen.

h Curret] Id est, placabitur astus maris. Lubentius enim quiescente undâ, super aquas Dij maris exeunt.

- Tu quoque cum ventis utinam mutabilis esses!
 Et, nisi duritiâ robora vincis, eris.
 Quid? si¹ nescieris, infana quid æquora possint?
^k Expertæ toties tam^l malè credis aquæ?
^j Ut pelago^m suadente etiamⁿ retinacula solvas,
 Multa tamen latus tristitia pontus habet.
 Nec^o violasse fidem tentantibus æquora prodest.
 Perfidia^e pœnas exigit ille locus.
 Præcipuè cum læsus Amor: quia mater Amoris.
^{xo} Nuda^p Cytheriacis edita fertur aquis.
 Perdita ne^q perdam timeo, noceâmve nocenti;
 Neu bibat æquoreas naufragus hostis aquas.
 Vive, precor: sic te^t melius, quàm funere, perdam.
 Tu potiùs leti causa^f ferare mei.
¹⁵ Finge, age, te^t rapido (nullum sit in omine pondus)
 Turbine deprendi: quid tibi mentis erit?
 Protinùs occurrent falsæ perjuria linguæ,
 Et^u Phrygiâ Dido fraude^x coacta mori.

INTERPRETATIO.

Utinam tu esses quoque mobilis cum ventis! Et eris, nisi durior es roboribus. Quid? si ignorasses quid procellosa maria periculis? Confidis mari quod toties tam malè insidit? Tamen si etiam mari consulente moveas anchoram, tamen vastum mare habet multa luctuosa. Neque juvat eos qui se mari committunt lassasse fidem: Ille locus repetit pœnas perfidia: præsertim cum Amor violatus; quia mater Amoris dicitur genita

nuda aquis Cytheriacis. Ego qua occidi, metuo ne sim exitio, vel ob sim nocenti; Neve hostis naufragium passus sorbeat aquas marinas. Vive quaso: libentius amittam te sic, quàm morte. Tu potiùs dicaris causa mortis mea. Age, pone te corripi turbine furente: (nulla sit vis in omine) quid erit tibi animi? Statim mentem subibunt perjuria perfida lingua, & Elissa ad mortem impulsæ fraude Trojanâ.

NOTÆ.

ⁱ Nescieris] Sic habent nonnulli Codices, referente Heinio. Nec te movere debet ultima syllaba producta; nam plurima alia exempla idem Heinio congerit, ubi itidem producit.

^k Expertæ] Passivè: Nota.

^l Malè] Expertæ malè; id est, cum tuo periculo: vel credis malè.

^m Suadente] Tranquillo; quod ad navigationem invitare videtur.

ⁿ Retinacula solvas] Solvas anchoram: discedas.

^o Violasse] Navigationem pergit dissuadere Dido.

^p Cytheriacis] Cithera insula est in situ Laconico, quod, cum primùm nata esset, Conchâ Venus delecta dicitur.

^q Perdam] Eum naufragio timeo perda-

re quem sua voluntas perdidit, quique ad eam me perdidit.

^r Melius] Minori cum dolore.

^f Ferare] Quàm ego tui, supple, si me dum fugeres, perires.

^t Rapido] Quàm artificiosè quasi in periculo ipso conscientiam Æneæ sollicitat.

^u Phrygiâ] Æneæ Phrygiæ: Tui.

^x Coacta] Quæcumque de Didonis & Æneæ dicuntur amoribus, fabulam esse meram, à Virgilio artificiosè intextam constat ex eo præsertim, quod Carthago 132 anno tantum ante Romam à Didone sit condita; Roma verò 432 post Troiæ excidium, quo excidij tempore Æneæ vixit: Ut sic 300 annos circiter Æneæ munificè Poëta condonaverit.

Conjugis ante oculos deceptæ stabit imago
Tristis, & effusis ^y sanguinolenta comis.
Quicquid ^z id est, totum merui, ^a concedite ^b dicas :

Quæque cadent, ^c in te fulmina missa putes.

^d Da breve sævitæ spatium pelagique tuæque :

Grande moræ pretium tuta futura via est.

Nec mihi parcat^{ur} ; puero parcat^{ur} Iūlo.

^e Te satis est titulum mortis habere meæ.

Quid puer ^f Ascanius, quid Dî ^g meruere ^h Penates ?

ⁱ Ignibus ereptos obruet unda Deos.

Sed neque fers tecum : nec, quæ mihi, perfide, jactas,

^k Prefferunt humeros sacra patérque tuos.

Omnia mentiris. nec enim tua fallere lingua

Incipit à nobis ; primâque plector ego.

^l Si ¹ quæras, ubi sit formosi mater Iūli :

Occidit à duro sola relicta viro.

I N T E R P R E T A T I O .

Species uxoris delusa stabit ante oculos mœsta, & sanguine reipersa, capillis sparsis. Quicquid id est, omne merui, dices, discedite : & credes fulmina quæ cadent esse intorta in te. Concede breve tempus furori maris, & tua : Via tuta futura est magna merces cunctationis. Nec mihi ignoscatur ; ignoscatur puero Iūlo : Satis est te dici causam mortis meæ. Quid puer Ascanius, quid

Dij Penates meruerunt ? Aqua opprimet Deos substractos ignibus. Sed neque Deos tecum portas ; neque, perfide, pater & sacra, quæ mihi prædicas, tetigerunt humeros tuos. Profers omnia falsa, neque verò lingua tua me primam decipit, neque ego prima crucior. Si quis petat, ubi sit mater pulchri Iūli : Perit desertæ sola à crudeli marito.

N O T Æ.

^y Sanguinolenta] Qua tui causâ sibi violentas manus injeceris.

^z Id] Quod patiëris mali. Quantacunque fuerint mala quæ patiëris.

^a Concedite] Conscientiæ stimulus & periculi magnitudine conturbatum Ænean fingit Dido sui sanguinolentam imaginem spectrâque alloqui, & à se depellere.

^b Dicas] Plurimi codices habent dices : quod quidem non improbaverim ; quamquam illud alterum requirere verum sequentem Heinſius crediderit.

^c In te] Itâ verò noxios solet timida conscientia agitare : Hinc Juvenalis ;

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallens,

Cum tonat, exanimes primo quoque murmure Cæli :

Non quasi fortuitus, nec ventorū rabie, sed iratus cadat in terras, & vindicet ignis.

^d Da breve] Id est, discessum tuum differ.

^e Te satis] Id est, satis est quod meæ mortis autorem te facias : nec ei filium tuum debes objicere, &c.

^f Ascanius] Æneæ filius ; qui & Iūlus dictus est.

^g Meruere] Quamobrem eos tempestatibus objicias.

^h Penates] Quos dicitur Æneas Trojâ in Italiam portasse.

ⁱ Ignibus] Troja deflagantis.

^k Prefferunt] Pius idcirco à Virgilio Æneas cognominatur, quod patrem & Deos Penates flammis eripuerit, & humeris bajulaverit. Quomodo eum pictores etiam ex Virgilio celebraverunt.

^l Quæras] Aliquis querat. Ænean dicit Creusam uxorem, Priami filiam, matrem Ascanij antè reliquisse, & decepisse. Quæ quidem est quorundam sententia. Imò ab ipso interfectam nonnulli tradunt.

- ^m Hæc mihi narraras: ⁿ at me movere merentem.
^o Inde minor culpâ poena futura meâ est.
^p Nec mihi mens dubia est, quin te tua numina damnent.
 Per mare, per terras ^q septima ^r jactat ^s hiems.
^t Fluctibus ejectum tutâ ^u statione recepi,
 Vixque benè audito nomine, regna dedi.
 His tamen officiis utinam contenta fuissẽm;
 Et mihi concubitûs fama ^v sepulta foret!
 Illa dies ^x nocuit, qua nos declive sub antrum
^y Cæruleus subitis compulit imber aquis.

INTERPRETATIO.

Hæc mihi retuleras: sed tetigerunt me flentem. Inde poena tua futura est levior culpâ meâ. Nec dubito quin tui Dij te exagrent. Septima tempestas jactat illum per mare, per terras. Recepi tuto portu illum expulsum undis; & regna tradidi, vix *benè cognito ejus nomine. Utinam tamen satis mihi fuisset his beneficiis; & nulla esset mihi fama concubitûs! Illa dies me perdidit, quâ imber cæruleus detrusit nos sub speluncam curvam, repentinis aquis.*

NOTÆ.

^m Hæc] *Quomodo Creusam amississet:* Istud verò 2. Æneidos, sub finem, Didoni Æneas narrat.

ⁿ At me movere] Alij novère: unde sensum extorquere conatus est Hubertinus. Sed frustra, meo quidem judicio. Quid verò dicam vix reperio: nisi fortè hæc fuerit mens Didonis, & ita Ænean alloqui voluerit, *Narraveras mihi equidem quomodo Creusam uxorem tuam reliquisses, unde perfidum tuum ingenium cognoscere debuissẽm, teque adeo longè à me propellere: At secus evenit, nam, cum in animo meo id unum insedisset, qua ratione tibi possem prodesse & placere, etiam me movit, & ad misericordiam perduxit ille, ut referebas, tuus & uxoris casus.* Si quis accersitam explicationem credat, pergratum fecerit meliorem proponere. Cæterum, sine manuscriptorum fide, nisi summâ cautione, nolim quicquam mutare.

^o Inde] Hanc lectionem retinuerunt septem libri, Autore Heinio; quam quidem arripui, eo præsertim inductus, quod alij *unde, alij atque*, eodem propè sensu habeant. Heinii vulgatam illa non mutavit; testatur ipsa in uno codice legi: neque aliud nisi quod aliquid latere dicit. Hunc verò locum sic expono; *Inde, id est, ex eo quod vices*

tuas dolui, te deinde hospitio & lecto meo recepi, oratione tuâ decepta, ex eo, inquam, culpâ meâ evenit, ut minorem perfidia poenam lueris.

^p Nec mihi] Confirmatio est, seu ejus, quod dixit, ulterior declaratio, Ænean perfidia erga uxorem, poenam luere.

^q Septima] Cum Virgilio facit. Dionysius verò, anno ab incensâ Trojâ, altero Ænean in Italiam venisse scribit.

^r Jactat] Ænean, scilicet. Hæc verò ellipticæ locutiones, ferè cum indignatione, aut aliquo majore affectu, sunt conjunctæ.

^s Hiems] Pro anno.

^t Statione] Portu, scilicet, Carthaginiensi.

^u Sepulta] Nullus sciret. De hac verò famâ multa Virgil. 4. Æneid.

^x Nocuit] Quia eo, Junonis, Venerisque artificio, subire speluncam Æneas & Dido, imbribus immisus, coacti, tum primùm concubuerunt; ut scribit Virgil. Æn. 4. Is verò quam nunc exponimus vocem, sic reddit;

Ille dies primus lecti, primusque malorum Causa fuit.

^y Cæruleus] Pro nigricante. Utroque epitheto promiscuè utitur Virgilius.

Audieram ^z voces ; Nymphas ^a ululasse putavi.

^b Eumenides fatis ^c signa dedere meis.

Exige læse pudor poenas, ^d violare Sichæo :

Ad quas (me miseram !) plena pudoris eo.

5 Est mihi marimoreâ sacratus in æde ^e Sichæus :

Appositæ frondes vellerâque alba tegunt.

Hinc ego me sensi ^f noto quater ore citari :

^g Ipse sono tenui dixit, ^h *Elissa, veni.*

ⁱ Nulla mora est ; venio. venio tibi debita conjux :

10 Sed tamen ^k admissi ^l tarda pudore mei.

^m Da veniam culpæ ; decepit ⁿ idoneus auctor.

Invidiam noxæ detrahit ille meæ.

^o Diva parens, seniôrque ^p pater pia sarcina nati,

Spem mihi mansuri ritè ^q dedere viri.

15 Si fuit errandum, causas habet error honestas.

Adde ^r fidem ; nullâ parte ^s pigendus erit.

INTERPRATIO.

Exceperam sonos; credidi Nymphas clamasse. Furia indicium fecerunt fati meis. Pudor offensa, violare Sichæo, repete poenas, ad quas, (me infelicem!) me dedo suffusa pudore. Est mihi Sichæus sacratus in templo marmoreo; rami admoti, & lana candida operiunt. Ego audiui me hinc vocari quater voce cognitâ; Ipse Sichæus dixit voce gracili, Adesto Elissa. Non moror; adsum:

Eo uxor tibi debita; sed tamen lenta pudore criminis mei. Concede veniam delicto meo; Dignus auctor me fraudavit: Ille minuit invidiam culpa mea. Mater Dea, & pater senior, pium onus filij, fecerunt mihi spem mariti firmi ut par est. Si fuit peccandum, error prabet causas honestas. Adjice illi fidem; nullo modo erit pigendus.

N O

^a *Voces*] Pluralem numerum ex vulgata editione reposui; quamvis singularem habere meliores codices Heinſius testetur. Ratio est, quod sicut apud Virgilium plures etiam hic Nymphas Dido ipsa memorat.

^a *Ululasse*] Vox est mediæ significationis, quam, in bonam partem accipi, dubitare non sinit Lucanus, cum dicit,
letis ululare triumphis.

^b *Eumenides*] *Furia*; eo nomine per asphratism Græcè dictæ; id est, *malevola.*

^c *Signa*] Quæ ab illis non possunt esse nisi atra; & mortis præſagia.

^d *Violare*] Quoniam Sichæi cineribus castitatem promiserat.

^e *Sichæus*] Didonis maritus, Hercules Tyri Sacerdos; quem Pygmalion, ob divitiarum famam, interfecit. Hic verò per Sichæum, ejus statua, quam, summâ veneratione, Dido colebat, intelligenda est.

^f *Noto*] *Sichæi*, scilicet.

^g *Ipse*] *Sichæus.*

^h *Elissa*] Nomen fuit alterum Didis. Eo verò illam convenientissimè Sichæus ap-

T Æ.

pellat, siquidem, ea *Dido*, seu virago linguâ Punicâ, per gloriosam mortem dicta tantum fuerit; quanquam aliter alij.

ⁱ *Nulla mora*] Sese dicit mori paratam esse, ut sit cum Sichæo.

^k *Admissi*] *Impudicitia criminis.*

^l *Tarda*] Tardè dicit se venire, quandoquidem non id ante violatam pudicitiam præstiterit.

^m *Da veniam*] Sichæum alloquitur.

ⁿ *Idoneus*] *Cuique nullus non confidendum esse dixisset.*

^o *Diva*] Ea obiter enumerat quæ facti sui invidiam possint minuere: primò quidem *Æneæ* matrem, Venerem scilicet, divam esse.

^p *Pater*] *Anchises*, scilicet: quem humeris suis gestasse pius ille *Æneas* prædicabat. Unde eum probū esse Dido conjiciebat.

^q *Dedere*] Non hoc dicit Dido, ut se omninò expurget; sed tantum ut minorem culpam fuisse ostendat.

^r *Fidem*] *Quam mihi dederat Æneas.*

^s *Pigendus*] *Æneas*, an error: Posterius malim.

- ^c Durat in extremum, vitæque novissima nostræ
 Prosequitur fati, qui fuit ante, ^u tenor.
^x Occidit ^y internas conjux mactatus ad aras:
 Et sceleris tanti præmia ^z frater habet.
 5 Exul ^a agor; cineresque viri patriamque relinquo:
 Et feror in duras ^b hoste sequente vias.
 Applicor ignotis: fratricque elapsa fretoque,
 Quod tibi donavi, perfide, litus emo.
 Urbem constitui; latèque patentia fixi
 10 Mœnia, finitimis ^c invidiosa locis.
 Bella ^d tument: bellis peregrina & fœmina tentor:
 Vixque rudes portas urbis & arma paro.
 Mille procis placui: qui me ^e coiëre querentes
^f Nescio quem thalamis præposuisse suis.
 15 Quid dubitas ^g vinctam ^h Gætulo tradere Jarbæ?
 Præbuerim sceleri brachia nostra tuo.
 Est etiam frater; cujus manus impia possit
 Respergi nostro, sparsa cruore viri.
 Pone Deos, & quæ tangendo sacra profanas:
 20 Non benè cœlestes impia dextra colit.

I N T E R P R E T A T I O.

Fati ratio, qua fuit antea, manet usque ad finem, & comitatur extrema vita nostra. Maritus meus mortem obiit jugulatus ad secreta altaria; & frater meus habet mercedem tanti facinoris. Pellor profuga, & desero cineres mariti mei & patriam: Et premo vias asperas hoste insequente. Apello ad littora ignota; & elapsa fratri & mari comparo litus quod tibi dedi, perfide. Posui urbem; & statui muros late patentes invidiosos vicinis locis. Bella parantur; ego

fœmina & extranea impetor bellis: Vixque pono crassas valvas, urbis & arma expeditio. Grata fui mille procis, qui contra me conjuraverunt, querentes me anteposuisse nescio quem suis connubiis. Quid vereris me dedere ligatam Jarbæ Gætulo? Commoda verim lacertos nostros flagitio tuo. Habeo etiam fratrem; cujus manus scelestæ tincta sanguine mariti mei, possit tingi nostro. Omitte Deos, & sacra qua polluis tangendo: manus impia male colit Deos.

N O T A.

^c *Durat*] Dicit Dido, infelicitates suas ab initio vitæ usque ad finem durare.
^u *Tenor*] *Le même train*.
^x *Occidit*] Incipit enumerare infortunia sua.
^y *Internas*] Plerique habent *in terras*: Alij *ad terras*, &c. Coram Diis Penatibus intersectus est.
^z *Frater*] *Pygmalion*, qui Sichæi avunculi divitiis inhians, cum mactare non dubitavit.
^a *Agor*] Fugam verò suavit Sichæi imago, quæ Didoni noctu apparuit, totumque Pygmalionis facinus enarravit.
^b *Hoste sequente*] *Fratre*, scilicet. Durissimum autem fugere, nec locum ceterum ad

receptum cognoscere; hostem insequentem, cumque fratrem habere.
^c *Invidiosa*] *Qua sua magnitudine finitimis invidiam moverunt*.
^d *Tument*] Ab Hyarba Gætulo Rege, ob spretum conjugium, Didoni bellum intentatum.
^e *Coiëre*] Id est, *adversus me conjuraverunt*.
^f *Nescio quem*] Invidiosè.
^g *Vinctam*] Acris est exprobratio, quasi Æneæ causâ periculis objectam, non tantum ipse non eripiat, sed magis in ea ingratus & infidus possit injicere.
^h *Gætulo*] Gætulia regio est in media propè Africa.

- Si tu cultor eras elapsis igne futurus ;
ⁱ Pœnitet elapsos ignibus esse Deos.
 Forſitan & gravidam Dido, ſclerate, relinquo,
^k Parſque tui lateat corpore clauſa meo.
 5 ^l Accedet fatiſ matris ^m miſerabilis infans ;
 Et nondum nato funeri auctor eris.
 Cùmque parente ſua frater morietur Iuli,
ⁿ Pœnâque connexos auferet una duos.
^o Sed jubet ire ^p Deus. ^q vellem vetuiſſet adire ;
 10 ^r Punica nec ^t Teucris preſſa fuiſſet humus.
 Hoc duce (^u nempe Deo) ventis ^v agitaris iniquis.
 Et teris in rapido tempora longa freto.
^x Pergama vix ^y tanto tibi erant repetenda labore,
 Hectore ſi vivo quanta fuere forent.
 15 Non patrium ^z Simoënta petis ; ſed ^a Tybridis undas.
 Nempe, ut pervenias quod cupis, hoſpes eris.
 Utque latet, vitâtque tuas abſtruſa carinas,
^b Vix tibi continget terra petita ſeni.

I N T E R P R E T A T I O.

Si tu eras futurus cultor Diis igne ereptis, pœnitet eos eſſe ereptos ignibus. Forſi & deſeras Didonem pręgnantem ſceleſte ; & pars tui celetur comprehenſa corpore meo. Infans miſerandus addetur fatiſ matris ; & cauſa eris mortis nondum nato. Et frater Aſcanij morietur cum ſua matre ; & unus dolor tollet duos conjunctos. At Deus te jubet proſciſci. Vellem prohibuiſſet me con- venire ; nec terra Punica fuiſſet calcata à

Trojanis. Hoc duce (nempe Deo) ageris ventis adverſis ; & perdis multa tempora in mari procelloſo. Vix Troja erat tibi denudè videnda tanto labore, quanquam eſſet tanta quanta fuit Hectore ſuperſtite : Non is ad patrium Simoënta ; ſed ad aquas Tybridis. Scilicet, quamvis applices quod optas, advena eris. Et ut latet terra quaſita, & abſcondita fugit tuas naves, vix tibi ſeni eveniet.

N O T A.

ⁱ Pœnitet] Quia mallent eſſe combuſti, quàm talem eſſe ereptos cultorem.

^k Parſque] Sic vocat puerulum, aut fœtum in utero latentem.

^l Accedet fatiſ] Cum illâ miſer erit.

^m Miſerabilis] Non ille eſt quem vocamus, miſerabile, ſed digne de compaſſion.

ⁿ Pœna] Mors.

^o Sed jubet] Objeſtio eſt quam poſſet facere Æneas. Ironiçè verò à Didone proponitur.

^p Deus] Apollo, cujus jufſu petebat Italiam Æneas vel Jupiter, aut nuntius Mercurius.

^q Vellem vetuiſſet] Quafi dicat ; quan- doquidem tam religioſe Deorum mandata perficiſ, utinam adire me vetuiſſent. Con- ſinuatio eſt Ironiæ.

^r Punica] Carthaginienſis ; à Pœnis. ſeu

Phœnicibus, qui illuc cum Didone migra- verunt ità dicta.

^t Teucris] Trojanis ; à Teucro rege ſic nominatis.

^u Nempe Deo] Ironiam abſolvit.

^v Agitaris] Quod Didoni ineptum vi- detur.

^x Pergama] Ità appellatæ Trojanæ ar- ces : quanquam per illas Troja ipſa ſæpiſſi- mè intelligitur.

^y Tanto] Quanto condendam urbem petis.

^z Simoënta] Simois Trojæ rivulus. Dif- ficultates Æneæ ingerit Dido.

^a Tybridis] Tiberis fluvius eſt qui agrum Romanum Romamque alluit.

^b Vix tibi] Vix ſenex in Italiam perve- niſ.

- Hos potiùs populos in dotem, ^c ambage remissâ,
 Accipe; & advectas ^d Pygmalionis opes.
 Ilion in ^e Tyriam transfer ^f feliciùs urbem:
 Inque loco regis sceptrâ sacrata tene.
 Si tibi mens avida est belli, si quærit Iulus
 Unde suo partus Marte triumphus eat;
 Quem superet, ne quid desit, præbebinus hostem.
 Hic pacis leges, hic locus arma capit.
 Tu modò, per matrem, & fraternâque tela sagittas;
 Perque fugæ comites ^h Dardana sacra Deos:
 (Sic superent quoscunque tua de gente reportas,
^k Mars ferus & damni ⁱ sit modus ille tui,
 Ascaniùsque suos feliciter impleat annos,
 Et senis Anchisæ ^m molliter ossa cubent)
 Parce precor domui, quæ se tibi tradit habendam.
 Quod crimen dicis, præter amasse, meum?
 Non ego sum ⁿ Phthias, magnisque oriunda ^o Mycenis:
 Nec ^p steterunt in te virque patèrque meus.

INTERPRETATIO.

Sume potiùs hos populos meos in dotem dilatione sublata, & allatas divitias Pygmalionis. Transporta feliciùs Trojam in urbem Tyriam: & tracta tanquam rex sceptrâ sacra: Si animus est tibi belli cupidus; si Ascanius queris unde triumphus ducatur acquisitus virtute suâ; ne quid absit, dabimus hostem, quem vincat. Hic locus convenit pacis legibus, convenit armis. Tu tantum, precor per matrem, & sagittas,

qua tela sunt fratris Cupidinis, & per sacra Trojana, per Deos comites fuga: (sic vivant omnes quoscunque refers de tua gente, & illud bellum sit finis tui detrimenti; & Ascanius feliciter suos annos exeat: & ossa senis Anchisæ suaviter quiescant) parce domui, qua dedit se tibi possidendam. Quod crimen dicis esse meum, præter amasset Ego non sum Phthias, & orta magnis Mycenis: nec maritus & pater meus adversus te bella moverunt.

NOTA.

^c Ambage] Quiescendo ab omnibus majoris erroribus, laboribus, &c.

^d Pygmalionis] Non enim tantum Sichæi thesauros; sed & Pygmalionis opes plurimas cum magna nobilitatis parte secum in Africam avexit Dido.

^e Tyriam] Carthaginem, quam sic à Conditoribus denominat.

^f Feliciùs] Quam possis in Italiam transferre.

^g Fraternâque tela] Cupidinis, scilicet.
^h Dardana] Deos Penates. Dardana verò dicuntur à Dardano Trojano rege.

ⁱ Sic] Adjurantis est, quomodo jam antea vidimus. Id est, Sic vivant omnes qui Troja incendio elapsi suam fortunam sequuntur, ut tu mea domui peperceris.

^k Mars ille] Illud bellum quod in Trojam exarsit.

^l Sit modus] Post illud bellum, nullum amplius damnum patiaris.

^m Molliter] Sic Juvenalis;

Dij majorum umbrâ tenuem, & sine pondere terram.

ⁿ Phthias] Ex Phthiâ, urbe Thessalia, Achilles hostis patriâ oriunda: adeoque nec Græca, nec inimica.

^o Mycenis] Mycenæ, urbs Peloponnesi, Agamemnonis & Menelai patria.

^p Steterunt] Alij habent steterant: sed illud maluit Heinsius, ex fide optimorum Codicum: plurimâque exempla congerit, ubi pariter syllaba præteriti, plerumque longa, corripitur. Sic etiam Virgil. dixit,

Obstupui, steteruntque comæ;
 Nec steterunt; Id est, Non sum hostibus tuâ genita, ut me fugias.

Si pudet uxoris ; non nupta, sed hospita dicar.
Dum tua sit Dido , quidlibet esse ^a ferer.

^r Nota mihi freta sunt Afrum frangientia littus :
Temporibus certis dantque negantque viam.

^s Cùm ^r dabit aura viam , præbebis catbala ventis.
Nunc ^t levis ejectam ^u continet ^x alga ratein.

^y Tempus ut observem, manda mihi ; certius ibis :
Nec te , si cupies , ipsa inanere sinam.

Et socij requiem poscunt, laniatâque classis

¹⁰ Postulat exiguas semirefecta moras.

Pro meritis , & ^z siqua tibi debemus ultro ,

^a Pro spe conjugij tempora parva peto.

Dum freta mitescunt, ^b & Amor : dum tempore & ^c usu

Fortiter edisco tristitia posse pati.

¹⁵ Sin minus ; est animus nobis effundere ^d vitam.

In me crudelis ^e non potes esse diu.

INTERPRETATIO.

Si pudet te me habere uxorem ; non vocabor conjux, sed hospita. Modo Dido sit tua, patietur esse quidlibet. Maria alluentia littus Afrum sunt mihi cognita : Dant & recusant iter certis temporibus. Cùm ventus concedet viam , committes vela ventis. Nunc inutilis alga habet navem expulsam fluctibus. Impera mihi , ut observem tempus ; navigabis tutius : nec ego concedam

te cunctari si optaveris. Et comites petunt quietem, & classis quassata semirefecta depescit exiguas moras. Peto parvam moram pro spe connubij, ob beneficia mea, & si qua debemus tibi ultro. Dum maria sedantur , & Amor : dum perdisco morâ & usu posse ferre fortiter gravia. Sin minus ; decrevimus vitâ excedere : Non potes esse diu savus in me.

N O T Æ.

^a Feret] Nunc quendam memini , qui in Nasonis versibus ordinem reprehendere satageret , quasi non omnia suo loco dixisset. Mirum quòd, ut cœperat , ita non perrexerit. Hic verò reprehendendi amplam segetem habuisset. Quid enim ? postquam contumeliis & opprobriis Ænean Dido oneravit , ejusdem illam ad pedes supplicem inducit ! Ridiculum. Imò, nihil melius. Muliercularum non potuit veriùs exprimere leve & mobile ingenium.

^r Nota] Iterùm Ænean à proposita navigatione Dido studet revocare. Nota verò sunt quæ de Syrtibus & Afro littore à Scriptoribus memorantur.

^t Dabit aura] Cùm per ventos propitios licebit.

^u Levis] Nullius valoris. Quamquam eâ nonnulli ad stercorandos agros utuntur : propter sal, scilicet.

^z Continet] Id est , Naves undiquaque ejectamentis maris obsessa , qua adversos

ventos & concitatum palagus indicant , eam portu continendas esse admonens , & ab itinere retrahunt. Ut nihil necesse sit, hic nescio quæ de algâ super undas sese effrente, & naves morante, fabulari.

^x Alga] Herba est mari innascens.

^y Tempus] Quomodo se habeat ; quando erit navigationi opportunum.

^a Si qua tibi deb.] Id est , Si beneficium, quod à te peto tanti est , ut etiam merita mea omnia superet ; atque ego insuper , ut illud consequar, tibi multum debere agnoscere sonar, eâ verò lego illud idem expeto.

^b Pro spe conjugij] Ejus loco.

^c Et Amor] Salmasij hæc est emendatio. Vulgata lectio sic habet, & amor dum temporis usum.

^d Usu edisco] Consuesco.

^e Vitam] Cum sanguine.

^f Non potes] Quia seipsam interficere animo infederat.

- Adspicias utinam, quæ sit scribentis imago !
 Scribimus ; & gremio ^f Troicus ensis adest :
 Perque genas lacrymæ strictum labuntur in ensen ;
 Qui jam pro lacrymis sanguine tinctus erit.
 8 Quàm benè conveniunt fato tua munera nostro !
^h Instruis impensâ nostra sepulcra brevi.
 Nec mea nunc primò feriuntur pectora ⁱ telo :
^k Ille locus sævi ^l vulnus Amoris habet.
 Anna soror, soror ^m Anna, meæ ⁿ malè conscia ^o culpæ ;
 10 Jam dabis in cineres ultima ^p dona meos.
 9 Nec, consumpta rogis , inscribar Elissa Sichæi ;
 Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit :
 PRÆBUIT ÆNEAS ET CAUSAM MORTIS ET ENSEM ;
 IPSA SUA DIDO ^r CONCIDIT USA MANU.

INTERPRETATIO.

Utinam videas quæ sit species mei scribentis ! Scribimus ; & gladius Trojanus est in sinu : Et lacryma defluunt per malas in gladium evaginatum ; qui modò loco lacrymarum madidus erit sanguine. Quàm benè cohererent dona tua cum factis nostris ! Ornas sepulcra nostra modico sumptu. Nec pectus meum percutitur nunc prima telo : Ille locus retinet plagam crudelis Amoris. Anna soror, soror Anna, malè conscia mei criminis, jam mitte novissima munera in cineres meos. Nec absunta ignibus, insculpar Elissa Sichæi ; hoc tamen carmen erit in marmore sepulcri : ÆNEAS obtulit et causam necis et gladium : IPSA DIDO occidit USA MANU SUA.

NOTÆ.

^f *Troicus*] *Ænea*, quem festinans omiserat.

^g *Quàm benè*] Exprobratio est cum Ironia. Hoc vult Dido ; Egregiè convenire, ut causam mortis qui præberet, idem ad eam instrumentum suppeditaret.

^h *Instruis*] In rogum, aurum, vestes, arma, aliæque injici, sepulcra ornari, &c. moris fuisse, omnes norunt. Vult verò Dido eundem *Æneæ* gladium, & sibi viventi mortis esse instrumentum, & jacenti ornamentum. Quanquam istud totum cum amara exprobratione est conjunctum.

ⁱ *Telo*] Ambiguâ voce usus est Poëta, ad Amoris sagittas, & *Æneæ* gladium respiciens.

^k *Ille locus*] *Pectus*.

^l *Vulnus habet*] *Amat*. Ità & Virgilius, in hoc negotio, de ipsâ Didone loquens, *Vulnus alit venis.*

^m *Anna*] Soror *Elissa*. Absentem verò alloquitur ; namque eam, cum sibi manus

inferre vellet Dido dimisit ; ut liquet ex Virgil. 4. *Æn.*

ⁿ *Malè*] non sine exitio : cum mihi prodasse nequiveris.

^o *Culpa*] De amore, quo Sichæo datam fidem violaverat, loquitur.

^p *Dona*] Lacrymas, si voles, intellige. Id est, *Ossa mea compones*. Hubertinus exequias ; Antonius urnam, exponit. Quæ omnia eodem recidunt.

^q *Nec inscribar*] Quia Sichæo fida non fuerat. Mos verò erat, in mulierum epitaphiis maritorum nomen inscribere.

^r *Concidit*] Fabulam sequutus est Ovidius. At Trogus aliter. Dicit enim Didonem, cum ab Hyarba in matrimonium peteretur, atque ad id à civibus, belli metu cogeretur, tempus ad mariti placandos Manes petiisse ; quo exacto, in urbis eminentiore parte pyra instructâ, eodemque populo convocato, cum ad virum ire se dixisset, ignem se præcipitasse.

EPISTOLA OCTAVA.

A R G U M E N T U M.

Hermione, Menelai & Helena filia, à Tyndaro avo materno, cui domus sua curant commendarat Menelaus, dum ad Trojam iret, Orestis, Agamemnonis & Clytemnestra filio desponsata est; eandemque Menelaus, inscius hujus rei, Pyrrho, Achilles filio quoque promissit, qui ab excidio Troja tandem reversus Hermionen rapuit. Cum autem Pyrrhi connubium adversus animum suum servaret, Orestisque amorem anteferebat, per internuntium clam eum monet, facile sese posse vinculis Pyrrhi exsolvi. Quod etiam consecuta est. Orestes enim, Ægypti & Matris peracta cade, furore liberatus & expiatus, Pyrrhum in templo Apollinis interfecit, & Hermionen suam recepit.

HERMIONE ORESTÆ.

- [^a **A**lloquor Hermione nuper fratremque virumque;
Nunc ^b fratrem; nomen conjugis ^c alter habet.]
Pyrrhus Achillides, animosus ^d imagine patris,
Inclusam ^e contra jusque piùmque tenet.
5 Quod potui, renui; ^f ne non invita tenerer;
^g Cetera fecimineæ non valere manus.
Quid facis, ^h Æacide? ⁱ non sum sine ^k vindice, dixi:
^l Hac tibi sub ^m domino, Pyrrhe, puella suo est.
Surdior ⁿ ille ^o freto clamantem ^p nomen Orestæ:
10 Traxit ^q inornatis in sua tecta comis.

I N T E R P R E T A T I O.

EGO Hermione compello Patruelem & maritum nuper, nunc patruelem, alius habet nomen mariti. Pyrrhus filius Achillis cordatus exemplo patris sui tenet me clausam contra jus & fas. Resistit quantum licuit, ne tenerer contra voluntatem: Manus muliebres non potuerunt reliquæ: Quid agis Æacide? dixi: Non sum sine ultore, Pyrrhe, hæc est tibi puella sub suo domino. Ille surdior mari rapuit in suam domum me vociferantem nomen Orestæ, capillis scissis.

N O T A E.

^a *Alloquor*] Cum ab omnibus manuscriptis abisset primum hoc distichon, merito à quibusdam rejicitur: Nec ideo epistola ætiosus, ut Micyllus voluit relinquatur.

^b *Fratrem*] Patruelem. Cousin. Quomodo loqui amabant veteres.

^c *Alter*] Pyrrhus, scilicet.

^d *Imagine patris*] Id est, Prout pater Achilles fuerat. Unde Virgil.

Instat vi patriâ Pyrrhus.

^e *Contra jusque*] Non enim uxores carere sunt concludendæ.

^f *Ne*] Pro ut.

^g *Cetera*] Abire, putà; manu libertatem vindicare, &c.

^h *Æacide*] Pyrrhus est; ab Æaco Jovis

filio, proavo suo ita dictus. Fuit enim Pyrrhus Achilles, Achilles Pelei, Peleus Æacis filius.

ⁱ *Non sum*] Id est, Habeo qui me ex hac servitute possit liberare, & injuriam ulcisci.

^k *Vindice*] Vindex est, qui aliquem ex servitute vindicat in libertatem.

^l *Hac tibi*] Ego quam injustè destines.

^m *Domino*] Oreste, cui desponsata fui.

ⁿ *Ille*] Pyrrhus.

^o *Freto*] Quod precibus nullis movetur.

^p *Nomen Orestæ*] Multum est hic artificium ad commovendum Orestem; quod fecum, quem Pyrrhus contemserit, in auxilium vocasse Hermione profiteatur.

^q *Inornatis*] Imò laceratis.

K. iij

- Quid gravius captâ ^r Lacedæmone serva tulissem,
 Si raperet Grajas barbara turba ^f nurus?
 Parciûs ^t Andromachen vexavit ^u Achaiâ ^x victrix,
 Cùm ^y Danaüs ^z Phrygias ureret ignis opes.
 5 At tu, cura mei si te pia tangit, Oreste,
^a Injice non timidas in ^b tua jura manus.
 An, si quis rapiat stabulis armenta reclusis,
 Arma feras? raptâ conjuge lentus eris?
 Sit ^c socer ^d exemplo, nuptæ repetitor ^e ademtæ:
 10 Cui pia ^f militiæ causa puella fuit.
 Si focer ignavus viduâ stertisset in aula;
 Nupta foret Paridi ^g mater, ut ante fuit.
^h Nec tu mille rates sinuosâque vela pararis;
 Nec ⁱ numeros Danaï militis: ipse veni.
 15 ^k Sic quoque eram repetenda tamen: nec turpe marito,
 Aspera pro capto bella tulisse toro.

INTERPRETATIO.

Quid durius passa essem serva, Lacedæmone subactâ, si turba barbara auferret puellas Græcis? Græcia victrix minùs afflixit Andromachen, cùm ignis Græcis absumeret opes Trojanas. At tu, Oreste, si pium desiderium mei te movet, admove manus audaces in tua jura. An, si quis abducatur armenta præsepibus clausis arma sumes? uxore ablata segnis eris? Socer repetitor

uxoris sublata sit tibi exemplo; cui puellâ fuit causa pia belli. Si socer mansisset socors in aulâ derelictâ, mater mea esset nupta Paridi ut antè fuit. Nec tu adornaveris mille naves, & vela concava, nec cohortes Græci militis: veni tu ipse. Tamen sic quoque eram repetenda: nec inhonestum est marito gessisse gravia bella pro dilecto lædo.

NOTA.

^r Lacedæmone] Patriâ meâ.
^f Nurus] Pro quibuscumque puellis.
^t Andromache] Fuit Andromache Hectoris uxor; quam cùm Pyrrhus sorte accepisset, Heleno Priami filio cum regni parte in uxorem dedit. Verè itaque dixit Hermione Parciûs, &c.
^u Achaiâ] Pro Græcis. Per eam enim Peloponnesus quandoque, deinde ejus regioncula, Græcia etiam intelligitur.
^x Victrix] Cui tamen belli jura multum licuisset.
^y Danaüs] A Danaüs, seu Græcis immixtus.
^z Phrygias] Trojanas: Sita enim fuit Troja in Phrygiâ minore.
^a Injice] Verbum est juris: Dicitur enim manus injicere; qui nullâ juris expectatâ auctoritate, quod suum est vendicat.

^b Tua jura] Jura qua habes in me uxorem tuam.
^c Socer] Menelaus, pater meus.
^d Exemplo] Qui Helenam uxorem suam manu à Paride recepit.
^e Ademtæ] A Paride raptâ.
^f Militiæ] Nemo nescit Menelaum Græciam totam ad Helenam obtinendam armasse.
^g Mater] Meâ, Helenâ.
^h Nec pararis] Sicuti factum oportuit, cùm ad repetendam Helenam Græci ad Trojam navigaverunt.
ⁱ Numeros] Cohortes; Milites. Gall. Il n'est point nécessaire de mettre des armées en campagne.
^k Sic] Navibus & militibus; si me aliter recipere non potuisses.

Quid, quod avus nobis ¹ idem ^m Pelopeius Atreus?

Et si non esses vir mihi, ⁿ frater eras?

Vir precor uxori, frater succurre sorori:

Instant officio nomina bina tuo.

5 Me tibi ^o Tyndareus, vita ^p gravis auctor & annis,

Tradidit: ^q arbitrium neptis habebat avus.

At pater Æacidæ promiserat infciscus ^r achi.

^r Plus quoque, qui prior est ordine, posset avus.

Cum tibi nubebant, nulli mea ^t ræda nocebat:

10 Si jungar Pyrrho, ^u tu mihi læsus eris.

^x Et pater ignoscet nostro Menelaüs amori.

^y Succubuit telis ^z præpetis ipse ^a Dei.

Quem sibi permisit, ^b genero permittet amorem.

Proderit exemplo mater amata suo.

15 ^c Tu mihi, quod matri pater, es: quas egerat olim

^d Dardanius partes advena, Pyrrhus agit.

* Ille licet patriis sine fine superbiat actis;

Et tu quæ referas acta parentis habes.

INTERPRETATIO.

Quid, quod nobis est idem avus Atreus filius Pelopis? Et si non esses mihi maritus, eras patruelis? Marito opem fer quas conjugi, frater sororem adjuva: Duo nomina sollicitant beneficium tuum. Tyndarus auctor gravis moribus & senectute dedit me tibi; Avus habebat potestatem in neptim. Sed pater meus nescius facti pactus erat me Pyrrho: Plus etiam posset avus, qui potior est ordine. Cum tibi nubebam mea fax

nulli oberat: Si cum Pyrrho copuler, tu eris mihi offensus. Et pater meus Menelaus veniam dabit nostro amori. Ipse victus est sagittis Dei velocis. Ille permittet amorem genero quem sibi permisit. Mater mea dilecta juvabit nos exemplo suo. Tu es mihi quod pater meus matri: Pyrrhus tuetur partes quas peregrinus Trojannus susceperat olim. Quævis ille sese effuset sine fine factis patriis; in etiâ habes facta patria qua possis prædicare.

NOTÆ.

¹ Idem] Atreus enim pater fuit Agamemnonis, ex quo Agamemnone Orestes, & Menelaüs, ex quo Hermione.

^m Pelopeius] Pelopis filius.

ⁿ Frater eras] Qui ad me liberare deberes. Vides verò quamobrem fratrem vocet Orestem.

^o Tyndareus] Qui fuit pater Helenæ.

^p Gravis] Eum laudat Hermione, ne fortè temerè fecisse videatur, cum neptim in matrimonium collocavit.

^q Arbitrium] Quidvis de eâ poterat statuer. Gall. Il en avoit la disposition.

^r Achi] Me, scil. tibi desponsatam.

^s Plus quoque] Heinſius reposuerat Plus quo, deinde posset. Potior verò visa est vulgata lectio: Ut vox quoque addita sit post primâ ab Hermione allatam rationem, quod, ab infcio patre Pyrrho promissa fuisset: & istud, quod ab avo, ordine priori, collocata esset altera sit ratio. Quasi dicat, per modum objectionis, Sed pater promiserat me Pyr-

rho. Deinde respondet, Verum equidem promiserat me; At infcius achi promiserat: deinde ratio postulat ut plus possit avus qui prior est, cuique commissa à patre fuerat.

^t Tæda] Pro matrimonio, ad quod adhibebantur.

^u Tu mihi] Quia, scilicet, illi promissa fuerat: maximâque est injuria desponsatam uxorem alicui tollere.

^x Et pater] Pergit in proferendis ad persuadendum rationibus.

^y Succubuit] Amore Helenæ victus.

^z Præpetis] Velocis, & ad volandum expediti, celerisque.

^a Dei] Cupidinis.

^b Genero] Tibi.

^c Tu mihi] Maritus, scilicet, qui eadem matrimonij iura, ut ille, possis vindicare.

^d Dardanius] Paris. Id est, Pyrrhus est adulter proſtigandus.

* Ille] Pyrrhus.

- ^c Tantalides omnes ipsūque ^f regebat Achillem.
^g Hic pars militiæ ; ^h dux erat ille ducum.
 Tu quoque habes proavum Pelopem Pelopisque parentem :
 Si melius numeres, à Jove quintus eris.
^j Nec virtute cares : ^k arma invidiosa tulisti.
 Sed tu quid faceres ? ^l induit illa pater.
^m Materiâ vellem fortis meliore fuisses :
ⁿ Non lecta est, operi sed ^o data ^p causa tuo.
 Hanc tamen ^q implesti ; jugulôque Ægysthus aperto
^{io} Tecta cruentavit , quæ pater ante tuus.
 Increpat Æacides, ^r laudémque in crimina vertit.
^s Et tamen aspectus sustinet ille meos.
^t Rumpor ; & ora mihi pariter cum mente ^u tumescunt :
 Pectorâque inclusis ^x ignibus usta dolent.

INTERPRETATIO.

Ille imperabat omnibus filiis Tantali & ipsi Achilli : Hic erat pars militia ; ille, rex regum. Tu etiam habes proavum Pelopem, & patrem Pelopis : Si benè numeres eris quintus à Jove. Nec es expertus virtutis : gestavisti arma invidiosa : sed quid tu ageres ? pater dedit illa. Optarem fuisses strenuus causâ potiore : Causa non lecta

est, sed præscriptâ tuo labori. Hanc tamen exhausti ; & Ægysthus sanguine infecit domum jugulo perfoſſo, quam pater tuus ante cruentaverat. Pyrrhus arguit, & detorquet laudem tuam in opprobria. Et tamen ille sustinet meos vultus. Crucior & gena turgescunt mihi pariter cum animo : & cor incensum ignibus inclusis mæret.

NOTÆ.

^c Tantalides] Agamemnon ; Ità dictus à Tantalo proavo : fuit enim ille Pelopis pater ; qui Pelops Atreum, Agamemnonis patrem, genuit.

^f Regebat] In bello Trojano.

^g Hic] Achilles.

^h Dux erat] Dux ducum, Rex regum, Rex maximus vulgò Agamemnon dictus est.

ⁱ A Jove] Patet ex iis quæ modò annotavimus : Jupiter enim pater fuit Tantali.

^k Arma invid.] Quasi dicat, Tametsi laudes tua non prædicentur, non idèd tamen virtute cares ; sed infeliciter arma tulisti invidiosa. Hoc dicit propter matris cædem quam, in patris, à Clytemnestrà occisi vindictam, Orestes peregit. Sed studio factum atrocissimum dissimulat Hermione ; & de solo Ægystho Clytemnestrà adultero loquitur.

^l Induit] Id est, Causam præbuit interfectus pater ut indueret. Multa de eâ re Tragicæ.

^m Materiâ] Id est, Vellem ut in re aliâ fortitudinem tuam manifestasses.

ⁿ Non lecta est] Excusatio est ejus quod

tacitè accusavit, cum dixit vellem, &c. Quasi dicat, Culpâ tuâ istud non evenit, non enim lecta, sed data est causa facto tuo.

^o Data] Cum pater tuus ab Ægystho adultero, & Clytemnestrà matre tuâ mactatus est.

^p Causa] Ægysthum mactandum iratellige, unâ cum Clytemnestrà matre.

^q Implesti] Egregiè perfecisti, quod tibi demandatum est, & oraculo consultum.

^r Laudem] Id est, Factum ex quo laudem merearis ; Ægysthi, scilicet, & Clytemnestrà cædem : Quamquam de Clytemnestrà matre reticet.

^s Et tamen] Arbitror istud indignabundam dicere Hermionen, quasi non deberet Pyrrhus de Oreste quem ipsa amabat, coram malè dicere ; aut indignum esset, quòd ei silentium ipse Orestes non imponeret.

^t Rumpor] Dolore, scil. quòd simul tuam & meam injuriam nequeam vindicare. Atque confirmat istud nostram priorem notam.

^u Tumescunt] Propter spiritus per iram irritatos.

^x Ignibus] Ira, scil.

Hermione

Hermione coram ⁷ quicquamne objecit Oresti :

² Nec mihi sunt vires ; nec ferus ensis adest.

Flere licet certè : flendo ² diffundimus iram :

Perque sinum lacrymæ fluminis instar eunt.

5 ^b Has solas habeo semper, semperque profundo.

Hument ^c incultæ ^d fonte perenne genæ.

Hoc generis ^e fato, quod nostros ^f errat in annos,

Tantalides matres apta rapina sumus.

8 Non ego fluminei referam ^h mendacia cygni :

10 Nec querar in ⁱ plumis delituisse Jovem.

^k Qua duo porrectus longè freta distinet ^l Isthmos,

INTERPRETATIO.

Exprobravitne aliquid Oresti coram Hermione ? Nec pulleo viribus ; nec ferus gladius adest. Certè licet mihi lugere ; lugendo dissipamus iram : & lacryma fluunt per sinum tanquam flumen. Habeo has solas semper, & semper prodigo. Maxilla neglecta madida sunt fonte jugi. Hoc fato

nostræ gentis quod pervadit in nostram aetatem, nos matres Tantalides sumus praeda idonea. Ego non commemorabo fraudem cygni fluminei ; nec querar Jovem latuisse in plumis. Hippodamia fuit abducta curru extermo,

NOTÆ.

⁷ *Quicquamne*] Alij habent *quisquamne*. Eodem verò sensus redit. Indignans queritur Hermione, quod in præsentia suâ ausus fuerit Pyrrhus de Oreste malè dicere.

² *Nec mihi*] Est quasi excusatio, quod non ultra sit Orestis injuriam ; quasi dicat, *Libentissimè fecissim, sed defuerunt vires, &c.*

^a *Diffundimus*] Illud est quod Gall. dicimus, *décharger sa colère*. In Puteaneo est *defundimus* : quod optimum videtur.

^b *Has solas*] Gall. optimè dicimus, *C'est là tout mon recours*. Lacrymas habent mulieres impotentia suæ refugium, ubi iræ & vindictæ suæ dolis nequeunt consulere. Ex imbecillitate enim, & ignorantia, ut neque plurimi effœminati homines, injuriam non valent coquere.

^c *Inculta*] Alludit ad terras incultas, quibus, cum ob duritiem aquam non imbibunt, nihil est magis horridum : Unde Horat. *Carminum lib. 2. Ode 9.*

*Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros,*

Atque optimè exprimit istud puellæ statum, quæ in mœrore est, & omnem sui cultum negligit.

^d *Fonte*] *Oculis*, scilicet, unde manant lacrymæ.

^e *Fato*] Alij habent *fatum* ; quod eodem redit. Fato imputat, quod ex genere Tantalipuellæ rapiantur.

^f *Errat*] *Ad meam usque aetatem duras.*

⁸ *Non ego*] Rhetorico artificio, quod nolle se dicit, id facit. Tangit verò fabulam Leda, Hermiones avia maternæ, quam Jupiter in Cygnum conversus vitiauit ; ex cujus Leda quis Pollux & Helena, Castor & Clytemnestra nati sunt. Vix verò inter Tantalidas recensetur Leda : adeoque dixit Hermione, *Non ego fluminei, &c.* Sed Tantalidis mater tamen, quia mater Helenæ, Tantalidis matris, quæ Helena Menelaum Tantalidortum virum habuit.

^h *Mendacia*] Cum se cygnum esse similaverit.

ⁱ *Plumis*] *Cigni*, scil.

^k *Qua duo*] Peloponnesum, aut Peloponnesi potius partem describit, ubi per vim & dolum alia rapta est Tantalidis, Hippodamia scilicet.

^l *Isthmos*] Isthmus dicitur circa inter duo maria coarctata. Hic verò de Corinthiaco sermo est. Oenonius enim Hippodamiae pater, non longè ab eo in Elide regnabat : Atque ad Isthmum de Hippodamia certamen finitum est.

- Vecta ^m peregrinis ⁿ Hippodamia rotis.
^o Castori Amyclæo & ^p Amyclæo Polluci
^q Reddita ^r Mopsopiâ Tænaris urbe soror.
^t Tænaris, ^u Idæo trans æquor ab hospite rapta,
 Argolicas pro se vertit in arma manus.
 Vix equidem ^v memini; memini tamen. omnia luctus;
 Omnia solliciti ^x plena timoris erant.
 Flebat ^y avus, ^z Phœbéque soror, ^a fratresque gemelli:
 Orabat superos Leda, ^b suumque Jovem.
 20 Ipsa ego non longos ^c etiam nunc scissa capillos
 Clamabam, *Sinè me, me sinè, mater, abis?*

INTERPRETATIO.

câ parte quâ Isthmus extensus disjungit longè duo maria. Soror Tænaris restituta est urbe Mopsopiâ Castori Amyclæo, & Polluci Amyclæo. Tænaris trans mare arvecta ab hospite Idæo impulit pro se ad arma manus Græcas. Equidem vix recorder, recor-

dor tamen: omnia erant plena mœroris, & metus anxii. Avus lugebat, & soror Phœbe, & fratres gemini: Leda precabatur Deos, & suum Jovem. Ego ipsa sparsam habens comam adhuc non longam clamabam, sine me, mater, discedis sine me?

NOTÆ.

^m *Peregrinis*] Pelopis Phrygiæ, qui corrupto Oenomai aurigâ Myrtilo, illum curuli certamine superavit; ex quo Hippodamiam, victoriæ præmium ab ipso Oenomao possum, reportavit. Notissimam verò fabulam nihil opus est totam referre.

ⁿ *Hippodamia*] Oenomai filiam hanc Tantalidem esse negat Antonius. At verò ille, quod modò in Leda admonuimus, non advertit. Tantalidis mater dicitur Hippodamia, quæ Pelopem Tantali filium habuit maritum; per quam Tantalidis proles propagata.

^o *Castori*] Fuit Castor Jovis, vel potius Tyndari filius, Pollucis & Helenæ frater.

^p *Amyclæo*] Ab urbe Amyclis in Peloponneso, quæ Castoris & Pollucis fuit patria. Nota verò syllabam ultimam in vocalem desinentem ante aliam vocalem non elidi: deinde quintum hujus versus pedem Spondæum esse, non dactylum.

^q *Reddita*] Adeòque rapta fuerat: In eo verò est Hermione, ut Tantalides matres fato rapinæ aptas exemplis probet.

^r *Mopsopiâ*] Attica eo nomine à Mopso, vel Mopsopo rege, ut alibi scribit Strabo, dicta est. Urbs verò Mopsopia intelligitur

Aphidna; quò Helenam raptam Theseus abduxerat.

^t *Tænaris soror*] *Helena*, à Tænaro Peloponnesi promontorio ita dicta; quam alibi vocat *Tanariam*. Mavult enim Heinſius hanc ex Puteaneo codice retinere lectionem, ut fiat oppositio cum terrâ Mopsopiâ; quàm ut in aliis legitur, *Tyndaris*; quo nomine *Helena* à Tyndaro matris Leda marito, dicta fuerit.

^u *Idæo*] *Paride*, ab Idâ Phrygiæ monte in quo educatus fuit, sic appellato.

^v *Memini*] *Matris raptus*.

^x *Plena*] Cum mater mea *Helena* à *Paride* rapta fuit.

^y *Avus*] Tyndarus.

^z *Phœbéque soror*] *Helena*, scilicet. Hanc verò lectionem optime ex Euripide restituit clarissimus Heinſius; eò ducente Puteaneo codice, itémque Juniano, ubi *Phœbique* legebatur: Cum in aliis mendum irrepſisset *ſebâique*.

^a *Fratres*] *Castor & Pollux*.

^b *Suum*] *A quo amata fuerat*.

^c *Etiâ nunc*] Heinſius legi vult *etiânum*: Sed perinde est *Etiânum*, *etiâ nunc*, aut *etiâ sum*, quod in uno Farnesiano invenitur, legeris.

Nam ^d conjux aberat. ^e ne non Pelopeia credar,

Ecce ^f Neoptolemo præda parata fui.

^g Pelides utinam vitasset ^h Apollinis arcus!

ⁱ Damnaret nati facta proterva pater.

⁵ Nec quondam placuit, nec nunc placuisset Achilli;

Abductâ viduum conjuge ^k flere virum.

Quæ mea cælestes injuria fecit iniquos?

Quod mihi væ miseræ fidus obesse querar?

Parva meâ ^l sinè matre fui; pater arma ^m ferebat:

¹⁰ Et, duo cùm vivant, orba duobus eram.

Non tibi blanditias primis, mea mater, in annis

ⁿ Incerto dictas ore puella tuli.

Non ego captavi brevibus tua colla lacertis,

Nec gremio sedi sarcina grata tuo.

¹⁵ ^o Non cultûs tibi cura mei: nec pacta marito

Intravi thalamos, ^p matre parante, novos.

Obvia prodieram reduci tibi; vera fatebor:

Nec facies nobis nota parentis erat:

Te tamen esse Helenen, quod eras pulcherrima, sensi.

²⁰ Ipsa requirebas, quæ tibi nata foret.

INTERPRETATIO.

Nam maritus ejus aberat. Ne non credar Pelopeia, ecce fui rapina adornata Pyrrho. Utinam Achilles effugisset arcus Apollinis! Pater argueret acta petulantia filij. Nec placuit olim, nec placuisset nunc Achilli, maritum destitutum lugere, uxore raptâ. Quodnam meum crimen reddidit Deos mihi adversos? Væ misera! Quam stellam querar mihi nocere? Ego parva fui sine matre meâ; pater gerebat bellum: & cùm essent duo superstites, eram destituta duobus. Ma-

ter mea, ego puella non tibi paravi blanditias in primis annis prolatas ore titubante. Ego non sum amplexa tuum collum parvis brachiis: nec quievi onus gratum sinui tuo. Non cogitasti de meo cultu; nec desponsata marito ingressa sum thalamos novos, matre meâ, adornante. Obviam procefferam tibi revertenti; confitebor verum; neque vultus matris erat nobis cognitus. Cognovi tamen te esse Helenen, quia eras formosissima: Tu ipsa petebas quam esset tibi filia.

N O T A.

^d Conjux] Matris, scil. Menelaus; qui, ut volunt, in Cretam iverat.

^e Ne non] Nunc scilicet Hermione recensitis ex Pelopis gente matribus quæ raptæ fuerant, annumerat.

^f Neoptolemo] Pyrrhus intelligitur, cui cognomen istud in bello Trojano, ad cujus reliquias juvenis admodum ivit, datum est. In fatis enim erat, Trojam, sine Æacidarum aliquo capi non posse.

^g Pelides] Achilles, Pelei filius, Pyrrhi pater.

^h Apollinis] In ejus templo, ipse etiam ope, Achillem Paris, in calcem, (quâ parte tantum ille vulnus poterat accipere) adactâ sagittâ, confecit.

ⁱ Damnaret] Quia ille gravissimâ irâ in Aga-

memnonē, qui sibi Briseidem rapuerat, exarsit.

^k Flere] Vidimus antea de eâ re in Briseide. At observa, quæso, quàm argute orationem detorquet Hermione, ut Achillis exemplo, Oresten officij admoneat.

^l Sine matre] Quia illa à Paride raptâ.

^m Ferebat] Adversus Trojanos.

ⁿ Incerto] Titubante, & balbutiente. Scilicet dicit caruisse voluptatibus, quibus puellæ solent gaudere; quæ inter parentum amplexus, eos quoque oblectant.

^o Non cultus] Fortè autem non magis vera puellis contingit voluptas, quàm matrum sentire sollicitum amorem.

^p Matre parante] Moris verò erat, ut matres, vel quæ sanguine essent conjunctissimæ, nuptas in thalamum collocarent.

- ¶ Pars hæc ^r una mihi conjux benè cessit Orestes :
 Is quoque , nū ^r pro se pugnet , ademptus erit.
 Pyrrhus habet raptam reduce & victore ^r parente :
^u Munus & hoc nobis diruta Troja dedit.
 ¶ ^x Cū tamen altus ^y equis ^z Titan radiantibus instat ,
 Perfruo infelix ^a liberiore malo.
 Nox ubi me thalamis ululantem & ^b acerba geinentem
 Condidit , in mœsto procubuique toro ;
 Pro somno ^c lacrymis oculi funguntur obortis :
 10 Quàque licet fugio , sicut ab hoste , ^d virum.
 Sæpè malis stupeo ; rerūque oblita locique
 Ignarā tetigi ^e Scyria membra manu.
 Urque nefas sensi ; malè corpora tacta relinquo :
 Et mihi pollutas credor habere manus.
 15 Sæpè Neoptolemi pro nomine , nomen Orestæ
 Exit : & errorem vocis , ut ^f omen , amo.

INTERPRETATIO.

Hæc una pars mihi pulchrè evenit Orestes maritus : Is quoque erit sublatuſ, niſi certet pro ſe. Pyrrhus habet me abductam parre meo reduce & victore : Et Troja everſa exhibuit nobis hoc donum. Cū tamen Sol ſublimis urget equos ſplendidos, ego miſera minùs ſentio malum. Poſtquam nox concluſit me vociferantem, & acerbè querentem, & recubui in triſti lecto, oculi indulgent lacrymis profluentibus pro ſomno : Et quantum poſſum maritum viſo tantam hoſtem. Sæpè torpeo calamitate, & oblita rerum & loci, tetigi artus Scyrios manu inſciã. Et ut cognovi nefas; deſero membra malè tacta : Et mihi videor habere manus commaculatas. Sæpè nomen Oreſta proferitur pro nomine Pyrrhi : & amo aberrationem vocis ut præſagium.

NOTÆ.

¶ *Pars hæc*] Enumeratis multis infelicitatibus ſuis, nunc dicit Hermione quâ in re felix fuerit ; quòd, ſcilicet, Oreſten maritum habuerit.

^r *Una*] Ferè pro ſolâ poſita vox..

^r *Pro ſe*] *Ne adimatur mihi.*

^r *Parente*] *Meo, ſcil. Menelao.*

^u *Munus &*] Hic multum variant codices ; ſed quæ probari poterunt proferam tantum. Quidam habent

Et minùs, ah, nobis diruta Troja fuit.

Qui ſenſus optimus videtur : nam & eandem propè vidimus ſuprà, in Penelope querimoniam. Et hæc erit maxima infelicitas, quòd Hermionæ ſtent etiam quæ aliis ſunt diruta.

Alij habent quam repoſuimus lectionem : (nam Heinfianam, quanquam bona eſt etiam, non retinimus, ſine librorum auctoritate. Atque ità ad Trojam ſtantiem Hec-

mione alluſerit, unde Paris Helenæ raptor prodierit : cū ſibi eadem everſa Troja alium, Pyrrhum ſcilicet, immiſerit.

^z *Cū tamen*] Id eſt, *Poſtquam dies rediit.*

^y *Equis*] Nota eſt de Solis equis, fabula, quam etiam in Metamo videbimus..

^z *Titan*] *Sol, ex Titanibus ortus.*

^a *Liberiore*] *Mitior.*

^b *Acerbæ*] *Pro acerbè.*

^c *Lacrymis*] *Lacrymantur, cū dormire deberent.*

^d *Virum*] *Pyrrhum.*

^e *Scyria*] *Pyrrhi Scyrij.* Scyros veid inſula eſt maris Mediteranei, in quâ regnavit Lycomedes Deidamiæ pater, ex quâ Achilles Pyrrhum ſuſcepit.

^f *Omen*] Quia inde illa Oreſtæ ſe aliquando conjunctam fore benè ominabatur. Nomen faciebat omen..

DEIANIRA HERCULI

85

Per genus & infelix juro, generisq^h parentem,
 Qui freta, qui terras, qui sua regna quatit;
 Per patris ossa tui, ⁱ patrui mihi; quæ ^k tibi debent;
 Quodd se sub tumulo fortiter ulta jacent:
 Aut ego ⁱ præmoriar, ^m primoque extinguar in ævo;
 Aut ego ⁿ Tantalidæ Tantalus uxor ero.

INTERPRETATIO.

Juro per genus miserum, & per patrem generis, qui temperat maria, qui terras, qui sua regna; per ossa patris tui, patrui mihi; quæ tibi debent, quodd, ulta se strenuè, quiescunt in sepulcro; aut ego ante tempus moriar, & spiritus præcludetur in prima ætate; aut ego Tantalus ero conjux Tantalidæ.

NOTÆ.

^g *Infelix*] Non tantum propter Tantalidum matrum raptus, ut voluit; verum quia ex illâ domo satis habuerunt materiæ ad sua Poëmata Tragici; ubi omnia cordis & sanguinis fuerunt plena.
^h *Parentem*] Jovem, Tantalum patrem.
ⁱ *Patrui mihi*] Omnino, siquidem Agamemnon, pater Orestæ, frater fuit Menelai, patris Herminiones.
^k *Tibi debent*] Orestes enim Ægysthum matris adulterum, ipsamque Clytemnestram matrem, Agamemnonis patris interfectores morte multavit.
^l *Præmoriar*] Id est, *Ante tempus*, & *immature funere*.
^m *Primoque*] Id est, *Adolescentula*.
ⁿ *Tantalidæ*] *Tui*, scil. Orestis. Voto posita est Hermione; eam enim Orestes, interfecto Pyrrho, recepit.

EPISTOLA NONA.

ARGUMENTUM.

Herculem Jupiter ex Alcumena compressu, pro Amphytrione se gerens, suscepit: quem Eurystheus, rex Micanarum, Junonis instructus dolis, ut sic periret, ad labores arduos incitavit. Qui tamen semper victor evasit. Verum enim, ceteris monitru fortiter superatus, amor mulieris succubuit. Deianira, Oenei regis Calydonis filia, uxor ejus, tam illaudato Ioles amore offensa, redigit illi ad animum ante partas honestates, præclaræque facinoræ, ut ad exemplum illorum suos jam mores assimet. Hac autem scribenti nunciatur extrema Herculis calamitas, quam veste Nessi Centauri, virulento sanguine tincta, ipsique à se missa, conciliaverat, cui inesse vim revocandi eum ab alienis amoribus credebat; gravissimo igitur dolore oppressa, facinus suum purgare studet: denique suspensio finire cogitat.

DEIANIRA HERCULI.

Ratulor ^a Oechaliam titulis accedere ^b vestris:
^c Victorem victæ succubuisse queror.

INTERPRETATIO.

Rator Oechaliam annumerari vestris | *elogiis, queror victorem à victâ victum esse.*

NOTÆ.

^a *Oechaliam*] Tres eo nomine urbes auctores meminerunt, in Thessaliâ, Arcadiâ, & Eubœâ. Quanquam verò inter veteres, utra Euryti fuit, de quâ nunc, ambigatur, plerique postremam intelligunt. Illam verò Hercules expugnavit, quod sibi Iolen Eurytus pater, Oechaliæ rex, ejusque filij uxorem promissam negarent. Ex quo satis patet quamobrem Deianira Herculis uxor, de eodem gratuletur, & queratur.
^b *Vestris*] Alij habent *nostris*.
^c *Victorem*] Id est, *Te Ioles amore victum fuisse.*

L. iij

Fama ^d Pelasgiadas subitò pervenit in urbes.
^e Decolor, & factis ^f inficienda tuis ;
 Quem nunquam ^g Juno, ^h seriesque immensa laborum
 Fregerit ; huic Iolen imposuisse jugum.
 5 ⁱ Hoc velit ^k Eurystheus, velit hoc ^l germana Tonantis ;
 . Lætæque sit vitæ labe ^m noverca tuæ.
 At non ⁿ ille velit, cui nox (si creditur) una
 Non tanti, ut tantus conciperêre, fuit.
 Plus tibi, quàm Juno, nocuit Venus. illa premendo
 10 ^o Sustulit : hæc ^p humili sub pede colla tenet.
 Respice ^q vindicibus pacatum viribus orbem ,
^r Quà latam ^s Nereus cærulæ ambit humum.
 Se tibi ^t pax terræ, tibi se ^u tuta æquora debent :
 Implesti meritis ^x Solis utramque domum.

INTERPRETATIO.

Turpis fama & neganda factis tuis repenti advolavit ad urbes Græcas, Iolen immisisse jugum illi quem nunquam Juno, & numerus infinitus laborum prostraverit. Istud cupiverit Eurystheus, istud cupiverit soror Tonantis, & noverca gavisæ fuerit crimine vita tua. At non ille cupiverit, cui (si fides habetur) nox una non satis fuit, ut ge-

neraveris tantus. Venus obsuit tibi plus quàm Juno. Illa evexit te urgendo ; hac tenet collum sub vili pede. Respice orbem terrarum pacatum viribus tuis ultatricibus, quæ mare glaucum circuit vastam terram. Terra pacata, maria tuta debent se tibi : Cumulasti beneficiis utramque domum Solis.

N O T A.

^d *Pelasgiadas*] Græcas. Quamquam enim Pelasgi vetustissimi Græciæ populi, à Pelasgo Jovis filio appellati, Theissaliæ parti primò, deinde Peloponneso nomen dederunt ; tamen ipsi pro omnibus Græcis sæpissimè veniunt.

^e *Decolor*] Turpis ; metaphorâ ab infecto panno.

^f *Inficienda*] Neganda, quòd prioribus non respondeat.

^g *Juno*] Cujus in Jovis omnes nothos incensæ, suâsu, infinitos labores Herculi Eurystheus quotidie imponebat.

^h *Seriesque*] Decantatissimos Herculis labores, nihil est opus, credo, hic commemorare : cum plurimos hac ipsâ epistolâ visurimus.

ⁱ *Hoc velit*] Et tandem à virtute desiscas, vitæque discedas.

^k *Eurystheus*] Rex fuit Mycenarum, cujus mandatis, variis de causis, Herculem obnoxium faciunt Autores.

^l *Germana*] Juno, Jovis soror.

^m *Noverca*] Juno eadem ; quæ Herculis noverca, cum sit Jovis conjux.

ⁿ *Ille*] Jupiter ; qui, tribus in unam congestis noctibus, cum Alcménâ Amphitryonis uxore, & Herculis matre consuevit.

^o *Sustulit*] Omnino, siquidem per labores & præclara facta, in tantam celebritatem Hercules pervenit.

^p *Humili*] Qui ad deprimendum non satis potens videbatur.

^q *Vindicibus*] Hoc dicit quia plurimos nefarios homines Hercules sustulerat.

^r *Qua latam*] Totum orbem peragrassæ suum Herculem volunt Græci, qui illi quicquid ab omnibus (nam plures fuerunt,) factum est, attribuerunt.

^s *Nereus*] Deus marinus, pro mari ipso positus.

^t *Pax terra*] Terra à te pacata.

^u *Tuta*] Monitis & in mari insidiantibus lacronibus interfectis.

^x *Solis*] Orientem & occidentem.

Quod te ^γ laturum est, cælum prior ipse tulisti :

^z Hercule supposito sidera fulsit Atlas.

Quid nisi ^a notitia est misero quæsitâ pudori ,

Si maculas turpi facta priora ^b notâ ?

9 ^c Tene ferunt ^d geminos pressisse tenaciter angues ,

Cum tener in cunis jam Jove dignus eras ?

Cœpisti melius , quàm desinis. ultima primis ,

Cedunt : dissimiles hic vir & ille puer.

Quem non mille feræ , quem non ^e Stheneliûs hostis ,

10 Non potuit Juno vincere ; vincit Amor.

^f At benè nupta feror ; quia nominer Herculis uxor :

Sitque ^g socer , rapidis qui tonat altus equis.

^h Quàm malè inæquales veniant ad aratra juvenci ,

Tam premitur magno conjuge nupta minor.

15 ⁱ Non honor est , sed onus , ^k species læsura ferentem :

Si ^l qua voles aptè nubere , nube pari.

Vir mihi semper abest ; & conjuge ^m notior hospes

ⁿ Montrâque ^o terribiles persequiturque feras.

INTERPRETATIO.

Tu prior cælum fulsisti quod te feret. Atlas tulit sidera Hercule submisso. Quid parum est nisi cognitio (infelici dedecori) si dehonestas facta priora labe sordidâ? Tene aiunt strenuè suffocasse geminos serpentes, cum tenellus in cunis, jam eras dignus Jove? Melius incœpisti, quàm sinis: ultima non respondent primis: hic vir, & ille infans sunt absmiles: Amor superat quem mille fera, quem hostis Stheneliûs non potuit vin-

cere! At dicor nupta feliciter, quia appeller uxor Herculis; & socer sit mihi qui tonat altus equis fervidis. Nupta impar tam laditur magno marito, quàm tauri impares malè junguntur ad aratra. Non honor est, sed onus, species qua premet gerentem: Si qua cupies benè nubere, nube aquali. Maritus semper mihi desideratur, & hospes notior est marito: Persequitur monstra, & truces feras.

NOTÆ.

^γ Laturum] Vult Deianira Herculem virtute in cælum ascensurum.

^z Hercule] Id est, Atlas Herculis ope cælum sustinuit. Fictum verò istud ideò volunt, quòd Atlanti Hercules in Astrologia, quam ab ipso didicit, successerit.

^a Notitia] Id est, Quid tibi per prælara tua facta comparasti, nisi ut nunc magis cognoscatur dedecus tuum? Huic affine est quod dicit Marius in Jugurthâ Sallustij; Majorum gloria posteris lumen est, neque mala eorum in occulto patitur.

^b Notâ] Maculâ; vitio.

^c Tene] Quasi dicat, ferine potuit, ut tam mollis tamque turpis evaseris.

^d Geminos] Ab iratâ Junone, immisos.

^e Stheneliûs] Eurystheus, Stheneli filius.

^f At benè] Obiectio, cum ironiâ proferenda.

^g Socer] Jupiter.

^h Quàm malè] Responsio est ad objectionem.

ⁱ Non honor] Sententia est, cum exornatione rhetoricâ per Adnominationem figuram. Dicit magis onus quàm honorem esse, nubere majori.

^k Species] Dicit, quòd nupsisse majori sit species, honor, aut dignitas illi uxori molesta, quæ illâ videretur gaudere. Hic verò quidam graviter hallucinatus est.

^l Qua] Puella, scil.

^m Notior] Quia sapiens hospes domum, quàm maritus petit.

ⁿ Montrâque] Quale fuit Hydra Lerna, septem, novem, aut etiam amplius, secundum aliquos, capitibus horribilem; Itemque Cerberus, Cacus, &c.

^o Terribiles] Putà Leonem Nemæum, Aprum Erymanthium, alias, quæ in Herculis fuerunt duodecim laboribus,

- Ipſa domo viduâ, votis ^p operata pudicis,
^q Torqueor; infeſto ne vir ab hoſte cadat.
 Inter ſerpentes aprôſque avidôſque lcones
^r Jactor, & eluros terna per ora ^t canes.
 5 Me pecudum ^t fibræ, ^u ſimulacrâque inania ſomni,
^z Ominâque arcanâ nocte ^y petita movent.
^a Aucupor infelix incertæ murmura famæ:
^a Speque timor dubiâ, ſpeſque timore cadit.
^b Mater ^c abeſt; ^d queritûrque Deo platuiffe potenti.
 10 Nec ^c pater Amphitryon, nec puer ^f Hyllus adeſt.
^g Arbiter Euryſtheus iræ Junonis iniquæ
^h Sentitur nobis, irâque longa Deæ.

INTERPRETATIO.

Postquam ego dedi operam votis castis in domo desertâ, crucior metu ne maritus intereat ab hoste ſavo. Verſor inter angues & apros & leones rapaces, & canes manducaturus per ternos viſtus. Fibra viſtimarum, imagines vana ſomni, & præſagia ſecretâ nocte quaſita me perturbant. Miſera

capto rumores dubia fama: & metus recedit ſpe incertâ, & ſpes metu. Mater abeſt; & dolet ſe gratiam fuiſſe Deo potenti. Nec pater Amphitryon nec puer Hyllus hic eſt. Premor Euryſtheo vindice furoris Junonis infeſa, & furore permanentis Deæ.

NOTÆ.

^p Operata] Operari ſignificat, inter alia, rem divinam ſacere, ſacrificare. Hic fuerit, ſacifiſciis, votorum, pro viri ſalute conceptorum, impletionem à Diis petere.

^q Torqueor] Metu crucior.

^r Jactor] Ex eo maximum declarat amorem Deianira, quod omnia, cogitatione, pericula ſubeat, quæ Hercules obivit.

^t Canes] Qualis fuit Cerberus, quem, Euryſthei jufſu, Hercules, fruftrâ oblattrantem, ad ſuperos perduxit.

^u Fibra] Extæ, quæ, ut quid de te futurum ſit, cognoſcam, inſpicio. Decorum enim voluntatem per mactatas hoſtias exquirebant.

^z Simulacrâque] Somnia.

^a Ominâque arcana] Auguria interpretatur Hubertinus; Micyllus reſponſa ac vaticinia. Neutrum probo. Per omina nihil aliud intelligo quam inanes, ex quibulibet rebus, per noctem, conceptas cogitationes; quomodo vel ex abaci crepitu, & ejulſumodi multis, portenta ſibi fingere ſolent etiam noſtræ mulierculæ.

^y Petita] Excogitata.

^z Aucupor] Id eſt, Diligenter, nec ſine religione ſcrutor.

^a Speque] Id eſt, Timorem inter & ſpem conſiſtor. Sed ſpem dubiam dicit; cujus itaque potiores non fuerunt vices.

^b Mater] Alcmena.

^c Abeſt] Trachynen enim, in exilium, ubi Deianiram uxorem reliquit, Hercules, poſt interfectum in convivio Oenei pincernam, conceſſerat. Sed de totâ hâc fabulâ omnino opus eſt adire Apollodorum.

^d Queritur] Quandoquidem dilectiſſimum ex eo filium nunquam poteſt videre.

^e Pater] Hercules, ſcilicet, vulgò creditur; cùm Alcmenæ matris maritus eſſet.

^f Hyllus] Herculis ex Deianirâ filius, ab Euryſtheo etiam in exilium miſſus.

^g Arbiter Euryſtheus] Cujus mandatis obnoxium Herculem jam antea monuimus. Junonis verò iræ dicitur arbiter, quia pro arbitrio, quæ Junonis iram explerent, Herculi imperabat; illumque maximis laboribus damnabat.

^h Sentitur] Viri enim abſentiâ, ejus omnia in ſe redundabant incommoda.

Hæc

Hæc mihi ferre ⁱ parum est : peregrinos addis amores :

Et mater de te quælibet esse potest.

Non ego ^k Partheniis ^l temeratam vallibus ^m Augen,

Nec referam partus, ⁿ Ormeni nympha, tuos.

5 ¶ Non tibi crimen erunt ^o Theutrantia turba sorores :

Quarum de populo nulla ^p relicta tibi.

^q Una recens crimen ^r præfertur adultera nobis ;

Unde ego sum Lydo facta noverca ^s Lamo.

^t Mæandros, ^u toties qui terris errat in iisdem,

10 Qui lapsas in se sæpè retorquet aquas ;

^x Vidit in Herculeo suspensa ^y monilia collo ;

^z Illo, cui cælum sarcina parva fuit.

Non puduit fortes auro cohibere lacertos,

Et ^a solidis gemmas apposuisse toris.

INTERPRETATIO.

Leve est mihi tolerare hæc : adjicis amores extraneos, & quavis potest esse parens de te. Ego non commemorabo Augen vitiatam in vallibus Partheniis, nec partus tuos, nympha Ormeni. Sorores turba Theutrantia, de quarum numero nulla tibi omissa, non erunt tibi flagitium. Una pellex novum probum nobis anteponitur ; ex quâ ego sum

facta noverca Lamo Lydo. Maander, qui toties vagatur in terris iisdem ; qui sæpè in se reflectit aquas emissas, intuitus est armillas pendentes collo Herculeo ; illo cui cælum exiguum fuit onus. Non puduit implicare strenua brachia auro, & adjunxisse gemmas firmis nervis.

NOTÆ.

ⁱ Parum] Ironicè credo intelligendum ; ut conjuncta sit aliqua exprobratio.

^k Partheniis] Arcadicis, à monte Parthenio sic appellatis.

^l Temeratam] Vitiatam.

^m Augen] Fuit Auge Alci Arcadiæ regis filia, ex quâ Telephum Hercules suscepit.

ⁿ Ormeni] Atydamiam intelligit Ormeni regis filiam ; quam cum Hercules dari sibi in conjugem petivisset, pater renuit, sciens eum habere Deianiram. Quâ re indignatus Hercules regi bellum intulit, captâque urbe & rege interfecto, Atydamiam captam vitiauit ; atque ex eâ Ctesippum genuit. *Diodor. lib. 5.*

^o Theutrantia] De quinquaginta Theppij, Erechthei Atheniensis regis filij, natus, quas, ut nonnullis placet, unâ nocte Hercules vitiauit, intelligi volunt. Quamobrem verò Theutrantia turba dicantur, Antonius à Theutranto Atticæ oppido, ubi pictura visebatur admiranda, quomodo hæc ab Hercule gesta essent, testatur.

^p Relicta] Intacta, scilicet : Quan-

quam unam excipit Pausanias in Bæoticis.

^q Una] De Omphale Lydorum regina intelligendum ; cui quam serviliter sese Hercules subjecerit, neque Terentianum Thraconem, latuit.

^r Præfertur] Anteponitur.

^s Lamo] Fuit hic Lamus Herculis ex Omphale filius ; cui quidem Deianira noverca fuerit.

^t Mæandros] Vulgati habent *Maander*. Fluvius est, Lydiam à Cariâ determinans.

^u Toties] Hoc dicit, quia, sicut jam antea, ni fallor, annotavimus, ita flexuosus est, ut in se vileatur recurrere. Ex quo factum, ut omnes obliquitates, & vasa consilia, Mæandros, veteres appellaverint.

^x Vidit] Fluvio, quod ejus accolis, tribuit.

^y Monilia] Non tantum muliebrem cultum quandoque Hercules apud Omphalem sumisit ; sed insuper nevit, &c.

^z Illo] Alij habent *Collo*.

^a Solidis] Id est, fortibus & nervosis musculis & lacertis. Herculis molliciem arguit.

M

- Nempe ^b sub his animam ^c pestis Nemeëa lacertis
 Edidit : ^d unde humerus tegmina ^e laevus habet.
^f Ausus es hirsutos ^g mitrâ ridimire capillos :
 Aptior Herculeæ populus ^h alba comæ.
 5 Nec te ⁱ Mæoniâ, lascivæ more puellæ,
 Incingi zonâ dedecuisse ^k putat ?
 Non tibi succurrit ^l crudi ^m Diomedis imago,
 Efferus humanâ qui dape pavit equas ?
 Si te vidisset cultu ⁿ Busiris in isto ;
 10 Huic victor victo nempe ^o pudendus eras.
^p Detrahat ^q Antæus duro redimicula collo ;
 Ne pigeat molli succubuisse viro.

I N T E R P R E T A T I O.

Scilicet pernicies Nemeëa ex qua tuus humerus sinister habet tegumentum, efflavit animam sub his brachiis. Potuisti coërcere comam hispidam mitrâ. Populus alba magis idonea capillis Herculeis. Nec credis tibi turpe fuisse cingi cingulo more puella luxuriantis? Non tibi obversata

est species feri Diomedis, qui crudelis aluit equas cibus humanis? Si Busiris te aspexisset in isto ornatu; nimirum victor eras erubescendus huic victo. Antæus deripiat armillas forti collo; doleat victum fuisse à viro effeminato.

N O T Æ.

^b Sub his] Ità ornatis. Herculem irridet, qui turpissimè molli & lascivo habitu brachia sua ornaverit aut potius oneraverit.

^c Pestis Nem.] Leo, quem in Nemeæa sylvâ Hercules interfecit.

^d Unde] Illius Leonis pellem postea Hercules pro scuto & thorace gestavit.

^e Laevus] Nam dexterum exertum & detectum habere oportuit, ut esset ad pugnam & ictus expeditior.

^f Ausus es] Hoc dicit præsertim, quia maximè ridiculum erat hirsutis & impexis capillis muliebri ornamentum apponere.

^g Mitrâ] Servio teste nomen est barbarum, quo capitis quoddam ornamentum, aut pileus incurvus, de quo phylæx dependerent, intelligitur; cujus, apud Lydiæ & Phrygiæ mulieres, aut quosdam etiam effeminatos viros usus erat.

^h Alba] Ex quâ sibi coronam fecisse fertur Hercules, cum ad inferos Cerberum petiturus, descenderet: Unde illi sacra arbor fuit. Alia est autem arbor Populus nigra.

ⁱ Mæoniâ] Omphales Mæoniæ, seu Lydiæ.

^k Putat] Heinsius malebat *putat*, quod etiam in quibusdam codicibus reperitur.

^l Crudi] Feri & inhumani.

^m Diomedu] Hunc crudelissimum fabulantur Thraciæ tyrannum, qui equos suos hospitum pascebat carnibus; quem victum iisdem equis Hercules in pabulum dedit.

ⁿ Busiris] Hunc etiam, Ægypti tyrannum, hospites immolare solitum, Hercules mactavit.

^o Pudendus] Id est, illum à te vinci perduisset.

^p Detrahat] Id est, *detrahere cupias*. Nota hanc figuram; alibi usum suum habere poterit. De præterito, tanquam de futuro loquitur; utque Herculem arguat Deianira, Antæum ex mortuis excitat.

^q Antæus] Gigas fuit terræ, vel, ut alij dicunt, Neptuni filius, qui hospites secum luctari cogebat, & occidebat. Hunc etiam Hercules sublimem, & à terrâ, ex quâ semper novas vires habebat, abstractum, necavit.

Inter ^r Ioniacas ^f calathum ^e tenuisse puellas

Diceris ; & dominæ pertimuisse minas.

Non ^u fugis, ^x Alcide, victricem ^y mille laborum.

^z Rasilibus calathis imposuisse manum ?

5 ^a Crassâque robusto deducis pollice fila ,

^b Æquâque ^c formosæ pensa rependis heræ ?

Ah quoties , digitis dum torques stamina duris ,

^d Prævalidæ fufos comminuere manus.

^e [Credetis, infelix, scuticæ tremefactus ^f habenis ,

10 Ante pedes dominæ pertimuisse minas.]

^g Eximiis pompis præconia summa triumphi ,

Factâque narrabas ^h dissimulanda tibi.

ⁱ Scilicet immanes elisis faucibus hydros

Infantem ^k cunis involuisse manum ?

INTERPRETATIO.

Perhiberis tractasse quasillum inter puellas Ioniacas & reformidasse minas domina. Non pœnitet, Alcide, admo- visse manum victricem mille laborum quasi illis expoliitis? Et trahis fila rudia forti pollice, & reddis pensa aqua pulcra domina? Ah quoties, dum premis stamina firmis digitis, manus

aquo fortiores fregerunt fufos. Miser, dice- vis exterritus loris flagri extimuisse minas ante pedes Domina. Commemorabas, ma- ximas tuas laudes præclaris pompis trium- phi, & facinora tibi tacenda. Nempe ma- num puerilem in cunabulis preffisse serpen- tes ingentes gulis attritis?

N O T A.

^r Ioniacas] Omphales, scil. nam Ionia Lydiæ aded conjuncta, ut vix limitibus dis- jungatur. Quanquam plurimi codices ha- bent Maonias : sed jam præcessit.

^f Calathum] Calathus vasculum est vi- mineum, lanis, floribus, & ejusmodi repon- endis aptum.

^t Tenuisse] Id est, Cum puellis, peristro- matibus consciendis inculuisse. Gall. D'a- voir eu vos corbeilles, & vos petits paniers : De vous estre amuse à faire de la tapis- serie.

^u Fugis] Pudet ; quod in aliis legitur.

^x Alcide] Cognomen est Herculis, ab Alcæo avo ; vel, ut alij volunt, ab ἀλκῇ, robore.

^y Mille] Duodecim præcipuè ab Eury- stheo imperati memorantur : quanquam alij plurimi fuerunt.

^z Rasilibus] Politis.

^a Crassâque] Quod fili est vitium ; nam tenuè laudatur. Herculi exprobrat Deiani- ra, quòd fila trahat ; quæ etiam trahere nef- ciat.

^b Æquaque] Id est, Quod tibi pensum tali pondere datum est, eodem, cum Ompha-

la ancillis, domina postquam netum est, reddis.

^c Formosæ] Heinsius, quod in uno est codice, mallet famosa : quia verisimile non sit Deianiræ laudatam esse à formâ pellicem.

^d Prævalida] Herculem irridet, quod fu- sos fregerit.

^e Credetis] Hoc distichon adulterinum esse opinatur Heinsius ; quia neque in Putea- neo codice, nisi in margine, apparet ; atque eadem ferè suprâ habentur. Nolim tamen eradere.

^f Habenis] Loris.

^g Eximiis] Heinso & hoc distichon, quod neque in Puteaneo codice legitur, sus- pectum est. Alludit verò Poëta ad pompam triumphorum ; ut, eo quo erat habitu, ad pedes dominæ projectus, ridiculus magis Hercules videatur.

^h Dissimulanda] Quia quòd illis major erat Hercules, eò ineptior videbatur.

ⁱ Scilicet] Ea refert Deianira, quæ Her- culem apud Omphalen prædicasse fingit.

^k Cunis] Alij habent caudis. Alij

Infantem nudâ dilacerasse manu.

- 92 Ut ¹ Tegeeus aper cupressifero ^m Erimantho
 Incubet, & vasto pondere ⁿ lædat humum?
 Non tibi ^o Threiciis ^p affixa penatibus ora,
 Non hominum pingues cæde tacentur equæ?
 9 Prodigiumque ^q triplex, armenti dives Iberi
 Geryones; quamvis ^r in tribus unus erat?
 Inque canes totidem ^r trunco digestus ab uno
 Cerberos, implicitis ^r angue minante comis?
 10 Quæque redundabat fœcundo vulnere serpens
 Fertilis, & damnis dives ab ipsa suis?
 10 Quique inter lævumque latus lævumque lacertum
 Prægrave compressa fauce pendit onus?
 11 Et malè confisum pedibus formæque bimbri
 Pullum Theffalicis agmen equestre jugis?
 15 Hæc tu ^z Sidonio potes insignitus amictu
 Dicere? non cultu lingua retenta silet?

INTERPRETATIO.

Quomodo aper Tegeus incubat Erimantho cupressifero, & premit terram ingenti onere? Non à te prætermittuntur capita appensa postibus Thraciis, non equa opima sanguine hominum? Nec portentum triplex, Geryon abundans armentis Iberis; quamvis unus erat in tribus? Nec Cerberus divisus in totidem canes ab uno corpore, pilis involutis serpentibus, minas intentantibus?

Nec hydra fœcunda qua renascebatur plaga ferili, ipsa opulenta etiam ex suis dependiis? Nec qui inter sinistrum latus & sinistrum brachium fuit onus ponderosissimum gutture eliso? Nec turma equestris malè nixa pedibus & figurâ biformi, profligata ex montibus Theffalicis? Tu potes hæc referre decoratus vestitu Sidonio? Lingua non tacet repressa ornatu?

NOTÆ.

¹ Tegeaus] Arcadicus, à Tegeâ, vel, ut Poëtæ scribunt, Tegæâ, Arcadiæ urbe. Hunc verò aprum vivum ad Euristheum pertraxit Hercules.

^m Erymantho] Erymanthus mons Arcadiæ.

ⁿ Lædat] Alij pulser.

^o Threiciis] Diomedis, quem Hercules mactavit.

^p Affixa] Eorum hospitum, quos equis devorandos Diomedes apponebat, ora & capita postibus affigebat.

^q Triplex] De Geryone, Hispaniæ, vel potius insulari Gadium rege, agitur: quem, ob triplicem exercitum, tresque filios, insulas etiam ternas, triplicem, tergeminum, triporum Poëtæ fabulati sunt. Quanquam alia etiam alij. Hoc verò devictis, boves, quibus ille erat ditissimus, Hercules in Italiam egit.

^r In tribus unus] Justinus tres fratres concordēs interpretatus est.

^r Trunco] Cerberi, scil. corpore.

^r Angue] Imò anguibus; centum enim habuisse dicitur.

^u Quæque] Hydram Lernæam significat, septem, novem, quinquaginta, centum etiam, ut nonnullis placet, capitibus terribilem; quorum uno amputato, duo alia renascebantur. Quam Iolai, ignem ad cæsa capita apponentis, operâ, Hercules sustulit.

^x Quique] Antæus est, quem ne terræ matris auxilium sentiret, Hercules, sinistro brachio sublatum, dextrâ suffocavit.

^y Et malè] De Centauris agitur, idè à Poëtis supernâ parte viris, infernâ equis fictis, quod primi equo Theffali illi pugnare cœperint. Illos verò partim cæcidit, partim fugavit Hercules, quod ad mirabilem vini, quod Pholus Centaurus exhibebat, odorem, accurrentes, impetum fecissent.

^z Sidonio] Purpureo. Laudatissima verò erat Sidonia purpura.

Se quoque Nympha tuis ornavit ^a Iardanis armis,

Et tulit è capto ^b nota tropæa viro.

^c I nunc, tolle animos, & fortia gesta recense.

Quod tu non esses jure, vir illa fuit.

5 Quâ tantò minor es, quantò te, maxime rerum,

Quàm quos vicisti, vincere majus erat.

Illi ^d procedit rerum mensura tuarum.

Cede ^e bonis: hæres laudis amica tuæ.

Pro pudor! hirsuti costas exuta leonis

10 Aspera texerunt vellera ^f molle latus.

Falleris, & nescis: non sunt spolia ista leonis,

Sed tua. túque ^g feri victor es; illa tui.

Fœmina ^h tela tulit Lernæis atra venenis,

Ferre gravem lana vix satis apta colum:

15 Instruxitque manum clavâ domitricæ ferarum:

Vidit & in speculo ⁱ conjugis arma sui.

^k Hæc tamen audieram: licuit non credere famæ.

En venit ad sensus ^l mollis ab aure dolor.

^m Ante meos oculos adducitur advena ⁿ pellex:

20 Nec mihi, quæ patior, dissimulare licet.

INTERPRETATIO.

Puella etiam Iardanis se instruxit tuis armis, & reportavit nota tropæa ex viro victo. Ito jam, effer animos, & facta nobilia commemora. Illa fuit vir, quia tu non eras meritis. Quâ tantò es inferior, summe, quantò præstantius erat superare te, quàm quos superasti. Illi prodest mensura factorum tuorum. Cede bonis: amica est hæres gloriae tuæ. Pro pudor! pellis hirsuta derecta lateribus leonis horridi velavit latus effœminatum. Erras & ignoras; ista exuvia

non sunt leonis, sed tua: & tu es victor fera; illa tui. Mulier, vix satis idonea ad gerendum colum lanâ plenam gestavit sagittas infectas toxicis Lernæis; & armavit dextram clavâ victricæ ferarum; & intuisa est arma sponsi sui in speculo. Hæc tamen acceperam: potui non habere fidem famæ. Ecce levis dolor ad sensus penetrat ab aure. Adultera peregrina perducitur ante meos oculos: nec possum occultare quæ suffere.

NOTÆ.

^a Iardanis] Omphale à patre eo nomine appellata; quæ vicissim & clavâ, & cætero Herculis cultu ornari voluit.

^b Nota] Alij habent bina; ut de Amore Herculis, & de ejus spoliis tropæa posueit Omphale.

^c I nunc] Inceptio est per irrisum.

^d Procedit] Illi omnium à te gestarum rerum laudi gloriaque vertitur magnitudo.

^e Bonis] Laude omni; quandoquidem te majorem invenisti.

^f Molle] Omphales.

^g Feri] Leonis.

^h Tela] Herculis; quæ ille Lernæ hy-

dra sanguine seu veneno infecit; unde pestifera fuerunt.

ⁱ Conjugis] Herculis.

^k Hæc tamen] Innuit se non ita, iis omnibus, quæ tantum per famam cognoverat, malè affectam fuisse; quia fortè vera non essent.

^l Mollis] Minor: quia non ita certa sunt quæ auribus percipiuntur.

^m Ante meos] Istud verò dicit gravissimum: nam postea oculis credetur.

ⁿ Pellex] Iole, Euryti Oechaliæ regis filia; quam ultimam Hercules amavit.

- Non sinis ^o averti? mediam captiva per urbem
 Invitis oculis aspicienda venit.
 Nec venit incultis captarum more capillis,
 Fortunam vultus fassa tegendo suos.
- 5 Ingreditur latè lato spectabilis auro:
 Qualiter ^p in Phrygia tu quoque cultus eras.
 Dat vultum populo sublime ^q sub Hercule victo:
^r Oechaliam vivo stare parente putes.
 Forsitan &, pulsâ ^t Ætolide Deianirâ,
 10 Nomine deposito pellicis, uxor erit:
^v Eurytidósque Ioles, atque infani Alcidx
 Turpia ^u famosus corpora junget Hymen.
 Mens ^x fugit admonitu, frigusque perambulat artus,
 Et jacet in gremio languida facta manus.
- 15 Me quoque cum multis, sed me ^y sine crimine amasti:
 Ne pigeat, pugnx ^z bis tibi causa fui.
^a Cornua flens legit ripis ^b Acheloüs in udis,
^c Truncâque limosâ ^d tempora merfit aquâ,

INTERPRETATIO.

Non pateris me secedere? Captiva adducitur spectanda oculis renuentibus per urbem mediam. Nec accedit comâ inornatâ more captivarum, agnoscens fortunam, velando suam faciem. Intrat latè insignis auro multo: quomodo tu quoque eras ornatus in Phrygiâ. Superbe exhibet faciem populo sub Hercule superato: Credideris Oechaliam manere patre superstiti. Forè etiam nomine adultera omisso, erit conjux, Deianirâ

Ætolide repudiatâ: Hymen infamis copulabit corpora impudica Ioles Eurytidos & dementis Alcide. Animus horret recordatione, & tremor discurrit per membra, & manus torpens jacet in sinu. Amasti me quoque cum multis, sed amasti me sine flagitio: ne doleat, bis tibi causa fui certaminis. Acheloüs lacrymans sustulit cornua in ripis humidâ, & condidit tempora mutata aquâ lutulentâ.

NOTÆ.

- ^o Averti] A me amoveri.
^p In Phrygiâ] Apud Omphalen.
^q Sub Hercule] Id est, Hercule victo ita volente.
^r Oechaliam] Id est, Quilibet crederet Iolen triumphare; non patrem morituum, patriamque subversam esse.
^t Ætolide] Ætolia regis filia.
^u Eurytidósque] Ioles, Euryti filia.
^v Famosus] Turpi conjugio infamatus.
^x Fugit admonita] Recordatione horret, & propemodum à me recedit.
^y Sine crimine] Quia legitima fuit uxor.
^z Bis] Primum cum Acheloo, deinde cum Nesso Centauro.
^a Cornua] Alterum tantum Hercules periegit.

^b Acheloüs] Filius fuit Oceani & Terræ, vel, ut alij volunt, Thetydis; cui concesserat mater, ut cum adversario pugnans quam vellet formam indueret. Cum Hercule itaque, propter Deianiram congressus, primò serpentis, deinde sub Tauri formâ latuit: victusque tandem in Acheloum flumen sese abdidit. Cujus fabulæ expositionem prolixè apud omnes Mythologos reperies: de quâ etiam in Metamorph. aliquid postea dicemus.

^c Truncâque] Dextero cornu abscisso.
^d Tempora] Non tempora modò, aut caput, sed se totum in fluvium præcipitavit. Minutas verò ejusmodi figuras, quibus asfucti sumus, nihil est opus indicare.

- ^e Semivir occubuit in letifero ^f Eveno
Nessus ; & infecit sanguis equinus aquas.
Sed quid ego hæc refero ? scribenti nuncia venit
Fama, virum & tunicæ tabe perire meæ.
5 Hei mihi ! quid feci ? ^h quò me furor egit amantem ?
Impia quid dubitas Deianira mori ?
An tuus in media conjux lacerabitur ⁱ Oeta ?
Tu sceleris tanti causa superstes eris ?
^k Si quid adhuc habeo facti, cur Herculis uxor
10 Credar, conjugij mors mihi pignus erit.
Tu quoque ^l cognosces in me, Meleagre, sororem.
^m Impia quid dubitas Deianira mori ?
Heu ⁿ devota domus ! folio sedet ^o Agrios alto :
^p Oenea desertum nuda senecta premit.
15 Exulat ignotis ^q Tydeus germanus in oris.
^r Alter fatali vivus in igne fuit.

INTERPRETATIO.

Nessus semivir cecidit in Eveno mortifero ; & cruor equinus tinxit aquas. Sed quam obrem hac recorder ? Fama nuncia venit scribenti maritum interire veneno tunica mea. Hei mihi ! quid egi ? quò impetus abstulit amantem ? Scelera Deianira quam obrem cunctaris obire ? An tuus maritus discerpetur in media Oëta ? Tu causa tanti flagitij vires ? Si habeo adhuc aliquid ad-

missi, cur dicar conjux Herculis, obitus erit mihi pignus connubij. Meleagre agnosces tu etiam in me sororem. Scelera Deianira quid cunctaris mori ? Heu domus infelix ! Agrius premit solium excelsum : Senecta spoliata urget Oenea destitutum. Tydeus frater profugus latet in orbe incognito. Alter vivus fuit in igne.

N O T A.

^e Semivir] Centaurus Nessus, qui Deianira quam transvehebat vim facere aggressus, ab Hercule sagittâ transfixus est.
^f Eveno] Evenus fluvius est Ætolia.
^g Tunica tabe] Cruore Lernai serpentis & Centauri Nessi infecta. Hæc est verò fabula, cum se mortuum videret Nessus, ut mortem ulcisceretur Deianiram ad se vocat, dicitque, si philtrum, quo nullam præter se mulierem attingat Hercules, velit habere, ejus tunicam sanguine, qui ex vulnere, per sagittam fluebat, intingere properet. Credula mulier, clam Hercule, quòd erat mandatum perficit ; deinde, cum ejus amores cognovisset, tunicam illam sacrificaturo per Lycham famulum misit : Quam non prius ille induit quam tabe consumtus, & in furorem actus, tandem in pyram sese conjicere coactus est.
^h Quo me] Queritur, quòd marito causam mortis præbuerit.
ⁱ Oëta] In eo Thessalia monte, oraculi monitu, constructa est pyra, in quam Her-

cules ascendit, & mortalitatem reliquit.
^k Si quid] Id est, si quid dignum laude superest.
^l Cognosces] Quia, sicut tu propter Atalantam conjugem, ego propter Herculem mortem oppetam.
^m Impia] Versus intercalaris dicitur, qui sæpè interponitur.
ⁿ Devota] Exitio destinata.
^o Agrios] Frater Oenci, qui post hujus dissipatam domum regnum invasit ; quod nunc deflet Deianira.
^p Oenea] Accusativus Græcus.
^q Tydeus] Hic, patruo, vel ut Hyginus scribit, fratre Menalippo interfecto, ad Argivorum regem Adrastum profugit, cujus filiam Deiphilen uxorem duxit.
^r Alter] Meleager est, quem, projecto in ignem, à matre Althæâ, fatali stipite, quo cum ipsius vitam Parca colligaverant, intestino simul igne consumtum Poëta voluerunt.

- ^f Exegit ferrum sua per præcordia mater.
 Impia quid dubitas Deïanira mori?
^t Deprecor hoc unum, per jura sacerrima lecti;
 Ne videar ^u fatis insidiata tuis.
 Nessus, ut est ^x avidum ^y percussus ^z arundine pectus;
 Hic, dixit, ^a vires sanguis amoris habet.
 Illita Nessêo misi tibi texta veneno.
 Impia quid dubitas Deïanira mori?
^b Jamque vale, seniôrque pater, germanâque Gorge;
 10 Et ^c patria, & patriæ ^d frater adempte tuæ.
 Et tu lux oculis hodierna novissima nostris,
 Virque, (sed ô ^e possis!) & puer Hylle, vale.

INTERPRETATIO.

Mater transfixit sua viscera gladio. Impia Deïanira quamobrem differt mori? Hoc unum precibus amolior, per jura sacratissima tori; ne credat struxisse insidias fati tuis. Nessus postquam fuit vulneratus pectus cupidum sagittâ; hic cruor inquit habet vim amatoriam. Misi tibi vestem infectam tabo

Nesseo. Impia Deïanira quamobrem cunctaris obire? Jamque vale & pater provecior & soror Gorge, & patria, & frater sublata patria tua; Et tu dies hodierna ultima oculis nostris, & marite, (sed ô possis!) & puer Hylle, vale.

NOTÆ.

^f Exegit] Sese ipsa gladio, pœnitentiâ interfecit filij, vel, ut Diodorus scribit, laqueo peremit.

^t Deprecor] A me averti, quod fecisse ne credideris.

^u Fatis] Mortem tibi intentasse ne videar. Alij habent thalamis; ut sit sensus, Deïaniram non eo tunicam misisse, ut pellicem unâ cum Hercule tolleretur.

^x Avidum] Nimio amore insanum.

^y Percussus pectus] Phrasis Græca.

^z Arundine] Sagittâ.

^a Vires] Id est, Ad amandum potest impellere. Ovidius Metamorph. 9. Velut irritamen amoris.

^b Jamque vale] Laqueo parato, suos salutatur.

^c Patria] Calydon.

^d Frater] Tydeus.

^e Possis] Valere, scil.

EPISTOLA DECIMA.

ARGUMENTUM.

Minos Jovis & Europa filius, Cretensis rex, ob Androgeum filium ab Atheniensibus dolose occisum, illos tandem post acris bella coëgit, ut sibi pœnas penderent, & quidem quotannis pueros septem, & totidem virgines mitterent, ut Minotauro, quem arte Dædali Pasiphæ ex tauro genuerat, dum ejus maritus Minos cum Atheniensibus bellum gereret, devorandi traderentur. Cum verò fors Theseo contigisset, ab Ariadne edoctus est, quonam pacto, interfecto Minotauro, ex Labyrinthis ambagibus egrederetur, Errabunda regens tenui vestigia filo: ut ait Catullus. Theseus autem Cretâ cum Ariadne & Phadra discedens, in Naxos insulam delatus est: ubi à Baccho monitus, ut Ariadnen relinqueret. Qui Dei voce percussus, altissimo somno sopitam reliquit. Illa expergescens hanc epistolam

lam scripsit, in qua crudelitatem Thesei ac duritiem accusans, immemorem beneficiorum eum appellat; post multas querelas rogat, ut conversâ navē redeat.

^a A R I A D N E   ^b T H E S E O.

MItius inveni, quàm te, genus omne ferarum :
 Credita non ulli, quàm tibi, pejùs eram.
 Quæ legis, ex illo, Theseu, tibi littore mitto,
 Unde tuam sine me vela tulere ratem.
 5 In quo me somnùsque meus malè prodidit, & tu
     ^c Per facinus somnis insidiate meis.
     ^d Tempus erat; ^e vitreâ quo primùm terra pruinâ
         Spargitur, & testæ fronde queruntur aves.
     ^f Incertum vigilans, à somno languida, movi
 10 ^g Thesea prensuras semisupina manus.
 Nullus erat: referòque manus, iterùmque retento,
 Perque torum movco brachia: nullus erat.
 Excussere metus somnum. conterrita surgo:
 Membræque sunt viduo præcipitata toro.
 15 ^h Protinus adductis sonuerunt pectora palmis:
 Utque erat è somno ⁱ turbida, rapta coma est.
 Luna fuit: specto, si quid, nisi littora, cernam.
     ^j Quod videant oculi, nil, nisi littus, habent.
 Nunc hùc, nunc illùc, & ^k utroque sine ordine curro:
 20 Alta puellares ^l tardat arena pedes.

I N T E R P R E T A T I O.

Experta sum omne genus ferarum lenius
 quàm te: non infelicius cuiquam pote-
 ram committi quàm tibi. Mitto tibi qua
 legis, Theseu, ex illo littore, ex quo vela
 abripuerant tuam navem: In quo & som-
 nus meus me malè perdidit, & tu insidiate
 per flagitium somnus meus. Tempus erat, quo
 humus regitur pruinâ vitreâ, & aves ra-
 mis velata conqueruntur. Vix experrecta
 torpens à somno, semisupina movi manus
 amplexuras Theseum. Non aderat & re-
 fero manus, & iterum quarito, & agito la-
 certos per lectum. Nullus erat. Timor pro-
 turbavit somnum: tremefacta erigor: &
 artus sunt dejecti lecto destituito. Statim
 mea pectora sonum reddiderunt manibus
 impactis: & capilli ut erant confusi è somno,
 sunt dilaniati. Luna fulsit: aspicio si quid
 videam, præter littora. Oculi nihil inve-
 niunt quod aspiciant nisi littus. Nunc hùc,
 nunc illùc, & utroque feror sine ratione.
 Arena cumulata remoratur pedes virgineos.

N O T A.

^a Ariadne] Minois filia.
^b Theseo] Fuit Theseus Ægei, regis Athe-
 nienſis, filius.
^c Per facinus] Alij habent prob facinus!
^d Tempus erat] Vide an non cum ſto-
 macho ſit iſtud legendum.
^e Vitrea] Vitro ſimilis. Autumnale tem-
 pus deſcribit.
^f Incertum vigilans] Id eſt, Neſcio, an
 vigilarem.
^g Thesea] Accuſat. Græcus.
^h Protinus] Id eſt, Peſtus ex dolore &
 admiratione percuſſi.
ⁱ Turbida] Incomita.
^k Utroque] Sursùm, deorsùm; Dextror-
 sùm, ſiniſtrorsùm; Rursùm, prorsùm; Hùc,
 & illùc.
^l Tardat] Difficile eſt omninò in arc-
 nâ, niſi maſſida ſit, ambulare.

- Interea toto clamanti littore, ^mTHESEU,
^mReddebant nomen concava saxa tuum :
 Et quoties ego te, toties locus ipse vocabat.
 Ipse locus miseræ ferre volebat opem.
 5 Mons fuit ; apparent frutices in vertice rari :
ⁿNunc scopulus raucis pendet adesus aquis.
 Ascendo ; vires animus dabat : atque ita latè
 Æquora prospectu metior alta meo.
 Inde ego (nam ventis quòque sum crudelibus usæ)
 10 Vidi præcipiti carbasa tenta noto.
 Aut vidi : aut etiam, cùm me vidisse putarem,
 Frigidior glacie semanimisque fui.
 Nec languere diù patitur dolor, excitor illo,
 Excitor, & summâ Thesea voce voco.
 15 Quo fugis ? exclamo : scelerate, revertere, Theseu.
 Flecte ratem. ^o numerum non habet illa suum.
 Hæc ego. quod voci deerat, ^pplangore replebam.
 Verbera cum verbis mista fuere meis.
 Si non audires, ut saltem cernere posses,
 20 Jactatæ latè signa dedere manus.
 Candidaque imposui longæ ^qvelamina virgæ,
 Scilicet oblitos admonitura mei.
 Jamque oculis ereptus eras : tum denique flevi.
 Torpuerant molles ante dolore ^rgenæ.

INTERPRETATIO.

Interea rupes cava referebant nomen tuum, mihi vociferanti toto littore THESEU: Et quoties ego te, te toties ipse locus citabat. Ipse locus volebat auxilium præbere infelici. Mons exstitit ; frutices pauci cernuntur in cacumine : Scopulus autem carvatus aquis obstreperantibus imminet. Ascensu supero, animus sufficiebat vires : atque ita vastè lustrò meo prospectu profunda maria. Inde ego aspexi vela inflata austro rapido : (nam afflitta sum quoque sævis ventis.) Vel aspexi, vel etiam, cùm arbitrarer me aspexisse, fui frigidior glacie & semiviva.

Nec dolor sinis diu torpere : Illo excutior, excutior ; contentissimâ voce inclamo Theseum. Quò prorumpis ? vociferor : redi scelestè Theseu. Converte navem : illa non habet suum numerum. Hæc ego : plantu compensabam quod voci deerat. Ictus conjuncti fuerunt cum meis verbis. Manus multum concussa fecerunt indicia ; ut saltem posses intueri si non audires. Et vestem albam aptavi persica, commonescituram nampe vos mei oblitos. Jamque eras ademptus oculis : tum denique in fletus prorupi. Oculi teneri prius suppuerant dolore.

NOTÆ.

^m Reddebant] Quæ adèò Theseo ipso mitiora erant.

ⁿ Nunc] Pro autem ; quomodo, non sine lepore, utuntur aliquando boni autores. Quanquam nonnulli codices habent Hic ; Alij Hinc ; Vossianus Huic.

^o Numerum] Quia illa aberat.

^p Plangore] Pectus graviter percutiendò.

^q Velamina] Quodvis lintcum intellige.

^r Torpuerant] Cùm antea tota in clamando, & plangendo fuisset Ariadne, evidenti ratione, flere non poterat.

^r Genæ] Palpebra ; nam pro iis etiam sumuntur. Per eas verò oculos intellige.

- Quid potiùs facerent, quàm me mea lumina flerent,
 Postquam ^cdesierant vela videre tua;
 Aut ego diffusis erravi sola capillis,
 Qualis ab ^uOgygio concita ^xBaccha ^yDeo:
 Aut mare prospiciens in saxo ^zfrigida sedi:
 Quamque lapis ^asedes, tam lapis ipsa fui.
 Sæpè torum repeto, qui nos acceperat ambos;
 Sed non acceptos exhibiturus erat.
^bEt tua, quà possum, pro te vestigia tango;
^{io}Stratàque, quæ membris intepuere tuis.
 Incumbo, lacrymisque toro ^cmanante profusis,
 Pressimus, exclamo, te duo: redde duos.
 Venimus hùc ambo: cur non discedimus ambo?
 Perfide, pars nostri, lectule, major ubi est?
¹⁵Quid faciam? quò sola ferar? vacat insula cultu.
 Non hominum video, non ego facta boum.
 Omne latus terræ cingit mare. navita nusquam:
 Nulla per ^dambiguas puppis itura vias.
 Finge dari comitésque mihi, ventósque, ratémque;
²⁰Quid sequar? accessus terra paterna negat.
^eUt rate felici pacata per æquora labar;
 Temperet ut ventos ^fÆolus; exul ero.

INTERPRETATIO.

Quid priùs agerent oculi mei, quàm me lugerent, postquam desierunt cernere carbasa tua? Aut ego sum vagata sola comâ sparsâ, qualis Baccha aëta à Deo Ogygio: aut prospectans mare, gelida sedi in rupe; & ipsa tam fui saxum, quàm sedile fuit saxum. Sæpè ad lectum redeo, qui acceperat nos ambos; sed non erat rediturus acceptos. Et tango quantum possum tua vestigia pro te: & vestes qua calefacta fuerant artibus tuis. Innitor, & lacrymis effusus, lecto rorante, vociferor, duo tibi incubuimus: restitue duos. Ambo hùc accessimus, cur non ambo abimus? Torule infide, ubi est pars potior nostri? Quid agam? Quò eam sola? Inculta est insula. Ego non intueor labores hominum, non intueor boum. Equor circumdat omnem oram terra. Nullibi nauta: nulla navis cursura per vias incertas. Pone contingere mihi & comites & auram & navem; quid incipiam? Solam paternum negat aditus. Quamquam curram nave fortunata per maria placida; quanquã Æolus molliat ventos; profuga ero.

N O T A.

- ^c Desierant] Alij habent *deseram*; quod Heinio placuit.
^u Ogygio] Thebano; Ab Ogyge Thebanorum rege.
^x Baccha] Jam antea muliercularum, Bacchi furore correptarum, infaniam vidimus.
^y Deo] Baccho; A matre Semelce, Cadmi Thebarum conditoris filiâ, Thebano dicto.
^z Frigida] Ex dolore; deinde etiam saxi frigiditate.
^a Sedes] Cui infidebam.
^b Et tua] Vide mihi, quæso, quàm lepidè, quantòque cum affectu, hæc Poëta scripserit. Ipse tibi relictus, aut sexum mutasse videaris, si illius insistere vestigiis non reformidaveris.
^c Manante] Id est, Rivulo ex lacrymis per lectum currente.
^d Ambiguas] Qualis est omnis in mari. Neminem dicit illac transiturum.
^e Ut] Quamvis.
^f Æolus] Ventorum Deus.

- 8 Non ego te, Crete, ^h centum digesta per urbes,
 Aspiciam, puero ⁱ cognita terra Jovi.
 Nam pater, & tellus ^k justo regnata parenti,
 Prodata sunt facto nomina ^l cara meo.
 5 Cùm tibi, ne ^m victor tecto morerere ⁿ recurvo,
 Quæ regerent passus, pro duce fila dedi.
 Cùm mihi dicebas, Per ego ipsa pericula juro,
 Te fore, dum nostrum vivet uterque, meam.
 Vivinus: & non sum, Theseu, tua. ^o si modo vivis,
 10 Fœmina, perjuri fraude ^p sepulta viri.
 Me quoque, quâ ^q fratrem, ^r mactasses, improbe, clavâ
 Esset, quam dederas, morte ^s soluta fides.
 Nunc ego non tantum, quæ sum passura, recordor;
 Sed quæcûmque potest ulla relicta pati.
 15 Occurrunt animo pereundi mille ^t figuræ:
 Morfque minùs pœnæ, quàm mora mortis, habet.
 Jam jam venturos aut hâc, aut suspicor illâc,
 Qui lanient avido viscera dente, lupos.
 Forsitan & fulvos tellus alat ista leones.
 20 Quis scit, an hæc sævas tigridas insula habet?

INTERPRETATIO.

Ego te non videbo, Creta, divisa per centum
 oppida, terra visa Jovi puero. Nam pater
 & terra dominata aquo patri, nomina di-
 lecta prodita sunt meo facinore: cùm, tibi
 exhibui fila pro direttore qua modum face-
 rent tuis gressibus, nè victor interires in do-
 mo perplexâ. Cùm mihi dicebas, Ego juro
 per ipsa discrimina te futuram meam quan-
 diu uterque nostrum vitâ fruatur. Vitâ frui-
 mur, & non sum tua, Theseu: si saltem vitâ
 frueris, ô puella perditâ dolo mariti perjuri.
 Me quoque interfecisses perfide, clavâ quâ

fratrem. Fides quam voveras esset liberata
 morte. Nunc ego non tantum cogito qua
 sum latura; sed quacumque ulla destituta
 potest experiri. Mille modi pereundi animo
 obversantur: & mors habet minùs suppli-
 cij quàm dilatio mortis. Mentem subit
 lupos jam jam accessuros aut hâc, aut il-
 lâc, qui discerpant prœcordia dente fa-
 melico. Forsitan ista terra nutriat etiam
 leones fulvos. Cui perspectum, an hæc in-
 sula alas crudeles tigrides?

NOTÆ.

8 Non ego] Maximum affectum habet
 hæc recordatio.

h. Centum] Hæc fama de centum Cretæ
 urbibus, ex Homero invaluit; quam veram
 fuisse, non facillè crediderim, nisi etiam vicos
 annumeraveris.

i Cognita] Quia ibi nutritus fuit.

k Justo] Quamobrem apud inferos ju-
 dex.

l Cara] Pater & Patria nomina cara
 sunt.

m Victor] Superato Minotauro. Alij ha-
 bent victus.

n Recurvo] Labyrinthi periphrasis.

o Si modo vivis] Hæc habet correctio-
 nem multam emphasim; magnumque affectum.

p Sepulta] Prorsus perditâ. Itâ & Teren-
 tius alicubi.

q Fratrem] Minotaurum.

r Mactasses] Decet utinam. Utinam me
 interfecisses.

s Soluta] Quia tantum, dum uterque vi-
 veret fidem suam dederat Theseus. Ingenio-
 sum verò est istud; quasi tantum nefas ille
 patravisset, ut interfecitâ conjuge fidem ser-
 vasse videretur.

t Figura] Mortis genera.

- Et freta dicuntur magnas ^u expellere ^x phocas.
 Quid verat & ^y gladios per latus ire meum?
 Tantum ne religer durâ captiva catenâ;
 Nevè traham servâ grandia pensa manu:
 5 Cui pater est Minos, cui mater ^z filia Phœbi:
 Quodque magis memini, quæ tibi pacta fui.
 Si mare, si terras, porreâque littora vidi;
 Multa mihi terræ, multa minantur aquæ.
 Cælum ^a restabat. timco ^b simulacra Deorum.
 10 Destituor rapidis præda cibûsque feris.
 Sive colunt habitantque viri, diffidimus illis.
 Externos didici ^c læsa timere viros.
 Viveret ^d Androgeos utinam: nec facta luiffes
 Impia ^e funeribus, ^f Cecropi terra, tuis!
 15 Nec tua mactasset ^g nodoso stipite, Theseu,
 Ardua ^h parte virum dextera, parte bovem!
 Nec tibi, quæ reditus monstrarent, fila dedissem,
 Fila per adductas sæpè recepta manus!
 Non equidem miror, si stat victoria tecum,
 20 Stratâque Cretæam bellua tinxit humum.

INTERPRETATIO.

Maria etiam perhibentur immittere ingentes vitulos. Quid obstat enses etiam adigi per latus meum? Tantum ne capta constringar sevis vinculis; neve servâ manu pensa ingentia diducam, ego cui Minos est pater, cui filia Phœbi mater; & quod amplius recorder, qua tibi promissa fui. Si aspexi mare, si terras & vasa littora; terra mihi intentant multa, aqua multa. Cælum supererat. Metuo imagines Deorum. Deferor in rapinam & escam feris furentibus. Sen viri celebrant, & excolunt

hanc terram eos suspicimus. Decepta docta sum metuere viros peregrinos. Utinam Androgeos superstes esset: nec exsolviesses facinorâ impia tuorum cadibus, terra Cecropi: nec manus tua in altum sublata, Theseu, interfecisset clavâ nodosâ, virum semibovem, bovem semivirum? Nec tibi prabuissem fila qua ostenderent regressus; fila relecta per manus sæpè admotas! Non equidem stupeo si victoria tecum permanet, & bellua humi afflicta infecit solum Cretæam.

N O T A.

^u Expellere] *In secum mittere.* In terra verò vivere, spirare, præ aliis etiam omnibus animalibus gravissimo somno dormire Phocæ dicuntur, autore Plinio.

^x Phocas] *Vitulos marinos.*

^y Gladios] *Cujusvis advenæ.*

^z Filia Phœbi] *Passphæ.* Vult maximè ingentem videri, si ipsa Regis filia, aliisque gaudens titulis, servire cogatur.

^a Restabat] *Quod contra me non esset.*

^b Simulacra] *Figuras, in quas illi se dicuntur mutare.*

^c Læsa] *A Theseo hospite, qui Creta mihi imposuit, meque hic reliquit.*

^d Androgeos] *De quo in argumento. Longè verò, mulierum more, malorum suorum causam repetit Ariadne.*

^e Funeribus] *Puerorum & puellarum septem; quod annum erat Atheniensium, erga Minoem, tributum, Minotauro tradendum.*

^f Cecropi] *Attica, à Cecrope Atheniensium rege. Ille verò est vocativus Græcus, à formâ patronymicâ Cecropis, idos.*

^g Nodoso stipite] *Clavâ, quâ utebatur Theseus.*

^h Parte virum] *Minotaurum.*

- Non poterant figi præcordia ferrea ¹ cornu :
^k Ut te non tegeres, pectore tutus eras.
 Illic tu silices, illic adamanta tulisti:
 Illic qui silices Thesea vincat habes.
 5 Crudeles ^l somni, quid me tenuistis inertem ?
^m At semel æternâ nocte premenda fui.
 Vos quodque, crudeles venti, nimiûmque parati ;
ⁿ Flaminâque in lacrymas officiosa meas.
 Dextera crudelis, quæ me fratremque necavit:
 10 Et data poscenti ^o nomen inane fides.
 In me jurarunt somnus ventusque fidesque.
 Proditâ sum causis una puella tribus.
^p Ergo ego nec lacrymas matris moritura ^q videbo :
 Nec, mea qui digitis lumina condât, erit ?
 15 Spiritus infelix ^r peregrinas ibit in auras :
 Nec positos artus unget amica manus ?
^r Ossa superstabunt volucres inhumata marinæ ?
 Hæc sunt ^t officiis digna sepulcra meis ?
^u Ibis Cecropios portus : patriâque receptus
 20 Cum steteris urbis celsus in arce tuæ,
 Et benè narraris letum taurique virique,
 Sectâque per dubias ^x saxea tecta vias ;

INTERPRETATIO.

dura tua viscera non poterant fodi cornu :
 quanquam te non defendisses, eras securus
 pectore. Tu gestaisti illic saxa, illic gestaisti ad-
 amanta ; habes illic Theseum qui durior sit
 saxis. Somni crudeles, cur me ignavam reti-
 nuistis? Imò semel obruenda fui nocte æternâ.
 Vos quoque venti savi, & nimis expediti ;
 & flatus obsequiosi in meos fletus : Manus
 sava qua occidit me & germanum : & fi-
 des obstricta mihi petenti nomen vanum.
 Somnus & ventus & fides conjuraverunt
 in me. Una puella perditâ sum tribus cau-

sis. Ergo peritura neque aspiciam fletus
 matris ; nec dabitur qui claudat oculos
 meos digitis ? anima misera feretur in
 aërem ignotum : nec manus amica condiet
 membra composita ? Aves maritima infi-
 sent ossibus meis insepultiis ? Hæc sepulcra
 sunt digna obsequiis mei ? Tanges portus
 Cecropios : & redux in patriam cum su-
 blimis consistiteris in arce urbis tuæ, & benè
 retuleris mortem & tauri & viri, & do-
 mum lapideam divisam per vias ambi-
 guas ;

NOTÆ.

¹ Cornu] Minotauri.
^k Ut] Quamvis.
^l somni] In somnum invehitur, quo re-
 tenta est, dum Theseus abiret.
^m At] Correctio est ingeniosa : quasi
 dicat ; Imò in æternum debuissem dormire.
ⁿ Flamina] Ventorum flatus.
^o Nomen inane] Fides si non servetur,
 est profectò nomen inane.
^p Ergo] Concludentis non est hoc loco
 particula, sed indignantis. Ingemiscit, &
 ingeminat Ariadne, quòd in illâ insulâ sola

sit moritura.
^q Videbo] Quod alicujus esset solatij.
^r Peregrinas] Hic volunt arguti quidam
 videri ; at alieno loco, uti quidem videtur :
 Puellari enim simplicitate & molliuâ istud
 arbitror ab Ariadne dictum.
^r Ossa] Dicit, se avibus laniatum iri.
^t Officiis] Erga te, Theseu. Ironia est,
 cum exprobratione.
^u Ibis] Et istud cum maximo affectu, &
 invidiâ est conjunctum.
^x Saxea] Labyrinthum.

- Me quoque narrato sola tellure relicta.
 Non ego sum titulis surripienda tuis.
 Nec pater est Ægeus; nec tu^a Pittheidos Æthra
 Filius: auctores saxa fretumque tui.
 Di^b facerent, ut me summa de puppe videres!
 Movisset vultus mœsta figura tuos.
 Nunc quoque non oculis, sed, quâ potes, aspice mente
 Hærentem scopulo, quem vaga pulsar aqua.
 Aspice demissos lugentis in ore capillos;
 Et tunicas lacrymis, sicut ab imbre, graves.
 Corpus, ut impulsæ segetes Aquilonibus, d^d horret:
 Litteraque^e articulo pressa tremente labat.
 Non te per meritum, quoniam^f malè cessit, s^g adoro.
 Debita sit^h factò gratia nulla meo:
 Sed nec pœna quidem. si non ego causa salutis,
 Non tamen est, cur sis tu mihi causa necis.
 Has tibi, plangendo lugubria pectora, lassas
 Infelix tendo trans freta longa manus.
 Hos tibi, iⁱ qui superant, ostendo mœsta capillos.
 Per lacrymas oro, quas tua^k facta movent:
 Fleste ratem, Theseu; versòque relabere ventor.
 Si prius occidero; tu tamen ossa^m feres.

INTERPRETATIO.

refer me quoque desitutam in terrâ deser-
 tâ. Ego non sum dissimulanda tuis elogiis.
 Nec pater est Ægeus nec tu filius Æthra
 Pittheidos: Scopuli & mare sunt tui paren-
 tes. Utinam Dij prastarent, ut me aspi-
 ces de supremâ puppe! tristis species flexis-
 set tuos oculos. Nunc etiam intueri non
 oculis, sed animo, quo tibi licet, stantem
 scopulo, cui aqua incerta obstrepit. Cerne
 comam sparsam per vultus mœrentis; &
 vestes ponderosas lacrymis, tanquam à plu-
 viâ. Corpus tremis ut segetes aëla Boreâ:

& littera signata digito trepidante vacillat.
 Non te precor per beneficium quandoquidem
 malè cessit: gratia nulla sit debita officio
 meo. Sed nec malum quidem: si ego non
 fui causa salutis, non est tamen, cur tu sis
 mihi causa mortis. Misera porrigo tibi trans
 vasa maria manus defessus tundendo mœ-
 sta pectora. Tristis exhibeo hos capillos qui
 supersunt. Rogo per lacrymas quas tua fa-
 cinora eliciunt, converte navem, Theseu;
 & revertere, vento mutato. Si prius occu-
 buero; tu tamen colliges ossa.

N O T A.

- Non ego] Vehemens est Ironia.
 Nec pater] Jam apertè indignationem
 prodit.
 Pittheidos] Pittheus Æthra pater fuit.
 Di facerent] Utinam adde: Deinde fe-
 cissent pro facerent intellige.
 Movisset] Certè; nam ipsa ejus verba
 movent.
 Horret] Frigore, timore, dolore.
 Articulo] Digito.
 Malè cessit] Malè enim beneficia in
 Theseum ingratum collocaverat.
 Adoro] Refertur verbum istud ad se-

quens, versu epistolæ penultimo, fleste. Fle-
 ste ratem, &c.

Facto] Beneficio, quo te ex labyrinthi
 erroribus, extraxi.

Qui superant] Nam ceteros avulsit.

Facta] Crudelia, scilicet; qui solam
 destituit. Sed vis quædam latet in voce tua.

Fleste] Ad me converte.

Feres] Alij habent leges: Illa verò non
 perit, ut videtur metuere; fuit enim postea
 Bacchi uxor, & translata in cœlum, ut jam
 supra vidimus. Quanquam alia fabulantur
 alij.

EPISTOLA UNDECIMA.

ARGUMENTUM.

Macareus & Canace, Æoli regis ventorum filij, cum turpiter se amarent, & consanguinitatis prætextu culpam tegentes concumberent, Canace filium peperit: quem cum clam à regia per nutricem emitteret, ut aleretur, infelix infans suo vagitu se avo prodidit. Qui filiorum incensus scelere, innocuum infantem iussit canibus exponi: & per satellitem Canace gladium misit, quo illa pro meritis uteretur; & se interfecisse creditur. Sed priusquam moreretur, Macareo, qui jam in templum Apollinis Delphici confugerat, hac epistolâ casum suum narravit, orans, ut expositi infantis ossa legat, & unâ cum suis urnâ componat.

CANACE MACAREO.

- ^a **S** ^b qua tamen ^c cæcis errabunt scripta lituris;
^d Oblitus à dominæ cæde libellus erit.
 Dextra tenet calamum; strictum tenet altera ferrum.
 Et jacet in gremio charta ^e soluta meo.
 5 Hæc est ^f Æolidos fratri, scribentis imago:
 8 Sic videor duro posse placere patri.
 Ipse necis cuperem nostræ spectator adisset;
^h Auctorisque oculis exigeretur ⁱ opus.
 Ut ferus est, multoque suis truculentior Euris,
 10 ^k Spectaret siccis vulnera nostra ^l genis.
^m Scilicet est aliquid, cum sævis vivere ventis:
 Ingenio ⁿ populi convenit ille sui.

INTERPRETATIO.

Si tamen aliqua scripta depravata erunt | tri sævo. Optarem ipse adflaret testis mortis
 Obscuris lituris; libellus erit deletus à | nostra; & opus perficeretur in conspectu au-
 nece Domina. Dextra movet stylum; altera | doris. Ut sævus est & multo terribilior suis
 habet gladium nudatum; & charta est ex- | Euris, vidisset plagas nostras oculis avidis.
 plicita in sinu meo. Hæc est species Æolidos | Nempe est aliquid vitam agere cum ventis
 scribentis fratri: sic videor placere posse pa- | asperis: ille respondet ingenio populi sui.

NOTÆ.

^a Si qua tamen] Propter istud tamen putaverunt nonnulli, interpolatoris sequentes duos versus huic epistolæ initium facere.

^e Æolis Æolida, quam non habet ipsa, salutem

Mittit, & armatâ verba notata manu. Frustrâ verò illi: nam, ut Æoli filiam sic morientem decebat, principio abrupto usâ est Canace; itâ ut sensus, non verba supplenda sint. Quis verò sensus fuerit spuriij illi duo versus declarant.

^b Qua] Si qua epistola mea partes.

^c Cæcis] Quæ vix legi possint.

^d Oblitus] Id est, In culpâ erit cades

Domina, quod epistola lituris oblita.

^e Soluta] Explicata.

^f Æolidos] De seipsâ Canace, Æoli filia, loquitur.

^g Sic] Ense ad meam necem parato. Patris arguit crudelitatem.

^h Auctoris] Patris, scil. qui ensen, quo se ipsa interficeret per satellitem miserat.

ⁱ Opus] Cades mea.

^k Spectaret] Alij habent spectasset.

^l Genis] Oculis: Ut supra in Ariadne.

^m Scilicet] Reddit rationem cur sævus sit pater. Sed latet quædam indignatio & Ironia.

ⁿ Populi] Venti.

Ille

Ille ° Noto P Zephiróque, & ° Sithonio Aquiloni
Imperat, & ° pennis, ° Eure proterve, tuis.
Imperat (heu!) ventis; ° tumidæ non ° imperat iræ:
° Possidet & vitiiis regna minora suis.

- 5 Quid juvat ° admotam per ° avorum nomina cælo
Inter cognatos posse referre Jovem?
Num minus infestum funebria munera ° ferrum
Fœmineâ teneo, non mea tela, manu?
O utinam, Macareu, quæ nos commisit in unum,
10 Venisset ° leto serior hora meo!
Cur unquam plus me, frater, quam frater amasti?
Et tibi, non debet quod soror esse, fui?
Ipsa quoque ° incalui: qualémque audire solebam,
° Nescio quem sensi corde tepente ° Deum.
15 ° Fugerat ore color: macies ° adduxerat artus:
Sumebant minimos ora ° coacta cibos.

INTERPRETATIO.

Ille imperium tenet in Austrum & Favonium & Borean Thracium, & pennas tuas, subsolane procer. (Heu!) temperat ventos; non temperat iram ferventem: Et habet regna minora suis vitiiis. Quid prodest sublatam cælo per nomina avorum posse annumerare Jovem inter consanguineos? Anne minus tracto fœmineâ dextrâ gladium odiosum, dona funesta, arma mihi non apta?

O utinam, Macareu, hora qua nos coëgit in unum advenisset tardior morte meâ! Quam obrem frater amasti me unquam plus quam frater? Et tibi fui quod germana non debet esse? Ipsa quoque sum incensa; & sum experta nescio quem Deum pectore tepido, qualem consueveram audire. Color excesserat facie: macies contraxerat membra: ora invisa capiebant minimum alimentum.

NOTÆ.

° Noto] Vento à meridie flanti.
P Zephiróque] Ab occasu.
° Sithonio] Threicio, à Sithone monte Thraciæ; quæ Græciæ & Italiæ respectu, ad Septentrionem vergit; Unde Aquilo seu Boreas flatus emittit.
° Pennis] Alati enim leves venti finguntur.
° Eure] Flat Euris ab ortu.
° Tumidæ] Quæ ad eò ventis furentibus est savior.
° Imperat] Jam apertè Canaces dolor erumpit.
° Possidet] Ventos, quibus imperat, pater asperitate & savitiâ superat.
° Admotam cælo] Vide, quæso, quomodo granditatem rebus per verba Poëta tribuat. Solemus nos dicere Gallicè, *Il est descendu de la race des Dieux*, & similia. Vicius loquimur; at tanta non est dignitas.
° Avorum] Jam videtur vox ista in numero plurali rei dignitatem, ut versui numerum, addere: quod contrà est, nam quò

propior Jovem Poëta Canacen posuisset, eò majorem fecisset. Potuit autem, siquidem, ut quibusdam placitum, Jupiter pater fuit Æoli. At, ne quid temerè in Poëtam scripsisse videar, sciendum, quòd obscurum valdè, & parùm cognitum sit genus Æoli, diversissimæque de eo scripserint Mythologi. Ex quo Poëtæ opus fuerit fortè longâ avorum & atavorum serie, non modò à maternâ sed & paternâ parte, ut Canacen usque ad Jovem attolleret.

° Ferrum] Gladium, quem pater misit.
° Leito serior] Id est, nunquam venisset, qua leti causa.
° Incalui] Amore incensa fui.
° Nescio quem] Qui anidè incognitus fuerat.
° Deum] Cupidinem.
° Fugerat] Pallent enim amantes.
° Adduxerat] Contraxerat; Corrueverat; Attenuaverat.
° Coacta] Amore; qui cibi tollit appetentiam.

- Nec somni faciles, & nox erat ⁱ annua nobis :
 Et gemitum nullo læsa dolore dabam.
 Nec cur hæc facerem, poteram mihi reddere causam :
 Nec noram, quid amans esset : at illud eram.
 5 Prima malum nutrix animo præsensit anili :
 Prima mihi nutrix, *Æoli*, dixit, *amas*.
 Erubui, gremioque pudor ^k dejecit ocellos.
 Hæc satis ^l in tacita signa fatentis erant.
 Jamque ^m tumescebant vitati pondera ventris,
 10 *Ægræ*que ⁿ furtivum membra gravabat ^o onus.
 Quas mihi non herbas, quæ non medicamina nutrix
 Attulit, ^p audaci ^q supposuitque manu ?
 Ut penitus nostris (hoc te celavimus ^r unum)
 Visceribus crescens excuteretur onus.
 15 Ah ! nimium vivax admotis restitit infans
^f Artibus ; & tectus tutus ab ^t hoste fuit.
 Jam novies erat orta ^u soror pulcherrima Phœbi ;
 Denaque luciferos Luna movebat equos.
 Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores ,
 20 Et rudis ad partus, & nova miles eram.
 Nec tenui vocem. *Quid*, ait, *tua crimina prodis ?*
 Oræque clamantis conscia pressit anus.

I N T E R P R E T A T I O.

Nec somni leves, & nox erat nobis longissima : & gemebam nullo dolore pressa. Nec poteram mihi indicare causam cur hac agerem : nec cognoveram, quid esset amans; at illud eram. Nutrix prima subodorata est malum mente anili; nutrix prima mihi dixit, *Æoli* amas. Pudore suffusa sum, & pudor demisi oculos in sinum. Hæc indicia in silente erant consentiens. Jamque onera uteri temerati turgescabant; & sarcina secreta impediebat artus morbidos. Quas herbas, qua medicamenta non mihi exhibuit nutrix, & subjecit manu temeraria,

ut pondus adolescens prorsus deiceretur nostris praeordiis? (tibi occultavimus hoc unum) Ah! factus nimium vivax, fuit firmus adversus medicamina adhibita, & fuit defensus & securus ab hoste. Jam soror formosissima Phœbi erat renovata novies, & luna decima agebat equos luciferos. Ignorabam qua mihi esset causa dolorum subitaneorum, & eram imperita ad partus, & miles novitia. Nec compeisci vocem. Quamobrem, anus inquit, tua proferes flagitia? Et particeps flagitij obtrunxit ora exclamantis.

N O T A.

ⁱ *Annua*] Nox una, praetadio & amoris impatientia, annus videbatur.

^k *Dejecit*] Pudoris proprium.

^l *In tacita*] Id est, licet tacerem, hæc factis indicabant me amorem meum confiteri.

^m *Tumescebant*] Ventræque adeo tumidum efficiebant.

ⁿ *Furtivum*] Furto, stuproque conceptum.

^o *Onus*] Puer, quem utero gestabat.

^p *Audaci*] Ut quæ facinus admittebat.

^q *Supposuitque*] Utero ad excutiendum factum apposuit.

^r *Unum*] Refertur ad hoc.

^f *Artibus*] Medicaminibus.

^t *Hoste*] Anni, scilicet, quæ illum medicinis quæsitavit interficere.

^u *Soror*] Luna, Nonus mensis lunaris præterierat.

Quid * faciam infelix ? gemitus dolor edere cogit ?

Sed timor, & nutrix, & pudor ipse, verant.

Continuò gemitus, elapsâque verba ⁊ rependo :

Et cogor lacrymas combibere ipsa meas.

5 Mors erat ante oculos ; & opem ⁊ Lucina ⁊ negabat :

Et grave, si morerer, ^b mors quoque crimen erat.

Cùm superincumbens, ^c scissâ tunicâque comâque,

^d Pressâ refovisti pectora nostra ^e tuis.

Et mihi, *Vive soror, soror ô carissima, dixi,*

10 *Vive : nec unius corpore perde ^f duos.*

Spes bona det vires : fratri nam nupta futura es.

Illius, es & de quo mater, & uxor eris.

Mortua (crede mihi) tamen ad tua verba revixi :

Et positum est uteri crimen onûsque mei.

15 ^h Quid tibi grataris ? mediâ ⁱ sedet Æolus aulâ :

Crimina sunt oculis surripienda patris.

^k Frugibus infantem, ramûsque albens olive,

Et levibus ^l vittis sedula celat anus :

Fictâque sacra facit, ^m dicitque precantia verba.

20 ⁿ Dat populus sacris, dat pater ipse, viam.

INTERPRETATIO.

Quid agam misera ? Dolor subigit gemere ; sed metus, & nutrix & ipse pudor prohibent. Protinus reprimò gemitus & voces qua exciderant : & cogor ipsa absorbere meas lacrymas. Mors erat pra oculis ; & Lucina recusabat auxilium : & obitus erat etiam scelus atrox, si fato fungerer. Cùm superstratus vestibus & capillis laniatis recalcificasti nostra pectora forata unius. Et mihi dixisti, Vive soror, ô soror dilectissima vive : nec interfice duos corpore unius. Bona spes

sufficiat vires : nam futura es uxor fratris. Eris conjux illius de quo es mater. Defuncta (crede mihi) tamen excitata sum ad tua verba : & crimen & pondus alvi mea est depositum. Quamobrem tibi gratularis ? Æolus regnat mediâ aulâ. Flagitia sunt subtrahenda oculis patris. Anus diligens occultat infantem frugibus & frondibus olive canentis, & fasciis levibus : & operatur sacris simulatis, & profert verba orantia. Populus cedit viâ sacris, ipse pater cedit.

N O T A.

* Faciam] Pro facerem.

⁊ Rependo] Reprimò.

⁊ Lucina] Juno ; Quæ parturientibus adesse solet.

^a Negabat] Factum emittere non poteram.

^b Mors quoque] Quia crimine accelerata.

^c Scissa] Ex dolore, quòd sororem ita laborantem videret.

^d Pressa] Doloribus, scil.

^e Tuis] Dixit ipsum superincubuisse.

Solanus enim, quos amamus, in dolorum & mortis angustiis, benevolentiae & amoris testificandi causâ, solandi etiam, amplecti.

^f Duos] Te & filium.

^g De quo] Cujus factò. De seipso Macareus loquitur.

^h Quid tibi] Seipsam alloquitur ; quæ, tanquam de bono aliquo, de partu suo visa est loqui : cùm perniciis ab Æoli crudelitate immineret.

ⁱ Sedet] Qui otiosè omnia circumspicit, omnibûsque providet.

^k Frugibus] Molâ falsâ ; quâ in sacrificiis utebantur. Ut infantem auferret, simulavit anus se quæ ad rem sacram faciendam requisita essent, portare.

^l Vittis] Fasciis, quibus victimæ coronabantur.

^m Dicitque precantia] Hymnos & supplicationes.

ⁿ Dat] Id est, Omnes loco & viâ cedunt ; nec quisquam anni avertit impedimentum.

- Jam prope ^o limen erat : patrias ^p vagitus ad aures
 Venit, & indicio proditur ^q ille suo.
 Eripit infantem, ^r mentitâque sacra revelat
 Æolus. insanâ regia voce sonat.
 5 Ut mare ^f fit tremulum, tenui cum ^t stringitur aurâ;
 Ut quatitur ^u tepido ^x fraxina virga noto;
 Sic mea ^y vibrari pallentia membra videres.
 Quassus ab imposito corpore lectus erat.
^z Irruit; & nostrum vulgat clamore ^a pudorem:
 10 Et vix à misero continet ore manus.
 Ipsa nihil, præter lacrymas, pudibunda profudi:
 Torpuerat gelido lingua retenta metu.
 Jamque dari parvum canibûsque avibûsque nepotem
 Jusserat; in solis destituîque locis.
 15 Vagitus dedit ille miser; sensisse putares:
 Quâque suum poterat voce rogabat avum.
 Quid mihi tunc animi credas, germane, fuisse;
 (Nam potes ex animo colligere ipse tuo)
 Cùm mea me coram silvas ^b inimicus in altas
 20 ^c Viscera montanis ferret edenda lupis?
^d Exierat thalamo: tunc demum pectora plangi
 Contigit, inque meas unguibus ire genas.

I N T E R P R E T A T I O.

Jam ad limen pervenerat: vagitus penetravit ad patris aures, & ille detegitur indicio suo. Æolus corripit infantem, & detegit sacra fissa: regia personat voce boante. Quemadmodum mare tremat, cum raditur vento levi; quemadmodum virgultum fraxineum pulsatur Austro calido; sic cerpes meos artus pallidos tremere. Cubile concutiebatur à superstrato corpore. Pater irrumpit & propalat clamore nostrum dedecus: & vix abstinet manus à facie infelici. Ego pudore suffusa nihil nisi lacrymas

emisi: Lingua stupuerat repressa timore frigido. Jamque imperaverat tenerum nepotem projici canibus & avibus; & relinqui in locis desertis. Ille infelix edidit vagitus; crederes intellexisse: & orabat avum suum verbis quibus poterat. Quid putes, frater, fuisse tunc mihi animi; (nam potes ipse inferre ex ingenio tuo) cum in meo conspectu deferret præcordia mea in excelsus silvas devoranda à lupis montanis? Excefferat cubiculo: tunc denique concessum tundi pectora, & immittere ungues in meas genas.

N O T A.

^o *Limen*] Ad regie Portam pervenerat, quâ egrederetur.

^p *Vagitus*] Pueruli clamor.

^q *Ille*] Infans.

^r *Mentita*] Infantem ipsum; quem sacra esse anus simulaverat.

^f *Fit tremulum*] Fremit & crispatur cum primum vento agitur.

^t *Stringitur*] Leviter percutitur, & corrugatur.

^u *Tepido*] Quia spirat à meridie.

^x *Fraxina*] Cujus folia tenuia & oblonga facile commoventur. *Fraxina* verò positum pro *fraxinea*.

^y *Vibrari*] Moveri, tremere.

^z *Irruit*] In meum cubiculum intrat.

^a *Pudorem*] Dedecus, infamiam.

^b *Inimicus*] Quivis ejus patris satellites, qui infantem in sylvas & loca sola deferret.

^c *Viscera*] Filium meum.

^d *Exierat*] Pater, scil.

- Interea patrius vultu mœrente satelles
 Venit, & indignos edidit ore sonos :
 * *Æolus hunc ensẽm misit tibi* : ^f tradidit ensẽm :
Et jubet ex 8 merito scire ^h *quid iste velit.*
 5 Scimus ; & utemur violento fortiter ense :
 Pectoribus ⁱ condam dona paterna meis.
 His mea muneribus, genitor, connubia donas ?
 Hac tua dote, pater, filia dives erit ?
 Tolle procul decepte faces, ^k Hymenæe, maritas :
 10 Et fuge ^l turbato recta ^m nefanda pede.
 Ferte ⁿ faces in me, quas fertis, ^o Erinnyes ^p atræ :
 Ut meus ex ^q isto luceat igne rogos.
 Nubite ^r felices ^t Parcæ ^u meliore sorores.
 Admissi memores sed tamen este mei.
 15 ^v Quid puer admisit ^x tam paucis editus horis ?
 Quo læsit facto, vix bene natus, avum ?
^y Si potuit meruisse necem, meruisse putetur.
^z Ah miser admissio plectitur ille meo !

INTERPRETATIO.

Interea minister patrius accedit vultu tristi, & emisit ore horrendas voces : Æolus mittit tibi hunc gladium : porrexit gladium : & imperat nosse ex merito quid iste significet. Novimus ; & utemur intrepide salvo gladio : abdam munera paterna meo cordi. Munerarius pater his donis meum conjugium ? Filia tua, pater, eris opulenta hac dote. Hymenæe eluse, procul summove tadas nuptiales : & vita domum scelestam

pede exterrito. Furia nigra in me concutite faces quas geritis ; ut rogos meus accendatur ex isto igne. Sorores beata nubito fato latiore, sed tamen memineritis mei facinoræ. Quid puer patravit natus ante tam paucas horas ? Quo facinore offendit avum, vix bene editus ? Si potuit meruisse mortem, credatur meruisse. Ah ille infelix punitur ob factum meum !

NOTÆ

- * *Æolus*] Verba sunt satellitis Æoli.
^f *Tradidit ensẽm*] Verba Canaces.
⁸ *Merito*] Per crimen, incestum scilicet.
^h *Quid iste velit*] *Quid cum isto gladio sibi faciendum.*
ⁱ *Condam*] *Me eo interficiam.*
^k *Hymenæe*] Deus nuptiarum præses.
^l *Turbato*] *Celeri & precipiti.* Metonymia est antecedentis pro consequente.
^m *Nefanda*] *Propter meum incestum.*
ⁿ *Faces*] Nuptiis adhiberi solitas, ut antea vidimus.
^o *Erinnyes*] Furæ, malefactorum ultrices Dææ.
^p *Atræ*] Quia infernales.

- ^q *Isto*] *Infernali ; ex vestris facibus accenso.*
^r *Felices*] Id est, feliciter.
^t *Parcæ*] Ex Parcarum seu fatorum ordine omnia fieri Ethnici etiam crediderunt. Tres autem fuerunt Parcæ, Clotho, Lachesis, Atropos.
^u *Meliore*] *Magis propitiâ.*
^v *Quid puer*] Postquam de se statuit, ad infantem revertitur Canace ; ejusque causâ patrem arguit.
^x *Tam paucus horis*] Id est, *Ante paucas horas.* Gall. *Il y a si peu de tems.*
^y *Si potuit*] Permissione hac infontem puerum esse ostendit. Nec fortiter negat hæc figura ; & commiserationem movet.
^z *Ah*] *Commiserantis.*

- Nate, dolor matris, rapidarum præda ferarum,
 (Hei mihi!) ^a natali dilacerare tuo:
 Nate, parum fausti miserabile ^b pignus amoris;
 Hæc tibi prima dies, hæc tibi summa fuit.
 5 Non mihi te licuit lacrymis perfundere ^c justis:
 In tua ^d non tonsas ferre sepulcra comas.
 Non ^e superincubui: non oscula frigida carpsi.
 Diripiunt avidæ viscera nostra feræ.
 Ipsa quoque infantes ^f cum vulnere prosequar umbras:
 10 ^g Nec mater fuero dicta, nec orba diu.
 Tu tamen, ô frustra miseræ ^h sperate sorori,
ⁱ Sparsa precor nati collige membra tui:
 Et refer ad matrem, socioque impone sepulcro:
 Urnaque nos habeat, quamlibet arcta duos.
 15 Vive memor nostri, lacrymasque in vulnere funde:
 Neve ^k reformida corpus amantis amans.
 [^l Tu (rogo) ^m projectæ nimium mandata sororis
ⁿ Perfer. mandatis ^o perfruar ipsa patris.]

INTERPRETATIO.

*fili, dolor matris rapina ferarum avida-
 rum (Hei mihi!) discerpis tuo die natali:
 fili, pignus flebile amoris infelicis; hac fuit
 tibi prima lux, hac tibi fuit ultima. Non
 mihi fuit concessum te irrorare iustus lacry-
 mis, non immittere in tuos rogos capillos de-
 sectos. Non me superimmisi: non sumsi os-
 cula gelida: fera rapida dilaniant nostra
 præcordia. Ipsa quoque comitabor umbras
 infantes cum vulnere: nec dicta fuero diu*

*mater, nec orba. Tu tamen ô incausam spe-
 rare infelici sorori, collige artus diffisos filij
 tui; & eos reporta ad matrem, & immitte
 tumulto communi; & urna quantumvis
 parva capiat nos duos. Vive memor nostri,
 & effunde lacrymas in plagam; neve me-
 tus amans corpus amantis. Tu (quæso) per-
 fice iussa sororis nimium infelicis: ipsa exe-
 quat imperata patris.*

NOTÆ.

- ^a Natali] Die, scilicet.
^b Pignus amoris] Hinc liberi Pignora
 simpliciter dicuntur.
^c Justis] Quæ, cum iusta mortuo per-
 solvuntur, in exequiis effunduntur.
^d Non tonsas] Hubertinus has duas voces
 conjunctim legit. Non bene, credo. Opti-
 mè Micillus non refert ad licuit; deinde
 tonsas simpliciter intelligit comas; quas, fu-
 nerali more etiam tondere, & in rogam, aut
 sepulcrum mittere, in gravi funere mulieres
 solebant.
^e Superincubui] Parentes enim, ex affectu,
 matres præsertim, cadavera etiam liberorum
 solent amplecti & osculari.
^f Cum vulnere] Id est, per vulnus quod

- mibi gladio infligam.*
^g Nec mater] Quia mortuum est filius, &
 ipsa jamjam moriatur.
^h Sperate] In matrimonium, scil.
ⁱ Sparsa] A canibus & lupis huc illuc
 distracta.
^k Reformida] Quanquam ipsa mortuum
 cadaver exhorruisset.
^l Tu rogo] Totum hoc distichon à ma-
 nu secundâ in Puteaneo codice, optimè in-
 terpolatorum esse, & elegantia Ovidiana in-
 dignum censuit clarissimus Heinsius.
^m Projecta] Infelicis & abjecta.
ⁿ Perfer] Perfice.
^o Perfruar] Quod imperavit pater effi-
 ciam.

MEDEA JASONI.

EPISTOLA DUODECIMA.

III

A R G U M E N T U M.

Jason, cum primùm Colchom astigis, à Medea, Ætæ Colchorum regis & Hecates filia, receptus est, & amatus: interpositæque conjugij sponsione, illum edocuit, quonam pacto ad optatam perveniret pradam. Aureo igitur vellere rapto, clam cum Medea fugam arripuit. Quos cum insequeretur Ætæa, illa Absyrti fratris, quem secum ducebat, occisi membra dispersit: ut ita patrem ossa filij legentem, moraretur. Et sic incolumes in Thesaliam tandem devenerunt: ubi Æsonem Jasonis patrem, annis jam decrepitum, ad viridem ætatem reduxit. Jason dein, Medeam repudiavit: & Creusam, Creontis regis Corinthiorum filiam, uxorem assumpsit. Furibunda igitur Medea ad Jasonem scripsit, ingratum ejus animum accusat, præsentemque ultionem, nisi recipiatur, interminatur.

MEDEA JASONI.

- A** T tibi ^b Colchorum (memini) ^c regina ^d vacavi;
^e Ars mea, cum peteres, ut tibi ferret ^f opem.
^g Tunc, quæ ^h dispensant mortalia ⁱ fila, ^k sorores
 Debuerant fusos ^l evoluisse meos.
^m Tunc potui Medea mori ⁿ bene. quicquid ab illo
 Produxi vitæ tempore, ⁿ pœna fuit.
 Hei mihi! cur unquam juvenilibus ^o acta lacertis.
 P Phryxæam petiit ^p Pelias ^r arbor ovem?

I N T E R P R E T A T I O.

A T. (memini) ego regina Colchorum tibi operam præstiti, cum rogares, ut ars mea tibi auxilium praberet. Tunc sorores, quæ dividunt fila mortalia, debuerant exhaustisse fusos meos. Tunc potui Medea bene fato fungi: quidquid protraxi vitæ ab illo tempore fuit supplicium. Hei mihi! quamobrem navis Pelias impulsa brachiis juvenilibus expetivit vellus Phryxæum.

N O T A.

- ^a *Ar]* Admirantis est simul & indignantis. Principio verò utitur abrupto, ubi multa subintelligenda sunt, majoris affectus declarandi causâ.
^b *Colchorum]* Colchi populi sunt Ponti Euxini, ab ortu, accolæ.
^c *Regina]* Quippe Ætææ Colchorum regis filia.
^d *Vacavi]* Operam præstiti; inserviivi.
^e *Ars]* *Magica:* Veneficiis verò Medea notissima.
^f *Opem]* In tollendo vellere aureo; omnibûsque, quibus septum erat illud inceptum, superandis difficultatibus.
^g *Tunc]* Cum primùm opem meam petiisti.
^h *Dispensant]* Cuique vita modum & mensuram assignant.
ⁱ *Fila]* Tres parcas fatale exercere lani-
 ficiûm; earumque primam stamen ducere, alteram fûsum versare, tertiam filum abrum-
 pere, ex fabulis notissimum. Quanquam va-
 riè hæc omnia fingunt Poëtæ.
^k *Sorores]* Parcæ.
^l *Evoluisse]* Id est, *Vita mea finem im-*
posuisse.
^m *Bene]* Quia felix & honesta ad illud
 tempus fueram.
ⁿ *Pœna]* Nam per criminum omnia ge-
 nera, curasque & dolores, vitam iraduxi.
^o *Acta]* Impulsa.
^p *Phryxæam]* Vellus aureum; quod
 Marti Phryxus appendit.
^q *Pelias]* Thessalicâ; à Pelio monte
 Thessaliæ, ubi decidit arbores, ex quibus
 Argo navis fabricata est. Muliebri verò mo-
 re malorum suorum causam Medea longè
 repetit.
^r *Arbor]* Pro navi, quâ in Colchos
 vecti sunt Argonautæ.

- Cur unquam Colchi ^f Magnetida vidimus Argo;
^t Turbaque ^u Phasiacam Graja ^x bibistis aquam?
 Cur mihi ^y plus æquo ^z flavi placuere capilli;
 Et decor, & ^a linguæ gratia ficta tuæ?
 5 Aut (semel in nostras quoniam ^b nova puppis arenas
 Venerat, audaces attulerátque viros)
 Isset ^c anhelatos non ^d præmedicatus in ignes
^e Immemor ^f Æsonides, ^g oraque adunca boum.
^h Semina jecisset; totidem sensisset & ⁱ hostes:
 10 ^k Ut caderet cultu cultor ab ipso suo.
 Quantum perfidiæ tecum, scelerate, perisset!
 Demta forent capiti quàm mala multa meo!
 Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas.
^l Hac fruam: hæc de te gaudia sola feram.
 15 ^m Jussus ⁿ inexpertam Colchos advertere puppim,
 Intraſti patriæ regna ^o beata meæ.

INTERPRETATIO.

Cur unquam Colchi aspeximus Argo Magnetida; & agmen Græcum potastis aquam Phasiacam? Quamobrem coma flava & forma & lepos simulatus lingua tua arriserunt mihi plus justo? Aut (quandoquidem nova navis semel appulerat nostris littoribus, & advexerat viros temerarios) ingratus Æsonides descendisset nullis medicamentis præmunitus in ignes efflatus, & ora re-

curva boum. Sparſisset semina; & expertus esset totidem hostes, ut ipse agricola interires ab agriculturâ suâ. Quantum perfidia tecum interiisset, scelestè! quàm multa mala subiraſſa essent meo capiti! Est aliqua suavis obſistere beneficium immemori. Hæc gaudebo; consequar de te hanc solam voluptatem. Coactum Colchos dirigere rudè navem, subiisti regna felicia patria mea.

NOTÆ.

^f Magnetida] Theſſalicam; à Magnetidâ, regiunculâ Theſſaliæ, in quâ mons Pelius; nisi quod verius illam huic conterminam dixeris.

^t Turba] Argonautæ.

^u Phasiacam] Colchicam; à Phasi, Colchorum fluvio.

^x Bibistis] Id est, Cur venistis? Vim majorem habet interrogatio, quàm si dixisset simpliciter, se optare ut nunquam Argonautæ Colchos vidissent.

^y Plus æquo] Ut tui causâ patrem prodiderim, aliâque multa patraverim.

^z Flavi] Qui etiam nunc sunt in pretio. Blondi.

^a Lingua] Dicit, Jasonem mellita verba, orationemque benè comtam, dolo malo, ut ipsam caperet, quæſivisse: non ex animo nec verâ gratiâ locutum esse.

^b Nova] Cui similem nunquam viderant. Quamquam Ovidius, alique, primam Argo navem fuisse voluerunt.

^c Anhelatos] Ex taurorum Athenipedum naribus emissos.

^d Præmedicatus] Venenit Medea Jasonem instruxerat, ne in subigendis Tauris ab ipsis læderetur. De quibus omnibus suprà in Hypsipyle.

^e Immemor] Beneficiorum à me acceptorum, scil. Ingratus.

^f Æsonides] Jason, Æsonis, Theſſaliæ regis filius.

^g Ora adunca] Propter cornua.

^h Semina] Dentes serpentis.

ⁱ Hostes] Qui ex jactis seminibus nati sunt.

^k Ut caderet] Ut Jason, qui tanquam agricola dentes Serpentis in terram misisset, ab hostibus armatis, qui ex illo semine nascerentur, interficeretur.

^l Hac] Exprobrandi, scil. beneficium.

^m Jussus] A Pelia patre tuo.

ⁿ Inexpertam] Navi tribuit quod nautis referendum.

^o Beata] Ditia.

Hoc

Hoc illic Medea fui, ^p nova nupta quod ^q hîc est.

Quàm pater est illi, tam mihi dives erat.

Hic ^r Ephyren ^f bimarem; ^t Scythiâ ^u tenuis ^x ille ^y nivosa

Omne tener, ^z Ponti quâ plaga læva jacet.

5 Accipit hospitio ^a juvenes Ætæa Pelasgos,

Et ^b premitis pictos corpora Graja toros.

Tunc ego te vidi: tunc cœpi scire quid esses.

Illâ fuit mentis prima ruina meâ.

Ut vidi, ut perij; ^c nec notis ignibus arsi.

10 ^d Ardet ut ad magnos pinea tæda Deos.

Et formosus eras, & me mea ^e fata trahebant.

^f Abstulerant ^g oculi lumina nostra tui.

Perfide, ^h sensisti. quis enim bene celat amorem?

ⁱ Eminent indicio prodita flamma suo.

15 Dicitur intereâ tibi ^k lex; ut ^l dura ferorum

Insolito premeres ^m vomere colla boûm.

INTERPRETATIO.

Ego Medea illic id fui, quod nova nupta est hîc. Pater erat mihi tam opulentus, quàm pater est illi. Hic imperium habet in Ephyren bimarem; ille in omnem partem Scythia nivalis quâ regio sinistra Ponti porrigitur. Ætæa excipit hospitio juvenes Pelasgos; & vos, Graci, discumbitis lectis pictis. Tum ego te aspexi, tunc primum cognovi quid esses: illa prima fuit perniciës animi mei. Ut aspexi ut interij, nec in-

censa sum flammis cognitis. Incensa sum tanquam tæda pinea flagrat ad magnos Deos. Et pulcher eras & fata mea me cogebant. Oculi tui rapuerant nostros oculos. Perfide advertisti: quis enim bene regit amorem? Flamma apparet manifestata suo indicio. Intereâ conditio tibi proponitur, ut urgeres fortes cervices boûm ferocium vomere inassueto.

NOTA.

^p Nova nupta] Creusa: de qua in argumento.

^q Hîc] Creon, Creusæ pater.

^r Ephyren] Corinthus est, cui primò illud nomen datum.

^f Bimarem] Quia est inter duo maria.

^t Scythiâ] Alij habent Scythia latus ille nivosa. De Scythis jam antea diximus, qui populi fuerunt Asiæ, itémque Europæ.

^u Tenuis] Id est, Usque ad Scythiam.

^x Ille] Pater meus.

^y Nivosa] Frigidâ; quia multum ad Septentrionem vergit.

^z Ponti] Maris Euxini.

^a Juvenes] Argonautas, Gracos.

^b Premitis] Discumbitis in lectis, tapetibus ornatis.

^c Nec notis] Id est, maximis: nisi fortè indicat tantum, se antea non amasse.

^d Ardet] Arsi, ut tæda ardet.

^e Fata traheb.] Dicit se, & Jasonis elegantia, & fato suo ad ipsum amandum compulsam fuisse.

^f Abstulerant] Id est, Nisi se, nihil amplius videre poteram. Quod maximum est indicium amoris.

^g Oculi] In illis verò vis multa est ad provocandum amorem.

^h Sensisti] Me amore teneri.

ⁱ Eminent] Apparet.

^k Lex] Quâ vellus aureum tollendum erat.

^l Dura] Ferocia, minâsque jugo assueta.

^m Vomere] Non equidem vomere, sed jugo premuntur colla boûm; nisi quòd jugo aratrum, cujus vomer pars est; alligatur.

- [ⁿ Martis erant tauri plus, quàm per cornua, sævi;
 Quorum terribilis ^o spiritus ignis erat.]
 Ære ^p pedes solidi, prætentæque naribus æra:
 Nigra per afflatus hæc quoque facta suos.
 5 ^q Semina præterea ^r populos genitura juberis
 Spargere ^s devotâ lata per arva manu,
^t Qui peterent ^u secum natis tua corpora telis.
 Illa est agricolæ ^x messis iniqua suo.
^y Lumina custodis succumbere nescia somno
 10 Ultimus est aliquâ ^z decipere arte labor.
^a Dixerat Æetes. ^b mœsti consurgitis omnes:
 Mensæque purpureos ^c deserit alta toros.
^d Quàm tibi nunc ^e longè regnum dotale Creüsæ,
 Et socer, & ^f magni nata Creontis erant?
 15 Tristis abis. ^g oculis abeuntem prosequor udis:
 Et dixit tenui murmurare lingua, *Vale*.
 Ut positum tetigi thalamo ^h malè ⁱ saucia lectum;
^k Acta est per lacrymas nox mihi, quanta fuit.

INTERPRETATIO.

Tauri erant Martis magis terribiles quàm per cornua, quorum flatus erat flamma formidabilis. Pedes duri ære, & æra inducta naribus; hæc quoque facta æra per halitus suos. Imperavis insuper jacere manu consecratâ per vastos agros semina emissura populos, qui inveharentur in tua membra jaculis secum ortis. Illa messis parùm favet suo cultori. Labor postremus est fallere aliquo dolo oculos custodis fugientes supè-

rari à somno. Absolverat Æetes. Omnes prorumpitis: & mensa sublimis destituit lectos purpureos. Quàm procùl tibi erant tunc & regnum dotale Creüsæ & filia magni Creontis? Mœstus recedis. Comitor discedentem oculis humidis: & lingua dixit levi murmure, Vale. Postquàm malè vulnerata pressi torum admotum cubiculo; nox, quàm longa fuit, est mihi præterita per flatus.

NOTÆ.

ⁿ *Martis*] Hoc distichon Heinsio, Ovidianæ venæ esse non videtur. Videtur equidem: quomodo tamen ex textu tolli possint, non video.

^o *Spiritus*] *Halitus*. Orc flammam emittebant.

^p *Pedes*] *Ungula*, scilicet.

^q *Semina*] *Dentes serpentis*.

^r *Populos*] *Homines armatos*. De quibus in Hypsipyle.

^s *Devotâ*] *Qua se huic fato devoveret*. Ità optimè Hubertinus. Quo sensu devoti dicuntur, qui se in medios hostes, vel iuectabile discrimen præcipitant.

^t *Qui peterent*] *Qui in se irruerent*.

^u *Secum natis*] *Armati illi ex terrâ prociisse dicuntur*.

^x *Messis*] *Segetem intellige*.

^y *Lumina custodis*] *Oculos draconis per-*

vigilis, qui vellus aureum custodiebat.

^z *Decipere*] *Sopire*, putà.

^a *Dixerat*] *Omnia proposuerat qua prius absolvenda essent, quàm vellus aureum avelleres*.

^b *Mœsti*] *Quòd impossibilia crederent quæ imperabantur*.

^c *Deserit*] *Remota est mensa, postquàm Argonautæ surrexissent*.

^d *Quàm tibi*] *Quàm verò appositè jam istud internectit*.

^e *Longè*] *De iis minimùm cogitabas*.

^f *Magni*] *Ex Iasonis ingenio loquitur. Je crois qu'alors la Grandeur de vostre beau-père ne vous occupoit gueres l'esprit*.

^g *Oculis*] *Egregiè amorem suum declarat*.

^h *Malè*] *In perniciem meam*.

ⁱ *Saucia*] *Amore incensa*.

^k *Acta*] *Per totam noctem lacrymans*.

Ante oculos ¹ taurique meos, segetesque nefandæ ;

Ante meos oculos pervigil anguis erat.

Hinc amor, hinc timor est. ipsum ^m timor auget amorem.

ⁿ Mane erat, & thalamo chara recepta soror ;

5 Disjectamque comas averſaque in ora ^o jacentem

Invenit, & lacrymis omnia plena meis.

P Orat opem ^q Minyis : petit altera, & * altera habebit.

^r Æſonio juveni, quod rogat illa, damus.

^f Est nemus & ^t piceis & frondibus ^u ilicis atrum :

10 Vix illuc radiis solis adire licet.

Sunt in eo, fuerantque diù, * delubra Dianæ :

Aurea barbaricâ ſtat ^y Dea facta manu.

^z Nescio an exciderint mecum loca. venimus illuc.

Orſus es infido ſic prior ore loqui.

15 Jus tibi & arbitrium noſtræ Fortuna ſalutis

Tradidit : inque tuâ vitæque morſque manu.

^a Perdere poſſe ſat eſt ; ſi quem juvet ipſa poteſtas.

Sed tibi ſervatus gloria major ero.

INTERPRETATIO.

Et Tauri & ſegetes infanda oculis obverſabantur ; draco pervigil erat præ oculis meis. Ex una parte eſt amor , ex altera metus : amor creſcit ipſo metu. Manè erat & dilecta ſoror admiſſa in cubiculum me comperit & ſparſam capillos & cubantem in faciem averſam , & omnia redundantia lacrymis meis. Rogat auxilium Minyis. Altera rogat & altera habebit. Concedimus quod illa petit juveni Æſonio. Eſt nemus obſcurum & piceis , & ramis ilicis :

vix conceditur radiis Solis illuc Intrare. Stant in eo, & diù ſteterant templa Diana : Dea aurea erecta eſt facta manu barbaricâ. Haud ſcio an locorum oblitus fueris ſicuti mei. Illuc acceſſimus : ſic primus cæpiſti loqui ore perfido. Fortuna tibi obſulit jus & poteſtatem noſtra ſalutis , & vita & mors eſt in tuâ manu. Abundè eſt poſſe opprimere ; ſi quis delectetur ipſâ poteſtate. Sed liberatus, ero tibi laus major.

NOTÆ.

¹ Taurique] A quibus tibi metuebam.

^m Timor auget] Veriſſimum, & diligenter notandum. Seſe invicem acunt & augent affectus : imò inter ſe commutantur.

ⁿ Mane erat] Poſtquam matutinum tempus adveniſſet, Chalciope ſoror mea cubiculum meum intravit.

^o Jacentem in ora] Cubantem in faciem, ut mos eſt dolenſibus.

^p Orat] Quia naufragos ejus liberos, nudosque & inopes, Jaſon adjuverat ; ut reſert Hyginus.

^q Minyis] Argonautis : quorum dux Jaſon ex Iolcho oriundus ; quò ex Orchomeno, quod & Minyem dictum, coloni deduci, cui Jaſonem ſervavimus.

* Altera habebit] Creuſa , ſcilicet.

^r Æſonio] Jaſoni Æſonis filio.

^f Eſt nemus] Locum, ubi cum Medea Jaſon collocutus eſt, deſcribit.

^t Piceis] Picea arbor eſt , ex quâ reſina deſluit.

^u Illicis] Ilex arbor eſt glandifera, durifima.

^z Delubra] Templa, Diana dedicata.

^y Dea] Diana.

^z Nescio an] Id eſt, Nescio an locorum ſicut mei oblitus fueris. Affectum verò movet hæc commemoratio & dubitatio.

^a Perdere] Id eſt , Si quis poteſtate delectatur , ei ſatis eſſe debet quâ poſſit nocere, aut perdere: Nocere autem reverà non debet.

- Per mala nostra precor, quorum potes esse levamen ;
 Per ^b genus & numen cuncta videntis ^c avi ;
 Per ^d triplicis vultus ^e arcanâque sacra Dianæ ;
 Et si fortè alios gens habet ista Deos :
 5 O virgo, miserere mei ; miserere meorum !
 Effice me meritis tempus in omne tuum.
 Quodd ^f si fortè virum non dedignare ^g Pelasgum ,
 (Sed mihi tam faciles unde ^h meosque Deos ?)
 Spiritus ante meus tenues ⁱ vaneſcat in auras ,
 10 Quàm thalamo, niſi tu, nupta ſit ulla meo.
 * Conſcia ſit Juno, ^l ſacris præfecta maritis ;
 Et ^m Dea, marmoreâ cujus in æde ſumus.
 Hæc animum (& ⁿ quota pars hæc ſunt ?) movere ^o puellæ :
 Simplicis ; & dextræ dextera juncta meæ.
 15 ^p Vidi etiam lacrymas. ^q an pars eſt fraudis in illis ?
 * Sic citò ſum verbis capta puella tuis.

INTERPRETATIO.

Oro per mala noſtra quorum potes eſſe ſolacium ; per genus & poteſtatem avi omnia intuentis ; per faciem & ſacra myſtica Diana triplicis ; & ſi fortè hac natio agnoſcit alios Deos ; ô virgo movearis commiſeratione erga me ; movearis commiſeratione erga meos ! Devincito me tibi in omne tempus officiis. Quodd ſi fortè non ſpernaris virum Pelasgum , (ſed unde ſpectem Deos tam benignos mihi & faventes ?

Animâ mea prius diſcerpatur in æra ſubtilia , quàm uxor ulla , niſi tu , ſubeat meum cubiculum. Juno præpoſita ſacris jugalibus ſis teſtis ; & Dea , in cujus delubro marmoreo ſtamus. Hac (& quantula pars hac ſunt ?) tetigerunt mentem puella credula ; & manus commiſſa mea manu. Aſpexi etiam lacrymas : an pars doli invenitur in illis ? ſic puella ſum ſtatim decepta verbis tuis.

NOTÆ.

- ^b Genus] Tuum, ſcil.
^c Avi] Solu. Ætæ enim Medæ pater, illius fuit filius.
^d Triplicis] Quam Lunam in cœlis, Dianam in terris, Proſerpinam apud inferos Poëtæ fabulati ſunt : Illam etiam triplicite equino, humano, canino, fecerunt.
^e Arcana] Myſtica nocturnaque.
^f Si fortè] Non audent nunc ſperare, ſe non contentum iri Jaſonem, qui poſteâ Medeam ſpexit.
^g Pelasgum] Me Græcum. Fuerunt enim Pelasgi Græciæ populi.
^h Meos] Mihi propitios. Quamobrem ſperem Deos mihi uſque aded propitios, ut efficiant me à te non contemni.
ⁱ Vaneſcat] In nihilum redigatur.

- ^k Conſcia] Quæ mihi laſi ſui numinis pœnas infligat, ſi pejeravero.
^l Sacris maritis] Solennitatibus nuptialibus.
^m Dea] Diana.
ⁿ Quota pars] Dicit, ſe paucula referre eorum omnium quæ Jaſonem promiſerat.
^o Puella] Ipſius Medæ, ſcilicet.
^p Vidi etiam] Dicit etiam Jaſonem lacrymas effuſiſſe.
^q An pars eſt] Illud eſt quod de lacrymis, dixit Poëta in Phyllide :
 An & hæc ſimulare docentur ?
 Hæc quoque habent artes, quæque jumentur eunt ?
 * Sic] Cum juraffes ; Dextram dextera junxiſſes ; Lacrymas addidiſſes.

- ^r Jungis & aripedes ^f inadusto corpore tauros,
Et solidam ^t jusso vomere findis humum.
Arva venenatis pro semine dentibus imple:
Nascitur, & gladios scutâque miles habet.
- 5 ^u Ipsa ego, quæ dederam medicamina, ^x pallida sedi;
Cum vidi ^y subitos arma tenere viros.
Donec ^z terrigenæ (facinus miserabile) fratres
Inter se ^a strictas conseruere manus.
Pervigil ecce draco squammis crepitantibus horrens
- 10 Sibilat; & ^b torto pectore verit humum.
^c Dotis opes ubi tunc? ubi tunc tibi regia conjux?
Quique maris gemini distinet ^d Isthmos aquas?
Illa ego, quæ tibi sum nunc ^e denique barbara facta,
Nunc tibi sum pauper, nunc tibi visa ^f nocens;
- 15 ^g Flammea ^h subduxi medicato lumina somno:
Et tibi, quæ raperes, vellera ⁱ tuta dedi.
^k Proditus est genitor: regnum patriamque reliqui:
^l Munus in exilio quodlibet esse tuli.

INTERPRETATIO.

Et jugas tauros aripedes, corpore igni in-
sulto, & scindis terram duram vomere im-
perato. Spargis agros dentibus venenatis
pro semine: miles erumpit, & gerit enses &
clypeos. Ego ipsa, qua obtuleram medica-
menta, expallui; cum aspexi viros repen-
tinos tractare arma; usquedum fratres
terrâ sati (factum flebile) in sese invicem
converterunt manus expromtas. Ecce ser-
pens pervigil horridus squammis strepenti-

bus edit sibila; & abstergit terram sinuoso
pectore. Ubi tum divitia dotis? Ubi tum tibi
uxor regalis? Et Isthmus qui dividit aquas
maris duplicis? Illa ego qua sum tibi nunc
denique facta barbara, nunc sum tibi visa
egena, nunc tibi visa venefica, submovi oculos
igneos somno medicamine inducto; & tradidi
tibi vellera securè tollenda. Pater est pro-
ditus; deserui regnum & patriam: & exi-
stimavi bonum omne esse in exilio.

NOTA.

^r Jungis] Fugo subjicis. Narrat Medea,
quomodo à se impetrato auxilio, quæcum-
que pater Æetes imperavisset, Jason perfec-
cerit.

^f Inadusto] Referunt ad tauros: Malim
ego ad Jasonem; ut intelligatur Medæ ope
ipsum spiritu terribiles illos tauros incolumem subegisse.

^t Jusso vomere] Id est, Jussus terram
duram findis.

^u Ipsa ego] Quantum magis alij timere de-
buisse; tu præsertim, si absque medicami-
ne in certamen venisses.

^x Pallida] Ex timore oritur pallor.

^y Subitos] Subito natos.

^z Terrigena] Milites ex terrâ geniti.

^a Strictas] Strictu ensibus, in pugnam ex-
peditas.

^b Torto] Obliquè & sinuosè sese agitan-
do, serpentes protepunt.

^c Dotis] Quam ex Creusâ tuâ nunc spe-
ras.

^d Isthmos] Corinthiacum intellige, qui
maris utrimque illum alluentis aquas reti-
net, & dividit.

^e Denique barb.] Jasoni exprobrat, quòd
se barbaram appelleret, postquam aliò amo-
rem suum, beneficiorum oblitus transtulerit.

^f Nocens] Venefica.

^g Flammea] Flammam & ignem jaci-
lantia.

^h Subduxi] Sopivi, uno verbo.

ⁱ Tuta] Id est, qua tuè raperes.

^k Proditus] A me.

^l Munus in exilio] Id est, Exulare te-
cum, mihi omnium bonorum loco esse duxi.

Virginitas facta est peregrini præda latronis :

Optima cum cara^m matre relicta soror.

ⁿ At non te fugiens sine me, germane, reliqui.

^o Deficit hoc uno littera nostra loco.

^p Quod facere ausa mea est, non audet scribere dextra.

^q Sic ego, ^r sed tecum, dilaceranda fui.

Nec tamen ^t extimui^t (quid enim post ^u illa timerem?)

Credere me pelago^x fœmina, jamque nocens.

^y Numen ubi est? ubi Dî? meritas^z subeamus in alto,

^{io} Tu^a fraudis pœnas, ^b credulitatis ego.

^c Compressos utinam^d Symplegades elisissent,

Nostrâque^e adhærerent ossibus ossa tuis!

INTERPRETATIO.

Virginitas facta est rapina externi prado-
nis; optima soror destituta est cum matre
dilectissima. At frater, abiens non te dese-
rui. Epistola nostra manca est hoc uno loco.
Manus non audet consignare quod sustinuit
patrare. Ego sic fui dilanianda, sed te-
cum. Nec tamen sum verita (quid enim

vererer post illa?) puella etiam scelerata
committere me mari. Ubi est numen? Ubi
Dij? Afficiamur suppliciiis meritis, in
mari, tu doli, ego simplicitatis. Utinam
Symplegades oppressissent constrictos, & ossa
nostra conjungerentur ossibus tuis!

NOTÆ.

^m Matre] Hypscam eam vocant nonnul-
li; plerique Idyiam.

ⁿ At non te] Fratris Abſyrti vices dolet;
quem ut inſequentem patrem remoraretur
fugiens Medea laceravit; membrâque ejus,
quæ ille colligeret, huc illuc per viam diſ-
perſit.

^o Deficit] Quia ex omnibus qua pro te
feci, hoc unum eſt, quod ſcribere non audeo.
Loquitur de fratris lacerati morte.

^p Quod facere] De fratris laceratione
iterum loquitur.

^q Sic] Ut frater à me diſcerptus eſt.

^r Sed tecum] Quia etiam meruiſti.

^t Extimui] Ex conſcientiæ ſtimulis,
quæ ſontibus vindictam furiâſque obji-
cit.

^u Quid enim] Ne jocum ex verbis male
captaſſe Naſo videatur, Medæ totam ſen-
tentiam ſic accipe. Quanquam nunc non au-
deam ſcribere qua ipſa patravi; non veri-
ta ſum tamen antea mari me credere: nam
quid non auſa eſſet qua potuiſt ea omnia
qua in patrem & fratrem peccaui, admit-
tere? Se ſatetur antea inconfulte ac veluti

per dementiam, aut rabie quâ tam divexa-
tam, omnia feciſſe.

^u Illa] Patrem proditum, fratrem la-
niatum.

^x Fœmina] A naturâ timidior.

^y Numen] Deorum poteſtas, quâ ſontes
puniremur.

^z Subeamus] De præterito attentè co-
gitans, ut de præſenti loquitur. Id eſt, Cur
non in profundum ultrici Deorum irâ pro-
jecti fuimus?

^a Fraudis] In me.

^b Credulitatis] Quæ tibi perſido credide-
rim. Verius dixiſſet crudelitatis; niſi me-
tri ratio repugnaret.

^c Compreſſos] Quia procùl viſentibus
juncti videbantur ſcopuli Symplegades, ideo
eos diſjungi, dein concurrere Poëtæ fabulati
ſunt. Hinc viſes quamobrem dixit Medea,
compreſſos.

^d Symplegades] Cyanæ etiam dictæ ſunt
duæ inſulæ, vel potiùs ſcopuli in Boſphoro
Thraciæ, aut veriùs in Ponti-Euxini oſtio.

^e Adhærerent] Poſtquam colliſa ſimul &
confracta fuiſſent.

- Aut nos Scylla ^f rapax & canibus misisset edendos?
^h Debuìt ingratis Scylla nocere viris.
ⁱ Quæque vomit fluctus totidem, totidémque resorbet,
 Nos quoque ^k Trinacriæ supposuisset aquæ.
⁵ Sospes ad ^l Hæmonias victor que reverteris urbes:
 Ponitur ad patrios aurea ^m lana Deos.
ⁿ Quid referam Pelix natus ^o pietate nocentes,
^p Cæsa que virgineâ membra paterna manu?
^q Ut culpent alij, tibi me laudare necesse est:
¹⁰ Pro quo sum toties esse coacta nocens.
 Ausus es ô, (justo defunt sua verba dolori)
 Ausus es, ^r Æsoniâ, dicere, cede domo.
 Jussa domo cessi, natis comitata duobus;
 Et, qui me sequitur semper, amore tui.

INTERPRETATIO.

Aut Scylla vorax nos tradidisset devorandos canibus! Scylla debuit obesse viris ingratis. Et qua reddit undas totidem, & totidem resumit, nos quoque submersisset aquâ Sicula. Voti compos redi incolumis ad urbes Hæmonias: Vellus aureum appenditur Diis patriis. Quid commemorem filias Pelia scelestas pietate, & artus paternos dis-

ceptos manu puellari? Quamvis alij me vituperent, cogèris me probare, tu, cujus causâ toties coacta sum esse noxia. Potuisti ô, (verba sua desistunt justum dolorem) potuisti dicere, amolire te domo Æsonia. Coacta excessi domo, stipata filius duobus; & amore tui, qui nunquam me dereliquit.

N O T A.

^f Rapax] Qua naves attrahit.
^g Canibus] Poëtæ Scyllam scopulum infernâ parte canum & luporum capita habuisse, propter aquæ fremitum undarumque æstum, fabulati sunt. Adeoque dixit Poëta noster misisset.
^h Debuìt] Quia ipsa etiam in numero amantium fuit, Scylla Phorci filia. Indignata autem Circe quòd illa mutuo Glauci amore teneretur, quæ Glaucum ipsum perditè amabat, fontem in quo lavare puella confueverat, noxiis herbis infecit. Cujus rei ignara Scylla, de more fontem ingressa, ubi advertit inferiorem sui corporis partem, in eaninos rictus esse mutatam, amissæ dolore formæ exhorrescens, se in vicinum mare præcipitem jecit; ubi in scopulum naufragiis infamem versa est. Quanquàm verò hæc potissimum à Poëtis Scylla intelligitur, quæ in scopulum versa sit; illam tamen Ovidius cum Scyllâ aliâ Nisi filiâ, quæ Minoi, à quo contenta est postea, patriam patrémque, amore incensa prodidit, alicubi Naso confudit. Atque hinc melius cognoscitur quam obrem Medea dicat, Debuìt ingratis Scylla nocere viris; quippe hæc, cum se à Minoë

spretam vidisset, doloris impatientissima, non sine causâ ingratis infensa existimetur.

ⁱ Quæque vomit] Charybdis vorago intelligitur, quam dicit Sallustius universa forbere, eaque circum littus Tauromenitanum egerere. Ne quis verò miretur quamobrem Scyllam Charybdimque Medea meminerit, sciendum est, quòd illuc etiam Jason, immisâ ab irato Jove, propter Absyrti necem tempestate, delatus sit.

^k Trinacria] Siciliæ, quæ sic à Græcis dicta propter figuram. Antea autem monuimus Scyllâ & Charybdim in mari Siculo esse.

^l Hæmonias] Thessalicas; ab Hæno monte, quo à Thaciâ dividitur, ita dictas.

^m Lana] Vellus aureum.

ⁿ Quid referam] Aliud in Jasonem Medea commemorat beneficium; quæ Pelian ipsius filiarum manibus, pollicita se eum ad juvenilem ætatem reducturam, jugulavit.

^o Pietate] Patri enim juvenilem ætatem, non mortem adferre arbitrabantur.

^p Cæsa] Patrem verò illæ Medæ horratu dissecurerunt.

^q Ut] Quamvis.

^r Æsoniâ] Patri mei Æsonis.

- Ut subito nostras Hymen ^f cantatus ad aures
 Venit, & accenso ^t lampades igne micant,
^u Tibiâque ^x effundit socialia carmina vobis,
 At mihi ^y funestâ flebiliora tubâ;
⁵ Pertinui; nec adhuc ^z tantum scelus esse putabam:
 Sed tamen in toto pectore ^a frigus erat.
^b Turba ruunt, &, *Hymen*, clamant: *Hymenæe*, ^c frequentant.
 Quod propior vox hæc, ^d hęc mihi pejus erat.
^e Diversi flebant ^f servi, lacrymasque tegebant.
¹⁰ Quis vellet tanti nuncius esse mali.
 Me quoque, quidquid erat, potius ^g nescire juvabat:
^h Sed tanquam scirem, mens mea tristis erat.
 Cum minor ⁱ pueris, ^k jussus ^l studiôque videndi,
 Constitit ad ^m geminæ limina prima ⁿ foris:
¹⁵ Hic mihi, *Mater*, abi; ^o *pompam* pater, inquit, *Iason*
Ducet; & p ^p *adjunctos* ^q *aureus* urget equos.

INTERPRETATIO.

Ut repente Hymen celebratus penetravit ad aures nostras; & facies fulgent igne excitato, & tibiâ vobis expromit carmina nuptialia, at mihi luctuosiora tubâ lugubri; exterrita sum; nec arbitrabar adhuc tantum esse flagitium: sed tamen horror hæbat in toto pectore. Turba prorumpunt, & vociferantur, Hymen; Hymenæe ingeminant. Quod hic sonus vicinior, eò mihi erat tristius. Servi disjecti lacrymabantur, & celabant lacrymas. Quis cuperet esse index tanti mali? Proderat me quoque ignorare potius quidquid erat: sed animus meus mæstus erat quasi cognovissem. Cum junior è pueris, missus, & desiderio inspicendi, substitit ad prima limina porta duplicis: Hic mihi, Mater, excede, ait; pater Iason vehit pompam; & splendidus instat equis jugatis.

NOTÆ.

- ^f *Cantatus*] *Cantibus celebratus.*
^t *Lampades*] *Faces*; in nuptiis Iasonis & Creusæ adhibita.
^u *Tibiâque*] Vel ex Terentij fabulis, tibiâs nuptiis adhiberi solitas esse, clarum est.
^x *Effundit*] Ad tibiâm carmen nuptiale cantabatur.
^y *Funestâ*] *Funeribus admovevi solitâ.*
^z *Tantum*] *Ut, me spectâ, aliam uxorem duceres.*
^a *Frigus*] *Timor*, ex quo frigus.
^b *Turba ruunt*] *Pergit in describendis Iasonis cum Creusâ nuptiis.*
^c *Frequentant*] *Ingeminant*; iterum atque iterum, de more, invocant.
^d *Hęc*] *Tandè.*
^e *Diversi*] *Id est, Hic, illuc.* Gall. *Les uns d'un costé, les autres d'un autre.* Ità & loquitur Sallustius alicubi in Jugurthâ.
^f *Servi*] *Mei*, scil. quod me deserant viderent.
^g *Nescire juvabat*] *Omne enim, quod est interea tempus, priusquam id rescitum, lucro est; ut habet Comicus.*
^h *Sed tanquam*] *Sic & Terentius in Heaut.*
Nescio quid profecto mihi animus praestiget mali.
ⁱ *Pueris*] *Mermerum & Phereten Iasonis & Medæ filios vocat Apollodorus.*
^k *Jussu*] *Meo*, scil.
^l *Studiôque*] *Pueri enim nova omnia videre cupiunt.*
^m *Geminæ*] *Gall. à deux battans.*
ⁿ *Foris*] *Genitivus singularis: In usum verò est tantum numerus pluralis.*
^o *Pompam*] *Apparatum nuptialem.*
^p *Adjunctos*] *Currui junctos.*
^q *Aureus*] *Aurois vestibus ornatus.*

Protinus

- Protinùs absclisâ planxi mea pectora veste:
 Tuta nec à digitis ora fuere meis.
 Ire animus mediæ suadebat in ^r agmina turbæ,
^f Sertâque compositis demere rapta ^t comis.
 5 Vix me continui, quin sic ^u laniata capillos
 Clamarem, ^x *Mens est*; ^y injicerémque manus.
 Læse pater, ^z gaude: Colchi gaudere relictî.
^a Inferias umbræ ^b fratris habete mei.
^c Deferor (amissis regno patriâque domoque)
 10 Conjuge: qui nobis omnia solus erat.
^d Serpentes igitur potui, taurósque furentes;
 Unum non potui perdomuisse virum?
 Quæque feros pepuli doctis medicatibus ignes,
 Non valeo ^e flammæ effugere ipsa meas?
 15 Ipsi me ^f cantus, herbæque ^g artésque relinquunt?
 Nil ^h Dea, nil Hecates sacra potentis agunt?
 Non mihi grata dies: noctes vigilantur amaræ:
 Nec tener in misero pectore somnus adest.
 Quæ me non possum, potui sopire draconem.
 20 Utilior cuivis, quàm mihi, ⁱ cura mea est.

INTERPRETATIO.

Statim percussî mea pectora, amictu laniato: nec vultus fuerunt securi à meis unguibus. Mens impellebat ruere in agmina media turba, & auferre corollas dereptas capillis comitis. Vix me repressi quin sic scissa comam exclamarem, meus est; & immittere manus. Pater offense, latator: Colchi deserti latemini: umbra fratris mei habete Inferias. Regno, & patriâ, & domo perditis, destitutor marito, qui unicus erat nobis omnia. Ergo mihi licuit vincere &

angues & tauros savos; non potui superasse unum virum? Et ego qua repressi ignes savos expertis medicaminibus; ipsa non possum vitare ignes meos? Incantationes ipsa, & herba, & artes destituunt me? Dea nihil præstat, Sacra Proserpina potentis nihil præstant? Lux mihi displicet: noctes acerbæ pervigiles ducuntur; nec somnus mollis subit meum infelix pectus. Ego qua potui soporem inducere serpenti, mihi non possum. Ars mea est opportunior cuivis quàm mihi.

N O T A.

- ^r Agmina] Multitudinem, quæ te, sponsamque tuam comitabatur.
^f Sertâque] Coronas.
^t Comis] Sponsa tua, scil.
^u Laniata capillos] Meos, scil. Gall. Qu'échevelée comme j'étois.
^x Mens est] Jason, scil.
^y Injicerémque manus] Ut meum assererem & vindicaret. De manuum injectione jam aliquid vidimus suprâ in Oreste.
^z Gaude] Quia nunc gravissimas perfidia mea pœnas luo.
^a Inferias] Sunt inferiæ, sacra ad mor-

- tuorum placandos Manes: quæ ex inimicorum morte & suppliciis erant gratissima.
^b Fratris] Absyrti; de quo antea.
^c Deferor] Quomodo plectatur enarrat.
^d Serpentes] Quàm benè, & appositè in malorum suorum hæret contemplatione, & exulceratione!
^e Flammæ] Amoris.
^f Cantus] Incantationes.
^g Artésque] Magica, scilicet.
^h Dea] Diana; quæ & Proserpina, seu Hecate.
ⁱ Cura] In magicâ arte diligentia.

- Quos ego servavi, pellex amplectitur artus :
 Et nostri fructus illa laboris habet.
 Forsitan &, stultæ dum te ^k jactare maritæ
 Quæris, & injustis auribus ^l apta loqui,
 5 ^m In faciem morésque meos ⁿ nova crimina fingas.
 Rideat, & vitiis ^o læta sit illa ^p meis.
 9 Rideat, & ^r Tyrio jaceat ^s sublimis in ostro ;
 Flebit : & ardores ^t vincet adusta meos.
 Dum ferrum flammæque aderunt, ^u succûsque veneni ;
 10 Hostis Medææ nullus inultus erit.
 * Quodd si fortè preces ^v præcordia ferrea tangunt ;
 Nunc animis audi verba ^z minora meis.
 Tam tibi sum supplex, quàm tu mihi sæpè fuisti :
 Nec moror ante tuos procubuisse pedes.
 15 Si tibi sum vilis ; communes respice natos.
 Sæviet in ^a partus dira noverca meos.
 Et ^b nimium similes tibi sunt : & ^c imagine tangor :
 Et, quotiès video, ^d lumina nostra ^e madent.

INTERPRETATIO.

Adultera complectitur membra qua ego vindicavi : & illa gaudet præmiis nostri laboris. Fortè etiam, dum studes te efferre apud imperitam conjugem, & proferre idonea auribus iniquis, comminisceris inaudita probra in vultus & mores meos : illa rideat, & gaudeat meis probris : Rideat, & superba incumbat purpura Tyria. Ejulabit & cremata superabit meos artus. Dum ferrum & ignes suppetent, & humor veneni ; nullus

hostis Medea erit impunitus. Quodd si forsitan preces movent dura tua viscera ; nunc auscultata voces inferiores meis cogitationibus. Tam sum tibi demissa, quàm tu fuisti mihi sæpè : nec abnuo prostratam fuisse ante tuos pedes. Si sum tibi contemnenda ; intue re filios communes. Noverca crudelis rabiem exercebit in natos meos. Et sunt tibi prorsus similes : & moveor similitudine : & quotiès inuor, oculi nostri humescunt.

NOTÆ.

- ^k Jactare] Vous faire valoir.
^l Apta] Qua placeant.
^m In faciem] Quod non sim pulchra.
ⁿ Nova] Inaudita & maxima.
^o Læta] Puellarum more, quæ aliarum vitiis delectantur, quodd inde minùs gratas eas fore sciant suis amasiis.
^p Meis] Qua mihi affingit.
^q Rideat] Concessio est per indignationem.
^r Tyrio] Laudatissima fuit Tyria purpura, sive ostrum.
^s Sublimis] Magnifica & superba, in solio sedens.
^t Vincet] Magis ardebit. Quod postea perfecit, nunc Medea minitatur ; quæ in regiam ignem, quo & Creusa cremata est, immisit.

- ^u Succûsque veneni] Venenum.
^v Quodd si] Jam ad preces convertitur ; si fortè JASONEM flectere queat.
^y Præcordia] Tua, scilicet. o JASON.
^z Minora] Qua non respondeant superbia & ira mea. Hinc summus magister Horatius lib. de Arte Poëtica ;
 Sit Medea ferox, invictaque ;
^a Partus] Liberos nostros, communes.
^b Nimium] Pro valde : Eoque sensu etiam apud Terentium legitur.
^c Imagine tangor] Moveor : Non preces nudas, ut vides, Medea protulit : sunt enim quæ dicit amoris plena, & ad persuadendum maximè accommodata.
^d Lumina] Per radios, lucemque Solis avi mei.
^e Madent] Rigantur lacrymis..

- Per superos oro, per avitæ lumina flammæ,
 Per ^f meritum, & natos ^g pignora nostra duos:
 Redde ^h torum: pro quo tot res ⁱ infana reliqui.
^k Adde fidem dictis; auxiliûmque ^l refer.
 5 Non ego te imploro contra taurósque virósque;
 Utque tuâ serpens victa ^m quiescat ope.
 Te peto, quem merui, quem nobis ⁿ ipse dedisti;
 Cûm quo sum pariter facta parente parens.
 Dos ubi sit, quæris: campo ^o numeravimus illo.
 10 Qui tibi laturo vellus arandus erat.
 Aureus ille aries villo spectabilis aureo,
 Dos mea: Quam, dicam si tibi, redde; ^p neges.
 Dos mea, tu sospes: dos est mea, ^q Graja juventus.
 I nunc, ^r Sisyphias, improbe, ^r confer opes.
 15 Quod vivis; quod habes ^r nuptam focerûmque potentem.
 Hoc ipsum, ingratus quod potes esse, meum est.
 Quos equidem ^u actutum! sed quid prædicere ^u potnam
 Attinet? ingentes ^x parturit ira minas.
 Quò feret ira, ^y sequar. facti fortasse ^z pigebit.
 20 Et piget infido consuluisse viro.

INTERPRETATIO.

Precor per Deos, per radios solis aviti, per beneficia & duos filios pignora nostra, restitue lectum, cujus gratiâ amens tot res deservi. Præbe fidem dictis tuis; & opem præsta vicissim. Ego non te oro adversus boves & viros; & ut Draco superatus operâ tuâ sopiatur. Te posco, quem merui, quem ipse tradidisti nobis; cûm quo parente sum pariter facta parens. Petis ubi sit dos: exhibuimus illo agro qui erat findendus tibi rapturo vellus aureum. Ille aries aureus insignis lanâ aureâ est dos mea; quam, si

dicam tibi, restitue, recuses. Das mea, tu incolumis: juvenus grata est dos mea. I nunc pessime, compara divitiis Sisyphias cum meis, Quod vitâ frueris; quod habes maritam & focerum opibus præcellentem; hoc ipsum quod licet esse ingrato est meum. Quos equidem confestim: sed quorsum ante indicare supplicium? Ira concipit maximas minas. Faciam quod ira suadebit. Fortè pœnitēbit facinoris; pœnitēt etiam fuisse viro perfida.

NOTÆ.

- ^f Meritum] Meum, scil.
^g Pignora] Liberi sunt matrimonij & amoris pignora.
^h Torum] Quem mihi damus, Creusa tradit. Id est, Matrimonium nostrum firma.
ⁱ Infana] Amore demens.
^k Adde fidem] Præstando quod pollicitus es.
^l Refer] Sicut tibi auxilium tuli, parvem gratiam referas.
^m Quiescat] Dormiat.
ⁿ Ipse] Id est, Sponte tuâ; ultro.
^o Numeravimus] Beneficia maxima à se accepisse Iasonem, dotis loco, indicat.

- ^p Neges] Nolu mihi dare.
^q Graja] A me tecum servata.
^r Sisyphias] Creontis, Sisyphi filij.
^r Confer] Cum meo compara.
^t Nuptam] Creusam.
^u Actutum] Subauditur puniam, vel aliquid ejusmodi. Simile est illud Virgilij, Quos ego.... sed motos, &c.
^x Parturit] Cogitat & emissere conatur.
^y Sequar] Faciam quod ira suadebit.
^z Pigebit] Me scil. Ad terrorem incutendum hæc sunt maxime idonea: sed & ad deterrendum locus est aptissimus.

^a Viderit ista Deus, qui nunc mea pectora versat.
Nescio quid certè mens mea ^b majus agit.

INTERPRETATIO.

Deus illis consuluerit, qui nunc cor meum | jus movet.
agitat: profecto mens mea nescio quid ma-

NOTA.

^a Viderit] Gall. dicimus, *Il en arrivera ce qu'il plaira à Dieu*. At cum furore hæc sunt pronuntianda.

^b Majus] Maximum, & antea inaudisum. Illa verò ex Jafone liberos suos macta-

vit; regiam, ubi Creusa periit, venenis quibusdam accendit; deinde Thebas ad Herculem, servandorum Jasonis promissorum sponsores profugit. Quà de re plurima, diversissima etiam Poëtæ.

EPISTOLA DECIMATERTIA.

ARGUMENTUM.

Protesilaus Iphicli filius, ad Trojam quadraginta navibus (ut ait Homerus) navigans, cum ceteris Græcis Aulide, portu Bæotia, ob tempestatem clausus est. Quod dum intellexisset Laodamia Acasti ex Laodatheia filia, ejus uxor, sincerè maritum amans, multis somniis perterrita, hanc epistolam ad eum scripsit: quâ suadet, ut oraculi memor, à belli periculis abstinere. Datum enim Græcis fuerat responsum, eum, qui primus ex classe in terram Trojanorum descendisset, periturum. At Protesilaus magnanimus, primus exscendit, & ab Hectore occisus est.

LAODAMIA PROTESILAO.

Mittit, & optat amans, quo mittitur, ire salutem,

^a Hæmonis Hæmonio Laodamia viro.

^b Aulide te fama est vento retinente morari.

Ah! me ^c cum fugeres, ^d hic ubi ventus erat?

5 Tum freta debuerant vestris obistere remis.

Illud erat sævis ^e utile tempus aquis.

Oscula plura viro, ^f mandatæque plura dedissem:

Et sunt quæ volui dicere plura tibi.

INTERPRETATIO.

Laodamia Hæmonis amans mittit salutem marito Hæmonio, & eam cupit pervenire quod mittitur. Rumor est te mænere in Aulide vento obstante. Ah! Ubi nam erat hic ventus cum à me discederes?

Tum maria debuerant adversus vestros remos niti. Illud tempus erat aptum aquis furentibus. Pluribus suaviis & pluribus mandatis maritum cumulaſsem: & sunt plura quæ volui tibi dicere.

NOTA.

^a Hæmonis] Thessalica, ab Hæmo monte.

^b Aulide] Aulis, oppidum & portus Bæotiz, ubi Dianæ irâ, ob cervam ab infcio Agamemnone interfectam, Græci Trojam navigaturi, tempestate, donec ille filiam Iphigeniam immolaret, retenti sunt.

^c Cum fugeres] Istud ex desiderio dictum, & affectu: non enim fugit Protesilaus.

^d Hic] Qui te apud me retinisset.

^e Utile] Quia te mihi servasset.

^f Mandatæque] Hortata esset amplius, ut sibi prospiceret, &c.

Raptus es hinc & præceps : &, qui tua vela vocaret ,
Quem cuperent nautæ, ^h non ego, ventus erat.

Ventus erat nautis aptus, non aptus amanti.

Solvor ab amplexu Protefilæ tuo ;

5 Linguâque mandantis verba ⁱ imperfecta relinquit.
Vix illud potui dicere triste Vale.

^k Incubuit ^l Boreas, abreptâque vela tetendit.

Jâmque meus longè Protefilæus erat.

Dum potui spectare virum, spectare juvabat :

10 Sûmque ^m tuos oculos usque secuta meis.

Ut te non poteram, poteram tua vela videre :

Vela diu vultus detinere meos.

At postquam nec te, nec vela fugacia vidi ;

Et quod spectarem, nil, nisi pontus, erat ;

15 Lux quoque tecum ⁿ abiit, ^o tenebris exanguis obortis

^p Succiduo ^q dicor procubuisse genu.

Vix socer Iphiclus, vix me ^r grandævus Acastus ,

Vix ^s mater gelidâ mœsta refecit aquâ.

Officium fecere pium, sed ^t inutile nobis.

20 Indignor miseræ non licuisse mori.

Ut rediit animus, pariter rediere dolores ;

Pectora legitimus casta momordit amor.

INTERPRETATIO.

Ablatus es hinc festinus ; & ventus flabat qui cieret tua vela ; quem nauta expetere, non ego. Ventus erat favens nautis, non amanti. Disjungor ab amplexu tuo ; Protefilæ. Et lingua admonentis destituit voces incompletas. Vix potui proferre mœstum illud, Vale. Aquilo irrui, & inflavit carbasa correpta. Jamque meus Protefilæus erat longè. Dum potui aspicere maritum, proderat aspicere : & sum prosequuta tuos oculos mei. Cum te non possem, poteram tua vela cernere : Vela diu retinuerunt oculos meos. At postquam neque aspexi te, neque vela fugientia ; & nihil erat quod aspicerem nisi mare ; lumen quoque tecum excessit, caligine inducâ perhibeor exanguis cecidisse, genu vacillante. Vix socer Iphiclus, vix Acastus senex, vix mater tristis me restituit aquâ frigidâ. Præstitit officium pium, sed nobis ineptum. Doleo non licuisse infelici obire. Postquam animus rediit, dolores pariter redierunt ; amor pudicus cor castum constrinxit.

N O T A.

^g Præceps] Festinus.

^h Non ego] Quia vento secundo Protefilæo erat discedendum.

ⁱ Imperfecta] Non potui, qua dicere volebam, absolvere.

^k Incubuit] Constantiter flavit.

^l Boreas] Qui ventus ab axe spirans, primò, Protefilæo à Molossis, Thessaliæque orâ occidentali, ad Aulidem Trojâmque navigaturo, secundus fuit.

^m Tuos oculos] Id est, cum tu oculos ad me converteres, ego etiam ad te assidue re-

spiciebam.

ⁿ Abiit] Ex meis oculis, scil.

^o Tenebris] Inductâ ante oculos caligine.

Quod iis solet accidere qui animi patiuntur deliquium.

^p Succiduo] Debili, & ad cadendum prono.

^q Dicor] Nam ipsa quid egerim nescio.

^r Grandævus] Senex, pater meus.

^s Mater] Mea.

^t Inutile] Quia melius fuisset mori, quàm tantis de te curis vexari.

- Nec mihi peccandos cura est præbere capillos:
 Nec libet auratâ corpora veste tegi.
 Ut quas ^a pampineâ tetigisse ^x Bicorniger hastâ
 Creditur, huc illuc, quod furor egit, eo.
 5 Conveniunt matres ^y Phylleides, & mihi clamant,
Indue regales, Laodamia, sinus.
^z Scilicet ipsa geram saturatas ^a murice vestes:
 Bella sub ^b Iliacis mœnibus ^c ille gerat?
 Ipsa ^d comas peccat: galeâ caput ille prematur?
 10 Ipsa novas vestes: dura vir arma ferat?
 Quâ possum, ^f squalore tuos imitata labores
 Dicar: & hæc belli tempora tristis agam.
 Dux Pari Priamide, ^g damno formosè tuorum,
^h Tam sis hostis iners, quàm malus ⁱ hospes eras.
 15 Aut te ^k Tænariæ faciem ^l culpasse maritæ,
 Aut illi vellem displicuisse tuam.
 Tu, qui pro raptâ nimium, Menelaë, laboras,
 Hei mihi, quàm ^m multis flebilis ultor eris!

INTERPRETATIO.

Nec volo tradere comam ornandam: nec placet corpora velari amictu aurato. Incedo huc illuc, quod tulit impetus, ut quas Bicorniger existimatur perculisse hastâ pampineâ. Matrona Phylleides confluunt & mihi clamant; Laodamia sume vestes regias. Scilicet ipsa induam vestimenta bis tincta murice: Ille bella moveat sub muris Trojanis? Ipsa orner capillos; ille urgeatur caput casside? Ipsa geram amictus

splendidos; Vir gerat arma aspera? Dicar imitata tuos labores sordibus quantum queo: & mœnita ducam hac belli spatia. Pari, dux Priamide, speciose detrimento tuorum, tam sis hostis ignavus, quàm eras hospes infidus. Vel cuperem te vituperasse vultus uxoris Tanariæ; vel tuos illi minùs placuisse. Tu Menelaë, qui es nimium anxius pro sublata, Hei mihi, quantum eris vindex luctuosus multis!

^a Pampineâ] Thyrsus intelligit; quod fuit telum, seu gestamen aut sceptrum Bacchi, vel hasta Pampinis hederisque obducta, quo qui tacti essent furore, pro quo etiam quandoque thyrsus sumitur, corripiebantur.
^x Bicorniger] Bacchus est, cui cornua propter vini effectus Poëtæ affixerunt.
^y Phylleides] Thessalica; à Phyllo Thessaliæ urbe. Alij habent Phylaceides: quod minùs Heinio placuit; quia plerumque à Poëta, geminato l, producitur.

^z Scilicet] Responso est Laodamiæ, ad id quod suadebant matronæ, ut vestes indueret pretiosas: dicitque illud non decere, quandiu maritus suus periclitaretur.

^a Murice] Murex piscis est, cujus sanguine tinguntur lanae. Dibapham verò vocabant purpuram bis tinctam, & murice saturatam, quæ erat pretiosissima.

^b Iliacis] Trojanis. Ilium enim Trojana

^{T. A.} est civitas, ab Ilo rege, à quo ampliata fuit, sic dicta.

^c Ille] Protefilauus.

^d Comas peccat] Elegans Græcismus: quanquam alij habent peccatam.

^e Quâ possum] Quantum possum. Alij habent quo, squalore scilicet.

^f Squalore] Sorde & corporis neglectu.

^g Damno] Nam illius causâ Patria eversa est.

^h Tam sis] Ne Protefilao meo noceas.

ⁱ Hospes] Cum apud Menelaum esses, cujus perfidiosè uxorem, clam subduxisti.

^k Tanaria] Helena; à Tanaro Laconiæ, unde ea orta est, promontorio.

^l Culpasse] Quod si fecisset, neque Helenam amasset; neque rapuisset; neque inde ortum bellum esset; neque Protefilauus abivisset.

^m Multis flebilis] Quia multi hanc tuâ ultione peribunt.

Dî, precor, à nobis ^aomen removete sinistrum :
 Et sua ^odet ^preduci vir meus arma Jovi.
 Sed timeo : quotiesque subit miserabile bellum ,
 More nivis lacrymæ sole ^amadentis eunt.
 5 Ilion & ^rTenedos, ^fSimoisique & Xanthus & ^tIde,
 Nomina sunt ipso pænè ^utimenda sono.
 Nec ^xrapere ausurus, nisi se defendere posset ,
^yHospes erat : vires noverat ille suas.
 Venerat (ut fama est) multo spectabilis auro ,
 10 Quique suo Phrygias ^zcorpore ferret opes.
 Classe virisque ^apotens, per quæ fera bella geruntur :
 Et sequitur regni pars ^bquotacunque sui.
^cHis ego te ^dvictam, ^econsors ^fLedæa ^ggemellis,
 Suspitor : ^hhæc ⁱDanaïs posse nocere puto.
 15 Hæctora ^knescio quem timeo. Paris ^lHæctora dixit:
 Ferrea sanguineâ bella movere manu.

INTERPRETATIO.

Dij, oro avertite à nobis malum presagium; & maritus meus suspendat arma sua Jovi reduci. Sed metuo; & quoties in mentem venit bellum lamentabile; lacryma fluunt in modum nivis Sole liquefcentis. Ilion & Tenedos, & Simois, & Xanthus, & Ide sunt nomina ferè metuenda ipso sono. Nec hospes conatus esset Helenam abducere, nisi posset se tueri: ille cognoverat suas opes. Accesserat (ut fama fertur) insignis multo auro, & qui gestaret corpore suo divitias Phrygias. Potens classe, & viris, per quæ bella seva administrantur: & quotacunque pars regni sui cum comitatur. Ego conjicio te ò conjuncta Ledæa geminis, superatam fuisse istis: arbitror hac posse officere Gracis. Reformido nescio quæ Hæctorem. Paris dixit: Hæctorem gerere fera bella manu cruentâ.

N O T A.

^a Omen] Ominosum videbatur, quod multis fœbilem Menelaum dixisset: non enim de nihilo, sed propter maritorum mortem fleturas matronas Græcas intelligendum est: Adcòque addidit Laodamia Dî precor, &c.
^o Det] De more appendat, & sacra faciat.
^p Reduci] Reductori, Conservatori.
^a Madentis] Humefcentis & liquefcentis.
^r Tenedos] Insula in Trojæ conspectu.
^f Simoisque & Xanthus] Sunt agri Trojani rivuli.
^t Ide] Ide, seu Ida, mons Phrygiæ.
^u Timenda] Timidæ, scil. & delicatulæ puellæ; quæ sibi, extra domum attonita, omnia fingit aspera.
^x Rapere] Helenam, scilicet.
^y Hospes] Paru.
^z Corpore] Ex quo, illum, qui vidisset tam magnificè ornatum, quàm dives esset Phrygia, poterat judicare.
^a Potens] Supple, Paris venerat.
^b Quotacunque] Id est, minima sequitur. Unde conjicere licet, quantis sis Paris ille instructus viribus.
^c His] Magnifico Paridis ornatu, viribusque.
^d Victam] Ad illum amandum inductam.
^e Consors] Soror.
^f Ledæa] Ledæa matre orta.
^g Gemellis] Castori & Polluci; qui gemini fuerunt, non eodem ovo, ut malè annotaverunt, sed eodem partu editi.
^h Hæc] Vires & divitiæ.
ⁱ Danaïs] Gracis; à Danao Argivorum rege.
^k Nescio quem] Fortissimum intelligit; atque hæc, ex puellæ ingenio, itémque decoro, timorem auget dubitatio.
^l Hæctora] Accusat, Græcorum more. Fuit verò Hæctor Priami filius.

- Hec̃tōra, quisquis is est, si sum tibi cara, caveto.
 Signatum memori pectore ^m nomen habe.
 Hunc ubi vitaris, alios vitare memento :
 Et multos illic ⁿ Hec̃tōras esse puta.
 5 Et facito dicas, quotiēs pugnare parabis ,
Parcere me iussit Laodamia o sibi.
 Si cadere ^p Argolico fas est sub milite Trojam ;
 Te quoque non ullum vulnus habente cadat.
 Pugnet, & adversos tendat ^q Menelaüs in hostes :
 10 ^r Ut rapiat Paridi, quam Paris ante sibi.
 Irruat ; & ^f causā quem vincit, vincat & armis.
 Hostibus è mediis nupta petenda viro est.
 Causa tua est ^t dispar. tu tantum vivere ^u pugna ,
 Inque pios dominæ posse redire sinus.
 15 Parcite, ^x Dardanidæ, de tot (precor) hostibus uni :
 Ne meus ex ^y illo corpore sanguis eat.
^z Non est, quem deceat nudo concurrere ferro ,
 Sævæque in oppositos pectora ferre viros.
^a Fortius ille potest, multo quum pugnat amore ,
 20 Bella gerant alij ; Protefilaüs amet.

INTERPRETATIO.

Vitato Hec̃torem, quisquis is est, si sum tibi dilecta. Gere nomen illud notatum mente memori. Ubi effugeris hunc, cogites effugere alios : & crede multos Hec̃tōras illic esse. Et cura ut dicas, quoties te instrues ad pugnam, Laodamia mihi imperavit sibi indulgere. Si fas est Trojam ruere sub milite Argolico ; ruat te quoque nullā plagā impedire. Menelaüs certet, & eat in hostes oppositos ; ut auferat Paridi, quam Paris ante sibi abstulit. Irrumpat ; & superet armis

quem superat causā. Uxor petenda est viro è mediis hostibus. Causa tua est dissimilis : tu certa tantum vivere, & posse reverii in pium gremium Domina. Dardanida, ignoscite, (quæso) uni de tot hostibus : ne meus sanguis fluat ex illo corpore. Non est cui sit decorum configere stric̃to gladio, & agere ferocia pectora in viros adversos. Ille potest generosius, cum certat multo amore. Alij bella moveant ; Protefilaüs amet.

N O T A E.

^m Nomen habe] Ut semper ab illo caveas.

ⁿ Hec̃tōras] Id est, multos, à quibus cavens, viros fortissimos.

^o Sibi] Indicat se, ex amore, non nisi in Protefilao vivere.

^p Argolico] Græco ; Ab Argo, quæ duplex fuit Græcorum civitas ; (scu Argolide, eorum Provinciâ.

^q Menelaus] Cujus uxoris causā bellum inceptum.

^r Ut rapiat] Heinsius hunc versum cum sequenti à Puteaneo & Lovaniensi codice abesse testatur.

^f Causā quem vincit] Potior Menelaï, cui rapta conjux, causa fuit, quàm Paridis, qui illam rapuerat.

^t Dispar] Nam domi uxorem tuam ha-

bes : Unde non tibi pugnandum ut illam habeas ; sed ut vivas.

^u Pugna] Prorsus Protefilao adversus seipsum pugnare opus fuisset, ne tam acriter in hostes, animi primo impetu victus, irrueret.

^x Dardanida] Trojanos, non sine maximo affectu, tanquam præsentessent, compellat. Illos verò à Dardano suo rege eo nomine appellatos antea diximus.

^y Illo] Mariti mei Protefilaï, in quo ego vivo.

^z Non est] Supple maritus meus.

^a Fortius] Suum dicit Protefilaum melius Cupidinis, quàm Martis castra sequi : quod quidem ex Laodamiæ votis intelligendum ; quæ illum ab hostibus Trojanis in hostium numero non cupit recenseri.

Nunc

^b Nunc fateor ; volui ^c revocare ; animusque ^d ferebat.

Substitit auspicij lingua ^e timore mali.

Cum foribus velles ad Trojam exire paternis ,

Pes tuus offenso limine ^f signa dedit.

5 Ut vidi, ingemui ; tacitoque in pectore dixi :

Signa & reversuri sint precor ista viri.

Hæc tibi nunc refero, ne sis ^h animosus in armis :

Fac meus ⁱ in ventos hic timor omnis eat.

Sors quoque ^k nescio quem ^l fato designat iniquo ,

10 Qui primus Danaum ^m Troada tangat humum.

Infelix; quæ prima virum lugebit ademtum !

Dî faciant, ⁿ ne tu strenuus esse velis !

Inter mille rates tua sit ^o millesima puppis ,

Jamque ^p fatigatas ultima verset aquas.

15 Hoc quoque præmoneo : de nave novissimus exi.

Non est, quod properes, ^q terra paterna tibi.

Cum ^r venies, ^s remoque move veloque ^t carinam ;

Inque tuo celerem littore siste gradum.

INTERPRETATIO.

Nunc agnosco; volui te retrahere; & mens suadebat. Lingua retenta est metu mali ominis. Cum velles excedere limine paterno ad Trojam, pes tuus omina fecit limine percusso. Ut aspexi, ingemui; & dixi in pectore secreto: oro ista sunt indicia mariti redituri. Nunc hac tibi narro, ne sis audax in armis: fac hic omnis metus vanescat in auras. Sors etiam destinat nescio quem morti injusta, qui primus Danaum

attingat solum Trojanum. Misera qua prima flebit maritum sublatum! Dij praesens ne tu velis esse generosus! Inter mille naves tua sit navis millesima, & postrema eruat undas lassas. Hoc quoque ante hortor; pro-dito ultimus de nave. Solum non est tibi patrium, quod festines. Cum reverteris, impelle navem remo & velo; & sige pedem velocem in tuo littore.

N O T A.

^b Nunc fateor] Quod antea non sum ausa dicere; ne male ominari viderer, illud jam moneo.

^c Revocare] Impedire ne ad bellum Trojanum ires.

^d Ferebat] Cupiebat.

^e Timore] Timens ne male ominari viderer: quod jam dixi.

^f Signa] Auguria, Omina, Prasagia.

^g Reversuri] Malum erat omen ita cæspitasse; quod satis indicavit: At nequidem vult illud effari.

^h Animosus] Audax, qui in omne discrimen irruas.

ⁱ In ventos] De nihilo me invaserit; vanusque sis.

^k Nescio quem] Fuit ille ipse Protefilaus.

^l Fato] Morti.

^m Troada] Troas vocatur regio Trojana: ex qua patronymicum masculinum Tros, Trois; & feminin. Troas, Troadis.

ⁿ Ne tu strenuus] Id est, ne tu primus pereas: Sed vocibus abstinet ominosis.

^o Millesima] Ultima, qua terram attingat.

^p Fatigatas] Aliorum remis agitata.

^q Terra paterna] Ubi ab amicis excipiaris, sed inimica.

^r Venies] Reverteris in Patriam.

^s Remo] Ocyssimè redi.

^t Carinam] Navem. Pars posita est pro toto; est enim carina navis pars ima.

R

- Sive latet ^a Phœbus, seu terris altior extat,
 Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte, venis.
 Nocte tamen, quàm luce, magis. nox ^x grata puellis:
 Quarum suppositus colla ^y lacertus habet.
 9 ^z Aucupor in lecto mendaces ^a cælibe somnos.
 Dum careo veris, gaudia falsa juvant.
 Sed tua cur nobis pallens occurrit imago?
 Cur venit à verbis multa querela tuis?
^b Excitior somno; ^c simulacraque noctis adoro.
 10 Nulla caret ^d fumo Thesfalas ara meo.
 Thura ^e damus, lacrymâque super; ^f quâ sparsa relucet,
 Ut solet adfuso surgere flamma mero.
 8 Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
 Languida lætitiâ ^h solvar ab ipsa meâ?
 15 Quando erit, ut lecto mecum benè junctus in uno
 Militiæ referas splendida facta tuæ?
 Quæ mihi dum referes; quamvis audire juvabit;
 Multa tamen capies oscula, multa dabis.
 Semper ⁱ in his ^k aptè narrantia verba ^l resistunt.
 20 ^m Promptior est ⁿ dulci lingua referre mora.

INTERPRETATIO.

Sive Sol absconditur, seu sublimior terris aminat; tu mihi occurrit dolor de die, tu mihi dolor de nocte. De nocte tamen magis quàm de die; Nox suavis puellis, quarum cervicem brachium subiectum amplectitur. Capto somnos fallaces in lecto viduo. Gaudia ficta profunt, dum destitutor veris. Sed quamobrem tua species nobis sistitur pallida? Quamobrem multa quarimonia oritur ex verbis tuis? Somno excitior; & veneror imagines noctis. Nullum altare Thesfalicum destituitur fumo meo. Exhibemus

thura & lacrymas super ea, quibus irrigata, flamma micat ut solet erumpere vino instillato. Quando ego, complexa te reducem ulnis avidis, deliquium patiar ipsa deficiens meo gaudio? Quando erit, ut benè mecum compositus in uno toro narres strenua facta militia tua? Qua dum mihi narrabis; quamvis gratum erit auscultare; tamen multa sumes oscula, offeres multa. Voces qua aliquid referunt semper commode in his harent. Lingua est paratior narrare suavi morâ.

NOTÆ.

^a Phœbus] Sive Sol. Dicit se diù noctūque de Protefilao anxiam esse.

^x Grata] Adeoque ingrata, cū maritus abest.

^y Lacertus] Mariti, scilicet.

^z Aucupor] Studeo lara de te somniare.

^a Calibe] Viri destituto.

^b Excitior] Subito excitior. Gall. Je m'éveille en sursaut.

^c Simulacraque noctis] Nocturnas umbras, qua in somnis tuam imaginem mihi repræsentant.

^d Fumo] Id est, Sacrificio.

^e Damus] Focis injicimus.

^f Quâ] In aliis est, quæ sparsa relucet: Sic verò referendum ad thura, non ad flammam.

^g Quando] Affectum auget interrogatio, cum exclamatione.

^h Solvar] Nimio gaudio. etiam animi deliquium patimur.

ⁱ In his] Osculis.

^k Aptè] Cum jucunditate & voluptate.

^l Resistunt] Abrumpuntur.

^m Promptior] Paratior.

ⁿ Dulci] Quam fecerunt oscula;

Sed cūm Troja ° subit, subeunt ventique fretūmque;

Spes bona sollicito victa timore cadit.

Hoc quoque, quod venti ° prohibent exire carinas,

Me movet: invitis ire paratis aquis.

5 Quis velit in patriam vento prohibente reverti?

A patria pelago vela vetante datis.

Ipsc ° suam non præbet iter Neptunus ad urbem.

° Quod ruitis? vestras quisque redite domos.

Quod ruitis, Danaï; ventos audite vetantes.

10 Non subiti casus, ° numinis ista mora est.

Quid petitur tanto; nisi turpis adulterā, bello?

Dum licet, ° Inachia ° vertite vela rates.

* Sed quid ego revoco hæc? omen revocantis abesto,

Blandāque compositis aura ° secundet aquas.

15 ° Troas in video. quæ si lacrymosa suorum

° Funera conspicient, ° nec procū hostis erit;

INTERPRETATIO.

Sed cūm Troja occurrit, occurrunt etiam venti & mare; spes bona superata metu anxio dilabitur. Hoc quoque me percellit quod aura obstant ne naves discedant. Instituitis discedere aquis venientibus. Quis cupiat redire in patriam vento obstante? Panditis vela à patriâ mari prohibente. Neptunus ipse non dat viam ad urbem suam. Quod prurumpitis? Quisque repetite vestras

domos. Quod prurumpitis Danaï; auscultate auris prohibentibus. Ista retardatio est Dei, non casus repentini. Quid quaritur tanto bello nisi infamis adultera? Naves Inachia flectite carbasæ dum datur. Sed quid ego hæc repeto? Augurium repetentis abesto, & lo- nis aura faveat aquis quietis. Emulor Trojanis; quæ si intuebuntur fœbiles cades suorum, nec hostis erit longè.

N O T A.

° Subit] In mentem recurrit. Sic Gall. dicimus: Mais quand je songe.

° Prohibent] Illud suprà vidimus.

° Suam] Quia, cum Apolline, Trojæ moenia ædificaverat.

° Quod ruitis] Vim habet maximam & affectum hæc iteratio. Tantū non consideratos & insanos vocat Danaos.

° Numinis] Nuptuni Dei; cui non possis resistere.

° Inachia] Argiva seu Græca; A priſco Argivorum rege Inacho.

° Vertite vela] Adedque in patriam revertimini.

* Sed quid ego] Mirè hic variant libri veteres, quorum nonnulli

Sed quid ego revocans? revocantis nomen abesto.

Longum esset omnia referre. Heinſius putat scribendum,

Sed quid ego hos revoco, revocaminis omen abesto.

Sensus verò apertissimus est. Makum omen ex voto & revocatione suâ Laodamia metuens, correptione utitur; conceditque, ut Græci ad Trojam ire pergant,

° Secundet] Navigationi vestra favores efficiat.

° Troas in video] Troas in video habebat Puteaneus: Unde Salmasius, nō in geminato, feliciter, teste Gronovio Troas in video. tertio casu Græco plurali, reponerat. Quod ut approbet Heinſius, quædam ex Propertio similia loca citat. Nihil verò adversus tantos viros ausim proferre: quanquam hanc fateor correctionem mihi non aridere. Accusativus equidem solus vulgò cum verbo in video non ita construitur; at nolim idcirco affirmare Ovidium non ita scripsisse.

° Funera] Cades.

° Nec procū] Unde sequitur, quod suos maritos sæpè videbunt uxores Trojana: nam istud intelligendum; ne beneficii loco, quod pessimum est, arripuisse Laodamia videatur.

R ij

- Ipsa suis manibus forti nova nupta marito
 Imponet galeam, ^c barbarâque arma dabit.
^d Arma dabit: dumque arma dabit, simul oscula sumet.
 Hoc genus officij dulce duobus erit.
^e Producetque virum; dabit & mandata reverti:
 Et dicet, *Referas ista* ^f *face arma Jovi.*
 Ille, ferens dominæ mandata recentia secum,
 Pugnabit cautè, respicietque domum.
 Exuet hæc reduci clypeum, galeamque resolvet,
¹⁰ Excipietque suo pectora lassâ sinu.
^g Nos sumus ^h incertæ: nos anxius omnia cogit,
 Quæ possunt fieri, facta putare, timor.
 Dum tamen arma geres ⁱ diverso miles in orbe,
 Quæ referat vultus est mihi ^k cera tuos.
¹⁵ Illi blanditias, illi tibi debita verba
 Dicimus: amplexus accipit illa meos.
 Crede mihi; ^l plus est, quàm quod videatur irago.
 Adde ^m sonum ceræ; Protefilaüs erit.
 Hanc spectro, tenebque sinu pro conjuge vero:
²⁰ Et tanquam possit verba referre, ⁿ queror.

INTERPRETATIO.

Nova nupta ipsa aptatis cassidem manibus
 suis strenuo marito, & exhibebit arma bar-
 bara. Exhibebit arma: & dum arma ex-
 hibebit simul capiet oscula. Hoc genus of-
 ficij erit suave ambobus. Et detinebit ma-
 ritum, & admonet redire: & dicet, vide
 ut reportes ista arma Jovi. Ille secum por-
 tas jussu nova Domina, certabis providè
 & oculos convertet ad domum. Hac detra-
 het scutum reduci, & casside levabit, & re-
 cipiet pectora defessa gremio suo. Nos sumus

dubia: metus sollicitus subigit credere alia
 omnia qua possunt evenire. Dum tamen
 arma tractabis, miles in terris remotis, est
 mihi cera qua exhibeat faciem tuam. Lo-
 quimur illi blanditias, loquimur illi ver-
 ba tibi debita; illa fruitur meis amplexi-
 bus. Fidem mihi habeto; plus est effigies
 quàm quod videatur. Adjice vocem ima-
 gini, erit Protefilaüs. Hanc intueor, & te-
 neo gremio pro vero marito; & conqueror
 quasi possit voces reddere.

NOTÆ.

^c Barbarâque] Epitheton vagum. Ar-
 ma intellige simpliciter: quamvis barbara
 vocavit, quia barbarorum Trojanorum.

^d Arma dabit] Repetit quod Trojanis
 mulieribus invidet, quasi arma ab uxore tra-
 dita vim majorem habeant: quod fortè suo
 modo verum est.

^e Producetque] Retardabit: Ne tam citò
 in pericula veniat.

^f Face] Fac. Imperativus antiquorum
 more.

^g Nos] Mulieres Græcæ, qua tam longè
 à maritis diffusa sumus.

^h Incertæ] Quid agant, scil. mariti mo-
 stri; quid sperandum sit, &c.

ⁱ Diverso] In terris longè remotis: In
 Asiâ, ubi Troja fuit.

^k Cera] Ex quâ Protefilaï imago ficta
 erat.

^l Plus est] Ex maximo erga Protefilaum
 amore, dicit, se majori in ejus deosculandâ
 imagine, voluptate frui, quàm cuiquam vi-
 deretur.

^m Sonum] Vocem.

ⁿ Queror] Apud illam imaginem, scil.
 tanquam mihi respondere possit.

Per reditus, corpúsque tuum mea numina juro ;

Perque ° pares animi conjugíque faces :

Perque, quod ut videam canis ^p albere capillis ,

Quod tecum possis ipse referre, caput ;

5 Me tibi ^q venturam comitem, quocunque vocaris :

Sive, ^r (quod heu timeo !) sive superstes eris.

Ultima mandato claudetur epistola parvo.

Si tibi cura mei , sit tibi cura tui.

INTERPRETATIO.

Juro per regressus, & corpus tuum mea numina ; & per faces simul animi & conjugij ; & per caput quod ipse possis tecum reportare , ut videam canēre albā comā , me accessuram tibi comitem quocunque jussuris : sive (quod heu metuo !) sive eris superstes. Infima littera finietur parvo monito. Curam geras tui, si me amas.

N O T A.

° Pares animi] Qua me tibi pariter animo & corpore conjunxerunt. ^q Venturam] Etiam morituram ; si ipse moriari.
^p Albere] Senescere. Metonymia ^r Quod heu timeo] Id est, Sive interficiaris. Cavet autem vocibus uti ominosis.

EPISTOLA DECIMAQUARTA.

ARGUMENTUM.

Danaus, Beli prisci filius , ex pluribus conjugibus quinquaginta filias suscepit : quarum cum Ægyptus ejus frater, cui totidem erant filij, rogasset sibi nurus. Danaus oraculi responso comperto, se manibus generi moriturum, volens periculum evitare , consensu navibus Argos venit. Indignatur Ægyptus, quod spretus esset, filiósque cum exercitu ad illum oppugnandum mittit, hac lege, ut non nisi interempto Danao ad se redirent , aut filiarum connubia inissent. Ille autem obsidione coactus , filias se daturum spondidit. Sed puella, accepto à patre gladio, ut jussum erat, prima nocte, cum vino lasitiisque calentes juvenes artissimo somno essent sopiti, unaquaque suum jugularvit : Hypermnestra excepta, qua Lino, quem Eusebius, Lynceum appellat, marito suo pepercit , suasisque, ut ad patrem Ægyptum , detecto facinore, quam primum fugeret. Sed cum pater Danaus ab omnibus perfectum facinus intellexisset, praterquam ab Hypermnestra , eam crudelissimè vindictam in carcerem compexit. Quare maritum hac epistola rogat, ut vel opem ferat, vel, si mori contingat, sepultura honore non careat. Sed à Lino tandem, Danao trucidato, fuit liberata.

HYPERMNESTRA LYNCEO.

^a **M**ittit Hypermnestra de tot modò ^b fratribus uni :
Cætera nuptarum crimine ^c turba jacet.

INTERPRETATIO.

Hypermnestra scribis uni de tot modò fratribus : ceteri perierunt flagitio uxorum.

N O T A.

^a Mittit] Epistolam, scilicet. ^c Turba] Fratres tui , à sororibus meis interfecisti.
^b Fratribus] Patruclibus Hypermnestræ.

- Clausa domo teneor, gravibusque coercita vinclis.
 Est mihi supplicij causa, fuisse ^d piam.
 Quod manus extimuit ^e jugulo dimittere ferrum,
 Sum rea. laudarer, ^f si scelus ausa forem.
 5 Esse ream præstat, quàm sic placuisse parenti.
 Non piget immunes cædis habere manus.
 Me pater igne licet, ^g quem non violavimus, urat;
 Quæque aderant ^h sacris, ⁱ tendat in ora faces;
 Aut illo jugulet, quem ^k non benè tradidit, ense;
 10 Ut quâ non cecidit vir nece, nupta cadam:
 Non tamen, ut dicant morientia, *Pœnitet*, ^l ora,
 Efficiet. ^m non sum, quam piget esse piam.
ⁿ Pœniteat sceleris Danaûm sævâque sorores.
^o Hic solet eventus facta nefanda sequi.
 15 Cor pavet ^p admonitu ^q temeratae sanguine noctis;
 Et subitus ^r dextræ præpedit ossa tremor.
^s Quam ^t tu cæde putes fungi potuisse ^u maritâ,
 Scribere de facta ^x non sibi cæde timet.

INTERPRETATIO.

Detineor domo conclusa, & constricta ponderosis catenis. Est mihi causa pœna, fuisse piam. Arguor quod dextra verita est exigere enses per fauces tuas: celebrarer si audax fuisset ad flagitium. Satiùs est ream argui, quàm sic gratam fuisse patri. Non pœnitet habere manus insontes homicidij. Quamvis pater me incendat igne quem non temeravimus, & immittat in faciem tadas qua aderant sacris; aut mactet gladio quem male exhibuit; quamvis eâ morte occum-

bam quâ maritus non occubuit; non tamen adiget ut ora occumbentia proferant, Pœnitet: non sum quam pigeat esse piam. Pigeat Danaûm & sorores crudeles flagitij. Hic eventus solet comitari facta facinorosa. Cor trepidat recordatione noctis polluta crure; & repentinus horror occupat ossa dextra. Quam tu credas potuisse perpetrare cadem mariti, metuit scribere de cæde à se non patrata.

NOTÆ.

- ^d Piam] Erga te, quem servavi.
^e Jugulo] Tuo, scil. Quia nolui te interficere.
^f Si scelus] Si te perfidiosè mactassem, à patre laudarer.
^g Quem] Facium nuptialium ignem intellige; quem, quia matrimonij fidem, interfecto marito, non læserat Hypermnestra, se non violasse dicit.
^h Sacris] Nuptialibus, scil.
ⁱ Tendat] In ora immittat.
^k Non bene] Quandoquidem ad interficiendum maritum dederat.
^l Ora] Mea, scil. Non faciet pater meus, ut, quod te non mactaverim, me pœnitere profitear.

- ^m Non sum] Heinsius legebat non es, ut sese alloquatur Hypermnestra.
ⁿ Pœniteat] Propter mactatos Lyncei fratres.
^o Hic eventus] Pœnitere, scil.
^p Admonitu] Id est, quando memini, seu recordeo: Recordatione: Cum mentem subit cogitatio.
^q Temerata] Polluta, maculata, sordata infesta.
^r Dextrâ] Quâ, nuper mactando tibi, nunc scribo.
^s Quam] Dextram, scil.
^t Tu putes] Pro aliquis putes.
^u Maritâ] Alij habent mariti.
^x Non sibi] Non à se.

Sed tamen ^y experiar. ^z Modò facta ^a crepuscula terris;

^b Ultima pars noctis, primaque lucis erat:

Ducimur ^c Inachides magni sub tecta ^d Pelasgi;

Et focer ^e armatas accipit æde nurus.

Undique collucet ^f præcinctæ lampades auro.

Dantur in ^g invitos ^h impia thura focos.

Vulgus, *Hymen, Hymenae*, vocant: ⁱ fugit ille vocantes.

Ipsa ^k Jovis conjux ^l cessit ab urbe ^m sua.

Ecce mero ⁿ dubij, comitum clamore ^o frequentes,

Flore novo ^p madidas impediende comas,

In ^q thalamos læti, thalamos sua busta ^r ferantur;

^s Strataque corporibus ^t funere digna premunt.

Jamque cibo vinoque ^u graves somnoque jacebant;

Securumque quies ^x alta per Argos erat:

INTERPRETATIO.

Sed tamen tentabo. Modò crepuscula advenierant terris; erat pars novissima diei. erat & prima noctis: Inachides deducimur domum magni Pelasgi; & focer in tecta admittit nurus armis instructas. Lucerna auro decorata fulgent undique. Thura impia misuntur in aras illa respuentes. Vulgus invocant Hymen, Hymenæ: ille fugit invocan-

cantes. Ipsa Jovis uxor discessit ab urbe sua. Ecce vino labantes celebrati circumfusorum comitum vociferatione, flore vacenti capillos unctos redimiente, festivi eunt in cubicula, cubicula suos rogos, & corporibus incumbunt lectis dignis funere. Jamque pressi cibo & vino & somno jacebant; & profundus sopor habebat Argos quietum.

NOTÆ.

^y *Experiar*] Conabor tibi, quo pacto fratrum peracta sit cædes, perscribere.

^z *Modò facta*] Optimè totius facti feriem, à tempore facto initio, narrare occipit.

^a *Crepuscula*] Quid sit crepusculum sequenti versu dicit: sed aliud est etiam matutinum.

^b *Ultima*] Heinſius quosdam sequutus codices legit

Ultima pars noctis, primaque lucis erat. Sed vulgata lectio potior videtur; quippe quæ ad ritus matrimoniales servandos est magis accommodata: nam sub noctem sponsa domum sponſi deducebatur.

^c *Inachides*] *Inachi proneptes.* Ille enim Io genuit, quæ ex Jove Epaphum; Epaphus Belum, ex quo, ut in argumento vidimus, Ægyptus, Danausque quinquaginta puellarum pater, orti sunt.

^d *Pelasgi*] Qui olim Argis regnaverant.

^e *Armatæ*] Pugionibus à patre datis instructæ.

^f *Præcinctæ*] *Auro ornata & circumdata.*

^g *Invitos*] Diis enim feralia connubia, nec sacrificia placere poterant. Foci pro diis positi.

^h *Impia*] Quæ ab impiis offeruntur.

ⁱ *Fugit*] Non enim vult lætus nuptiarum Deus infauftis connubiis adesse.

^k *Jovis conjux*] Juno Iuga pronubaque, quæ connubiis adesse solet.

^l *Cessit*] Ne improbum conjugium videret.

^m *Sua*] Illi enim sacrum Argos, ubi præcipuè colebatur.

ⁿ *Dubij*] Sponſos intelligit vino captos, & titubantes.

^o *Frequentos*] *Comitibus læti & strepentibus stipati.*

^p *Madidas*] *Unguentis delibutæ. Gall. Parfumées.*

^q *Thalamos busta*] Appositio. Thalami, *busta* (scu sepulcra eorum dicuntur, quòd ibi essent illi jugulandi.

^r *Ferantur*] *Eunt.*

^s *Strata premunt*] *Facient in lectis vestimentis, linteisque stratis.*

^t *Digna funere*] Dicit lectos funeribus magis quàm nuptiis convenire.

^u *Graves*] *Gravati & oppressi.*

^x *Alta quies*] Omnibus profundo somno sopitis.

- Circum me gemitus ^y morientum audire videbar :
 Et ^z tamen audibam ; ^a quodque verebar, erat.
 Sanguis ^b abit ; mentemque ^c calor corpúsque relinquit :
 Inque ^d novo jacui frigida facta toro.
 5 Ut leni ^e Zephyro fragiles vibrantur aristæ ;
 Frigida ^f populeas ut quatit aura comas ;
 Aut sic, aut etiam tremui magis. ipse jacebas :
 Quæque tibi dederam vina, ^g soporis erant.
 Excussère metum violenti iussa parentis.
 10 Erigor ; & capio tela tremente manu.
 Non ego falsa loquar. ter acutum sustulit enssem ,
 Ter ^h malè sublato recidit ense manus.
 [ⁱ Admovi jugulo ; sine me tibi vera fateri ;
 Admovi jugulo tela paterna tuo.]
 15 Sed ^k timor & pietas crudelibus obstitit ausis :
 Castâque mandatum dextra refugit opus.

INTERPRETATIO.

Videbar audire circum me gemitus morientium : & tamen audiebam ; & erat quod timebam. Sanguis recedit ; & calor destituit animum & corpus : & jacui gelida facta in novo lecto. Quemadmodum fragiles arista concutiuntur placido Favonio ; Quemadmodum ventus frigidus concutit frondes populeas ; aut sic , aut etiam amplius trepidavi ; tu jacebas : Et vina quæ tibi ex-

hibueram erant soporifera. Mandata savi patris expulerunt timorem. Surgo ; & summo enssem manu trepidante. Ego non preterram facta : manus ter sustulit gladium acuminatum ; ter recidit gladio malè sublato. Admovi faucibus ; concede me tibi vera confiteri ; admovi faucibus tuis enssem paternum. Sed metus & pietas prohibuit savæ cæptæ ; & manus pudica abnuvit opus jussum.

NOTÆ.

- ^y Morientum] Fratrum tuorum, scilicet.
^z Tamen] Pro omnino : Sed nota vim occultam istius voculæ ; quâ efficitur, ut Hypermnestra, præ metu & rei atrocitate, ita turbata videatur, ut ne illa possit satis suis auribus credere ; sed, audiatne reverà morientium gemitus, an verò id tantum ex imaginatione credat, dubia hæreat.
^a Quodque verebar] Ne patruelles interficerentur.
^b Abis] In intimas corporis partes, in præcordia, ipsūque adedò cor, ut solet ex metu, relabitur.
^c Calor] Siquidem sanguis ad præcordia ex metu fugit, calor cum eo pariter recedit.
^d Novo] Qui fuit novæ nuptæ.
^e Zephyro] Ventus est Zephyrus ab occasu spirans. Favonius Latinis dicitur.
^f Populeas comas] Frondes Populi arboris.
^g Soporis] Quæ soporem inducerent. Suc-

cum aliquem soporiferum vino immixtum fuisse innuit.

^h Malè] Nec audaciâ, nec, quibus par erat, viribus. Vel, malè, id est, non jussè, adversus maritum. Prior vera videtur expositio.

ⁱ Admovi] Alij habent, At rursus monitis, jussūque conciliâ parentis,

Alij aliter. Heinsius expungendum totum hoc distichon putat ; utpote à sciolo confictum, qui superiora cum sequentibus non cohærere arbitrabatur. Quæ quidem optimè cohærere dicit ille idem Heinsius, si pro Sed, proximo versu & reponas. Nullus certè dubito quin spurji sint illi.

^k Timor] Qui omnibus à naturâ est insitus, qui malè faciunt ; maximè cum criminum assuetudine conscientie stimulus non clanguit : quanquam alias inutiles, strenuæ sunt ad malè faciendum plurimæ mulierculæ.

Purpureos

Purpureos laniata ^l sinus, laniata capillos,
 Exiguo dixi talia verba ^m sono;
Sævus, Hypermnestra, pater est tibi. iussa parentis
Effice. germanis sit comes ⁿ iste suis.

- 5 ^o *Fœmina sum & virgo, naturâ mihi & annis.*
Non ^p faciunt ^q molles ad fera tela manus.
^r *Quin age, dumque ^r jacet, ^t fortes imitare sorores.*
Credibile est casos ^u omnibus esse viros.
^x *Si manus hac aliquam posset committere cadem;*
 10 *Morte foret ^y domina sanguinolenta sua.*
^z *Quo meruere necem ^a patruelia regna tenendo,*
Qua tamen ^b externis danda forent generis?
^c *Finge viros meruisse mori: quid fecimus ipsa?*
^d *Quo mihi commissio non licet esse pia?*
 15 ^e *Quid mihi cum ferro? ^f quo bellica tela puella?*
Aprior est digitis lana colisque meis.

INTERPRETATIO.

Scissa amictus purpureos, scissa comam, protuli talia verba voce demissa: Hypermnestra parentem habes crudelem. Perfice mandata patris: iste sit socius tuis fratribus. Fœmina sum & virgo, mollis naturâ & ætate. Manus teneræ non sunt aptæ ad sæva arma. Quin age & dum jacet, æmulator strenuas sorores. Credibile est maritos esse interfectos ab omnibus. Si hæc dextra posset patrare ali-

quam cadem; cruenta esset nece Domine suæ. Quâ te illi digni sunt morte possidendo regna patruelia, quæ tamen essent tradenda generis peregrinis? Pone viros dignos esse interire: quid nos commeruimus? Quo facinore non licet mihi esse piæ? Quid mihi cum ense? Quorsum militaria tela virgini? Lana & colus est magis idonea digitis meis.

N O T A.

- ^l Sinus] Vestes meas.
^m Sono] Voce demissa.
ⁿ Iste] Lynceus maritus meus.
^o Fœmina sum] Ostendit nunc quòd maritum non possit interficere; rationibus à sexu & ætate petitis.
^p Faciunt] Aptæ sunt.
^q Molles] Quales sunt muliebres.
^r Quin age] Jam muliebri more mutat consilium; vel potius nutans ad illud mutandum sese hortatur.
^s Jacet] Maritus, scilicet.
^t Fortes] Imò furiosæ, quæ suos maritos trucidaverunt: quamobrem etiam à Poëtis infame illud genus ad inferos detrusum.
^u Omnibus] Pro ab omnibus. Ità sæpè & eleganter loquuntur Poëtæ; Horatius præsertim.
^x Si manus] Nunc consilium de interficiendo marito respicit.

- ^y Domina] Mei ipsius, quæ me potius ipsa quàm maritum interficerem.
^z Quo] Quâ re? quo crimine? Nullum dicit esse in patruelibus crimen, ad quos, ex suo cum Danaï filiabus conjugio, jure ejus regnum perveniat, cum hæredibus masculis ille careret.
^a Patruelia] Quæ hereditario jure ad patruelles suas obvenirent; quæque per suum cum illis conjugium sua fierent.
^b Externis] Qui ex sua gente non essent: Quibus suis aliis hominibus.
^c Finge] Pone. Gall. Supposez.
^d Quo commissio] Propter quod peccatum me.
^e Quid mihi] Quamobrem in manus meas gladium pater posuit?
^f Quo] Fine, scilicet. Sciebat equidem esse ea ad interficiendos patruelles; quorsum verò spectaret illa cædes nesciebat, aut nescire simulabat.

- § Hæc ego : dumque queror, lacrymæ^h sua verba sequuntur,
 Deque meis oculis in tua membra cadunt.
 Dumⁱ petis amplexus, sopitæque brachia^k jactas;
 Pœnè manus telo saucia facta tua est.
 5 Jamque patrem, famulosque patris, lucemque timebam.
 Expulerunt somnos hæc mea dicta tuos :
 Surge age, ¹ Belide, de tot modo fratribus^m unus :
 Nox tibi, ni properas, istaⁿ perennis erit.
 Territus exurgis : fugit omnis^o inertia somni.
 10 Aspicias in timida^p fortia tela manu.
 Quærenti^q causam, Dum nox finit, effuge, dixi.
 Dum nox atra finit, tu fugis : ipsa moror.
 Mane^r erat : & Danaüs generos ex cæde jacentes.
 Dinumerat. ^f summæ criminis unus abes.
 15 Fert^t malè^u cognatæ jacturam mortis in uno;
 Et queritur^x facti sanguinis esse parum.
 ʸ Abstrahor à patriis pedibus ; ^z raptamque capillis.
 (Hæc meruit^a pietas præmia) carcer habet.

INTERPRETATIO.

Hæc ego ; & dum conqueror, lacryma subsequuntur sua verba, & fluunt in tuos artus de meis oculis. Dum quaris me complecti, & agitas lacertos sopitos ; manus tua est propemodum vulnerata gladio. Jamque metuebam patrem & ministros patriæ, & diem. Hæc mea verba excusserunt somnos tuos : Surge age, Belide, solus de tot modo fratribus. Ista nox erit tibi perpetua, nisi festinas. Tremefactus excuteris : omnis sanguinitas somni dilabitur : cernis tela valida

in manu pavidæ. Dixi tibi sciscitanti causam, Prorumpere dum nox concedit. Dum nox obscura facit copiam, tu abis : ego remaneo. Mane erat : & Danaüs enumerat generos prostratos ex nece : Solus desideraris summa flagitij. Iniquè patitur damnum mortis consanguinea in uno ; & queritur esse parum sanguinis effusi : Abripior à pedibus paternis ; & vincula (pietas meruit hanc mercedem) tenent ablatam comâ.

N O T A.

§ Hæc ego] Depressâ voce dixi, Supple.
 h Sua verba] Id est, quæ ejusmodi querimonia & lacrymis, competerent.

i Petis amplexus] Inter dormiendum vis me amplecti.

k Jactas] In somnis moves.

1 Belide] Beli nepos. Ille verò est vocativus Græcorum more, à nominativo Belides.

m Unus] Solus.

n Perennis] Per annos omnes duratura : Æterna.

o Inertia] Illam intelligit pigritiam quâ, non benè expertecti teneri solent.

p Fortia] Id est, quæ solent esse fortium virorum.

q Causam] Quamobrem telum manibus haberem.

r Erat] Pertinet istud ad sequentem narrationem.

f Summa] Ex omni numero, tu solus deeras, qui non esses conjugis fœderique crimine maculatus.

t Malè] Iniquè. Danaum dicit iratum idèd, quòd unus ex suis consanguineis morti esset creptus.

u Cognata] Consanguinea. Id est, Pro morte unius consanguinei.

x Facti] Sparsi; Effusi.

ʸ Abstrahor] Scilicet ad patriis pedes, delicti veniam petens procubuerat. Quamquam alij codices habent manibus ; alij laribus.

z Raptamque] Qua in carcerem capillis protrahita fuit.

a Pietas] Erga te, Ironicè, adversus patrem, loquitur.

- ^b Scilicet ex ^c illo Junonia permanet ira ;
 Quo ^d bos ex homine est, ex bove facta Dea.
 At ^e satis est pœnæ teneram ^f mugisse puellam :
^g Nec ^h modò formosam posse placere Jovi.
 Adstitit in ripa ⁱ liquidi ^k nova vacca parentis ,
 Cornuâque in patriis ^l non sua vidit aquis :
 Conatôque ^m queri mugitus edidit ore :
 Territâque est formâ, territa voce suâ.
 Quid ⁿ furis, infelix ? quid te miraris ^o in umbra ?
 10 Quid ^p numeras factos ad nova membra pedes ?
^q Illa Jovis magni ^r pellex metuenda sorori ,
 Fronde ^s levas nimiam ^t cespitibûsque famem.
 Fonte bibis, spectâsque tuam stupefacta figuram :
 Et te ne feriant, quæ geris, ^u arma times.

INTERPRETATIO.

Nempe ira Junonia perstat ex illo tempore quo vacca facta est femina, & ex vaccâ Dea. At satis est supplicij mollem puellam mugisse : nec jam pulcrâ posse gratam esse Jovi. Nova juvenca constitit in ripâ patris fluidi, & aspexit cornua aliena in aquis paternis ; & mugitus emisit ore nixo con- queri : & tremefacta est figurâ suâ, treme-

facta est sono. Quamobrem insanis, miserâ ? Quamobrem te stupes in umbra ? Quamobrem dinumeras pedes accommodatos ad novos artus ? Illa adultera timenda sorori excelsi Jovis, sedas foliis & herbis nimiam famem. Fonte potas, & mirabunda aspicias tuam formam : & metuis arma qua gestas ne te appetant.

NOTÆ.

^b Scilicet] Tantam domus suæ & patrue- lium calamitatem, muliebri more, altius re- petit ; ab irâ Junonis scilicet propter Jovis cum Io vaccâ consuetudinem.

^c Illo] Tempore, scilicet.

^d Bos] Io est ab Jove in vaccam mutata, de quâ postea in Metamorphosi videbimus. Suprà ex eâ Danaum Ægyptumque per avos suos ortos esse diximus : adeòque jam no- tandum est tantum, quod, pellici illi ab Ju- none immisso cestro, per furorem maximâ orbis terrarum parte pererratâ, tandem in Ægyptum delata sit ; ubi pristinam formam postquam Jovis auxilio recuperasset, ab Æ- gyptiis pro Deâ est habita, vocatâque Isis.

^e Satis est pœna] Io supplicio satis magno à Junone afflictâ est ; jamque ejus posteris deberet parcere.

^f Mugisse] In vaccam mutatam esse. Ab ipso Jove in vaccam mutata est Io, ne suum cum illâ adulterium ab interveniente Junone cognosceretur.

^g Nec posse placere] Propter vaccæ for- mam : quanquam nec ipse Iupiter quamli- bet, satissimi amoris causâ, induc- te dedignatus est.

^h Modò formosam] Pulcherrima fuit Io, antequam vaccæ formam indueret.

ⁱ Liquidi] Inachi, fluvij Peloponnesi.

^k Nova] Non à longo tēpore ex puellâ facta.

^l Non sua] Non enim cornua hominum, sed brutiorum sunt.

^m Queri] De suâ transmutatione, & in- fortunio.

ⁿ Furis] Cestro percita Io, huc illuc fu- rens à Poëtis errasse fingitur. Quamobrem illud fecerit, ejus calamitatis, Junonisque iræ describendæ causâ, Hypermnestra quaerit.

^o In umbrâ] Cum tuam umbram vides.

^p Numeras] Quia quatuor erant hoc pe- tit. Conmiserationem verò habent ejus- modi compellationes.

^q Illa] Tu Io, antè pellex illa quam Juno ob formam metueret, jam, &c.

^r Pellex] Itâ vocatur Io, quæ Junonem ex Jovis mariti lecto pelliciendo, si vim vo- cis spectes, pelleter.

^s Levas] Minuis ; Sedas. Non verò sine commiseratione hæc proferenda.

^t Cespitibûsque] Herbis. Propriè verò est cespes, herba cum terra revulsâ.

^u Arma] Cornua.

- Quæque modò, ut possis etiam Jove digna videri,
 Dives eras ; nudâ nuda recumbis humo.
 Per inare, per terras, ^x cognatâque flumina curris.
^y Dat mare, dant amnes, dat tibi terra viam.
 5 Quæ tibi causa fugæ ? quid Io freta longa pererras ?
 Non poteris ^z vultus effugere ipsa tuos.
^a Inachi, quò properas ? ^b eadem sequeris que fugis que.
 Tu tibi dux comiti : tu comes ipsa duci.
^c Per septem ^d Nilus ^e portus emissus in æquor
 10 Exiit ^f insana ^g pellicis ^h ora bovi.
ⁱ Ultima ^k quid referam, ^l quorum mihi cana senectus
 Auctor ? dant anni quod querar, ecce, mei.
 Bella pater patruusque ^m gerunt : regnòque domòque
 Pellimur. ejectos ⁿ ultimus orbis habet.

I N T E R P R E T A T I O.

Et qua modò eras opulenta, ut possis etiam videri digna Jove ; facies nuda in terra nuda. Erras per mare, per terras, & flumina consanguinea. Mare prabet tibi iter, flumina prabent, terra prabet. Quæ tibi causa fugæ ? Quamobrem, Io, discurre per vasa maria ? Non ipsa poteris vitare tuam faciem. Inachi, quò festinas ? Eadem insequeris & fugis. Tu dux tibi comi-

ti, tu ipsa comes duci. Nilus erumpens in mare per septem ostia detraxit faciem pellicis vacca furenti. Quamobrem commorem remotissima, quorum senectus cana est mihi auctor ? Ecce mea ætas suppeditat quod conquerar. Pater & patruus bella exercent : ejicimur regno & domo : remotissima regiones tenent expulsos.

N O T A.

- ^x Cognata] Propter patrem fluvium.
^y Dat mare] Hujus est versus, qui superioris idem sensus : verba differunt.
^z Vultus] Borvillos, scil.
^a Inachi] Vocativus Græcus Patronymici feminini. Id est, filia Inachi.
^b Eadem seq.] Id est, Cum ipsa vacca sis, fugiendo vaccam, eandem sequeris ; nec fugiendo, vaccam esse desines.
^c Per septem] Dicit eam in Ægypto figuram bovis deposuisse.
^d Nilus] Fluvius est Ægypti maximus, in mare per septem ostia influens : Quamquam plura alij memorant.
^e Portus] Ostia Nili portus appellat : bene quidem ; ejusque ratio aperta.
^f Insana] Oestro, & Junonis irâ furentis.
^g Pellicis] Quæ fuerat Junonis peller, dum formam hominis obtineret.
^h Ora] Omnemque adeò formam.
ⁱ Ultima] Remota, & Antiqua.
^k Quid referam] Vel contra librorum auctoritatem refero reponendum esse censet

clarissimus Heinsius. Quamobrem non video. Sensum enim optimum illa alia lectio efficit ; ut innuat Hypermnestra plura à se de Io posse referri, quibus ejus poenarum atrocitatem, Junonisque erga suam domum sævitiam auget ; nisi amplam querendi materiam de novo haberet. Atque egregie illud ad Hypermnestræ scopum pertinet. Fortè dicat aliquis, At omnia de Io memoraveras Hyperm. Ne omnia quidem : Illud etiam si esset ; tamen ex Rhetoricâ arte, sic loqui, ubi rem augere est opus, sæpè solemus.

^l Quorum cana senectus auctor] Id est, Quæ à senibus didici.

^m Gerunt] Quas vidit ipsa calamitates narrare incipit.

ⁿ Ultimus] Peloponnesus est ; quò aufugisse Danaum in argumento vidimus. Ultimus verò dicitur, vel ex puellæ ingenio, pro remotissimo ; vel, quia eâ parte orbis terrarum terminus est, cum mari cingatur : quâ ratione etiam Britanniam, alterum orbem dixerunt.

- ° Ille ferox solus folio sceptróque potitur :
 Cùm p sene nos inopi turba vagamur inops.
 De fratrum populo pars q exiguissima r restas.
 Quique dati leto , r quæque dedere , fleo.
 5 Nam mihi quot fratres, totidem r periëre sorores.
 Accipiat lacrymas u utraque turba meas.
 En ego, x quòd vivis, pœnæ crucianda reservor.
 y Quid fiat fontis, cum z rea laudis agar ?
 Et consanguineæ quondam a centesima turbæ
 10 Infelix, b uno fratre manente, cadam.
 At tu, si qua c piæ, Lynceu, tibi cura sororis ,
 d Quæque tibi tribui munera, e dignus habes ;
 Vel fer opem, vel dede neci : defunctæque vitæ
 Corpora f furtivis insuper adde rogis.
 15 Et sepe lacrymis perfusa fidelibus ossa :
 Scriptæque sint g titulo nostra sepulcra brevi.
 Exul Hypermnestra h pretium pietatis iniquum ,
 Quam mortem fratri depulit, ipsa tulit.

INTERPRETATIO.

Ille ferociens solus occupat solium & sceptrum : nos turba egena erramus cum sene egeno. Superas pars minima de turbâ fratrum : Lugeo illos qui morti traditi sunt & qua tradiderunt. Nam quot fratres mihi amissi, totidem sorores amissa. Uterque populus habeat meas lacrymas. Ecce ego torquenda desinor supplicio, quia vivis. Quâ pœnâ mulietur conscia, cum ejus arcessat quod laudandum ? & misera, olim centesi-

ma populi cognati, moriar, uno fratre superstite. At tu, Lynceu, si qua tibi cura pia patruelis, & non immeritus frui donis qua tibi exhibui ; vel auxilium prabe, vel trade morti : & insuper impone rogis secretis artus jacentes. Et conde ossa delibuta lacrymis fidelibus : & noster tumultus sit signatus brevi elogio. Hypermnestra profuga mercedem injustam reportavit pietatis necem quam à fratre summovit.

NOTA.

- ° Ille] Patrum Aegyptus.
 p Sene] Danao patre nostro.
 q Exiguissima] Quippe solus superstes, cæteris ab uxoribus interfecit.
 r Restas] Lynceum alloquitur, cui aliam suam calamitatem memorat.
 s Quæque] Quia misera, quæ tantum facinus perpetraverant ; quibus Hypermnestra carendum erat.
 t Periëre sorores] Quia cum illis non est ; quia perditæ illæ, quæ nocentes ; quia pœna sua illas attinget.
 u Utraque] Patruelium & sororum.
 x Quòd vivis] Quia te non jugulaui.
 y Quid fiat] Quasi dicat, mulier crudelis. Patris crudelitatem arguit. Alij codices habent fiet ; fiet.

- z Rea laudis] Cùm de eo accuser, quod laudem meretur.
 a Centesima] Omnino : fuerunt enim quinquaginta Danaï filia, totidemque Aegypti filij, patruels, qui omnes centesimum numerum implent.
 b Uno fratre] Solo Lynceo superstite.
 c Pia] Qua te servavit.
 d Quæque] Vitam, scilicet.
 e Dignus habes] Mereris. Si mereris vitam quam tibi dedi.
 f Furtivis] Quos, si non ausus fueris, aut non potueris palam, furtim & occultis excitaveris.
 g Titulo] Epigrammate sequenti.
 h Pretium mortem] Appositio. Id est, mortem in pretium.

Scribere plura libet : sed pondere lassâ catenâ
Est manus ; & vires subtrahit ipse timor ,

INTERPRETATIO.

Vellem plura scribere , sed manus est defessa | onere catenâ ; & ipse timor aufert vires.

NOTA.

^a Timor] Ne pater , aut ab eo aliquis | scribenti interveniat.

EPISTOLA DECIMAQUINTA.

ARGUMENTUM.

Tradunt scriptores, duas hoc nomine Sappho extitisse : quarum altera Eresia, poëtria percelebris, quæ Tarquinij Prisci tempore claruit : qua etiam plectrum prima adinvenit : altera Mytilenea, longè junior, quæ psalteria & meretrix fuit. Ælianus libr. 12. scribit, pulcherrimum mortalium omnium Phaonem fuisse, in cujus amorem omnes mulieres Lesbica exarserint : præ cæteris verò impatientissimè atque ardentissimè eum esse à Sappho adamatum. Cum verò Phaon in Siciliam fortè discessisset, Sappho amoris ignibus incensa, & planè ardens, se ab illo sperni timens, statuit etiam capitis periculo furorem lenire, præcipitato in mare corpore, ex Leucate Epiri promontorio. Sed antequam illuc accederet, per inconstantiam muliebrem tentans quod desperaverat, hac epistolâ eum advocare studet : faciens absenti invidiam suæ conditionis & calamitatis, quam omnibus incommodis miserabilem ostendit. Denique omnes misericordia angulos percurrit : ne quidquam, quod movere possit, prætermittit.

SAPPHO PHAONI.

E Cquid, ut inspecta est ^c studiosæ littera dextræ,
Protinùs est oculis cognita nostra tuis ?
An, nisi ^d legisses auctoris nomina Sapphus,
Hoc breve nescires unde movetur ^e opus ?

INTERPRETATIO.

A Nnon postquam visum est signum manus sedula, statim nostrum est agnitum oculis tuis ? An, nisi legisses nomina Sapphus auctoris, ignorares à quo est hoc breve opus ?

NOTA.

^a Epist.] In nullis Heroïdum Ovidianarum exemplaribus, nisi recentissimis apparere hanc epistolam testatur Clarissimus Heinsius ; qui eam insuper in calcem operis rejectam dicit. Quod fortè non sine causâ factum fuit, cum sit omnium pulcherrima.

^b Ecquid] Interrogatio hæc Ironiam habet, & affectum augeat : Ut hinc Sapphus dolorem intelligas ; quæ se usque adeo à

Phaone neglectam saltem simulat, ut manum nequidem suam, nisi addito nomine ab ipso, putet cognitum iri.

^c Studiosa littera] A manu accuratâ & doctâ scripta.

^d Legisses] Annon, nisi inscriptum vidisses, Sappho Phaoni, unde esset epistola, nescivisses ?

^e Opus] Epistolam suam intelligit, cui nomen suum, de more, præfixerat.

Forſitan & quare mea ſint ^f alterna & requiras

Carmina ; ^h cum lyricis ſim magis apta modis.

ⁱ Flendus amor meus eſt : elegeia ^k flebile carmen.

Non ^l facit ad lacrymas ^m barbitos ulla meas.

^j Uror, ut, ⁿ indomitis ignem ^o exercentibus Euris ,

Fertilis accenſis meſſibus ^p ardet ager.

Arva Phaon ^q celebrat ^r diverſa ^f Typhoidos ^t Ætnæ.

Me ^u calor Ætnæo non minor igne coquit.

^x Nec mihi, ^y diſpoſitis ^z quæ jungam ^a carmina nervis ,

¹⁰ Proveniunt ; vacuæ carmina mentis opus.

^b Nec me ^c Pyrrhiades ^d Methymniadesve puellæ ,

Nec me ^e Leſbiadum cætera turba ^f juvant.

I N T E R P R E T A T I O.

Fortè etiam petas quare mei verſus ſint alterni, cum ſim magis parata ad numeros lyricos. Amor meus eſt legendus : Elegeia carmen lugubre. Nulla Cithara apta eſt meis lacrymis. Ardeo, ut campus fertilis flagrat meſſibus inflammatis, Euris furentibus excitantibus ignem. Phaon incolit agros diſſi-

tos Ætna Typhoidos: arder non levior flamma Ætnæa, me torret. Nec mihi profluunt carmina qua accommodem chordis concinnatis ; carmina ſunt opus animi tranquilli. Nec Pyrrhiades aut Methymniades puella mihi grata ſunt, nec populus reliquus Leſbiadum mihi gratus eſt.

N O T A.

^f Alterna] Qualia ſunt Elegiacæ, quæ akernis vicibus Hexametris & Pentametris conſtant.

^g Requiras] Poſtquam quaſieris cujus ſit epistoła, forſan & velu ſcire quamobrè, &c.

^h Cum lyricis] Cum magis ſoleam carmina qua ad lyram cantentur, componere, Hoc verò dicit, quia in lyricis Sappho maxime claruit ; à quâ etiam Sapphicum carmen, cujus ea inventrix fuit, appellatum eſt.

ⁱ Flendus] Rationem reddit quamobrem elegos ſcripſerit.

^k Flebile] Rebus, qua ſletum moveant ſcribendus aptum.

^l Facit] Convenit. Apta eſt.

^m Barbitos] Instrumentum eſt muſicum cytharæ ſeu lyræ proximum, quod multis chordis fuiſſe indicat Theocritus. Hic verò, per barbiton, carmina ad barbiton cantari ſolita intelligenda ſunt.

ⁿ Indomitis] Vehementibus.

^o Exercentibus] Huc illuc jaſtantibus ; argentibus, & excitantibus.

^p Ardet] Ardere ſolet.

^q Celebrat] Pro incolit, frequentat. Sed vox illa dignitatem habet.

^r Diverſa] Remota, & hinc procul poſita.

^s Typhoidos] Sub quo Typhonem ſeu Typhæum gigantem fulmine iſtum Jupiter coercuit.

^t Ætna] Ætna mons Siciliæ, ignibus quos evomit notiſſimus.

^u Calor] Amoris nempe.

^x Nec mihi] Id eſt, ſam, nimio amore tabida, ad verſus deducēdos ſum inutilis.

^y Diſpoſitis] Scilicet ſuo quoque loco, pro ratione gravis aut acutis ſoni, nervi ſeu chordæ instrumentis muſicis accommodantur.

^z Quæ jungam] Lyrica ; quæ ſimul voce & cytharâ cantentur.

^a Carmina opus] Appoſitio. Carmina dicit ab otioſâ mente provenire.

^b Nec me] Dicit ſe puellarum, quibus ad pangendos verſus olim incitabatur, jam nullâ moveri.

^c Pyrrhiades] Muſæ ; à Pyrrhâ & Pyrrhæ ſeu Theſſaliâ ſic dictæ : Enimverò à locis quæ incoluerunt, Poëtæ ſolent illas appellare. Sed malim per Pyrrhiades, Pyrrhæ, Leſbiæ urbis, puellas, quàm Muſas, intelligere : quanquam Domitio aliter viſum ; cujus hic certè in quærendis allegoriis odioſa viſa eſt nimia diligentia.

^d Methymniadesve] A Methymna Leſbi inſulæ urbe celebri.

^e Leſbiadum] Puellarum in Leſbo inſulâ commorantium.

^f Juvant] Ad verſus pangendos incitant ; ſi tamen probanda ſit Domitij expoſitio. Vel non juvant, id eſt, non curant.

- Vilis & Anactorie, ^h vilis mihi candida Cydno :
 Non oculis grata est Atthis, ut ante, meis.
ⁱ Atque alia ^k centum, quas non sine crimine amavi.
^l Improbe, multarum ^m quod fuit, unus habes.
ⁿ Est in te ^o facies, ^p sunt apti lusibus anni.
 O facies oculis infidiosa meis !
 Sume ^q fidem & ^r pharetram ; ^r fies manifestus Apollo.
 Accedant capiti cornua ; Bacchus eris.
^t Et Phœbus ^u Daphnen, & ^x Gnosida Bacchus amavit.
 10 ^y Nec norat Lyricos illa vel illa modos.
 At mihi ^z Pegafides ^a blandissima carmina dicant :
 Jam canitur toto nomen in orbe meum.

INTERPRETATIO.

Anactorie mihi nullius pretij : Atthis non est accepta meis oculis ut antè : Atque alia centum, quas non amavi sine flagitio, viles sunt. Proterve solus tenes quod fuit multarum. Est in te forma, atas est apta deliciis. O forma infidiosa oculis meis ! Cape Citharam & Pharetram ; eris verè

Apollo. Cornua addantur capiti, eris Bacchus. Et Apollo amavit Daphnen, & Bacchus Gnosida : Nec illa vel illa sciebat numeros Lyricos. At Pegafides suggerunt mihi carmina mollissima : Jam nomen meum celebratur per omnes terras.

NOTÆ.

^h *Anactorie*] Una fuit ex iis quas tribas Sappho impudicè amavit : Nisi tamen, quòd Telecippam & Megaram, pro Anactorie & Cydno apud Suidam positas invenies.

^h *Vilis*] Non curo, postquam tui amore correpta sum.

ⁱ *Atque alia*] Viles sunt, scilicet.

^k *Centum*] Numerus certus pro incerto.

^l *Improbe*] Benè pro avido, neque etiam re immodicè contento, improbum sumi, optimè annotavit Domitius. Attamen hìc locum non habet hæc significatio ; sed simpliciter per improbum, malus est intelligendus.

^m *Quod fuit*] Amor ; quem in multis dispensaveram.

ⁿ *Est in te*] Jam suum amasium laudat.

^o *Facies*] Pro pulcritudine & elegantia.

^p *Sunt apti*] Id est, *Juvenis es.*

^q *Fidem*] *Citharam.* Synecdoche est ; pars pro toto ; chorda pro toto instrumento ponitur.

^r *Pharetram*] *Le carquois.* Fuerunt verò

Cithara & Pharetra Apollinis, qui Musicâ & sagittis claruit, duo insignia.

^r *Fies manifestus*] Id est, *Tam elegans es, ut nullus te cum Apolline comparare diffiteatur.*

^t *Et Phœbus*] Jam Phaonem ad amorem sui, rationibus ab exemplo petitis, Sappho perducere nititur.

^u *Daphnen*] Daphnes Penei fluvij filia in laurum mutata historiam postea in Metamorphosi videbimus.

^x *Gnosida*] Id est, *Ariadnen*, Minois filiam, qui Cretam insulam tenuit, ubi Gnosus civitas.

^y *Nec norat*] Se dicit quàm Daphne & Ariadne, quòd neutra versus pangere docta fuisset, præstantiorem.

^z *Pegafides*] Musæ ; Græcâ etymologiâ, ab Heliconis fonte clarissimo, quem ictu ungulæ Pegafus alatus equus aperuisse fingitur, sic dictæ.

^a *Blandissima*] *Suavissima.* Carminum verò suavitatem præcipuè Sappho commendatur.

Nec

^b Nec plus ^c Alcæus, ^d consors patriæque ^e lyræque,
Laudis habet: quamvis grandius ille sonet.

^f Si mihi ^g difficilis formam natura negavit;
Ingenio formæ damna ^h rependo meæ.

ⁱ Sum ⁱ brevis. at nomen, quod terras impleat omnes,
Est mihi: mensuram nominis ^k ipsa fero.

Candida si non sum; placuit ^l Cephæia Perseo

Andromede, ^m patriæ fusca colore suæ.

Et ⁿ variis albæ junguntur sæpè columbæ;

¹⁰ Et niger à ^o viridi turtur amatur ave.

Si, nisi quæ ^p facie poterit te digna videri,

^q Nulla futura tua est; nulla futura tua est.

At, ^r me cum legeres, etiam formosa videbar.

^r Unam jurabas usque decere loqui.

¹⁵ Cantabam; memini. (meminerunt omnia amantes)

Oscula cantanti tu mihi ^t rapta dabas.

^u Hæc quoque laudabas: omnique à parte placebam.

Sed tum præcipue, cum sit Amoris opus.

INTERPRETATIO.

Nec Alcæus socius patriæ & lyra consecutus est majorem gloriam, quamvis ille cantet sublimius. Si natura iniqua mihi non tribuit pulcritudinem; compenso dispendia pulcritudinis meæ, ingenio. Sum parva: at fama est mihi, qua feratur per omnes terras: ipsa fero valetudinem meam gloria. Si non sum alba; Andromede Cephæia grata fuit Perseo, nigra colore patriæ suæ. Columba etiam candida sæpè copulantur cum ver-

ficoloribus; & turtur ater diligitur ab alite viridi. Si nulla futura est tua, nisi qua poteris videri te digna, pulcritudine, nulla futura est tua. At cum legeres mea opuscula, videbar etiam pulchra: sine fine jurabas mihi soli decorum esse loqui. Canebam; recordor: (amantes omnia recordantur) tu oscula capiebas canentis. Probabas hæc etiā; & grata eram ab omni parte: sed tum præsertim cum tentatur negotium amoris.

N O T A.

^b Nec plus] Quia sicuti ille granditate laudem consecutus est, ita ego suavitate.

^c Alcæus] Poëta fuit Mitylæus seu Lesbios, cui, propter granditatem & elocutionis sublimitatem, aureum plectrum veteres attribuerunt.

^d Consors] Eiusdem patriæ: nam uterque patriam habuit Lesbion.

^e Lyræque consors] Qui ejusdem generis carmina lyra aptanda, sicut & ego, scripsit.

^f Si mihi difficilis] Quod firmissimum caussari potuisset Phaon, formæ vitium, scilicet, ipsa Sappho diluere conatur.

^g Difficilis] Iniqua & maligna.

^h Rependo] Compenso.

ⁱ Brevis] Parvâ staturâ.

^k Ipsa fero] Adeoque magna sum.

^l Cephæia] Andromede est, Cephei Æthiopum regis filia, à Perseo liberata, & amata.

^m Patria] Scilicet Æthiopia, solis arduibus exusta, candidos non gignit homines.

ⁿ Variis] Colorum varietate distinctis.

^o Viridi ave] Psittaco. De hoc Psittacorum amore Plinius: de quo etiam postea aliquid ab ipso Nasone habebimus.

^p Facie] Pulcritudine.

^q Nulla] Puella, scil. Prior verò hæc negatio conditioni annexa est: Posterior absolute & affirmando intelligenda est. Si vous n'en voulez point qui ne vous paroisse digne de vous par sa beauté, vous n'en aurez point du tout.

^r Me] Meos versus.

^s Unam] Me solam sine fine jurabas decere loqui.

^t Rapta dabas] Furtim raptimque osculabaris.

^u Hæc] Oscula rapta. Multa verò est hic non suavitas modò, sed lascivia.

T

- Tunc te plus solito lascivia nostra juvabat,
 Crebrâque mobilitas, aptâque verba joco:
 Quique, ubi jam amborum fuerat confusa voluptas,
 Plurimus in lasso corpore languor erat.
- 5 Nunc tibi ^x Sicelides veniunt nova præda puellæ.
^y Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse volo.
^z At ^a vos ^b erronem tellure remittite nostrum
^c Nisiades matres, Nisiadésque nurus.
 Neu vos decipiant blandæ ^d mendacia linguæ.
- 10 ^e Quæ dicit vobis, dixerat ante mihi.
 Tu quoque quæ montes celebras, ^f Erycina, ^g Sicanos,
 (Nam ^h tua sum) vati consule, Diva, tuæ.
ⁱ An gravis ^k inceptum peragit Fortuna tenorem,
 Et manet in cursu semper acerba suo?
- 15 Sex mihi ^l natales ierant; cum ^m lecta parentis
ⁿ Ante diem lacrymas ossa bibere meas.

INTERPRETATIO.

Tunc luxuria nostrâ tibi placebat plus solito. Et frequens mobilitas, & verba idonea lussibus; & languor multus qui erat in corpore desesso, postquam gaudia amborum fuerant commixta. Nunc Sicelides puella accedunt tibi nova rapina. Quid mihi cum Lesbo? Cupio esse Sicula. At vos matrona Nisiades & nurus Nisiades remittite terrâ vestrâ vagum nostrum. Neve doli mitis

lingua vos fallant, mihi antè dixerat quæ dicit vobis. Tu quoque Dea Erycina quæ frequentas colles siculos, fave vati tua; (nam tua sum.) An fortuna adversa absolvit tenorem inceptum, & crudelis perstat semper in suo processu? Sex anni mihi præterierant, cum ossa patris collecta ante tempus hausserunt meas lacrymas.

NOTÆ.

^x Sicelides] Sicula. Phaoni exprobrat quod veteris amoris oblitus, ad puellas siculas animum adjecerit.

^y Quid mihi] Patriam, ut in Siciliam, ubi suus est Phaon concedat, cupit Sappho deserere.

^z At vos] Corrigit votum; meliusque judicat, si à Siculis suis sibi remittatur Phaon.

^a Vos] Clarissimus Heinsius putat vestrâ legendum.

^b Erronem] Phaonem; qui relicta patriâ, in alienis regionibus errat.

^c Nisiades] Megarenses intellige; quæ à Niso, qui Megaris in Siciliâ, non procul à Syracusis regnavit, illud nomen habuerunt.

^d Mendacia] Quacumque Phaon, ut vos ad sui amorem pelliciat proferre poterit.

^e Quæ dicit] Quæ vobis illa nunc promittis, eadem & mihi antè pollicitus erat, si-

dem, constantiam, &c. & tamen me destituit.

^f Erycina] Venus est; quæ ab Eryce Siciliæ monte, ubi matri Veneti templum Æneas constituit, illud nomen sortita est.

^g Sicanos] Siculos; A Sicano rege sic dictos.

^h Tua sum] Omnino; siquidem amans amatoria scripserit.

ⁱ An gravis] Fatorum iniquitatem & pertinaciam hac interrogatione arguit.

^k Inceptum peragis] Ut mihi antehac, ita porro infesta erit.

^l Natales] Anni intelliguntur: quibus singulis natalis dies celebrabatur.

^m Lecta] Ossa, cinerisque mortuorum, quos cremare olim solebant, postquam rogi flamma subisset, colligebantur.

ⁿ Ante diem] Patrem dicit funere immatura obuisse.

Arsit ° inops ⁂ frater victus meretricis amore ;

Mistaque cum turpi damna pudore tulit.

Factus inops agili ⁑ peragit freta cœnula remo ;

Quasque ⁂ malè amisit, nunc malè quærit opes.

Me quoque, quod * monui benè multa fideliter, odit.

⁂ Hoc mihi libertas, hoc pia lingua dedit.

Et tanquam desunt, quæ me sine fine fatigent,

Accumulat curas ⁂ filia parva meas.

Ultima tu nostris accedis causa querelis.

10 ⁂ Non agitur vento nostra carina * suo.

Ecce, jacent collo sparsi ⁂ sine lege capilli :

Nec premit ⁂ articulos lucida gemma meos.

Veste tegor vili : nullum est in crinibus aurum :

Non ⁂ Arabo noster rore capillus olet.

15 ⁂ Cui colar infelix, aut cui placuisse laborem ?

Ille mei cultus unicus ⁂ auctor abest.

Molle meum ⁂ levibus cor est violabile telis :

Et semper causa est, cur ego semper amem.

Sive ita nascenti legem dixere ⁂ sorores ;

20 ⁂ Nec data sunt vitæ ⁂ fila severa meæ ;

INTERPRETATIO.

Frater egenus incensus est superatus amore scorti ; Et passus est dispendia juncta cum infamia. Egenus factus excurrit maria glauca remo celeri ; Et nunc malè captat divitias quas malè perdidit. Me etiam odio persequitur, quia plurima fideliter admonui. Facilitas et ingenuitas mihi hoc attulit, hoc pia lingua. Et, tanquam absint quæ me indefinenter urgeant, parva filia augeat meam sollicitudinem. Tu advenis causa postrema nostris querimoniis. Nostra navis

non impellitur vento suo. Ecce coma diffusa recumbit collo sine ordine : nec gemmâ micans circumdat meos digitos. Induor amictu minimi pretij : nullum aurum est in capillis ; coma nostra non fragrat rore Arabo. Cui orner misera, aut cui cupiam placuisse ? Ille solus causa mei ornatus abest. Cor meum tenerum est obnoxium telis molli- bus : Et est semper causa cur ego semper amem. Seu sorores sic posuerunt legem nascenti ; nec fila dura sunt tradita vitæ meæ ;

N O

° Inops] Meretricis Rhodopes causâ bonis omnibus dilapidatis.

⁂ Frater] Charaxus. Larychus & Eurigius duo alij fuerunt.

⁑ Peragit] Piraticam, amissis bonis, exerceat.

⁂ Malè] Turpiter et per infamiam.

* Monui] Imò fratrem multis carminibus laceravit.

⁂ Hoc] Fratris odium.

⁂ Filia] Cleis nomine ; quam ex Cercyla aut Cercola viro peperisse Sappho auctor est Suidas.

⁂ Non agitur] Metaphorâ à nautis petita se infelicem esse dicit.

* Suo] Propitio.

⁂ Sine lege] Incomiti et sine ordine.

T M.

⁂ Articulus] Digitis annulum nullum ornatus causâ habeo.

⁂ Arabo rore] Myrrham, aut quemlibet odorem intellige. Ex Arabiâ verò plurimos adportari non opus est indicare.

⁂ Cui] In cujus gratiam.

⁂ Auctor] Phaon, scil. cui ut placeret sese Sappho ornabat.

⁂ Levibus] Qualia Amoris esse decet.

⁂ Sorores] Parca ; quas autem cuique vitam & sortem assignare vidimus.

⁂ Nec] Contra librorum fidem vocem istam pro et reposuit clar. Heinsius. Quæ lectio, qualemcumque ex aliâ sensum erucere satagas, meliorem & elegantiores efficit.

⁂ Fila] Per fila, quæcumque ad vitam spectant intellige.

T ij

Sive abeunt studia in mores, ^h artésque magistræ ;

Ingenium nobis molle ⁱ Thalia facit.

Quid mirum, ^k primæ si me ^l lanuginis ætas

^m Abstulit, atque ⁿ anni, quos vir amare potest ?

5 ° Hunc ne pro ^p Cephalo raperes, ^q Aurora, timebam.

Et faceres : sed te ^r prima rapina tener.

Hunc si conspiciat, quæ conspicit omnia, ^r Phœbe ;

^t Jussus erit somnos continuare Phaon.

Hunc Venus in cælum curru vexisset ^u eburno ;

10 Sed videt & ^x Marti posse placere suo.

7 O nec adhuc juvenis, nec jam puer ; utilis ætas !

O decus, atque ævi gloria magna tui !

Huc ades : inque sinus, formosæ, relabere nostros.

Non ut ames oro, ^z verum ut amare sinas.

15 Scribimus, & lacrymis oculi rorantur obortis.

Aspice, quàm sit in hoc ^a multa litura loco.

INTERPRETATIO.

sive studia concedunt in consuetudinem & in artes magistras, Thalia nobis dat ingenium tenerum. Quid mirum si ætas prima lanuginis me abripuit, & anni quos vir potest amare? Aurora, metuebam ne hunc tollerem pro Cephalo. Et tollerem: sed prima prada te retinet. Si Phœbe qua videt omnia hunc videat; Phaon coactus erit prorogare somnos. Venus transfulisset hunc in cælum

curru eburneo; Verùm scit cum posse etiam gratum esse suo Marti. O nec adhuc juvenis, nec jam puer; ætas idonea! O honor, & gloria magna tui sæculi! Huc redi; & pulcher redi in gremium nostrum. Non precor ut ames, verùm ut concedas amare. Scribimus, & oculi irrigantur lacrymis prorumpentibus. Vide quàm multa litura sit in hoc loco.

NOTÆ.

^h *Artésque magistras*] Omnino scribendum esse *magistras* clarissimus Heinsius censet: Attamen re accuratius pensatâ sensum propè eundem esse, nec sine manuscriptorum auctoritate, lectionem mutandam esse, contendere me posse arbitror. Utrobique enim significaverit Sappho, ex studio, & ad rem aliquam propensione, deinde & artibus, formari mores; quibus difficile sit resistere. Illa verò de artibus amatoris præcipue hoc in loco intelligit.

ⁱ *Thalia*] Novem Musarum una est, quam à cantus amœnitate & lasciviâ sic dictam volunt. Hic verò per illam studium intellige Poëtices, & rerum delectabilem.

^k *Prima lanuginis ætas*] Id est, *juvenilis*.

^l *Lanuginis*] Lanugo vocatur primi & teneri pili, quales adolescentium genis cernuntur. *Du poil follet*.

^m *Abstulit*] *In amores illectam ab omni re aliâ avertit*.

ⁿ *Anni*] Id est, *Si amoribus eo tempore indulsi, cum à viris poteram amari*.

° *Hunc*] Phaonem.

^p *Cephalo*] Hunc Aurora amavit; cujus fabulam prolixè in Metamorph. videbimus.

^q *Aurora*] Vocativi est casus: Illam enim compellat Sappho. Quo artificio Phaonem suum elegantissimum fingit.

^r *Prima*] *Cephalus*, quem rapuisse Auroram finxit Poëta.

^s *Phœbe*] *Luna*; Phœbi soror.

^t *Jussus*] Ad Endymionis pastoris fabulam alludit; quem perpetuo somno à Jove damnatum Luna dicitur amasse.

^u *Eburno*] Lunæ argenteum, Veneri eburneum currum Poëta tribuerunt.

^x *Marti*] Martis cum Venere adulterium vel pueris notum. Dicit Sappho, quòd nisi Venus suis cum Marte amoribus detineretur, Phaonem sibi præterperet.

^y *O nec*] Phaonis sui ætatem aliâque bona, furor amoris correpta Sappho miratur.

^z *Verum ut*] Durum hoc cl. Heinsio visum: adeoque legeret *Me sed*.

^a *Multa*] *Quam fecerunt lacryma*.

Si tam certus eras hinc ire, ^b modestiùs isſes;

Et modo dixiſſes; ^c *Lesbi puella, vale.*

Non tecum lacrymas, non oſcula ^d ſumma tuliſti.

Denique ^e non timui, ^f quod dolitura fui.

5 Nil de te mecum eſt, niſi tantum ^g injuria: nec te

^h Admonuit, quod tu pignus amantiſ habes.

ⁱ Non mandata dedi. neque enim mandata dediſſem

Ulla, niſi, ut nolles immemor eſſe mei.

^k Per tibi, ^l qui nunquam longè diſcedit, Amorem,

10 Perque ^m novem juro numina noſtra Deas!

Cùm mihi nescio quis, *Fugiant tua* ⁿ gaudia, dixit;

Nec me flere diù, ^o nec potuiſſe loqui.

Et lacrymæ deerant oculis, & lingua palato.

Aſtrictum gelido ^p frigore pectus erat.

15 Poſtquam ſe dolor ^q invenit; nec pectora plangi,

Nec puduit ſciſſis exululare comis.

Non aliter, quam ſi gnati pia mater ademti

Portet ad extructos corpus ^r inane rogos.

I N T E R P R E T A T I O.

Si tam bene conſtitueras hinc diſcedere, la-
niùs diſceſſiſſes; & ſaltem dixiſſes; vale
puella Leſbi. Non portaſti tecum lacrymas,
non ſuavia ultima. Denique non metui,
quod fui ſletura. Nihil eſt mecum de te niſi
tantum injuſtitia: nec te coarguit, quod tu
habes pignus amantiſ. Non juiſſis inſtruxi:
neque verò juiſſis ullis inſtruxiſſem, niſi ut
non obliſciſcereris mei. Juro tibi per Cupi-
dinem, qui nunquam procul abeat, & per

novem Deas noſtra numina! cùm nescio
quis mihi dixit, Exceſſit tua voluptas, me
diù nec lugere potuiſſe, nec verbum proferre.
Et lacryma deſtituebant oculos, & lingua
palatum. Pectus erat oppreſſum gelido fri-
gore. Poſtquam dolor ſe comperit; nec pu-
duit pectora percuti, nec efficitur ejulare ca-
pillis laniatis: non aliter feci quàm ſi pia
mater ferat ad rogos congeſſos corpus va-
cuum filij erepti.

N O T A.

^a *Modestiùs isſes*] Ruſticitatè accuſat, quòd
diſcedens, ne amafiam quidem ſalutaverit.

^c *Lesbi puella*] Hæc erat appellatio, ſi-
ne omni amoris indicio.

^d *Summa*] Ultima.

^e *Non timui*] Nulla verò hic à Phaone
injuriam, verba ſi ſpectes: At metonymicè
per non timere diſceſſum, intelligendum eſt
de eo Phaonem non monuiſſe.

^f *Quod dolitura*] Diſceſſum.

^g *Injuria*] Quòd, ſcil. me deſeruiſti. Nam
ad concubitum referre non placet.

^h *Admonuit*] Admonet alij. Cauſam
oſtendit, inquit Domitius, quare munera
diſcedentibus amicis dari, accipique ſoleant;
ut, ſcilicet, ſint monumenta amici abſentis,
cujus repræſentent memoriam. Malim ego
itã intelligere, Nec pignora, qua habes
mei amoris, te admonuerunt, ut ſaltem
diſcedens valediceres. Si tamen legas admo-

neat, Domitij favebis interpretationi.

ⁱ *Non mandata dedi*] Sicuti mos eſt vā-
ledicentibus.

^k *Per tibi, qui nunquam longè diſcedit*] Alij habent Per, tibi qui nunquam longè
diſcedat, Amorem, ſenſu, ut vides, diverſo.

^l *Qui nunquam longè diſcedit*] Quamvis
tu diſceſſeris: Perque amorem præſens es.

^m *Novem*] Muſas.

ⁿ *Gaudia*] Phaon, ſcil. quem gaudia ſua,
amatoriè dicit.

^o *Nec potuiſſe*] Muti ſunt, ſcilicet, affe-
ctus violenti.

^p *Frigore*] Sanguine, ſcilicet, per dolo-
rem ad præcordia retracto.

^q *Invenit*] Alij imminuit, eodem ſenſu; ſed
iſtud præcedit: poſtquã enim remiſerunt do-
lores, qui naturã opprimebant, ipſa ſenſus &
vires revocat, & invenit. Les ſenſe rappellés.

^r *Inane*] Ex quo anima evolaſcit.

T iij

- Gaudet, & è nostro ^f crescit mœrore Charaxus
 Frater; & ante oculos ^t itque reditque meos.
 Utque ^u pudenda mei videatur causa doloris;
^x *Quid dolet hac? certe filia ^y vivit*, ait.
^z Non veniunt in idem pudor atque amor. ^a omne videbat
 Vulgus; eram lacero pectus ^b aperta sinu.
 Tu mihi cura, Phaon: te somnia nostra ^c reducunt;
 Somnia formoso ^d candidiora die.
^e Illic te invenio; quanquam regionibus absis.
^{io} Sed ^f non longa satis gaudia somnus habet.
 Sæpè tuos nostra cervice onerare lacertos,
 Sæpè tuæ videor supposuisse meos.
 Blandior interdum, & verisq; simillima verba
 Eloquor: & ^h vigilant sensibus ora meis.
^{is} Oscula cognosco, quæ tu committere linguæ,
 Aptæque consuevas accipere, apta dare.
 Ulteriora pudet narrare: sed omnia fiunt.
 Et juvat, & sine te non libet esse mihi.

INTERPRETATIO.

Frater Charaxus latatur, & augetur ex nostro luctu; & meat & remeat ante vultus meos. Et ut causa mea mœstitia videatur erubescenda; Quamobrem hæc lugeat? inquit: certè filia vivit. Pudor & amor non conveniunt: vulgus omne cernebat, nuda eram pectus amictu laniato. Tu Phaon mihi cura; somnia nostra, somnia splendidiora pulcro die te revehunt. Illic te reperio; quanquam sis terris diffitus. Sed

somnus non habet voluptatem satis prolixam. Sæpè videor premere brachia tua nostro collo; sæpè submisisse mea tuo. Nonnunquam mulceo, & profero voces simillimas veris. Et ora mea sunt experrectis sensibus meis. Agnosco suavia qua solitus eras credere lingua, & sumere jucunda, & offerre jucunda. Erubesco referre cetera: sed omnia fiunt: & prodest & mihi non placet esse sine te.

NOTA.

^f *Crescit*] Hanc figuram gallicè retinui-
 mus, cum ita aliquem ex alienis malis exul-
 tantem interrogamus, *Estes-vous bien plus*
gras.

^t *Itque reditque*] Ejusmodi verò itiones
 sunt quasi insultationes: Atque, ut metuunt
 qui in mœrore degunt luctus suos inimicos
 testes habere; ita aliis qui sunt infensi iis
 præsentia suâ dolorem refricare & augere
 amant.

^u *Pudenda*] *Quid te àmem*.

^x *Quid dolet hac?*] Verba sunt Chara-
 xi sororem objurgantis. *Quamobrem hac*
lugeat?

^y *Vivit*] Adedque luctus causam hanc
 non habet. Ex quo pronum erat aliam &
 veram suspicari.

^z *Non veniunt*] Ratio est ejus quod se-
 quitur. Pudorem dicit & amorem non eadem

curare; adedque se pudoris, quæ amoris indul-
 sisset, rationem non habuisse. Ovidius alibi;

Quid deceat non videt ullus amans.

^a *Omne*] *Populus tametsi me videret, ne-
 gligebam tamen, & coram illo lacero eram*
pectore.

^b *Aperta*] *Pra dolore, ob tuum discessum.*

^c *Reducunt*] *Reducem fiunt.*

^d *Candidiora*] *Qua tuam speciem mihi*
exhibent.

^e *Illic*] *In somniis.*

^f *Non longa*] *Quia experrectis evanes-
 cunt.*

^h *Verisq; simillima*] *Id est, lis qua à vigilante*
proferuntur.

^h *Vigilant sensibus*] *Id est, Os linguaque*
experrecta est; & prompta ad exprimendum
ea qua animo percipio & sentio.

At cùm seⁱ Titan ostendit, & omnia secum;
 Tam citò me somnos destituisse^k queror.
 Antra nemúsque peto; tanquam nemus antraque prosunt.
 Conscia deliciis illa fuère tuis.

3 Illuc mentis inops, ut quam furialis^l Erichtho
 Impulit, in collo crine^m jacente, ⁿ feror.
 Antra vident oculi^o scabro^p pendentia toso,
 Quæ mihi^q Mygdonij^r marmoris instar erant,
 Invenio silvam, quæ sæpè cubilia nobis
 10 Præbuit, & multa texit opaca^f coma:
 At non invenio dominum silvæque meumque.
 Vile solum locus est: ^t dos erat ille loci.
 Agnovi^u pressas noti mihi cespitis herbas:
 De nostro curvum pondere gramen erat.
 15 Incubui; tetigique locum, qua parte fuisti.
^x Grata priùs lacrymas combibit herba meas.
 Quin etiam rami^y positis lugere videntur
 Frondibus; & ^z nullæ^a dulcè queruntur aves.

I N T E R P R E T A T I O.

At cùm Titan se profert, & omnia secum;
 doleo somnos me dereliquisse tam citò. Me
 confero in specus, & silvas; tanquam silva
 & specus juvent. Illa fuerunt testes tuorum
 gaudiorum. Illuc irrumpe amens comâ
 sparsâ per cervices, ut quam Erichtho furi-
 bunda perculit. Oculi aspiciunt specus ar-
 enatus toso aspero, qua mihi erant pro Myg-
 donio marmore; Reperio silvam, qua sæpè
 suppeditavit nobis lætos, & obscura nos ve-

lavis multis frondibus: at non reperio Do-
 minum & silva & meum. Locus est terra
 aspernanda: Ille erat præstantia loci. Agno-
 vi herbas proculcatas cespitis mihi cogniti:
 herba erat trita de nostro pondere. Incubui,
 & tetigi locum qua parte fuisti. Herba an-
 tuncunda absorbet meas lacrymas. Quin
 etiam rami videntur dolere foliis amissis;
 & nulla aves suavisiter conquærentur.

N O T A.

ⁱ Titan] Sol, ex Titanibus ortus.
^k Queror] Voluisset nempe diutius Phao-
 nem suum in somnis amplecti.
^l Erichtho] Beneficiis famosâ fuit Thes-
 sala mulier; cujus nomen hic pro quâlibet
 venefica positum.
^m Jacente] Sparso; furentium more.
ⁿ Feror] Huc illuc discuro.
^o Scabro] Raboteus.
^p Pendentia] Abrupto, & à naturâ,
 aruato toso facta.
^q Mygdonij] Phrygium intellige, quod
 præciosissimum fuit: nam Mygdonia Phry-
 giæ est contemina, aut pars ejus, si Stepha-
 no credimus.
^r Marmoris] Quando mecum eras, sci-
 licet.
^f Coma] Arborum frondibus.

^t Dos erat] Phaon meus pretium dâbas
 loco.
^u Pressus] Ubi Phaon & Sappho procu-
 buerant, ibi herba erat proculcata. Affectus
 verò movent ejusmodi locorum commemor-
 rationes.
^x Grata] Nunc verò ingrata, cùm tu
 absis.
^y Positis] Ingeniosè admodum luctus sui
 arbores, anni tempestate folia cæteroquin
 dimittentes, participes facit, ut suum augeat.
 Illæ enim viriditate suâ spoliatae, solitudi-
 nem, frigus, mœstitiâque inducere videntur.
^z Nulla queruntur] Adeoque maximus
 luctus; maximi enim doloris signum est si-
 lentium.
^a Dulce] Est verò etiam sua in cantu la-
 gabri suavisitas.

- Sola virum ^b non ulta piè mœstissima ^c mater
^d Concinit ^e Ismarium ^f Daulias ales ^g Ityn.
^h Ales Ityn, Sappho desertos cantat amores.
ⁱ Hactenus ; ut ^k mediâ cætera nocte silent.
^j Est nitidus, vitrôque magis perlucidus omni,
 Fons sacer : hunc multi numen habere putant.
 Quem supra ramos expandit aquatica ^l lotos,
^m Una nemus : tenero cespite terra viret.
 Hic ego cum lassos posuissem fletibus artus,
 10 Constitit ante oculos ⁿ Naias una meos.
 Constitit, & dixit, *Quoniam* ^o non ignibus aquis
Ureris, ^p *Ambracias* terra ^q petenda tibi.
^r *Phœbus* ab excelsso, quantum patet, aspicit aquor :
^s *Actiacum* populi ^t *Leucadiûmque* vocant.

INTERPRETATIO.

Sola avis Daulias mater tristissima impiè
 ulta maritum, cantat Ityn Thracium. Avis
 celebrat Ityn, Sappho amores desitutos. Ha-
 ctenus ; reliqua tacent ut media nocte. Fons
 est sacer limpidus, & splendidior omni vi-
 tro : multi arbitrantur hunc habere Deum :
 Supra quem lotos aquatica, quæ sola silvam
 efficit, porrigit ramos : humus virefcit molli

cespite. Cum ego huc missem membra de-
 fessa luctibus, Naias una adstitit ante vul-
 tus meos. Adstitit, & dixit, quandoquidem
 non inflammata es ignibus mitibus, tellus
 Ambracias tibi est adeunda. Phœbus spectat,
 è sublimi, mare, quantum porrigitur : Po-
 puli appellant Actiacum & Leucadium.

NOTÆ.

^b Non piè] Quia in eo ulciscendo filium
 Ityn patri epulandum apposuit. Quâ de re
 postea in Metamorph.

^c Mater] Progne est, Terei uxor, cujus
 fabulam vide sis in Metamorph. Philomelam
 verò sororem in lusciniam mutatam fuisse
 trita est fabula ; sed hic cum quibusdam aliis
 facit Ovid. qui Prognem dicit.

^d Concinit] Filij fata queritur.

^e Ismarium] Thracium ; ab Ismaro mon-
 te Thraciæ. Pater enim Tereus rex fuit
 Thraciæ.

^f Daulias ales] Lusciniæ avis in quam
 mutata fingitur Progne. Quanquam, ut dixi,
 plerique, ipsè etiam alibi Poëta noster, Phi-
 lomelam in lusciniam, Prognem in hirundi-
 nem mutatam esse dicit. Vocatur verò Dau-
 lias à Dauliâ Phocidis urbe, ubi etiam Te-
 reum imperium tenuisse scribit Thucydides.

^g Ityn] Fuit Itys Terei ex Progne filius,
 quem ipsa quòd Philomelæ forori vim intu-
 lisset, patri comedendum apposuit.

^h Ales] Progne in Lusciniam mutata.

ⁱ Hactenus] Dixerat, nulla queruntur
 aves : Deinde tamen querelarum & luctus cõ-
 sortem, sibi fecerat Prognem, seu Lusciniam :

nunc omninò præter suam & lusciniæ vo-
 cem, aliam ullam in sylvâ audiri negat.

^k Mediâ] Quo tempore omnia silent &
 quiescunt.

^l Lotos] Arbor est in Africâ, cujus fru-
 ctu qui vescuntur lotophagi dicti sunt. Tan-
 tæ autem dicitur esse fructus ille suavitatis,
 ut vix illinc abduci possint qui cum semel
 gustaverunt : patriæque oblivionem inducat.

^m Una nemus] Appositio. Dicit unam
 arborem, ramorum suorum vastitate nemus
 efficere.

ⁿ Naias] Sunt Naiades fontium nymphæ.

^o Non aquis] Omninò, siquidem à Phæ-
 ne relicta esset.

^p Ambracias] Alij habent *Ambracia*. A-
 carnaniam intellige, ad Ambracium sinum
 positam ; in quâ urbs fuit Actium, quæ tem-
 plum Apollini seu Phœbo sacrum habuit.

^q Petenda] Quamobrem dicitur postea.

^r Phœbus] Templum illi dicatum.

^s Actiacum] Ab Actio oppido.

^t Leucadiûmque] A Leucade nunc vicinâ
 insulâ ; quam olim Acarnaniæ adhæsisse,
 unamque simul cum illâ Peninsulam seu
 Chersonesum fecisse scripsit Strabo.

Hinc

Hinc se ^a Deucalion Pyrrha succensus amore

Misit, & illaso corpore pressit aquas.

Nec mora: ^x versus Amor ^y ^{*} tetigit ^z lentissima Pyrrha;

Pectora; Deucalion ^a igne levatus erat.

5 ^b Hanc legem locus ille tenet. pete protinus altam

Leucada; nec saxo ^c desiluisse time.

Ut monuit; cum voce ^d abiit. ego frigida surgo:

Nec gravidæ lacrymas continuere genæ.

Ibimus, ô Nymphæ, monstratæque saxa petemus.

10 Sit procûl insano victus amore ^e timor.

^f Quicquid erit, melius quàm nunc erit. ^g aura, subito.

Et mea ^h non magnum corpora pondus habent.

Tu quoque, mollis Amor, ⁱ pennas suppone cadenti:

Ne sin Leucadiæ mortua ^k crimen aquæ.

15 ^l Inde ^m chelyn Phæbo ⁿ communia munera ^o ponam:

Et sub ea versus unus & alter erunt.

INTERPRETATIO.

Deucalion flagrans amore Pyrrhæ se hinc præcipitem dedit; & impulit aquas corpore inoffenso. Et statim, amor mutatus movit frigidissimum cor Pyrrhæ; Deucalion erat sanatus ardore. Ille locus habet hanc conditionem: adi sublimem Leucada sine mora; nec reformida te misisse ex scopulo. Postquam hortata est, excessit cum voce: Ego frigida erigor: nec palpebra turgida cohibuerunt lacrymas. Prosciscemur, ô Nym-

pha, & adibimus scopulos indicatos. Metus recedat superatus amore furioso. Quidquid erit, erit jucundius quàm nunc: aura subito: & mea corpora non sunt multum gravia. Tu etiam tener Cupido submitte pennas ruenti: ne defuncta sim probrum aqua Leucadia. Inde appendam Phæbo citharam munera communia: & versus unus & alter inscribentur sub ea.

NOTÆ.

^a Deucalion] Promethei fuit filius; à quo & Pyrrhâ uxore post diluvium reparatum dicitur genus humanum.

^x Versus] Mutatus: A Deucalione in Pyrrham conversus.

^y Tetigit] Ad amandum impulit.

^{*} Tetigit lentissima Pyrrha] Naugerius habet, fugit lentissima mersi.

^z Lentissima] Tardè ad amorem inclinantia; non amantia. Convitium est amatorium.

^a Igne] Amore.

^b Hanc legem] Ut qui ex illâ petrâ in mare sese immitteret, amoris flammâ levaretur.

^c Desiluisse] In mare se dedisse.

^d Abiit] Naias, scil.

^e Timor] Se de saxo deiciendi.

^f Quicquid erit] Mortem sibi non vult ominari: sed eam tamen præsentem calamitatem minùs molestantem dicit.

^g Aura subito] Jam, quasi sese in mare

mittere vellet, auram quæ corpus sustineat, appellat, ut subeat.

^h Non magnum] Adedque me facile poteris sustinere.

ⁱ Pennas] Mos fuit, ut in Apollinis Actiæci sacrificio, solum aliquem ex speculâ deicerent, avertendæ numinis iræ gratiâ; quem tamen pennis instruebant, multisque naviculis excipere conabantur, ut postea servatum extra patrios fines mitterent. Ad illud jam alludit Sappho.

^k Crimen] Id est, Invidiæ & infamiæ causa.

^l Inde] Postquam ex aquâ prodierim.

^m Chelyn] Per Testudinem, seu Græcorum Chelyn, cytharam intellige, ex testudine animali primò à Mercurio fabricatam.

ⁿ Communia] Fuit verò Cythara, quam suam facit Sappho, quòd versus lyricos ad eam cantandos componeret, etiam Apollinis ejus inventoris proprium gestamen.

^o Ponam] Appendam; sacra faciam.

- ^p Grata lyram posui tibi, Phœbe, poetria Sapphō:
Convenit illa mihi, convenit illa tibi.
- ^q Cur tamen Aëtiacas miseram me mittis ad oras,
Cum profugum possis ipse referre pedem?
- ^s Tu mihi Leucadiâ potes esse salubrior undâ:
Et formâ & meritis tu mihi Phœbus eris.
An potes, ô scopulis undâque ferocior illâ,
Si moriar, ^r titulum mortis habere meâ?
- At quantò melius jungi mea pectora tecum,
Quàm poterant saxi præcipitanda dari!
- ¹⁰ ^f Hæc sunt illa, Phaon, quæ tu laudare solebas;
Visâque sunt toties ingeniosa tibi.
Nunc vellem ^t facunda forent. ^u dolor artibus obstat;
Ingeniûmque meis ^x substitit omne malis.
- ¹⁵ Non mihi ^y respondent veteres in carmina vires.
^z Plestra dolore tacent: muta dolore lyra est.
- ^a Lesbides ^b æquoreæ, nupturâque nuptâque proles;
Lesbides, ^c Æoliâ nomina ^d dicta lyrâ;

INTERPRETATIO.

Sappho vates memor tibi suspendi lyram, Phœbe: illa mihi apta est, illa tibi apta est. Cur tamen me ablegas in littora Aëtiaca, cum ipse possis retroagere pedem exulem? Tu mihi plus potes esse salutaris quàm aqua Leucadiâ: tu eris mihi Phœbus & pulcritudine & beneficiis. An potes, ô savior saxi & aquâ illâ dici causa mea mortis, si percam? At quantò melius mea pectora poterant copulari tecum, quàm tradi deicien-

da ex scopulis! Hæc sunt illa, Phaon, quæ tu consueveras probare; & sunt visa tibi toties solertia. Nunc vellem diserta essent: mæror officit ingenia; & omne acumen obtusum meis malis. Antiqua vires non mihi sufficiunt in carmina. Plestra silent luctu: lyra muta est luctu. Lesbides marina, progenies nuptura & nupta; Lesbides, nomina celebrata lyrâ Æoliâ;

NOTÆ.

^p Grata] Quod tuo numina sim servatâ, grato animo recolens.

^q Cur tamen] Jam Phaonem Sappho alloquitur.

^r Titulum] Adedque mortis meâ causâ esse.

^f Hæc] Carmina.

^t Facunda] Ut reditum persuaderent.

^u Dolor] Dolorem dicit non sinere ut artificiosa pangat carmina.

^x Substitit] Verè equidem necessitatem omnium inventorum matrem esse dicunt: At certè non omnis necessitas est inventrix. Necessitati suâ est lex etiam & necessitas, ne certas quasdam metas transgrediat, quas ultra adeo non acuit ingenium, ut contra illud retundat atque hebetet.

^y Respondens] Non mihi presso sunt. Ele-

gantissimè verò hic illa est vox posita.

^z Plestra] Plectrum instrumentum est quo chordæ fide se pulsantur.

^a Lesbides] Quas docuit & amavit puellas Sappho compellat. Hujus verò vocis repetitione non modò usus est Ovidius majoris affectus declarandi, sed etiam Sapphus, cui hæc figura fuit familiaris, imitandi causâ.

^b Æquoreæ] Quia insulares.

^c Æoliâ] Id est, Lyrâ Sapphus Æoliâ, seu Lesbia: fuit enim Lesbos Æoliæ, Asiæ minoris regiunculæ, imò Æolicarum ferme urbium Metropolis, ut scribit Strabo: undè & Æolicam linguam originem sortitam esse autor est Dionysius.

^d Dicta] Celebrata.

Lesbides, ^e infamem quæ me fecistis amatæ ;

^f Define ad citharas turba venire meas.

8 Abstulit omne Phaon, quod vobis ante placebat.

(Me miseram ! dixi quàm modò pœnè, meus !)

5 ^h Efficite ut redeat : vates quoque vestra redibit.

Ingenio vires ille dat, ille rapit.

ⁱ Ecquid ago precibus ? ^k pectúsne agreste movetur ?

An ^l riget ? & ^m Zephyri verba ⁿ caduca ^o ferunt ?

^p Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referrent.

10 ^q Hoc te, si sâperes, lente, decebat opus.

Sive ^r redis, puppique tuæ ^s votiva parantur

Munera ; quid laceras pectora nostra morâ ?

Solve ratem : Venus ^t orta mari, ^u mare præstet eunti.

Aura dabit cursum. tu modò solve ratem.

15 Ipse gubernabit residens in puppe Cupido :

Ipse dabit tenerâ vela ^x legetque manu.

Sive juvat longè fugissè ^y Pelasgida Sappho ;

(^z Non tamen invenies, cur ego digna fugâ.)

INTERPRETATIO.

Lesbides dilecta qua me prastitisti infamem : omittite accedere turba ad meas lyras. Phaon, (Me infelicem ! quàm prope modum dixi, meus !) auexit omne quod vobis antea arridebat. Perficite ut revertatur, vates quoque vestra revertetur. Ille prabet vires ingenio, ille aufert. Ecquid promoveo precibus ? An ne cor durum tangitur ? An obfirmatur ? & Zephyri rapiunt verba inania ? Optarem ut qui abripiunt mea verba reducerent tua vela. Hoc opus,

si sâperes, tarde, te decebat. Seu reverti cogitas & dona votiva apparantur tua navis ; quamobrem matas nostra pectora cunctatione ? Tolle anchoras, Venus procreata mari, prabeat mare venienti. Ventus prastabit reditus ; tu tantum tolle anchoras. Ipse Cupido sedens in puppi reget : ipse pandet & colliget vela molli manu. Sive placet longè effugisse Sappho Pelasgida ; non tamen comperies, quamobrem ego digna fugâ.

N O T A.

^e Infamem qua] Concubinas intelligit.

^f Define] Quamobrem dicit versu sequenti.

^g Abstulit] Scilicet neque versus facere, neque eos lyra sociare, absente Phaone suo, amabat.

^h Efficite] Puellas easdem quas modò appellat.

ⁱ Ecquid ago] Scripti plerique Hac quid ego, vel Ecquid ego ; Unus Hac ego quid ? Heinſius legit Sed quid ego hac ? prout æpe noster alijque locuti sunt : quæ quidem lectio mihi placeret.

^k Pectus] Phaonis, scil.

^l Riget] Duritiem suam servat.

^m Zephyri] Ventis. Spirat verò Zephyrus ab occasu æquinoctiali.

ⁿ Caduca] Mea, scil. qua Phaonis animum non possint mollire.

^o Ferunt] Inutilia sunt.

^p Qui mea] Non frustra ferunt vela, qui venti frustra ferunt verba.

^q Hoc opus] Reditus.

^r Redis] De reditu cogitas.

^s Votiva] Qua navis salva, seque reduce persolvantur.

^t Orta mari] Ex ejus spumâ formatam voluerunt Poëtæ.

^u Mare] Alij habent, mare præstet amanti ; quod Heinſio placuit : non mihi.

^x Leget] Contrahet.

^y Pelasgida] Græcam, Lesbiamque : Per universam enim Græciam vagos errasse Pelasgos, nomenque suum plurimis dedisse auctor est Strabo, Hesiodum, Homerumque sequutus.

^z Non tamen] Parenthesim, quam hinc deturbaverat Heinſius, huc revocandam judicavi.

[^a O saltem miseræ, crudelis, epistola dicat :
Ut mihi ^b Leucadiæ fata petantur aquæ.]

INTERPRETATIO.

O saltem epistola dura dicat misera : ut fata mihi quarantur aqua Leucadia.

NOTÆ.

^a O saltem] Alij *Hoc saltem*, eodem prope sensu : sed illud ex Scriptis, Cl. Heinsij testimonio, procul dubio est præferendum. Postremum verò hoc distichon, quod attinet, vix est ut pro legitimo agnoscat idem Heinsius ; nec satis assequi, quid sibi velit, fatetur. Cur ità crediderit Vir clarissimus certè non video : Imò, absque hoc disticho epistolæ clausulam suam deesse, mihi quidem

videtur. Sensus profectò apertus est, si, inquit, *velis longè à me fugere, moneas saltem, ut huic malo remedium in aquis Leucadiis quæram.*

^b Leucadia fata] Id est, *qua per eas aquas absoluntur.* In eas verò se immisit, se Sappho autor est Strabo : quod quidem mihi loco est fabulæ.

EPISTOLA DECIMASEXTA.

ARGUMENTUM.

Paris, qui alio nomine Alexander dictus est, ob Helenam sibi à Venere promissam, navigat Lacedæmona : ubi à Menelao honorifice acceptus est. Menelaus, ad procurandam ab Atreo relictam hereditatem, in Cretam proficiscitur : atque interea, dum alias res agit, Helenam suam committit Paridi, serioque bonum hunc illi hospitem commendat. Paris amator, hanc oblatam sibi opportunitatem minimè negligendam ratus, omnibus modis Helenam sollicitat, eidemque hac epistolâ artificiosè amoris sui astum significat, ab omnibus sese commendans virtutibus, quibus laudari amatores solent. Et, quia muliebrem esse sexum fragilem noverat, formaque gloriâ duci, nihil prætermittit Paris, quo conciliare sibi Helenæ animum possit, maritumque in contemptum ejus adducit. Suadet ergo fugam, quàm facile tueri sese Trojanis viribus posse confirmat.

PARIS HELENÆ.

Anc tibi ^a Priamides mitto, ^b Ledæa, salutem ;
Quæ tribui solâ te mihi dante potest.
^c Eloquar ? an ^d flammæ non est opus indice notæ ;
Et plus, quàm vellem, jam meus ^e extat amor ?

INTERPRETATIO.

E Go Priamides mitto tibi, ô filia Leda, hanc salutem, qua potest mihi advenire te salâ præbente. Dicamne ? An non est opus indice flamma cognita ; & amor jam plus apparet quàm cuperem ?

NOTÆ.

^a Priamides] Filius Priami.

^b Ledæa] Helena, filia Ledæ.

^c Eloquar] Anne opus est verbis tibi amorem meum patefacere ? Deliberatione verò

utitur, ut paulatim, utpote in turpi causâ, subdola obrepat oratio.

^d Flamma] Amori jam tibi cognita.

^e Extat] Apertus, cognitus est.

Ille quidem malim lateat ; dum tempora dentur
 Lætitia mistos ^f non habitura metus.
 Sed malè dissimulo. quis enim celaverit ^g ignem ,
 Lumine qui semper proditur ipse suo ?
 Si tamen expectas, vocem quoque ^h rebus ut addam ;
ⁱ Uror. habes animi nuncia verba mei.
 Parce, precor, ^k falso : nec vultu cætera ^l duro
 Perlege, sed formæ ^m conveniente tuæ.
 Jamdudum gratum est, quodd epistola nostra ^o recepta
 Spem facit, ^p hoc recipi me quoque posse modo.
 Quæ rata sint, nec ^r te frustra promiserit, opto ,
 Hoc mihi quæ suavit ^t mater Amoris iter.
 Namque ego divino monitu, ^u ne nescia pecces ,
 Evehor : & cœpto non leve numen adest.

INTERPRETATIO.

Malim equidem ille tegatur, donec tempora concedantur non habitura timores conjunctos gaudio. Sed malè fingo : quis enim occultaverit ignem, qui ipse semper detegitur splendore suo? Si tamen cupi ut verba quoque rebus adjiciam, ardeo : habes voces judices mea mentis. Ignosce, quaeso, consenti ; nec perlege reliqua vultu severo, sed digno tua pulcritudinis. Jamdudum juvat, quodd littera nostra accepta spem fovet, me quoque posse accipi hoc modo. Quæ certa sint percipio, nec mater Cupidini qua me ad hoc iter compulsi, te incassum pollicita sit. Namque, ne ignorans impingas, ego advenia horiatu divino ; & numen non parvum favet ausibus.

NOTÆ.

^f Non habitura] Postquam cognovero me tibi non esse ingratum, teque uno & eodem amore teneri ; si modò tanta me manet delectatio.

^g Ignem] Egregia Amoris cum igne comparatio.

^h Rebus] quibus satis superque amorem meum prodidi.

ⁱ Uror] Amore ardeo.

^k Falso] Mihi qui confessus sum amorem meum.

^l Duro] Difficili ; Irato, Insensu.

^m Conveniente] Leni, facili.

ⁿ Jamdudum] Il y a long-temps. Temporis habet rationem hæc vocula : At nunquam rerum de quibus agitur connexum, & consequentiæ necessitatem notat. Quæ vis vocis & significatio melius sentitur quam exprimitur. Locus est in Terentij Eunuchos, ex quo maximè quid ego velim cognosci possit. Ibi, de meretriculâ, sic ad Thraso- nem loquitur Gnatho ;

Quando illud, quod tu das, expectat at- que amat,

Jamdudum amat te : jam illi facile sit Quod doleat.

Jamdudum in nostro Ovidij loco sic resolv- vas : Statim mihi & valde gratum fuit ; mihi que gratulatus sum ; jamque gratum est, quod aperte & statim gratum fuit.

^o Recepta] Metri causâ cæ voce usus est: cujus loco dicimus acceptâ.

^p Hoc] Quo epistola recepta.

^q Quæ] Ab Helenâ recipi, scilicet ; la- tum amoris exitum habere, &c.

^r Te] Helenam Paridi Venus promiserat, cum pro suâ pulcritudine judicium in mon- te Idæ tulisset.

^t Hoc] Quod tui videnda & obtinenda causâ in Graciam suscepi.

^u Mater amoris] Venus.

^v Ne nescia pecces] Sic intellige ; Ne pec- ces, si nesciveris me divino instinctu quid- quid in hac re conor, incipere.

- Præmia magna quidem, sed ^x non indebita, posco.
 Pollicita est thalamo te ^y Cytheræa meo.
 Hac duce ^z Sigæo ^a dubias à littore ^b feci
 Longa ^c Phereclæa per freta puppe vias.
 Illa dedit faciles auras, ventosque secundos.
 In mare nimirum jus habet orta mari.
^d Perstet : &, ut pelagi, sic ^e pectoris adjuvet æstum :
^f Deferat in portus & mea ^g vota suos.
^h Attulimus flammæ, non hîc invenimus, illas.
 10 Hæ mihi tam longæ causæ fuere viæ.
 Nam neque tristis ⁱ hiems, neque nos hûc appulit error.
^k Tænaris est classi terra ^l petita meæ.
^m Nec me crede fretum merces portante carinâ
 Findere. ⁿ quas habeo, Dî tueantur, opes.
 15 Nec venio Grajas veluti spectator ad urbes.
 Oppida sunt regni divitiora mei.
 Te peto ; quam lecto pepigit Venus ^o aurea nostro.
 Te prius optavi, quàm mihi nota fores.

INTERPRETATIO.

Peto equidem magnam mercedem, sed non indebitam. Cytheræa promissit te cubiculo meo. Hac duce iter feci incertum ab orâ Sigæâ, per vastâ mariâ navî Phereclæâ. Illa præbuit auras lenes, & ventos faventes. Scilicet mari procreata habet potestatem in mare. Permaneat ; &, sic mulceat impetum cordis, ut nullit impetum maris : & perducas in portus suos mea optata. Adveximus illos ignes, non hîc reperimus. Illi

fuorunt mihi causâ tam prolixi itineris. Nam neque sæva tempestas, neque error nos hûc applicuit. Tellus Tænaris est quasita mea classi. Nec arbitrare me sulcare mariâ navî ferente mercimonia : Dij servent divitiâs quas possideo. Nec advehor tanquam spectator ad urbes Græcas : urbes mei regni sunt splendidiore. Te quaro ; quam formosa Venus pollicita est nostro toro. Te ante expetivi, quàm mihi esses cognita.

NOTÆ.

^x Non indebita] Quia à Venere promissa ; quo tempore maxima in ejus gratiam, à Junone & Minervâ, Paris contempsit.

^y Cytheræa] Venus ; à Cytheris insulâ inter Cretam & Peloponnesum, quod primum è mari emergens appulisse dicitur, ita dicta.

^z Sigæo] Trojanò ; à Sigæo promontorio.

^a Dubias] Scilicet in mari via non est trita.

^b Feci] Dubiam à Trojâ in Graciam navigationem suscepi.

^c Phereclæâ] Eo nomine, à Phereclo fabricatore appellata est navis quæ Alexandrum vexit, quod ex Homero liquet.

^d Perstet] Ut mihi hætenus, ita porro favens Venus.

^e Pectoris æstum] Amorem.

^f Deferat] Ad optatum exitum vota mea perducas.

^g Vota] Quæ erant ut Helenâ potiretur.

^h Attulimus] Se dicit, ante visam Helenam, Trojæ ejus amore arsisse.

ⁱ Hiems] Tempestas. Ità & loquitur Horatius, itémque Virgilius.

^k Tænaris] Laconica, à Tænaro promontorio.

^l Petita] Id est, Deditâ operâ, propter te, in hanc regionem iter direxi.

^m Nec me] Neque etiam credas me, faciendâ mercatura causâ, per mariâ currere.

ⁿ Quas habeo] Quasi dicat, Nil mihi est opus ut sum dives mariâ pericula subire : jam sunt amplissima, si modò Dij servaverint, opes paratæ.

^o Aurea] Formosa, magnifica, munificæ, &c.

Ante tuos animo vidi, quàm ^p lumine, vultus :
 Prima fuit vultûs nuncia fama tui.
 [9 Nec tamen est mirum, ^r si sicut oporteat, arcu.
 Missilibus telis eminûs ietus, amo.
 5 Sic placuit fati : quæ ne ^r convellere tentes ,
^r Accipe cum vera dicta relata fide.
 Matris adhuc utero, partu remorante, tenebar :
 Jam gravidus justo pondere venter erat.
 Illa sibi ingentem visa est sub imagine somni
 10 Flammiferam pleno reddere ventre facem.
 Territa consurgit ; metuendâque ^u noctis ^x opacæ
 Visa seni Priano, ^y vatibus ille, refert.
 Arsuram ^z Paridis vates canit Ilion ^a igni.
^b Pectoris, ut nunc est, fax fuit illa mei.
 15 ^c Forma vigôrque animi, quamvis de plebe videbar ,
 Indicium ^d tectæ nobilitatis erant.

INTERPRETATIO.

Intuitus sum prius tuam faciem mente , quàm oculis : fama fuit prima nuncia tua forma. Nec tamen est mirum, si, ut par est, sagittis procul arcu emissis, vulneratus amo. Sic fata voluerunt ; quæ ne studeas infringere , accipe verba prolata cum certa fide. Eram adhuc in matris utero , partu cunctante : jam venter sumescebat justo onere. Illa visa est sibi sub specie somni emittere

utero gravido tadam maximam inflammata. Tremefacta erigitur, & narrat Priamo seni somnia reformidanda noctis obscura ; ille enarrat aruspiciibus. Aruspex respondet Trojam flagraturam flammâ Paridæ. Illa fuit fax pectoris mei , ut nunc est. Species, & vis animi , quamvis videbar de plebe , erant signum nobilitatis abscondita.

N O T A.

^p Lumine] Oculis.
^q Nec tamen] Ab hoc versu 39. ad 143. ex omnibus scriptis codicibus centum & quatuor versus absunt, quos tanquam notios non immeritò, qui, neque hâc unâ causâ rejiciendi, plerique rejecerunt. Quamobrem camulo, discriminis causâ, eos includimus.
^r Si sicut oporteat, arcu] Hæc sana non esse putat clariss. Heinsius : legitque *sicut oportuit actum*. Nihil mutavero. Sensus verò est, nihil mirum esse, si Cupidinis arcu & telis, eminûs, sicuti missilibus oporteat ietus, amct.
^s Convellere] Irrita facere.
^t Accipe] Id est, *Audi qua mihi dicta sunt, ibique cum verâ fide refero*. Digressio est, quâ causam & amoris sui originem est expositurus.
^u Noctis] Id est, *qua per noctem in som-*

nis viderat.
^x Opacæ] Obscura.
^y Vatibus] Ut somnij sensum scrutarentur, illudque interpretarentur.
^z Paridis] Proleptis est ; nondum enim nomen illud habebat, qui nequidem natus erat.
^a Igni] Quem Patriæ ex suo amore, bello idè inter Græcos Trojanosque concitato intulit.
^b Pectoris] Id est, *Amorem quo uror, fax illa significabat*. Vatum conjectionem invertit, ut de amore suo tantum facem illam interpretetur.
^c Forma vigorque] Hoc distichon post hujus epistolæ versum nouagesimum, rejicit clar. Heinsius. Quàm meritò hoc loco alieum dixerit, nullus, credo, non videbit.
^d Tectæ] *Sub pastoris habitu latens.*

- Est locus in mediæ nemorosæ vallibus ^c Idæ
^f Devius, & piceis ilicibusque frequens:
 Qui nec ovis placidæ, nec amantis faxa capellæ,
 Nec patulo tardæ carpitur ore bovis.
 Hinc ego ^g Dardaniæ muros excelsæque tectæ,
 Et freta prospiciens, arbore nixus eram.
 Ecce pedum pulsu visa est mihi terra moveri.
 Vera loquar, ^h veri vix habitura fidem.
 Constatit ante oculos, actus velocibus alis,
 10 Atlantis magni ⁱ Pleionésque ^k nepos.
 Fas vidisse fuit; fas sit mihi visa referre:
 Inque Dei digitis ^l aurea virga fuit.
 Tresque simul Divæ, Venus & cum Pallade Juno
 Graminibus teneros imposuere pedes.
 15 Obstupui; gelidusque comas erexerat horror.
 Cum mihi, *Pone metum*, nuncius ^m ales ait.
ⁿ *Arbiter es forma: certamina o siste Dearum;*
^p *Vincere qua formâ digna sit una q duas.*
 Neve recusarem, ^r verbis Jovis imperat: & se
 20 Protinus ætheriâ tollit in astra viâ.

INTERPRETATIO.

Est locus devius in vallibus frondosis media
 Ida, & consitus piceis & ilicibus, qui neque
 sonatur ore mitis ovis, nec capra sectantis
 rupes, nec patulo ore lenta vacca. Ego hinc
 prospiciens mœnia & domus sublimis Troja
 & maria, fultus eram arbore. Ecce tellus
 visa est mihi agitari istu pedum: dicam
 vera, vix consecutura fidem veri. Nepos
 magni Atlantis & Pleionas impulsus alis
 celeribus substitit ante oculos. Fas mihi fuit

spectasse; fas sit spectata enarrare: & ba-
 culus aureus fuit in manibus Dei. Et tres
 Dea simul, Venus & Juno cum Pallade her-
 bis immiserunt molles pedes. Dirigui, &
 horror frigidus arrexerat capillos: Cum ala-
 tus nuncius mihi dixit deponere timorem. Iu-
 dex es pulcritudinis: finem impone litibus
 Dearum; utra sit digna superare duas pulcri-
 tudine. Et ne abnuerem jubet nomine Jovis;
 & statim evehitur in cælum viâ aethereâ.

NOTÆ.

^c *Ida*] Ida, mons fuit Phrygiæ, in quo
 Paris educatus fuit.

^f *Devius*] Ab omni viâ tritâ remotus.

^g *Dardania*] Impropiè pro Trojâ urbe,
 regionem posuit.

^h *Veri*] Hanc vocem pro *verò*, aut *ve-
 rum* fortè sine necessitate supposuit Hein-
 sius.

ⁱ *Pleionésque*] Fuit Pleione Nympha
 Oceani & Tethyos filia, uxor Atlantis,
 Maïæ mater, ex quâ Maïâ Jupiter Mercu-
 rium suscepit.

^k *Nepos*] *Mercurius*; ut patet ex proxi-
 mè præcedenti notâ.

^l *Aurea virga*] *Caduceum*, Mercurij
 gestamen. *Son Caducée.*

^m *Ales*] Mercurius, talariis instructus;
 itemque galero, & virgâ pariter alatis.

ⁿ *Arbiter*] Paridis de trium dearum for-
 mâ, ut pulchriori Discordiæ pomum tradere-
 tur, judicium notus est, quàm ut opus sit
 prolixam ea de re fabulam huc transcribere.

^o *Siste*] Paridis judicio standum statuerat
 Jupiter.

^p *Vincere*] *Pronuntia* supple.

^q *Duas*] *Deas* scil.

^r *Verbis*] *Mercurius Jovis nomine impe-
 rat ut dicerem utra Dearum esset pulchrior.*

Mens

Mens mea convaluit, subitòque ^faudacia venit :
 Nec timui vultu ^tquamque notare meo.
 " Vincere erant omnes dignæ : judexque verebar
 Non omnes ^x causam vincere posse suam.
 5 Sed tamen ex illis jam tunc magis una placebat :
 Hanc esse ^y ut scires, unde movetur amor.
 Tantæque ^{*}vincendi cura est ; ingentibus ardent
 Judicium donis ^z sollicitare meum.
 Regna ^a Jovis conjux, virtutem ^b filia ^c jactat.
 10 Ipse ^d potens dubito, ^e fortis an, esse velim.
 Dulce Venus ^f risit, *Nec te, Pari, munera tangant ;*
Utraque suspensi & plena timoris, ait.
^h Nos dabimus quod ames : & pulcra ⁱ filia Leda
^k Ibit in amplexus, pulcrior ipsa, tuos.
 15 Dixit : & ^l ex æquo donis formæque probatâ,
 Victorem cælo rettulit illa pedem.

INTERPRETATIO.

Animus meus confirmatus est, & de repente confidentia orta est: nec expavi unamquamque spectare oculis meis. Omnes merebantur superare; & arbitror pavebam non omnes posse tenere suam causam. Sed tamen una ex illis jam tunc magis placebat; ut cognosceres hanc esse, à qua amor ingeneratur. Et tantum est desiderium superandi; flagrant corrumpere meum judicium promissis maximis. Uxor Jovis predicat regna,

filia virtutem. Ipse nescio cupiam ne esse opulentus, an virtute pradius. Venus suaviter arrisit, nec te inquit, moveant dona. Pari; utraque sunt plena metus solliciti. Nos exhibebimus quod diligas; & filia formosæ Ledæ, ipsa formosior veniet in complexus tuos. Dixit; & illa, muneribus, & pulcritudine pariter approbatâ, retulit pedem victorem cælo.

NOTÆ.

^f Audacia] Ut Dearum litena cognosceret, deque eâ sententiam ferret.
^t Quamque notare] Nudas verò vidiſſe eas fingitur apud Lucianum.
^u Vincere] Quia pulcherrima erat quælibet.
^x Causam] Vincere causam, Latinum non esse annotavit Heinſius; quanquam tenere causam bene dicatur.
^y Ut scires] Ut facild eſſet ſcire.
^{*} Vincendi cura est] Dicit Deas maximè cupiviſſe ſingulas, ut pro ſua pulcritudine Paris judicaret.
^z Sollicitare] Imò corrumpere.
^a Jovis conjux] Juno.
^b Filia] Pallas ſeu Minervâ.
^c Jactat] Quæ Paridi eſſet datura, ſi pro ſe judicaret, certatim oſtentabat Dearum quælibet.
^d Potens] Ex regnis à Junone promiſſis,

ſcilicet.
^e Fortis] Ex virtute quam Pallas offerebat.
^f Riſit] Appoſitè, & ex Veneris ingenio & more iſtud.
^g Plena] Dicit Junonis & Palladis munera ea eſſe, quæ ſine aſſiduo metu non poſſint retineri.
^h Nos dabimus] Egregiè verò Venus, quæ ſemper grata adveniens; mox tamen peſtus totum curis, timoribus, & omni mœnore implet.
ⁱ Filia Leda] Helenâ, Jovis & Ledæ filia.
^k Ibit] Id eſt, Illam tibi tradam.
^l Ex æquo donis] Hujus loci ſenſus eſt, Paridem donis, Helenâ ſcilicet à Venere promiſſâ, contentum fuiſſe; eundemque Veneris pulcritudinem approbaſſe, Junoniq; & Palladi prætuliffe.

- Interea (credo, ^m versis ad prospera fatis)
 Regius agnoscor per ⁿ rata signa puer.
 Læta ^o domus nato ^p per tempora longa recepto.
 Addit & ad festos ^q hunc quoque Troja diem.]
 Utque ego te cupio, sic me cupiēre puellæ.
^r Multarum votum sola tenere potes.
 Nec tantum regum natæ petiēre ducumque :
 Sed ^r Nymphis etiam curæque ^t amorque fui.
 At mihi cunctarum subeunt fastidia, postquam
 10 Conjugij spes est, ^u Tyndari, facta tui.
 Te vigilans oculis, animo te nocte ^x videbam ;
 Lumina cum placido victa sopore jacent.
 Quid facies præfens, quæ nondum visa placebas ?
 Ardebam ; quamvis hic procul ^y ignis erat.
 15 Nec potui ^z debere mihi spem longius istam,
^a Cæruleâ peterem quin ^b mea vota viâ.

INTERPRETATIO.

Interea (puto, fatis flexis ad latiora) cognoscor filius regis per indicia certa. Regia festiva, filio recuperato per producta tempora. Troja annumerat quoque & hunc diem feriat. Et ut ego te expeto, sic puella me expesiverunt. Sola potes frui optatis multarum. Nec solummodo filia Regum & Dynastarum me cupiverunt ; sed fui quoque cura & amor Nymphis. At contemtus om-

nium mentem occupavit Tyndari, postquam spes est indulta tui connubij. Experrectus intuebar te oculis, te nocte intuebar mente ; cum oculi superati jucundo somno jacent. Quid præstabis præfens, qua nondum aspecta placebas ? Flagrabam, quamvis hac flamma longè erat ? Nec potui distineri diutius spe istâ, quin quærerem mea desideria viâ glaucâ.

NOTÆ.

^m Versis] Fata verò adversa fuerant cùm regiâ domo ejectus inter Pastores tenuissimâ fortunâ educaretur : atque adeò nunc versa sunt, cùm ad patris regiam reducitur.

ⁿ Rata] Crepundia scil. aliquaque certa signa.

^o Domus] Priami regiam intellige.

^p Per] Pro post.

^q Hunc] Illum quo receptus fuit.

^r Multarum votum] Me, scil.

^t Nymphis] De Oenone suprâ multa vidimus. Cæterum sua omnia egregiè, more amantium extollit.

^u Amorque fui] Post hunc versum Palatinus & veteres editiones addunt ;

Quas super Oenoden facies mutarer in orbem.

Nec Priamo est ad te dignior ulla nurus.

Quos Ovidianos esse versus non dubito. Sed prior est mendosissimus, ac proinde uterque à nuperis editionibus iussus exulare, ni fallor : idque pessimo exemplo. Posteriori legendum à te Noster alibi,

A Veneris facie non est prior ulla, tuâque. Heinsius.

^u Tyndari] Helena, Tyndari filia, ut vulgò credebatur. Vocativi casus.

^x Videbam] Videre credebam, aut sinegebam.

^y Ignis] Helenam suum ignem vocat. Ita & Terentianus ille Parmeno ad doninium de Thaidè meretriculâ, *Accede ad ignem hunc.*

^z Debere spem illam longius] Id est, Spem mei amoris longius differre.

^a Cæruleâ] Per mare caruleum.

^b Mea vota] Te Helenam, quam mihi exoptabam.

- Troia cæduntur Phrygiâ pineta securi,
 Quæque erat æquoreis utilis arbor aquis:
 Ardua proceris spoliantur ^c Gargara silvis:
 Innumerâsque mihi longa dat Ida trabes.
 5 Fundatura citas flectuntur robora naves:
 Texitur & costis ^d panda carina suis.
 Addimus ^e antennas, & vela sequentia malos:
 Accipit & pictos puppis ^f adunca ^g Deos.
 Quâ tamen ipse vehor, comitata Cupidine parvo,
 10 ^h Sponsor conjugij stat Dea picta sui.
 Imposita est factæ postquam manus ultima classi:
 Protinus ⁱ Ægæis ire ^k lubebat aquis.
 Et ^l pater & ^m genitrix inhihent mea vota rogando;
 Propositumque piâ voce morantur iter.
 15 Et soror ⁿ effusis, ut erat, ^o Cassandra capillis,
 Cum ^p vellent nostræ jam dare vela rates;
 Quo ruis? exclamat: referes ^q incendia tecum.
 Quanta per has nescis flamma petatur ^r aquas.
 Vera fuit vates; dictos invenimus ignes:
 20 Et ferus in molli pectore flagrat ^s amor.

INTERPRETATIO.

Pineta Trojana abscinduntur securi Phrygiâ, & arbor qua erat apta aquis marinis: Gargara excelsa viduantur excelsis arboribus: & vasta Ida mihi præbet trabes sine numero. Incurvantur robora fundamenta datura navibus cæteribus: & curva carina construitur suis lateribus. Adjicimus antennas, & vela concomitantia malos: & puppis curvæ sumit Deos pictos. Dea tamen sponsor sui connubij, stipata parvo Cupidine erigitur picta navi quâ ipse feror.

Postquam manus novissima admota est stragula classi, statim volebam vehi aquis Ægæis. Et pater & mater morantur mea desideria orando; & retardant iter incœptum voce piâ. Et soror Cassandra, ut eras comâ sparsâ, cum nostra naves jam vellent pandere vela; quò festinas? Exclamat; revehes tecum incendia. Ignoras quantus ignis quærat per has aquas. Vera fuit satidica; reperimus flammâs prædictas: & amor savus ardet in tenero pectore.

N O T Æ.

^c Gargara] Mons & oppidum Troadis, in summitate montis Idæ.

^d Panda] Curva.

^e Antennas] Antenna, lignum est illud malo transversum cui vela alligantur.

^f Adunca] Curva.

^g Deos] Ex eo quòd ita Deos aliaque insignia in puppi locarent multus fabulæ locus datus est.

^h Sponsor] Venus est.

ⁱ Ægæi] Scilicet mare Ægæum Græciam à Troja dividit.

^k Lubebat] Pro hac voce quam Clariss. Heinſius substituit, præcæ editiones jubebat aut jubebat habent: Atque Micyllus intel-

ligit Paridem à fati jussu fuisse.

^l Pater] Priamus.

^m Genitrix] Hecuba.

ⁿ Effusis] Furentium, doleantium & vaticinantium more.

^o Cassandra] Paridis soror, quæ in concubitus mercedem vaticinandi facultatem ab Apolline acceperat.

^p Vellent] Inanimatis tribuit navibus quod animatorum est; quod Paridis fuit.

^q Incendia] Fuit verò Helenæ raptus incendij Trojani causa.

^r Aquas] Per mare Ægæum.

^s Amor] Aliorū Cassandrae sororis vaticinia detorquet.

- Portubus egredior ; ventisque ferentibus usus
 Applicor in terras, ¹ Oebali Nympha, tuas.
 Excipit hospitio vir me tuus, hoc quoque factum
 Non sine consilio numinibusque Deum.
 Ille quidem ostendit, quidquid ^u Lacedæmone tota
 Ostendi dignum conspicuumque fuit.
 Sed mihi laudatam cupienti cernere formam,
 Lumina, nil aliud, quo caperentur, erat.
 Ut vidi, obstupui ; præcordiaque intima sensi
 Attonitus curis ^x intumuisse novis.
 His similes vultus, quantum reminiscor, habebat,
^y Venit in arbitrium cum ^z Cytheræa meum.
 Si tu venisses pariter certamen in ^a illud ;
^b In dubium Veneris ^c palma futura fuit.
 Magna quidem de te rumor præconia fecit,
 Nullaque de facie nescia terra tuâ est.
 Nec tibi par usquam ^e Phrygiâ, ^f nec solis ab ortu
 Inter formosas altera nomen habet.]
 Credis & hoc nobis ? ^g minor est tua gloria vero :
 Famaque de forma pœnè ^h maligna tua est.

INTERPRETATIO.

Solvo à portubus ; & potius ventis secundis appello ad tua litora, Nympha Oebali. Maritus tuus me accipit hospitio : hoc quoque factum non sine voluntate & numinibus Deorum. Ille quidem monstrat quidquid dignum monstrari, & insigne fuit tota Lacedæmone. Sed nihil aliud erat mihi desideranti aspicere pulchritudinem celebratam, quo oculi detinerentur. Ut aspexi, stupescit huius ; & perculsus, ultima viscera expertus sum turpisse novis curis. Cum Cy-

theræa descendit in meum iudicium, habebat, quantum recorder, faciem huic parem. Si tu accessisses pariter in illam pugnam ; palma Veneris ventura fuit in discrimen. Fama equidem magnis laudibus te celebravit, & nulla pars orbis est ignara formæ tuæ : nec tibi usquam similis in Phrygiâ, nec altera ab ortu Solis famam consecuta est inter pulcras. Eadem etiam nobis adhibes in hac re? Laus tua est minor vero: & fama de pulchritudine tua est propemodum invida,

NOTÆ.

¹ Oebali] Helena est, sic ab avo Oebalo, Tyndari patre, cognominata.

^u Lacedæmone] In celebri illâ Peloponnesi urbe regnavit Menelaüs, Helenæ maritus.

^x Intumuisse] Libri habent intonuisse : quod, non sine causâ Heinſius, alique alienum huic loco iudicaverunt. Porro idem Heinſius mallet indoluisse.

^y Venit in arbitrium] Loquitur de famigerato illo de tribus Deabus iudicio.

^z Cytheræa] Venus, ob ante dictam rationem.

^a Illud] Quod Deas inter de pulchritudine fuit.

^b In dubium] Ità & Terentius dixit, me

esse in tantum honorem. Sed usitatus est lectus casus in locis ejusmodi.

^c Palma] Notum eam arborem victoriæ fuisse indicium ; non immerito, siquidem curvata validius in sublime nitatur. Ergo dicit Paris, quod Veneri certa non fuisset de pulchritudine victoria, si quarta ad iudicium accessisset Helena.

^d Magna] Multum equidem tuam formam fama celebravit.

^e Phrygiâ] Pro in Phrygiâ.

^f Nec solis] Id est, Tibi non est similis.

^g Minor est] Minus quàm digna est laudatur tua forma.

^h Maligna] Qua parcè bene pradicat.

Plusⁱ hîc invenio, quam quod promiserit illa :

^k Et tua materiâ gloria victa suâ est.

Ergo^l arsit meritò, qui noverat omnia, Theseus :

Et visa es tanto digna rapina viro :

5 More tuæ gentis^m nitidâ dum nudaⁿ palæstrâ

Ludis, & es nudis foemina mista viris.

Quod rapuit, laudo : miror, quod reddidit unquam.

Tam bona constanter præda tenenda fuit.

Ante recessisset caput^o hoc cervice cruenta ,

10 Quam tu de thalamis abstraherere meis.

Te-ne manus unquam nostræ dimittere vellent ?

Te-ne meo paterer vivus abire sinu ?

Si reddenda fores, ^p aliquid tamen ante tulissem :

Nec Venus^q ex toto nostra fuisset iners.

15 Vel mihi virginitas esset libata ; ^r vel illud ,

Quod poterat salvâ virginitate rapi.

Da modò te ; quæ sit Paridi constantia nosces.

^f Flamma rogi flammæ finiet ^t una meas.

Præposui regnis ego te ; quæ maxima^u quondam

20 Pollicita est nobis nupta fororque Jovis.

^x Dumque tuo possem circumdare brachia collo ,

Contemta est virtus Pallade dante mihi :

INTERPRETATIO.

Plus hic reperio, quàm quod illa pollicita sit : & laus tua est superata causâ suâ. Ergo Theseus, cui omnia peripsecta, jure inflammatus est ; & visa es præda digna tanto viro ; dum nuda ludis more tua gentis in palæstrâ unctâ ; & puella es immixta viris nudis. Probo quod abstulit ; stupeo quod restituit unquam : tam bona rapina fuit firmiter retinenda. Caput hoc prius detractum esset collo sanguinolento, quàm tu avelleres de meo cubiculo. Manus-ne nostra velent unquam te remittere ? Vivus-ne sine-

rem te excedere gremio meo ? Si esses restituenda, tamen aliquid prius consecutus essem ; nec Venus nostra fuisset omnino ignava. Vel virginitas mihi esset recepta, vel illud, quod poterat decerpi integrâ virginitate. Trade te modò ; cognosces quæ sit firmitas Paridi. Solus ignis rogi finem imponet ignibus meis. Ego te anteposui regnis ; quæ maxima & uxor & soror Jovis nobis olim promisit. Et dummodò possem amplecti col- lum tuum lacertis, virtus spreta est, Pallade eam mihi exhibente.

NOTÆ.

ⁱ Hîc] Cum video te.

^k Et tua] Id est, Et gloria tua ex pulcritudine minor est, quàm materia & pulcritudo ipsa.

^l Arsit] Tui amore correptus est : quâ de te in præcedentibus epistolis.

^m Nitidâ] Unctâ.

ⁿ Palæstrâ] La tuite. Ad illud verò studium se maximè adjugebant Laconici.

^o Hoc] Meum.

^p Aliquid tamen] Non te intactam, ut Theseus, remissem.

^q Ex toto] Penitus.

^r Vel illud quod] Oscula, puta.

^f Flamma rogi] Postquam mortuus fuero.

^t Una] Sola.

^u Quondam] Cum de pulcritudine inter Deas judicavit.

^x Dumque] Modò ut. Call. Pourven- que.

- Nec piget; aut unquam stulte ^y legisse videbor:
 Permanet in ^z voto mens mea firma suo.
 Spem modò ne nostram fieri patiare ^a caducam,
 Te precor, ô tanto digna labore peti.
 5 Non ego conjugium generosæ ^b degener opto:
 Nec mea (crede mihi) turpiter uxor eris.
 c Pliada, ^d si quæras, in nostra gente Jovemque
 Invenies: ^e medios ut taceamus avos.
 Sceptra parens Asiæ, quâ nullo beatior ^f ora,
 10 ^g Finibus immensis vix obeunda tenet.
 Innumeras urbes atque ^h aurea tecta videbis:
 Quæque suos dicas templa decere Deos.
 i Ilion aspicias, firmatæque turribus altis
 Mœnia, ^k Phœbææ structa ^l canore lyræ.
 15 Quid tibi de turba narrem ^m númeroque virorum?
 Vix populum tellus sustinet ⁿ illa suum.

INTERPRETATIO.

Nec poenitet; aut unquam videbor ineptè
 elegisse: animus meus perstat constans in de-
 siderio suo. Te oro tantùm ne spem nostram
 finas esse inanem, ô merita quari tanto labo-
 re. Ego non sum ignobilis qui cupiam con-
 nubium nobilis: nec, crede mihi, eris inho-
 nestè uxor mea. Si exquiras reperiēs Pleia-
 dem, & Jovem in nostris stemmatibus; ut
 pratereamus avos medios. Pater tractat

Sceptra Asia, quâ regione nulla opulentior,
 vix ambienda infinitis finibus. Cernes oppli-
 da sine numero & domos magnificas: &
 ades quas fatearis decere Deos suos. Cernes
 Ilion & muros suffultos excelsis turribus,
 positos ad sonum lyra Phœbææ. Quid tibi
 commemorem de populo & copiâ virorum?
 Vix illa terra fert suos incolas.

NOTÆ.

^y Legisse] Elegisse: Cùm te potius quàm
 Junonis aut Palladis dona elegerim, nun-
 quam stultè elegisse videbor.

^z Voto suo] Ut te conjugem habeam.

^a Caducam] Vanam.

^b Degener] Ignobilis. Aliàs degener est
 qui à Majorum virtute descivit.

^c Pliada] Alij habent Pleiada. Hic verò
 Electra intelligitur, ex septem Pleiadibus
 Atlantis & Pleiones filiabus, una, ex quâ
 Jupiter Dardanum, qui, ut habet Virgil.

Dardanus Iliacæ primus pater urbis &
 autor:

Ex quo adeòque, per Erichthonium, Troëm,
 Ilum, Laomedontem, Priamum, Paris genus
 ducebat.

^d Si quæras] Si in natales meos inqui-
 ras.

^e Medios] Qui, modò recensiti Reges
 fuerunt.

^f Ora] Pro regione posita est.

^g Finibus] Propter immensa spacia, &
 longè remotos fines vix peragrandæ.

^h Aurea] Auro ornata; adeòque ma-
 gnifica.

ⁱ Ilion] Urbem, Troja caput: nam Troja
 regio est; quæ etiam pro urbe ipsâ ponitur.

^k Phœbæa] Jam suprâ Phœbum, seu
 Apollinem, cum Neptuno, Trojanæ urbis
 conditorem vidimus.

^l Canore] Dicuntur ad Apollinis can-
 tum saxa in opus exiliisse: cujus fabulæ ad
 Politicos accommodationem passim apud
 Mythologos reperiēs.

^m Númeroque virorum] Quibus, scil.
 imperium nostrum Asiaticum suffulcunt
 est.

ⁿ Illa] Asiatica, seu Trojana.

- ° Occurrent denſo tibi Troades agmine matres :
 † Nec capient Phrygias atria noſtra nurus.
 O quoties, dices, *Quam pauper* ^q *Achaia noſtra eſt !*
 Una domus ^r qualvis urbis habebit opes.
- 5 Nec mihi fas fuerit Sparten contemnere veſtram.
 In qua tu nata es, terra beata mihi eſt.
 † Parca ſed eſt Sparte : tu cultu divite digna es.
 Ad ^t talem formam ^u non facit iſte locus.
 Hanc faciem largis ſine fine ^x paratibus uti ,
- 10 Deliciisſque decet ^y luxuriare novis.
 Cum videas cultum noſtra de gente virorum ;
^z Qualem Dardanidas credis habere nurus ?
 Da modò te ^a facilem : nec dedignare maritum ,
 Rure ^b Therapnao nata puella, ^c Phrygem.
- 15 Phryx erat & noſtro genitus de ſanguine, ^d qui nunc
 Cum Dīs potandas neſtare miſcet aquas.
 Phryx erat Auroræ ^e conjux, tamen abſtulit illum
 Extremum noctis ^f quæ Dea finit iter.

I N T E R P R E T A T I O.

Matrona Troades tibi obviam procedent ſpiſſo agmine ; nec atria noſtra continebunt nurus Phrygias. O quoties dices, quàm miſera eſt noſtra Achaia ! unica domus fruſtur omnibus divitiis urbis. Nec mihi fas fuerit ſpernere veſtram Sparten. Tellus in qua nata es eſt mihi felix. Sed Sparte eſt frugalis : tu mereris ornatum ſplendidum. Iſte locus non aptus eſt ad ejuſmodi pulcritudinem : Hoſ decet vultus ſemper uſi mul-

tis ornatibus, & affluere novis deliciis. Cum aſpicias ornatum virorum de noſtrâ natione ; qualem arbitraris puellas Dardanidas habere ? Præbe te tantum lubentem ; nec aſpernare maritum Phrygem, puella nata rure Therapnao. Qui nunc cum Divis miſcet neſtare aquas bibendas, erat Phrygius & procreatus de noſtro ſanguine. Maritus Aurora erat Phrygius, tamen Dea qua terminas viam ultimam noctis illum rapuit.

N O T Æ.

° Occurrent] Honoris gratiâ.

† Nec capient] Cum in regiam ad te ex-
 cipiendum concurrent.

q Achaia] Peloponneſus eſt : Alibi pro
 Græciâ ſumitur.

r Quavis] In unâ domo, quacumque
 in noſtrâ regione delegeris, unius Græciæ ur-
 bis opes invenire licebit.

† Parca] Ex inſtitutis Lycurgi, dixit ali-
 quis. Quasi verò ex illius inſtitutis, qui
 mortuo Paride, & poſt ejus mortem longo
 interjeſſo tempore, in lucem prodierit. Parca
 fuit Sparte, quia nec divites, adeòque nec
 ſuntuoſi Lacedæmonij, ſicut Aſiatici ſeu
 Trojani, qui ſuâ luxuriâ famoſi facti ſunt.

t Talem] Qualis eſt tua, ô Helena.

u Non facit] Non reſpondes. Indignus eſt
 iſte locus, qui te talem habeat.

x Paratibus] Ornatibus ; Cultibus.

y Luxuriare] Abundare ; Affluere.

z Qualem] Multò pulcriorem, & ſplen-
 didiorem.

a Facilem] Exorabilem.

b Therapnao] Laconico ; Sunt enim
 Therapnæ agri Laconici non longè à Spar-
 tâ, ad flumen Eurotan.

c Phrygem] Paridem intellige, qui Troja-
 nus ; adeòque Phryx fuit.

d Qui nunc] Ganymedem intelligit ; qui
 Troiſ, Trojanorum regis filius, à Jove, in
 Aquilam tranſmutato, raptus eſt ; cui in de-
 deliciis, & pincernæ loco fuit.

e Conjux] Tithonus eſt, Laomedontis
 filius, Priamiſque frater.

f Quæ Dea] Aurora, ſcilicet ; quæ no-
 ctē finit, diem inchoat.

- Phryx etiam ^g Anchises: ^h volucrum cui ⁱ mater Amorum
 Gaudet in Idæis concubuisse jugis.
 Nec, puto, ^k collatis formâ Menelaüs & annis,
 Judice te, nobis antefendus erit.
 5 Non dabimus certè ^l socerum ^m tibi clara fugantem
 Lumina; qui trepidos ⁿ à dape vertat ^o equos.
 P Nec pater est Priamo soceri de cæde cruentus;
 Et qui ^q Myrtoas ^r crimine signet aquas.
 Nec ^r proavo ^t Stygia nostro captantur in unda
 10 Poma, nec in mediis quæritur humor aquis,
 Quid tamen hoc refert, si te tenet ^u ortus ab illis?
 Cogitur huic domui Jupiter esse ^{*} socer.
 Heu facinus! totis indignus noctibus ille
 Te tenet; amplexu perfruiturque tuo.

INTERPRETATIO.

Anchises etiam erat Phrygius: cum quo mater amorum alatorum amat latus conseruisse in collibus Idæis. Nec, arbitror, Menelaüs, specie & ætate comparatis, nobis erit præponendus, te judice. Non exhibebimus certè tibi socerum in fugam vertentem clarum Solem; qui avertat equos terribiles a convivio. Nec pater est Priamo sanguini-

nolentus de nece Soceri; & qui notet flagitio aquas Myrtoas. Nec poma expetuntur à proavo nostro in fluctibus Stygiis, nec aqua desideratur in mediis aquis. Quid tamen hoc interest, si illis satus te habet? Jupiter tenetur esse socer huic familia. Heu nefas! ille indignus te tenet totis noctibus; & ut quo gaudet tuo amplexu.

NOTA.

^g *Anchises*] Filius fuit Capys, adeoque ex stirpe regiâ Æneæ pater.

^h *Volucrum*] Quippe finguntur alati.

ⁱ *Mater amorum*] Venus est, quæ cum Anchise in monte Idæa concubuisse, deinde Ænean peperisse fingitur.

^k *Collatis*] *Formâ & annis meis cum formâ & annis Menelai comparatis, Menelaus, credo, non erit nobis præferendus.*

^l *Socerum*] *Qualis est Atreus, Menelai pater, supple.*

^m *Tibi clara*] *Qui te cogat oculos avertere.* Ad Atrei, Menelai patris factum alludit; qui, ut violati à Thyeste fratre, tori sui injuriam ulcisceretur, ei proprios ejus filios epulandos apposuit. Cujus facinoris horrore Sol retrocessisse dicitur.

ⁿ *A dape*] Nefariâ, scil. qualis fuit illa Atrei.

^o *Equos*] Equis vehi Solis currum apud Poëtâs vulgatum est: Adeoque *vertere equos*, est *retrocedere*.

^p *Nec pater*] *Sicuti Atreo Menelai patri est pater Pelops, qui, ut Hippodamiâ potiretur, Oenomaum ejus patrem interfecit. Istud*

verò contra Menelaum Paris commemorat.

^q *Myrtoas*] Mare Myrtoum, quod pars est Ægæi, à Myrtilo Oenomaï aurigâ, quem in illud Pelops præcipitavit, quidam dictum esse volunt; quos quidem Paridi serviendi causâ hic sequitur Ovidius.

^r *Crimine*] In eo fuit Pelopis crimen, quod Myrtilum benè meritum, & cujus operâ Oenomaum Hippodamiæ patrem curuli certamine vicerat, in mare præcipitaverit.

^t *Proavo*] *Sicuti Tantalus Pelopis patri, supple:* cujus apud inferos supplicium Menelao pronepoti objicitur. Fingitur verò ille aquis tantum non submersus fugientia flumina captare, quæ ad extinguendam sitim attingere non liceat; pomisque circumstantibus inhiare, quæ comprehendere nequeat. Quâ de re Poëtæ sunt multi.

^u *Stygia*] Styx inferorum fluvius esse dicitur, per quem Dij jurare soliti.

^v *Ortus*] Menelaus, scilicet.

^{*} *Socer*] Omnino, si Menelao Helena Jovis filia nupta mansisset, ipsius Menelai Jupiter socer fuisset.

* At mihi confpiceris positâ vix denique mensâ.

Multâque, quæ lædant, hoc quoque ⁷ tempus habet.

Hostibus eveniant convivia talia nostris,

Exterior posito qualia sæpè mero.

5 ² Pœnitet hospitij, cum, me spectante, lacertos

Imposuit collo ^a rusticus iste tuo.

^b Rumpor, & invideo (^c quid enim tamen omnia narrem?)

Membra superjectâ cum tua veste foveo.

Oscula cum verò coram ^d non dura daretis;

10 Ante oculos ^e posui pocula sumpta meos.

Lumina demitto, cum te tenet arctius ille :^f

^f Crescit & invito lentus in ore cibus.

Sæpè dedi gemitus : & te, lasciva, & notavi

In gemitu risum non tenuisse meo.

15 Sæpè mero volui ^h flammam compescere : at illa

Crevit ; & ebrietas ⁱ ignis in igne fuit.

Multâque ne videam, ^k versâ cervice recumbo.

Sed ^l revocas oculos protinus ipsa meos.

Quid faciam dubito. dolor est meus illa videre.

20 Sed dolor à facie major abesse tuâ.

Quâ licet & possum, luctor celare furorem :

Sed tamen apparet dissimulatus amor.

INTERPRETATIO.

At agere à me spectari tandem mensâ admotâ : Et hoc quoque tempus habet plurima qua offendant. Epula qualibus admittor (sæpè vino apposito admoveantur tales hostibus nostris. Piget hospitij, cum me inveniēte ille agrestis admovit brachia collo tuo. Crucior, & amulor (quid enim tamen omnia referam?) Cum calefacis artus tuos tunc superfluat. Cum verò præberetis in meo conspectu suavia mollia ; tenui pocula capta ante oculos meos. Depono oculos, cum ille te urget plusscu-

lum : & cibus gravis crescit in ore nascente. Sæpè duxi suspiria ; & observavi, proterva, te non repressisse risum in suspirio meo. Sæpè volui coercere ignem vino ; ac ille autem est, & ebrietas fuit ignis in igne. Et ne aspiciam multa, decumbo collo reposito. Sed tu statim retrahis meos oculos. Incertus sum quid agam : piget illa cernere ; sed major est dolor recedere à vultu tuo. Quatenus licet & possum, conor occultare mentis impetum ; sed tamen amor totum cernitur.

N O T A.

* At mihi] Queritur quòd tantum, vixque etiam tempore cœnæ Helenam videre possit.

⁷ Tempus] Quo cœna sumitur, scil.

² Pœnitet hospitij] Id est, Nollem hospitium mihi cum Menelao esse.

^a Rusticus iste] Menelaus.

^b Rumpor] Discrucior.

^c Quid enim] Alij quid nunc. Alij aliter.

^d Non dura] Mollia & lasciva.

^e Posui] Ne videret, scil.

^f Crescit] Videtur crescere, qui præ dolore comedere non possum.

^g Notavi] Adverti.

^h Flammam] Amorem.

ⁱ Ignis] Vini calor amoris flammam accendit.

^k Versâ cervi.] Id est, cervicem & caput in aliam partem verso, discumbo.

^l Revocas] Id est, facis forma tua, ut statim oculos ad te convertam.

- Nec tibi verba damus : ^m sentis mea vulnera, sentis.
 Atque utinam soli sint ea nota tibi !
 Ah quoties lacrymis venientibus ⁿ ora reflexi,
 Ne causam fletus quæreret ^o ille mei !
 5 Ah quoties ^p aliquem narravi potus amorem,
 Ad vultus ^q referens singula verba tuos !
^r Indiciûmque mei ficto sub nomine feci.
^s Ille ego, si nescis, verus amator eram.
 Quin etiam, ut possem verbis ^t petulantiùs uti,
 10 Non semel ebrietas est simulata mihi.
^u Proditâ sunt (memini) tunicâ tua pectora laxâ,
 Atque oculis aditum nuda dedere meis ;
 Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuamque
 Complexo matrem candidiora ^x Jove.
 15 Dum stupeo visis, (nam pocula fortè tenebam)
^y Tortilis è digitis excidit ansa meis.
 Oscula si natæ dederas ; ego protinus illa
 Hermiones tenero lætus ab ore tuli.
 Et ^z modò cantabam ^a veteres ^b resupinus amores :
 20 Et modò per nutum ^c signa tegenda dabam.

INTERPRETATIO.

Nec tibi imponimus ; sentis mea vulnera, sentis. Atque utinam illa sint tibi soli perspecta ! Ah quoties detorsi faciem lacrymis erumpentibus, ne ille peteret causam mei luctus ! Ah quoties potus commentus sum aliquem amorem, affingens singulas voces ad oculos tuos ! Et me declaravi sub nomine commentitio. Ego ille eram verus amator, si signoras. Quin etiam ut possem procacius verba profundere, ebrietas non est mihi semel ficta. Aperta sunt (recordor) tua pe-

ctora veste laxatâ, & nuda prabuerunt accessum meis oculis ; pectora splendidiora vel nivibus intaminatis vel lacte, & Jove complexo tuam matrem. Dum stupidus hareo aspectis, (nam forè trahebam pocula) ansa flexuosa elapsa est meis digitis. Si oscula prabueras filia ; ego statim gaudens illa sumsi ab ore molli Hermiones. Et modò resupinus celebrabam veteres amores : & modò exhibebam per nutum indicia occultanda.

NOTÆ.

^m Sentis mea vulnera] Scis cerèd me tui amore teneri.

ⁿ Ora reflexi] Faciem aliò converti, ne lacrymas videret Menelaus.

^o Ille] Menelaus ; cuius invidiosè nomen reticuit.

^p Aliquem] Puteaneus & alij nonnulli habent juvenum. Se dicit aliorum exposuisse amores, ut suum aperiret.

^q Referens] Ut intelligeres me propter te, & tui amore incensum ea omnia dicere.

^r Indiciûmque] Me amare indicavi.

^s Ille] Cuius tibi amorem enarrabam.

^t Petulantiùs] Alij habent petulantibus : quod magis placeret.

^u Proditâ] Aperta ; patefacta.

^x Jove] Cygni verò, naturâ candidissimam formam indutus, Ledaem Helenæ matrem Jupiter vitiavit.

^y Tortilis] Anfas amabant in poculis intortas & implicatas.

^z Modò] Interdum.

^a Veteres] Veterum, qui amoribus inclauerunt.

^b Resupinus] Tanquam nimio mero correptus fuisset.

^c Signa tegenda] Signa, quibus amorem meum tibi declarabam, celanda omnibus, præsertim verò Menelao marito.

Et comitum ^d primas Clymenen ^c Æthramque tuarum

^f Ausus cum blandis nuper ^g adire sonis.

Quæ mihi non aliud, ^h quàm formidare, locutæ,

Orantis medias ⁱ deseruere preces.

5 ^k Dî facerent, magni pretium certaminis esses;

Teque suo victor posset habere toro.

^l Ut tulit ^m Hippomenes Schœneïda ⁿ præmia cursus,

Venit ut in ^o Phrygios Hippodamia sinus;

Ut ferus ^p Alcides ^q Acheloïa cornua fregit,

10 Dum petit amplexus, Deïanira, tuos;

Nostra ^r per has leges ^s audacia fortiter issset:

Teque mei scires esse laboris ^t opus.

Nunc mihi nil superest, nisi te, formosa, precari;

Amplectique tuos, si patiare, pedes.

INTERPRETATIO.

Ausus sum etiã nuper alloqui suavis verbis, Clymenen & Æthram primas comitum. *Qua* mihi non aliud respondentes, quàm se timere, desistuerunt medias preces rogant. *Dij* annuerent esses pramium gravis pugna; & victor posset te forere suo le-
do. *Quemadmodum* Hippomenes reportavit Schœneïda pretium cursus; quemadmodum

Hippodamia iuit in gremium Phrygium; quemadmodum saevus Alcides elisit cornua Acheloïa, dum cupit tuos complexus Deïanira: nostra fortitudo strenuè certasset his conditionibus: & nosces te esse pramium mei laboris. Nunc nihil mihi est reliquum, ò pulcra, nisi te orare; & complecti tuos pedes, si sinas.

NOTÆ.

^a *Primas*] Principuas & intimas.

^c *Æthramque*] Hanc Thesei matrem fuisse scribit Hubertinus; quod tamen temporum ratio non sinit. Adeoque hæc ab illâ Thesei matre alia est.

^f *Ausus cum*] Alij habent *Ausus sum*.

^g *Adire*] Ut sibi in suis amoribus opem ferrent.

^h *Quam formidare loquuta*] *Qua*, cùm nihil mihi respondissent, nisi quid dicerent se timere.

ⁱ *Deseruere*] Adeoque noluerunt ejus preces auscultare; multò minùs illi obtemperare. Sed alij habent *desistuerè*.

^k *Di facerent*] Utinam supple.

^l *Ut tulit*] Quorundam sumit exempla, qui pro suis amoribus certarunt; quos fortiter se esse dicit imitaturum.

^m *Hippomenes*] Hic fuit Macarei, vel, ut alij sciunt, Megarei filius, qui Atalantam Schœneici filiam, à Venere adjutus, quæ illi scia poma ex Hesperidum hortis dedit, quo-

rum pulcritudine puellæ cursum impedivit, cursu superasse traditur. Quæ de re postea in Metamorph.

ⁿ *Pramia*] Ipsam Atalantam, quæ se eâ lege in viri manus venturam sponponderat, si à quopiam cursu vinceretur.

^o *Phrygios*] *Pelopsis Phrygi*; qui Oenomaum Hippodamiæ patrem curuli certamine superavit.

^p *Alcides*] Hercules est à robore, Græcâ etymologiâ sic dictus; àλλὰ enim robur est: vel ab Alcæo avo, ut placet Herodoto.

^q *Acheloïa*] *Acheloi fluvij*; qui cum Hercule pro Deïanirâ sibi promissâ pugnavit; à quo altero cornu in certamine multatus est.

^r *Per has leges*] *Ut pariter victori, tu, Helena, in matrimonium cederes*.

^s *Audacia fortiter*] Vossianus codex habet *fortior*: quod Cl. Heinsio, mihi quoque placet. Alij *victoria* pro *audacia*.

^t *Opus*] *Victoria mea pramium*.

Y ij

- O decus, ô^u præfens^{*} geminorum gloria fratrum;
 O Jove digna viro, nî Jove nata fores!
 Aut ego^y Sigêos repetam te conjuge portus:
 Aut ego^z Tænariâ contegar exul humo.
 5 Non mea sunt^a summâ leviter^b districta sagittâ
 Pectora: descendit^c vulnus ad ossa meum.
 Hoc mihi, (nam^d repeto) fore ut à^c cæleste sagittâ
 Figar, erat verax vaticinata^f soror.
 8 Parce^h datum fatis, Helene, contemnere amorem:
 10 ⁱ Sic habeas faciles in tua vota Deos.
^k Multa quidem^l subeunt: sed coram ut plura loquamur,
 Excipe me lecto nocte silente tuo.
 An^m pudet, & metuis Venerem temerare maritam,
ⁿ Castâque legitimi fallere jura tori?
 15 Ah nimium simplex, Helene, ne rustica dicam,
^o Hanc faciem culpâ posse carere putas!
 Aut faciem mures, aut, sis non dura, ^p necesse est.
^q Lis est cum formâ magna pudicitiz.

INTERPRETATIO.

O honos, ô gloria certa fratrum gemellorum; ô digna Jove marito, nisi esses Jove procreata! Aut ego revehar in portus Sigêos, te uxore; aut ego extorris sepeliar in terra Tænariâ. Mea pectora non sunt leviter vulnerata extremâ sagittâ: plaga mea porrigitur ad ossa. Soror verè prædixerat hoc mihi, (nam recorder) futurum ut confoderer à cæleste sagittâ. Noli, Helene spernere amorem immissum fatis: sic fruaris

Diis propitiis tuis desideriis. Multa quidem succurrunt: sed, ut plura proferamus in conspectu, excipe me toro tuo nocte tacitâ. An pudet, & times violare Venerem conjugalem? & ludificare jura pudica lecti legitimi? Ah nimium rudis, Helene, ne dicam stupida, credis talem formam posse carere crimine! aut oportet immutes vultus, aut sis non crudelis. Gravis est discordia castitatis cum pulcritudine.

NOTÆ.

^u Præfens] Magnum, certumque. Hanc vocem nota; vim habet & dignitatem.

^z Geminorum] Castoris & Pollucis.

^y Sigêos] Trojanos; à Sigêo promontorio.

^z Tænariâ] Laconicâ; à Tænaro promont.

^a Summâ] Id est, Sagitta tantum parte extremâ.

^b Districta] Vulnerata; sed vulnus leve indicat per se vox ista: quod notandum. Ce n'est pas une petite égratignure.

^c Vulnus] Amor.

^d Repeto] Recolo multi ex scriptis. Id est, In memoriam reduco.

^e Cæleste] Pro cælesti antiquè metri necessitate.

^f Soror] Cassandra; de quâ suprâ.

^h Parce] Noli.

^b Datum] Clar. Heinsius vellet ratum. Pro Amore à fati necessitate arguit.

ⁱ Sic] Itâ invenias Deos ad ea qua optaveris exorabiles, ut mihi nunc auscultaveris.

^k Multa] Qua tibi scribam, supple.

^l Subeunt] In mentem veniunt.

^m Pudet] Me toro tuo excipere, (cil.

ⁿ Castâque legit] Maritalem Venerem hic versus interpretatur. An pudicitiam maritalem violare metuis?

^o Hanc] Tuam, tam pulcrâ.

^p Necesse est] Malè verò cessit pulcritudini, si necessariò cum impudicitia conjuncta sit.

^q Lis est] —Rara est aded concordia forma. Atque pudicitia.

- Jupiter his gaudet, gaudet Venus aurea ^r furtis.
^r Hæc tibi nempe patrem furta dedere Jovem.
^r Vix fieri, ^u si sunt vires in semine avorum,
^x Et Jovis & Ledaë filia, casta potes.
 5 Casta tamen tum sis, cum te mea Troja tenebit:
 Et tua sim, quæso, ^y crimina solus ego.
 Nunc ea peccemus, quæ ^z corrigit ^a hora jugalis:
^b Si modò promissit non mihi vana Venus.
 Sed tibi & hoc suadet ^c rebus, non voce, maritus:
 10 Neve sui furtis hospitis obster, abest.
^d Non habuit tempus, quo ^e Cressia regna videret,
 Aptius, ^f ô mirâ calliditate virum!
 Ivit, &c, ^g Idæi mando tibi, dixit iturus,
 Curam ^h pro nobis hospitis, uxor, agas.
 15 Negligis absentis (testor) mandata mariti:
 Cura tibi non est hospitis ulla tui.
ⁱ Huncce tu speres hominem ^k sine pectore ^l dotes
 Possè satis formæ, Tyndari, nosse tuæ?

INTERPRETATIO.

Jupiter latatur adulteriis, Venus splendida illis latatur. Nempe hac adulteria tibi fecerunt Jovem patrem. Filia Jovis & Leda vix potes fieri pudica, si sit aliqua potestas in semine avorum. Pudica sis tamen tum, cum Troja te habebit: & ego solus precor sim tua flagitia. Nunc ea delinquamus, qua hora conjugalibus emendet: si saltem Venus non est mihi pollicita inania. Sed & maritus tibi est hujus autor factis non ver-

bis: & ne prohibeat adulteria sui hospitis, peregrè est. Non habuit tempus commodius quo adiret regna Cretensia: ô virum egregiâ astutiâ! Discessit, & profecturus dixit, Conjux tibi præcipio curam geras hospitis Idæi pro nobis. Contemnis (juro) jussu viri absentis: nulla est tibi cura tui hospitis. Anne tu speres hunc hominem insulsum posse satis cognoscere pretium forma tua?

NOTÆ.

- ^r Furtis] Adulteriis.
^r Hæc] Jupiter verò furtivo cum Leda concubitu Helenam genuit.
^r Vix fieri] Scilicet, ut fortes creantur fortibus & bonis, ita plerumque ex corvi malo ovo malus corvus nascitur.
^u Si sunt] Atque sunt certè ut plurimum, etiam quod ad mores attinet.
^x Et Jovis & Leda] Utriusque adulterio.
^y Crimina solus] Cum nemine prater eam peccas.
^z Corrigit] Faciet legitima; aut saltem refarciet. Duo habent corrigit: quod Cl. Heinſius retinuit.
^a Hora jugalis] Pro matrimonio.
^b Si modo] Id est, Si saltem uxor esse mea debeas, sicut à Venere mihi est promissum:

- nec me illa deceperit.
^c Rebus] Quandoquidem, me hîc tecum relicto, discesserit.
^d Non habuit] Menelaum irridet, qui tali formâ conjugem secum reliquerit.
^e Cressia] Creta Insula.
^f O mirâ] Irrisio est Menelai.
^g Idæi] Paridis; ab Idâ monte Phrygiæ sic dicti.
^h Pro nobis] Loco nostro.
ⁱ Huncce] Menelaum cum esse negat hominem, qui Helenæ pulcritudinem satis noverit æstimare.
^k Sine pectore] Sine sapientiâ. Ità & Horatius loquutus est de Tibullo; Tu non corpus eras sine pectore.
^l Dotes] Excellentiam, & pretium.

- Falleris : ^m ignorat, nec, si bona magna putaret
 Quæ tenet, externo crederet illa viro.
ⁿ Ut te nec mea vox, nec te meus incitet ardor ;
 Cogimur ^o ipsius commoditate frui.
 Aut erimus stulti, ^p sic ut superemus & ipsum ,
 Si tam securum tempus abibit ^q iners.
 Pæne suis ad te manibus deducit ^r amantem.
 Utere non vafri simplicitate viri.
 Sola jaces viduo tam longâ nocte cubili :
 10 In viduo jaceo solus & ipse toro.
 Te mihi, meque tibi communia gaudia jungant.
 Candidior medio nox erit ^r illa die.
 Tunc ego jurabo quævis tibi numina ; meque
 Adstringam ^r verbis in sacra ^u jura tuis.
 15 Tunc ego, ^x si non est fallax fiducia nostri ,
 Efficiam præfens, ut mea regna petas.
 Si pudet ; & metuis, ne me videre secuta ;
 Ipse reus sine te criminis hujus ^y agar.
^z Nam sequar ^a Ægidæ factum, ^b fratrumque tuorum.
 20 Exemplo tangi non ^c propiore potes.
 Te rapuit Theseus ; geminas ^d Leucippidas illi :
 Quartus in exemplis enumerabor ego.

INTERPRETATIO.

Hallucinaris, nescit : nec si crederet magna bona esse quæ possidet, illa committeret viro peregrino. Quamvis te nec mea verba, nec te meus amor urgeat; cogimur uti facilitate ipsius. Aut erimus stolidi; ita ut etiam ipsum vincamus, si opportunitas tam tuta prætereat inutilis. Perducit propemodum amantem ad te manibus suis. Utere imperitiâ mariti simplicis. Sola decubis lecto destituto nocte tam prolixa : ipse etiam solus decumbo in lecto viduo. Voluptas communis copulet te mihi &

me tibi. Illa nox erit splendidior medio die. Tunc ego jurabo tibi quosvis Deos ; & me obligabo vocibus tuis in jura sacra. Tunc ego, si fiducia nostri non est mendax, præfens præstabo ut adeas nostra regna. Si pudet ; & times ne videaris secuta me ; ipse constituar reus hujus flagitij sine te. Nam imitabor admissum Ægidæ, & fratrum tuorum. Non potes moveri exemplo propiore. Theseus te abstulit : illi duas Leucippidas : ego quartus recensabor in exemplis.

NOTÆ.

^m Ignorat] Quod sit forma tua pretium, scil.
ⁿ Ut] Quamvis.
^o Ipsius] Gronovianus absentis commodi-
 tate viri.
^p Sic ut] Adde ut ipso Menelao simus
 stultiore.
^q Iners] Sine amoris effectui.
^r Amantem] Me. scil.
^s Illa] Quæ jungemur, scil.
^t Verbis tuis] Furando secundum eam
 quam præscripseris formulam.
^u Jura] Matrimonij, scil. quod nunquam
 dissolvam.

^x Si non est] Nisi forte majora quàm pos-
 sim exequi animo præsumo.
^y Agar] Alij ero. Id est, Volo hujus facti
 culpam omnem in me transferri.
^z Nam] Dicit se Helenam à se raptam
 fuisse velle fateri.
^a Ægidæ] Thesei ; Ægei filij, qui te ra-
 puit.
^b Fratrum] Castoris & Pollucis.
^c Propiore] Sunt verò fratres inter se
 maximè propinqui.
^d Leucippidas] Leucippi filias, Phœben &
 Elaiam. Quæ de re postea plenius in fastis.

- Troia^e classis adest, armis instructa virisque.
 Jam^f facient celeres remus & aura vias.
 Ibis Dardanias ingens regina per urbes :
 Teque novam credet vulgus adesse Deam.
 5 Quaque^g feres gressus, h^h adolebuntⁱ cinnama flammæ :
 Cæslaque^k sanguineam victima^l planget humum,
 Dona pater fratresque, & cum genitrice sorores ,
 m Iliadésque omnes, totaque Troja, dabunt.
 Hei mihi ! pars à me vix dicitur ullaⁿ futuri.
 10 Plura feres, quàm quæ littera nostra refert.
 Nec tu^o rapta time, ne nos fera bella sequantur ;
 Concitet & vires Græcia magna suas.
 P^p Tot prius abductis, q^q ecquæ repetita per arma est :
 Crede mihi ; r^r vanos res habet ista metus.
 15 Nomine ceperunt Aquilonis^r Erechthida Thraces :
 Et tuta à bello^t Bistonis ora fuit.

INTERPRETATIO.

Classis Trojana munita armis & viris, hic est. Remus & ventus jam præstabunt iter expeditum. Incedes superba regina per oppida Trojana : & vulgus arbitrabitur te adesse novam Deam. Et quæ pedes movebis, immittent cinnamoma in ignem : & victima mactata percutiet terram cruentam. Pater & fratres & sorores cū matre & omnes Iliades, totaque Troja præbebunt munera. Hei mihi ! vix pars ulla futuri narratur à me.

Pluribus cumulaberis, quam qua epistola nostra commemorat. Nec tu abrepta metue ne fera bella nos persequantur ; & magna Græcia commoveat opes suas. Tot ante ablatiis, ecqua revocata est per arma ? Fidem mihi adhibe ; res illa habet timores inanes. Thraces abstulerunt Erechthida nomine Borea : & regio Thracia fuit secunda à bello.

N O T Æ.

- ^e Classis] Adeoque facilis discessus.
^f Facient celeres] Id est, facient ut celeriter viam conficiamus.
^g Feres gressus] Ibi.
^h Adolebunt] In tuum honorem, tanquam Dea cremabunt.
ⁱ Cinnama] Cinnamum & Cinnamomuni frutex est, cujus corticis usus est etiam apud nos vulgaris. De la canelle. Hic verò pro quovis odoramento positum est.
^k Sanguineam] Postquam victimæ sanguis eam rotaverit, scilicet.
^l Planget] Percutiet, cū in terram cadet.
^m Iliadésque] Mulieres Trojana.
ⁿ Futuri] Id est, bonorum & commodi-

tatum, quæ tibi Troja tempore futuro evenient.

^o Rapta] Si rapta, vel, postquam rapta fueris.

^p Tot] Puellis, scilicet, antehac raptis.

^q Ecqua repet.] Id est, nulla repetita est.

^r Vanos res] Id est, De nihilo & sine causâ istud metueris.

^s Erechthida] Orithyiam, Erechtei Atheniensium regis filiam ; quam cū Aquilo seu Boreas bonâ gratiâ non posset impetrare, vi rapuit : Atque ex eâ Zethen & Calaim suscepit, qui Argonautæ Harpyas fugaverunt.

^t Bistonis] Thracia ; à Bistonide palude, vel Bistonî urbe, vel, qui eam condidit, Bistone Martis filio.

- ^u Phasida puppe nova vexit ^x Pagasæus Iason :
^{*} Læsa nec est Colchâ Theffala terra manu.
 Te quoque qui rapuit, rapuit ^y Minoïda Theseus :
 Nulla tamen Minos ^z Cretas ad arma vocat.
⁵ Terror ^a in his ipso major solet esse periclo :
 Quæque timere ^b liber, pertimuisse pudet.
^c Finge tamen, si vis, ingens conſurgere bellum.
 Et mihi sunt vires : & mea tela nocent.
 Nec minor est Asiæ, quàm veſtræ copia terræ.
¹⁰ Illa viris dives, dives abundat equis.
 Nec plus ^d Atrides animi Menelaius habebit ,
 Quàm Paris ; aut armis anteferendus erit.
 Pæne puer cæſis ^e abducta armenta recepi
 Hoſtibus : & ^f cauſam nominis inde tuli.
¹⁵ Pænè puer vario juvenes certamine vici.
 In quibus ^g Ilioneus , ^h Deiphobúſque fuit.
 Neve putes, non me niſi cominus eſſe timendum :
ⁱ Figitur in juſſo noſtra ſagitta loco.

I N T E R P R E T A T I O.

Iason Pagasæus abduxit Phasida navi novâ : nec terra Theſſala vexata eſt manu Colchâ. Theſeus qui te abſtulit, abſtulit Minoïda : Minos tamen nullos Cretas ciēs ad arma. Trepidatio in his ſolet eſſe major ipſo discrimine : Et pudet reformidare quæ libet reformidare. Pone tamen ſi vis, bellum grave excitari. Et mihi vires ſuppentunt ; & mea arma efficiunt. Nec minores ſunt opes Aſia quàm terra veſtra : illa opu-

lenta viris, opulenta abundat equis. Nec Menelaius Atrides habebit plus audacia, quàm Paris, aut præferendus eris bello : Propæmodum puer recuperavi armenta ab aſia, hoſtibus proſtigatis ; & inde habui cauſam nominis. Propæmodum puer ſuperavi juvenes diverſâ pugna : inter quos Deiphobus & Ilioneus. Et ne credas me non eſſe reformidandum niſi ex propinquo ; ſagitta noſtra tangit locum appetitum.

N O T A.

^u *Phasida*] Medeam ; à Phasi Colchorum fluvio celeberrimo ſic dictam.

^x *Pagasæus*] *Theſſalicus* ; à Pagasî Theſſaliæ urbe, juxta quam Argo navis ædificata eſt ; à quâ etiam propinquus ſinus unde Iason navem ſolvit, Pagasæus dictus eſt.

^{*} *Læsa nec*] *Nec quiſquam ex Colchis propter Medeam raptam adverſus Theſſalos bellum movit.*

^y *Minoïda*] Ariadnen, Minois filiam.

^z *Cretas*] Qui in Graciam, Ariadnen reſpetitum navigent, ſupple.

^a *In his*] Cum rapta eſt aliqua puella.

^b *Libet*] Et pudet timuiſſe, quæ voluimus timere, quanquam timenda non eſſent.

Stultum & ex ineptâ libidine eſſe metum illum innuit.

^c *Finge*] Pone. Gal. *ſuppoſe*.

^d *Atrides*] Atrei filius.

^e *Abducta*] A latronibus, dum ille in Idâ monte inter Paſtores ageret.

^f *Cauſam nominis*] Ille verò Græcâ etymologiâ Alexander ἀπὸ τοῦ ἀνδρός, id eſt à viro, & ἀλγος, auxilior, dictus eſt.

^g *Ilioneus*] Vir fuit Trojanus, fortiffimus Phorbantis filius, Æneæ comes.

^h *Deiphobúſque*] Paridis frater bellicoſiffimus.

ⁱ *Figitur*] Seſe ſagittandi peritiâ commendat.

Num

Num potes hæc ^k illi primæ dare facta ^l juventæ ?

Instruere Atriden num potes ^m arte meâ ?

Omnia si dederis ; nunquid ⁿ dabis Hectora fratrem ?

Unus is innumeri militis ^o instar habet.

5 Quid valeam, nescis : & te mea robora ^p fallunt.

Ignoras, cui sis nupta futura viro.

Aut igitur nullo belli repetere tumultu ;

Aut cedent ^q Marti ^r Dorica castra meo.

Nec tamen indigner pro tanta sumere ferrum

10 Conjuge. certamen præmia magna movent.

Tu quoque, si ^t de te ^t totus contenderit orbis,

^u Nomen ab æterna posteritate feres.

Spe ^x modò non timidâ, Dîs ^y hinc egressa secundis,

Exige ^z cum plenâ munera ^z pacta fide.

INTERPRETATIO.

Anne potes illi tribuere hac facinora prima juventutis ? Anne potes adornare Atriden peritiâ meâ ? Quamvis omnia tribueris ; numquid tribues fratrem Hectorem ? Is habet præstantiam militis innumeri. Ignoras quanti sim ; & mea vires te latent. Nesci cui viro sis futura conjux. Vel igitur nullo belli motu revocaberis ; aut exercitus

Græci vincuntur à Marte meo. Nec tamen agrè feram ferrum corripere pro tantâ uxore : magna munera pugnam cient. Tu quoque, si universus orbis certaverit propter te, consequeris famam ab æterna posteritate. Tantùm hinc profecta Diis propitiis spe haud incertâ, reposce promissa præmia cum certâ fide.

NOTÆ.

^k Illi] Menelao.

^l Juventa] Mea, scilicet.

^m Arte] Ad omne certamen peritiâ.

ⁿ Dabis Hectora] Id est, tam strenuum ut frater est.

^o Instar] Similitudinem notare hanc vocem dicunt Grammatici ; at, ni fallor, præstantiam & dignitatem insuper habet : quod quidem hic etiam suum locum invenit.

^p Fallunt] Qua sint ignoras.

^q Marti] Virtuti & viribus bellicis : Mars enim Deus belli.

^r Dorica] Græca : Pars pro toto.

^s De te] Propter te : nam eam vim habet

quoque præpositio de ; exemplaque sunt obvia.

^t Totus] Europam & Asiam intellige, quæ Helenæ causâ bello decennali collisæ sunt.

^u Nomen] Gloriam. Credere est enim pulcherrimam fuisse ob quam tantæ motæ lites.

^x Modò] Tantummodò.

^y Hinc] Ex Menelai domo.

^z Cum fide] Non dubitans quin omnia præstem.

^z Pacta] Tibi à me promissa.

EPISTOLA DECIMASEPTIMA.

ARGUMENTUM.

Helena, lectâ Paridis epistolâ, quasi offensa, primum objurgat eum. Deinde, ut pudorem tuteatur, Paridis suasiones infringere conatur ; ita tamen, ne omnino illius amorem negligere videatur. Et sic aperte ostendit muliebrem ingenium varium esse, atque mutabile : juxta illud Ovidij in Arte amandi : Fortitan & primò veniet tibi littera tristis,

Z

Quæque roget, ne se sollicitare velis. Quod rogar illa, timet : quod non rogar, optat ut inlites. Postremo, Paridis voluptatem expletura, ut honestius, ita tuius visum est, si quid sit, non litteris mandare, sed per Clymenen & Æthram, socias fidiſſimas agere. Idque cum fecissent, rebus compositis, undè Trojam abierunt. Mucius hanc epistolam non esse Ovidij contendunt, sed Sabini.

HELENA PARIDI.

Nunc oculos tua cum violarit epistola nostros :
 a Non rescribendi gloria visa b levis.
 Ausus es hospitij c temeratis advena d sacris
 Legitimam nuptæ sollicitare fidem ?
 5 e Scilicet f idcirco ventrosa per æquora vectum
 Excepit portu g Tanaris ora suo ?
 Nec tibi h diversâ quamvis è gente venires,
 i Oppositas habuit regia nostra fores ;
 Esset ut k officij merces l injuria tanti ?
 10 Qui m sic intrabas, hospes an hostis eras ?
 Nec dubito, quin hæc, cum sit tam justa, vocetur
 Rustica iudicio nostra querela tuo.
 Rustica sim sane ; n dum non oblita pudoris :
 Dumque o tenor vitæ sit sine labe meæ.

INTERPRETATIO.

Postquam tua littera laeserunt oculos nostros ; gloria non respondendi visa est parva. Ausus es hospes, violatis sacris hospitij, labefactare fidem legitimam marita ? Nempe ea causa regio Tanaris accepit portum suo re adductum per maria procellosa. Nec palatium nostrum habuit valvas tibi clausas, quanquam accederes è natione peregrina ; ut injustitia esset pramiam tanti beneficii ? Qui sic ingrediebarris, eras-ne hospes an hostis ? Nec dubito quin hac querimonia, cum sit tam justa, dicatur inepta iudicio tuo. Sim profecto inepta ; modo non immemor pudicitia : & modo ordo mea visa sit sine macula.

na ; ut injustitia esset pramiam tanti beneficii ? Qui sic ingrediebarris, eras-ne hospes an hostis ? Nec dubito quin hac querimonia, cum sit tam justa, dicatur inepta iudicio tuo. Sim profecto inepta ; modo non immemor pudicitia : & modo ordo mea visa sit sine macula.

NOTA.

PUteaneus margini adscriptos habet. hos versus initio epistolæ ;

Si mihi qua legi, Pari, non legisse liceret,
 Servarem numeros, sicut & ante, proba.

a Non] Duplex potest esse sensus, qui tamen propè eodem redeat, prout voculam istam non ad rescribendi, vel ad levis retuleris.

b Levis] Parva.

c Temeratis] Violatis. Enimverò hospitij jura violat, qui hospitij uxorem-adulterio corrumpere nititur.

d Sacris] Scilicet, Jovi & diis hospitibus facta fiebant, in hospitij lanciando foderet.

e Scilicet] Ironiz apta etiam vocula.

f Idcirco] Ut me corrumperes.

g Tanaris] Lacanica ; à Tanaro promontorio ; de quo jam sæpe.

h Diversâ] Remotâ, & qua aliis moribus vivit. Barbarorum verò nomine alios omnes Græci contemnebant. Hospites Spartani præfentim odio habebant.

i Oppositas] Clausas. Regiâ non exclusus es.

k Officij] Communicati hospitij.

l Injuria] In adulterium sollicitationem inrellige ; quam beneficii mercedem Helena arguit.

m Sic] Cum desiderio me adducendâ.

n Dum] Dummodo ; Gall. Pourvuë quâ.

o Tenor] Seriem, continuationem, & cursum notat vox ista. Le cours de la vie.

- ¶ Si non est ^a ficto vultus mihi tristis in ore ;
 Nec sedeo ^r duris ^t torva ^e superciliis ;
 Fama tamen clara est : & adhuc sine crimine ^u lusi ;
 Et ^x laudem de me nullus adulter habet.
- 5 ^f Quod magis admirror, quæ sit fiducia ^r coepo ;
 Spemque tori dederit quæ tibi causa mei.
- ^z An, quia vim nobis ^a Neptunius attulit heros ,
 Rapta semel, videor bis quoque digna rapi ?
- ^b Crimen erat nostrum, si ^c delinita fuisset.
- 10 Cum sim rapta, meum quid ^d nisi nolle fuit ?
 Non tamen è ^e facto fructum tulit ille ^f petitum :
 Excepto redij passa timore nihil.
- Oscula ^g luctanti tantummodò pauca protervus
 Abstulit : ulterius nil habet ille mei.
- 15 ^h Quæ tua nequitia est, non ⁱ his contenta fuisset.
 Dî melius ! ^k similis non fuit ille tui.
- Reddidit ^l intactam ; minuitque modestia crimen :
 Et juvenem ^m facti ⁿ poenituisse patet.

INTERPRETATIO.

Si species mihi non est sœvora in ore sum-
 lato ; nec sum terribilis sœvis superciliis ;
 fama tamen est illustris, & jocata sum ad-
 huc sine flagitio : & nullus supràtor habet
 gloriam de me. Quod magis suspexi, quæ sit
 fiducia auso ; & quæ causa tibi præbueris
 spem læti mei. An, quia heros Neptunius
 nobis vim facit, abducta semel, videor quo-
 que digna bis abduci ? Nostrum erat flagi-
 tium, si polluta fuisset. Cum sum ablata,

quid fuit meum nisi nolle ? Ille tamen non
 consecutus est ex coepo præmium quæsitum :
 reveris nihil passa, si meum tollas. Tan-
 tum procax rapuit remittenti pauca suavia :
 ille nihil habet mei amplius. Quæ tua est
 protervia, non fuisset contenta his. Dî ma-
 lius ! ille tibi par non fuit. Resistit illi-
 batam ; & modestia levioram fecit ejus
 culpam : & manifestum est juvenem poeni-
 tuisse facinoris.

N O T A.

¶ Si non est] Ad id quod primum ex vul-
 tus hilaritate conjici potest Helena respon-
 det : testaturque se, quamvis festivam, ca-
 ram tamen esse.

^a Ficto] Major non est profectò earum
 puellarum virtus, quæ tristitiam & severita-
 tem nescio quam ridiculam affectant.

^r Duris] Quæ inexorabilem severitatem
 prædicent.

^t Torva] Terribilis.

^e Superciliis] In quibus præsertim seve-
 ritatis & superbæ sedes.

^u Lusi] Verbum amatorium. Alij habent
 vixi.

^x Laudem] Id est, De me non potest sese
 jactare.

^y Coepo] Tuo, scil. qui me corrumpere
 quæras.

^z An quia] Tota hæc Helenæ ratio per-
 suadere magis, quàm dissuadere videtur.

^a Neptunius] Theseus ; Neptuni nepos.

^b Crimen] Culpa.

^c Delinita] Thesei blanditiis capta, &
 ad ejus amorem perducta.

^d Nisi nolle] Per vim à Theseo se dicit
 abductam.

^e Facto] Rapto.

^f Petitum] Desideratum.

^g Luctanti] Mihi, scil. quæ ipsi resistebam.

^h Quæ tua neq.] Gall. dicimus, Méchant
 comme vous êtes.

ⁱ His] Osculis.

^k Similis] Idè ut tu es protervus & li-
 bidinosus.

^l Intactam] Non visitam. Quanquam
 non defuerunt qui aliter senserint.

^m Facti] Rapto.

ⁿ Poenituisse patet] Omnino, siquidem in-
 tactam sponte reddidisset : at verò vi magnâ
 repetentibus fratribus reddita est.

- Thesca ° pœnituit, Paris ut succederet illi ;
 P Ne quando nomen non sit in ore meum ?
 9 Nec tamen irascor : (quis enim succenset amanti ?)
 Si modò, quem ^r præfers, non simulatur amor.
 3 ^f Hoc quoque enim dubito non quòd ^t fiducia defuit.
 Aut mea sit facies non benè nota mihi :
 Sed quia credulitas damno solet esse puellis ;
^u Verbaque dicuntur vestra carere fide.
 * At peccant aliæ ; matronaque rara pudica est.
 10 ^y Quid prohibet raris nomen inesse meum ?
 Nam mea quòd ^z visa est tibi mater idonea ; cujus
 Exemplo flecti me quoque posse putes :
 Matris in ^a admissio ^b falsa sub imagine lusæ
^c Error inest : plumâ tectus adulter erat.
 15 ^d Nil ego, si peccem, possim nescisse : nec ullus.
 Error, qui facti crimen obumbret, erit.
 Illa ^e benè erravit, vitiûmque ^f auctore ^g redemit.
 Felix in culpa ^h quo Jove dicar ego ?

INTERPRETATIO.

Pœnituit Thesum, ut Paris illi substitueretur ; ne aliquando nomen meum non teneretur ore hominum ? Nec tamen succenset : (quis enim succenset amanti ?) Si modò amor quem indicas non fingitur. Nam de hoc etiam incerta sum : non quòd confidentia absit, aut mea forma non sit mihi perspecta : sed quia facilitas solet esse detrimeto puellis ; & vestra verba dicuntur esse absque fide. At alia delinquant ; & ma-

trona paucæ sunt castæ. Quid obstat nomen meum esse inter paucas ? Nam quòd mater mea tibi visa est apta, cujus exemplo credas me posse quoque moveri : error est in facto matris decepta sub ficta specie : stuprator erat velatus pennis. Ego, si delinquam, nihil possim ignorasse ; nec ullus error erit, qui veles probum admissi. Illa benè erravit, & compensavit stuprum auctore. Quo ego Jove beata vocer in crimine ?

NOTÆ.

° Pœnituit] Interrogativè & quâdam cum indignatione legendum.

P Ne quando] Id est, Ut semper sinistris hominum rumoribus differat.

9 Nec tamen] Ecce, antea paciscentem verius quàm resistentem Helenam, jam statim sese, more muliebri prodentem.

^r Præfers] Indicis & prædicis.

^f Hoc quoque] Ego quoque dubito ne forte amorem simules.

^t Fiducia defuit] Id est, Non quòd de formâ meâ diffidam.

^u Verbaque dicuntur] Fidelem haud ferme mulieri inveniam virum. Terent.

^y At peccant] Quamvis fideles non sint viri, tamen, quasi essent, puella peccant. Obiectio est, quasi ex parte Paridis : dixerat verò ille, *Lis est cum formâ magna pudicitia.*

^z Quid prohibet] Responso est Helenæ

ad objectionem. Quid prohibet, inquit, me inter paucas pudicas recenseri ?

^a Visa est] Dixerat verò Paris, *Hæc tibi nempe patrem furta dedere Jovem.*

^a Admissio] Adulterio.

^b Falsâ] Cygni, scilicet.

^c Error] Cygnum enim esse cum credit qui fuit Jupiter.

^d Nil ego] Adeoque non pudicitiz securitatem, sed impudicitiz latibulum quærit : qualis ingenij plurimas inveneris mulieres.

^e Bene] Feliciter. Sed vocis ambiguitas orationi subtervit.

^f Auctore] Jove. Nullum dicit fuisse Lædæ crimen, quòd ei à Jove vitium oblatum fuerit.

^g Redemit] Compensavit.

^h Quo Jove] Id est nullo. Paridem Jovem esse, quo crimen suum compensetur, negat Helena.

i Quodd^k genus & proavos, & regia nomina jactas :

Clara satis domus^l hæc nobilitate sua.

Juppiter^m ut foceriⁿ proavus taceatur, & omne

Tantalidæ Pelopis^o Tyndareique decus ;

5 Dat mihi Leda Jovem cyno decepta parentem ;

Quæ falsam gremio credula fovit avem.

P I nunc, & Phrygiæ latè primordia gentis .

Cumque suo Priamum Laomedonte refer.

Quos ego^q suspicio. sed, qui tibi gloria magna est,

10 Quintus, is à nostro nomine^r primus erit.

Sceptra tuæ quamvis rear esse potentia Trojæ,

Non tamen^u hæc illis esse minora puto.

Si jam divitiis locus hic númeroque virorum,

Vincitur : at certè barbara terra tua est.

15 Munera tanta quidem promittit epistola^y dives,

Ut possint ipsas illa movere Deas.

Sed si jam fines vellem transire pudoris ;

z Tu melior culpæ causa futurus eras.

INTERPRETATIO.

Quidd^k pradicat gentem & proavos & nomina regia : hac domus satis est illustris sua nobilitate. Quamvis Juppiter proavus foceri prætermittatur & omnis honos Pelopis Tantalidæ, & Tyndarei ; Leda delusa Cycno, quæ simplex calefecit sinu avem fictam facit mihi Jovem patrem. I nunc & prolixè commemorat initia generis Phrygiæ, & Priamum cum suo Laomedonte. Quos ego veneror : sed quintus qui tibi est magna gloria, is erit

primus à nostro nomine. Quamquam arbitrer sceptrum tua Troja esse valida, non tamen credo hac esse inferiora illis. Tamen si hic locus superetur opibus & numero virorum, at profecto terra tua est barbara. Littera tuæ magnifica equidem pollicentur tanta dona; ut illa valeant tangere ipsas Deas. Sed si maxime cuperem transgredi limites honestatis, tu futurus eras potior causa peccati.

N O T A.

i Quodd^k] Quamvis de quo.

k Genus] Extraction.

l Hac] Mea.

m Ut] Quamvis.

n Proavus] Vide supra.

o Tyndareique] Fuit Tyndareus Ledæ maritus, dictusque adeo Helenæ pater.

P I nunc] Quasi dicat, frustra genus tuum jactas.

q Suspicio] Veneror.

r Quintus] De Jove loquitur. Miror verò Hubertinum, qui quidem optimè ex Mythologis Paridis genealogiam scripsit, ejusque genus à Priamo, Laomedonte, Ilo, Troë, Erichonio, Dardano, Jove repetit; hunc verò, qui septimus est, quintum facit. Credendum est itaque, vel locum hunc corruptum esse, vel aliter quàm solent Nasorum Paridis avos recensuisse; vel denique, de industriâ errantem sceminam induxisse.

Primus] Quia pater. Eò verò optimè majorem suam facit dignitatem Helena, quò minus à Jove distat : Ut maxime nostrorum quorundam stultorum homuncionum demirer ineptiam, qui quò plus à majoribus suis ætate & virtute sunt remoti, eò sibi majorem partem credunt nobilitatem. Egrege verò, siquidem minus ab illis remotissimis istorum focordiz lumen affulget : Virtus est, scilicet, minus pravum videri !

Sceptra] Ad id respondet quod dixerat Paris, Sceptra parens Asia, &c.

u Hac] Nostra.

Si jam] Paridi concedit quidem ejus Asiam Graciâ opulentiorē; sed barbaram esse dicit.

y Dives] Quæ divitiis pollicetur.

z Tu melior] Tuâ elegantia magis floherer, quàm divitiis. Jam diu victa est, quæ sic loquitur.

Z. iij.

- Aut ego perpetuò famam sine labe tenebo ;
 Aut ego te potiùs quàm tua dona sequar.
 Utque ea non sperno ; sic acceptissima ^a semper
 Munera sunt, ^b auctor quæ pretiosa facit.
 5 ^c Plus multò est, quòd amas ; quòd sum tibi causa laboris ;
 Quòd per tam ^d longas ^e spes tua venit aquas.
^f Illa quoque apposita quæ & nunc facis ^h improbe, mensa ,
 (Quamvis ⁱ experiar dissimulare) noto.
 Cùm modò me spectas oculis, lascive, ^k protervis ;
 10 Quos vix ^l instantes lumina nostra ferunt :
 Et modò suspiras : modò pocula proxima nobis
 Sumis ; ^m quaque bibi, tu quoque parte bibis.
 Ah quoties ⁿ digicis , quoties ego tecta notavi
 Signa supercilio ^o pænè loquente dari ;
 15 Et sæpè extimui, ne vir meus illa videret :
^p Non satis occultis erubuique notis.

INTERPRETATIO.

*Vel ego inæbor semper nomen sine maculâ ;
 vel ego potiùs te sequar quàm tua munera.
 Et ut ea non contemno ; sic dona sunt semper
 gratissima , quæ auctor reddit pretiosa.
 Amplius est multò quòd amas ; quòd sum
 tibi causa laboris ; quòd spes tua accedit
 per tam vasta maria. Adverso etiam illa
 quæ nunc protervè agis , mensa adposita ;
 quamvis coner dissimulare. Cùm modò me*

*aspicias oculis procacibus , luxuriose ; quæ
 urgentes vix oculi nostri tolerant : & modò
 geris ; modò capis pocula proxima nobis ;
 & tu quoque bibis parte quâ bibi. Ab quo-
 ties adversi notas occultas exhiberi digitis,
 quoties supercilio propemodum loquente : &
 sæpè perimui ne maritus meus illa cerne-
 ret : & erubui signis non satis tectis.*

NOTÆ.

^a Semper] Gottorphanus *quandam*, pro
quandoque, nunquam : quod clar. Hein-
 ho, non sine causâ elegans visum est.

^b Auctor quæ] Terent. de meretriculâ in
 Eunuchò.

— Lata est, non tam ipso quidem
 Dono , quàm abs te datum esse : id verò
 serid
 Triumphat.

^c Plus multò] *Ut me in tui amorem pel-
 licias, scil.*

^d Longas] Scilicet, à Trojâ ad Pelopon-
 nesum, non est brevis via.

^e Spes tua] *Tu, me abducere sperans.*
 Metonyma.

^f Illa] Quæ versibus sequentibus recen-
 tet.

^g Nunc] Vide quo sensu hâc vocè uti

tur ; de re præteritâ quidem loquens , sed
 præsentem quam facit.

^h Improbè] Non hic *vesarium* , aut *scel-
 lestum* exposueris ; sed *procacem, audacem,*
assiduum.

ⁱ Experiar dissimulare] Id est, coner *si-
 mulare* me non intelligere.

^k Protervis] *Petulantibus, Procacibus &
 lascivis.*

^l Instantes] *Nimium quid velint decla-
 rantes, & quasi petentes.*

^m Quaque] *Quâ parte.*

ⁿ Digicis] Manu etiam amoris sui signa
 Paris dederat.

^o Pænè loquente] Maxima est in oculis
 animi declaratio.

^p Non satis occultis] Quia signis illis
 ipse etiam Menelaüs Paridis amorem, imò &
 Helenæ culpam cognoscere potuisset.

- Sapè vel exiguo, ¹ vel longo murmure dixi,
Nil pudet hunc. ² nec vox hæc mea falsa fuit.
³ Orbe quoque in mensa ⁴ legi sub nomine nostro.
 Quod deducta mero littera fecit, A M O.
 5 Credere me tamen ⁵ hoc oculo ⁶ renuente negavi.
 Hei mihi! jam didici: ⁷ sic quoque posse loqui.
 His ego blanditiis, si ⁸ peccatura fuisssem,
 Flecterer: his poterant pectora nostra capi.
 10 ⁹ Est quoque (confiteor) facies tibi rara: potestque
 Velle sub amplexus ire puella tuos.
 Altera ¹⁰ vel potius felix sine coisine fiat,
 Quàm cadat ¹¹ externo noster amore pudor.
 Disce ¹² meo exemplo, formosis posse carere.
 Est ¹³ virtus placitis abstinuiffe bonis.
 15 Quàm multos credas juvenes optare, ¹⁴ & quod optas,
¹⁵ Qui sapiant? oculos an ¹⁵ Paris unus habes;

INTERPRETATIO.

Sapè dixi, vel tenui, vel protracto murmure, nihil pudet hunc: nec hac mea verba fuerunt falsa. Legi etiam in ambitu mensa sub nomine nostro, A M O, quod littera exarata vino fecit. Negavi tamen me his fidem habere oculo abnuente. Hei mihi! jam docta sum posse quoque sic loqui. Ego moverer his blandimentis si fuisssem lapsura: pectora nostra poterant his deliniri. Est quoque tibi, agnosco, species præstans: & puella potest velle venire in complexus tuos. Vel altera fiat potius beata sine culpa, quàm noster pudor recedat amore peregrino. Disce meo exemplo posse vivere sine pulcris. Est virtus sibi temperasse à bonis placitis. Quàm multos juvenes arbitraris cupere, quod cupis, qui sibi temperent? An solus Paris habes oculos?

N O T A.

¹ Vel longo] Quod est quodammodò admirantis & subiraſcentis.

² Hunc] Paridem.

³ Nec vox] Quia pudore carebat Paris.

⁴ Orbe mensa] In mensâ rotundâ.

⁵ Legi sub nomine] Postquam Helenæ nomen vino Paris scripsisset, hanc nomini vocem supposuit Amo; ut intelligeret Helena se ab illo amari.

⁶ Hoc] Me à te amari.

⁷ Renuente] Nutu tibi respondente, & negante.

⁸ Sic] Oculorum nutu.

⁹ Peccatura] Si conjugij voluisssem fidem fallere.

¹⁰ Est quoque] Respondet ad id quod dixit Paris Nec puto collatus formâ Menelaüs, &c.

¹¹ Vel] Quantam vim habet hoc in loco

hæc vocula; quàmque prodit bene occultatum Helenæ amorem!

¹² Externo] Viri extranei; qui maritus non est.

¹³ Meo exemplo] Qua licet non habeam maritum pulcrum, tamen eo sum contenta, ut exponit Hubertinus. Quod minime placet. Tacite indicat Helena se Paridis amore captam esse, cui per virtutem resistat.

¹⁴ Virtus] Maxima quidem, ut vix detur major; ex quo solenne illud Epicteti summi Philosophi, Sustine, & Abstine.

¹⁵ Quod optas] Ejus concubitus scilicet.

¹⁶ Qui sapiant] A me abstineant. Sapientia verò non angustos admodum posuit fines; cui vota impura sunt licita.

¹⁷ Paris unus] Unus Vaticanus, Paris solus. Plurimis suam dicit esse cognitam pulcritudinem.

- Non tu plus cernis : sed plus temerarius audes.
 Nec tibi plus cordis, sed magis ^k oris adest.
 Tunc ego te vellem celeri venisse carinâ,
 Cum mea virginitas mille petita procis.
 Si te vidissem, ^l primus de mille fuisses.
 Judicio veniam vir dabit ipse meo.
 Ad possessa venis ^m præceptaque gaudia serus.
 Spes tua lenta fuit : quod petis, alter habet.
ⁿ Ut tamen optarem fieri tibi Troia conjux,
^o Invitam sic me nec Menelaüs habet.
 Desine ^p molle, precor, verbis ^q convellere pectus :
 Neve mihi, quam te dicis amare, ^r noce.
 Sed sine, quam tribuit sortem Fortuna, ^r tueri :
 Nec spoliū nostri turpe pudoris habe.
 At Venus hoc pacta est : & in altæ vallibus Idæ
 Tres tibi se nudas exhibuere Deæ :
 Unaque cum regnum, belli daret altera laudem ;
^u Tyndaridos conjux, ^x tertia dixit, eris.
 Credere vix equidem cælestia corpora possum
 Arbitrio formam supposuisse tuo.

INTERPRETATIO.

Tu non amplius visu polles, sed temerarius amplius audes. Nec tibi plus inest animi, sed plus lingua. Ego vellem te tunc accessisse veloci nave, cum mea virginitas, quasita est mille procis. Si te aspexissem fuisses primus de mille. Ipse maritus ignosceret meo iudicio. Accedu tardus ad voluptatem occupatam & correptam. Spes tua fuit tarda : aliter possidet quod cupis. Quamvis tamen cuperem fieri tibi uxor Trojana, Menelaus nec me ita retinet coactam. Omitte quas,

labefactare verbis cor tenerum : neve mihi obesto quam prosteris te amare. Sed patere, me servare conditionem quam fortuna exhibuit ; nec refer indecorum spoliū nostra pudicitia. At Venus hoc pollicita est ; & tres Deæ ostenderunt se tibi sine vestibus in vallibus Ida excelsa ; & cum una polliceretur imperium, altera gloriam belli ; tertia dixit fies maritus filix Tyndari. Vix equidem possum credere corpora cælestia permisisse pulcritudinem iudicio tuo.

NOTÆ.

^k Orū] Verecundia. Alij habent, sed magis oris inest.

^l Primus] Scilicet, ne quis ex procis offenderetur, si cui pater Helenam desponderet, consenserunt omnes, ut quem vellet, cui reliqui auxilio essent, ipsa eligeret.

^m Præceptaque] Ante occupata.

ⁿ Ut] Quamquam.

^o Invitam] Dicit se nec malè nec contra animi desiderium cum Menelao esse.

^p Molle] Ad amandum pronum.

^q Convellere] Commovere, labefactare ;

ab officio deflectere ; in tui amorem pellicere.

^r Noce] In crimen & dedecus me impellendo.

^r Tueri] Ut castè cum Menelao vivam.

^u At Venus] Respondet ad id quod dixerat Paris, Pollicita est thalamo te Cytherea meo.

^x Tyndaridos] Helena. Vide sis Paridis epistolam ; quæ huic vicem præstet commentarij.

^x Tertia] Venus ; scil.

Utque

- Utque sit ^z hoc verum ; certè ^a pars altera ficta est ,
^b Judicij pretium quâ data dicor ego.
 Non est tanta mihi fiducia ^c corporis, ^d ut me
 Maxima teste Deâ dona fuisse putem.
 5 Contenta est oculis hominum mea forma probari :
 Laudatrix Venus est invidiosa mihi.
 Sed nihil ^e inficior : faveo quoque laudibus istis.
 Nam mea vox quare, ^f quod cupit, esse neget ?
 Nec tu ^g succense ^h nimium mihi ⁱ creditus ægrè.
 10 Tarda solet magnis rebus inesse fides.
 Prima mea est igitur Veneri placuisse voluptas :
 Proxima, ^k me visam præmia summa tibi :
 Nec te Palladios , nec te Junonis honores
 Auditis Helenæ præposuisse ^l bonis.
 15 Ergo ego ^m sum virtus ? ego sum tibi ⁿ nobile regnum ?
 Ferrea sim, si non ^o hoc ego pectus amem.
^p Ferrea, crede mihi, non sum : ^q sed amare repugno
 Illum, quem fieri vix puto posse meum.

INTERPRETATIO.

Et quamvis hoc sit verum, certè pars altera est falsa, quâ ego dicor facta merces judicij. Non mihi tanta est confidentia corporis, ut credam me fuisse maxima munera Dea judicio. Mea pulcritudini satis est laudari oculis hominum : Venus approbatrix est mihi invidiosa. Sed nihil nego ; probo etiam ista præconia. Nam quamobrem meus sermo inficietur esse quod optat ? Nec tu vix credis nimium mihi irascaris. Fides lenta so-

let tribui magnis rebus. Ergo prima gaudia sunt placuisse Veneri : altera me visam tibi maxima munera : nec te prætulisse honores Palladios nec te prætulisse honores Junonis bonis auditis Helena. Ergo ego sum tibi virtus ? Ego sum splendidum regnum ? Inhumana forem, si ego non diligam hunc tuum animum. Crede mihi non sum inhumana : sed refugio illum diligere, quem arbitror vix posse fieri meum.

N O T A.

- ^y Utque] Quamvis.
^z Hoc] Quod de formâ Dearum judicaveris.
^a Pars altera] Eorum qua dicis, scil.
^b Judicij] Quo Veneri palmam tulisti.
^c Corporis] Quod ad pulcritudinem spectat, intellige.
^d Ut me] Vide ut magis de formâ quàm de pudiciâ sollicita sit ; utque victam se tradat potius, quàm ab adultero tueatur.
^e Inficior] Alij infirmo.
^f Quod cupit] Esse pulcrâ scil.
^g Succense] Irascere. Enimverò istud etiam curaverit mulier pudica !
^h Nimium mihi] Ex Paridis personâ loquitur, cum ipsum nimis ægrè creditum di-

- cit, quasi is idè queri posset, quod sibi Helena non crederet.
ⁱ Creditus] De iis intellige, quæ, de Helenâ prædicasse Venerem, Paris dicebat.
^k Me visam] Me putatam & judicatam esse.
^l Bonis] Pulcritudine scil.
^m Sum virtus] Hoc dicit, quia se virtutis à Pallade promissæ loco, Paris elegerat.
ⁿ Nobile regnum] Id est, Regni à Junone promissæ loco.
^o Hoc] Tuum, talem.
^p Ferrea] Dura ; Inhumana ; qua amare nesciam.
^q Sed] Illud verò sed nihil est : Atque etiam vix subdit.

- ^r Quid ^f bibulum curvo proscindere littus aratro ,
^t Spemque sequi coner, quam ^u locus ipse neget?
 Sum rudis ad Veneris furtum : nullâque fidelem
 (Dî mihi sunt testes) ^x lusimus arte virum.
- ^j ^y Nunc quoque, quod ^z tacito mando mea verba libello ,
 Fungitur officio littera nostra ^a novo.
- ^b Felices, quibus ^c usus adest ! ego nescia rerum
^d Difficilem culpæ suspicor esse viam.
- Ipse ^e malo metus est ^f jam nunc confundor, & ^g omnes
- ¹⁰ In nostris oculos vultibus esse reor.
 Nec reor hoc falsò sensu mala murmura vulgi :
 Et ^h quasdam voces rettulit ⁱ Æthra mihi.
 At tu dissimula : nisi si ^k desistere mavis.
 Sed cur desistas ? dissimulare potes.
- ¹⁵ Lude, sed occultè. ^l major, non maxima nobis
 Est data libertas, quod Menelaüs abest.
 Ille quidem procul est, ita re cogente, profectus.
 Magna fuit subitæ justæque ^m causa viæ.

INTERPRETATIO.

Quamobrem tentem findere littus bibulum adunco vomere, & spem fovere, quam ipse locus prohibeat ? Sum imperita ad furtum Veneris: (Dij mihi sunt testes) nulla fraude decipimus maritum fidem. Nunc etiam quod commisso mea verba libello secreto; epistola nostra facit officium insolitum. Beata quibus experientia adest! ego imperita conjicio iter ad crimen esse asperum. Ipse timor est oneri: jam nunc turbata sum, &

puto omnes oculos habere in nostra facie. Neque hoc falsò reputo: Experta sum sinistros rumores vulgi: & Æthra renuntiavit mihi quadam verba. At tu dissimula; nisi si praoptas desinere. Sed quamobrem desinas? potes dissimulare. Ludito sed clàm: licentia major, non maxima est nobis indulta, quod Menelaus procul est. Ille quidem abest digressus re ita urgente. Magna & justa causa fuit repentino itineri.

N O T A E.

^r *Quid bibulum*] Per similitudinem ostendit sibi Paridis amor non esse frustrâ indulgendum.

^f *Bibulum*] Nimirum littus arenosum statim aquam omnem ebibit, & sterile est.

^t *Spemque*] Velim ex semente latam messem sperare, quam locus ipse denegat. Sese à Paride amari fingit non credere.

^u *Locus*] Littus arenosum & sterile.

^x *Lusimus*] Decepimus.

^y *Nunc quoque*] Ad alium se antea unquam scripsisse negat.

^z *Tacito*] Secreto.

^a *Novo*] Insolito.

^b *Felices*] Suspirans istud dicit proba mulier.

^c *Usus*] Experientia; Exercitatio.

^d *Difficilem*] Ad eòque maximè cavendum in principio ne peccemus.

^e *Malo est*] Mihi nocet; molestus est.

^f *Jam nunc*] Antequam peccavero; quid postea esset?

^g *Omnes*] Qui fraudem & peccatum meum arguant.

^h *Quasdam voces*] Populi, scil. de amore nostro obmurmurantis.

ⁱ *Æthra*] Helenæ altera comes.

^k *Desistere*] Amore superscedere.

^l *Major*] Quàm si adesses maritus, intellige: at non omnis tamen data est. Dixerat Paris, Sed tibi & hoc suadet rebus, non voce maritus: ad hoc respondet Helena.

^m *Causa*] Ea fuit, ut dividerentur in Crætâ Atrei bona.

Aut mihi ⁿ sic visum est. ego, cum dubitaret an iret,

Quamprimum, dixi, fac rediurus eas.

° Omine lætatus * dedit oscula : *Resque, domusque,*

Et tibi sit cura ^p *Troicus hospes,* ait.

5 ^q Vix tenui risum. quem dum compescere luctor,

Nil illi potui dicere, præter, ^r *Erit.*

Vela quidem ^r Creten ventis dedit ille secundis.

Sed tu non idèd cuncta licere puta.

Sic meus hinc vir abest, ut me custodiat absens.

10 An nescis longas Regibus esse manus ?

Fama quoque ^r est oneri. nam quò constantius ore

Laudamur vestro, justius ^u ille timer.

Quæ ^x juvat, ^y ut nunc est, eadem mihi gloria ^z damno est :

Et meliùs famæ ^a verba dedisse foret.

15 Nec, quòd ^b abest, hìc me tecum mirare relictam :

Moribus & vitæ credidit ille meæ.

^c De facie metuit, ^d vitæ confidit : & illum

Securum probitas, forma timere facit.

INTERPRETATIO.

Aut sic mihi visum est ; Ego, cum incertus esset an proficisceretur, fac, inquam, discendas mox reversurus. Gaudens prasagio me deosculatus est : & inquit, Et res & domus & hospes Trojanus sit tibi curæ. Vix repressi risum : quem dum conor coercere, nihil potui illi dicere, præter, Erit. Ille quidem expandit carbasia, Creten ventis propitiis. Sed tu ne credas idèd omnia esse concessa. Maritus meus ità hinc abest, ut absens me ser-

vet. An ignoras manus longas esse Regibus ? Fama quoque gravis est : nam quò certius celebramur ore vestro, ille metuit iustius. Gloria qua prodest ut nunc est, eadem mihi est detrimento. Et aprius esset sefellisse famam. Nec, quia procul est maritus, mireris me hic tecum desertam : ille confusus est moribus & vita mea. Timet de formâ, vita credit : & integritas præstat illum tutum, pulchritudo cogit metuere.

N O T A.

ⁿ Sic] Ut Menelaüs in Cretam proficisceretur, causam esse justam. Quippe justam fingebat adultera quæ discedere maritum cupiebat.

° Omine] Illo nempe, quòd dixisset Helena, *Quamprimum rediurus eas.*

* Dedit] Mihi, scil.

^p Troicus] Paris.

^q Vix tenui] Quia ovem lupo concrederet Menelaum sciebat.

^r Erit] Cura, scil. domus, & res, & Troicus hospes.

^r Creten] Id est, ut in Creten iret.

^r Est oneri] Me retinet, ne omnia qua lubens peccarem, audeam.

^u Ille] Menelaus ; adeòque maritus qui-
libet.

^x Juvat] Quia mihi amorem tuum conciliavit.

^y Ut nunc est] Maxima, ex pulchritudinis laude.

^z Damno] Quia per eandem ex pulchritudine laudem & gloriam minus latere & peccare licet. Nihil enim ad rem dixisse videntur Commentatores.

^a Verba dedisse] Ut nesciret fama tantopere viris placere Helenam.

^b Abest] Menelaüs, supple.

^c De facie] Quia pulcra sum, ne quis mihi insidietur, metuit.

^d Vita] Quam antea pudicè egi. Quamquam, ratiocinatio hæc Casta fuit, Ergo erit, cautione egeat ; vixque possit certo scire quisquam, quantumvis fuerint castæ non paucæ, hæcne an illa talis sit.

A a ij

- ^c Tempora ne pereant ^f ultrò data & præcipis ; utque
Simplicis utamur commoditate viri.
^h Et libet, & timeo : ⁱ nec adhuc exacta voluntas
Est satis. in dubio pectora nostra labant..
^s Et vir abest nobis ; & tu sine conjuge dormis :
^k Inque vicem tua me, te mea forma capit :
^l Et longæ noctes : & jam sermone ^m coimus :
Et tu ⁿ (me miseram !) blandus : & una domus.
Et peream , si non invitant omnia culpam.
^{ro} Nescio quo tardor sed tamen ipsa metu.
Quod ^o malè persuades, utinam ^p benè cogere possis !
Vi mea rusticitas excutienda fuit.
^q Utilis interdum est ipsis injuria passis.
Sic certè felix esse coacta velim.
^{rs} Dum novus est, ^r potiùs cæpto pugnemus amori :
Flamma recens parva sparsa refedit aqua.
Certus in hospitibus non est amor. ^t errat, ut ipsi :
Cùmque nihil speres firmius esse, ^t fuit.

INTERPRETATIO.

Suades ne opportunitas spontè exhibita dilabatur ; & ut utamur facilitate creduli mariti. Et cupio, & metuo ; nec voluntas est adhuc satis explorata : corda nostra in incerto fluctuant. Et maritus nobis est absens ; & tu cubas sine uxore ; & tua species vicissim me movet, & mea te ; & noctes proluxa ; & jam verbis conjuncti fuimus ; & tu (me infelicem !) comis ; & una domus. Et inteream , si omnia non pelliciunt ad crimen. Sed tamen ipsa detineor ; nescio

quo timore. Utinam queas benè cogere quod malè persuades, mea morositas per vim fuit prostiganda. Nonnunquam injustitiæ grata est ipsis injustitiæ affectis. Sic profectò per vim cupiam esse beata. Dum tener est, certemus potiùs adversus nascentem amorem : Flamma nova disiecta, oppressa est pauculâ aquâ. Amor non est firmus in hospitibus : vagatur sic ut & ipsi : & cùm credas nihil esse certius, fuit.

NOTÆ.

^c Tempora] Imò per illa amori indulgeamus.

^f Ultrò] Cùm vir meus excefferit.

^s Præcipi] Suades.

^h Et libet &] Pudica mulier.

ⁱ Nec adhuc] Tutò ut peccaret sollicita erat.

^k Inque vicem] Vicissim, tu me, ego te.

^l Et longa] Rationes enumerat quibus in Paradis vota trahebatur.

^m Coimus] Conjungimur. Nescio quos gradus enumerant, Videre, Colloqui, Tangere, &c.

ⁿ Me miseram] Istud dicit quæ contra rationis & pudicitæ leges sese sentit abripi.

^o Malè] Non honestè.

^p Benè] Ut mihi honesta sit excusatio. Illud verò unum plerumque quarunt ; non aliud.

^q Utilis] Quia & per injuriam sese excusant. Jam verò , cùm totam propemodum Ovidij artem in hac epistolâ videam , mirari eos subit , qui politissimum ejus opus ab alio ingenio ortum esse putent.

^r Potius] Ecce muliebrem mobilitatem ; quâ etiam ad inflammandos viros utuntur.

^t Errat] Amor hospitum erro & levius est, ut ipsi hospites , quibus certa non est sedes. Gall. Leur amour est volage.

^t Fuit] Argutè ; ut intelligatur nullum esse amorem. Alij tamen codices habent fugit.

- ^u Hypsipyle testis, testis ^x Minoia virgo est;
In non exhibitis utraque ^y quæsta ^z toris.
Tu quoque dilectam multos, infide, per annos
Diceris Oenonen destituisse tuam.
⁵ Nec tamen ipse negas; & nobis omnia de te
Quærere, si nescis, maxima cura fuit.
Adde quod, ut cupias constans in amore manere,
Non potes. ^a expediunt jam tua vela Phryges.
Dum loqueris mecum, dum nox sperata ^b paratur,
¹⁰ Qui ferat in patriam, jam tibi ^c ventus erit.
^d Curfibus in mediis ^e novitatis plena relinques
Gaudia: cum ventis noster abibit amor.
An ^f sequar, ut suades; ^g laudatæque Pergama visam;
Pronurus & magni Laomedontis ero?
¹⁵ Non ita contemno ^h volucris præconia Famæ,
ⁱ Ut probris terras impleat illa meis.
Quid de me Sparte poterit, quid Achaia tota,
Quid gentes Asia, quid tua Troja loqui?

INTERPRETATIO.

Hypsipyle est testis, virgo Minoia est testis; utraque conquesta in lectis non datis. Tu quoque perfide perhiberis deseruisse tuam Oenonen amatam per multos annos. Nec tamen ipse diffiteris; & si ignoras, maxima cura fuit nobis omnia de te percontari. Adjice quod, quamvis desideres esse firmus in amore, non potes: Phryges jam adornant sua vela. Dum mecum sermocinaris, dum nox expectata apparatus, jam tibi aura venit, qua te vehat in patriam. Destitues delicias plenas jucunditatis in mediis progressibus: noster amor excedet cum ventis. An me tibi dedam comitem, ut pellicis; & petam Pergama celebrata; & ero pronurus magni Laomedontis? Non ita sperno laudes celeris fama, ut illa adimpleat orbem meo dedecore. Quid Sparte poterit dicere de me, quid tota Achaia, quid populi Asia, quid tua Troja?

N O T A.

^u Hypsipyle] A Jasonē relicta.

^x Minoia] Ariadna Minois filia.

^y Quæsta] Correctio est Clariss. Heinsij. Vulgati codices habent *juncta*; Alij *lusa*; Alij *paeta*, *vieta*, *juxta*, *juila*, *putta*, *justa*.

^z Toris] Per torum fidem conjugalem intellige.

^a Expediunt] Qui discendant, scilicet, teque secum revehant.

^b Paratur] Pro *parabitur*: Sed major est vis, & melius res ipsa per tempus præsens declaratur.

^c Ventus] Quo secundo, hortantibus tuis, proficisceris; meque, tamen si nolles, destituere cogern.

^d Curfibus] Amoris voluptatibus. Metaphora ab aurigis.

^e Novitatis] Adedque maxima, & jucundissima; quia non benè cognita, vixque delibata.

^f Sequar] Te, scil. Ad ea incommoda pergit, quæ sequentur si cum Paride aufugere malit.

^g Laudatæque] A te, scil.

^h Volucris] Cujus alæ pernices; uti quidem eam sinxerunt Poëtæ; Virgilius præsertim in illa suâ magnificâ Famæ descriptione.

ⁱ Ut probris] Id est, Ut ea admistam, quibus me jure possit fama probris onerare, & infamem probare.

A a. iij;

- Quid Priamus de me, Priami quid ^k sentiet uxor ;
 Totque tui fratres, Dardanidésque nurus ?
 Tu quoque, quí poteris tibi me sperare fidelem ,
 Et non exemplis ^l anxius esse ^m tuis ?
- 5 Quicumque Iliacos intraverit advena portus ,
 Is tibi solliciti ⁿ causa timoris erit.
 Ipse mihi quoties iratus, *Adultera*, dices !
 Oblitus ^o nostro crimen inesse tuum.
 Delicti fies idem reprehensor & auctor.
- 10 Terra, precor, vultus obruat ^p ante meos.
^q At fruar Iliacis opibus, cultúque beato :
 Donáque promissis uberiora feram.
 Purpura nempe mihi, pretiosáque texta dabuntur :
 Congestóque auri pondere dives ero.
- 15 Da veniam ^r fallæ, non sunt tua munera tanti.
 Nescio quo tellus me tenet ^s ista modo.
 Quis mihi, si lædar, Phrygiis succurrat in oris ?
 Unde petam fratres, unde parentis opem ?
 Omnia Medæ fallax promisit Iason :
- 20 Pulsa est ^t Æsoniâ num minùs illa domo ?

INTERPRETATIO.

Quid cogitabis Priamus de me, quid conjux Priami ; & tot tui fratres , & nurus Trojanana ? Tu quoque , quomodo poteris sperare me tibi fidelem , & non esse sollicitus tuis exemplis. Quicumque peregrinus subierit portus Iliacos , is eris tibi causa metus anxij. Quoties ipse infensus, mihi dices, Adultera , immemor flagitium tuum esse in nostro. Idem fies censor & auctor peccati. Tellus , oro, prius defodiat faciem meam. At gaudebo divitiis Iliacis , & ornatu splend-

do ; & consequar munera majora pollicitis. Nimirum exhibebuntur mihi purpura , & splendida vestimenta ; & ero opulenta pondere cumulado auri. Ignosce consenti ; tua dona non sunt tanti. Nescio quomodo ista terra me retinet. Quis mihi opem ferat in terris Phrygiis , si offendar ? Unde arcessam fratres, unde auxilium patris ? Iason mendax omnia pollicitus est Medea , num illa minùs est ejecta domo Æsoniâ ?

NOTÆ.

^k Sentiet] Sentiat sex libri : unus habet censeat.

^l Anxius] Quis verò sibi fidelem credat mulierem, quam ipse perfidiam docet ?

^m Tuis] Qui me à Menelao marito non dubitas abstrahere.

ⁿ Causa timoris] Quia eo quo tu huc appulisti, animo, eodem illum advenire credes.

^o Nostro crimen] Te uno & eodem crimine mecum reum esse.

^p Ante] Quàm, intellige, tu reprehendas meum delictum. Nam illud tantum metuit adultera, utcumque dissimulet.

^q At fruar] Istud pollicitus erat Paris.

^r Falla] Mihi ingenuè consenti, tua munera tanti non esse, ut hinc discedam.

^s Ista] Laconica ; solum patrium ; cuius dulcedine capi cunctos alicubi cavit Poëta.

^t Æsoniâ] Domo Æsonis, qui fuit Iasonis pater.

^u Non erat Æetes, ad quem despecta rediret :

Non ^x Ipsêa parens, Chalciopeque soror.

Tale nihil timeo : ^y sed nec Medea timebar.

^z Fallitur augurio spes bona sæpe suo.

5 Omnibus invenies, quæ nunc jactantur in ^a alto,

Navibus ^b à portu lene fuisse frutum.

Fax quoque me terret : quam se peperisse cruentam

Ante diem partûs est tua visa parens.

Et vatum timeo monitus : quos igne Pelasgo

10 Ilion arsuram præmonuisse ferunt.

Utque faver ^c Cytherêa tibi, quia ^d vicit, habetque

Parta per arbitrium ^e bina tropæa tuum ;

Sic ^f illas vereor : quæ, ^g si tua gloria vera est,

Judice te causam non tenuere duæ.

15 Nec dubito, quin, te si prosequar, arma parentur.

Ibit per gladios (hei mihi !) noster amor.

An fera Centauris indicere bella coëgit

^h Atracis ⁱ Hæmonios Hippodamia viros ?

INTERPRETATIO.

Non erat Æetes, ad quem spreta reverteretur : non mater Ipsêa & soror Chalciope. Nihil tale metuo ; sed nec Medea metuebat. Spes bona sæpe decipitur omine suo. Comperies mare fuisse mite à portu omnibus navibus quæ nunc agitantur in aperto mari. Fax quoque, quam sanguinolentam mater visa est partu emisisse ante diem puerperij, mihi terrorem incutit. Et metuo responsa vatum ; quæ aiunt prædixisse Trojam flagrantem

igne Pelasgo. Et quemadmodum Cytherêa tibi est aqua, quia superior discessit, & consecuta est duo Tropæa per judicium tuum ; sic timeo illas, quæ duæ, si honor tuus non est fictus, causâ exciderunt te arbitro. Nec dubito, quin, si te comiter, arma commoveantur. Hei mihi ! noster amor feretur per enses. An Hippodamia Atracis adegit viros Hæmonios denuntiare sæva bella Centauris ?

N O T A.

^u Non erat] Erat quidem ; sed ad quem accedere auderet Medea, non erat : quamquam accessisse, imò ipsum regnò pulsum restituisse eam scripsit Apollodorus.

^x Ipsêa] Hic maxime variant codices : unde corruptum locum esse licet conjicere ; eo præsertim, quòd nullus, quod quidem sciam, illo nomine hanc Medæ matrem appellaverit. Reponendum itaque, ex Hesiodo, Apollonio, Apollodoro, Hygino, *Idya* : Quæ est communis opinio ; tametsi aliam nonnulli meminerunt.

^y Sed nec] Argutè profectò. Exemplo nihil metuens Medæ, se posse destitui dicit Helena.

^z Fallitur] Non ea eveniunt quæ bene spectavimus ; contra sæpe cedunt male omnia.

^a Alto] In mari, procul à terris.

^b A portu] Hac comparatione innuit, non

esse statim primæ rerum speciei credendum.

^c Cytherêa] Venus.

^d Vicit] Per te, qui ipsi pulcritudinis palmam detulisti.

^e Bina] De Junone & Pallade.

^f Illas] Junonem & Palladem.

^g Si tua] Si verum est quod ad tuam gloriam dicis, te, de pulcritudine, Dearum litem diremisse.

^h Atracis] Atracæ, seu Atraciæ Thessaliæ urbe oriunda ; nisi fortè Atracia pro Thessalia generatim posita. Nam quod Antonius Atracis fluvij Hippodamiam filiam facit nulli potui reperire.

ⁱ Hæmonios] Thessalos : Pirithoum, scilicet, Thescum, Herculem, Lapithas ; qui, ut vidimus in Phyllide, Centauros, in Hippodamix & Pirithoi nuptiis, mulieribus vim parantes partim interfecerunt, partim fugaverunt.

- Tu fore tam iusta lentum Menelaon in ira ,
 Et geminos ^k fratres, Tyndareúmque puras ?
 Quòd benè te jactas, & fortia facta recenses ;
 A verbis facies diffidet ^l ista suis.
- 5 Apta magis Veneri, quàm sint tua corpora Marti.
 Bella gerant fortes : tu, Pari, semper ama.
 Hec̃tora, quem laudas, pro te pugnare iubeto :
^m Militia est operis altera digna tuis.
- ⁿ His ego, si ^o saperem, paulòque audacior essem ,
 10 Uterer. utetur, si qua puella sapit.
 Aut ego deposito ^p faciam fortasse pudore ;
 Et dabo ^q conjunctas ^r tempore victa manus.
 Quod petis, ut furtim præsentes plura loquamur ;
ⁱ Scimus quid capres, colloquiumque voces.
- 15 Sed nimium properas ; & adhuc tua messis ^t in herbâ est.
 Hæc mora ^u sit voto forsân amica tuo.
^v Hactenus ^y arcanum furtivæ conscia mentis
 Littera jam lasso pollice ^z sistat opus.
 Cætera per socias Clymenen Æthramque loquamur ,
 20 Quæ mihi sunt comites ^a consiliúmque duæ.

INTERPRETATIO.

Tu arbitraris Menelaum & fratres gemellos & Tyndareum futurum tardum in vindicta tam iusta ? Quòd magnificè te effers, & enumeras strenua facinora ; iste vultus discessit à suis vocibus. Tua corpora sint magis idonea Veneri quàm Marti. Sireni quantur arma ; tu, Pari, semper ama. Fac Hec̃tor, quem celebras, pro te certet ; altera militia est digna tuis laboribus. Ego, si saperem & essem paulò cordatior uterer his : utetur puella si qua sapit. Aut ego fortasse

utur pudore profligato ; & aliquando superata porrigam manus connexas. Quod postulas, ut in conspectu clàm plura fabulemur ; novimus quid quæras, & vocites colloquium. Sed nimium festinas & tua messis est adhuc in herbâ. Forsitan hac dilatio sit grata tuo desiderio. Hactenus epistola particeps animi secreti modum faciat operi furtivo, pollice jam defesso. Aperiamus reliqua per socias Clymenen & Æthram quæ duæ sunt mihi comites & consilium.

NOTÆ.

^k Fratres] Meos, Castorem & Pollucem.

^l Ista] Quæ amorem, non bellum præ se fert.

^m Militia] Amoris scilicet. Enimverò Militar omnis amans, & habet sua castra Cupido.

ⁿ His] Operis, scilicet.

^o Saperem] Si mihi & voluptati meæ consulerem, remque meam facere vellem.

^p Faciam] Tuis bonis & in amoribus, tuâ operâ utar. Sed unus & alter codex venustè habent sapiam.

^q Conjunctas] Quales eorum solent esse qui sese dedunt & submittunt.

^r Tempore] Aliquando ; Tandem.

ⁱ Scimus] Difficile non fuit ; cum dixerit Paris,

Excipe me lecto, nocte silente, tuo.

^t In herbâ] Adcòque tempus ejus remotum. Metaphoræ verò sensus apertus est.

^u Sit] Pro erit. Vides muliebri ingenium ; & quàm benè Ovidio perspectum fuerit.

^v Hactenus conscia] Cui hactenus mentis mea secreta commisi. Hæc omnia ex Amandi arte.

^y Arcanum opus] Secreta scribendi officiū.

^z Sistat] Finiat.

^a Consiliúmque] Quibus adcò omnia licet tutò concedere. Scilicet, ut multa alia per internuncios melius geruntur res istæ.

EPIST.

EPISTOLA DECIMAOCTAVA.

A R G U M E N T U M.

Helleponticum mare septem tantum stadiis Europam ab Asia dividit. Sestos in Europa, Herus patria: & Abydo in Asia, ex qua fuit Leander, adversa urbes sunt. Cum autem Leander Abydenus Sestiam puellam Hero miserè deperiret, per Hellepontum nocturne ad eam natans consueverat. Sed maris tempestate interclusus, jam prateritis septem diebus, ad amicum Hero, per audacem nautam ea tempestate Seston navigantem, hanc epistolam misit: in qua primum amorem suum firmum & stabilem esse ostendit. Deinde queritur, quod natandi facultas ob ferventissimum mare astum ei sit ablata. Demum verò pollicetur se brevi venturum: & quamvis mare non fuerit tranquillum, se tamen periculis potius vitam suam commissurum, quam illius jucundissimo conspectu, atque colloquio cariturum.

LEANDER HERONI.

M Ittit ^b Abydenus, quam ^c mallet ferre, salutem,
^d Si cadat ira maris, ^e Sesta puella, tibi.
 Si mihi Dî ^f faciles & sunt in amore ^g secundi,
^h Invitis oculis hæc mea verba leges.
 5 Sed non sunt faciles. nam cur mea vota morentur,
ⁱ Currere me ^k notâ nec patiantur aquâ?
 1 Ipsa vides cælum pice ^m nigrius; & freta ventis
 Turbida, perque cavas vix adeunda rates.
 Unus, & hic audax, à quo tibi littera nostra
 10 Redditur, è portu navita movit iter.

I N T E R P R E T A T I O.

Puella Sesta, Abydenus mittit tibi salutem quam praoptares ferre, si impetus maris remitteret. Si Dii sint mihi benigni & propitij in amore, leges hac mea verba oculis reluctantibus. Sed non sunt benigni: nam cur distineant mea vota; nec sinant me natare aquâ assuetâ? Ipsa cernis cælum obscurius pice; & maria turbata ventis, & vix tangenda navibus. Unus nauta, & hic audax à quo epistola nostra tibi exhibetur solvit è portu.

N O T Æ.

^b *Abydenus*] Leander, ex Abydo urbe.
^c *Mallet*] Malis melius ad verbum sequens cadat responderet.

^d *Si cadat*] Si fluctus maris, seu tempestas sedata fuerit.

^e *Sesta*] Mallet Clar. Heinsius, *Sesti*, sicut alibi *Lesbi*, si per antiquos libros liceret. Non immerito certè; nam aliud hujusce formationis nomen haud facile invenias. Statio, Hero *Sestias* dicitur; quam *Sestiam* etiam analogicè dixeris. Cæterum in Puteano codice, manu recentiore legebatur hoc distichon; cujus loco excerpta Douix,

Quam cuperem solitas, Hero, tibi ferve per undas,

Accipe Leandri, dum venit ipse, manam.

^f *Faciles*] Exorabiles & propitij.

^g *Secundi*] Faventes.

^h *Invitis*] Ita ut, quod opto, malueris me, quam epistolam videre.

ⁱ *Currere*] Natare.

^k *Notâ*] Assuetâ.

^l *Ipsa vides*] Vide verò quàm aptè Poëta omnia connectit, & facile ad singula descendit.

^m *Nigrius*] Scilicet aquis tempestate turbatis nigricat mare.

Bb

- Ascensusus eram : nisi quodd, cum vincula proræ
 Solveret, ⁿ in speculis omnis ° Abydos erat.
 Non poteram celare meos, velut antè, parentes :
 Quinque tegi volumus, non latuisset amor.
 5 Protinus hæc scribens, *Felix, i, listera*, dixi :
Iam tibi formosam porriget ^q illa manum.
Forssitan admotis etiam tangere labellis ;
Rumpere dum ^r niveo ^r vincula dente volet.
 Talibus exiguo dictis mihi murmure verbis ,
 10 Cætera ^c cum chartâ dextra locuta mea est.
 Ah quantò mallein, quàm scriberet, ^x illa nataret ,
 Meque per assuetas sedula ferret aquas ?
 Aptior illa quidem placido ^y dare verbera ponto.
 Est tamen & sensus apta ministra mei.
 15 ^z Septima nox agitur, spatium mihi longius anno ,
^a Sollicitum ^b raucis ^c ut mare ^d fervet aquis.
^e His ego si ^f vidi mulcentem pectora somnum
 Noctibus ; ^g infani ^h sit mora longa freti.
 Rupe sedens aliqua spectro tua littora tristis :
 20 Et quo non possum corpore, mente feror.

INTERPRETATIO.

Ingressurus eram ; nisi quodd cum revelleret funes prora , tota Abydos erat in speculis. Non poteram dissimulare meis parentibus amorem ut antea ; & quem volumus celari, non occultatus esset. Statim hac scribens, proficiscere dixi, beata epistola : illa jam tibi præbebit pulcrâ manum : fortè etiam tangèris labiis adductis, dum cupiet solvere linum dente candido. Talibus verbis à me prolatis parvo murmure, manus mea protulit reliqua cum chartâ. Ah quantò mal-

lem illa maria agitaret quàm pingeret, & diligens me portaret per aquas solitas ! Illa quidem magis idonea est percutere mare tranquillum. Est tamen etiam idonea ministra animi mei. Nox septima curris, tempus mihi prolixius anno, postquam mare turbidum afluat aquis sonantibus. Si ego somno delinitus fui his noctibus, longâ morâ mare sævum afluat. Mæstus insistent saxo aliquo prospicio tua littora : & vixit animo quo non possum corpore.

NOTÆ.

ⁿ In speculis] In locis editioribus, unde discedentem navem prospicerent.

° Abydos] Pro Abydenis.

^p Non poteram] Navem, inquit, non ascendendi ; quia, ascendendo, amorem nostrum, ut antea, non poteram celare meos parentes.

^q Illa] Hero, amica mea.

^r Niveo] Nivis instar albo.

^c Vincula] Linum, quo constrigebantur tabellæ.

^c Cum chartâ] Id est, Scripsi.

^c Ah] Alij At.

^x Illa] Manus mea.

^y Dare verbera] Natare.

^z Septima nox spatium] Appositiva.

^a Sollicitum] Commotum.

^b Raucis] Frementibus.

^c Ut] A quo tempore. Optimè.

^d Fervet] Afluat.

^e His] Septem, scil. noctibus.

^f Vidi somnum] Dormivi.

^g Infani] Aëruantis & furantis.

^h Sit mora] Ita ut te videre non possim.

- ⁱ Lumina quin etiam summâ ^k vigilantia turre,
 Aut videt, aut ^l acies nostra videre putat.
 Ter mihi deposita est in sicca vestis arena.
 Ter grave tentavi carpere nudus iter.
 5 Obstitit incepris tumidum ^m juvenilibus æquor:
 Merfit & adversis ⁿ ora natantis aquis.
 At tu de rapidis ^o immansuetissime ventis,
 Quid mecum ^p certâ prælia mente geris?
 In me, si nescis, Borea, non æquora, sævis.
 10 ^q Quid faceres, esset ni tibi, notus amor?
 Tam gelidus ^r cùm sis, non te tamen, improbe, quondam
 Ignibus ^r Actæis incaluisse negas.
^t Gaudia rapturo si quis tibi ^u claudere vellet
 Aërios aditus; quo paterere modo?
 15 Parce precor; ^x facilinque move moderatiùs auram.
 Imperet ^y Hippotades ^z sic tibi triste nihil.
^a Vana peto, precibusque meis ^b obmurmurat ipse:
 Qualque ^c quatit, nullâ parte ^d coërcet aquas.

INTERPRETATIO.

Quin etiam oculi nostri cernunt, aut orbis transitur cernere facies accensas in fastigio turris. Amicus ter mihi damissus est in arida arena. Ter nudus conatus sum ingredi molestam viam. Mare inflatum cœlū ausa juvenilia: & obruit vultus natantis undis opposuit. At tu immanissima de ventis furentibus, quamobrem moves certamina mecum animo obfirmato? Furis in me, Aquilo, si ignoras, non adversus aquora.

Quid ageres, nisi amor esses tibi cognitus? Cùm sis tam frigidus, protarve, non tamen diffiteris se flagrasse olim ignibus Actæis. Si quis cuperet denegare accessus aërios tibi carpturo gaudia; quomodo feras? Ignosce, quæso, & age lenius auram placidam. Sic Hippotades nihil te jubeat quod grave sit: frustra precor, & ipse obsecro meis precibus: & nullo modo mulcet aquas quas commoves.

NOTÆ.

ⁱ Lumina] Facem intelligit, quam in summâ turri Hero accendebat, ut ad ejus lumen Leander natatum dirigeret.

^k Vigilantia] Accensa.

^l Acies] Oculorum, scil. acies. Oculi.

^m Juvenilibus] Ineptum profectò & juvenile fuit inceptum: attamen audax intellige.

ⁿ Ora natantis] Mea.

^o Immansuetissime] Boream compellans, convenientissimo nomine appellat: est enim vehementissimus.

^p Certâ] Obstinatâ. Jam per septem dies & noctes maria turbabat.

^q Quid faceres] Quasi dicat, multò magis sævis.

^r Cùm] Putaneus habet quiddam; deinde nam pro non; ut hæc per interrogationem legantur.

^r Actæis] Asbeniensibus, Orithyæ Erechthei filix; quam amasse Boream supra vidimus.

^t Gaudia] Ex amore scil.

^u Claudere] Ut ne ad amicam ira posses.

^x Facilem] Mobilem, Levem.

^y Hippotades] Æolus ventorum Deus, Hippotæ, ex Egestâ, Segestâ, aut Acestâ ejus filiâ, nepos.

^z Sic] Adjurantis. Itâ nihil tibi imperat Æolus quod displiceat, ut jam moderatiùs auram moveris.

^a Vana] Non vana quidem, sed in vanum; frustra.

^b Obmurmurat] Contra murmurat.

^c Quatit] Concitat; Turbat; Commovet.

^d Coërcet] Mulcet; Placet.

Nunc daret ^e audaces utinam mihi ^f Dædalus alas !
 & Icarium quamvis hîc prope littus adest.

Quidquid erit, patiar : liceat modo corpus in auras
 Tollere ; quod ^h dubiâ sæpe pependit aquâ.

9 Interea, dum ⁱ cuncta negant ventique fretumque,
 Mente ^k agito furti tempora prima mei.
 Nox erat incipiens (namque est meminisse voluptas)

Cum foribus patriis egrediebar amans.
 Nec mora : deposito pariter cum veste timore,
 10 Jactabam liquido brachia ^l lenta mari.

Luna ferè ^m tremulum præbebat lumen eunti,
 Ut comes in nostras officiosa vias.

Hanc ego ⁿ suspiciens, *Faveas, Dea candida*, dixi ;

Et ^o *subeant animo* ^p *Latmiae saxa tuo.*

15 ^q *Non sinat Endymion te pectoris esse severi.*

Flecte, precor, ^r *vultus ad mea furtiva tuos.*

^t *Tu, Dea, mortalem calo delapsa petebas.*

Vera loqui liceat : quam sequor, ipsa ^u *Dea est.*

INTERPRETATIO.

Utinam Dædalus nunc mihi exhiberet alas temerarias ! quanquam littus Icarium hîc prope est. Quidquid erit feram : detur modo offerre in aërem corpus, quod sæpe fluctuavit aquâ incertâ. Interea dum venti & mare recusant omnia, animo revolve prima tempora mei furti. Nox erat ingruens (namque voluptati est recordari) cum amans discedebam domo paternâ. Nec mora, metu pariter cum amictu, ablato, agebam

mobiliâ brachiâ per mare fluidum ! Lunâ tanquam comes obsequiosa propemodam lumen mobile exhibebat in nostrum iter nautanti. Ego hanc venerans, Benigna sis, dixi ; Dea splendida ; & rupes Latmiae obversentur menti tuæ. Endymion non patiatut te esse cordis duri. Converte quæso, faciem tuam ad mea furtiva. Tu, Dea, devectora cælo quærebas mortalem. Fas sit vera dicere ; quam peto, ipsa est Dea.

NOTÆ.

^e *Audaces*] Non alæ, sed homo audax est qui pennis sibi non datis utitur.

^f *Dædalus*] Qui sibi & Icaro filio fabricaris alis, Minois iram effugit.

^g *Icarium*] Dictum est ab Icaro, qui contra patris jussa, cum altius volasset, cerâ, quâ pennæ continebantur, liquefactâ in maris Ægæi partem illam decedit, quæ ab ipso nomen obtinuit. Quod verò istud Leander meminit, perinde est ac si dixisset, *Quamvis periculosissimum esse aëra tentare, me admonet propinquum littus Icarium.*

^h *Dubiâ*] Cuique adeo non satis tutò vitam Leander crediderat.

ⁱ *Cuncta*] Vossianus habet *vota*.

^k *Agito*] Id est, *Animo omnia qua primo nostro congressu acta sunt, recolo.*

^l *Lenta*] *Mollia ; Natatu flexibilia ; quaquo remorum modo lentari & flecti possent.*

^m *Tremulam*] Propter aqua motum.

ⁿ *Suspiciens*] Hanc Lunam venerans.

^o *Subeant*] Ut inde quid sis amor recordans, mihi amanti faveas.

^p *Latmiae*] Montis Latmi, in Cariâ, ubi cum Endymione Luna concubuisse dicitur.

^q *Non sinat*] Quasi dicat, *Quemadmodum, votis tuis & amoris faventem cupis habere Endymionem : ita tu aliorum meo præsertim amoris indulgeas.*

^r *Vultus*] Diceret ad alium *flecte cor* ; sed ad Lunam argutè, (verbi *flecte* sensu non-nihil diverso) *vultus* ; dixit : quia nimirum ejus lumine opus habebat.

^t *Tu Dea*] Rationem addit cur sibi favere Luna debeat, argumento à minori desumpto.

^u *Dea*] Cujus pulchritudo, aliaque cum Dearum pulchritudine comparari possunt.

- Neu referam mores caelesti pectore dignos ;*
Forma nisi in veras non cadit illa Deas.
A Veneris facie non est ^a prior ulla; inaque.
Neve meis credas vocibus, ipsa vides.
 9 *Quanto, cum fulges radiis argentea puris,*
Concedunt ^x flammis sidera cuncta tuis,
Tanto formosis formosior omnibus illa est.
Si dubitas, ^y cacum ^z Cynthis lumen habes.
 Hæc ego, vel certè non his diversa, locutus
 10 *Per mihi ^a cedentes nocte ferebar aquas.*
Unda ^b repercussæ radiabat imagine Lunæ,
Et nitor in ^c tacita nocte ^d diurnus erat :
Nullaque vox, nostras nullum veniebat ad aures,
Præter dimotæ corpore murmur aquæ.
 13 *Alcyones solæ memores Ceycis amati.*
Nescio quid visæ sunt mihi ^f dulce queri.
Jamque fatigatis ^g humero sub utroque lacertis,
Fortiter in summas erigor altus aquas.
Ut procul aspexi ^h lumen, ⁱ Meus ignis ^k in illo est,
 20 *Illæ meum, dixi, littora ^l lumen habent.*

INTERPRETATIO.

Nève commemorem mores dignos pectore caelesti; illa pulcritudo non datur nisi veris Deabus. Post vultus Veneris; & tuos; nulli sunt splendidiore. Nève fidem adhibeas meis verbis, ipsa cernis. Quanto omnes ignes caelestes vincuntur tuis ignibus, cum candida splendet radiis nitidis; tantò illa est pulcrior omnibus pulcris. Si dubitas Cynthis habes aciem obtusam. Ego hæc fatuus, vel certè non his aliena, vellebar nocte per aquas mihi transitum præbentes. Aqua ful-

gebat specie luna repercussa, & splendor diurnus erat in nocte silente: & nullus sonus; nullus strepitus illabebatur in aures nostras, nisi aqua impulsæ. Solæ Alcyones non oblita Ceycis dilecti sunt mihi visæ quæ nescio quid suave. Et jam brachiis defessis sub utroque humero, sublimis strenuè effror in supremas aquas. Ut longè vidi lumen, Meus ignis est in illo dixi, illa littora, tenent lumen meum.

NOTÆ.

^a Prior] Pulcritudine, scilicet.
^x Flammis] Lumini.
^y Cacum lumen habes] Cacutis; Caca est.
^z Cynthis] Diana; à Cynthio Dell. monte.
^a Cedentes] Aqua, nimirum solidis corporibus non negat transitum.
^b Repercussæ] Reflexiæ. Lumen dicitur reperi, cum ab aliquâ corporis soliditate remittitur.
^c Tacitâ] Cujus nec silentium; nec, per Lunam irradiatio, ventis, aut strepitu aquarum turbabatur. Sed vide mihi quæso, quam artificiosè animo exspatiatur noster autor; quamque benè jucundissimis rebus narrationem suam ornet.

^d Diurnus] Nox ut dies clara erat.
^e Alcyones] Aves sunt, ab Alcyone, Ceycis uxore, in eam avem mutatâ, sic dictæ; quæ dum nidificant tranquillum æquor dicunt habere. Sed de totâ hac fabulâ videbimus postea in Metamorphosi.
^f Dulce] Id est, voce, ut ut lugubri, dulci.
^g Humero] Ibi verò & in humerorum brachiorumque commissurâ, ex natationis labore dolor primùm sentitur.
^h Lumen] Ex face, quæ in tunc accensa erat.
ⁱ Meus ignis] Amor.
^k In illo] Propter amicam, scilicet.
^l Lumen] Amicam intelligit.

- Et subito lassas vires redire lacertis :
 Visaque, quàm fuerat, ^m mollior unda mihi.
 Frigora ne possim gelidi sentire ⁿ profundi,
 Qui calet in cupido pectore, præstat amor.
 5 Quò magis accedo, propioraque littora sunt,
 Quoque ^o minùs restat ; plus libet ire mihi.
 Cùm vero possum cerni quoque ; protinus addis
 Spectatrix animos, ut valeamque facis.
 Tunc etiam nando dominæ placuisse laboro,
 10 Atque oculis ^p jacto brachia nostra tuis.
 Te tua vix prohibet nutrix descendere in ^q altum.
 Hoc quoque enim vidi : nec mihi verba dabas.
 Nec tamen effecit, quamvis retinebat ^r euntem,
 Ne fieret primâ pes tuus udus aquâ.
 15 Excipis amplexu, feliciâque oscula jungis :
 Oscula (Dî magni !) trans mare digna peti.
 Eque tuis demtos humeris mihi tradis amictus :
 Et madidam siccis æquoris ^t imbre comam.
 Cætera nox & nos, & turris conscia novit,
 20 Quodque mihi ^l lumen per vada monstrat iter.
 Nec magis illius numerari gaudia noctis,
 Hellepontiaci quàm maris ^u alga potest.
 Quò brevius spatium nobis ad furta dabatur,
 Hòc magis est cautum, ne foret illud iners.

INTERPRETATIO.

Et statim vires recurrerunt in brachia defessa : & aqua mihi visa facilius quàm fuerat. Amor qui viget in pectore avido, efficit nè possim tangi frigoribus maris frigidis. Quò magis appropinquo, & littora sunt viciniora, & quò minùs superest, plus mihi libet natâre. Cùm vero possum quoque videri ; statim spectatrix auges animos, & causa es ut valeam. Tunc etiam conor gratum esse Domina natando, & moveo lacertos nostros tuis oculis. Nutrix tua vix te arcet in mare currere. Vidi enim hoc quoque ; nec mihi imponebas. Nec tamen con-

secuta est, quamvis reprimebat currentem, ne pes tuus foret humidus primâ aquâ. Accipis complexu, & connectis beata suavia : suavia (Dij magni !) digna peti trans mare. Et porrigis mihi vestes detractas humeris tuis : & comprimis capillos humidos rore maris. Nox, & nos, & turris testis, & lumen quod mihi ostendit viam per maria scit reliqua. Nec magis delicia illius noctis possunt numerari, quàm alga aquoris Hellepontiaci. Quò tempus brevius nobis concedebatur ad furta, eò magis est provisum ne illud esset inutile.

NOTA.

^m Mollior] Quia facilius cederet.
ⁿ Profundi] Maris.
^o Minùs] Spatij, scil. ad ripam usque.
^p Jacto] Cum arte per ostentationem moveo.
^q Altum] Mare.

^r Euntem] Te.
^t Imbre] Aquâ : quomodo & Virgilius loquutus est.
^l Lumen] Fax ; de quâ jam sæpe.
^u Alga] Herba est quædam nullius ferè usus, maris ejectamentum.

- Jamque, * fugaturâ y Tithoni conjuge noctem,
Prævius Auroræ z Lucifer ortus erat.
Oscula congerimus properata sine ordine raptim,
Et querimur a parvas noctibus esse moras.
5 Atque ita, b cunctatus monitum nutricis amaræ,
Frigida desertâ littora turre peto.
Digredimur flentes: repetoque ego c virginis æquor,
Respiciens dominam, dum licet, usque meam.
Si qua fides vero est; veniens huc esse natator;
10 Cùm redeo, videor naufragus esse mihi.
Hoc quoque d si credas; ad te via e prona videtur:
A te cùm redeo, clivus f inertis aquæ.
Invitus repeto patriam: quis credere possit?
Invitus certè g nunc moror urbe meâ.
15 Hei mihi! cur animo juncti, secernimur undis?
Unâque mens, tellus non habet una duos?
Vel tua me Sestos, vel te mea sumat Abydos:
Tam tua terra mihi, quàm tibi nostra placet.
Cur ego h confundor, quoties confunditur æquor?
20 Cur mihi causa i levis ventus k obesse potest?

INTERPRETATIO.

Jamque, uxore Tithoni profligaturâ noctem, Lucifer præcursor Auroræ lucebat. Cumulamus raptim suavia accelerata sine ordine, & querimur exigua spatia dari noctibus. Atque ita moratus admonitus nutricis severa, vado ad littora gelida, turre derelictâ. Disjungimur lugentes; & ego in eo mare virginis, respiciens indefinenter meam Dominam, dum datur. Si qua est fides vero; mihi videor huc accedens esse natator; cùm revertor, videor esse naufragus. Hoc quoque si credas; iter videtur declivè ad

te: cùm revertor à te, videtur collis aqua immobilis. Nolens revertor in patriam: quis possit credere? Nunc certè nolens maneo in urbe mea. Hei mihi! quamobrem connexi mente, sejungimur aquis? Animus quoque unus habet duos, terra non habet? Vel Sestos tua me capiat, vel mea Abydos te: tua tellus tam mihi arridet, quàm tibi nostra. Quamobrem ego perturbor quoties mare perturbatur? Quamobrem ventus, levis causa, potest mihi nocere?

N O T A.

* Fugaturâ] Id est, Cùm Auroræ noctis umbras discutere deberet. Matutinum tempus circumscribit.

y Tithoni conjuge] Aurorâ.

z Lucifer] Stella est errans, quam Vesperem quoque appellamus, quæ ortum Solis quia præcedit, Phosphorus & Lucifer; quia ejusdem occasum sequitur, Hesperus nominatur.

a Parvas] Noctes breves esse.

b Cunctatus] Quid hoc in loco significet vox ista, res ipsa declarat. De discessu Leandrum admonerat nutrix; ille interim manebat. Gellius dixit tolerare & cunctari dolores.

c Virginis aquor] Hellepontum; ab Helle puella in illud mare delapsâ ita dictum.

d Si credas] Fortè (vix credas.) Hein- sius.

e Prona] Declivis; facilis; minimèque adeò laboriosa.

f Inertis] Concreta; Crassa; Obstantis, inertia, & natatu difficilis.

g Nunc] Cùm ad te præsertim, mare non possum.

h Confundor] Turbor; quod ad amicum difficile iter fore cognoscam.

i Levis] In vocis ambiguitate ludit.

k Obesse] Cùm cælum & maria turbat.

Jam nostros¹ curvi norunt delphines amores:
 Ignotum nec me^m piscibus esse reor.
 Jamⁿ patet attritus solitarum limes aquarum;
 Non aliter, multâ quàm via pressa rotâ.
 Quodd mihi non esset, nisi^o sic iter, antè querebar:
 At nunc per ventos^p hoc quoque deesse queror.
 Fluctibus inmodicis^q Athamantidos æquora^r canent,
 Vixque manet portu tuta carina suo.
 Hoc mare, cùm primùm de^f virgine nomina mersâ,
 Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto.
 Et satis amisâ locus hic infamis ab Helle est:
 Utque mihi parcat, crimine nomen habet.
 Invideo Phryxo; quem per freta tristia tutum
 Aurea lanigero vellere vexit ovis.
 Nec tamen officium pecoris^v navisve requiro:
 Dummodò, quas^z findam corpore, dentur aquæ.
 Arte ego nullâ: fiat modò copia nandi,
 Idem navigium, navita, b vector, ero.

INTERPRETATIO.

Delphines pardi jam cognoscunt meos amores: & arbitror me nec incognitum esse piscibus. Jam callis aquarum consuetarum conspiciuntur notatus non aliter quàm iter tritum frequenti rotâ. Dolebam antè quodd mihi non daretur nisi sic: at nunc doleo hanc quoque denegari per ventos. Maria Athamantidos albicant vastis undis, & navis vix stat secura in portu suo. Arbitror hoc mare tale fuisse cùm primùm invenis

nomina qua habet de puella obruta. Et hic locus est satis infamatus ab Helle perdita; & quâvis mihi ignoscat, habet nomen culpâ. Æmulor Phryxo; quem securum aries aureus vellere lanigero portavit per maria luctuosa. Nec tamen expeto servitium pecoris seu navis; dummodò aqua prabeantur quas sulcem corpore. Nullâ arte opus habeo; modò prabeatur locus nandi; idem ero navis, navita, vector.

N O T A.

¹ Curvi] Repando quoque dorso illi pinguntur.

^m Piscibus] Aliis, scil. qui homines, ut Delphini non amant.

ⁿ Patet] Hyperbole.

^o Sic] Per natatum. Alij habent sic iterare.

^p Hoc] Cùm per ventorum furorē maria sulcare nequeam.

^q Athamantidos æquora] Hellepontus: fuit enim Athamas Helles pater, ipsaque ad eò Athamantis.

^r Canent] Albescunt; ex spumâ.

^f Virgine] Helle; quæ, accepto à patre ariete aureo, cum Phryxo fratre novercales insidias fugiens, in mare quod trajiciendum fuit, periculi magnitudine perterrita, decidit:

quod & ab eâ nomen accepit Hellepontus.

^t Utque] Quamvis.

^u Crimine nomen] Alij nomine crimen; quod nec invenustum.

^x Invideo] Quia ille, quantumvis tristitia fuerint, maria tamen potuit transnatare.

^y Navisve] Tacitè explicat quid fuerit decantatus ille aries, navis scil. cuius ille insigne fuit.

^z Findam] Findere possim.

^a Arte] Nauticâ scil. Multùm hic variant codices: at quam cum vulgaris retinimus, lectionem, potior est.

^b Vector] Patet ex textu, per vectorem eum intelligi oportere qui vehitur: quam & pro eo qui vehit idem noster Autor usurpavit, in fastis.

Nec

Nec ^c sequar aut ^d Helicen, aut, quâ ^e Tyros utitur, ^f Arcton :

^g Publica non curat sidera noster amor.

^h Andromedan alius spectet, clarâve ⁱ Coronam ,

Quæque micat gelido ^k Parrhasis ^l Urſa polo.

5 At mihi, quas ^m Perſeus & cum ⁿ Jove ^o Liber amarunt,

Indicium dubiæ ^p non placet eſſe viæ.

Eſt aliud lumen multò mihi certius iſtis ;

Non erit in tenebris quo duce noster amor.

^q Hoc ego dum ſpectem, Colchos, & in ultima Ponti ,

10 Quâque viam fecit ^r Theſſala pinus, eam :

Et juvenem poſſim ſuperare ^t Palæmona nando ,

Mirâque quem ſubito reddidit herba ^u Deum.

INTERPRETATIO.

Nec aſpiciam aut Helicen, aut Arcton, quâ Tyros utitur : noster amor non curat ſydera qua ſunt omnium. Alius intueatur Andromedan, ſeu lucidam Coronam, & urſam qua Parrhæſis fulget axe gelido ? At mihi non placet, quas Perſeus, & Liber cum Jove dilexerunt, eſſe duces itineris incerti. Eſt

mihi aliud lumen multò certius iſtis ; quò duce noster amor non verſabitur in caligine. Modo illud aſpiciam, proſciſcar Colchos, & in remotiſſima Ponti, & quâ navis Theſſala aperuit iter : & poſſim vincere juvenem Palæmona natando, & quem herba admirabilis protinus effecit Deum.

NOTÆ.

^c Sequar] Illius intuitu & obſervatione iter meum dirigam.

^d Helicen] Quòd nulla arte egere ſe dixit, explicat. Notum eſt verò ſyderibus iter ſuum nautas dirigere. Helicen quod attinet, Urſa eſt major ſignum ſeu ſyds Septentrionale, quod & Septentrio dicitur ; in quod ſyds Calyſto Lycaonis filia à Jove mutata eſt, poſtquam Junonis, aut Dianæ irâ, Urſæ formam induiſſet.

^e Tyros] Pro nautis Tyriis & Phœniciis, Syriæ, ad Mediterraneum, incolis.

^f Arcton] Urſa eſt minor, ſyds etiam Septentrionale, alio nomine Cynosura dictum : quo potiſſimum utebantur Tyrij & Phœnices propter Thaletem natione Phœnicem qui huic Arctos nomen primus, & ab illo alij impoſuerunt.

^g Publica non curat] Sed amica lumine tanquam Cynosurâ ducitur.

^h Andromedan] Hanc Cephei filiam Perſeique conjugem Minervæ beneficio, & Perſei gratiâ, inter ſydera collocatam fuiſſe Poëtæ finxerunt : quam obſervare dicuntur nautæ Ægyptij.

ⁱ Coronam] Syds ex Ariadnæ coronâ in cælum à Libero patre tranſlatâ : quam ſequentes eſſe Cretenſes quidam volunt.

^k Parrhæſis] Arcadica ; nam Arcadiæ

pars eſt Parrhæſia ; ubi & urbs fuit eo nomine ; mons quoque Parrhæſus.

^l Urſa] Major ſcil. quæ Calliſto eſt Arcadica, Lycaonis, Arcadiæ regis filia.

^m Perſeus] Andromedan, quam à Ceto liberavit, amavit.

ⁿ Jove] Calliſtonem vitiavit.

^o Liber] Ariadnen Bacchus uxorem habuit ; de cujus coronâ mentionem fecit Ovidius.

^p Non placet] A ſe ſolo amatam amicam ſuam itineris vult habere directricem. Atque hæc ſunt & elegantiffima, & ex intimo naturæ ſinu deprompta.

^q Hoc ego] Argonautarum tangit expeditionem ; cui parem, duce amicâ, poſſe ſuſcipere ſe proſtitetur.

^r Theſſala] Jafonis & Argonautarum navis.

^t Palæmona] Hic, Melicertes etiam dictus, Athamantis fuit filius, in Deum marinum mutatus : cujus fabulam poſtea in Mecam videbimus.

^u Deum] Glaucus eſt, Piſcator, qui deguſtatâ quâdam herbâ, ad cujus contactum piſces, in ripa poſitos, ſubito collectis viribus in aquam exilire viderat, ipſe in mare ſeſe præcipitavit, Deusque factus eſt.

- Sæpè per assiduos languent mihi brachia motus ,
 Vixque per immensas fessa trahuntur aquas.
 His ego cum dixi, *Pretium non vile laboris*
Iam domina vobis colla tenenda dabo :
 5 Protinus illa valent, atque ad sua præmia tendunt ;
 Ut celer ^u Eléo carcere missus equus.
 Ipse meos igitur ^x servo, ^y quibus utor, amores :
 Teque, magis cælo digna puella, sequor.
 Digna quidem cælo, sed adhuc tellure morare :
 10 Aut dic ad Superos & mihi quâ sit iter.
^z Hic es, ^a & exiguum misero contingis amanti :
^b Cùmque meâ sunt turbida mente freta.
 Quid mihi, quodd lato non separor æquore, prodest ?
 Num minus hóc nobis tam brevis obstat aqua ?
 15 An malim ^c dubito toto procùl orbe remotus
^d Cum domina longè spem quoque habere mea.
 Quò propius nunc es, ^e flammâ propiore caleasco :
 Et res non semper, ^f spes mihi semper adest.

INTERPRETATIO.

Sæpè lacerti mihi sunt debiles per agitationes contumaces, & vix lassè moventur per vasta aquora. Cum ego illis dixi, jam exhibebo vobis præmium non leve laboris, colla amplectenda Dominæ; illi statim sunt validi, atque adnituntur ad suam mercedem; ut equus emissus carceribus Eleis. Ergo ego intueor amores meos, quibus ardeo; & te afficio, puella magis digna calo. Digna es quidem calo, sed mane adhuc in

terra; aut doce quâ viâ sit mihi etiam ad Divos. Hic es; & minimum conjungaris infelici amanti: & maria commoventur cum mente meâ. Quid me juvat, quòd non disjungor vasto mari? Num minus eò tam arcta aqua nobis officit? Nescio an malim, longè diffitus toto orbe habere quoque spem procùl cum Dominâ meâ. Quò propius nunc es, ardeo igne propiore: & res non semper mihi prasens est, spes est semper.

NOTÆ.

^u Eléo] In Elide juxta Pisam, in Peloponneso, celebrari solitos fuisse ludos Olympicos nemo nescit. Carceres verò erant in Circo, locus unde equi ad cursum emitterentur: Ad eòque quid sit *carcer Eleus*, clarum est.

^x Servo] Tanquam sydera *Obferro*; quibus cursus meos dirigam.

^y Quibus uror] Quique adeò ignes sunt, & sydera.

^z Hic] In terris; non in cælo.

^a Et exiguum] Et, quamvis remota non sis, modicè tamen & raro es cum amante. Dolens & querens istud dicit.

^b Cumque] Dixisset si per carminis leges licuisset, *Cum fretis turbatur mens mea*.

^c Dubito] Quia tantâ impatientiâ non teneretur, si remotior amica esset; uñ quidam postmodum indicat.

^d Cum domina longè] Nimirum, si domina, spes quoque longè esset.

^e Flamma propiore] Ardentior, & impatientior amore: quæ causa est, ut dixi, cur, num ab amica remotior esse mallet, dubitaret: nam quò majus desiderium, eò gravior privatio. Hic verò aliquantulum immoratum esse non pigebit credo virum Philosophum; postquam cognoverit motus etiam animi violentissimos privatione quoque posse sedari: salutemque in desperatione inveniri: usque adeò verum est quod aliquibi legisse videor, in orbem omnia, in orbe recurrere, ubi extrema quæque sese contingant: ut maximus etiam dolor, maximæ etiam Epicureorum voluptati, indolentiæ dico, sit proximus. Quanquam prolixiori disquisitione hæc omnia opus habent.

^f Spes] Quæ est desiderii aculeus, sine quo statim elanguescit. Quis enim, nisi stultus, & excors est adolescentulus aut femina, in eo hæreat, quòd planè esse non potest?

Pænè manu, quod amo, (tanta est vicinia) tango :
 Sæpè sed (heu!) lacrymas & hoc mihi *panè* movet.
^h Velle ¹ quid est aliud ^k fugientia prendere poma,
¹ Spemque suo refugii fluminis ore sequi?
 5 Ergo ego te nunquam, nisi ^m cum volet ⁿ unda, tenebo?
 Et me felicem ^o nulla videbit ^p hiems?
 Cùmque minùs firmum nil sit, quàm ventus & unda,
 In ventis & aquà spes mea semper erit?
^q Æstus adhuc tamen est. ^r quid cùm mihi ^r læserit æquor
 10 ^r Plias & ^u Arctophylax ^x Oleniùmque pecus?

INTERPRETATIO.

Tango propemodum manu. (tanta est propinquitat,) quod amo: sed heu! hoc propemodum sæpè mihi ciet lacrymas. Quid est aliud captare poma elabentia, & petere ore suo spem fluvij dilabentis? Ergo ego nunquam te amplectar, nisi cum fluctibus libe-

bit, & nulla tempestas me afficiet beatum. Et cum nihil sit minùs constans quàm ventus & aqua, spes mea semper erit in ventis & aqua? Atamen æstus est adhuc: quid erit cum Plias & Arctophylax & pecus Olenium turbaverit mihi mare?

N O T A.

^s Hoc panè] Quod panè tango. Gall. *Ce presque est ce qui me fasche.* Illud est quod dixi, quò major est spes, majus est desiderium: nec sæpè tantus est ex objecti privatione dolor, si ejus tantum valorem consideres, quàm ex eo, quòd maximè illud sperans & expectans perdidit: quia, scilicet, tum maximè spiritus sunt in maximo motu. Atque hinc est, quòd plerumque, quietis sensibus, quid nos turbare potuerit, ætoniti miramur: quanquam cauti & Philosophorum præceptis imbuti; eundem toties non errant errorem.

^h Velle] Tantali poenæ hoc suum desiderium comparat; cùm & ipse in mediis aquis, ut videtur, id est, propè in amicæ sinu, eà non possit potiri.

ⁱ Quid est aliud] Perinde ac si dicat, Idem est.

^k Fugientia] De Tantalo alicubi noster Ovidius.

Quarit aquas in aquis, & poma fugacia capiat.

Et Seneca in Hercule furente;
*In amne medio faucibus siccu senex
 Sectatur undas, abluit mentum senex;
 Fidemque cum jam sæpè decepto dedit,
 Perit unda in ore: poma desistiunt famem.*

Alia plurima Poëtæ; sive ut avaros, insectentur; sive ut alia ingenij humani mala arguant.

¹ Spemque] Id est, Ex spe sua, fugientia flumina captare; ut loquitur Horatius.

^m Cum volet unda] Allusio ad Tantali fugientia flumina.

ⁿ Unda] Mare; cùm tranquillum erit.

^o Nulla videbit] Id est, Per eam mihi non licebit.

^p Hiems] Tempestas, aut maris æstus, & turbatio.

^q Æstus] Æstatis tempus; quo placidius est mare.

^r Quid cùm] Mulò minùs ad amicum ire licebit.

^r Læserit] Turbaverit.

^u Plias] Pleiades, Atlantis ex Pleione nymphâ filix, in cælum translata sydus faciunt, quòd ortu & occasu pluvias & tempestates ciere vulgò dicitur.

^u Arctophylax] Stella est, quæ & Bootes dicitur, Ursæ majori quasi comes & custos addita.

^x Olenium] Capram intellige, cum hædis, si voles, quos cum matre in cælum, ob lactis ab ipsâ præbiti, beneficium, Jupiter in cælum transtulit, sydisque, si credere fas est, fecit pluviale, & procellosum. Dicta verò est capra Olenia ab Oleno Bæotix civitate, ubi nutrita fuit; vel ab Oleno quodam Vulcani filio, Ægæ & Ælices nympharum patre, quæ Jovis nutrices fuerunt. Sed Hyginum vide; unde fabularum istarum confusionem, cognoscere licebit, nisi majoris sapienter contemnere.

- Aut ego ^γ non novi, quàm sit temerarius ; aut me
 In freta non cautus ^z tunc quoque mittet Amor.
 Neve putes id me, ^a quod abest, promittere ^b tempus :
^c Pignora polliciti non tibi tarda dabo.
 Sit tumidum paucis etiam nunc noctibus æquor ;
 Ire per invitas experiemur aquas.
 Aut mihi continget felix audacia salvo :
 Aut mors solliciti finis amoris erit.
^d Optabo tamen, ut partes expellar in ^e illas ;
 Et ^f teneant portus naufraga ^g membra tuos.
 Flebis enim, tactúque meum dignabere corpus :
 Et, *Mortis*, dices, *huic ego* ^h *causa fui*.
 Scilicet interitús offenderis ⁱ omine nostri :
 Litteráque invisá est hac mea parte tibi.
 Desino ; parce ^k queri. sed & ut mare finiat iram ,
 Accedant, quæso, fac tua vota meis.
^l Pace ^m brevi nobis opus est ; dum transferor istò :
 Cùm tua contigero littora, perstet hiems.

I N T E R P R E T A T I O.

Aut ego nescio quântum amor sit inconsultus ; aut ille imprudens me quoque tum in mare propellet. Et ne credas me polliceri illud tempus quia remotum est : exhibebo tibi pignora non remota promissi. Mare sit nunc inflatum aliquot adhuc noctibus ; tentabimus transire per aquas reluctantes. Aut erit lata audacia mihi incolumi ; aut interitus erit finis amoris anxij. Cupiam tamen ut ejiciat in illa littora ; & artus naufr-

gium passi subeant portus tuos. Nam lugubis , & cohonestabit meos artus tactu ; & dices , Ego fui huic causa obitus. Nimirum laderis præsignio nostra mortis : & epistola mea est tibi odiosa hoc loco. Omitto ; nolî conqueri. Sed etiam , fac, oro , tua preces jungantur meis, ut aquor deponat furorem. Opus est nobis exiguâ tranquillitate ; donec illuc transfuehor : tempestas dures postquam pervenero ad tua littora.

N O T A.

^γ *Non novi*] Diceremus Gallicè, *Où il faudroit que j'oublie bien jusques où va la temerité de l'Amour, ou, &c.* Quod loquendi genus potest quandoque aliquam parere obscuritatem. Sensus est hoc in loco, velle Leandrum, nisi temerarium esse Amorem oblitus fuerit, atque adeò temerarius esse ipse deferat, procelloso mari seipsum per hyemem committere.

^z *Tunc*] Syderibus concitato mari.

^a *Quod abest*] Plurimi nimirum remoto periculo strenui videntur.

^b *Tempus*] *Vel me potius illo tempore.*

^c *Pignora*] Innuat se, quanquam turbato mari, ad amicam brevi venturum.

^d *Optabo tamen*] Unus Patavinus habet,

Et tamen optabo ut ; quod, reiectâ tamen particulâ *ut*, probat Heinsius. Dicit Leander, si moriendum fuerit, se optaturum, ut fluctibus, ad amicæ ripam deferatur.

^e *Illas*] *Amica.*

^f *Teneant*] *Ad eos perveniant.*

^g *Membra*] *Mea, scilicet.*

^h *Causa*] *Quia propter mei amorem tam turbidum mare est ausus ingredi.*

ⁱ *Omne*] Ille verò tempestate jactatus in aquis periisse dicitur.

^k *Queri*] *Quod mihi male videatur ominari.*

^l *Pace*] *Maris tranquillitate.*

^m *Brevi*] *Quia longa non est via, & bene nata.*

Illic est aptum nostræ ⁿ navale ^o carinæ :

Et melius nullâ stat mea puppis ^p aquâ.

Illic me ^q claudat Boreas, ubi dulce morari.

^r Tunc piger ad nandum, tunc ego ^r cautus ero.

5 ^c Nec faciam ^u surdis ^x convitia fluctibus ulla :

^y Triste nataturo nec querar esse fretum.

Me pariter venti teneant, pariterque ^z lacerti :

Per causas istic impediârque duas.

Cum patietur hiems, ^a remis ego corporis ^b utar.

10 Lumen ^c in aspectu tu modò semper habe.

Interea pro me pernoctet epistola tecum ;

Quam precor ut minimâ prosequar ipse morâ.

INTERPRETATIO.

Illic est idoneum navale nostra navi : & mea puppis nullâ aquâ manet tranquillius. Aquilo me illic cohibeat ; ubi est jucundum manere. Tunc ego ero segnis ad natandum, ego tunc ero prudens. Nec probra ulla obijciam surdis undis : nec dolebo mare esse asperum naturo. Veni me pariter moren-

tur, & pariter brachia tua ; & istic desineat per duas causas. Cum tempestas finet, ego utar remis corporis. Tu modò pone semper lumen in prospectu. Interea littera pernoctent tecum pro me ; quas opto ut ipse subsequar minimo spatio.

NOTA.

ⁿ Navale] Locus est ubi stare possunt naves, adversus tempestatem.

^o Carina] Scipsum navi comparat.

^p Aquâ] Amicæ suum, intelligit.

^q Claudat] Id est, Flatibus suis ita totum commoveat mare, ut redire nequeam, sed cum amicâ manere cogar.

^r Tunc] Cum per venti violentiam apud amicam manere coactus fuero.

^c Cautus] Qui me furentibus undis credere noluerit,

^u Nec faciam] Imò votis ullis nequidem iratum mare placare studuerit, qui per ejus iram ad amicam detineatur.

^u Surdis] Quasi mens preces non audiant, intellige.

^x Convitia] Innuit Leander iratis fluctibus se, quoniam ad amicam iter præcluderent convitia fecisse plurima.

^y Triste] Adversum.

^z Lacerti] Mei scilicet. Se cupit, ut voluntate propriâ, ita & maris irâ, seu ventis, ad amicam retineri.

^a Remis] Brachiis, scilicet. & pedibus. Ad te nabo.

^b Utar] Ut ad te eam, scilicet.

^c In aspectu] In turri, scilicet. ut eo lumine natatum possim dirigere.

EPISTOLA DECIMANONA.

ARGUMENTUM.

Hero, acceptâ Leandri epistolâ, respondet : id agens, ut se ardentè redamare significet, & ad mutuos amplexus amatorem vocat. Desidiâ verò interdum accusat : ut ostendat, quàm sincero & continuo amore semper eum amet. Aliquando mari irascitur. Nonnunquam timet, ne Leander aliò suum animum transtulerit. Verùm, statim amoris suspicionem in amantium consuetudinem, qui omnia timens, rejicit & conjecturam minuit. Demum suadet, ut non nisi tranquillo freto se committat.

HERO LEANDRO.

QUAM mihi misisti verbis, Leandre, salutem,
 Ut possim missam ^a rebus habere; veni.
 Longa mora est nobis ^b omnis, quæ gaudia differt.
 Da veniam ^c fassæ; non patienter amo.
 5 Urimur igne pari: sed sum tibi ^d viribus impar.
 Fortius ingenium suspicor esse viris.
 Ut corpus, teneris ita mens infirma puellis.
 Deficiam; parvi temporis adde moram.
 Vos, modò venando, modò rus ^e geniale colendo,
 10 ^f Ponitis in variâ tempora longa morâ.
 Aut fora vos retinent, aut ^g unctæ dona palæstræ:
 Flectitis aut fræno colla ^h sequacis equi.
 Nunc volucrem laqueo, nunc piscem ducitis hamo.
 Diluitur ⁱ posito serior ^k hora mero.

INTERPRETATIO.

VT mihi liceat per res salute frui, quâ me impertitus es verbis, Leandre, ad-
 esto. Omne spatium quod remoratur volu-
 ptatem, est nobis prolixum. Ignosce consen-
 ti; amo sollicitè. Ardemus flammâ equali;
 sed sum te minor fortitudine. Arbitror ani-
 mum esse validiorem viris. Ut corpus est
 imbecille mollibus puellis, ita est animus. | Differ exiguo tempore, linguar animo. Vel
 interdum venando, interdum colendo agrum
 amœnum, collocatis tempora prolixa in di-
 versâ morâ. Vel fora vos morantur, vel
 munera nitida palæstra; vel subigitis fræno
 cervicis equi docilis. Interdum carpitis
 avem reti, interdum piscem hamo: hora
 vasperina delinitur vino admoso.

NOTÆ.

^a Rebus] Effectus.
^b Omnis] Etiam brevissima.
^c Fassæ] Mihi amoris impatientiam con-
 sentienti.
^d Viribus] Animi robore, ad resistendum
 Amori.
^e Geniale] Amœnum & latum; naturæ
 enim & voluptatis Deus est Genius.
^f Ponitis] Pergit in reddendis ratio-

nibus, quamobrem minùs sint viri impa-
 tientes.

^g Unctæ] Oleo sese perfundere solitos esse
 athletas tritum est: Inde unctæ dicuntur
 Palæstræ.

^h Sequacis] Fræno parentis.

ⁱ Posito] Prompto & appposito.

^k Hora] Id est, Viri etiam sub noctem
 vino sese oblectant.

- ¹ His mihi ^m submotæ, vel si minùs acriter ⁿ urar,
 Quod faciam, superest, præter amare, nihil.
 Quod superest, facio: teque, ô mea sola voluptas,
 Plus quoque, ^o quàm reddi quod mihi possit, amo.
 5 Aut ego cum carâ de te nutrice susurro;
 Quæque tuum miror causa moretur iter:
 Aut mare prospiciens, odioſo concita vento
 Corripio verbis æquora pænè ^p tuis:
 Aut ubi sævitæ paulùm gravis unda remisit;
 10 Posse quidem, sed te nolle venire, queror.
 Dumque queror; lacrymæ per amantia lumina manant:
 Pollice quas tremulo conscia siccet anus.
 Sæpè tui specto si sint in littore passus:
 Impositas ^q tanquam servet arena ^r notas.
 15 Utque rogem de te & scribam tibi si quis Abydò
 Venerit, aut quæro, si quis Abydon eat.
 Quid referam, quoties dem vestibus oscula, quas tu
 Helleſpontiacâ ponis iturus aquâ?
 Sic ubi lux acta est, & ^r noctis amior hora
 20 Exhibuit pulſo ^r sidera clara die;
 Protinùs in summo ^u vigilantia lumina tecto
 Ponimus, assuetæ signa notàmque viæ.

INTERPRETATIO.

Nihil restat quod agam, mihi prohibita istis rebus, quamvis etiam minùs vehementer arderem, præter amare. Ago quod conceditur; & te amo, ô meum unicum suaviùm, plus etiam quàm quod mihi queat retribuì. Aut ego submisſe de te loquor cum dilectâ nutrice; & stupeo qua causa diffineat tuum discessum. Aut prospiciens aquor arguo prope modum tuis vocibus maria turbata vento invidioſo: aut, ubi fluctus odioſi parùm de asperitate deposuerunt; conqueror te posse quidem sed nolle accedere. Et dum queror lacryma fluunt oculis amore correptis; quas

anus conscia abstergit pollice tremante. Sæpè exquiro num conspiciantur tua vestigia in littore; quasi sabulum retineat signa impressa: & ut interrogem de te, exquiro num aliquis accesserit Abydò, ut scribam tibi, aut num aliquis eat Abydon. Quid memorem quoties deosculer amictus, quos tu deponis nataturus mari Helleſpontiacò? Sic ubi dies præterit, & hora gratior noctis prodidit fulgentia sidera, die exacta; statim admoveamus facem pervigilem in fastigio tecti, indicium & notam itineris soliti.

NOTÆ.

¹ His] Venatione, Agriculturâ, Aucupio, Piscatu, &c.

^m Submotæ] Id est, quæ illis negotiis & studiis non possunt detineri. Alij habent submotu.

ⁿ Urar] Amore, scil.

^o Quàm reddi] Venuſtè: Plus amare scilicet, quàm possit amari.

^p Tuis] Quibus verbis maris aſsum accuſasti, iisdem propè de eo queror.

^q Tanquam servet] Quod tamen non facit: Sed ab Amantibus, Cupientibus, Timentibus, Sperantibus, omni denique perturbatis affectu, quælibet finguntur, & creduntur.

^r Notas] Hic vestigia intelliguntur.

^r Noctis amior hora] Nox.

^r Sidera] Lunam, &c.

^u Vigilantia] Accensa.

- * Tortaque versato ducentes stamina fuso
 † Fœmineâ tardas ‡ fallimus arte moras.
 Quid loquar intereâ tam longo tempore, quæris?
 Nil, nisi Leandri nomen, in ore meo est.
- 5 ^a Jamne putes exisse domo ^b mea gaudia, nutrix?
 An vigilant ^c omnes? & ^d timet ille suos?
 Jamne suas humeris illum deponere vestes;
^e Pallade jam pingui tingere membra putes?
 Annuit ^f illa § ferè: non nostra quod oscula curet:
- 10 Sed ^h movet obrepens somnus ⁱ anile caput.
 Postque moræ minimùm, iam certè ^k navigat, inquam;
 Lentaque ^l dimotis brachia jactat aquis.
 Paucaque cum ^m tactâ ⁿ perfeci stamina terrâ,
 An medio possis ^o quærimus esse freto.
- 15 Et modò prospicimus: timidâ modò voce precamur;
 Ut tibi det faciles utilis aura vias.
 Auribus ^p interdum voces captamus, & omnem
 Adventûs strepitum credimus esse tui.

INTERPRETATIO.

Est trahentes fila intorta fuso versato, decipimus studio muliebri longa tempora. Petis quid dicam intereâ tam prolixo spatio? Nihil nisi nomen Leandri est in ore meo. Jamne credas Voluptatem meam domo prodiisse, nutrix? An omnes sunt expetrecti? & ille metuit suos? Jamne credas illum exuere amictus suos humeris; & jam ungere artus pingui olivo? Illa ut plurimum annuit; non quod moveatur nostris suavis; sed

somnus subiens agitat caput anile. Et post exiguum spatium, iam certè natat, dico; & movet lacertos flexiles aquis depulsis. Et postquam pauca fila traxi terrâ percussâ, petimus an possis esse medio aquore. Et modò prospectamus, modò oramus voce pavidâ, ne ventus propitiûs tibi præbeat iter expeditum. Nonnunquam aucupamur sonos auribus, & arbitramur omnem susurrum esse tui accessûs.

NOTÆ.

- * Tortaque] Nentes, uno verbo.
 † Fœmineâ] Neire enim proprium est fœminarum.
 ‡ Fallimus moras] Tadium ex tuâ morâ minuimus.
^a Jamne putes] Verba Herûs ad nutricem.
^b Mea gaudia] Leandrum, scil.
^c Omnes] Sui scil. aut Abydeni, qui Leandri discessum impediunt.
^d Timet] Ne sint discessus oculati testes.
^e Pallade] Oleo; cujus usum prima Pallas, seu Minerva homines docuisse dicitur. Eo autem ungebantur natatores, ne aquarum frigiditate nervi rigescerent, atque eorum potius facilius motus esset.
^f Illa] Nutrix.
 § Ferè] Pro ferè semper: ut alibi.
^h Movet] Dormitantis verò caput annuenti modo simili movetur.

- ⁱ Anile] Nutricis.
^k Navigat] Leander meus scil. Verba sunt quæ ad anum dixisse se prædicat Hero.
^l Dimotis] Scilicet inter natandum aqua hinc inde quo iammodo dimovetur.
^m Tactâ] Clar. Heinsius tractâ reponendum cenfet; deinde ex uno aut altero codice pro terrâ reponit telâ; quod illi maximè, eò præsertim, uti quidem videtur, arrisit, quod satis, ut ille ait, quid tactâ terrâ sibi velit, non sit assequutus. Quanquam verò argutè Vir clarissimus, locum tamen non necesse habeam sollicitare. Quippe notum est fila trahentibus fœminis propemodum necessarium esse, ut filo producto, terram tangant prius fuso, quàm illud evolant.
ⁿ Perfeci stamina] Nevi fila.
^o Quærimus] Ex nutrice, scil.
^p Interdum] Puteancus incertus.

Sic

Sic ubi ⁹ deceptæ pars est mihi maxima noctis.

Acta ; subit furtim lumina fessâ sopor.

Forſitan invitus, mecum tamen , ¹ improbe, dormis :

Et quanquam non vis ipſe venire, venis.

5 Nam modò te videor prope jam ſpectare natantem :

Brachia nunc humeris humida ferre meis :

Nunc dare, quæ ſoleo, madidis velamina membris :

Pectora nunc juncto ¹ noſtra fovere ſinu.

Multaque præterea, linguæ reticenda modèſtæ ;

10 Quæ feciſſe juvat, facta referre pudet.

¹ Me miſeram ! brevis eſt hæc & non vera voluptas.

Nam tu cum ſomno ſemper abire ſoles.

Firmius ô cupidi tandem coëamus amantes :

Nec careant verâ gaudia noſtra fide.

15 Cur ego tot viduas exegi frigida noctes ?

Cur toties à me, lente natator, abes ?

Eſt mare (conſiteor) nondum tractabile nanti :

Nocte ſed heſternâ lenior aura fuit.

Cur ea præterita eſt ? cur non ^u ventura timebas ?

20 Tam bona cur periit, nec tibi rapta via eſt ?

^x Protinus ut ſimilis detur tibi copia curſûs ;

Hoc melior certè, quò prior, ^y illa fuit.

INTERPRETATIO.

Sic poſtquam pars maxima noctis decepta eſt mihi præterita, ſomnus ſenſim in oculos laſſos irrepit. Forſitan coactus, cubas tamen mecum, protervus ; & quamvis ipſe non cupias accedere, accedis. Nam modò videor aſpicere te jam prope nantem ; modò admovere uſos lacertos meis humeris : Modò porrigere amictus quos ſum aſſueta porrigere artubus humidis : modò caleſcere pectora noſtra gremio admoto. Et multa inſuper prætermittenda lingua honeſta ; qua prodeſt ſeciſſe, cum acta ſunt pudet narrare. Hei mihi ! hæc gaudia ſunt brevia & minus ſincera.

Nam tu ſoles ſemper recedere cum ſopore. 9 Conjungamur denique certius avidi amantes : nec voluptas noſtra ſit ſine certâ fide. Quamobrem ego gelida tranſegi tot noctes deſertas ? Quamobrem toties ſejungeris à me tarde natator ? Equor nondum eſt modèrabile natanti : ſed ventus fuit placidior nocte heſternâ. Quamobrem ea effluxit ? Quamobrem non reformidabas futura ? Quamobrem iter tam facile tibi ſubtrahum, nec correptum eſt ? Quamvis continuò par tibi concedatur facultas natandi ; illa fuit præſtò eq̃ commodior, quò prior.

N O T A.

⁹ Decepta] Decipere noctem eſt, aliquid agendo, tædium ejus levare. Vide tamen annon ſatius ſit vocem iſtam ad puellam ipſam referre, quæ decepta ſit, & fruſtrâ amantem expectaverit.

^{Improbe}] Contumelia amatoria.

¹ Noſtra] Quidam habent *veſtra* ; quod placuit clar. Heinfio.

¹ Me miſeram] Diſtichon hoc ſuſpectum habet idem Heinfius.

^u Ventura] Ventum, ſcil. & tempeſtatem.

^x Protinus ut] Quamvis ſtatim, & ſine morâ tibi detur, ut ad me venire poſſis.

^y Illa] Prior copia. Priorem ad ſe veniendi opportunitatem eò meliorem fuiſſe dicit, quòd prior fuerit.

- ^a At citò mutata est jactati forma profundi:
^a Tempore, cum properas, sæpè minore venis.
 Hic, puto, ^b deprensus ^c nil, quod querereris, haberes;
 Meque tibi amplexo nulla noceret hiems.
⁵ Certè ego ^d tum ventos audirem ^e lenta sonantes,
 Et nunquam placidas esse precarer aquas.
 Quid tamen evenit, cur sis metuentior undæ?
^f Contentumque priùs, nunc vereare, fretum?
 Nam ^g memini, cum te sævum veniente minaxque
¹⁰ Non minus, aut multò non minus, æquor erat.
 Cum tibi clamabam, Sic tu ^h temerarius esto,
 Ne misera virtus sit tua flenda mihi.
 Unde novus timor ⁱ hic? quòque illa audacia fugit?
 Magnus ubi est spretis ^k ille narator aquis?
¹⁵ Sis tamen ^l hoc potiùs, quàm ^m quod priùs esse solebas:
 Et facias placidum per mare tutus iter.
 Dum modò sis idem: dum sic, ut scribis, amemur:
ⁿ Flammæque ^o non fiat frigidus illa cinis.

INTERPRETATIO.

At brevè conversa est facies maris turbati: sæpè, cum festinas accedis tempore brevior. Hic correptus, nihil credo contingeret, quam obrem doleres; & nulla tempestas obesset tibi me complexo. Certè ego tum auscultarem secunda ventos obitrepentes, & nunquam orarem aquora esse tranquilla. Quid tamen accidit, quam obrem sis timidior fluctuum; Et nunc expavescas mare spretum antea? Nam recorder cum te accedente fretum non minus erat, aut non multò minus asperum

& periculosum: cum tibi inculebam, sic tu esto audax, ne virtus tua sit lugenda, mihi infelici. Unde hic metus subitus? Et quò illa confidentia recessit? Ubi est ille peritus narator contemnis undis? Sis tamen potiùs hoc, quàm quod consueveras esse antea: & securus viam ingradiaris per aquor tranquillum: Dummodò sis idem; dummodò ita diligamur ut scribis: & ille igit non fiat cinis gelidus.

NOTÆ.

^a *At citò*] Obiectio est & excusatio ex parte Leandri: quasi dicat Hero, Tu mora causam facis non bene sedatum mare, veritus ne intra breve tempus intumesceret.

^a *Tempore*] Responso est Herus: quasi dicat, Utcumque maris tumorem reformidaras; cum tamen paululum de irâ suâ remitteret, poteras venire: nam sæpè tempore minore fretum tranquas.

^b *Deprensus*] Propriè & optimè deprehendi dicuntur nautæ tempestate oppressi.

^c *Nil*] Nihil equidem, cum Leander ipse ventis ad amicam retineri in epistolâ suâ optaverit.

^d *Tum*] Cum me amplectereris.

^e *Lenta*] Minimè sollicita, & quieta. Alij habent *laza*.

^f *Contentumque*] Vide quantus eâ de re ipse Leander in epistolâ suâ fuerit.

^g *Memini cum te veniente*] Memini ejus temporis, quo, cum ad me venires.

^h *Temerarius*] Qui ad me, obstantibus ventis, magno cum periculo venis.

ⁱ *Hic*] Cum jam non audeas venire.

^k *Ille*] Leander, qui ad me adversantibus undis venire solitus erat.

^l *Hoc*] Timidus.

^m *Quod prius*] Audax.

ⁿ *Flamma*] Amor.

^o *Nan fiat*] Non prorsus extinguatur.

- Non ego tam ventos timeo mea vota morantes ,
 Quam ^p similis vento ne tuus ^q erret amor :
 Ne non sim tanti , ^r superentque pericula causam ;
 Et videar merces esse labore minor.
- 5 Interdum metuo , ^t patriâ ne lædar ; & impar
^u Ducar Abydeno ^x Thressa puella ^y toro.
 Ferre tamen possum patientius omnia ; quàm si
^z Oria nescio quâ pellice captus agas :
 In tua si veniant alieni colla lacerti :
- 10 Sitque novus nostri finis amoris amor.
 Ah potius peream , quàm ^a crimine vulnerer isto :
^b Fatâque sint culpâ nostra priora tuâ !
 Nec quia ^c venturi dederis mihi signa doloris ,
 Hæc loquor ; aut ^d famâ sollicitata novâ.
- 15 Omnia sed vereor : (quis enim securus amavit ?)
 Cogit & absentes plura timere ^e locus.
 Felices illas , sua quas ^f præsentia nosse
 Crimina vera ^g jubet , falsa timere vetat !

INTERPRETATIO.

Ego non tam metuo auras obitantes meis desideriiis , quàm ne amor tuus par aura vagetur : ne non tanti ducar , & discrimina vincant causam ; & videar esse præmium levius operâ. Nonnunquam timeo ne mihi noceat patriâ , & puella Thracia credat indigna lecto Abydeno. Possum tamen pati tolerantius qualibet , quàm si moreris correptus nescio quâ pellice ; si aliena brachia amplectantur tuum collum ; & novus

amor sit finis nostri amoris. Ah prius inteream quàm lædar isto flagitio : & mors nostra prævertat tuum crimen ! Neque hæc dico quod mihi præbueris indicia futuri doloris , vel inducâ rumore novo. Sed omnia paveo : (quis enim quietus amavit ?) Et locus subigit absentes plura metuere. Beatas illas , quas sua præsentia cogit cognoscere veras culpas , prohibet metuere vanas ?

NOTÆ.

^p Similis vento] Levis & inconstans , scil.
^q Erret] Ad aliam transferatur.

^r Ne non sim tanti] Supple metuo , aut timeo. Gall. Je crains que vous ne pensiez que je n'en vauis pas la peine.

^t Superentque] Id est , Tantâ tibi videantur pericula , ut mei causâ ea nolis adire.

^u Patriâ ne lædar] Mihi damno sit patriâ tuâ ignobilior.

^x Ducar] Alij dicar.

^y Thressa] Hæc est Puteanci lectio , quam optimam censuit clar. Heinsius ; qui insuper Thracias mulieres despectas fuisse , exemplo Themistoclis , Timothei , aliorum , quibus Thressæ matres objectæ sunt , multis deui-

que probat. Alij codices habent Sessa : quæ fortè vera est lectio.

^y Toro] Alij habent viro.

^z Oria agas] Cesses ; Moreris.

^a Crimine] Si aliquam aliam amaveris.

^b Fatâque] Mors.

^c Venturi dederis] Id est , Mihi ullo modo quicquam patefeceris , ex quo manere me dolorem hunc conjecerim.

^d Famâ sollicit.] Id est , Quod famâ aut nuntio ullo , sinistra de amore tuo audiverim.

^e Locus] Remotus , scil. au loci distantia.

^f Præsentia] Siqua sint tamen.

^g jubet] Ni jubeat , cogit certè præsentia cognoscere quæ coram fiunt.

D d ij

- Nos tam^h vana movet, quàmⁱ facta injuria fallit :
 Incitat &^k morsus error^l uterque pares.
 O utinam venias ! aut ut ventúscve paterve ,
 Causâque sit^m certæ fœmina nulla moræ !
 5 Quòd siⁿ quam sciero ; moriar (mihî crede) dolendo.
 Jamdudum^p peccas , si mea^q fata petis.
 Sed neque peccabis, frustra^r ego terreor^r istis :
 Quoque minus venias, invida^r pugnat hiems.
 Me miseram ! quanto planguntur littora fluctu !
 10 Et latet^t obscurâ condita nube dies !
 Forsit ad pontum^u mater pia venerit Helles ,
 Merâque^v roratis^z nata fleatur aquis :
 An^a mare ab inviso^b privignæ nomine dictum
 Vexat in æquoream versa^c noverca Deam ?
 15 Non favet ,^d ut nunc est, teneris^e locus iste puellis.
 Hac Helle periit ; hac ego lædor aquâ.
 At tibi^f flammæ memori, Neptune, tuarum
 Nullus erat ventis impediendus amor :

INTERPRETATIO.

Offensa falsa tam nos cruciat, quàm oblata
 latet : & utraque ignorantia ciēt aequales
 cruciatus. O utinam accedas ! aut vel
 aura, vel pater, nulla puella sit causa lon-
 ga cunctationis ! Quòd si aliquam cognove-
 ro ; obibo (mihî crede) dolore. Jam diu de-
 linquis, si quæris meam mortem. Sed neque
 delinques, & ego falsò moveor istis : & tem-
 pestas amula obstat quò minus accedas. Me
 infelicem : quantis undis littora pulsantur !

dies quoque absconditur tellus nube atrâ !
 forsit ad mater pia Helles descenderit ad
 mare ; & filia submersa lugeatur aquis ef-
 fusis ; An noverca mutata in Deam mari-
 nam percellit aquor cognominatum ab odio-
 so nomine privigna ? Iste locus qualis nunc
 est non est propitiis mollioribus puellis. Helle
 hac aquâ interiit ; ego hæc sollicitor. At ,
 Neptune, nullus amor erat tibi prohibendus
 recordanti ignes tuos ,

NOTÆ.

^h Vana] Id est, quæ non facta sed ficta
 est.

ⁱ Facta] Si qua facta sit tamen, supple.

^k Morsus] Animi curas doloresque.

^l Uterque] Cum tibi crimina falsa affin-
 go, deinde quæ vera sunt, cum nescire me
 cogito.

^m Certa] Alij habent tanta ; quod pro-
 pè idem est, quoad sensum, nisi quod illud
 majorem significat impatientiam.

ⁿ Quam] Fœminam, scil. qua te à me
 avellat.

^o Jamdudum] Valdè vel jamdiu expo-
 nunt. Hæc est vis vocis, ut rei certam & ex-
 ploratam veritatem notet.

^p Peccas] Me occidis.

^q Fata petis] Mortem quæris.

^r Istis] Suspicionibus.

^t Pugnat hyems] Obstat tempestas.

^t Obscurâ] Quàm obscurâ.

^u Mater pia] Nephele est, quam fœtè
 tempestatem ciere dicit Hero.

^v Merâque] De submersa Helle nota fæ-
 bula, quam etiam antè vidimus.

^y Roratis] Inftar roris effusis : allusio est
 ad nubem quæ græcè Nephele dicitur ; ex
 quâ ros aut pluvia decidit.

^z Nata] Helle.

^a Mare] Hellepontus.

^b Privignâ] Helles.

^c Noverca] Ino est, Athamantis altera
 uxor, adeoque Helles noverca ; quæ in Leu-
 cothean seu Matutam, Deam marinam trans-
 mutata est.

^d Ut nunc est] Ità tumidus.

^e Locus iste] Hellepontus.

^f Flammæ] Amorem.

8 Si neque ^h Amynone, nec laudatissima formâ
Criminis est ⁱ Tyro fabula vana tui,
^k Lucidâque ^l Alcyone, ^m Circeque & Alymone nata,
Et ⁿ nondum nexis angue Medusa comis,
9 Flavâque ^o Laodice, cælôque recepta * Celæno,
Et quarum memini ^p nomina læta mihi.
Has certè plurèſque canunt, Neptune, poëtæ
Molle latus lateri composuisse tuo.
Cur igitur toties vires expertus amoris,
10 Affuetum nobis ^q turbine claudis iter?

INTERPRETATIO.

ſi neque Amynone, nec Tyro celeberrima pulcritudine eſt fabula inanis tui viſij, & ſplendida Alcyone, & Circe. & Alymonis filia, & Meduſa capillis nondum implicitis Serpentibus, & flava Laodice, & Celano *repoſita cælo, & quarum recordor nomina læta à me. Certè Poëta prædicant hæc & plures conſeruiſſe tenerum latus lateri tuo. Quamobrem ergo toties viſum paſſus amoris, obſtruis nobis viam ſolitam tempeſtate?*

NOTÆ.

⁸ Si neque] Id eſt, Siquidem verum eſt te amiſſe hanc, illam, &c.

^h Amynone] Una fuit ex Danaï filiabus à Neptune compreſſa; ex quâ Nauplium ſuſcepit, patrem Palamedis.

ⁱ Tyro] Fuit hæc Salmoni filia, quæ ex Neptune, Enpei fluvij formam induto, Pelian, Neleumque uno partu edidit.

^k Lucida] Quippe in cælum translata; quâ re ab aliis ejuſdem nominis diſtinguitur.

^l Alcyone] Fuit una ex Pleiadibus, Atlantis filia; ex quâ etiam Neptune filios duos, & filiam unam ſuſcepit.

^m Circeque & Alymone] Non expediunt ſe ex hoc loco interpretes, qui haud dubiè mendoliſſimus eſt. Monſtra lectionum in vetuſtis codicibus apparent. Pro Circe plerique Ceyce, Ceiceque, Ceyceque. pro Alymone ſcripti Avenone, Aveone, Arreone, Aneone, Anonone, Ameone, Amemone, Amione, Augone, Amimone, Alcione, Avelione, Arnione, Amintone, Alienone, Avione, Anthone, Amioone, Anthoeone, Aſteone, Anthone, & quid non? ſed ita ut plerique Aveone, aut Aneone agnoſcant. Puteancus Ceuceque & Aveone nata. Scribo Calyceque Ecatheone nata. Hyginus fabula 107. ubi Neptuni filios recenset, Cygnus ex Calyce Hecatonis filia. ubi Hecatonis videtur reſcribendum. Scholiaſtes Theocriti Idyll. 16. Κύκνον λέγει

ⁿ Πλωεῖς ὄντος ἂν, Κύκνος; vel, ut aliz edi-

tiones habent, Καύκος. Lego Καλύκας. Ad- dit autem, Hecatonis nata, ut ab altera Calyce, Endymionis matre, filia Æoli diſtinguat. Certè Cygni matrem, quocumque tandem appellatam nomine hîc intelligi ab Ovidio non eſt dubium. Si quis meliora protulerit, is Muſas ſingulari beneficio demerebitur. Heinſius.

ⁿ Nondum nexis] Meduſæ crines, quorum pulcritudine præſertim ipſa Neptune placuerat, Pallas indignata, quod in templo ſibi dicato ille fugientem aſſecutus eſſet & compreſſiſſet, in ſerpentes convertit.

^o Laodice] Plures eo nomine memorantur, interque eas Priami una, alia Agamemnonis, tertia Cygni filia. Fuit & eo nomine nympha, Apis & Niobes mater, itemque aliz. Quam verò Neptune amaverit non liquet, niſi fortè Laodice Priami.

* Celano] Hæc eſt ex Pleiadibus una; Alcyones ſoror, quam etiam amiſſe Neptunum teſtatur Apollodorus. Antea verò vidimus Pleiadas cælo receptas ſyduſ efficere; quod Latini Vergilius appellant.

^p Nomina] Nomina ſunt proſectò, & ea quidem fabuloſa; ut nimia proſectò in his diſcutiendis videatur Criticorum diligentia.

^q Turbine] Turbo ventus eſt validiſſimus & vorticofus: Adeoque non tam hîc ventus, cui propriè non imperat Neptune; quàm ejus effectum, maris ſcil. commotio eſt intelligenda. Duo ſcripti habent turbida.

D'd iij;

- Parce, ferox ; latóque mari ^r tua prælia misce.
 Seducit terras hæc ^f brevis unda ^t duas.
 Te decet aut magnas magnum jactare carinas ;
 Aut etiam totis classibus esse truce[m].
 Turpe Deo pelagi , juvenem terrere natantem :
 Gloriáque est ^u stagno quolibet ista minor.
 Nobilis ^x ille quidem est, & clarus origine : sed ^y non
 A tibi ^z suspecto ducit Ulyssæ genus.
 Da veniam, serváque duos. natat ^a ille : sed ídem
 Corpus Leandri, spes mea, pendet aquis.
^b Sternuit & lumen : posito nam scribimus illo.
 Sternuit ; & nobis prospera signa dedit.
 Ecce merum nutrit ^c faustos instillat in ignes :
Crasque erimus plures, inquit, & ipsa bibit.
 Effice nos plures ^d evicta per æquora ^e lapsus ,
 O penitus toto corde recepte mihi.
^f In tua castra redi, socij desertor Amoris.
 Ponuntur ^g medio cur mea membra toro ?
 Quòd timeas, non est. ^h auso Venus ipsa favebit :
 20 ⁱ Sternet & æquoreas ^k æquore nata vias.

INTERPRETATIO.

Ignosce, save ; & exerce tua certamina in vasto aquore. Hac aqua qua separat terras est exigua. Tibi ingenti pulcrum est aut agitare ingentes naves ; aut etiam esse terribilem totis classibus. Indecorum est Deo maris pavorem incutere adolescenti nãnti ; & laus ista est inferior quovis stagno. Ille equidem est generosus, & stirpe generosâ ; sed non repetit originem ab Ulyssæ tibi invisso. Ignosce, & duos salvos præstato : ille nat ; sed corpus Leandri, & spes mea natat

in iisdem aquis. Lucerna etiam strepit ; nam scribimus illâ adnotâ. Strepsit ; & nobis fecit lata omina. Ecce nutrit immittit vinum in flammâ felices ; & ait ; cras erimus plures, & ipsa potat. Fac nos plures esse progressus per maria superata, ô proventus infixe mihi toto animo. Revertere in tua castra, desertor socij amoris. Quamobrem mei artus collocantur in medio lecto ? Non est quod reformides : ipsa Venus juvabit audentem ; & orta mari muniet iter marinum.

NOTÆ.

^r *Tua prælia*] Undas tuas, alias aliis impinge.
^f *Brevis*] Quæ aded ea non est ubi sua prælia Neptunus benè miscere possit.
^t *Duas*] Europam & Asiam.
^u *Stagno*] Id est, Gloriâ quam in quolibet turbando stagno, aut parvâ aquâ posses habere.
^x *Ille*] Leander.
^y *Non ducit*] Adedque illi insensus esse non debes.
^z *Suspecto*] Alij Neptuno suspectum volunt fuisse Ulyssæ propter Palamedem nepotem, qui ejus insidiis periit ; alij propter Polyphemum filium, ab eodem Ulyssæ, etiam

cum patris contemtu excæcatum. Ob utramque causam fuerit.
^a *Ille*] Quasi dicat, solus quidem.
^b *Sternuit*] Strepsitum ad sternutantis modum edidit.
^c *Faustos*] Faustra significantes.
^d *Evicta*] Tuis lacertis superata.
^e *Lapsus*] Gall. Ayant coulé.
^f *In tua castra*] Ad me scilicet. Metaph. à militibus.
^g *Medio*] Quod non fieret, si tu adesses.
^h *Auso*] Tibi, scilicet.
ⁱ *Sternet*] Componet ; Placabit.
^k *Æquore nata*] Ex maris spumâ orta dicitur.

Ire libet medias ipsi mihi sæpè per undas :

Sed solet hoc maribus tutius esse frutum.

¹ Nam cur, hoc vœctis ^m Phryxo Phryxique ⁿ sorore ;

Sola ^o dedit vastis fœmina nomen aquis ?

5 Forsitan ad reditum metuas ne tempora defint ,

Aut ^p gemini nequeas ferre laboris onus.

At nos ^q diversi medium cœdamus in æquor :

Obviâque in fuminis oscula demus aquis :

Atque ita quisque suas iterum redeamus ad urbes.

10 Exiguum, sed plus, quàm nihil, ^r illud erit.

Vel pudor hîc utinam, qui nos clàm cogit amare ,

Vel timidus famæ ^t cedere vellet amor !

Nunc ^t malè res junctæ ^u calor & reverentia ^x pugnant.

Quid sequar ^y in dubio est, hæc decet ; ille juvat.

15 ^z Ut semel intravit Colchos ^a Pagasæus Iason ;

Impositam celeri ^b Phasida puppe tulit.

Ut semel ^c Idæus Lacedæmona venit adulter ;

Cum ^d prædâ rediit protinus ille suâ.

INTERPRETATIO.

Sæpè mihi ipsi fert animus vadere per aquas medias : Sed hoc mare consuevit esse tutius masculis. Nam quamobrem Phryxo & germanâ Phryxi atq[ue] hoc fœcto, sola puella imposuit nomen profundis aquis ? Fortè timeas tempus ut detur ad regressum, aut non valeas tolerare molestiam duplicis laboris. At nos diffisi conveniamus in medium mare ; & suavia praebeamus concurrentia in extremis aquis. Atque ita unusquisque revertamur iterum ad suas sedes. Illud erit mi-

nimum, sed amplius quàm nihil. Utinam vel hic pudor qui nos subigit furtim amare, vel amor parvidus vellet concedere famam ! Nunc amor & pudor res male collata certant. In incerto est quid agam : hic est decorus ; ille utilis. Postquam Iason Pagasæus iniit Colchos arceps Phasida injectam in navem velocem. Postquam adulter Idæus semel accessit Lacedæmona ; ille statim reversus est cum rapinâ suâ.

NOTÆ.

¹ Nam cur] Exemplo probat mare de quo loquebatur puellis minùs favere.

^m Phryxus] Athamantis & Nepheles fuit filius, qui consensu aurei velleris ariete, Pontum, cum sorore, transfretare aggressus est.

ⁿ Sorore] Helle.

^o Dedit] Ab ipsa verò Helle(pontus dictus est.

^p Gemini] Veniendi, & abeundi, scil.

^q Diversi] Qui in diversis mundi partibus commoramur.

^r Illud] In medium æquor cœisse, ibique oscula dedisse.

^t Cedere] Ità ut Pudor Amori ; Amori omnia fama permitteret. Amori per Pudorem, fama per Amorem omnia licerant : Amor, à Pudore concessa, fama traderet ;

Pudor, qua Amor faceret, non curaret. Amori, qua fama vulgaret, contemneret : nosque addeò securi nostro palam gauderemus Amore.

^t Male] Voluptatis nostra dispendio.

^u Calor] Amor.

^x Pugnant] Quia dissuadet Pudor quod Amor imperat.

^y In dubio est] Dum Pudor & Amor pugnant, utri obsequar dubito.

^z Ut] Postquam. Innuit Hero, se à Leandro, ut à Iasone Medea, abduci velle.

^a Pagasæus] Thessalicus ; ab urbe Thessaliæ Pagasæ.

^b Phasida] Medeam ; à Phaside Colchorum fluvio.

^c Idæus] Paris ; de quo suprâ.

^d Prædâ] Helenâ.

- Tu, quàm sæpè petis quod amas, tam sæpè relinquis :
 Et quoties ^e grave fit puppibus ire, natas.
^f Sic tamen, ô juvenis tumidarum victor aquarum,
 Sic facito spernas, ut vereare, fretum.
 5 | Arte laboratæ merguntur ab æquore puppes :
 Tu tua plus remis brachia posse putes ?
 Quodd cupis, hoc nautæ ^g metuunt, Leandre, natare.
^h Exitus hîc fractis puppibus esse solet.
 Me miseram ! ⁱ cupio non persuadere, quod horror :
 10 | Sisque, precor, monitis fortior ipse meis.
 Dummodò ^k pervenias, excussâque sæpè per undas
 Injicias humeris brachia lassâ meis.
 Sed mihi, cæruleas quoties obvertor ad undas,
 Nescio quæ pavidum ^l frigora pectus habent.
 15 | Nec minùs hesternæ ^m confundor imagine noctis,
 Quamvis est sacris ⁿ illa piata meis.
^o Namque sub Auroram, jam ^p dormitante lucernâ,
 (Somnia quo cerni tempore ^q vera solent)
 Stamina de digitis cecidère sopore remissis :
 20 | Collâque pulvino nostra ferenda dedi.
 Hîc ego ventosas nanthem delphina per undas
 Cernere non dubiâ sum mihi visa fide.

INTERPRETATIO.

Tu tam sæpè deferis quod amas, quàm sæpè inuisi: & quoties durum est navibus progredi, natas. Vide tamen, ô juvenis domitor aquarum turbatarum, ita contemnas mare, ut timeas. Naves artificiose constructæ obvertunt mari: credasne tuos lacertos amplius valere quam remos? Quod optas natare, Leandre, nauta hoc timent. Hac fors consuevit esse navibus elisis. Me infelicem! opto non efficere quod moneo: & oro ipse sis animosior meis preceptis; Dummodò pertingas, & immittas humeris meis lacertos defessos sæpè agitados per aquas. Sed quoties converto oculos ad aquas glaucas, nescio qua frigora meum occupant cor trepidum. Nec minùs turbor simulacris noctis hesternæ, quanquam illa est piata meis sacris. Namque sub Auroram, lampade jam extinctâ, (quo tempore somnia certa solent videri) fila exciderunt digitis laxatis somno: & præbui nostras cervices sustinendas pulvino. Hîc ego sum mihi visa fide haud incertâ aspicere delphinum natantem per aquas ventis agitatas;

NOTÆ.

- ^e *Grave*] Id est, navibus periculofum.
^f *Sic*] Repetitione movet affectum.
^g *Metuunt*] Quia tantum post naufragium natatu maria conantur trajicere.
^h *Exitus hic*] Enimverò navibus fractis, perturbatum mare natare nautæ coguntur.
ⁱ *Cupio*] Quia, per Amoris impatientiam, Leandrum, etiam turbato mari, vellet venire.
^k *Pervenias*] *Ad me* scil.
^l *Frigora*] Ex metu.
^m *Confundor*] *Somnio turbor.*
ⁿ *Illâ*] Imago scil. noctis, aut somnium: non nox, ut existimavit Hubertinus. Solebant verò, ut somniis prænuntiata mala averterent, Diis sacra facere.
^o *Namque*] Somnium enarrare instituit.
^p *Dormitante*] Id est, propemodum deficiente; quemadmodum, consumto oleo, evanire solet.
^q *Vera*] *Vera significantia*: quæ tamen quatenus vera non ineptè videri possint longum esset definire.

Quem,

Quem, postquam bibulis illisit fluctus arenis,
Unda simul ^r miserum vitæque deseruit.
Quidquid id est, timeo. nec tu mea somnia ride :
Nec nisi tranquillo brachia crede mari.
5 Si tibi non parcis, dilectæ parce puellæ :
Quæ nunquam, nisi te sospite, sospes erit.
Spes tamen est fractis vicinæ pacis ^r in undis.
Tum placidas tuto pectore finde vias.
Interea, nanti quoniam freta pervia non sunt ,
10 Leniat invisas litt' a missa moras.

INTERPRETATIO.

<i>Quem, postquam unda afflixit bibulo sabulo, aqua & vita simul destituit infelicem.</i>	<i>incolumi. Spes tamen datur quietis mox futura in fluctibus aliquatenus sedatis. Tum</i>
<i>Quidquid id est metuo: nec tu contemne mea somnia: nec committe lacertos nisi mari quieto. Si tibi non indulges, indulge amata puella, qua nunquam eris incolumis nisi te</i>	<i>scinde iter quietum securo pectore. Interea, quandoquidem maria non sunt aperta nantanti, epistola transmissa mulceat moras odiosas.</i>

N O T A.

^r <i>Miserum</i>] Delphinum scil. quo Leander repræsentatur.	ponere, deinde per <i>fractis</i> violenter agitatae undas intellexeris; ut tantam perturbacionem necessario consequi debeat tranquillitas.
^r <i>In undis fractis</i>] Id est, quæ jam non ita intumescunt. Nisi in per ex malueris ex-	

EPISTOLA VIGESIMA.

ARGUMENTUM.

Profectus ad sacra Diana Acontius, qua in Delo, insula maris Ægei, omnium Cycladum clarissima, frequenti virginum conventu celebrabantur, in amorem Cydippes, puella nobilis, adolescens exarsit. Sed cum illam ob generis imparitatem non auderet sollicitare, novam commentus fraudem, in pulcherrimo pomo scripsit duos hosce versus: Juro tibi sanè per mystica sacra Dianæ, Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram, atque illud ad pedes puella projecit: qua fraudis inscia, cum imprudens legeret, paciscitur cum Acontio. Nam, qua ante Deos in templo Delia Diana dicerentur, rata esse, lex erat. Cum autem paulo post pater, hujusce rei inscius, illam alij desponderet, subita febre correpta est. Quare hac epistola Acontius conatur eidem persuadere, hunc morbum à Diana immissum esse: propterea quod non impleret, qua Dea prasente promississet.

ACONTIUS CYDIPPÆ.

^b **P** One metum: ^c nihil hîc iterum jurabis amanti.
Promissam satis est te semel esse mihi.

INTERPRETATIO.

M Itte timorem: nihil hic denud jurabis | amanti. Sufficit te mihi esse sponsam semel.

N O T A.

^a <i>Acontius</i>] Juvenis fuit ex insulâ Ccâ, in mari Ægæo.	formulam contineret. ^c <i>Nihil hic jurabis</i>] Ut antea fecisti, in templo Diana, ubi contra animi tui propo-
^b <i>Pone metum</i>] Ne verearis hanc meam epistolam legere, quasi aliquam juramenti	

litum fidem mihi tuam obstrinxisti.

E c

- Perlege : discedat ^d sic corpore ^e languor ab ^f isto ,
 Qui meus est, & ullâ parte dolente, dolor.
 Quid pudor ^h ora subit ? nam, sicut in æde Dianæ ,
 Suspicio ingenuas erubuisse genas.
 5 Conjugium pactamque fidem, non crimina, posco :
ⁱ Debitus ut conjux, non ut adulter, amo.
 Verba ^k licet repetas, quæ ^l demtus ab arbore fœtus.
 Pertulit ad castas, me jaciente, manus ;
 Invenies illic ^m id te spondere, quod opto ,
 10 ⁿ Te potiùs, virgo, * quàm meminisse Deam.
 Nunc quoque ^o idem timeo : sed ^p idem tamen acriùs illud
 Assumfit vires ; auctâque ^q flamma ^r morâ est.
 Quique fuit nunquam parvus, nunc tempore longo ,
 Et ^s spe, quam dederas tu mihi, crevit amor.
 15 Spem mihi tu dederas : meus hic tibi credidit ardor
 Non potes ^t hoc factum teste negare Deâ.
 Adfuit, & præsens, ut ^u erat, tua verba notavit :
 Et visa est motâ dicta probasse comâ.

INTERPRETATIO.

Perlege : sic morbus tuus, qui est meus dolor, aliquo membro tuo afflicto, abeat ab isto tuo corpore. Quamobrem rubor irrepit in vultum ? Nam conjicio genas verecundas rubore suffusas fuisse, sicut in templo Diana. Peto connubium & fidem promissam non flagitia : amo ut conjux legitimus, non ut adulter. Quamvis denud proferas voces, quas fructus raptus ab arbore pertulit ad tuas manus pudicas, me mittente ; ibi comperies te illud polliceri, quod cupio te, vir-

go, potiùs recordari quàm Deam. Nunc etiam metuo idem ; sed tamen illud idem vehementius collegit vires ; & ignis crevit tempore. Et amor qui nunquam fuit levis, nunc auctus est proluxâ morâ, & spe quam tu mihi feceras. Tu mihi spem feceras : hic meus amor tibi fidem adhibuit ; non tibi licet inficiari hoc actum esse Deâ consciâ. Interfuit & ut aderat, observavit tuas voces : & visa est prolata approbasse capillis agitatâ.

NOTÆ.

- ^a Sic] *Ut tu legeris*, scil. De isto genere jam sæpè vidimus.
^e Languor] Febris.
^f Isto] Tuo.
^g Ullâ parte dolente] Id est, si aliquâ tui parte agrotaveris. Dicit se ægrotante dominâ pariter ægrotare.
^h Ora] Alij habent *antè*.
ⁱ Debitus] *Ex pacto legitimus ; modoque debito, & honesto. Ut sponsus.*
^k Licet] *Licetum est.*
^l Demtus ab arbore fœtus] *Pomum ; in quo versus, de quibus in argumento, Acontius scripserat.*
^m Id te spondere] *Matrimonium scil.*
ⁿ Te potiùs] *Ut, scil. promissa serves, mi-dique nugas.*
^o Quàm meminisse Deam] *Quia ab eâ immixtam febrem auctum iri metueret.*

- ^o Idem] *Ne, scilic. amoris meo nolui respondere.*
^p Idem tamen] *Istud non videntur omninò exposuisse, quidam quos vidi, Interpretes. Referendum istud idem ad opto. Votum & desiderium suum, (ut ejus quod pollicita erat matrimonij recordaretur Cydippe, adeoque amorem suum summisce vires, atque crevisse testatur Acontius.*
^q Flamma] *Amor.*
^r Morâ] *Tempore.*
^s Spe] *Ea verò fovet Amorem, qui desperatione sæpiùs extinguitur.*
^t Hoc factum] *Matrimonij sponsonem intellige.*
^u Erat] *Erant in Puteaneo & Patavino legitur : quod optimo sensu ad verba refertur, quæ inficia pronuntiavit Cydippe, quælia erant intellexit Diana.*

Deceptam dicas nostrâ te fraude licebit :

Dum fraudis nostræ causa feratur amor.

Fraus mea quid petiit, nisi uti tibi jungerer uni ?

* Id me, quod quereris, conciliare potest.

5 ¶ Non ego ² naturâ, nec sum tam callidus usu :

Solertem tu me, (crede) puella, ^a facis.

Te mihi compositis ^b (si quid tamen egimus) à me

Adstrinxit verbis ingeniosus Amor.

Dictatis ab eo feci ^c sponsalia verbis :

10 ^d Consultoque fui juris amore vaser.

Sit fraus huic nomen facto ; dicarque dolosus :

^e (Si tamen est, quod ames velle tenere, dolus.)

^f En iterum scribo, mittoque rogantia verba.

Altera fraus hæc est : quodque queraris, habes.

15 Si noceo quod amo ; fateor, sine fine nocebo ;

Teque petam : caveas tu licet ipsa peti.

Per gladios alij placitas rapuere puellas :

Scripta mihi cautè littera crimen erit ?

I N T E R P R E T A T I O.

Tibi dabitur dicere te delusam fuisse nostro dolo, modo amor dicatur causa doli nostri. Quid quasvit meus dolus, nisi ut tibi soli conduceret ? Illud quod arguis potest me tibi adjungere. Ego non sum tam versutus naturâ, nec experienciâ : tu, (crede) puella, me facis ingeniosum. Amor solers colligavit te mihi verbis à me constructis, (si quid tamen prastitimus.) Scripsi sponsalia vocibus ab eo suggestis ; & fui juris peritus amore

interrogato. Dolus sit nomen huic facinori ; & dicar fraudulentus (si tamen fraus est velle possidere quod ames.) Ecce denud scribo, & mitto verba precantia. Hic est alter dolus ; & habes quod expostules. Si officio quia amo ; confiteor, semper officiam ; & te requiram ; quamvis tu ipsa fugias requiri. Alij abstulerunt amatas puellas per enses ; epistola à me callide exarata erit flagitium ?

N O T A.

* Id me] Distichon hoc valdè mendosum, aut Ovidianæ venæ non esse censuit clar. Heinſius : quod tamen itâ commodissimè exponi posse arbitror. Id, nempe tibi jungi, quod tibi querimonia causam prastituisse putas, idipsum est quod potest nos conciliare. More suo in ambiguo ludit Ovidius : Enimverò per matrimonium conjunguntur corpore & conciliantur, qui fortè animo sunt valdè alieni.

¶ Non ego] Amorem, non sc, fraudis autorem facit.

² Naturâ] Versutus dicitur, cujus per naturam mens celeriter versatur ; Callidus verò, cujus, tanquam manus opere, sic animus usu concalluit.

^a Facis] Quasi dicat, non sum.

^b Si quid] Versum, quibus Cydippen

deceperat, autorem vult videri Amorem.

^c Sponsalia] Versus illos intelligit, quibus futurarum nuptiarum repromissio, quam faceret Cydippe continetur. *Les fiançailles.*

^d Consultoque] Jurisperito Amore interrogato, qui me nuptiarum solemnia verba docuit, vaser fui.

^e Si tamen] Acutus est ubique Ovidius. Hic Acontij fraudem falsâ definitione diluere nititur.

^f En iterum] Vide quàm ingeniosè priorem in scribendo super pomo Acontij fraudem cum posteriori epistolæ scriptione confundat ; atque utrobique idem crimen quasi ex Cydippes personâ supponat ; ut ex eo quod in posteriori nullum videatur, tacitè in priori nullum esse concludatur.

E e ij

- Dî faciant, & possim plures imponere ^b nodos !
 Ut tua sit nullâ libera parte fides.
 Mille doli restant : cliyo ¹ sudamus in imo.
 Ardor inexpertum ^k nil sinet esse meus ,
 Sit dubium, possisne capi ; ^l captabere certè.
^m Exitus in Dîs est : ⁿ sed capiere tamen.
^o Ut partem effugias, non omnia ^p retia falles :
 Quæ tibi, quàm credis, plura tetendit Amor.
 Si non proficiant artes, veniemus ad arma ;
 Inque ^q tui cupido rapta ferêre sinu.
 Non sum, qui soleam Paridis reprehendere factum :
 Nec quenquam ; qui, ^r vir possit ut esse, ^r fuit.
^t Nos quoque : sed taceo. mors hujus pœna rapinæ
^u Ut sit, erit, quam te non habuisse, ^x minor.
^y Aut esses formosa minùs, peterêre modestè.
 Audaces ^z facie cogimur esse tuâ.
 Tu facis ^a hoc, oculique tui ; quibus ignea cedunt
 Sidera ; qui flammæ causa fuêre meæ.

INTERPRETATIO.

*Utinam per Deos mihi liceat te pluribus
 nodis implicare ! ut tua fides nullo modo sit
 soluta. Mille fraudes supersunt ; hæremus
 in collis aditu. Amor meus nihil patietur
 intentatum. Incertum sit an possis capi ;
 certè captaberis. Eventus est penes Deos :
 sed tamen capieris. Quamvis evites par-
 tem, non tamen eludes omnes castes quos a-
 mor tibi posuit plures quàm veris. Si doli
 nō prosint, recurreremus ad armâ ; & correpta*

*abduceris in gremio tui avido. Non sum qui
 consueverim carpere admissum Paridis ; nec
 ullum, qui fuit vir ut possit esse. Nos quoque
 te rapiemus : sed silentio premo. Quamvis
 interitus sit merces hujus raptus, minùs erit
 gravis quam te caruisse. Vel esses minùs
 pulcra, poscereris modestè : cogimur esse te-
 merarij formâ tuâ. Tu hoc præstas, & tui
 oculi, quibus astra radiantia sunt inferio-
 ra, qui fuerunt causa mei ardoris.*

NOTÆ.

^b Possim plures] Plures possim tibi ponere
 nodos. Moreti codex venustè. Heinsius.

^h Nodos] Ad fidem tuam adstringendam.
 Unum posuerat cùm dolo Cydippen ad ju-
 randum induxerat.

ⁱ Sudamus] Quasi diceret, in primo limi-
 ne ineptè substititi ; jam progrediar, aliaque
 tentabo.

^k Nihil sinet] Donec vobis meis, teque
 potiar.

^l Captabere] Captare est conari accipere.
 Tascher de prendre & d'avoir.

^m Exitus in Dis est] Penes Deos est ; qui
 qualem daturi sint finem, ignora.

ⁿ Sed capiere] Est quasi ejus, quod dixit,
 correctio, exitum in Dis esse : ut ipsi Amo-
 ris impetu minores esse videantur.

^o Ut] Quamvis.

^p Retia] Metaphorâ à Venatoribus sum-

tâ, in manus suas venturam tandem Cydip-
 pen dicit Acontius.

^q Tui cupido] Alij meo cupido ; multi
 mei cupido ; Heinsius legit meo cupidi.

^r Vir possit ut esse] Quis verò damnaverit
 eum qui vir esse cupiat ? At verò alius seu-
 sus est : atque is damnari debet qui vir &
 fortis & audax est, ut per vim maritus cu-
 jusquam fiat puellæ.

^s Eui] Vir scil. fortis, &c.

^t Nos quoque] Deest verbum ; sed intel-
 ligitur Acontium quoque Virum sese præ-
 bere velle, Cydippenque rapturum.

^u Ut] Quamquam.

^x Minor] Pœna scil.

^y Aut] Quantus est in hâc oratione im-
 petus ! Vel ex istâ voculâ intelligitur.

^z Facie] Pulcritudine.

^a Hoc] Ut simus audaces, &c.

- Hoc flavi faciunt crines, & eburnea cervix ;
^b Quæque precor veniant in mea colla manus :
 Et decor, & vultus ^c sine rusticitate pudentes :
 Et, ^d Thetidi quales vix rear esse, pedes.
 5 Cætera si possem laudare, beatior essem :
 Nec dubito, totum quin sibi par sit opus.
 Hac ego compulsus, non est mirabile, formâ ,
 Si ^e pignus volui vocis habere tuæ.
 Denique, ^f dum captam tu te cogare fateri ,
 10 Infidiis esto ^g capta puella meis.
 Invidiam patiar : passo ^h sua præmia dentur.
 Cur suus à tanto crimine fructus abest ?
 1 Hesionen ^k Telamon, Brestida cepit Achilles :
 Utraque victorem victa secuta suum.
 15 1 Quamlibet accuses, & sis irata licebit ;
 Iratâ liceat dum mihi posse frui :
 Idem, qui facimus, factam ^m tenuabimus iram :
 Copia ⁿ placandi sit modò parva tui.
 Ante tuos flentem liceat consistere vultus :
 20 Et liceat lacrymis addere verba suis.

INTERPRETATIO.

Capilli flavi hoc præstant, & collum candidum ; & manus quæ oro implicent mea colla : & gratia, & facies pudica sine asperitate ; & pedes, quales agrè credam habere Thetidem. Si liceret celebrare reliqua, essem felicior : nec sum incertus, quin totum opus sit sibi simile. Non est novum si ego permotus hâc tuâ pulcritudine expetivi habere pignus tuæ vocis. Denique dummodò tu inducaris agnoscere te correptam, esto puella correpta dolus mei. Feram odium ; merces sua

concedatur ferenti. Quamobrem tantum scelus suâ caret utilitate ? Telamon rapuit Hesionen, Achilles Brestida ; utraque superata comitata est suum victorem. Licebit quantumvis arguas, & sis infensâ ; modò mihi liceat gaudere infensâ. Nos iidem qui movemus iram, minuemus iram ; modò concedatur exigua facultas tui mulcenda. Concedatur lacrymantem flere coram tuis oculis ; & detur adhibere voces suis lacrymis :

NOTÆ.

^b Quæque] Plurimi quasque.

^c Sine rusticit.] Ineptus est etiam & rusticus quidam pudor.

^d Thetidi] Cujus tamen candidissimi fuerunt pedes ; nam ab Homero ἀρρηστὰ δicitur. Fuit autem Thetis Nerei filia, Achilles mater.

^e Pignus] Matrimonij sponsonem in pumo scriptam.

^f Dum] Modò ut. Gall. Pourvuë que.

^g Capta] Vi, & quàm ingeniosè in vocum ambiguitate ludat, facilè captam, seu deceptam se fateretur Cydippe ; non item captam seu obligatam, ut Acontio nubere teneretur.

^h Sua præmia dentur] Mihi nubas.

ⁱ Hesionen] Laomedontis fuit filia, Telamoni in Trojæ expugnatione idèò data, quòd Pergama primus conscendisset.

^k Telamon] Eaci fuit filius, Herculis in expugnatione Trojæ socius, unus etiam ex Argonautis.

^l Quamlibet] Quantumvis, quantumlibet. Gall. Plaignez-vous de moy tant qu'il vous plaira.

^m Tenuabimus] Minuemus. Gall. Nous vous appaiserons.

ⁿ Placandi] Meliores cum Puteaneo placandi. Rectè. Alterum placanda Latine vix dicitur. Heinsius. Optimè.

- Utque solent famuli, cū verbera sæva verentur,
Tendere submissas ad tua crura manus.
° Ignoras tua jura. P voca. cur arguor absens?
Jamdudum dominæ more venire jube.
5 Ipsa meos scindas licet impetiosa capillos,
Oraque sint digitis livida facta tuis;
Omnia perpetiar: tantū fortasse timebo,
Corpore lædatur ne manus ista meo.
Sed neque ° compedibus, nec me compeſce catenis:
10 Servabor firmo vinctus amore tui.
Cū benè se quantūque volet satiaverit ira;
Ipsa tibi dices, *Quam patienter amat!*
Ipsa tibi dices, ubi videris omnia ° ferre;
Tam benè qui servit, serviat iste mihi.
15 Nunc reus infelix absens agor: & mea, cum sit
Optima, non ullo causa tuente perit.
° Hoc quoque, ° quod jus est, ° sit scriptum injuria nostrum
° Quod de me solo ° nempe queraris, habes.
° Non meruit ° falli mecum quoque ° Delia. si non
20 Vis mihi promissum reddere, redde Deæ.

INTERPRETATIO.

Et ut solent servi, cū timent flagra rigida, porrigere manus victas ad tuos pedes. Nescis tua jura: arcesse: quamobrem absens accusor? Impera accedere more jamdiu domina. Quamvis tu aspera laniēs meos crines, & facies sit facta fusca tuis digitis; perferam omnia; solummodo metuiam, ne foris manus tua violeatur meo corpore. Sed nec me coërceas compedibus, neque vinculis; custodiar constrictus valido amore tui. Postquam ira se benè expleverit & quantū

libueris, ipsa tibi dices, Quam toleranter amat! Postquam adverteris me omnia pati, ipsa tibi dices, Iste qui tam benè servit, mihi serviat. Nunc miser absens arguor; & quamvis causa mea sit iustissima, profligatur ne mine eam defendente. Hoc quoque, scriptum nostrum quod est jus, sit injustitia; nimirum habes quod queraris de me solo. Delia non digna est decipi quoque mecum: si nolis mihi prestare pollicitum, prestatio Dea.

NOTÆ.

° Ignoras] Se servum esse significat.
P Voca] Quia non debes damnare nisi citatâ parte, explicat bonus aliqui commentator. Non bene, meo quidem judicio, ut sequentia satis demonstrant. Sed sensus est, Non jure tuo in servum useris, qua absentem accuses, cū ipsum vocare, presentemque malè multare liceat.
° Compedibus] Quibus retinentur fugitivi servi.
° Ferre] Me scil.
° Hoc quoque] Variant equidem hoc in loco codices; plerique tamen cū in sensum bonum confpirent, quamobrem totum hoc distichon adulterinum crediderit clariss. Heinſius, planè non video.

° Quod jus est] Nempe ille etiam est in culpâ, qui, alterius jussu, malè aliquid facit.
° Sit scriptum] Illud scriptum nostrum in pomo, sit injuria in te.
° Quod de me solo] Istud non intellexit Antonius, nec exposuit Hubertinus: Ironice pronuntiandum esse arbitror, ut intelligat Acontius, non de se, sed de Amore esse querendum.
Y Nempe] Ironiæ vox maximè apta.
° Non meruit] Jam scio ad rem venit.
° Falli] Falluntur, aut falli dicuntur Dij, cū ea quæ, iis testibus, promittimus, postea non præstamus.
° Delia] Diana; à Delo insulâ, ubi nata, & culta dicitur.

Adfuit ; & vidit, cum tu ^c decepta ^d rubebas :

Et ^e vocem memori condidit aure tuam.

Omina ^f re ^g careant. nihil est violentius ^h illâ ,

Cùm sua, ⁱ quod nolim, numina læsa videt.

5 ^k [Testis erit ^l Calydonis aper. ^m nam scimus, ut illo

Sit magis in ⁿ natum sæva reperta parens.]

Testis & ^o Aëtaon, quondam fera creditus ^p illis,

Ipse dedit leto cum quibus ante feras.

Quæque superba ^q parens, saxo per corpus oborto ,

10 Nunc quoque ^r Mygdoniâ flebilis adstat humo.

Hei mihi, Cydippe! timeo tibi dicere verum ;

Ne videar ^t causâ falsa monere meâ :

Dicendum tamen est : ^t hoc est (mihi crede) quod ægra

Ipso nubendi tempore sæpè jaces.

15 Consulit ipsa tibi ; neu sis perjura laborat :

Et salvam ^u salvâ te cupit esse fide.

I N T E R P R E T A T I O .

Adfuit, & aspexit, cum tu delusa erubescer-
bas ; & servavit aure memori verba tua.
Præfagia sint sine effectu ; nihil est impetuo-
sius illâ, quando, quod nolim, cernit sua nu-
mina spreta. Aper Calydonius erit testis :
nam novimus quomodo mater sit inventa
crudelior in filium quàm ille. Testis etiam
Aëtaon, olim fera habitus illis canibus cum
quibus ipse prius feras morti tradidit. Testis

quoque mater arrogans qua, petrâ per cor-
pus subortâ, nunc etiam miserabilis manet
terrâ Mygdoniâ. Hei mihi Cydippe ! vereor
tibi verum proferre, ne videar vana com-
memorasse commodi meo. Attamen profe-
rendum est : hoc est (mihi crede) quod sæpè
agrotâ decumbis ipso nubendi tempore. Illâ
tibi cavet ; & operam dat ne sis perjura ;
& cupit te esse incolumem fide intemeratâ.

N O T Æ.

^c Decepta] Verbis in pomo scriptis capta.

^d Rubebas] Quod consciz mentis, quo-
cumque tandem modo, signum est.

^e Vocem] Cum te futuram uxorem meam
jurasti.

^f Re] Effectus.

^g Careant] Quasi dicat, Nihil tibi à Dianâ
malè eveniat.

^h Illâ] Dianâ.

ⁱ Quod nolim] Sibi nempe Cydippen spon-
sam cupiebat.

^k Testis erit] Barbarum & insulsum hoc
distichon, iudicio suo, ex scholio quopiam
confutatum esse putat Heinſius.

^l Calydonis aper] Hunc, irâ Dianæ ab
Oeneo in sacrificiis neglectâ, regionis va-
standæ causâ immisſum, antè vidimus.

^m Nam scimus] Quidam codices habent,
sic savus : quod, miror cur non assumſerit
Heinſius, cum versus insulſitatem, quam di-
xerit maximam, tollat.

ⁿ Natum] Meleagrum ; de quo in Deia-
uirâ.

^o Aëtaon] De eo in cervum irâ Dianæ
mutatum, & à canibus suis laceratum postea
in metam. videbimus.

^p Illis] Canibus vel sociis : quod ex ſe-
quenti versu intelligitur.

^q Parens] Niobe est, Tantali filia, quæ,
cùm ex Amphione plurimos genuiſſet libe-
ros, sese, fœcunditate, Latonæ præponere
non dubitavit : quamobrem, interfectis om-
nibus liberis, ipsâ, Deæ irâ, in saxum trans-
formata est. Quâ de re fuſius in Metam.

^r Mygdoniâ] Regio est minoris Asiæ, ubi
mons Sipylus, quem frequentasse Nioben vi-
debimus postea in Metamorph.

^t Causâ meâ] In meum commodum.

^t Hoc est] Id est, Dianæ perjurio violatæ
numine evenit.

^u Salvâ] Perjurio non violatâ.

- Inde fit, ut, quoties existere perfida tentas,
 Peccatum toties corrigit illa tuum.
 Parce ^x movere feros animosæ virginis arcus.
 Mitis adhuc fieri, si patiare, potest.
 5 Parce, precor, ^y teneros corrumpere febribus artus.
 Servetur facies ista fruenda mihi.
 Serventur vultus ad nostra ^z incendia nati:
 Quique subest niveo lætus in ore ^a rubor.
 Hostibus è si quis, ne fias nostra, repugnat,
 10 ^b Sic fit, ut ^c invalida te solet esse mihi.
 Torquetur ex æquo, vel te ^d nubente vel ægrâ;
 Dicere nec possum, quid ^e minus ipse velim.
^f Maceror interdum, quod sim tibi causa dolendi:
 Teque meâ lædi calliditate puto.
 15 In caput hæc nostrum dominæ perjuria quæso
 Eveniant: pœnâ tuta sit illa meâ.
 Ne tamen ignorem, quid agas; ad ^g limina crebro
 Anxius huc illuc dissimulanter eo.
 Subsequor ancillam furtim famulûmve, requirens
 20 Profuerint somni quid tibi, quidve cibi.
 Me miserum! quodd non medicorum ^h iussa ministro,
ⁱ Effingoque manus, infideoque toro.
 Et rursus miserum! quodd, me procul inde remoto,
 Quem minimè vellem, forsitan ^k alter adest.

INTERPRETATIO.

Inde oritur ut quoties conaris esse infida, illa toties arguit crimen tuum. Noli concutere favos arcus virginis generosa. Potest adhuc fieri lenis si velis. Noli quæso perdere membra mollia febribus: isti cultus custodiantur mihi possidendi. Custodiantur facies facta ad nostros ardores; & rubor virum qui subest in vultu candido. Si aliquis ex hostibus meis obnititur ne fias nostra; sic fit, ut consuevi esse te agrotâ. Crucior pariter vel te nubente, vel te invalidâ: nec possum ipse dicere quid minus cupiam. Crucior nonnun-

quam quod sim tibi cāsa morbi: & credo te affigi meâ versutiâ. Hac, oro, perjuria domina cadant in nostrum caput, illa sit secura meo supplicio. Ne tamen nesciam quis sit tuus status; sapius sollicitus hac illuc occultè accedo ad tuas fores. Sector occultè famulam vel servum petens quantum te somni, vel quantum cibi juverint. Me infelicem! quodd non porrigo qua medici imperaverunt, & demulceo manus, & lectum premo: Et iterum infelicem! quodd, me procul inde repulso, alius fortè adest, què minimè cuperem.

NOTÆ.

- ^x Movere] In te convertere.
^y Teneros] Tuos scil.
^z Incendia] Amorem.
^a Rubor] Febri verò sincerus color corrumpitur.
^b Sic] Pessimè scil. se ex febris Cydippes magno affici dolore innuit.
^c Invalidâ te] Te agrotante.
^d Nubente] Alij quàm mihi scil.

- ^e Minus] Vel alij nugas, vel agrotas.
^f Maceror] Doleo.
^g Limina] Tua scil.
^h Iussa] Medicinas scil. & remedia.
ⁱ Effingoque] Id est, demulceo, levitèrque tergeo: quo sensu Poëta noster alibi, itemque Virgilius & Cicero usurpaverunt.
^k Alter] Sponsus scil.

Ille

- Ille manus istas & fingit, & assidet ægræ,
¹ Invisus Superis, cum Superisque mihi.
 Dúmque suo tentat salientem pollice venam;
 Candida ^m per causam brachia sæpè tenet:
 5 Contre&atque sinus; & forsitan oscula jungit.
 Officio merces plenior ista suo est.
ⁿ Quis tibi permisit nostras ^o præcidere messes?
^p Ad sepem alterius quis tibi ^q fecit iter?
 Iste sinus meus est: inea turpiter oscula sumis.
 10 A mihi promisso corpore tolle manus.
 Improbe, tolle manus. quam tangis, nostra futura est.
 Postmodò si facias istud, adulter eris.
 Elige de ^r vacuis, quam non sibi vindicet alter.
 Si nescis, dominum res habet ^r ista suum.
 15 Nec mihi credideris: recitetur ^r formula pacti.
 Neu falsam dicas esse; face ^u ipsa legat.
 Alterius thalamo, tibi nos, tibi dicimus, exi.
 Quid facis hîc? exi. non vacat ^x iste torus.
 Nam quod habes & tu ^y humani verba altera ^z pacti;
 20 Non erit idcirco par tua causa meæ.

INTERPRETATIO.

Ille odiosus Divis & mihi cum Divis demulcet manus istas, & assidet agrotanti. Et dum scrutatur pollice suo venam mian-tem; sæpè tractat lacertos niveos per causam; & tangit pectus; & fortè fugit suavia. Istud præmium est majus officio suo. Quis tibi concessit decerpere nostras messes? Quis tibi viam struxit ad sepem alterius? Istud pectus meum est; impudice, carpis mea suavia. Remove manus à corpore mihi sponso. Remove manus, proterve, quam tan-
 gis ventura est nostra. Si postmodo istud agas, eris adulter. Elige de liberis, quam alter non suam asserat. Si ignoras res ista habet dominum suum. Nec mihi fidem adhibueris; pronuntietur formula conventi. Et ne dicas fuisse deceptam, fac ipsa legat. Nos tibi, tibi dicimus egredere cubiculo alterius. Quid hic agis? Egredere, iste lectus non est vacuus. Nam quod tu etiam habes verba alia conventi; tua causa non eris idèd aqualis mea.

N O T Æ.

- ¹ Invisus Superis] Diana præsertim, quod ille contra fidem à te datam, matrimonio tibi jungi postulat.
^m Per causam] Id est, specie tentandi venam. Gall. Sous le prétexte de vous tâter le pouls.
ⁿ Quis tibi] Rivalem alloquitur.
^o Præcidere] Quidam præcerpere, vulgati decerpere, alij aliter.
^p Ad sepem] Alij ad spem: minùs bene.
^q Fecit iter] Ut ejus audeas messem demetere. Negant & increpant ejusmodi interrogaciones.
^r Vacuis] De iis puellis, quas sponsus nul-
 lus sibi devinxerit; nullus occupaverit.
^r Ista] Cydippe.
^r Formula] Versus, scil. de quibus in argumento.
^u Ipsa] Ut, scilicet, Acontio fidem suam de novo obstringat.
^x Iste] Domina mea Cydippes, qui meus est.
^y Humani] Quod non testibus, aut approbantibus Diis, imò aversâ Dianâ præsertim, intercessit.
^z Pacti] A patre infcio desponsatam Cydippen in argumento vidimus.

- ^a Hæc mihi se pepigit : pater hanc tibi, ^b primus ab illa :
Sed propior certè, quàm pater, ipsa sibi est.
Promisit pater hanc : hæc ^c adjuravit amanti.
Ille homines, hæc est ^d testificata Deam.
- 5 ^e Hic metuit mendax, timet ^f hæc perjura vocari.
Num dubites, hic sit major, an ille metus?
Denique, ut amborum conferre pericula possis,
Respice ad eventus : hæc ^g cubat ; ille valet.
Nos quoque dissimili ^h certamina mente subimus.
- 10 ⁱ Nec spes par nobis, nec timor ^j æquus adest.
Tu ^k petis ex tuto : gravior mihi morte ^l repulsa est :
Idque ego jam, quod tu ^m forsan amabis, amo.
Si tibi justitiæ, si recti cura fuisset ;
Cedere debueras ⁿ ignibus ipse meis.
- 15 Nunc quoniam ferus hic pro causa pugnat iniqua ;
^o Ad quid, Cydippe, littera nostra redit ?
Hic facit ut jaceas, & sis suspecta Dianæ.
Hunc tu, si sapias, limen adire vetes.
- ^p Hoc faciente subis tam læva pericula vitæ.
- 20 Atque utinam pro te, qui movet illa cadat !

INTERPRETATIO.

Hæc se devinxit mihi : pater alter ab illa
tibi hanc promisit : Sed profecto ipsa sibi est
propinquior quàm pater. Pater pepigit hanc :
hæc juravit amanti. Ille testes adhibuit
homines, hæc Deam. Hic timet dici fallax,
hæc metuit appellari perjuram. Annon sis in-
certus, hic non ille timor sit major ? Denique
ut possis comparare discrimina amborum,
converte animum ad exitus : hæc jacet, ille
firmè utitur valetudine. Nos quoque pu-
gnam inimus dispari animo ; Nec spes no-
bis est æqualis, nec metus similis. Tu ambis

securè ; repudiatio est mihi molestior interi-
tu. Et ego jam diligo, quod tu fortè diliges.
Si tu, aequi si iusti amor tenuisset ; tu ipso de-
bueras cedere meis amoribus. Nunc quan-
doquidem hic inhumane certat pro causâ
injusta ; quò spectat Cydippe nostra epistola?
Hic causa est ut agrotas, & sis invisa Dia-
na. Si sapias, tu prohibeas hunc accedere
ad fores. Dum facit, tuis tam crudelia dif-
fermina vitæ. Atque utinam ille pro te oc-
cumbat qui illorum causa est !

NOTÆ.

- ^a Hæc] Cydippe.
^b Primus] Non dicit primus omnino, sed
primus ab illa.
^c Adjuravit] Pro valde aut omnino ju-
ravit : quod multò amplius est quàm pro-
mittere.
^d Testificata] In testimonium vocavit.
^e Quo scilicet citam simplici utitur testi-
monio.
^f Hic] Cydippes pater.
^g Hæc] Cydippe.
^h Cubat] Febri lecto affixa.
ⁱ Certamina] Ad obtinendam Cydippen.
^j Equus] Par ; Æqualis.

- ^k Petis ex tuto] Quid hoc sibi velit ex
opposito intelligitur: quasi dicat, Nihil mali
tibi ex repulsâ imminet.
^l Repulsa] Matrimonialis scil.
^m Forsan amabis] Adeoque forsan non
amabis.
ⁿ Ignibus] Annotibus.
^o Ad quid] Quasi dicat, Vides quò spectet
mea epistola ; vides me tibi bene consulere,
qui te ex injustis manibus eripiam.
^p Hoc faciente] Illo meo rivali ad te ve-
niente, & conjugium tuum petente.

- Quem si reppuleris, nec quem Dea damnat, ¹ amaris,
 Et tu continuò, certè ego salvus ero.
 Siste metum, virgo : ² stabili potiùs salute.
 Fac modò polliciti conscia templa ³ colas.
 5 Nec bove maculatq. caelestia numina gaudent ;
 Sed, quæ præstanda est ⁴ & sine teste, fide.
 Ut valeant alix, ferrum patiantur & ignes :
 Fert aliis tristem succus amarus opera.
 Nil opus est istis ; tantum perjuriam vita :
 10 Teque simul serva, meque, datamque fidem.
 Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ :
⁵ Exciderint animo fœdera lecta tuo.
 * Admonita es modo voce mea, modo * cassibus istis ;
 Quos quoties tentas ⁶ fallere, ⁷ ferre soles.
 15 His quoque vitatis, ⁸ in partu nempe rogabis.
 Ut tibi luciferas offerat illa manus.

INTERPRETATIO.

Quem si rejeceris, nec amaveris quem Dea improbat ; & tu statim, ego certè sospes ero. Depone timorem, puella ; frueris firmâ valetudine. Fac tantum frequentes ades conscias promissi. Nec numina caelestia latantur bove immolato ; sed fide qua etiam est exsolvenda sine arbitris. Alia subeant ferrum & ignes ut valetudini restituantur : succus amarulentus subministrat aliis ingratum

auxilium. Nihil opus est istis ; tantum fuge perjuriam : & te simul libera, & me & fidem obligatam. Inscitia excusabit peccatum præteritum : fœdera lecta elapsa fuerint memoriâ tuâ. Admonita es modo verbis meis, modo istis rebus ; quæ quoties conaris effugere, soles gestare. His etiam dolus, nimirum in partu orabis, ut illa tibi præbeat manus luciferas.

N O T A.

¹ *Amari*] *Amaveris*.
² *Stabili*] *Firmâ*.
³ *Colas*] Ad templa Cydippen suam remittit, ut locus etiam ipsam moveat, & ad fidem exsolvendam hortetur.
⁴ *Et sine teste*] *Quamquam nulli testes adfuissent*.
⁵ *Exciderint*] Ferè quasi dicat, *Ponatur (ut ignorantia excusetur) animo excidisse fœdera*. Sciebat Acontius ea non excidisse, sed, ut Cydippe faciliorem ad poenitentiam, deinde ad veniam, viam sterneret, ultro excidisse ea fœdera concedit ; vel potiùs eam excusationem suggerit.
⁶ *Admonita es*] Adedque ignorantia excusari non potest.
⁷ *Cassibus*] Alij habent *casibus*. *Cassibus* verò alibi noster, atque Tibullus, in rebus

amatoriis usi sunt. Hic per casses morbus intelligitur, quo à violandâ fide Cydippen Diana absterrebat.
⁷ *Fallere*] *Effugere*. Quomodo verò febrem effugeret, aut effugere conaretur Cydippe, quæ de eâ nequidem cogitabat, multum diuque frustra cogitavi : tandem tamen animum subiit, metonymicè per *tentare fallere*, fallere simpliciter, per *fallere* negligere, aut non cogitare esse intelligendum.
⁸ *Ferre*] Nimirum in febrem incidebat Cydippe, quoties incogitans alij quàm Acontio nubere studebat.
⁸ *In partu*] Quia parturientibus Diana, Lucina, seu Lucifera, (ut in duobus numis argenteis, cum emblemate Dianæ tandem genantis, habere se testatur cl. Heinsius) adhibet, factumque in lucem educere, dicitur.

- ^b Audiet ; &c, repetens quæ sint audita, requirit
 Ipsa, tibi de quo conjuge partus eat.
^c Promittes votum ; ^d scit te promittere falsò.
 Jurabis : scit te fallere ^e posse Deos.
 5 Non agitur de me : curâ ^f majore laboro.
 Anxia sunt vitæ pectora nostra tuæ.
 Cur modo te ^g dubiam pavidî flevêre parentes ,
 Ignaros ^h culpæ quos facis esse tuæ ?
 Et cur ignorent ? matri licet omnia narres.
 10 Nil tua, Cydippe, facta ⁱ ruboris habent.
 Ordine fac referas, ut sis mihi cognita primum ,
 Sacra ^k pharetratæ dum facis ^l ipsa Deæ.
 Ut, te conspectâ, subitò ^m (si fortè notasti)
 Restiterim fixis in tua membra ⁿ genis :
 15 Ut, te dum nimium miror, (nota certa ^o furoris)
 Deciderint humero pallia lapsa meo.
^p Postmodo ^q nescio quâ venisse ^r volubile malum ,
 Verba ferens ^s doctis infidiosa ^t notis.

INTERPRETATIO.

Ausculabit ; &c revocans in memoriam qua fuerint audita, ipsa interrogabit de quo marito hic tibi sit partus. Paciscaris votum; novit te pacisci inaniter : Jurabis ; novit te posse decipere Deos. Non agitur de me ; angor sollicitudine majore : noster animus est sollicitus de vitâ tua. Quamobrem parentes timidi, quos reddis nescios tui criminis modò te luxerunt salutis incertam ? Et quamobrem nesciant ? Licet omnia referas matri. Admissa tua, Cydippe, nihil habent

pudendum. Fac commemorare ordine, quomodo primum devenis in meam notitiam, dum ipsa das operam sacris Deæ pharetrata : quomodo te visâ protinus, (si fortè ad-
 versisti) haeserim vultu defixo in tuos artus: quomodo, dum te nimium suspicio, (certum indicium amoris) pallia delapsa humero meo defluerint. Postmodò nescio quâ pomum rotundum ad te devolutum esse, verba continens dolosa callidis signis :

NOTÆ.

^b Audiet] Cum ejus opem imploraveris. Tacilicet ; dixerisque, ut illa altera Terentij, Juno Lucina, fer opem ; serva me obsecro.

^c Promittes votum] Mos eorum antiquissimus, qui à Diis aliquid impetrare student. Cæterum cum aliquo contemptu legenda sunt hæc verba, ut etiam vocis sono frustra vota promissuram esse Cydippen, intelligatur.

^d Scit] Quia antè teiste eâ te mihi nupturam juraveras ; quod tamen non præstisti.

^e Posse] Gall. Que vous estes capable de vouloir tromper les Dieux.

^f Majore] Quia, propter Diana iram, de te sum maximè sollicitus.

^g Dubiam] In mortis discrimine, ex se-
 bri, positam.

^h Culpa] De perjurio, coque violatâ Dianâ intelligit.

ⁱ Ruboris] Pudoris, ut habet alij. Id est, nihil habent facta tua, quamobrem pudendum sit.

^k Pharetrata] Arcu & sagittis, adeoque pharetrâ instructam fuisse venatricem Deam, notum est.

^l Ipsa] Otiosè hoc in loco positam hanc vocem animadvertit clar. Heinsius, proque eâ adeo quam, litterarum cognatione omis-
 sam credit, restituit.

^m Si fortè notasti] Nisi hæc esset paren-
 thesis, judicio suo Poëta non consulisset.

ⁿ Genis] Oculis. De quâ voce antea.

^o Furoris] Amoris.

^p Postmodo] Fac referas, supple.

^q Nescio quâ] Parte templi, scilicet.

^r Volubile] Nimirum volubile est rotun-
 dum pomum, seu malum.

^s Doctis] Callidè scriptis. Sed contra om-
 nium membranarum fidem ductis legendum esse contendit clar. Heinsius.

^t Notis] Versus intelligit, de quibus jam
 sæpè.

- * Quod quia sit lectum sanctâ præsentē Dianâ ,
 Esse tuam vinctam numine teste fidem.
 Ne tamen ignoret, quæ sit sententia scripto ;
 Lecta tibi quondam nunc quoque verba * refer.
 5 Nube, precor, † dicet, cui te bona numina jungunt :
 Quem fore jurasti, sit gener ille mihi.
 Quisquis is est, placeat ; quoniam placet ante Dianæ.
 ‡ Talis erit mater ; * si modo mater erit.
 Sed tamen inquirat, qui sim qualisque, jubeto :
 10 Inveniet vobis consuluisse Deam.
 Insula † Coryciis quondam celeberrima Nymphis
 Cingitur Ægæo nomine ‡ Cea mari.
 Illa mihi patria est. nec, † si generosa probaris
 Nomina, despectis arguor ortus avis.
 15 Sunt & opes nobis : sunt & sine crimine mores :
 † Amplius utque nihil, me tibi jungit amor.
 ‡ Appeteres talem vel non jurata maritum :
 † Juratæ vel non talis habendus erat.
 § Hæc tibi me in somnis jaculatrix scribere † Phœbe ,
 20 Hæc tibi me vigilans scribere jussit Amor.
 E quibus † alterius mihi jam nocuere sagittæ :
 † Alterius noceant ne tibi tela, cave.

INTERPRETATIO.

Quod quia sit lectum sanctâ Dianâ adstante,
 tuam fidem esse obligatam Deâ teste. Ne ta-
 men nesciat quæ sit significatio scripto ; re-
 pete nunc quoque verba olim à te lecta. Nu-
 be, quæso, inquiet, cui boni Dij te addicunt ;
 ille sit mihi gener quem jurasti futurum.
 Quisquis ille est, gratus sit, quandoquidem
 fuit ante Diana. Talis erit mater ; si sal-
 tem erit mater. Sed tamen moneto exqui-
 rat qui sim & qualis : comperiet Deam vo-
 bu favisse. Insula nomine Cea, olim nobi-
 lissima Nymphis Coryciis clauditur mari

Ægeo. Illa est mihi patria : nec, si lauda-
 veris nomina nobilia, dicor satius avis con-
 temptus. Sunt etiam nobis divitiæ : sunt
 etiam mores sine probro : & quamvis nihil
 esset amplius, amor me tibi connectit. Non
 jurata etiam cuperes talem maritum ; ta-
 lis erat possidendus etiam à non juratâ.
 Phœbe venatrix mihi imperavit per somnia
 hæc tibi scribere ; Amor experrectus mihi
 imperavit tibi hæc scribere ; è quibus tela
 alterius jam mihi obsuerunt ; vide ne ja-
 cula alterius tibi officiant.

NOTÆ.

* Quod] Pomum scil.
 † Refer] Ut eo iterum astringeretur ejus
 fides, verba jubet referre.
 † Dicet] Mater tua scil.
 † Talis] Id est, quæ talia dicet.
 * Si modo mater erit] Si vera & mater-
 nio erga te affectu fuerit.
 † Coryciis] Muxæ intelliguntur à Cory-
 cæo Parnassi, (itemque Ciliciz) autro, sic
 dictæ.
 † Cea] Cea, seu Ceos, insula est maris
 Egzi, juxta Eubœam.

† Si generosa] Id est, Si à generosis pa-
 rentibus ortum ducere, in honore ponas.
 † Amplius utque nihil] Id est, ut nihil
 magis me tibi vel jungat vel jungere possit.
 † Appeteres] Appetere deberes.
 † Juratæ vel non] Vel non jurata.
 § Hac] Quæ in epistola meâ leguntur.
 † Phœbe] Diana, Phœbi soror, Venatrix.
 adeoque jaculatrix Dea.
 † Alterius] Amoris scil,
 † Alterius] Dianæ, si eam perjurio vio-
 laveris.

- ¹ Juncta salus nostra est : miserere meique tuique.
 Quid dubitas unam ferre duobus opem ?
 Quod si contigerit, cum jam data ^m signa sonabunt,
ⁿ Tinctaque votivo sanguine ^o Delos erit;
⁵ Aurea ponetur ^p mali felicitis imago,
^q Causaque versiculis scripta ^r duobus erit :
Effigie pomi testatur Acontius hujus,
^t *Qua fuerint in eo scripta, fuisse rata.*
 Longior ^r infirmum ne lasset epistola corpus,
¹⁰ ^u Clausaque consueto sit ^x sibi fine, vale.

INTERPRETATIO.

*Salus nostra est connexa ; miserere & mei, & tui. Quamobrem cunctavis unum prae-
 bere auxilium duobus ? Quod si evenerit, cum
 jam data signa audientur, & Delos erit im-
 buta sanguine votivo, effigies aurea appen-
 detur pomi salutaris, & causa eris exara-*

*ta duobus versiculis : Acontius, proficitur
 imagine hujus pomi confirmata fuisse quae
 fuerint exarata in eo. Ne littera prolixiores
 fatigent corpus debile, & fiat tibi absoluta
 sine solito, Vale.*

NOTA.

¹ *Juncta*] Quàm ingeniosè.
^m *Signa*] Tibiis, aliisque instrumentis
 musicis in sacrificiis utebantur.
ⁿ *Tinctaque*] Id est, Quando in Delo
 Dianæ festa sacrificiis celebrabuntur.
^o *Delos*] Ægæi maris insula, ubi nata &
 culta Diana.
^p *Mali*] *Pomi*. Ludit verò in vocibus Poëta.
^q *Causa*] Cur, scil. Deæ appendatur po-
 mi imago.

^r *Duobus*] Qui sequuntur ; quosque adeò
 diverso caractere excudendos curavi.
^t *Qua fuerint*] Sponsionem scil. matri-
 monialem.
^r *Infirmum*] *Tuum* scil.
^u *Clausaque*] Epistolas hâc voce *Vale*
 claudere consueverant.
^x *Sibi*] Alij habent *tibi* : atque illa alte-
 ra lectio est à clar. Heinsio.

EPISTOLA VIGESIMAPRIMA.

ARGUMENTUM.

*Cum intellexisset Cydippe, hanc sibi febrem Diana indignatione contigisse, in Acontij
 vota contra paternam voluntatem concedere maluit, quàm diutius torqueri. In primis
 responderet, se non ausam fuisse mentem suam clarè exprimere : ne, ut in pomo, iterum ja-
 rareret. Deinde, narrando quomodo insidiosum illud pomum acceperit, in ipsum Acontium
 invehitur.*

CYDIPPE ACONTIO.

Ertimui, scriptumque tuum ^a sine murmure legi :
 Juraret ne quos in scia lingua Deos.
 Et puto, ^b captasses iterum : nisi, ut ipse fateris,
 Promissam scires me satis esse semel.

INTERPRETATIO.

Exavi, & tacitè legi tuam epistolam ; ^a *Deos. Et, credo, insidiatus esses, nisi ut ipse
 ne lingua imprudens jurares aliquos agnosceris, scires satis esse me semel sponsam.*

NOTA.

^a *Sine murmure*] Ne iterum in scia voto
 aliquo sese obstringeret.

^b *Captasses*] *Me iterum decipere ten-
 tasses.*

- Nec lectura fui : sed, si tibi ^c dura fuisset ,
 Aucta foret sævæ forsitan ira Deæ.
^d Omnia cùm faciam, cùm dem pia thura Dianæ ;
 Illa tamen justâ plus tibi parte favet.
^e Utque cupis credi, memori te vindicat irâ.
 Talis in ^f Hippolyto vix fuit illa suo.
 At ^g melius virgo favisset virginis annis ;
^h Quos vereor paucos ne velit esse mihi.
^{*} Languor enim causis non apparentibus hæret :
^{io} Adjuvor & nullâ ⁱ fessa medentis ope.
 Quàm tibi nunc gracilem vix hæc rescribere, quàmque
 Pallida vix cubito membra ^k levare putas ?
 Huc timor accedit, ne quis nisi conscia nutrix
^l Colloquij nobis sentiat esse vices.
¹⁵ Ante fores sedet hæc : quid agàmque rogantibus ^m intus :
 Ut possim tutò scribere, *Dormit*, ait.
 Mox ubi secreti longi causa optima somnus
 Credibilis tardâ definit esse morâ ,

INTERPRETATIO.

Nec volui legere; sed si tibi sæva fuisset, forte ira crudelis Dea crevisset. Quamvis omnia præstem, quamvis thura pia exhibeam Dianæ; illa tamen plus aquo tibi indulget. Et, sicuti optas tibi fidem haberi, te vindicat irâ memori. Illa vix talis fuit, erga suum Hippolytum. At virgo justius indulgisset avari virginis; quam timeo ne cupiat mihi esse brevem. Morbus enim permanet causis incognitis. Et exhausta nullo medici auxilio

rescior. Quantum macilentam arbitraris me nunc tibi hæc rescribere, quantumque agere sustinere artus pallentes cubito? His adde metum, ne quis nisi nutrix conscia cognoscat nobis esse vices colloquij: Hæc stat ante januam; & ut possim secure scribere, dicit petentibus quid faciam intus, stertit. Mox ubi somnus causa optima prolixi secreti cessat esse verisimilis longo spatio.

NOTÆ.

^c Dura] Qua epistolam tuam legere designata essem.

^d Omnia] Sacra, scil. in honorem Dianæ.

^e Utque cupis credi] Ita verò ille prædicaverat, & in epistolâ suâ scripserat.

^f Hippolyto] Fuit ille Thesei & Hippolytes Amazonis filius, ob eximiam castitatem Dianæ carus: cujus historiam passim, postea etiam apud Ovidium reperies.

^g Melius] Justius; cùm ipsa virgo sit, sicut & ego virgo sum.

^h Quos vereor] Codices omnes, præter unum aut alterum, quia post hunc versum deficiunt, idè plurimi, sequentes versus Ovidij esse negant: quæ ratio quanquam satis firma non videtur, attamen cùm Ovidianæ elegantiae non satis respondeat tota epistola, suo non caret pondere.

^{*} Languor] Febris.

ⁱ Fessa] Defecta viribus, & vi morbi exhausta.

^k Levare] Solent nimirum qui morbo aut languore aliquo caput præsertim aut corpus non valent erigere, illud cubito sustentare.

^l Colloquij nobis] Me tibi vicissim rescribere cognoscat.

^m Intus] Ex restitutione Heinssianâ est vox ista, cujus loco alij inter exhibebant; rogabant inter, pro interrogabant: unde hos versus sollicitare, atque Ovidio abrogare, aggressi sunt nonnulli; cùm eâ figurâ quam Tmesim vocant, hæc in voce præsertim, & in fine versus usum esse Poëtam, qui oratione planâ & æquabili gaudet, non sit verisimile.

- Jamque venire videt quos non admittere durum est;
 Excreat; & fictâ dat mihi signa notâ:
 Sicut eram, properans verba imperfecta relinquo:
 Et tegitur trepido littera ⁿ cauta sinu.
 5 Inde meos digitos iterum reperita fatigat.
 Quantus sit nobis, aspicias ipse, labor.
 ° Quâ peream, ^p si dignus eras, ut vera loquamur:
 Sed melior justo, quamque mereris, ^q ego.
 Ergo te propter toties incerta salutis
 10 ^r Commentis pœnas doque dedique tuis?
 Hæc nobis formæ te laudatore superbæ
 Contingit merces? & placuisse nocet?
 Si tibi deformis, quod mallet, visa fuisset;
 Culpatum nulla corpus egeret ope.
 15 Nunc laudata gemo: nunc me certamine ^r vestro
 Proditis; & proprio vulneror ipsa ^r bono.
 Dum neque tu cedis, nec se putat ille secundum;
 Tu votis obstas illius, ille tuis.
 Ipsa, velut navis, jactor; quam ^u cerrus in altum
 20 Propellit Boreas, ^x æstus & unda refert.
 Cùmque ^y dies caris optata parentibus instat,
 Immodicus pariter corporis ardor inest:

INTERPRETATIO.

Et jam cernis accedere quos difficile est non intrinittere; expedit; Et mihi facis indicia signo simulato; festinans, sicut eram, desero verba nondum absoluta: Et Epistola testâ absconditur gremio timido. Inde repetita iterum lassat meos digitos. Ipse cernis quantus sit nobis labor. Quâ epistolâ inteream, si, ut verum dicamus, dignus eras: sed ego sum indulgentior aquo, Et quàm dignus es. Ergo toties dubia salutis propter te exsolvo Et exsolvi pœnas tuis figmentis? Hoc nobis obvenit primum pulchritudinis eximia, te appro-

bante; Et officit gratam fuisse? Si, quod mallet; visa tibi fuisset turpis; corpus vituperatum nullo opus haberet auxilio. Nunc celebrata affligor; nunc me perditis vestrâ pugná; Et ipsa lador proprio bono. Dum nec tu cedis, nec ille se credit inferiorem, in officiis desideris illius, ille tuis: ego agitor, tanquam navis quam asper Boreas rapit in apertum mare, æstus Et unda repellit. Et cùm dies expectata dilectis parentibus adest, calor saviens corporis inest pariter:

NOTÆ.

ⁿ Cautâ] Quâ causâ Et secretâ scripta est.

° Quâ] Epistolâ scilicet. Scripti habent Quâ.

^p Si dignus eras] Si mereris.

^q Ego] Hanc vocem ex Naugerio reposuit Heinſius. Alij habent ero: quod certe non displicet.

^r Commentis] Dolis. De scripturâ in poemâ intelligit, cujus sensum saltem in superioris epistolæ argumento vidimus.

^r Vestro] De Acontio & ejus rivali loquitur; quamquam ille tantum erat in culpâ.

^t Bono] Formâ scilicet.

^u Cerrus] Vehemens.

^x Æstus Et unda] Id est unda æstuosa; unda quæ est æstus. Le flux de la mer. Hæc etiam figurâ quæ per duo unum significat usus est Virgilius, cùm dixit, molémque Et montes insuper alios.

^y Dies] Quâ fieri debent nuptiæ.

Et

Et mihi conjugij tempus crudelis ad ipsum

^a Persephone nostras pulsat acerba fores.

Jam pudet : & timeo, quamvis mihi conscia non sum,

^a Offensos videar ne meruisse Deos.

5 Accidere ^b hoc aliquis casu contendit : & alter

Acceptum Superis hunc negat esse virum.

Neve nihil credas : in te quoque dicere famam,

Facta beneficiis pars putat ista tuis.

Causa latet : mala nostra patent. ^c vos pace moveris

10 Aspera submotâ praelia : plector ego.

^d Dicam nunc, solitoque tibi me ^e decipe more :

Quid facies odio, sic ubi amore nocet ?

Si lædis, quod amas, hostem ^f sapienter amabis.

Me, precor, ut serves, perdere ^g velle velis.

15 Aut tibi jam ^h nulla est speratæ cura puellæ,

Quam ferus indignâ tabe perire sinis.

Aut Dea si frustra pro me tibi sæva rogatur,

Quid mihi te jactas ? gratia nulla tua est.

INTERPRETATIO.

Et sub ipsum tempus sævi connubij aspera Proserpina mihi conculcit nostram januam. Jam erubescit, & quamvis mihi non sum conscia, metuo ne videar meruisse Deos infestis. Aliquis affirmat hoc evenire fortuitò; & alius negat hunc virum esse gratum Diis: Et ne arbitreris famam nihil quoque jacere in te, quidam arbitrantiur ista parata beneficiis tuis. Causa occultatur, damna nostra apparent: vos pace profligatâ miscetis

dura certamina; ego punior. Jam dicam, & me falle more tibi consueto; quid agas odio, cum ita officias amore? Si malo affice quod amas, amabo hostem utiliter. Oro ut me velis perimere, ut incolumem praestes. Aut nulla est jam tibi cura puella sperata, quam pateris, crudeli, interire tabe immemritâ; aut si Dea crudelis frustrâ à te colitur pro me, quid te mihi pradicat? Gratia tua est nulla?

NOTÆ.

^a *Persephone*] Proserpina est, Plutonis conjux, inferorum Domina ac regina, Jovis & Cereris filia: de quâ Tibullus,

At mihi Persephone nigram denuntiat horam:

unde hic noster Ovidij locus intelligitur.

^a *Offensos videar*] Sensus patet; sed est phrasis insolens.

^b *Hoc*] *Quod ita in ipso nuptiarum pun-cto, agrotet.*

^c *Vos pace*] Isthoc propemodum sensu dixit Horat. *Quicquid delirant reges, plebsuntur Achivi.*

^d *Dicam nunc*] Heinsius legit *I jam nunc*; quo reverâ sensus melior, minúsque

intricatus efficitur. Quid si legas? *Dic jam nunc.*

^e *Decipe*] Ità ut ex iis, quæ in te sunt, contraria consequantur effecta; ex Amore quæ sunt odij, ex odio quæ sunt amoris.

^f *Sapienter*] Quid hæc vox hoc in loco, significet ex opposito intelligitur.

^g *Velle velis*] Locum manifestè corruptum arbitratur cl. Heinsius; vultque *vè velle* perperam, ex *velis* proximè sequenti, inculcatum, cum ultimas duas syllabas in *perdere* librarius geminate neglexisset: Legit verò Ille *perdere, dure, velis.*

^h *Nulla*] Erat tamen Acontij in eo gratia: quòd, quomodo Deam placaret Cydippe indicaverat. Sed ex materiâ subjectâ tantum intelligenda est ista negatio.

G g

- Elige quid ⁱ fingas. ^k non vis placare Dianam ;
 Immemor es nostri : non potes ; illa tui est.
 Vel nunquam mallein, vel non mihi tempore ^l in illo
 Effet in Ægæis cognita Delos aquis.
 Tunc mea ^m difficili deducta est æquore navis ;
 Et fuit ad cœptas hora ⁿ sinistra vias.
 Quo pede processisti ! quo me pede ^o limine movi !
^p Picta citæ tetigi quo pede texta ratis !
 Bis tamen adverso redierunt ^q carbasæ vento.
 Mentior ah demens ! ille ^r secundus erat.
 Ille secundus erat, qui me referebat euntem ;
 Quique parum felix impediēbat iter.
 Atque utinam constans contra mea vela fuisset !
 Sed stultum est venti de levitate queri.
 Mora ^r loci famâ properabam visere Delon ;
 Et facere ^t ignavâ puppe videbar iter.
 Quàm sæpè, ut tardis, feci convitia remis ;
 Quæstâque sum vento lintea parca dari !
 Et jam transieram ^u Myconon, jam Tenon & Andron :
 Inque meis oculis ^x candida Delos erat.

INTERPRETATIO.

Dispicere quid ponas : non vis delinire Dianam ; nostri oblitus es ; nequis illa est, tui oblita. Vel mallein nunquam mihi Delos esset cognita in mari Ægeo, vel non esset cognita illo tempore. Tunc mea navis soluta est mari infausto ; & hora fuit inauspicata ad iter propositum. Quo pede sum progressa ! quo pede limine discessi ! Quo pede pressi fabricam pictam navis velocis ! Vela tamen his retroacta vento restante. Ah mentior insana ! Ille eras propitiū. Ille erat

propitiū qui revehebat me proficiscentem ; & qui prohibebat iter infaustum. Atque utinam firmus fuisset adversus mea vela ! Sed ineptum est conqueri de inconstancia venti. Illa celebritate loci festinabam invisere Delon ; & videbar iter facere lentâ navis. Quàm sæpè increpui remos tanquam lentos ; & sum quæstâ vela exigua tradi vento ! Et jam præterieram Myconon, jam Tenon & Andron ; & Delos splendida erat in conspectu.

NOTÆ.

ⁱ Fingas] Non tantum argumento quod Dilemma vocant Acontium urget Cydippe, quo argumenti genere, utrumvis eligat adversarius, utrobique premitur ; sed insuper ex duobus argumenti membris quod causæ suæ faveat non posse assumere cum dicit.
^k Non vis plac.] Hæc est Cydippes argumentatio, Aut non vis, aut non potes placare Dianam : Prius si dicas ; Ergo immemor es nostri, nec nos curas : Posterius si fingas ; Ergo Diana est tui immemor, nec te curat.

^l In illo] Quo tibi, verbis in pome scriptis, fidem meam obstrinxi.

^m Difficili] Infausto.

ⁿ Sinistra] Inauspicata & infelix.

^o Limine] Domo. Habent verò hæc, cum

admiratione conjunctæ interrogationes, & dolorem, & detestationem.

^p Picta texta ratis] Pro navem pictam.

^q Carbasæ] Vela ; totâque adeo navis.

^r Secundus] Quia malum, quod in insulâ Delo Cydippæ evenire debuit, avertēbat.

^s Loci famâ] Apollinis & Dianæ natalibus, & oraculo præsertim fuit celebris Delos insula ; quæ, cum antè erratica fuisset, & sub aquis latuisset, repente Latonæ locum ad pariendum quærenti sese ostendit.

^t Ignavâ] Leni procedente.

^u Myconon] Myconos una est Cycladum ; in mari Ægæo : Tenos est alia, itemque Andros.

^x Candida] Ἀῖλος manifestum & clarum significat.

Quam procul ut vidi, *Quid me fugis, Insula, dixi?*

Laberis in magno nunquid, ut ante, mari?

Institeram terræ, cū jam prope luce peractā

⁷ Demere purpureis Sol juga vellet equis:

5 ² Quos idem solitos postquam revocavit ad ortus,

Comuntur nostræ matre jubente comæ.

Ipsa dedit gemmas digitis, & crinibus aurum:

Et vestes humeris induit ipsa meis.

Protinus egressæ Superis, quibus insula sacra est,

10 Flava salutatis thura merūque damus.

Dūmque parens aras votivo sanguine tingit,

Festāque fumosis ingerit ^a exta focis;

Sedula me nutrix alias quoque ducit in ^b ædes,

Erramūque vago per loca sacra pede.

15 Et modò porticibus spatior, modò ^c munera regum

Miror: & in cunctis stantia ^d signa locis.

Miror & innumeris structam ^e de cornibus aram,

^f Et de quā pariens arbore nixa Dea est.

Et quæ prætereā (neque enim meminisse libetve,

20 Quidquid ibi vidi, dicere) Delos habet.

Forſitan hæc spectans, à te spectabar, Aconti;

Visāque simplicitas est mea posse capi.

INTERPRETATIO.

Quam ut procul aspexi, quam obrem inquam me vitas insula? Numquid fluctuas vasto mari ut antea? Imposita eram terra, cū, jam prope die finito, Sol vellet detrudere juga equis purpureis: quos postquam sol idem reduxit ad ortus consuetos, capilli nostri ornantur matre imperante. Ipsa apposuit gemmas digitis, & aurum capillis, & ipsa admovit vestimenta humeris meis. Continuo profecta exhibemus flava thura & vinum Diis salutatis, quibus insula est dicata. Et dum mater imbuat altaria sanguine voti-

vo, & immittit viscera festa aris fumosis, nutrix diligens me ducit quoque in alia templa, & vagamur pede erroneo, per sacra loca. Et modo deambulo porticibus, modo suspicio dona Regum, & statuas positas in omnibus locis. Stupeo etiam altare positum de cornibus innumeris & de arbore quā Dea parum emittens fulta est. Et qua insuper (neque enim aut recordor, aut placet referre quidquid ibi sum intuita) Delos habet. Forſe hac inspiciebat à te aspiciebar, Acontis; & mea simplicitas visa est posse falli.

NOTÆ.

⁷ Demere] Periphrasis est vespertini temporis.

² Quos idem] Id est, postero die.

^a Extā] Eo nomine, pluralis numeri tantum appellantur viscera maxime extantia aut apparentia. Les entrailles.

^b Ædes] Sacras, scil. ut pater.

^c Munera] Quæ in honorem numinum appposita erant.

^d Signa] Statuas.

^e De cornibus] De hac apud Callimachum in hymno Apollinis, quam Apollo ipse construxisse dicitur, cornua ex venatione Dianæ suppedicante.

^f Et de quā] Oleæ ac palmæ innixam parientem Latoniam 6. Metam. docet noster Poëta.

In templum redeo § gradibus sublime Dianæ.

^h Tutior hoc ecquis debuit esse locus ?

Mittitur ante pedes malum cum carmine ⁱ tali.

Hei mihi juravi nunc quoque pænè tibi.

^j Sustulit hoc nutrix, miratâque, Perlege, dixit.

^k Insidias legi, magne poëta, tuas.

^l Nomine conjugij dicto, confusa pudore

Sensi me totis erubuisse genis :

^m Luminâque in gremio veluti defixa tenebam ;

^{no} Lumina propositi facta ⁿ ministra tui.

Improbe, quid gaudes ? aut quæ tibi gloria parta est ?

Quidve vir elusâ virgine laudis habes ?

Non ego constiteram sumtâ ^o peltata securi ;

Qualis in Iliaco ^p Penthesilea solo.

¹⁵ ^q Nullus Amazonio cælatus balteus auro ,

Sicut ab Hippolyte præda relata tibi est.

^r Verba, quid exultas, tua si mihi verba dederunt ;

Súmque parum prudens capta puella dolis ?

INTERPRETATIO.

Revertor in templum Diana gradibus excelsum : quisnam locus debuit esse hoc tutior ? Pomum jacitur ante pedes cum tali carmine. Hei mihi ! nunc quoque propemodum tibi juravi. Nutrix hoc sustulit, & stupens, perlege inquit. Fraudem tuas legi, Poëta egregie. Nomine conjugij prolato, pudore turbata, adverti me erubuisse totis genis : & tenebam oculos quasi immotos in sinu ; oculos factos famulos tui incepti. Præ-

terve, quid latavis ? Aut quam laus tibi est comparata ? Quidve vir reportas gloria puellâ deceptâ ? Ego non accesseram peltâ instructâ, securi correptâ, qualis Penthesilea in terra Iliaca. Nullum balteum pictum auro Amazonio reportatum est tibi spoliū tanquam ab Hippolyte. Quid triumphas, si verba tua me fefellerunt ; & puella parum cauta sum decepta tuis fraudibus ?

NOTÆ.

§ Gradibus] Diis enim superis in locis excelsis templa ponebantur.

^h Tutior] Acontium arguit qui sibi in templo insidiatus fuerit.

ⁱ Tali] Græcum carmen quale fuerit nemo hæcenus tradidit.

^k Insidias] Heinsio suspectus est hic versus : quomobrem non dixit : sed apparet satis.

^l Nomine conjugij] Hinc vides Acontij non fuisse duos illos versus, quos in superioris epistolæ argumento vidimus.

^m Lumina] Oculos.

ⁿ Ministra] Operam suam in legendis Acontij versibus præbuerant.

^o Peltatâ] Peltâ armata. Fuit verò peltâ scutum quo peculiariter Amazones utebantur.

^p Penthesilea] Regina fuit Amazonum, securis inventrix ; quam in bello Trojano Achilles occidit.

^q Nullus] Sensus est Acontio prædam nullam à Cydippe expectandam, qualem ab Hippolyte Amazone Hercules reportavit. Desumptum est istud ex hujus Herois historiâ, cui Eurystheus, ut sibi Amazonis illius balteum afferreret, imperavit.

^r Verba] Dare verba alicui significat etiam fallere. Dissimulatâ ferè ea ambiguitate ludit Poëta.

Cydiffen pomum, ^f pomum Schœneïda cepit.

Tu nunc ^t Hippomenes fcilicet alter eris.

At fuerat melius, (fi te ^u puer ifte tenebat,

Quem tu nescio quas dicis habere faces,)

5 More bonis folito ſpem ^x non corrumpere fraude.

Exoranda tibi, non ^y capienda fui.

Cur, cùm me peteres, ^z ea non profitenda putabas,

Propter quæ nobis ipſe petendus eras?

Cogere cur potiùs, quàm perſuadere volebas.

10 Si poteram auditâ conditione capi?

Quid tibi nunc prodeſt ^a jurandi formula juris,

Linguaque præſentem teſtificata Deam?

Quæ jurat, mens eſt: nil conjuravimus illâ.

Illa fidem dictis addere ſola poteſt.

15 Conſilium prudensque animi ſententia jurat,

^b Et niſi judicij vincula nulla valent.

Si tibi conjugium volui promittere noſtrum;

Exige polliciti debita jura tori:

Sed ſi nil dedimus, præter ſine pectore vocem;

20 Verba ſuis fruſtra viribus orba tenes.

Non ego juravi: legi jurantia verba.

Vir mihi non iſto more ^c legendus eras.

INTERPRETATIO.

Pomum ſeſellit Cydiffen, pomum ſeſellit Schœneïda. Nimirum tu jam eris alter Hippomenes. At fuerat melius, (ſi iſte puer, quem tu ais gerere nescio quas tadas, te urgebat,) ritu bonis familiari, non temerare ſpem doli. Fui tibi precibus conſequenda, non fallenda. Quamobrem cùm me, ambires non credebas ea conſitenda, propter quæ ipſe eras nobis ambiendus? Quamobrem malebas vim facere quàm perſuadere, ſi poteram pellici cogniſcâ conditione? Cujus nunc eſt tibi utilitatis formula ſacramenti.

Et lingua teſtata Deam præſentem? Animus eſt qui jurat; nihil juravimus cum illo. Ille ſolus poteſt facere fidem prolatis. Conſilium & conſcia ſententia mentis jurat, & nulla vincula niſi voluntatis ſunt firma. Si volui tibi polliceri noſtrum connubium; reſpete jura debita læſi promiſſi: ſed ſi nihil exhibuimus niſi ſonum ſine voluntate; fruſtra habes voces deſtitutas ſuo valore. Ego non juravi; legi verba jurantia. Non eras mihi vir legendus iſto modo.

NOTÆ.

^f Schœneïda] Atalantam Schœnei filiam, de quâ poſtea in Metam.

^t Hippomenes] Hic fuit cujus dolo, aureis pomis currenti projectis, Atalanta tandem victa eſt.

^u Puer] Cupido; quem ignorare virgo ſingit.

^x Non corrumpere] Sed potiùs apertè ambire, & ſibi ſponſam petere.

^y Capienda] Fraude circumvenienda.

^z Ea non prof.] Genus, putà, divitias, aliâque ejusmodi quæ ambientes proci ſolent prætere.

^a Jurandi] Formula jurisjurandi. Gall. Le ſerment conçu dans les propres termes du Droit.

^b Et niſi judicij] Id eſt, & nullus, niſi qui attendit, & judicio ſuo utitur, ſacramento alligatur.

^c Legendus] Eligendus. Ludus verborum.

G g. iiij.

- ^d Decipe sic alias : succedat epistola pomo.
 Si valet hoc ; ^e magnas divitis aufer opes.
 Fac jurent Reges sua se tibi regna dāturos ;
 Sitque tuum, toto quicquid in orbe placet.
 5 Major es hac ipsā multo (mihi crede) Dianā ,
 Si tua tam ^f præsens littera numen habet.
 Cū tamen ^g hæc dixi, cū me tibi ^h firma negavi ,
 Cum benè promissī causa ⁱ peracta mei est ;
 Confiteor, timeo sævæ ^k Latoidos iram :
 10 Et corpus lædi suspicor ^l inde meum.
 Nam quare, quoties ^m socialia sacra parantur ,
 Nupturæ toties languida membra cadunt ?
 Ter mihi jam veniens positas Hymenæus ad aras.
 Fugit ; & è thalami limine ⁿ terga dedit.
 15 Vixque manu ^o pigrā toties ^p infusa ^q resurgunt
^r Lumina : ^s vix moto corripit igne faces.
 Sæpè coronatis stillant unguenta capillis ,
 Et ^t trahitur multo splendida ^u palla ^x croco.

INTERPRETATIO.

Sic falle alias ; epistola sequatur pomum. Si hoc est firmum ; tolle magnas divitias locupletis. Fac Reges jurent se tibi tradituros sua regna, & tuum fiat quicquid arridet in toto mundo. Multo major es, (mihi crede) hac ipsā Dianā, si tuum scriptum habet numen tam certum. Postquam tamen hac dixi, postquam constanter me tibi recusavi, postquam causa promissi mei est bene perorata ; fateor, metuo iram crudelis Latoidos ;

dos ; & suspicor meum corpus inde affligi. Nam quamobrem quoties sacra conjugalia adornantur, toties artus tabidi languent nuptura ? Jam ter Hymenæus accedens ad altaria mihi admota recessit ; & verrit terga è limine cubiculi. Et lumina toties instillata manu segni agrè accenduntur ; vix radas capit igne concusso. Sæpè odores fluunt comā redimitā, & palla fulgens multo croco trahitur.

NOTÆ.

^d *Decipe*] Ab absurdo, Acontij dolum arguit.

^e *Magnas*] Eodem dolo divitias extorque. Ineptam, ut videtur, Acontij rationem irridet. At verò in superioris epistolæ argumento legem vidimus, quā Cydippes rationatio tollitur.

^f *Præsens*] Certum & propitium.

^g *Hæc*] Ea omnia intellige quæ, ut Acontij dolum eluderet ; dixit Cydippe.

^h *Firma*] Pro firmiter.

ⁱ *Peracta*] Achevée de plaider.

^k *Latoidos*] Dianæ, Latonæ filiz. Patronymicum est Græcum, à Λατὴ, Latona, in ^m de more mutato.

^l *Inde*] A Dianæ irâ.

^m *Socialia*] Nuptiarum.

ⁿ *Terga dedit*] Abiit. Nuptiæ interruptæ sunt.

^o *Pigrā*] Lassa ; toties accendendo.

^p *Infusa*] Oleum nempe infunditur lampadibus.

^q *Resurgunt*] Accenduntur.

^r *Lumina*] Faces nuptiales.

^s *Vix moto*] Hypallage, pro vix motis & adhibitis facibus corripit ignem.

^t *Trahitur*] Et longā cyclade verrit humum. Propert.

^u *Palla*] Vestis est propriè muliebris exterior, quā palam utebantur.

^x *Croco*] Lutei coloris esse crocum ; atque eo colore, non modò nubentium flammeum, seu capitis tegumentū, sed alia quoque nuptiis dicata vestimenta fuisse alij observaverunt.

Cùm tetigit limen, lacrymas mortisque timorem

Cernit; & à cultu multa y remota suo.

Projicit ipse suas z deductâ fronte coronas,

Spissâque de a nitidis tergit b amoma comis.

5 Et pudet in tristi lætum consurgere turbâ: .

Quique erat in palla, transit in ora c rubor.

At mihi (væ miseræ!) torrentur febribus artus:

Et d gravius justô pallia pondus habent.

Nostrâque plorantes video super ora parentes:

10 Et, face pro thalami, fax mihi mortis adest.

Parce laboranti, piâ c Dea f læta pharetrâ;

Dâque salutiferam jam mihi g fratris opem.

Turpe tibi est, h illum causas depellere leti;

Te contra i titulum mortis habere meæ.

15 Nunquid, in umbroso cum velles fonte lavari,

Imprudens k vultus ad tua labra tuli?

1 Præteriine tuas de tot cælestibus aras?

Atque tua est nostrâ * spreta parente parens;

Nil ego peccavi, nisi quod m perjuria legi;

20 Inque parum fausto carmine docta fui.

INTERPRETATIO.

Cùm Hymeneus pervenit ad limen videt lacrymas & metum leti, & multa aliena ab ornatu suo. Ipse deripit fronte contritiâ sua ferta & abstergit densa amoma de undis capillis. Et festivum pudet exultare in mæstia turbâ: & rubor qui erat in pallâ transmittitur in vultum. At (væ misera!) membra mihi astuant febribus; & pallia sunt aquò graviora. Et video parentes flentes super nostram faciem. Et tada leti mihi adest pro tada nuptiarum. Ignosce agrotanti,

Dea gaudens pharetrâ decorâ; & mihi jam prabe auxilium salutiferum fratris. Indecorum est tibi, illum removere causas mortis; te contra esse causam mei obitus. Anne cum velles ablui in fonte opaco, inficia converti oculos ad tua balnea? Omisne altaria tua de tot cælestibus? Anne & mater tua contempta est à nostra matre? Ego nihil admisi, nisi quod legi perjuria; & sui perita in carmine infelici.

N O

T A.

y Remota] Enimverò cum lacrymis aut timore Hymeneus à nubentibus puellis non solet excipi.

z Deductâ] Contritiâ; unde tristitia seu mæstitia cognoscitur.

a Nitidis] Unguento delibutis.

b Amoma] Pro quovis unguento. Est verò Amomum exoticus frutex, antiquis, in odoribus preciosus, ex cujus floribus Hymenei corollæ.

c Rubor] Aliquid ex rubeo habet croceus color.

d Gravius] Propter debilitatem ex febris.

e Dea] Diana.

f Læta Pharetrâ] Phætrata.

g Fratris] Apollinis; qui Medicæ præst.

h Illum] Apollinem, fratrem tuum.

i Titulum mortis habere] Causam esse mortis meæ.

k Vultus] Immeritam se à Dianâ plecti queritur Cydippe; quæ nec ipsam nudam, sicut Actæon viderit; nec alio modo in ipsam peccaverit.

l Præteriine] Istud fecit Oeneus Calydoniæ rex; in cujus rei vindictam Diana

Oeneos ultorem spreta per agros

Misit aprum;

ut ipse loquitur Ovidius.

* Spretâ] Alludit ad fabulam Niobes; cujus oninis proles, quod eâ sefe Latonæ præferre non dubitasset; Apollinis & Dianæ sagittis confecta est.

m Perjuria] Versus, qui perjurio locum præbuerunt.

- 1 Tu quoque pro nobis, si non ^o mentiris amorem,
 Thura ^p feras. prosint, quæ nocuere, manus.
 Cur, quæ succenset, quodd adhuc tibi pacta puella
 Non tua sit. ^q fierine tua possit, agit?
 5 Omnia de vivâ tibi sunt speranda. ^r quid aufert
 Sæva mihi vitam, spem tibi Diva mei?
 Nec tu credideris illum, cui destinor uxor,
 Ægra superpositâ membra fovere manu.
 Assidet ille quidem, quantum permittitur ipsi:
 10 Sed ^t meminit nostrum virginis esse torum.
 Jam quoque nescio quid de me sensisse videtur.
 Nam lacrymæ causâ sæpè latente cadunt.
 Et minus audacter blanditur, & oscula ^{*} rara
 Accipit, & timido me vocat ore suam.
 15 Nec miror sensisse, notis cum prodar apertis.
 In ^t dextrum verfor, cum venit ille, latus.
 Nec loquor, & tecto simulatur ^u lumine somnus;
^{*} Captantem tactus rejiçioque manum.
 Ingemit, & tacito suspirat pectore: ^v meque
 20 ^z Offensam, quamvis non mereatur, habet.
 Hei mihi, quodd gaudes, & te juvat ista ^a voluptas!
 Hei mihi, quod sensus sum tibi falsa meos!

INTERPRETATIO.

Tu quoque, si non simulas amorem, adole
 thura pro nobis: manus qua obsuerunt ju
 vent. Quamobrem illa qua irascitur, quodd
 puella tibi promissa non sit tua, efficit ne tua
 queat fieri? Omnia sunt tibi expectanda de
 vivente: quamobrem Dea crudelis tollit
 mihi vitam, tibi spem mei? Nec tu arbi
 tratus fueris illum cui conjux addicor, ca
 lesfacere arsus morbosos manu admosâ. Ille
 quidem assidet, quantum ipsi conceditur: sed
 recordatur nostrum lectum esse virginis. Vi
 detur jam quoque nescio quid olfecisse de
 me; nam lacryma sæpè illi destuunt causâ
 occultâ. Et minus liberè me delinit, & su
 mit rara suavia, & me dicit suam ore pa
 vido. Nec miror cum olfecisse, cum indicet
 signis manifestis. Quando ille accedit me a
 vorto in dextrum latus. Nec loquor, & som
 nus fingitur clausis oculis; & repello manum
 quarentem me tangere. Gemit, & suspirat
 pectore secreto; & me invenit insensam,
 quamvis immeritus. Me miseram, quodd la
 taris, & istud gaudium tibi prodest! Me mi
 seram, quodd tibi aperui mea cogitata!

NOTÆ.

^a Tu quoque] Idem ad Acontium sese con
 vertit Cydippe.

^b Mentiris] Simulas quem non sentis A
 morem.

^p Feras] Ad Diana altaria, scil. quo
 mihi fiat propitia.

^q Fierine] Videlicet Acontio non potuif
 set nubere mortua Cydippe.

^r Quid] Propter quid? Cur?

^t Meminit] Illibatam omnino virginita
 tem esse testatur.

^{*} Rara accipit] Accipiebat tamen: quod
 durum Acontio.

^t Dextrum] Alij habent levum, sensu eo
 dem; nam utrumlibet assumas, pari modo,
 Cydippen à sponso sese avertisse, intelligitur.

^u Lumine] Oculis.

^{*} Captantem tactus] Volentè me tangere.

^v Meque] Imò me quodd. Heinsius.

^z Offensam] Imò insensam; quodd ex illo
 intelligitur.

^a Voluptas] Heinsius corrigit simulas.

Si

- ^b Si mihi lingua foret ; tu nostrâ justius irâ ,
 Qui mihi tendebas retia , dignus eras .
 Scribis , ut invalidum liceat tibi visere corpus .
 Es procul à nobis : ^c & tamen inde nocēs .
 5 Mirabar , quare tibi nomen Acontius esset :
 Quodd faciat longè vulnus , ^d acumen habes .
 Certè ego convalui nondum de vulnere tali ;
 Ut jaculo , scriptis eminus icta tuis .
 Quid tamen huc venias ? anne ut miserabile corpus ,
 10 Ingenij videas ^e bina ^f tropæa tui .
 Concidimus macie ; color est sine sanguine , qualem
 In pomo ^g refero mente fuisse tuo .
 Candida nec misto ^h sublucent ora rubore ,
 Forma ⁱ novi talis marmoris esse solet .
 15 Argenti color est inter convivium talis ,
 Quod tactum gelidæ frigore pallet aquæ .
 Si me nunc videas , visam prius esse negabis :
^k Arte nec est , dices , ista petenda meâ :
^l Promissique fidem , ne sim tibi juncta , remittes ;
 20 Et cupies illud non meminisse Deam .
 Forsitan & facies , jurem ut contraria rursus ;
 Quæque legam , mittes altera verba mihi .
 Sed tamen aspiceres vellem , prout ipse rogabas ,
 Et discas sponsæ languida membra tuæ .

INTERPRETATIO.

Si liceret mihi dicere ; tu qui mihi ponebas laqueos ; potius merebaris nostram iram. Scribis , ut tibi concedatur invisere corpus infirmum. Longè es à nobis ; & tamen inde officis. Stupebam quamobrem nomen tibi esset Acontius : habes aciem qua plagam impingat è longinquo. Certè ego nondum valetudini sum restituta ex tali plagâ , vulnerata ex longinquo tuis litteris , tanquam jaculo. Quamobrem tamen huc accedas ? Anne ut aspicias corpus stabile , bina tropæa tui ingenij ? Pœnitius languescimus macie ; color est exsanguis , & pallidus ; qualem recorder fuisse in pomo tuo. Nec facies nūcva splendet suffuso rubore. Species nuper politii marmoris consuevit esse talis. Color argenti inter epulas , quod pallet madefactum frigore aqua gelida , est talis. Si me nunc aspicias , negabis antea fuisse aspectam ; nec , dices , ista est ambienda meis dolis : & remittes fidem polliciti , ne sim tibi connexa ; & optabis Deam non recordari illius. Forsitan etiam efficias ut rursus jurem opposita ; & mihi mittas alia verba qua legam. Sed tamen optarem videres , sicuti ipse orabas , & cognosceres artus infirmos tua sponsa.

NOTÆ.

- ^b Si mihi lingua foret] Locus corruptus. Si me digna forem arguere elegantissimus Gronovius. Heinsius. Annon tamen sic possemus exponere , Si mihi lingua foret , id est , Si mihi dicere liceret.
^c Et tamen inde] Quasi dicat ; Cur patiar ut propius accedas ?
^d Acumen] Cuspidem ; Quasi dicat , Tu revera es jaculum. Alludit ad nominis significationem ; ἀκόντιον , enim jaculum est latinè.
^e Bina] Prius cū ipsam visibus in po-

mo scriptis fefellit : posterius cū in eandem Dianæ iram excitavit.

^f Tropæa] Signa sunt victoriæ , & hostis profligati , ab hostium conversione & fuga græcè sic dicta.

^g Refero mente] Animo reputo ; in memoriam revoco.

^h Sublucent] Optimè expressit.

ⁱ Novi] Non à longo tempore scelti , aut politii. Album verò marmor intelligitur.

^k Arte] Dolis.

^l Promissi] Matrimonialē sponsonem.

H h

- ^m Durius & ferro cū sit tibi pectus, Aconti;
 Tu veniam ⁿ nostris vocibus ipse petas.
 Ne tamen ignores, ope qua revalescere possim:
 Quæritur à ^o Delphis fata canente Deo.
^p Is quoque ^r nescio quam nunc, ^r ut vaga fama susurrat,
^r Neglectam queritur ^u testis habere fidem.
^x Hoc Deus & ^y vates, hoc & mea ^z carmina dicunt,
^a At defunt voto ^b carmina nulla tuo.
 Unde tibi favor hic? nisi quodd nova fortè reperta est,
¹⁰ Quæ ^c capiat magnos littera lecta Deos.
^d Teque tenente Deos, numen sequor ipsa Deorum:
 Doque libens victas in tua vota manus.
 Fassaque sum matri deceptæ fœdera linguae,
 Lumina fixa tenens plena pudoris humo.
¹⁵ Cætera cura tua est. ^c plus hoc quoque virgine factum,
 Non timuit tecum quodd mea charta loqui.
 Jam satis invalidos calamo lassavimus artus;
 Et manus officium longius ægra negat.
 Quid, nisi quod cupio me jam conjungere tecum,
²⁰ Restat, ut ascribat littera nostra? Vale.

INTERPRETATIO.

Quamvis cor geras immitius etiam ferro, Aconti; tu ipse peteres veniam nostro nomine. Ne tamen nescias quo auxilio possim valetudini restitui; exquiritur à Deo prædicere fata Delphis. Ille quoque nunc, ut incerta fama murmurat, queritur nescio quam negligere fidē testis. Deus & vates, & mea carmina hoc prædicant. Ah! nulla carmina destituunt tua vota. Unde tibi hac gratia? nisi quodd forsitan novum scriptum inventum, quod lectum implicet magnos Deos. Te habente etiā

Deos, ipsa consequor numen Deorū; & spondo tradō manus superatas in tua desideria. Et aperui matri fœdera lingua ludificata, desigens in terrā oculos pudore suffusos. Reliqua cura est tua: hoc quoque factum ultra quam deceat virginem, quodd mea charta non metuit tecum sermonem habere. Jam satis fatigavimus stylo membra infirma; & manus morbida recusat prolixius servitium. Quid superest ut nostra epistola adjiciat, Vale, nisi quod opto me jam tecum copulare?

NOTÆ.

^m Durius & ferro cū] Putat ab auctore scriptum fuisse clar. Heinſius, Durius ut ferro jam. Quidam pro cū, s. exhibent; quod idem Heinſius non adnotavit.

ⁿ Noſtris vocibus] Adeoque & nomine.

^o Delphis] Delphi, urbs Phocidis ad Parnassum montem, Apollinis oraculo celebris.

^p Is] Apollo. Versum verò hunc, cum tribus sequētib; quos ut inexplicabiles aliis discutiēdos remisit Micyllus, alij reliquerūt, ita explicare conabor, ut aliorū etiam judicio meā quoq; explicationem lubentissimè subijciam.

^r Quoque] Sic ut & Diana.

^u Nescio quam] Puellam scilicet.

^r Ut vaga fama] Dixerat nescio quam, quæ tamen eam se esse sciebat; adeoque ne mendacij argueretur, si ex se loqui videretur, ut vaga fama susurrat, addidit.

^u Neglectam habere] Negligere. Terent.

in Eunuchō, quā nos, nostrāque adolescentiam habent despiciant.

^u Testis] Apollo; perjuri Cydippes, unā cum sorore Dianā conscius. Sensus itaque totius Distichi hic est, Is quoque Apollo testis queritur nescio quam puellam (ut quidem fama loquitur) habere fidem neglectam.

^x Hoc] Neglectam esse fidem.

^y Vates] Acontius scilicet.

^z Carmina] Latenter indicat versus suos incertā manu aut etiam stylo scriptos, neglectā Dianam arguens, quæ morbum immiserit.

^a At] Legō Ah!

^b Carmina nulla] Ludit in vocis homonymiā, quæ incantationem, vaticinium, & versus significat; atq; his omnibus usus est Acōtius.

^c Capiat] Sicuti capta sum.

^d Teque ten.] Quandoquidem Deos ipsos etiam tenes, propitius habes, & iis uteris.

^e Plus hoc] Ultra quam virginem deceat.

P. OVIDII NASONIS

AMORUM LIBER I.

EPIGRAMMA.

QUI modo Nasonis fueramus ^a quinque libelli,
Tres sumus: ^b hoc ^c illi ^d praelitis auctor opus.
^e Ut jam nulla tibi nos sit legisse voluptas,
^f At levior dentis pœna duobus erit.

INTERPRETATIO.

NOS qui fueramus nuper quinque libelli Nasonis, tres sumus: auctor magis probavit hoc opus illo. Quamvis jam nulla tibi contingat voluptas nos legisse; at labor minor erit duobus sublatis.

N O T A.

^a Quinque] Hinc patet Ovidium plura, quàm vulgaverit, Amorum volumina scripsisse; multaque ab ipsa recognita & castigata fuisse. Quod iis laudabili exemplo esse potest qui lituras metuunt.
^b Hoc] Opus, scil. trium libellorum.
^c Illi] Quod quinque habebat.
^d Praelitis] Magis probavit.
^e Ut] Quamvis.
^f At levior] Modestissima est Poëtæ oratio; & benevolentiae captandæ maximè idonea.

ELEGIA I.

Quod à Cupidine pro bellis amores scribere coactus sit.

ARMA ^a gravi numero violentaque bella parabam
^b Edere, ^c materiâ ^d conveniente ^e modis.
^f Par erat ^g inferior versus: risisse Cupido
Dicitur, atque unum ^h surripuisse ⁱ pedem.

INTERPRETATIO.

COGITABAM proferre arma & bella sua aequalia: Cupido perhibetur risisse, atque fursum sustulisse unum pedem. metro grandiloquo, materiâ accommodatâ modulationibus. Versus posterior erat

N O T A.

^a Gravi] Heroico carmine, scil. quod est grandiloquum, & auctoritate plenum.
^b Edere] Versibus meis scribere.
^c Materia] Eo nomine appellatur argumentum, seu res, de quâ in opere, Poëmatis putâ, aliquo agitur.
^d Conveniente] Enimverò Heroicum carmen dignitatem habet & pondus, magnis rebus, qualia sunt arma & bella describendis aptum.
^e Modis] Metrorum modulationibus.
^f Par] Primo similis.
^g Inferior] Secundus.
^h Surripuisse] Clam & fursum rapuisse; ut Amoris, non bellis convenientem versum efficeret, atque ita Poëtam ad se perduceret.
ⁱ Pedem] Pes est in versu syllabarum & temporum certa dimensio. In Hexametro, ut nomen ipsum indicat, sex numerantur; ex quibus unum si detrahas Pentameter efficitur Elegiacus, scribendis Amoris aptus.

H h ij

- ^k Quis tibi, læve puer, dedit ^l hoc in carmina juris ?
^m Piëridum vates, non tua turba, sumus.
ⁿ Quid, si præripiat flavæ Venus ^o arma Minervæ ;
^p Ventilet accensas flava Minerva ^q faces ?
^j Quis probet ^r in silvis ^r Cererem ^t regnare jugosis ?
 Lege ^u pharetrata virginis arva coli ?
 Crinibus insignem quis acutâ ^x cuspide Phœbum
 Instruat, ^y Aoniam Marte movente ^z lyram ?
 Sunt tibi magna, puer, ^a nimumque potentia regna.
 10 Cur opus affectas, ambitiose, ^b novum ?
 An, quod ubique, tuum ? tua sunt ^c Heliconia ^d Tempe ?
^e Vix etiam Phœbo jam lyra tuta sua est ?
^f Cùm bene surrexit versu nova pagina primo ;
^g Attenuat ^h nervos protinus ille meos.

INTERPRETATIO.

Quis tibi tribuit hoc imperij in versus, puer crudelis ? Nos Poëta sumus cæcus musarum non tuus. Quid, si Venus auferat, arma flava Minerva ; Minerva flava agitet tadas inflammata ? Quis laudet Cererem imperare in silvis montosis ? Agros subigi lege virginis pharetrâ instructa ? Quis armet Phœbum decorum crinibus, mucrone acuto,

Marte pulsante lyram Aoniam ? Obines magna imperia, puer, & nimum valida. Quamobrem, ambitiose, appetis insolitum opus ? An tuum est quodcunque est ubique ? Tempe Heliconia suntne tua ? Vix etiam sua lyra est jam secuta Phœbo : Cùm nova pagina bene audita est versiculo primo, ille statim minuit chordas meas.

NOTÆ.

- ^k *Quis*] In Amorem invehitur Poëta.
^l *Hoc*] Ut illis pedes possis amputare.
^m *Piëridum*] Musarum. A Piërio monte dictæ Musæ Piërides.
ⁿ *Quid si*] Unumquemque negotia resque suas curare debere, non in aliena involare, ab absurdo Amori probare pergit Poëta.
Que seroit-ce si Venus ôtoit le casque à la blonde Pallas ?
^o *Arma*] Belli, ut sapientiæ Deam esse Minervam, notius est, quàm, ut cognoscat, eam opus sit casside, scuto, & lanceâ instruere, aut noctuâ stipare.
^p *Ventilet*] Ut magis accendat. Quod Veneris est officium.
^q *Faces*] Amoris intellige, quibus hominum corda vulnerat.
^r *In silvis*] Ubi Diana regnat.
^r *Cererem*] Frugum Deam.
^t *Regnare*] Difficile est ibi feliciter provenire [segetes, ubi ligna, montes, feræ, &c.
^u *Pharetrata*] Dianæ.
^x *Cuspide*] *Hastâ* ; quâ in bello Deus Mars utitur.
^y *Aoniam*] Aonia Bœotiz est pars mon-

- tana, Musis sacra ; unde, quamobrem lyra Aonia dicatur, perspicuum est.
^z *Lyram*] Quæ non martis, sed Apollinis seu Phœbi est instrumentum.
^a *Nimumque potentia*] Jus enim habet cæcus puer etiam in Deos dominos.
^b *Novum*] Versus facere.
^c *Heliconia*] Vireta quæ ad Heliconem, Bœotiz montem, Musis virginibus sacrum, sunt.
^d *Tempe*] Vallis est Thessaliæ, inter Olympum & Ossam montes, juxta Peneum fluvium lætissima ; cujus nomine antenissima quæque loca vocantur.
^e *Vix*] Siquidem singulis sua præripere Amor instituat, jamque ad Musicam artem furtivas manus admoveat.
^f *Cùm bene*] Cùm vehementi spiritu bella scribere institui, primumque versum signavi.
^g *Attenuat*] Minuit. Enimverò Pentameter Hexametro uno pede est brevior.
^h *Nervos*] Vires ; quæ per nervos exeruntur.

Nec mihi materia est ⁱ numeris levioribus apta,
 Aut puer, aut longas ^k comta puella comas.
^l Questus eram; pharetrâ cum protinus ille solutâ
^m Legit in exitium spicula facta meum:
 s ⁿ Lunavitque ^o genu sinuosum fortiter arcum:
Quodque canas, vates, ^p accipe, dixit, opus.
 Me miserum! ^q certas habuit puer ille sagittas.
^r Uror; & in ^s vacuo pectore regnat Amor.
^t Sex mihi ^u surgat opus numeris; in ^x quinque ^y residat.
 io Ferrea cum vestris bella valete modis.
^z Cingere ^a litoreâ ^b flaventia tempora ^c myrto,
^d Musa, per ^e undenos emodulanda pedes.

INTERPRETATIO.

Nec materiam habeo idoneam modis tenuioribus, seu puerum, seu puellam cujus sint ornati proluxi capilli. Conquestus eram; cum ille continud expeditâ pharetrâ dispetxit sagittas paratas in meam ruinam; & genu tetendit strenue arcum curvatum: & inquit, Tene, poëta, opus quod cautes. Hei

mibi! ille puer habuit spicula certa. Ardeo; & Amor imperat in corde inani. Opus mihi initium ducat sex pedibus, in quinque desinat. Bella dura discedite cum vestris modis. Musa fingenda per numeros undenos redimitor tempora flaventia myrto littoreâ.

N O T A.

ⁱ Numeris levioribus] De versu Elegiaco loquitur, qui propter Pentametrum præsertim levior hoc in loco dicitur.

^k Comta comas] Pro comas habens comas. Græcismus, cujusmodi sæpe Horatius utitur.

^l Questus eram] Quod, nullâ mihi ad elegos occurrente materia, vires ad scribendum heroicum carmen subtraxisset.

^m Legit] Delegit: Gall. Il choisit des siècles.

ⁿ Lunavit] Curvavit.

^o Genu] Qui arcus tractant, quantum sibi, ex genu, virium, in intendendis iis accedat, optime norant. Hinc noster Metam. s. Oppositoque genu curvavit flexile cornu.

^p Accipe] Intelligendum est, eo tempore quo sagittam immisit, & Poëta vulneratus est, istud dixisse Amorem.

^q Certas] Certæ dicuntur Cupidinis sagittæ, quod nunquam à scopo aberrant.

^r Uror] Amore scilicet. Cupidinis ictus sagittâ.

^s Vacuo] Antequam vulneraretur libero.

^t Sex] Tot sunt in Hexametro pedes.

^u Surgat] Elegos scripturum se, versibus Hexametris & Pentametris constantes, materiâ jam ab Amore largè præbitâ indicat Ovidius.

^x Quinque] Numeros scilicet seu pedes, quibus Pentameter clauditur.

^y Residat] Videtur verò Hexameter pedem & cursum suum in Pentametro sistere.

^z Cingere] Musam compellat, quam lubentem & hilarem cupit habere.

^a Littoreâ] Littora amante.

^b Flaventia] Musis flavi crines affinguntur.

^c Myrto] Quæ veneri dicata est, atque in sertis, coronis & odoribus adhibetur.

^d Musa] Erato præsertim intelligitur, à canendis Amoribus nomen græcè sortita: nisi mavis Elegiam cum Poëta appellare.

^e Undenos] Undecim verò in Hexametro & Pentametro, seu versu Elegiaco, numerantur pedes. Undenos autem dixit, non undecim signatè, quia recurrunt alterna carmina.

ELEGIA II.

Quòd primo amore correptus, in triumphum duci se à Cupidine patiatur.

- T** Sse quid hoc dicam, quòd tam mihi ^a dura videntur
^b Strata, neque in lecto ^c pallia nostra ^d sedent ?
 Et vacuus somno noctem, ^e quàm longa, peregi;
 Lassæque versati corporis ossa dolent ?
 5 ^f Nam-puto sentirem, si quo tentarer amore.
 An subit, & tacitâ callidus arte nocet ?
 8 Sic erat. hæserunt tenues in corde ^h sagittæ :
 Et possessa ferus pectora ⁱ versat Amor.
^k Cedimus ? an subitum luctando accendimus ignem ?
 10 Cedamus. leve fit, quod ^l bene fertur, onus.
 Vidi ego jactatas motâ face crescere flammæ :
 Et vidi nullo concutiente mori.
 Verbera plura ferunt, quàm quos ^m juvat ⁿ usus aratri,
 Detrectant pressi dum juga ^o prima boves.
 15 Asper equus duris ^p contunditur ora ^q lupatis :
 Frena minùs sentit, quisquis ^r ad arma facit.

INTERPRETATIO.

Quid credam hoc esse quòd lectus mihi videtur tam durus, neque vestimenta nostra manent in eo ? Et transmissi noctem quàm proluxa est insomnem ; & corporis agitati ossa defessa dolent ? Nam credo adverterem, si aliquo amore correptus essem. An irrepit, & versutus officit dolo furtivo ? Sic erat : spicula exigua steterunt cordi infixæ : & amor savus concussit corda obsessæ. Cedimusne ? an augemus flammam repen-

tinam agitando ? Cedamus : sarcina quaquo animo fertur fit levis. Ego adverti flammæ agitatæ augeri face concussæ : & adverti extingui nemine jactante. Tauri læsi dum recusant prima juga, patiuntur plura flagra, quàm quos consuetudo aratri non ladit. Equus indomitus læsa habet ora asperis lupatis : Ille minus premittitur frano, quisquis aptus est ad arma.

N O T A.

^a Dura] Ità videntur iis qui noctem insomnem ducunt.

^b Strata] Vestimenta sunt, quibus lectus sternitur.

^c Pallia] Vestes.

^d Sedent] Qui dormire nequit, sese sæpiùs versando & agitando omne tandem stragulum excutit.

^e Quàm longa] Fuit scil. Tant qu'elle a été longus.

^f Nam puto] Quàm ingeniosè, vides, dum dissimulat, Amoris ostendit calliditatem, qui furtim in amantium animos obrepit.

^g Sic] Furtim in animum meum irrepserat.

^h Sagittæ] Amoris scil. quibus ad amandum impellimur.

ⁱ Versat] Quocumque cupit, violenter agit.

^k Cedimus ? an] Virum melius est ?

^l Bene] Patienter.

^m Juvat] Non ladit.

ⁿ Usus] Consuetudo.

^o Prima] Solent juveni qui nunquam jugum tulerunt, illud impatienter accipere, & excutere ; unde etiam verberantur.

^p Contunditur ora] Ora confusa habet. Græcismus.

^q Lupatis] Sunt lupata frena asperiora, quibus pulli & indomiti equi coercentur.

^r Ad arma facit] Bello aptus est ; adeo, que frano obtemperat.

- Acriùs invitos, multoque ferociùs urget,
 Quàm qui ^fservitium ferre fatentur, amor.
 En ego confiteor: tua sum nova præda Cupido.
 Porrigimus victas ad tua jura manus.
 3 Nil opus est bello: pacem veniámque rogamus.
 Nec tibi laus, armis victus inermis, ero.
 4 Necte comam myrto: * maternas ^yjunge columbas.
 Qui ^zdeceat, currum ^avitricus ipse dabit.
 Inque dato curru, populo clamante ^btriumphum,
 10 Stabis; & ^cadjunctas arte ^dmovebis aves.
 Ducentur juvenes capti, captæque puellæ.
 Hæc tibi magnificus pompa triumphus erit.
 Ipse ego præda recens factum modo vulnus habebó:
 Et nova ^ecaptivâ ^fvincula mente feram.
 15 8 Mens bona ducetur manibus post terga retortis,
 Et Pudor, & castris quidquid Amoris obeft.
 h Omnia te metuent: ad te sua brachia tendens
 Vulgus, Io, magnâ voce, *Triumphe*, canet.

INTERPRETATIO.

Amor uris vehementius, & multò crudelius reluctantes, quàm qui profitentur tolerare servitutem. Ecce ego agnosco: sum tua recens præda, ô Cupido: tendimus manus connexas ad tua imperia. Nihil opus est bello; oramus pacem & veniam. Nec futurus sum tibi gloria, nudus armis superatus. Redimito capillos myrto; jugato columbas maternas. Ipse vitricus præbebis currum qui deceat. Et sedebis in curru tradito, populo *vociferante triumphum; & reges peritè aves jugatas. Juvenes correpti & puella correpta vehentur. Hac pompa erit tibi splendidus triumphus. Ipse ego rapina nova, habebó plagam modo impactam: & gestabo novas catenas animo captivo. Mens sana transuehetur manibus revinctis post terga, & pudor, & quicquid nocet castris amoris. Omnia te timebunt: vulgus ad te porrigens suos lacertos, cantabit elatâ voce, Io Triumphe.*

NOTA.

- ^f *Servitium*] Sui itaque juris non est qui amat.
^c *Nihil opus*] *Quia me tibi dedo.*
^u *Necte comam*] Cupidinem hortatur, ut se ad triumphum; cujus elegantissimam descriptionem in sequentibus habemus, accingat.
^z *Maternas*] Matri Veneri consecratas, quæ eius etiam currum trahere finguntur.
^y *Junge*] *Ut currum tuum trahens.*
^a *Deceat*] Nimirum triumphantibus convenit Martis currus: Amori etiam, qui fera bella gerit.
^a *Vitricus*] Mars; qui cum Venere Cupidinis matre concubuit.
^b *Triumphum*] *Io Triumphe* vox erat militum suum Imperatorem cum lætitiâ prosequentium; quam vocem à Baccho, (qui & Triumphus *Θρῆνικος* dictus est) Autore Varrone, ortam volunt; cum eâ acclamatione erga Liberum patrem Indiâ potitum, usi sint primò ejus milites.
^c *Adjunctas*] *Currui alligatas.*
^d *Movebis*] Amori verò quantumvis puer nihil est difficile.
^e *Captivâ*] Rarò verò captivorum mens capitur.
^f *Vincula*] Vinciti in triumphum ducebantur captivi.
⁸ *Mens bona*] Enimvero sanus non est, qui cæco Deo servit.
^h *Omnia*] Plus est multò quàm si dixisset *omnes*: nam in bruta, & inanimata etiam Amoris imperium Poëtæ protulerunt.

- ⁱ Blanditiæ comites tibi erunt, ^k Errorque, Furorque,
 Assidue partes turba secuta tuas.
 His tu militibus superas hominésque Deosque:
 Hæc tibi si demas ^l cominoda, ^m nudus eris.
 5 Læta triumphanti de summo ⁿ mater ^o Olympo,
 Plaudet; & appositas sparget in ora ^p rosas.
 Tu, ^q pennas gemmâ, ^r gemmâ ^r variante capillos,
 Ibis in auratis ^t aureus ipse ^u rotis.
 Tum quoque non paucos (si te bene novimus) ures:
 10 Tum quoque præteriens vulnera multa dabis.
 * Non possunt (licet ipse velis) cessare sagittæ.
^y Fervida vicino flamma ^z vapore nocet.
^a Talis erat domitâ Bacchus ^b Gangetide terrâ.
^c Tu ^d gravis alitibus; tigribus ille fuit.
 15 Ergo, ego cum possum sacri pars esse triumphî,
 Parce tuas in me ^e perdere, victor, opes.
 Aspice ^f cognati felicia Cæsaris arma.
 Quâ vicit, victos protegit ille manu.

INTERPRETATIO.

Illecebra, & error, & furor, turba semper
 addita tuis partibus, erunt tibi comites. Tu
 vincis his militibus & homines & Deos; si
 tibi subtrahas has copias vacuus eris. Ma-
 ter festiva tibi triumphanti gratulabitur
 ex supremo Olympo; & mittet in vultus
 rosas adnotas. Tu gemmâ distinguente pen-
 nas, gemmâ decorante comam, veheris cur-
 ru splendido, ipse splendidus. Tum quoque
 (si bene te novimus) inflammabis multos:

tum quoque transiens infliges multas plagas.
 Spicula (quamvis ipse cupias) non possunt
 quiescere. Flamma ardens officit calore pro-
 pinquo. Talis erat Bacchus tellure Gangeti-
 de subactâ. Tu es onerosus avibus; ille fuit
 tigribus. Ergo, cum possum esse pars sacri
 triumphî, noli victor male consumere ad-
 versus me tuas vires. Insuere prospera ar-
 ma Cæsaris consanguinei: Ille tuetur sub-
 actos manu quâ subegit.

NOTÆ.

- ⁱ Blanditia] — Venustas, Gaudium,
 Focus, ludus, sermo, suavis
 sententia. Plaut.
 quæ omnia Amorem maximè nutriunt.
^k Error] Hinc licet cognoscere, quàm sit
 Cupido puer amabilis.
^l Comoda] Quæ tibi sint usui.
^m Nudus] Inermis & sine viribus. Ve-
 rissimè.
ⁿ Mater] Venus.
^o Olympo] Mons est Thessaliæ, ob cu-
 jus altitudinem cælum ipsum Olympus à
 Poëtis dictus est.
^p Rosas] Quæ Veneri sunt sacræ.
^q Pennas] Alas.
^r Gemmâ] Alij habent gemina; ut idem
 quod Maro dixerit Poëta noster, paribus alis.
^s Variante] Distinguente & ornante.
^t Aureus] Pulcher.
^u Rotis] Curru.

- ^x Non possunt] Quàm facile & pronum
 sit in amorem prolabi, indicat.
^y Fervida] Etsi, inquit, facularum tua-
 rum ignis hominum cordibus non applice-
 tur, vicino tamen vapore urit.
^z Vapore] Calore.
^a Talis] Qualis tu es, supple, trium-
 phator.
^b Gangetide] Terram Indicam intelligit,
 à Gange maximo fluvio sic dictam.
^c Tu gravis] Differentia inter Bacchum
 & Cupidinem hæc fuit, quòd illius currus
 tigribus, hujus columbis traheretur.
^d Gravis] Nimirum gravis est animalibus
 currum trahentibus qui in eo sedet.
^e Perdere] Frustrà verò ille suas vires
 exerceat, qui in victum insurgat.
^f Cognati] A Venerè, per Ænean, & Iu-
 lum genus ducere gentem Juliam voluerunt
 Principum adulatōres.

ELEGIA

ELEGIA III.

Ad amicam.

Usta precor : quæ me nuper ^a prædata puella est,
 Aut amet, aut faciat cur ego semper amem.
 Ah nimium volui ! tantum patiatur amari.
 Audierit nostras tor ^b Cytheræ preces.
 5 Accipe, per longos tibi qui deserviat annos :
 Accipe, qui purâ norit amare fide.
 Si me non veterum commendant magna parentum
 Nomina ; nec nostri sanguinis auctor eques ;
 Nec meus innumeris ^c renovatur campus aratris ;
 10 Temperat & sumtus parvus uterque parens ;
 At Phœbus, ^d comitésque novem, ^e vitisque repertor ,
^f Hoc faciant : & , me qui tibi donat, Amor :
 Et nulli cessura fides ; sine criminē mores :
 Nudaque simplicitas , ^g purpureusque pudor.
 15 Non mihi ^h mille placent : non sum ⁱ desultor Amoris.
 Tu mihi (^k si qua fides) cura perennis eris.
 Tecum, quos dederint annos mihi fila ^l sororum ,
 Vivere ^m contingat : teque ⁿ dolente mori.

INTERPRETATIO.

Æ Qua oro : aut puellâ qua nuper me cepit, amet, aut, præstet quamobrem ego semper amem. Ah ! nimium expetivi tantum sinat se amari. Cytheræ exaudiverit tot nostras petitiones. Recipe, qui tibi serviat per multos annos : recipe, qui sciat amare sincerâ fide. Si nomina magnifica antiquorum avorum non me decorant ; nec eques cit auctor nostri sanguinis ; nec ager meus iteratur innumeris aratris, & parens

uterque tenax modum facit impensa ; At Phœbus, & comites novem & inventor vitis hoc agant ; & amor qui me tuum facit : & fides nulli secunda ; mores inculpati ; & sincera ingenuitas, & pudor purpureus, Mille non me juvant ; non sum desultor amoris. Tu (si quam mihi fidem habes) eris mihi cura perpetua. Obveniat mihi transigere tecum aetatem quam fila sororum indulserint, & excedere vitâ te afflictâ.

NOTÆ.

^a Prædata] Suum fecit. In eâdem à re militari petita metaph. persistit.

^b Cytheræ] Venus à Cytheris insula ad quam mari emergens primum appulit.

^c Renovatur] Instauratur. Colitur : tametsi multa jugera non possideo.

^d Comitesque] Mulx.

^e Vitisque repertor] Bacchus ; qui adeo sordidarum potatiuncularum. non est Deus, ut potius bonarum artium auctor sit ; quem & carmina docentem in remotis rupibus vidisse, alicubi testatur Flaccus.

^f Hoc faciant] Me commendent,

^g Purpureus] Ab effectu ; pudor enim ru-

bore ora inficit.

^h Mille] Puellæ, scil.

ⁱ Desultor] Proprie is est, qui ab uno in alium equum novit transultare. Quid sit verò desultor Amoris, satis ex eo quod dixit, Non mihi mille placent, intelligitur.

^k Si qua fides] Si mihi credis : Si meis verbis fidem adhibes.

^l Sororum] Parcarum ; quæ lanificio suo, hominibus sortem assignare, & eorum vitam nere, creditæ sunt.

^m Contingat] Optantis est.

ⁿ Dolente] Codex regius habet moriente ; scripsisse Poëtam putat Heinſius obveniente.

Te mihi materiem ° felicem in carmina præbe ;
 Provenient causâ carmina digna suâ.
 Carmine P nomen habent ° exterrita cornibus ° Io ,
 Et ° quam ° flumineâ lufit adulter ave :
 3 ° Quæque, super pontum ° simulato vecta juvenco ,
 Virgineâ tenuit cornua ° vara manu.
 Nos quoque per totum pariter cantabimur orbem :
 Junctâque semper erunt ° nomina nostra tuis.

INTERPRETATIO.

Dato te mihi materiam latam in versus ; | *ablata per aquor fido tauro , corripuit cor-*
versus fluent digni suâ causâ. Io tremefa- | *nua vara, manu puellari. Nos etiam pari-*
ta cornibus , & quam adulter sefellit alita | *ter celebrabimur per omnes terras & laus.*
fluviali, nacta sunt famam versibus ; & qua | *nostra semper erit connexa tua.*

N O T A.

° *Felicem*] Felix verò fuerit materia, si se
 amari patiat, aut mutuo amore teneatur
 puella : Quod petit Poëta.

P *Nomen habent*] *Celebres facta sunt.*
 Significat verò Auctor amicam suam, si ipsa
 velit, carminibus suis nomen gloriâque
 consecuturam.

q *Exterrita cornibus*] Postquam in vac-
 cam à Iove, Junonis metu transmutata est :
 Quam fabulam plenissimè postea in Metam.
 videbimus.

° *Io*] Inachi Argivorum fluvij fuit filia ;
 quam Jupiter amavit.

° *Quam*] Læda est, Castoris & Pollucis
 mater, quam Jupiter Cygni formâ indutus
 vitia vit.

° *Flumineâ*] Nimirum Cygni aquis &
 fluviis gaudent.

° *Quæque*] Europa est, Agenoris Phœ-
 nicum regis filia ; quam Jupiter in taurum
 versus rapuit, ac in Cretam transportavit.

° *Simulato*] Ille enim qui Taurus vide-
 batur Jupiter erat.

° *Vara*] *Introrsum & in se invicem cur-*
va ; equalia sunt plurima taurorum cornua.

° *Nomina*] Atque adeo laudes.

ELEGIA IV.

*Amicam, quâ arte, quibusve nutibus in cœna prasente viro mihi
 debeat, admonet.*

V Ir tuus est epulas ° nobis aditurus eadem.

Ultima cœna tuo sit, precor, illa viro.

Ergo ego dilectam tantum conviva puellam:

Aspiciam? tangi quem juvet, alter erit?

5 Alteriûsque sinus aptè subjecta fovebis?

Injiciet collo, cum volet, ille manum?

INTERPRETATIO.

M *Amicus tuus venturus est nobiscum ad*
idem convivium. Oro illa sit ultima
cœna marito tuo. Ergo ego convivam intue-
bor tantum puellam amatam? alius erit,

cui gratum sit tangi. Et appositè subdita cœ-
les facies patiora alterius? Ille imponet ma-
num collo, quando libebit?

N O T A.

° *Nobis*] Pro *nobiscum*, quod est in aliis. | tius, & ipse Cicero usus est.
 Græcismus; quo & Claudianus, & Lucie-

^b Define mirari, posito quod candida, vino

^c Attracis ^d ambiguos traxit in arma viros.

Nec mihi ^e silva domus, ^f nec equo mea membra cohærent :

^g Vix à te videor posse tenere manus.

5 Quæ tibi sint facienda tamen, cognosce : ^h nec ⁱ Euris

Da mea, nec ^k tepidis verba ferenda Notis.

Ante veni, quam vir. nec quid, si veneris ante,

Possit agi, video : sed tamen antè veni.

Cum ^l premet ille ^m torum, vultu comes ipsa modesto

10 Ibis, ut accumbas, clam mihi tange pedem.

Me specta, nutûsque meos, vultûmque loquacem :

Excipe furtivas, & refer ipsa, ⁿ notas.

Verba superciliis sine voce loquentia dicam :

Verba leges ^o digitis, verba notata ^p mero.

15 Cum tibi succurret Veneris lascivia nostræ ;

Purpureas tenero pollice tange genas.

Si quid erit, de me tacitâ quod mente ^q queraris ;

Pendeat ^r extremâ mollis ab aure manus :

INTERPRETATIO.

Ne mireris, quod splendida Attracis pellexit in arma viros bimembres vino admoto. Nec silva est mihi sedes, nec mei artus sunt connexi equo : agred videor posse abstinere manus à te. Disce tamen quæ sint tibi præstanda : nec trada meas voces rapiendas subolanis, nec calidis austru. Adesto prius quam maritus : nec prospicio quid possit fieri, si ante advenieris : sed tamen ante veni. Postquam ille accubuerit, ipsa comes accedes fa-

cie verecundâ, ut assideas ; furtim prome mihi pedem. Me intueri, & nutus meos, & faciem garrulam : recipe signa clandestina & ipsa redde. Proferam superciliis verba significantia, sine voce : leges verba signata digitis, leges verba signata vino. Cum protervia Veneris nostra tibi obversabitur ; tange genas purpureas molli pollice. Si quid erit quod pectore secreto de me doleas ; manus tenera pendeat ab ultima auricula.

NOTÆ.

^b Define mirari] Scopus est, ab exemplo, omnia posse Amorem, aut ad omnia cogere, posse zelotypiam, ostendere.

^c Attracis] Patronymicum nomen est ab Atrace. Hippodamia verò, Pirithoi uxor intelligitur, de quâ in Helenæ epistola : Cuius causâ inter Centauros, & Herculem, Theſcum, aliosque, grave jurgium, deinde & certamen fuit.

^d Ambiguos] Centauros bimembres intelligit, qui partim homines, partim equi videbantur.

^e Silva] Quæ Centauris domus fuit.

^f Nec equo] Sicut Centauris. Non sum Centaurus, uno verbo.

^g Vix à te] Dicit se propemodum idem, quod Centauri fecerunt, incepturum ; atque amicam marito suo erepturum.

^h Nec Euris] Id est, Nec ea qua dicam

contemne, aut eorû obliviscere. Proverbialis locutio, nostris etiam hominibus familiaris.

ⁱ Euris] Eurus ventus est ab Ortu spirans.

^k Tepidis] Quia à meridie veniunt.

^l Premet] Alij habent premit ; quod clar. Heinſius magis probavit.

^m Torum] Lectum ; in quo discumbere cibum sumturi veteres solebant.

ⁿ Notas] Signa ; quibus invicem suos sensus, sine voce exprimunt amantes.

^o Digitis] Quibus transversis, aut quoquo modo implicatis litteras formant amantes ; ut ita sensus suos manifestent.

^p Mero] Vini guttulis super mensâ, aut orbe diductis.

^q Queraris] Alij loquaris.

^r Extrema] Est in aure imâ, inquit Plinius, memoria locus, quam tangentes antestamur.

I i ij

- Cum tibi, quæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt;
 Verferetur digitis anulus usque tuis.
 †Tange manu mensam, quo tangunt more precantes,
 Optabis merito cum mala multa viro.
 ; † Quod tibi miscuerit, sapias, † bibat ipse jubeto:
 Tu † puerum leviter polce, quod ipsa velis.
 Quæ tu reddideris, ego † primus pocula sumam:
 Et qua tu biberis, hac ego parte bibam.
 Si tibi fortè dabit, quos prægustaverit ipse,
 10 Rejice libatos illius ore cibos.
 Nec premat impositis finito tua colla lacertis:
 Mite nec in rigido pectore pone caput.
 Nec † sinus admittat digitos; † habileſve papillæ.
 Oscula præcipue nulla dedisse velis.
 15 Oscula si dederis, fiam manifestus amator:
 Et dicam, *Mea sunt*: injiciamque manus.
 Hæc tamen aspiciam: sed quæ benè † pallia celant,
 Illa mihi † cæci causa timoris erunt.
 Nec femori committe femur, nec crure cohære:
 20 Nec tenerum duro cum pede junge pedem.

INTERPRETATIO.

Cum agam, vel loquar qua tibi grata erunt, mea vita; anulus indefinenter volvatur digitis tuis. Tene mensam manu quomodo tenent orantes; cum jure multa mala marito precaberis. Impera ipse hauriat quod tibi tæperaverit, sapias: Tu pete furtim à servo quod ipsa cupias. Ego primus carpam pocula qua tu restitueris, & ego bibam hæc parte quæ tu biberis. Si tibi forsitan porriges dapes quas ipse delibaveris, sperne tallas illius ore. Nec permitta urgeat tua colla

brachiis admotis: Nec reclina blandum caput in sinus asperos. Nec pectus, vel turgidula mamilla accipiant ejus digitos. Noli præsertim obtulisse ulla suavia. Si prabueris suavia, & fiam apertus amator, & dicam mea sunt: & immittam manus. Hæc tamen innobor: sed qua vestes benè tegunt, illa erunt mihi causa insani metus. Nec conferre femur femori, nec tibiis conjungaris: nec compone mollem pedem cum pede aspero.

NOTÆ.

† Tange] Seneca controvers. lib. 9. In convivio constitit catenatus, qui cum languentes Prætoris oculos aspexit, existimans ipsum Prætoris beneficio dimitti, gratias isti agere, & utrisque manibus mensam tenens, Di, inquit immortales tibi parem gratiam referant. Maximæ efficacix existimabant utique esse eam orationem, quæ manibus ad aras admotis, funderetur. Virgil. 6. Æn.

Talibus orabat dictis, arasque tenebat.

† Quod tibi miscuerit] Quem potum tibi prabuerit.

† Bibat ipse jubeto] Ex zelotypiâ istud præcipit; ne cum Amoris & grati animi

indicio, à marito suo aliquid accipientem amicam videat.

† Puerum] Ministrum, qui pocula præbet.

† Primus] Quod solent amantes.

† Sinus] Tui scil.

† Habileſve] Parvæ, rotundæ, & turgidæ; non flaccidæ, aut pendentes; quales Horat. putres; Martialis, pannosus; Propert. inclinatus appellat.

† Pallia] Vestes.

† Cæci] Maximi & insani; non enim Micylli interpretatio placet; qui occultum & latentem exponit.

Multa miser timeo, quia feci multa protervè :
Exemplique metu torqueor ipse mei.

* * * * *

- 5 Hoc tu non facies : sed ne fecisse puteris ,
Conscia de gremio pallia deme tuo.
Vir bibat usque roga : precibus tamen oscula desint.
Dumque ^d bibit, furtim (si potes) adde ^e merum.
Si bene ^f compositus somno vinoque jacebit ;
10 Consilium nobis resque locūque dabunt.
8 Cū surges abitura domum, surgemus & omnes ,
In medium turbæ fac memora agmen eas.
Agmine me invenies, aut ^h invenieris in illo.
Quidquid ibi poteris tangere, tange mei.
15 Me miserum ! paucas monui quod proffit in horas.
Separor à dominā nocte jubente meā.
Nocte vir ⁱ includet : lacrymis ego mœstus obortis,
Quā licet, ad sœvas prosequar usque fores.
Oscula jam sumet : jam non tantū oscula sumet.
20 Quod mihi das furtim, jure coacta dabis.
Verū invita dato (potes hoc) similisque coactæ :
^k Blanditiæ taceant ; sitque maligna Venus.
Si mea vota valent, illum quoque nil juvet opto :
Sin minus ; at certè te juvet inde nihil.
25 Sed quæcunque tamen noctem fortuna sequatur ;
Cras mihi constanti voce ^l dedisse nega.

I N T E R P R E T A T I O.

*Infelix plurima metuo, quia plurima admis-
si procaciter: & ipsa crucior pavore mei exēpli.*

* * * * *

*Tu istud non admittes : sed ne credas ad-
misisse remove de tuo sinu vestes conscias.
Precare virum indesinenter potes : tamen
suavia destituant preces : & dum potat, in-
funde clanculum, si potes, merum. Si laute
curatus somno & vino prostratus eris ; res
& locus nobis ministrabunt consilium.
Cum surges repetitura domum, & omnes
erigemur ; vide ut sedula procedas in me-
dium agmen turba. Me reperiēs, aut repe-
rieris in illo agmine. Quicquid ibi poteris*

*mei tangere, tange. Hei mihi ! admonui
quod juvet in paucas horas. Sejungor à do-
minā meā, nocte cogente. Maritus eam ob-
servabit nocte : ego tristis lacrymis erumpen-
tibus comitabor quatenus dabitur, usque
ad duram januam. Jam maritus carpet
suavia : jam non solum carpet suavia :
concedes jure adacta quod mihi prabes clan-
culum. Verū prabe reluctans (potes hoc)
& similis invita : Illecebra sileant ; & Ve-
nus sit difficilis. Si mea desideria aliquid
possunt, cupio etiam nihil illi profit : sin mi-
nus ; at certè nihil inde te delectet. Sed qua-
cunque tamen fortuna sequatur noctem ;
cras pernega mihi voce firmā prabuisse.*

N O T A.

^a Bibit] Vult bibere.

^e Merum] Ut postea ebrius dormiat.

^f Compositus] Qui se molliter & laute
eibo & vino curaverit, vel simpliciter in-
telligit, qui, ad dormiendum membra habet
bene composita.

^g Cū surges] Cū omnes surgemus, dif-

cessuri. Non enim cupit, ut ante alios dis-
cedat amica.

^h Invenieris] A me scilicet.

ⁱ Include] Dominam meam scilicet.

^k Blanditiæ] Verbula, blandula, dulcicula.

^l Dedisse] Dare. Simpliciter dicitur mu-
lier, quæ sui copiam facit.

ELEGIA V.

Corinna concubitus.

Æ Stus erat, mediâque dies exegerat ^a horam :
 Apposui medio membra levanda toro.
 Pars adaperita fuit, pars altera clausa fenestrâ :
 Quale fere silvæ lumen habere solent.
 Qualia sublucent fugiente ^b crepuscula Phœbo ;
 Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.
 Illa verecundis lux est præbenda puellis,
 Quâ timidus latebras speret habere pudor.
^c Ecce ^d Corinna venit. tunicâ velata ^e recinctâ,
 Candida dividuâ colla tegente comâ :
 Qualiter in thalamos formosa ^f Semiramis ^g isse
 Dicitur, & multis ^h Laïs amata viris.

* * * * *

INTERPRETATIO.

Æ Stas erat, & dies transvexerat ho-
 ram mediam : immisi medio lecto ar-
 tus reficiendos. Pars fenestra fuit aperta,
 pars altera clausa : lumen propemodum
 quale silva consueverunt habere. Qualia
 crepuscula sublucent sole occidente : vel
 postquam nox recessit, nec tamen dies indu-
 ita. Illud lumen est exhibendum puellis pu-

dibundis, quo pudor pavidus speret habere
 latibula. Ecce Corinna adest, operata tunicâ
 discinctâ, capillis divisis velantibus colla
 nivea : qualiter pulcra Semiramis & Laïs
 multis viris dilecta : perhibetur venisse in
 thalamos.

* * * * *

NOTA.

^a Horam] Alij habent *umbram*. Estque
 meridiei periphrasis.

^b Crepuscula] Crepusculum vocatur lux
 dubia quæ solis ortum præcedit, vel ejus oc-
 casum sequitur.

^c Ecce] Ex improvviso.

^d Corinna] Amicæ Ovidij, ut ipse 4. Tri-
 stium testatur, fictum nomen : quod fortè
 illi ad celebrem illam Thebanam Corinnam
 alludens, modestiæ & venerationis causâ im-
 posuit. Quæ verò fuerit illa Corinna, Au-
 gusti filia, an alia, quid atinet exquirere ?

^e Recinctâ] Discinctâ ; aut simpliciter
 cinctâ.

^f Semiramis] Fuit hæc Nini Assyriorum
 regis conjux, animi magnitudine, & corpo-
 ris elegantia celebris. De quâ vide Diodo-
 rum.

^g Isse] Quando, scil. Ninus eam uxorem
 accepit.

^h Laïs] Famosissima fuit Corinthi mere-
 trix, ad quam, ob insignem pulcritudinem
 potentissimi ex Græciâ commebant.

ELEGIA VI.

Ad janitorem, ut fores sibi aperiat.

- J**anitor (^a indignum) durâ religate catenâ,
^b Difficilem ^c moto ^d cardine pande forem.
 Quod precor, exiguum est. ^e aditu fac janua parvo.
^f Obliquum ^g capiat semadaperta ^h latus.
ⁱ Longus Amor ^k tales corpus tenuavit in usus;
^l Aptâque subducto ^m pondere membra dedit.
 Ille per excubias custodum ⁿ leniter ire
 Monstrat: inoffensos dirigit ille pedes.
 At quondam noctem, simulacrâque ^o vana timebam:
 10 Mirabar, tenebris siquis iturus erat.
 Risit, ^p ut audirem, tenerâ cum matre Cupido:
 Et leviter, *Fies tu quoque fortis*, ait.
 Nec mora, ^q venit amor. non ^r umbras nocte volantes,
 Non timeo ^s strictas in mea fata manus.
 15 ^t Te nimium lentum timeo; tibi blandior uni:
 Tu, me quo possis perdere, ^u fulmen habes.

INTERPRETATIO.

Janitor (indecorum) vinde servâ catenâ, aperi duram januam versatis cardinibus. Quod oro, parvum est: fac janua semadaperta admittat latus obliquum exiguo introitu. Diutius amor minuit corpus in tales usus; & fecit artus idoneos detractio onera. Ille docet incedere placide per vigilias custodum: ille regit pedes illasos. At olim timebam noctem, & imagines inanes: stuebam si quis erat incessurus per noctem. Cupido risit cum molli matre, ut potuerim audire, & inquit submisit, Tu quoque fies cordatus. Et statim accessit amor. Non reformido spectra volantia nocte, non manus expeditas in meam mortem. Meino te nimis tardum; tibi soli blanditias dico: tu habes fulmen quo possis me interficere.

NOTÆ.

^a Indignum] Servo, (qui ne fugeret compedibus tenebatur) adblanditur Natio, ut sibi januam aperiat.

^b Difficilem] Duram, inexorabilem.

^c Moto] Verso.

^d Cardine] *Le Gond, le Pivot*. Ferramentum est circa quod fores vertuntur.

^e Aditu] *Ouverture*.

^f Obliquum] Adverso pectore, nec patiente janua, sed sese obliquo, hac paululum referatâ cupit intrare.

^g Capiat] Penetrare sinat: Admittat.

^h Latus] Meum scil.

ⁱ Longus] Ille verò maciem inducit.

^k Tales] Enimverò per angustum aditum facilius ille transeat, qui corpus habet exile & macrum.

^l Aptaque] Agilis.

^m Pondere] Alij habent corpore.

ⁿ Leniter] Placide & sine strepitu; ne sertiatur.

^o Vana] Quippe quæ extra imaginationem nihil sunt.

^p Ut audirem] Dicit Poëta voce, quam ipse audierit, risisse Cupidinem & Venerem.

^q Venit Amor] Amare capi. Sed Poëtæ verba majus quid sonant.

^r Umbras] Quæ, ut dixi extra phantasiam non sunt; sed tamen, quasi essent ab imperitis reformidantur.

^s Strictas] In meam necem paratas.

^t Te] Janitorem alloquitur, cujus in pandendis foribus tarditatem reformidabat.

^u Fulmen habes] Hoc dicit quia penes Janitorem erat januam aperire, aut obsecrare; adeoque Poëtam ad amicam introducere, vel foras excludere.

- Aspice, &c, ut videas, ^x immitia claustra relaxa,
 Uda sit ut lacrymis janua facta meis.
 Certè ego, cum positâ stares ^y ad verbera veste,
 Ad dominam pro te verba tremante ^z tuli.
 Ergo, quæ valuit pro te quoque ^a gratia quondam,
 (Heu facinus!) pro me nunc valer illa parum?
 Redde vicem meritis. ^b grato licet esse, ^c quod optas.
 Tempora noctis ^d eunt: ^e excute poste ^f seram.
 Excute: sic ^g unquam longâ ^h relevere catenâ,
 10 ⁱ Nec tibi perpetuò serva bibatur aqua.
 Ferreus orantem nequicquam, janitor, audis.
 Roboribus duris janua fulta riger.
 Urbibus obsessis clausæ munimina portæ
 Profunt. in mediâ pace quid arma times?
 15 Quid facias hosti, qui sic excludis amantem?
^k Tempora noctis eunt: excute poste seram.
 Non ego militibus venio comitatus & armis.
 Solus eram, si non sævus adesset Amor.
 Hunc ego si cupiam, nusquam dimittere possun.
 20 Ante vel à membris divider ipse meis.
 Ergo Amor, & ^l modicum circa mea ^m tempora vinum
 Mecum est, & ⁿ madidis lapsa corona coinis.

INTERPRETATIO.

Cerne, &c, ut videas, resolve dura repagula, quomodo fores sint facta madida meis lacrymis. Certè ego, cum consisteres ad flagra veste deceptâ, verba feci apud dominam pro te trepidante. Ergo ille favor qui olim potens quoque fuit pro te, (heu flagitium!) nunc parum potest pro me? Gratiam refer officii: potes esse gratus, quod cupis. Tempora noctis pratercunt; revelle seram à poste. Revelle: ita aliquando libereris diutinâ catenâ, nec semper à te aqua serva poterit. Dure janitor, frustra audis precantem. Fo-

res sunt immota innixa duris roboribus. Munimenta janua obserrata juvent oppida oppugnata: quamobrem metuis arma in media pace? quid agas cum hoste, qui sic proturbas amantem? Tempora noctis pratercunt, revelle seram à poste. Ego non accedo stipatus militibus & armis; solus eram, nisi ferus amor adesset. Tame si exoptem, ego nusquam possim ablegare hunc. Ipse prius se jungat à meis artibus. Amor igitur, & vinum exiguum circum mea tempora est mecum, & serâ delapsa capillis unctis.

NOTÆ.

^x Immitia] Aperi januam.
^y Ad verbera] Et verberibus male mul-
 clareris.
^z Tuli] Ut tibi parceret, & veniam
 daret.
^a Gratia] Credit.
^b Grato] Tibi scil. Licet tibi esse grato,
 vel gratum.
^c Quod optas] Esse gratum, scil. Atque
 eo sensu jauritori adblanditur. Hein-
 sius tam legi mavult grato licet esse, quid obstat?
^d Eunt] Pratercunt.

^e Excute] Aperi.
^f Seram] Sera instrumentum est, quo
 admoto ostium clauditur.
^g Unquam] Aliquando.
^h Relevere] Exonereris.
ⁱ Nec tibi] Manumittarâ.
^k Tempora] Intercalares dicuntur ejus-
 modi versus recurrentes.
^l Modicum] Adcoque ebrius non erat.
^m Tempora] Illuc verò ascendunt viui
 vapores.
ⁿ Madidâ] Unguento fluentibus.

Arma

- Arma quis hæc timeat? quis non eat obuius illis?
 Tempora noctis eunt: excute poste seram.
 Lentus es? an somnus (qui se ° malè præbet amanti)
 Verba dat in ventos aure P repulsa tuâ?
 j At (memini) primo, cum q me celare solebam,
 Pervigil r in mediâ sidera noctis eras.
 Forsitan & tecum tua nunc requiescit amica.
 Heu melior quanto fors tua sortè meâ!
 f Dummodo sic, in me duræ transite catenæ.
 10 Tempora noctis eunt: excute poste seram.
 Fallimur? an verso sonuerunt cardine postes?
 Raucâque concussæ r signa dedere fores?
 Fallimur: impulsæ est u animoso janua vento.
 Hei mihi, quam x longè spem tulit aura meam!
 15 Si satis es raptæ, Borea, memor y Orithyæ,
 Huc ades, & surdas flamine tunde fores.
 Urbe silent totâ: z vitreoque madentia rore
 Tempora noctis eunt: excute poste seram.
 [a Aut ego jam ferroque ignique b paratior ipse,
 20 Quam face sustineo, tecta superba petam.]

INTERPRETATIO.

Quis metuât hac arma? Quis non procedat obviam illis? Tempora noctis prætereunt: revelle seram à poste. Segnis es? an somnus, (qui malè se exhibet amanti) tradit ventis verba rejecta aure tuâ? At recordor, cum primò consueveram me occultare, pervigil eras usque in astra media noctis. Forè etiam nunc tua amica tecum cubat. Heu! quando conditio tua potior est meâ conditione? Dummodo ita sit, catena sæva transmigrata in me. Tempora noctis prætereunt: revelle seram à poste. Decipimur? An postes crepuerunt cardine moto? & janua versata facit indicia raucâ? Decipimur: janua pulsata est vento vehementi. Hei mihi, quàm procul ventus abripuit spem meam! Aquilo si satis recordaris raptam Orithyiam, huc veni, & percelle flatus januam surdam. Tacenti urbe tota: & tempora noctis rore glaciato humida prætereunt: resolve seram à poste. Aut ego jam ipse expeditior ferro & igni, & face quàm gero, irruam in tecta superba.

NOTA.

° Male] Hoc dicit, quia, cum ipse, propter Amorem, dormire non posset, janitorum dormientem inveniebat.

P Repulsa] Qua aded nec penetrant, nec se movent.

q Me celare] Alij habent te: quod cl. Heinsius probat. Cum, inquit, aliàs clam te ad amicam me conferebam, teque vel maximo veterno irretitum cupiebam, tum plus nimio vigilabas; nunc, quando minimè est opus, alto somno teneris.

r In mediâ noctis] Usque dum media noctis apparerent sidera; usque ad mediam noctem.

f Dummodo sic] Eâ legè servum fieri cupit, ut cum amica possit requiescere.

r Signa] Scilicet strepitum edunt valvæ seu portæ cum aperiuntur.

u Animoso] Iracundo & vehementi.

x Longè spem] Spem inanem fuisse queritur.

y Orithyia] Quam, Erechthei, Athenarum regis, filiam, Boreas amavit.

z Vitreoque] Glacies nempe vitri habet similitudinem.

a Aut] Heinsio suspectum est hoc distichon.

b Paratior] Promtior quàm tu ad aperiendum.

K k

- Nox, & Amor, vinúmque, nihil moderabile suadent :
 Illa pudore vacat : Liber Amorque metu.
 c Omnia consumsi : nec te precibúsque minisque
 Movimus, ô foribus surdior ipse tuis.
 5 Non te formosæ decuit servare puellæ
 Limina : sollicito carcere dignus eras.
 d Jamque e pruinofos f molitur g Lucifer axes ;
 Inque suum h miseros excitat i ales opus.
 At tu, non k lætis detracta corona capillis,
 10 Dura super totâ limina nocte l jace.
 Tu dominæ, cùm te projectam mane videbit,
 Temporis absumpti tam malè testis eris.
 m Qualiscunque vale, n senti que abeuntis o amorem ;
 Lente, nec admissio turpis amante : vale.
 15 Vos quoque crudeles rigido cum limine postes .
 Durâque conservæ ligna valete fores.

INTERPRETATIO.

Nox & amor & vinum nihil tractabile in animum inducunt : illa caret pudore ; Bacchus & amor timore. Omnia profudi, nec te fleximus precibus & minis, ô surdior ipse tuâ januâ. Non oportuit te custodire limina pulchra puella : dignus eras anxio carcere. Jamque Lucifer versat polos pruina conspersos ; & gallus excitat miseros mortales in suum opus. At vos serva

derepta comâ infelici, jacete totâ nocte in aspero limine. Vos testes eritis Domina temporis tam malè perditæ, cùm mane vos cernet abjecta. Qualiscunque janitor vale, & segnis percipe amorem discedentis ; & , inhonestè, non introducto amante, vale. Vos quoque postes duri cum limine aspero, & conserva janua, ligna crudelia, valete.

NOTÆ.

c Omnia consumsi] Quibus flecti homo possit.
 d Jamque] Pulcherrima matutini temporis periphrasis.
 e Pruinosos] Pruina, seu rore congelato aspersos.
 f Molitur] Preparat & movet.
 g Lucifer] Eo nomine appellatur stella Veneris, cùm Solis ortum præcedit.
 h Miseros] Mortales scil.

i Ales] Gallus gallinaceus, qui adventantem diem cautu suo prænuntiat.
 k Lætis] Quia ipsi amicâ potiri non licuit.
 l Jace] Coronam compellat, quam, ad amicam non admissus, super limen relinquere nugator amans cogitat.
 m Qualiscunque] Sive bonus, sive malus, &c. Janitorem alloquitur.
 n Senti] Percipe, Cognosce.
 o Amorem] Erga dominam.

ELEGIA VII.

Ad pacandam amicam, quam verberaverat.

De manus in vincla meas, (meruere catenas)
 Dum furor omnis abit, si quis amicus ades.

INTERPRETATIO.

Implica meas manus vinculis amicæ si quis ades (digna sunt catenis) donec omnis vesania excesserit.

NOTÆ.

a Adde] Amicum compellat.

Nam furor in dominam temeraria brachia movit.

Flet mea vesanâ læsa puella manu.

^b Tunc ego vel caros potui violare parentes :

Sæva vel in sanctos verbera ferre Deos.

^c Quid ? ^e non & clypei dominus ^d septemplex ^e Ajax

Stravit deprensos lata per arva greges ?

Et, ^f vindex ^g in matre, patris malus ultor Orestes,

Aufus in ^h arcanas pascere tela Deas ?

ⁱ Ergo ego ^k digestos potui laniare capillos :

^l Nec dominam ^l motæ dedecuerunt comæ ?

Sic formosa fuit ; talem ^m Schœneïda dicunt

ⁿ Mænalias arcu sollicitasse feras.

Talis ^o perjuri promissâque velâque Thesei

Flevit præcipites ^p Cressa tulisse Notos.

^q Sic, nisi ^q vittatis quod erat ^r Cassandra capillis,

^f Procubuit templo, casta Minerva, tuo.

INTERPRETATIO.

Nam vesaniam agitavit lacertos temerarios in dominam. Puella mea lacrymat, verberata manu furiosâ. Tunc ego potui etiam ledere dilectos parentes: intentare dura flagra etiam in sacros Deos. Quid? annon & Ajax dominus scuti septemplex mactavit greges correptos per vastos campos? Et Orestes pravus ultor patris, vindex in matre, aufus petere jacula in Deas secretas? Ergo ego sustinui scindere comam composi-

ram: nec capilli turbati dedecuerunt dominam? Sic pulchra fuit: Talem Schœneïda perhibent arcu vexasse feras Mænalias. Talis Cretensis luxit austros veloces abstulisse & pollicita & vela perjuri Thesei. Talis Cassandra, nisi quod erat comâ vittâ redimitâ, prostrata est in tuo templo, pudica Minerva.

NOTÆ.

^b Tunc ego] Ad se excusandum aptissima oratio.

^c Non & clyp.] Astutè exemplo lenire studet quod purgare non potest.

^d Septemplex] Ex boum septem tergioribus.

^e Ajax] Telamonius est, qui irâ insanus quod sibi Achillis arma Ulysses eloquentiâ sustulisset, permulta pecora, credens se Ulysses & Atridas peremisse, occidit.

^f Vindex] Ab Ægystho Thyestis filio, Clytemnestræ, Agamemnonis uxoris, consensu, ipse Agamemnon Orestis pater interfectus est.

^g In Matre] Clytemnestrâ; quam ipse Orestes occidit.

^h Arcanas] Furias; quas solus videbat, aut videre credebatur.

ⁱ Ergo] Indignantis est.

^k Digestos] Domina mea compositos & ornatos crines.

^l Mota] Laniata.

^m Schœneïda] Atalantam intelligit, de quâ jam nonnulla vidimus. Sed notandum quod cum duæ fuerint; altera venatrix, Arcadica Jasij filia; altera Bœotica, cursu celebris, Schœnei filia, Poëta hoc loco, quod vulgò solent, nomina confundit; Schœneique facit filiam quæ fuit Jasij.

ⁿ Mænalias] Arcadicas: nam Mænalus mons est Arcadiæ.

^o Perjuri] Qui Ariadnen cujus ope evaserat, cuique fidem suam obstrinxerat, in Naxo insulâ reliquit.

^p Cressa] Ariadne est, Minoïs, Cretensium regis filia.

^q Vittatis] Vittis coercitis; Sacerdotum more.

^r Cassandra] Priami Trojanorum regis fuit filia.

^f Procubuit] Ab Ajace Oilci filio in templo Palladis fuit vitata.

K k ij

Quis mihi non, ^c *Demens*, quis non mihi, ^u *Barbare* dixit,

^x *Ipsa* nihil. pavido lingua retenta metu.

Sed taciti fecere tamen convitia vultus.

Egit me ^y lacrymis ore silente reum.

Ante meos humeris vellem cecidisse lacertos:

^z *Utilius* potui ^a parte carere mei.

In mea velanas habui dispendia vires:

Et valui pœnam fortis in ipse meam.

Quid mihi vobiscum, ^b *cædis* scelerumque ministræ?

¹⁰ Debita sacrilegæ vincla subite manus.

An, si pulsassem minimum de plebe ^c *Quiritem*,

Plecterer? in dominam jus mihi majus erit?

Pessima ^d *Tyrides* scelerum monumenta reliquit.

Ille Deam primus perculit; ^e alter ego.

¹⁵ Sed minùs ille nocens. ^f mihi, quam profitebar amari,

Læsa est: *Tyrides* sævus in ^g hoste fuit.

^h *I nunc*, magnificos victor molire triumphos,

Cinge comam lauro; votæque ⁱ redde Jovi:

Quæque ^k tuos currus comitatus turba sequetur,

²⁰ Clamet; *Io forti victa puella viro*,

INTERPRETATIO.

Quis mihi non dixit, furiosè, quis mihi non dixit, inhumane? Ipsa nihil dixit: lingua repressa est pavore timido. Sed tamen facies muta probra objecit. Me arguit lacrymis, ore tacente. Optarem priùs defluxisse brachia mea humeris: Melius potui destitui mei parte. Potens fui robore insano in mea damna: & ipse strenuus fui in meum supplicium. Quid mihi vobiscum famula necis & flagitiorum? Manus scelestæ ferte catenas meritis. An, si tetigissem vilissimum

Romanum de plebe puniver? potestas major mihi erit in dominam? Tydides præbuit pessima exempla flagitiorum. Ille primus percussit Deam, ego post illum. Sed ille in minori culpâ: violata est à me, quam dicebam amari. Tydides crudelis fuit in hoste. Abi jam, victor appara splendidos triumphos, redimito capillos lauro; & persolve vota Jovi: & comitatus turba quæ prosequetur tuos currus, vociferetur; Io puella superata viro strenuo.

N O T A.

^c *Demens*] Seipsum, de seipso querens, compellat.

^u *Barbare*] Vellet Poëta, ut etiam contumeliosis verbis, aliquis ab incæpto deteruisset, cum amicam suam verberaret.

^x *Ipsa*] Puella, scil. nihil dixit.

^y *Lacrymis*] Nimirum lacrymæ verberantis crimen arguebant.

^z *Utilius*] Utiliter meliores.

^a *Parte*] Brachiis, scil. quæ si non habuisset, iis amicam non verberasset.

^b *Cædis*] Eâ voce crimen suum augeat.

^c *Quiritem*] *Romanum*. De cujus vocis etymologiâ, ad, si placet celeberrimum Vossium in *Quiritari*.

^d *Tyrides*] Diomedes est Tydei filius;

qui bello Trojano Venerem, *Ænean* filium suum protegentem, vulneravit.

^e *Alter ego*] *Qui*, scil. *Deam* percussit. Amicam laudat, & cum Deâ astutè comparat; ut facilius à muliebri & levi ingenio veniam impetret.

^f *Mibi*] *A me*.

^g *Hoste*] Enimverò inter hostium corpora fuit *Venus*, Diomedes etiam incognita.

^h *I nunc*] Seipsum alloquitur & irridet, quod amicam verberando vicerit.

ⁱ *Redde*] Victorum & triumphantium more.

^k *Tuos currus comitatus*] Appositio. Triumphantem scil. currus, multæque turba sequebantur. Alij tamen habent *comitatum*: alij aliter.

- ¹ Ante eat effuso tristis captiva capillo ,
^m Si sinerent læsæ, candida tota , genæ.
ⁿ Aptius impressis erat os livere labellis ,
 Et ^o collo ^p blandi dentis habere notam.
^j Denique, si tumidi ritu torrentis agebar ,
^q Cæcæque me prædam fecerat ira suam ;
 Nonne satis fuerat timidæ inclamasse puellæ ,
 Nec nimium rigidas ^t intonuisse minas ?
 Aut tunicam ^f summâ deducere ^t turpiter ^u orâ
¹⁰ Ad mediam ? mediæ ^x zona ^y tulisset opem.
 At nunc ^z sustinui, raptis à fronte capillis ,
 Ferreus ingenuas ungue notare genas.
 Adstitit illa ^a amens albo & sine sanguine vultu ,
 Cæduntur ^b Pariis qualia saxa jugis.
¹⁵ Exanimes artus , & membra trementia vidi ;
 Ut cum ^c populeas ventilat aura ^d comas :
 Ut leni Zephyro gracilis ^e vibratur arundo :
 Summave cum ^f tepido ^g stringitur unda Noto.

INTERPRETATIO.

Mœsta captiva præcedat sparsâ comâ, tota nivea, si gena violata paterentur. Convenientius erat os lividum esse labiis infixis: & collo gestare signa mitis dentis: Denique si more torrentis turgidi, rapiebar, & ira præcepit me fecerat suam prædam; nonne satis fuerat vociferando objurgasse meticulosam puellam, nec increpuisse minas nimium asperas? aut deripere indecorè tunicam extremâ orâ ad mediam? cingulum auxilio

fuiſſet mediâ. At nunc servus potui comâ à fronte disjectâ ungue signare genas liberales. Illa turbata constitit facie candidâ & exsanguis, qualia marmora secantur in cli-vio Parii. Intuitus sum artus exsanguis, & membra trepidantia; ut cum ventus agitat frondes populeas: quemadmodum levis calamus concutitur miti Zephyro: vel cum aqua prima crispatur austro calido.

N O T A.

- ¹ Ante] Ut in triumphali pompâ affo-
 lent captivi.
^m Si sinerent] Enimverò ex ictibus livor
 inducitur.
ⁿ Aptius] Satiùs dicit fuisse, osculis quàm
 ictibus, livorem in amicæ ora inducere.
^o Collo] Amicæ scil.
^p Blandi] Solent qui vehementi tenentur
 amore, non modò osculari, sed etiam denti-
 bus notas imprimere.
^q Cæcæque] Non modò ira, sed omnis
 affectus cæcus est, cui adeoque non est cre-
 dendum.
^t Intonuisse] Altâ & vastâ voce cla-
 mando minatum esse.
^f Summâ] Eâ, scilicet, quæ humeros
 regit.
^t Turpiter] Id verò turpe est; sed ver-
 berasse turpius.
^u Orâ] Extremisate.

- ^x Zona] Cingulum; quo hodieque utun-
 tur nostrates puellæ.
^y Tulisset] Itâ ut tota tunica lacerata non
 fuisset.
^z Sustinui] Non erubui.
^a Amens] Alij habent gemens, demens. Hein-
 sius legit tremens pavidus, & sine sang. Amens,
 id est, turbata, nec sui compos, ex metu.
^b Pariis] Paros insula est maris Ægei, ex
 quâ marmor album petebatur.
^c Populeas] Populus, arbor est notissima,
 cujus folia etiam lenissimâ aurâ faciliè mo-
 ventur & agitantur.
^d Comas] Eo nomine etiam folia & fron-
 des arborum appellantur; videntur enim
 quasi earum capilli.
^e Vibratur] Agitur; concutitur.
^f Tepido] Quia à meridie spirat.
^g Stringitur] Crispatur, ac veluti in riu-
 ga contrahitur tremulas.

- ^h Suspensæque diu lacrymæ fluxere per ora,
Qualiter ⁱ abjectâ de nive manat aqua.
Tunc ego me primum cœpi sentire nocentem.
^k Sanguis erant lacrymæ, quas dabat illa, meus.
⁵ Ter tamen ante pedes volui procumbere supplex:
Ter formidatas repulit illa manus.
At ^l tu, ne dubita (minuet vindicta dolorem)
Protinus in vultus unguibus ire meos.
Nec nostris oculis, nec nostris parce capillis.
¹⁰ Quamlibet infirmas ^m adjuvet ira manus.
Neve mei sceleris tam tristia signa supersint,
Pone recompositas in statione comas.

INTERPRETATIO.

Et lacryma diu repressa eruperunt per faciem, qualiter aqua exsudat de nive projectâ. Tunc ego primum cepi cognoscere me esse in culpa. Lacryma quas illa profundebat erant sanguis meus. Ter tamen volui me supplex deicere ante ejus pedes. Illa ter rejectis manus reformidatas. At tu, ne cum-

steris (ultio mitigabit iram) statim involare unguibus in meam faciem. Nec ignosce nostris oculis, nec nostris crinibus. Ira subministrat vires manibus quantumvis debilibus. Et ne tam flebiles nota remaneant mei flagitij, finge denuò comam.

NOTA.

^h *Suspensa*] *Repressa; retenta;* quæ etiam puellæ maximum dolorem, & Nasonis anajus crimen declarant. Callidissime autem illius explet querimoniam, ut citius iram ponat.
ⁱ *Abjectâ*] *Aliquo in cumulum coniectâ.*

^k *Sanguis*] Id est, Tantus ex illis lacrymis fuit meus dolor, ac si sanguinem meum puella profudisset.

^l *Tu*] Puellam compellat.

^m *Adjuvet*] Vires nimirum ex sanguinis effervescentiâ ira subministrat.

ELEGIA VIII.

Execratur lenam, quæ puellam suam meretriciâ arte instruebat.

- E** St quædam (quicumque volet cognoscere ^a lenam,
Audiant) est quædam nomine Dipsas anus.
Ex ^b re nomen habet. ^c nigri non illa ^d parentem
^e Memnonis in ^f roseis & sobria vidit ^h equis.

INTERPRETATIO.

E St quædam, (quicumque cupiet cognoscere lenam, auscultet) est quædam anus nomine Dipsas. Consecuta est nomen ex re.

illa nisi vinolenta nunquam intuita est matrem fuscæ Memnonis in equis croceis.

NOTA.

^a *Lenam*] *Une maquerelle:* quod quidem turpissimū nomen, in rei ipsius odium profero.

^b *Re*] *Siti scil.* græca etymologiâ.

^c *Nigri*] Utpote in Æthiopiâ geniti. Senfus verò est, anum illam, etiam ante diem exortum ebriam fuisse.

^d *Parentem*] Auroram scil.

^e *Memnonis*] Fuit Memnon Tihoni & Auroræ filius.

^f *Roseis*] Quia roseo & puniceo colore sæpius conspicitur Aurora.

^g *Sobria*] *Non ebria.*

^h *Equis*] Quadrigis enim & bigis vectam voluerunt Poëtæ.

Illa magas artes, ⁱ Ææaque carmina novit,
 Inque ^k caput ^l liquidas ^m arte ⁿ recurvat aquas.
 Scit bene quid ^o gramen, quid ^p torto ^q concita ^r rhombo
^f Licia, quid valeat ^t virus amantis equæ.
 Cum voluit, toto ^u glomerantur nubila cælo.
 Cum voluit, puro ^x fulget in orbe dies.
 Sanguine (^y si qua fides) ^z stillantia sidera vidi:
^a Purpureus Lunæ sanguine vultus erat.
 Hanc ego nocturnas ^b versam volitare per umbras
 Suspitor, & plumâ corpus anile tegi.
 Suspitor; & ^c fama est. oculis quoque ^d pupula duplex
^e Fulminat, & gemino lumen ab ^f orbe ^g venit.
 Evocat antiquis ^h proavos atavosque sepulcris:
 Et solidam ⁱ longo carmine findit humum.

INTERPRETATIO.

Illa scit artes magicas, & incantamenta
 Ææa, & retorquet arte magica aquas fluidas
 in fontes suos. Probè novit quid fila
 astra versato rhombo, quid virus equæ fu-
 rentis possit. Quando libuit, nubes volun-
 tur toto cælo. Quando libuit dies splendet
 in orbe lucido. Intuitus sum, (si qua mihi
 fides) astra rotantia cruore: facies Luna

erat rubra sanguine. Ego suspitor hanc mu-
 tatam volare per tenebras nocturnas, &
 corpus anile vestiri plumâ. Suspitor, & ru-
 mor est. Pupilla quoque gemina oculis micat,
 & lux oritur ab orbe duplici. Elicit anti-
 quis tumulis proavos & atavos, & scindit
 terram duram prolixa incantamento.

NOTÆ.

ⁱ Ææaque carmina] Incantationes; qui-
 bus Ææa seu Colchica Circe, itemque Me-
 dea celebris fuit.

^k Caput] Fontem & scaturiginem.

^l Liquidas] Rapidas alij.

^m Arte] Suâ scil. magicâ,

ⁿ Recurvas] Nihil non tribuerunt Poëtæ
 incantationibus.

^o Gramen] Herbarum vires; quibus in
 veneficiis uti dicebantur.

^p Torto] In gyrum acto.

^q Concita] Valdè commota. Nimirum
 concitato Rhombo concitantur & involuta
 Licia.

^r Rhombo] Rhombus hoc in loco magi-
 cum instrumentum denotat, filis quibusdam
 implicatum, quo ad nefarias artes utebantur.

^f Licia] Fila sunt quibus, in lanificio, im-
 plicantur stamina, la trame; in magicis ar-
 tibus hominum mentes retineri credebant.

^t Virus am.] Venenum, autore Servio, ex
 equarum inguinibus defluens, quo tempore
 amoris furore tenentur.

^u Glomerantur] In glomerum (de plotons)
 modum condensantur. Videntur verò nubes

quandoq; tanquam globi, aliæ aliis impositæ.

^x Fulget] Id est, Cælum serenat.

^y Si qua fides] Est mihi, supple.

^z Stillantia] Ex Dipfadis veneficæ incan-
 tamentis, scil.

^a Purpureus] Si non incantamentis, ru-
 bet certè quandoque Luna naturaliter; quod
 stulti illis adscribunt.

^b Versam] In nocturnam avem transmu-
 tatam.

^c Fama est] Adedque magis credendum.

^d Pupula] Est pupula seu pupilla in oculo
 medius ille circulus, per quem lumen à
 corporibus ad nervum opticum transmittitur.
 La prunelle de l'œil.

^e Fulminat] Fulminis in modum splen-
 det. Nocendi verò vim multam esse in oculis
 voluerunt veteres.

^f Orbe] Pupillâ scil. quæ rotunda est.

^g Venit] Alij habent micat.

^h Proavos Atavosque] Erat ergo Dipfas
 illa altera Medea, maximèque metuenda.
 Nugæ. Otiosus de more ludit Poëta.

ⁱ Longo] Nimirum multâ opus est arte,
 ut terra in diversas partes distrahatur.

- Hæc sibi ^k proposuit thalamos ^l temerare pudicos :
^m Nec tamen eloquio lingua ⁿ nocente caret.
 Fors ine ^o sermoni testem dedit. illa monebat
 Talia ; (me ^p duplices ^q occuluerunt fores,)
 Scis ^r heri te, mea lux, juveni placuisse ^r beato.
 Hæsit, & in vultu ^t constitit usque tuo.
 Et ^u cur non placeas ? ^x nulli tua forma secunda est.
 Me miseram ! dignus corpore ^y cultus abest.
 Tam ^z felix esses, quam ^a formosissima, vellem.
 Non ego te factâ divite pauper ero.
 Stella tibi oppositi ^b nocuit contraria Martis.
 Mars abiit : ^c signo nunc Venus apta tuo.
 Prosit ut ^d adveniens, en aspice. dives amator
 Te cupit ; & cura, quid tibi desit, habet.
 Est etiam facies, ^e qua se tibi comparet, illi :
 Si te non emtam vellet, emendus erat.

INTERPRETATIO.

Hæc in animum suum induxit violare casta cubicula : nec tamen sermo noxius linguam destituit. Casus me testem fecit ejus eloquij : illa talia docebat : (gemina fores me occultaverunt.) Nosti, mea vita, te heri gratam fuisse adolescenti opulento. Constitit, & sine fine defixus fuit in facie tua. Et quamobrem non grata sis ? pulchritudo tua nulli est inferior. Hei mihi ! ornatus dignus deest cor-

pore. Optarem tam dives esses, quàm pulcherrima es. Ego non ero egena, te factâ opulentâ. Stella adversa Martis oppositi tibi obfuit. Mars recessit : nunc Venus favens signo tuo. En vide, quomodo accedens juvet : Opulentus amator te expetit ; & exquirat quid tibi desit. Est etiam illi forma, quæ se tibi exæquet : Si te acquisitam non cuperet, erat acquirendus.

NOTÆ.

^k *Proposuit*] In animum induxit ; Imperavit.

^l *Temerare*] Uxori pellicem, marito adulterum inducendo.

^m *Nec tamen eloq.*] Adeòque quod cogitavit etiam potest perficere.

ⁿ *Nocente*] Non bene appellatur eloquens qui dicendi copiâ ad nocendum abutitur : Orator enim non modò dicendi peritus, sed insuper vir bonus esse debet.

^o *Sermoni*] Quem Iena cum puellâ, Nasonis amicâ habuit.

^p *Duplices*] Bifores, valva. Gall. *Porte à deux battans.*

^q *Occuluerunt*] Adeòque adfuisse aliquem qui dicta colligeret nefcivit anus venefica.

^r *Heri*] Hæc.

^s *Beato*] Divitiis : Vulgus enim, utur pessime, in divitiis tamen felicitatem collocat.

^t *Constitit; usque*] Quod signum est ani-

mi irretiti.

^u *Cur*] Alij *cui.*

^x *Nulli secunda*] Adeòque prima.

^y *Cultus*] Eo nomine omnis ornatus intelligitur, vestes, annuli, gemmæ, &c.

^z *Felix*] *Dives.*

^a *Formosissima*] *Es*, supple.

^b *Nocuit*] Enimverò, si Diis placet, multum ad hujus aut illius commodum aut incommodum faciunt stellæ : atque ea omnia sunt magis perspecta : quæ stulticia est multorum homuncionum, aut veriùs muliercularum.

^c *Signo nunc Venus*] Id est, *Tuum signum nunc est Venus ; qua tibi propitia vitam tuam moderabitur.*

^d *Adveniens*] *Vim suam erga te exerens ; te respiciens.* Dixit Martem abivisse.

^e *Qua se tibi comp.*] Id est, *Qua ob formam elegantiam tecum possis conferri.*

Erubuit

- ^f Erubuit. & decet alba quidem pudor ora : sed iste
Si similes, prodest : verus obesse solet.
Cum bene ^h dejectis gremium spectabis ocellis,
Quantum quisque ferat, ⁱ respiciendus erit.
5 *Forſitan ^k immunda ^l Tatio ^m regnante ⁿ Sabina*
Noluerint habiles pluribus eſſe viris.
Nunc ^o Mars externis animos exercet in armis :
At ^p Venus ^q Ænea ^r regnat in urbe ſui.
^f *Ludite formoſa. caſta eſt, quam nemo rogavit :*
10 *Aut ſi ruſticitas non vetat, ^r ipſa rogat.*
Has quoque, quas frontis ^u rugas in vertice portas,
Excute : ^x de rugis crimina multa cadent.

INTERPRETATIO.

Rubore ſuffuſa eſt : Rubor equidem eſt decori vultui candido : ſed iſte iuvat ſi ſingas ; ſincerus ſolet officere. Cum bene aſpicias ſinum oculis demiſſis, unuſquiſque erit honorandus quantum det. Forſitan impuræ Sabinae Tatio imperante, noluerint eſſe aptæ pluribus viris : Nunc Mars detinet animos

in armis peregrinis : At Venus imperium obtinet in urbe ſui Æneæ. Ludite pulcræ : pudica eſt quam nemo oravit : aut, ſi moroſitas non obſtat, ipſa orat. Dele etiam has rugas quas geris in ſuprema fronte : multa vitia defluunt de rugis.

NOTÆ.

^f *Erubuit*] Puella ſcil. Poëtæ amica, cum anus ſollicitationes audiret.

^g *Decet*] Quia rubore albam faciem diſtinguit. Illa verò ſunt anus verba, quæ erubuiſſe puellam ſenſerat.

^h *Dejectis*] Pudoris ſimulandi cauſâ, ut eò magis capiatur amens ; vel etiam, ut quale ille amoris pretium in ſinu depouat, poſſit cognoscere. Solebant enim qui ad amicam comneabant, in ejus gremium dona ſua mittere.

ⁱ *Respiciendus*] Id eſt, Amanti, pro donorum ſuorum ratione erit indulgendum. Optimum præceptum ; nam & illud idem puellæ inculcat docta quædam meretrix apud Terentium. Nefariæ cruces !

^k *Immunda*] Inurbana, inelegantes, impolita. Sic de pudicis matronis loquuntur proſtituta.

^l *Tatio Regnante*] Quo tempore rudes & inculti homines glandibus veſcebantur. Pudicitiam dicit imperitarum mulierum virtutem eſſe ; cui aſſentientur quæ lenæ & veneficæ haberi volent. Fuit verò Tatiſ dux Sabinorum, qui cum Romulo bellum fortiter geſſit.

^m *Regnante*] In regni partem, ſœdere poſt pugnam percuſſo receptus eſt.

ⁿ *Sabina*] Sabinorum uxores aut puella. Illum verò populum religione Deorum, & & morum incorruptione apud pleroſque auctores celebratum invenias. Terras incolabant non longè à Româ, ad Septentrionem.

^o *Mars externis*] Non jam intra Roma urbis moenia, ut olim, aut bella, aut à Sabinis mutuata morum duritas exercetur.

^p *Venus*] Amorum & deliciarum Dea.

^q *Ænea*] Venerem Æneæ matrem fuiſſe, à quo Romani originem duxerunt, ſupervacaneum eſt repetere.

^r *Regnat*] Adedòque in deliciis & amoribus vivendum : nam,

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

^f *Ludite*] Amoribus veſtris operam datos amantes decipite. Ejuſmodi, non niſi veneficæ nomine ſuadere auſum Poëtam, monuiſſe, ſatis credo, prudentibus, & cautiſ fuerit.

^g *Ipsa rogat*] Egregia verò fuerit caſtitas.

^u *Rugas*] Puellæ dicta averſantis ſeverum vultum lena adverterat.

^x *De rugis*] Crimen fuiſſe innuit, quòd ad impura dicta frontem puella corrugaverit : ipſamque innocentem fore, cum læto & hilari vultu tantas nequitias audiverit.

Penelope ⁊ juvenum vires tentabat^z in arcu :

Qui^a latius argueret, ^b corneus arcus erat.

Labiunt^c occulte, fallitque volatilis atas :

Ut celer^d admissis labitur amnis aquis.

⁊ Æra^e nitent^f usu : vestis bona quaris^g haberi :

Canescunt turpi tecta relicta^h & sim.

Forma, nisi admittas, nullo exorcente senescit :

Nec satis effectus unus & alter habent.

Certior ē multis, nec tam invidiosa rapina est.

10 Plena^h venitⁱ canis de grege prada lupis.

Ecce, quid^k iste tuus præter^l nova carmina vates

Donat ?^m amatoriaⁿ millia multa leges.

INTERPRETATIO.

Penelope experiebatur robur juvenum in arcu : arcus qui indicaret vires lateris, erat corneus. Anni furtim effluunt, & volucres decipiunt : ut rapidus fluvijs defluit aquis ruentibus. Æra fulgent usu ; vestis splendida vult tractari : domus desertæ albet obscuro squalore. Pulchritudo, nisi accipias a-

matores, evanescit, nemine colente : nec unus & alter habent satis utilitatis. Præda est tutior ē pluribus, nec tam odiosa. Rapina ampla lupis ravis contingit de grege. En, quid iste tuus Poëta præbet præter novos versus ? leges multa millia ab amante.

N O T A.

⁊ Juvenum] Procorum ; de quibus in Penelope.

^a In arcu] Per arcum. At verò, quod procos illudendi & coarguendi causâ facit Penelope, illud perversè detorquet lena. Illa enim Ulyssis arcum procijs tendendum dedit, & se illi nupturam affirmans, qui eo uti posset ; verum non eâ quam fingit anus causâ, sed tantum, ut indignos & effeminatos nebulones, quos Ulyssis arcum nunquam tendere posse sciebat, stultitiæ argueret. Pessimè igitur, quanquam non desint qui de Penelope castitate, malè sentiant, ab exemplo puellam corrumpere conatur vetula.

^b Latius] Lateris vires ostenderet.

^c Corneus] Ex cornu arbore.

^d Occulte] Quàm bene & verè. Plurima verò ejusmodi de tempore à Poëtis habemus ; quæ hic frustra congereremus.

^e Admissis] Concitatis. Adeoque tanquam ex torrente hauriendum ; properandum ; tempore cautè, & ad salutem, tot præsertim hostibus insidiantibus utendum ; non eo ad nequitias & perniciem abutendum.

^f Nitent] Hæc comparatione, in puellæ animum studet lena inducere, ut turpiter dum licet corporis sui faciat copiam.

^g Haberi] Tractari.

^h Sim] Est propriè situs, ut Servius ait, lanugo quædam ex humore procreata. Sordes verò & squalor intelligitur, qui intra opaca relictarum ædium conspicitur.

ⁱ Venit] Contingit.

^j Canis] Canos pilos habentibus ; quod illis fert ætas. Cæterum his comparationibus puellam ad nequitiam, quam non vidit interpres, conatur lena perducere.

^k Iste] Per contemptum, de Nasone.

^l Nova] Miranda exponunt. Non bene credo, quia contra scopum. Simpliciter intelligo, & potius cum aliquo contentu : quod tamen, suâ laude Poëta non decipitur.

^m Amatoria] Quicumque ille tandem fuerit.

ⁿ Millia] Carminum scilicet. ut propter eam Ovidio tuo nihil sit opus tam tenaciter adharere.

Ipse ° Deus vatium, p pallâ spectabilis aureâ,

q Tractat inaurata r consona f fila c lyra.

Qui dabit, ille tibi magno sit u major Homero.

Crede mihi; res est x ingeniosa, dare.

5 *Nec tu, si quis erit y capitis mercede redemptum,*

z Despice a gypsasi b crimen inane pedis.

c Nec te decipiant d veteres e quinquatria cera.*

f Tolle tuos tecum, pauper amator, avos.

8 *Quin, h quia pulcher erit, poscet sine munere i noctem;*

10 *Quod k dei, l amatorem flagitet ante suum.*

INTERPRETATIO.

Ipse Deus poetarum insignis pallâ aureâ pulsat nervos concordēs lyrae inauratæ. Qui afferet, ille tibi sit præstantior magno Homero. Crede mihi, afferre est res arguta. Nec tu, si aliquis erit redemptus pretio capitis,

contemne vanum probum pedis gypso illiti. Nec te fallant ceræ antiquæ quinquatria. Inops amator, aufer tecum tuos avos. Quin, quia formosus erit, petet noctem sine pretio; poscet prius suum amatorem quod præbeat.

N O T A.

° *Deus vatium*] Apollo.

p *Pallâ spectab.*] Adedque, cum & ipse *Deus vatium aurum amet, pretium ab amantibus non debes spernere*: Eo enim meo iudicio, lenæ ad puellam oratio spectat; quam aliò detorsit interpres. Cæterum monuit ille, ad Apollinis Palatini marmoreum simulacrum, quod auctore Augusto, tanto artificio fuerat fabrefactum, ut vivum esse, & plectra movere, & canere videretur, hoc in loco allusisse Poëtam.

q *Tractat inaurata*] Adedque aurum amat.

r *Consona*] Consonantia, ut harmoniam efficiant.

f *Fila*] Nervus, chordæ.

c *Lyra*] Lyra instrumentum erat musicum, cuius figuram passim reperias.

u *Major*] Cuique adeo positis obsequaris.

x *Ingeniosa*] Adedque Poëtarum ingenia exaquans, aut superans. Puellis certè plurimis, præsertim verò turpibus meretriculis, præter lucrum dulce nihil est.

y *Capitis merc.*] Servus aliquis, qui dives factus se à servitio redemerit.

z *Despice gypsasi*] Ne, inquit, illum servum inani causâ despicias; vitium enim in servo, si quod sit, in pede gypsato est; quod vitium, cum aquâ elui possit, nullum est.

a *Gypsasi*] Gypsum, Du plâtre. Genus est calcis; quo, ut docet Plinius, venalium servorum, trans mare ductorum, pedes illinebantur.

b *Crimen*] Alij nomen. Quod etiam optime est.

c *Nec te decipiant*] Nulli propter nobilitatem obsequaris.

d *Veteres cera*] Id est, Alicujus stemmata, genus, aut nobilitas: Ex cerâ enim fiebant majorum imagines, quæ in atrio, ad probandam & ostendendam nobilitatem & avorum seriem, collocabantur.

e *Quinquatria*] Variè huic locum emendant. Quidam, per appositionem legunt *quinque atria*, ut sit numerus finitus pro infinito. Alij *plena atria*. Micyllus *veteris quicquam atria cera*. Lipsius *veteri cincta atria cerâ*. Alius *qua cingunt atria cera*. Scriverius *circa atria cera*. Quod ultimum scripserit Poëtam probabilius est.

f *Tolle*] Quasi præsentem pauperem amatorem, non sine contentu alloquitur Dypfas. Gall. diceret, *Va te promener avec tes yeux*.

g *Quin*] Mendosum hunc versum suspicatur clar. Heinsius. Quamobrem non video. Optimum verò sensum efficit particula *quin*; postquam enim posuit anus, plurimos, quos quidem repellendos monuit; ad puellam venturos, quorum alius veterem prospiciam, alius ingenium, aliâque jactaret; *quin insuper*, ait *omnium maxime rejiciendi venient*, qui propemodum cum imperio omnia à te flagitent.

h *Quia pulcher erit*] Fastus enim inest pulcris, sequiturque superbia formam. Ovid.

i *Noctem*] Quid sit noctem orare, aut petere non opus est exponere.

k *Dei*] Tibi supple.

l *Amatorem*] Qui ipsum perversè amat.

- ^m *Parcius exigito pretium, dumⁿ retia tendis,*
Ne fugiant. ° captos p legibus ure tuis.
^q *Nec nocuit simulatus amor. sine credat amari:*
Sed cave, ne gratis hic tibi^r constet amor.
³ *Sapè^t nega noctes. capitis modo finge dolorem:*
Et modo qua^t causus prabeat, ° Isis erit.
Mox^x recipe; ut nullum patiendi colligas^y usum;
Neve relentescat sapè repulsus amor.
Surda sit oranti tua janua, laxa ferenti.
¹⁰ *° Audiat exclusi verba receptus amans.*
Es, quasi lasa prior, nonnunquam irascere lesa.
Vanescat culpa culpa^a repensa^b tuâ.
Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram.
Sapè simulates ira^c morata facit.
¹⁵ *Quin etiam discant oculi lacrymare coacti:*
Et faciant udas^d illa vel illa genas.

INTERPRETATIO.

Posce modestius munera, dum ponis laqueos, ne amantes recedant: urge irretitos tuo modo. Nec obfuit amor fictus: patere se arbitretur diligi: sed vide, ne hic amor tibi sit frustrâ. Sæpè recula noctes: modo simula dolorem capitis: & modo Isis erit quæ causas subministret. Mox admitte; ut nullam contrahat dolendi consuetudinem; & ne amor sapè rejectus langueat. Fores tuæ sint

surdæ roganti, apertæ apportanti. Amans admissus audiat voces repulsi. Et quasi prior violata, interdum succensè offenso. Crimen comparatum cum tuo crimine diluatur. Sed nunquam concesseris longum spatium in iram. Ira producta sæpè parit odia. Quin etiam oculi inviti doceantur lacrymas effundere: & illa vel illa reddant genas humidas.

N O T A.

^m *Parcius*] Imò blanditiis, etiam harum venatricum retia teguntur.

ⁿ *Retia*] Tendunt itaque amatoribus suis, tanquam brutis. Salus est adolescentum, ut eas perpetuò oderint, maturè has cruces cognoscere.

^o *Captos*] Tuis illecebris irretitos.

^p *Legibus*] Tuo modo. Gall. *Comme il te plaira.*

^q *Nec nocuit*] Vult etiam anus, ut ad capiendos juvenes, anorem simulet puella.

^r *Constet*] *Sic.* Cave, inquit, ne gratis & frustrâ, aut sine pretio hunc amorem simules.

^t *Nega*] Ejus rei rationem reddet postea Naso.

^u *Causas*] Amatoris dimittendi, scil.

^v *Isis*] Inachi fluminis filia, ante Io appellata, à Jove in vaccam, Junonis metu, mutata, deinde apud Ægyptios pristinae formæ restituta, ubi pro Deâ culta est. Ejus sacra

ad Romanos translata sunt; quibus solennibus Romanæ mulieres per plurimos dies secubabant. *Simulat se à matre accersi ad rem divinam.* Terent.

^x *Recipe*] Amatorem, scil.

^y *Usum*] Usu verò & consuetudine omnia fiunt tolerabilia.

^a *Audiat*] Ut ex rejecti desperatione majorem suam credat felicitatem; largioraque postea munera afferat.

^b *Repensa*] Cum culpa comparata: perverrà compensata extinguatur.

^c *Tuâ*] Heinsius legeret suâ. Codex unus habet novâ; quod non displicet: sensum hujus loci saltem aperit.

^d *Morata*] *Qua diu duravit.*

^e *Illa*] *Zelotypiam*, inquit, vel quidvis aliud finge lacrymarum tuarum esse causam; quasi non te amari crederes, ut se amari amans credat. Vasserrimum consilium.

^c *Nec, si quem falles, tu perjurare timeto.*

Commodat^f illufis numina furda Venus.

Servus & ad^g partes follers ancilla parentur;

Qui doceant, h^h aptè quid tibi poffit emi.

5 *Et tibi pauca rogent: iⁱ multos fi pauca rogabunt,*
Postmodo de^k ftipula grandis acervus erit.

Et foror & mater, nutrix quoque l^l carpat amantem.

Fit citò per multas prada petita manus.

Cùm te deficiens pofcendi munera caufa,

10 *m^m Natalem nⁿ libo o^o teftificare tuum.*

Ne fecurus amet nullo rivale, caveto.

Non bene, fi tollas pralia, durat amor.

Ille p^p viri toto videat veltigia letto:

Faétlaque lascivis livida colla notis.

15 *Munera prapipue videat, qua miferis alter.*

Si tibi nil dederit, q^q Sacra roganda^r via eft.

INTERPRETATIO.

Nec, tu, fi quem deceperis metuas pejerare. Venus præbet numina furda deceptis. Famulus etiam & ministra callida inftituantur ad partes; qui submoneant, quid tibi poffit idoneè comparari. Et tibi petant exigua: fi exigua patent à pluribus, postmodo cumulus erit magnus de fpicis collectis. Et foror, & mater, nutrix etiam expilet amatorem. Præda quæfita per plures manus celeriter

congeritur. Cum caufæ petendæ dona tibi deerunt; indica tuum diem natalem placentâ. Vide ne otiofus amoribus indulgeat fine æmulo. Amor malè permanet fi auferas certamina. Ille afpiciat indicia viri toto toro; & colla liventia fignis procacibus. Afpiciat præfertim dona quæ alius præbuerit. Si nihil tibi obtulerit, via Sacra eft petenda.

NOTÆ.

^c *Nec, fi quem*] Cujus generis fint hæc omnia nemo non videt: quæ tamen, ad præcavendum, fcitu funt pernecessaria.

^f *Illufis*] Perjurio deceptos non audis Venus: &

Jupiter ex alto perjuriam ridet amantum. Meliores verò habent *in lufus*. Neapolitanus *in ludos*.

^g *Partes*] Partes dicuntur ea omnia quæ quifque Actor in fabulâ ex perfonâ quam tuetur, habet exequenda. Totum itaque fuum artificium anus Comædiæ comparat; ubi ancillas opus fit habere aftutas & expromptâ memoriâ, quæ utcumque opus fit dominiæ confilio fubferviant. *Qui fcachent bien jouer leur perfonnage.*

^h *Aptè*] Doceant aptè, & quid poffit emi aptè.

ⁱ *Multos*] Amatores fcil. *Quamquam*, inquit, *servi & ancilla rogabunt pauca, tamen, quia multos rogabunt, & à multis accipient, brevi fient divites.*

^k *Stipulâ*] Propriè culmus eft, aut ea pars

fegetis, quæ, demeffis fpicis, in agro relinquitur; quanquam etiam pro ipfis fpicis fumi-
 tur. Illis verò, quas pofft melfores legunt ege-
 ni, dona, quæ ab amatoribus accipiunt
 fervi feu ancillæ; comparat Dyphas anus.

^l *Carpat*] *Arrodas*; *Ab amanto aliquid auferat.*

^m *Natalem*] Diem, fcil.

ⁿ *Libo*] *Placenta ex farro & melle.* Mos erat autem, ut natali die difcumbentibus libæ apponerentur, à nulloque guftarentur prius, quàm ab eo cujus natalis dies celebraretur: pofft cujus deguftationem, omnes deguftabant & benè precabantur.

^o *Teftificare*] *Ut, de more, Donâ amans adferat.*

^p *Viri*] Alterius amatoris.

^q *Sacra*] Illa via Romæ à curiâ veteri verfus amphitheatrum, ad arcem Capitoli-
 nam porrigebatur.

^r *Via*] Id eft, quænam merces in eâ vendantur; quanti confent quas habere cupit, &c. ut intelligat amator eas emendas effe.

*Cum multa abstuleris : ut non tamen omnia ^f donet ;
 Quod nunquam reddas , commodet ^c usque roga.
 Lingua juvet , ^u mentemque tegat . ^x blandire , noceque .
 Impia sub dulci melle venena latent .*

5 *7* *Hac si ^z praestiteris , ^a usu mihi cognita longo ,*

*^b Nec tulerint voces ventus & aura meas ;
 Sape mihi dices viva bene : saepe rogabis ,
 Ut mea defuncta molliter ossa cubent .*

^c Vox erat in cursu , cum me mea prodidit umbra .

10 *At nostrae vix se continuere manus ,
 Quin ^d albam raramque comam , lacrymosaque vino
^e Lumina , rugosas distraherentque genas .*

*^f Di tibi dent nudosque & lares , inopemque senectam ,
 Et ^h longas hiemes , ⁱ perpetuamque sitim .*

INTERPRETATIO.

Postquam multa rapueris ; ut tamen non det omnia , orato assidue mutuo det quod nunquam restituas . Lingua profit , & animum celet : demulcet , & obesto . Dira toxica obducuntur suavi melle . Si haec servaveris à me comprobata diutina experientia , nec ventus & aura rapuerint mea dicta ; saepe bene precaberis mihi superstiti ; saepe orabis ut mea ossa mortuae quiescant suaviter . Verba profuebant cum umbra mea me retexit . At manus nostra vix se represserunt . Quin discerperent capillos raros , & albos & oculos mero profuos & genas rugis contractas . Dij tibi faciant domum inane , & senectutem vacuum ; & protractas hyemes , & sitim continuam .

NOTAE.

^f *Donet*] *Donare videatur* ; quod ipsum à dando absterreat .

^c *Usque*] *Meliores habent ipsa . Alij ille .*

^u *Mentemque tegat*] *Ita ut aliud clausum in pectore , aliud in lingua promptum habeas , quod gratum sit amatori .*

^x *Blandire noceque*] *Per blanditias amatores expila . Vel Noco , ne in tadia vertatur amor , qui his artibus retinetur .*

⁷ *Hac*] *Mea praecepta , scilicet .*

^z *Praestitoris*] *Observaveris .*

^a *Usu*] *Experientia .*

^b *Nec tulerint*] *Nec te frustra admonuerim .*

^c *Vox*] *Anus scilicet . quae multa alia deblate-*

rasset , nisi Poetae latentis umbram advertisset .

^d *Albam*] *Canam* ; nam anus erat .

^e *Lumina*] *Oculos* ; quos plerumque rubros & lacrymosos habent vinosi .

^f *Di tibi*] *Lenx imprecatur Naso .*

^g *Lares*] *Domum omni bono vacuum .* Ponuntur enim Lares , Dij domestici , persaepe pro ipsa domo . Vel *nudos lares* expone nullos ; quod in aliis reperitur codicibus .

^h *Longas*] *Ut frigoribus & gelu conscia- ris* ; quo senes , ob sanguinis defectum , maxime uruntur .

ⁱ *Perpetuamque*] *Nullum ferè bibacissimae Dipadi majus potuit imprecari tormentum .*

ELEGIA IX.

Ad Atticum, amantem non oportere desidiosum esse, ut nec militem.

- M**ilitat omnis amans, & ^b habet sua castra Cupido :
^c Attice, crede mihi ; ^d militat omnis amans.
 Quæ bello est habilis, Veneri quoque convenit, ^e ætas.
 Turpe senex miles, turpe senilis amor.
 Quos petiere duces annos in milite forti,
 Hos petit in socio ^f bella puella toro.
 Pervigilant ^h ambo : terrâ requiescit ⁱ uterque.
 Ille fores dominæ fervat, at iste ducis.
 Militis officium ^k longa est via. ^l mitte puellam ;
 Strenuus ^m exempto sine sequetur amans.
 Ibit in ⁿ adversos montes, ^o duplicatâque nimbo
 Flumina : congestas exteret ille nives.
 Nec ^p freta pressurus timidos ^q causabitur Euros ;
 Aptâque ^r verrendis ^s sidera quæret aquis.

INTERPRETATIO.

Omnis amator bellum gerit, & Cupido habet sua castra : fidem mihi habe, Attice ; omnis amator arma tractat. Anni qui ad bellum sunt apti, apti sunt quoque ad Venerem. Miles senex est res indecora, amor senilis est indecorus. Quam ætatem Imperatores voluerunt in strenuo milite, hanc pulchra puella expetis in lecto jugali. Uterque

noctes insomnes ducunt: ambo cubant humi. Ille custodit portam domina, at iste Imperatoris. Munus militis est prelium iter: ablega puellam; fortis amator sine fine consequatur. Curret in colles oppositos, & torrentia aucta imbribus: ille calcabit nives cumulas. Nec navigaturus culpabit Euros turgidos; nec requirit astra idonea aquis tranandis.

NOTÆ.

^a *Militat*] Eò verò periculosius militat, quòd hosti sese incnem tradit qui amat; eidemque maximè parcat.

^b *Habet sua castra*] Id est, verè amor est bellum.

^c *Attice*] Titus Pomponius est; ad quem multas epistolas scripsit Cicero; Poëtæ sodalis, & amicus ita carus, ut cum eo seria, ludicrâque omnia conferre solitus sit. Attici verò cognomen idèò fortitus est, quòd cum diu Athenis vixisset, planè Atticus, linguâ & morum elegantia videretur.

^d *Militat*] Non parvam affert sententiæ gravitatem hæc repetitio.

^e *Ætas*] Juventus scilicet.

^f *Bella*] Pulchra.

^g *Pervigilant*] Noctem totam insomnem ducunt.

^h *Ambo*] Miles scilicet. & amator; atque equidem posterior, qui totâ nocte cantando,

aut ad amicæ fenestras conquerendo, vagatur.

ⁱ *Uterque*] Amator quidem ad amicæ fores.

^k *Longa*] Atque longis itineribus plerumque defessi sunt milites.

^l *Mitte*] Longè ab amatore ablega.

^m *Exempto sine*] Sine fine sequetur. Amantem itaque, ut militi, longa erit via.

ⁿ *Adversos*] Oppositos, Obstantes.

^o *Duplicatâque*] Quales sunt torrentes.

^p *Freta pressurus*] Navigaturus, puellæ causâ.

^q *Causabitur*] Causam, ne navem conscendat, dicet.

^r *Verrendis*] Remis impellendis, aut navis frangendis. Id est, Absque omni consultatione maris discrimine sese amans objiciet.

^s *Sidera*] Antè vidimus sidera quædam pluviosa & procellosa esse; aut saltem pluviz & tempestatis tempus indicare.

- Quis, nisi vel miles, vel amans, & frigora ^t noctis,
 Et ^u denso mistas perferet imbre nives?
 Mittitur infestus alter speculator in hostes:
 In rivale oculos alter, ut hoste, tenet.
 5 Ille graves urbes, hic duræ limen amicæ
 Obsidet: hic ^x portas frangit, at ille ^y fores.
 Sæpè soporatos invadere ^z profuit hostes;
 Cædere & armatâ vulgus inerme manu.
^a Sic fera Threicij ceciderunt agmina ^b Rhefi:
 10 Et dominum capti deseruistis ^c equi.
^d Sæpè maritorum somnis utuntur amantes;
 Et sua sopitis ^e hostibus arma ^f movent.
^g Custodum transire manus, vigilumque ^h catervas,
 Militis & miseri semper amantis opus.
 15 Mars ⁱ dubius, ^k nec certa Venus; victique ^l resurgunt:
 Quosque neges unquam posse jacere, ^m cadunt.

INTERPRETATIO.

*Quis nisi vel miles vel amator, usque tole-
 ret & frigora noctis, & nives confusus cum
 spissis nimbis? Alter dimittitur explorator in
 hostes infestus: alter defigit oculos in amu-
 lo, tanquam in hoste. Ille oppugnat urbes mo-
 lestas, hic limen crudelis amica: hic proterit
 portas, at ille fores. Sæpè utile fuit adoriri
 hostes sopitos; & mactare vulgus nudum
 manu armis instructâ. Sic acres copia Rhefi*

*Threicij deleta sunt; & equi correpti desti-
 tuiſſu Dominum. Amantes utuntur sæpè so-
 pore maritorum; & concutiant sua arma
 hostibus somno oppressis. Effugere globos cu-
 stodum, & manus excubitorum, est munus
 militis, & amantis semper miseri. Mars in-
 certus, nec Venus fida; & subacti eriguntur:
 & quos credas nunquam posse interimiri, op-
 primuntur.*

NOTÆ.

^t Noctis] Uterque verò, & miles & a-
 mans, per sæpe sub dio pernoctat.

^u Denso mistas] Frigus propemodum &
 tristitiam hic versus advehit.

^x Portas] Quæ in muris urbium, muni-
 tionum, atque castrorum.

^y Fores] Id est, januas, aut ostia domo-
 rum privatarum. Ex hoc verò versu diffe-
 rentia patet, quæ inter Portas & januas, seu
 fores, intercedit.

^z Profuit] Militi scil. Pergit in compara-
 tionem amantis & militis.

^a Sic] Per soporem.

^b Rhefi] Vide in Penelope.

^c Equi] Rhefi scil. de quibus etiam in
 Penelope.

^d Sæpè marit.] Ostendit, quomodo &
 amantes sopore hostium maritorum utan-
 tur.

^e Hostibus] Maritis scil. quos sibi hostes
 ducunt amantes.

^f Moven] Admovent arma, quibus acer-
 biora, quàm quæ ferro, ingenuo viro vul-
 nera fiunt.

^g Custodum trans.] Quod amantibus in-
 cumbit.

^h Catervas] Quibus premuntur milites.

ⁱ Dubius] Incertus enim belli exitus;
 quod diu cogitandum. *Les armes sont jour-
 nalieres.*

^k Nec certa] Muliere nihil levius; ut ha-
 bet proverbium.

^l Resurgunt] Quondam etiam victis re-
 dit in præcordia virtus. Virg.

^m Cadunt] Victoresque cadunt Danaï.
 Virg. Quæ omnia faciliè ad Amoris bella
 transfert, qui Phædriam Terentianum vi-
 derit.

Ergo

Ergo desidiā quic umque vocabit amorem,

ⁿ Desinat. ingenij est ^o experientis amor.

^p Ardet in ^q abductā Briseide ^r mœstus Achilles.

^r Dum licet, ^t Argolicas ^u frangite Troës opes.

^s Hec̃tor ab ^x Andromaches complexibus ibat in arma.

Et, galeam capiti quæ daret, uxor erat.

^y Summa ducum ^z Atrides visā ^a Priameide ^b fertur

^c Mœnadis ^d effusus ^e obstupuisse comis.

^f Mars quoque ^g deprensus ^h fabrilia vincula ⁱ sensit.

^{io} ^k Notior in cœlo fabula nulla fuit.

Ipse ego segnis eram, ^l discinctaque in otia natus:

Mollierant animos ^m lectus & umbra meos.

INTERPRETATIO.

Ergo quicumque nominabit amorem segnitatem id omittat: amor est ingenij multa molientis. Tristis Achilles flagras in Briseide abrepta. Trojani proteritæ vires Argolicas, dum datur. Hec̃tor ruebat in arma ab amplexibus Andromaches: & conjux erat qua aptaret cassidem capiti. Atrides dux

ducum dicitur spectatā Priameide habisse in sparsis capillis Mœnadis. Mars quoque correptus sensit laqueos fabriles. Nulla fabula fuit magis vulgata cœlo. Ipse ego deses eram, & genitus in otia dissoluta: lectus & umbra enervaverant mea pectora.

N O T A.

ⁿ Desinat] Scilicet vocare amorem desidiā, ut exponit Dominicus? Non. Quam enim optimos ejus commentarios plerumque sequimur; eos tamen quando ita ratio postulare videtur, relinquimus. Desinat; id est, Ab amore desistat; Amoris cæstra ne sequatur.

^o Experientis] Experti, Periti; adeoque multa molientis.

^p Ardet Achilles] Adeoque desidiosus non est Amor, qui Heroum etiam corda sibi incipiat; à quo percelluntur.

^q Abductā] Ah Agamemnone: quā de re vide, si placet, Briseidis epistolam.

^r Mœstus] Alij magnus; quod ad scopum facit. Mœstus verò imò & furiosus, ex Briseidis suæ raptu, factus est Achilles.

^s Dum licet] Per Achillis Græcorum fortissimi absentiam scil. qui ut Homerus scribit, amore & irā amens pugnā abstinuit; Quā re factum, ut Græcorum ingentem cladem Trojani ediderint! Eò alludit Poëta hoc versu.

^t Argolicas] Græcas.

^u Frangite] Græcos hostes mactando, quamdiu ab Achille irato non defenduntur.

^x Andromaches] Hectoris uxor fuit Andromache.

^y Summa] Caput & Dux. Vocatur enim Agamemnon dux ducum seu Principum Græcorum qui Trojam expugnaverunt.

^z Atrides] Agamemnon, Atrei filius.

^a Priameide] Cassandrā, Priami filiā.

^b Fertur] Dicitur, Memoratur.

^c Mœnadis] Cassandræ scil. vaticinantium more furentis & insanientis: ^{μαρτιάδης} enim insanire est. Cassandram verò vatem fuisse dono Apollinis alibi diximus.

^d Effusus] Furentium more sparsus.

^e Obstupuisse] Ex Cassandræ formā, quam perditè amavit, attonitus.

^f Mars] Ipse belli Deus minimè desidiosus, quo Amorem desidiosum non esse maximè probatur.

^g Deprensus] A Vulcano scil. Veneris marito, solis monitu.

^h Fabrilia] Vulcani, qui rete ferreum, adeò exile ac tenue, ut oculorum aciem fugeret, in lecto Veneris tetendit; quo vinculo Mars & Venus Adulteri in flagitio correpti sunt, deorumque omnium ludibrio, expositi.

ⁱ Sensit] Adeoque amavit.

^k Notior] Quippe ad turpe spectaculum omnes convolarunt, captisque illudere certaverunt.

^l Discinctus] Mollis, dissolutus. Enimverò togatis, opus aliquod molientibus, togam, ne impedimento sit, opus est cingere & colligere. Inde fit ut strenuos viros ^{præcinctos}, accinctos, inertes ^{descinctos} dixerint.

^m Lectus & umbra] Otium, quod in lecto & umbra reperitur.

M m

Impulit ignavum formosæ cura puellæ ;
ⁿ Jussit & in castris ° æra merere suis.
^p Inde ^q vides agilem, nocturnâque bella gerentem.
 Qui ^r nolet fieri desidiosus, amet.

INTERPRETATIO.

*Amor pulchra puella excitavit desidiosum ; | Inde cernis me alacrem & moventem arma
 & imperavisti stipendia facere in castris suis. nocturna. Qui nolet fieri segnis, amet.*

NOTÆ.

ⁿ Jussit] Cura puellæ scil. sive Amor.
 ° Æra merere] Stipendia facere, Mi-
 litare.
^p Inde] Ex Amore, postquam me ille
 impulsit.
^q Vides] Atticum alloquitur.

^r Nolet fieri] Adedque non tantum desi-
 diosus non est Amor, sed insuper desidiam
 pellit, desidiosusque fortes facit. Quod non
 modò de Amore, sed de omni affectu aut cu-
 piditate verum est.

ELEGIA X.

Ad puellam, ne pro amore premia poscat.

^a Qualis, ab ^b Eurotâ ^c Phrygiis avecta carinis,
^d Conjugibus belli causâ duobus erat:
 Qualis erat ^e Lede, quam plumis abditus ^f albis
 Callidus in ^g falsâ lusit ^h adulter ave:
ⁱ Qualis ^j Amymone siccis errabat in agris,
^k Cum premeret summi verticis ^l urna comam:

INTERPRETATIO.

Qualis erat abducta navibus Phrygiis
 ab Eurotâ, causa belli duobus mari-
 tis; qualis erat Lede, quam adulter abditus
 totius plumis candidis fefellit in alite fecto:

*qualis Amymone vagabatur in campis ari-
 du, cum hydra urgeret capillos supremi
 verticis;*

NOTÆ.

^a Qualis] Pulcherrima scil. Amicæ verò
 formam laudat primò Poëta, ne postea in eâ
 præsidium quærat.

^b Eurotâ] Fuit Eurotas fluvius Spartam
 alluens, unde avecta est Helena.

^c Phrygiis] Paradis Phrygij, seu Tro-
 jani.

^d Conjugibus] Menelao scil. & Paridi.

^e Lede] Tyndari conjux, Castoris & Pol-
 licis, itemque Helenæ mater, & Clytem-
 nestræ.

^f Albis] Cygni scil. de quo antea vidi-
 mus.

^g Falsâ] Simulatâ, fictâ: Neque enim

reverà Jupiter Ledam decipiens Cygnus
 fuit.

^h Adulter] Jupiter scil.

ⁱ Amymone] Una fuit ex 50 filiabus Da-
 nai, pulcritudine eximiâ, venandi studio sese
 oblectans.

^k Cum premeret] Cum aquam in urnâ
 capiti impositi portaret. Tum verò Neptuno
 quem in auxilium, adversus Satyrum vim
 inferre volentem, vocaverat, placuisse dicitur;
 à quo, quod à Satyro metuebat passâ
 est.

^l Urna] Vas est quo aqua ex puteis flu-
 minibusve hauritur, adedque & continetur.

Talis eras; ^m aquilamque in te ⁿ taurumque timebam;

Et quidquid magno ^o de Jove fecit Amor.

Nunc timor omnis abest, animique ^p resanuit error:

Nec facies oculos jam ^q capit ^r ista meos.

5 Cur sim mutatus quæris? quia munera polcis.

Hæc te non patitur causa placere mihi.

Donec eras ^r simplex, animum cum corpore amavi:

Nunc mentis ^t vitio ^u læsa figura tua est.

Et ^x puer est & ^y nudus Amor. sine ^z sordibus ^a annos.

10 Et ^b nullas vestes, ut ^c sit apertus, habet.

^d Quid ^e puerum Veneris pretio ^f prostare ^g jubetis?

Quo ^h pretium condatur, ⁱ non habet ille ^k sinum

Nec Venus apta feris, Veneris nec filius, armis:

Non decet imbelles ^l æra merere Deos.

INTERPRETATIO.

talis eras: & metuebam tibi aquilam & bovem, & quidquid Amor finxit de magno Jove. Nunc omnis metus recessit, & error mentis est emendatus: nec jam ista tua forma retinet meos oculos. Requiris quamobrem sim mutatus? Quia petis dona. Hac causa non finit te mihi gratam esse. Quandiu eras ingenua, dilexi ingenium cum cor-

pore: nunc forma tua imminuta est culpa ingenij. Amor est puer & nudus: habet avaritiam expertem, & nullos amicum, ut sit patens. Quamobrem imperatis puerum Veneris prostitui pretio? Ille non habet gratium, quo abdat munera. Nec Venus, nec puer Veneris idoneus savi armis: indecorum est Deos imbelles æra merere.

N O T A.

^m *Aquilamque*] Id est, Ne ut olim ad Ganymedem, ita ad te rapiendam, Jupiter Aquilam mitteret.

ⁿ *Taurumque*] A quo, seu potius à Jove in Tauro latitante, abducta est & vitiata Europa.

^o *De Jove fecit*] Illum enim in Cygnum, Taurum, Imbrem, aliaque Amor mutavit.

^p *Resanuit*] Alij habent *evanuit ardor*. Illam verò alteram lectionem ex Gronovij observationibus restituit clar. Heinsius; qui Lactantium voce illà *resanuit* usum esse testatur.

^q *Capit*] In amorem pollicit. Enimverò ingenuo viro illam amare mulierem est indignum, cui propter pretium tantum gratus sit.

^r *Ista*] Tua scil.

^s *Simplex*] Non petulans, procax, & avara; sed qua amares tantum ut amares.

^t *Vitio*] Avaritiâ scil.

^u *Læsa*] Jamdudum equidem ille amat nos qui dona nostra amat, si Gnathoni Terentiano credimus: at non alius eo amore contentus fuerit, nisi qui farui & insulsi Thraſonis mores & animum induerit.

^x *Puer*] Adeoque simplex, & purus non

vaser, nec subdolos; quales sunt turpes meretriculæ.

^y *Nudus*] Mundus habet optimus Palatinus.

^z *Sordibus*] Avaritiâ; quâ homines fiunt & dicuntur sordidi.

^a *Annos habes*] Etatem agit, Vivit.

^b *Nullas vestes*] Quibus alij ad fraudem & nequitiam uti solent.

^c *Sit apertus*] Ejus omnia conspiciantur; nec aliud promptum, aliud in pectore clausum habere possit.

^d *Quid*] Propter quid? Quamobrem.

^e *Puerum Veneris*] Amorem, seu Cupidinē.

^f *Prostare*] Corporis turpitudine quæstum facere, illudque venale habere videtur Amor qui cum meretrice est.

^g *Jubetis*] Contumeliosè propemodum numero multitudinis usus est; quasi in meretricum numero amicam ponat.

^h *Pretium*] Turpitudinis scil.

ⁱ *Non habet*] Quia nudus est, aut esse debet, si verus est.

^k *Sinum*] In quem dona mittere solebant.

^l *Æra merere*] Quod solent milites in bello. Alludit Poëta ad meretricis etymologiam, quæ à merendo dicitur.

M m ij

- Stat meretrix ^m certo ⁿ cuivis mercabilis ære;
 Et ^o miseras ^p iussu corpore quærit opes.
 9 Devovet imperium ^r tamen hæc lenonis avari:
 Et, quod vos facitis sponte, coacta facit.
 5 Sumite in exemplum pecudes ratione carentes.
 Turpe erit ingenium mitius esse feris.
 Non equa munus equum, non taurum vacca poposcit:
 Non aries placitam munere ^r captat ovem.
 Sola viro inulier spoliis exultat ademptis:
 10 Sola locat noctes: sola locanda venit.
 Et vendit, quod utrumque juvat, quod uterque petebat:
 Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.
 Quæ Venus ex æquo ventura est grata duobus;
 Altera cur illam vendit, & alter emit?
 15 Cur mihi sit damno, tibi sit lucrosa voluptas,
 Quam socio motu fœmina virque ferunt?
 Non benè conducti vendunt perjuræ testes:
 Non benè selecti iudicis ^r arca patet.
 Turpe, reos ^u emtâ miseros defendere linguâ:
 20 Quod faciat ^x magnas, turpe, tribunal opes.
 Turpe, ^y tori reditu ^z census augere paternos,
 Et faciem lucro prostituissè suam.

INTERPRETATIO.

Scortum cuiusvis prostat venale definito pretio; & captat calamitosas divitias coactò corpore. Hac tamen execratur dominium lenonis sordidi; & facit invita, quod vos facitis ultro. Petite in exemplum bruta ratione destituta. Indecorum erit indolem leniorem esse brutis. Equæ non petis pretium ab equo, non vacca à tauro: Aries non pellicis ovem amatam dono. Sola mulier letatur spoliis dereptis viro: sola locitat noctes: sola prostat conducenda. Et vendit quod ambobus prodest, quod ambo quærebant; & mercedem indicat quanti ipsa

oblectetur. Quæ Venus futura est pariter jucunda duobus, quâ obrem altera illam vendit, & alter pretio comparat? Quâ obrem gaudia sint mihi detrimento, tibi sint quasi, quibus fœmina & vir gaudens motu communi? Arbitri emti perversè vendunt perjuræ: scrinium iudicis perversè apertum est. Indecorum est, tuari calamitosos reos linguâ pretio conductâ; indecorum tribunal quod magnas divitias coacervet. Indecorum ampliare facultates patrias proventu lecti, & pretij causâ in propatulo habuisse pulcritudinem suam.

NOTÆ.

^m Certo are] Constitutâ & decretâ pecuniâ.

ⁿ Cuivis] Vilissimis adèò quibusque hominibus.

^o Miseras] Imò miserrimas, quæ animi & corporis iacturâ constant.

^p Iussu] A lenone scilicet, quâ re nihil prope fingitur turpius.

^q Devovet] Execratur.

^r Tamen] Ut minùs reprehendendæ sint quæ coactæ peccant, quàm quæ ultro in te-

teritum illud vitium prolabantur.

^r Captat] Allicit.

^s Arca] Quò dona, quibus ipse iudex corrumpatur, deferantur.

^u Emtâ] Apud antiquos patroni operâ gratuitâ clientum causas agebant.

^x Magnas] Nimirum ea res venditam & proditam iustitiam arguit.

^y Tori reditu] Qualis est meretriciarum, quæ in toro lucrum faciunt.

^z Census] Facultates à patre acceptas.

- ^a Gratia pro rebus merito debetur ^b inemtis :
 Pro ^c malè conducto gratia nulla toro.
 Omnia conductor solvit : mercede solutâ
 Non manet officio debitor ille tuo.
- 5   ^d Parcite, formosæ, pretium pro nocte ^d pacisci.
 Non habet eventus sordida præda bonos.
- ^e Non fuit ^f armillas tanti ^g pepigisse ^h Sabinas ,
 Ut premerent ⁱ sacra virginis arma caput.
- ^k E quibus exierat, trajecit viscera ferro
- 10   ^l Filius : & poenæ causa ^m monile fuit.
- ⁿ Nec tamen indignum est, à divite munera posci.
 Munera poscenti quod dare possit, habet.
- ^o Carpite de plenis pendentes vitibus uvas :
 Præbeat ^p Alcinoi poma ^q benignus ager.
- 15   Officiū pauper ^r numeret, studiūque, fidemque :
 Quod quis habet, dominæ conferat omne suæ.

INTERPRETATIO.

Gratia jure debetur pro rebus sine pretio paratis: gratia nulla pro lecto surptier emto. Conductor solvit omnia : ille non est debitor merito tuo, pretio dato. Nolite, ô pulcra, pangere mercedem pro nocte. Turpis rapina non habet felices exitus. Non tanti fuit Sabinas pactas esse armillas, ut arma eliderent caput sacra Virginis. Natus transfodit gladio præcordia è quibus prodierat: & torquis fuit causa supplicij. Nec tamen est turpe dona peti ab opulento. Habes dona quibus possis donare petentem. Sumite racemos pendentes de plenis vitibus: fundus fertilis Alcinoi ferat poma. Inops præbeat obsequium, affectum & fidem: quo quisquam est beatus id omne comportet ad amicam suam.

N O T A.

- ^a Gratia debetur pro rebus inemtis] Omnino : at nihil debemus illi, cui pretium persolvimus.
- ^b Inemtis] Non emtis.
- ^c Malè] Turpiter, aut pretio, quod semper nimium est.
- ^d Pacisci] Id est petere, & statuere.
- ^e Non fuit tanti] Illud est quod dicimus, ne valois pas, n'estois pas la peine; ne meritois pas.
- ^f Armillas] Tarpeia Vestalis historiam tangit; de qua & bello quod olim populus Romanus gessit cum Sabinis, sic loquitur Florus; Sabinis prodita porta per virginem: nec dolo: sed puella pretium rei, qua gerebant in sinistris petierat; dubium clipeos an armillas. Illi us & fidem solverent & ulciscerentur clipeis obruere. Poëtæ itaque scopus est ab exemplo probare periculosum & noxium esse puellis pretium poscere, aut fordida prædam consequi.
- ^g Pepigisse] Quod fecit Tarpeia Vestalis.
- ^h Sabinas] Sabinorum militum, qui armillas, desbracelets in sinistris suis habebant.
- ⁱ Sacra virginis] Vestalis ipsius, quæ fordida prædam pacta erat.
- ^k E quibus] Matris scilicet Eriphyles.
- ^l Filius] Alcæon est Amphiarai vatis & Eriphyles filius, qui idem matrem interfecit, quod Amphiaræum Thebano bello latitantem, in quo ille periturum se præviderat, infida, accepto à Polynice monili, prodiderat.
- ^m Monile] Aureus torquis, olim à Venere Hermionæ datus; quem postea à Polynice Eriphyle Amphiarai uxor, mariti proditiōnis pretium accepit.
- ⁿ Nec tamen] Munera nec poscas: dicit munera canis amator,
 Ut foveat tepido mollia membra sinu.
 Tibull.
- ^o Carpite] Metaphora est continuata.
- ^p Alcinoi] Hic rex fuit Phæacum hortos colens diligentissimè.
- ^q Benignus] Fertilis. Benignos enim appellamus liberales; malignos contra parcos & tenaces.
- ^r Numeret] In pecunia loco ponat.

M m iij

- Est quoque, carminibus meritas celebrare puellas,
^f Dos mea. quam volui, nota fit ^t arte meâ.
^u Scindentur vestes, gemmæ frangentur & aurum:
 Carmina quam tribuent, fama perennis erit.
^f Nec dare, sed pretium posci dedignor & odi.
 Quod nego poscenti, desine velle; dabo.

INTERPRETATIO.

^f Sunt etiam mea opes decorare carminibus dignas puellas: illa quam cupivi celebratur meâ scientiâ. Vestimenta lacerabuntur, gemma & aurum terentur: gloria quam ^u versus dabunt, erit perpetua. Nec refugio, & odio habeo donare, sed munus peti. Omitta expetere, praebebo quod recuso petenti.

NOTA.

^f Dos] Virtus, quâ in amica gratiam uti possim. ^u Scindentur] Hoc dicit ut artem suam, Poeticam scilicet extollat.
^t Arte] Poeticâ, seu Musicâ.

ELEGIA XI.

Ad Napen, ut paratas tabellas ad Corinnam perferat.

- Olligere ^a incertos, & in ordine ponere, crines
 Docta, ^b neque ancillas inter habenda, Nape;
 Inque ^c ministeriis furtivæ cognita noctis
 Utilis, & dandis ingeniosa ^d notis.
^f Sæpè venire ad me dubitantem hortata Corinnam;
 Sæpè ^e laboranti fida reperta mihi;
 Accipe, & ad dominam ^f peraratas mane tabellas
 Perfer; & obstantes sedula ^g pelle moras.

INTERPRETATIO.

Nape perita cogere & componere capillos turbatos, neque reponenda in famularum numero; & inventa idonea in servitiis noctis clandestina; & callida in adendis signis; sæpè hortata Corinnam hest-

tantem ad me proficisci; sæpè inventa fidelis mihi dolenti; corripito & deserto ad dominam, tabellas mane perscriptas; & tolle diligens moras importunas.

NOTA.

^a Incertos] Turbatos, Incomptos. ^u votis meis, plerâque clanculum indicando, faviisti.
^b Neque habenda] Id est, quæ inter ingenuas mulieres haberi mereatur. ^e Laboranti] Ex amore scilicet.
^c Ministeriis] Januâ videlicet clanculum aperienda; aliisque ejus generis. ^f Peraratas] Exaratas, Conscriptas manè.
^d Notis] Signis; quibus, amoribus & ^g Pelle] A te remove.

Nec^h silicum venæ, nec durum in pectore ferrum,

Nec tibiⁱ simplicitas^k ordine major inest.

Credibile est, & te^l sensisse Cupidinis arcus.

In me militiæ signa^m tuereⁿ tuæ.

5 Si^o quæret, quid agam; P Spe noctis vivere, dices.

Cætera fert^q blandâ^r cera notata manu.

f Dum loquor, hora fugit. ^tvacuæ^u bene redde tabellas:

Verum^x continuo fac tamen illa legat.

7 Aspicias oculos, mando, frontemque legentis.

10 ^zE tacito vultu scire futura licet.

^aNec mora: perlectis^b rescribat multa iubeto.

Odi cum latè^c splendida cera vacat.

INTERPRETATIO.

Nec vena saxorum nec durum ferrum in pectore, nec simplicitas tibi inest major tuâ sorte. Verisimile est te etiam expertam esse tela amoris. Defende in me signa tua militiæ. Si petat quid faciam; respondebu vitam ducere spe noctis. Tabella mihi manu scripta indicant reliqua. Dum loquor, tem-

pua effluit. Apud tradito litteras otiosa: verum fac tamen illa legas protinus. Jubeo intuearis oculos & vultum legentis. Lices prospicere futura ex ore silente. Et statim; admoneto plurima rescribas perlectis. Doleo cum cera nitida latè est vacua.

N O T A.

^h *Silicum vena*] Silex lapis est durus, ex quo ignis elicitur. Cum verò dicit Poëta Napæ non esse silicum venas, intelligit ipsam lapidum duritiem non habere; sed eam esse quæ Amoris etiam vires sentire potuerit.

ⁱ *Simplicitas*] Negat Poëta usque adeo rerum omnium imperitam esse, ut quid Amor possit nesciat.

^k *Ordine*] Servili scil. finguntur verò in Comædiis servi & ancillæ ingenio astuto, & subdolo.

^l *Sensisse Cupid. arcus*] Amasse.

^m *Tuere*] Defende; militum more, qui sua signa studiosè defendunt.

ⁿ *Tua*] Amoris, scil. Militas enim omnis amans, & habet sua castra Cupido.

^o *Quæret*] Corinna scil.

^p *Spe noctis*] Sine quâ moreretur.

^q *Blandâ*] Enimverò blandus & blandissimus est Amator, qui aliquid ab amicâ expetit.

^r *Cera*] Tabella cerâ illita.

^t *Dum loquor*] Corruptio est Poëtæ, ex amore impatientis.

^u *Vacuæ*] Alio negotio non implicata amica. Res non est levis momenti punctum

temporis ad aliquid præstolari. Unde callidus ille Syrus Terentianus, *In tempore veni, quod rerum omnium est primum.*

^u *Bene*] Opportunè.

^x *Continuo*] Adcòque ne diutius otiosa sit.

^y *Aspicias*] *Ut quacumque ex vultu amica, qui animi est speculum, cognoveris, mihi deinde referas.*

^z *E*] Alij & ex.

^a *Nec mora*] Istud cupit Poëta, ut cum sibi è vestigio rescripserit amica, & eo tempore, quo ex suâ epistolâ ipsius animus incaluerit, minus ipsa sibi propter affectuum commotionem cavere possit; ex quo facilius sit veras amicæ cogitationes cognoscere & arguere. Quietos oportet & maximè tranquillios scribere eos, qui bene & cautè scribere volunt: nec modò scribere, sed omnia agere.

^b *Rescribas multa*] Quod fit facilè, cum per alicujus verba aut epistolam phantasia concaluit.

^c *Splendida*] Erant illæ tabellæ optimè politæ; adcòque splendide.

- ^d Comprimat ordinibus versus, oculosque ^e moretur
 Margine in extremo litera ^f rasa meos.
^g Quid digitos opus est ^h graphio lassare tenendo ?
 Hoc habeat scriptum tota tabella, *Veni*.
ⁱ Non ego ^k viâtrices ^l lauro redimire tabellas,
 Nec Veneris mediâ ^m ponere in æde morer.
ⁿ Subscribam, *Veneris fidas sibi Naso ministras*
Dedicas. at nuper vile fuistis ^o acer.

INTERPRETATIO.

Denset versus ordinibus : & littera exarata in ultimâ orâ desinent meos oculos. Quid opus est fatigare digitos stilo cum tractandos? Integra tabella contineat hoc exaratum, Adepto. Ego non cunctabor coronare tabellas

viâtrices lauro, nec collocare in medio templo Veneris. Subscribam, Naso sacras facit famulas fideles Veneris : at non ita pridem fuisse acer minimi pretij.

N O T A.

^d *Comprimat*] Id est, *Lineas*, seu *versus* ita ordinet, ut angusta sint inter binos versus spatia. *Qu'elle serre ses lignes.*

^e *Moretur*] Adedque ejus lineæ ad finem usque perducantur.

^f *Rasa*] *Stylo exarata.*

^g *Quid digitos*] Amatoriâ levitate sententiam mutat ; cupitque sibi unico verbo rescribere amicam *Veni*.

^h *Graphio*] *Stylo.*

ⁱ *Non morer*] *Non differam.*

^k *Viâtrices*] *Qua mihi ab amicâ noctem impetraverunt.*

^l *Lauro*] Alludit ad morem Romanum.

Solebant enim litteræ, quæ ab Imperatoribus, partâ victoriâ, Romam mittebantur lauro redimiri, atque ita Consulibus reddi : Unde & laureatæ dicebantur.

^m *Ponere*] Honoris causâ ; ut solebant qui alicujus Dei beneficio aut periculum effugerant, aut aliquid boni consequuti erant. *Subscribam*] De more etiam.

^o *Acer*] Ex quo, sicut & aliis arboribus, itemque ebore, &c. tabellæ conficiebantur. Est autem acer arbor notissima, quâ hodieque ad tabulas præsertim & instrumenta Musica conficienda utuntur. *De l'erable.*

ELEGIA XII.

Tabellas, quas miserat, execratur, quod amica noctem negaret.

Lete meos casus : ^a tristes rediere tabellæ.

Infelix hodie litera ^b posse negat.

Omina sunt aliquid. modo cum discedere vellet,

Ad limen ^c digitos restitit ^d icta Nape.

INTERPRETATIO.

Ugate meam calamitatem, lugubres tabella reverterunt. Flebilis epistola negat posse hodie. Prasagia sunt aliquid : cum

modo Nape vellet proficisci, haesi illisa pedes ad limen.

N O T A.

^a *Tristes*] Quas, Poëtæ tristitiam adferentes, remisit amica.

^b *Posse*] Noctem scil. dare.

^c *Digitos*] Pedis scil. Multum verò omnibus ejusmodi tribuebant antiqui ; ita ut lanum & Vestam iratos putarent, si quis in-

grediens aut egrediens in limen incurrisset, aut offendiisset. Nec tamen inde credendum usque aded ineptum fuisse Poëtam, ut ejusmodi nugis fidem haberet ; verum ex hominum consuetudine loquitur.

^d *Icta digitos*] Græcismus.

Missâ

Missâ foras iterum limen ^c transire memento
 Cautiùs ; atque ^f altè & sobria ferre pedem.
 Itè hinc, ^h difficiles, funebria ligna, tabellâ :
 Tuque negaturis cera referta notis.
 5 ⁱ Quam puto de ^k longæ ^l collectam flore ^m cicutæ
ⁿ Melle sub ^o infami ^p Corsica misit apis.
 At, tanquam ^q minio, penitus medicata rubebas.
 Ille color verè ^r sanguinolentus erat.
 Projectæ ^r triviis jaceatis inutile lignum :
 10 Vosque rotæ frangat prætereuntis onus.
 Illum etiam, qui vos ex arbore vertit in usum,
 Convincam ^t puras non habuisse manus.
 Præbuit illa arbor misero suspendia collo :
 Carnifici duras præbuit illa cruces.
 15 Illa dedit ^u turpes ^x raucis ^y bubonibus umbras :
^z Vulturis in ramis & ^a strigis ova tulit.

INTERPRETATIO.

Recorderis missâ denuò foras transgredi limen prudentiùs ; & sobria pedem tollere. Discadite morosa tabella lignum triste : & tu cera plena lineis abnuentibus. Quam arboris constantiam de flore procera cicutâ apibus Corsica digessit sub melle famoso. At prorsus rubebas tanquam illita minio. Ille color erat verè cruentus. Abjectâ tabella jacea-

tis lignum futile in triviis, & pondus rota transeuntis vos proterat. Probare etiam possum illum qui vos accommodavit ad usum ex trunco, non habuisse manus insonites. Illud lignum pro pasibulo fuit collo infelici : illud suppeditavit sævæ cruces tortori. Illa arbor præbuit obscænas umbras raucis bubonibus : habuit ova vulturis & strigis in ramis,

N O T A.

^c Transire cautiùs] Ut ne caspites ; nihil offendas.
^f Altè] Ne in limen incurrat.
^g Sobria] Non titubans ; quod est ebrii.
^h Difficiles] Quæ ab amicâ difficili, ipsam difficilem dicitur.
ⁱ Quam] Ceram scil.
^k Longa] Nimirum ea usque ad hominis altitudinem assurgit.
^l Collectam] Ab apibus, quæ mel & ceram ex floribus, aliisque colligunt.
^m Cicutâ] Herba est venenata.
ⁿ Melle sub] Favi scil. quibus mel continetur, ex cerâ ab apibus conficiuntur.
^o Infami] Anarum esse mel Corsicum scripsit Plinius, quod ex buxo, & taxo colligatur.
^p Corsica] Ex insulâ Corsicâ, in mari Ligustico, inter Sardiniam & Italiam.
^q Minio] Minium minerale est in coloribus laudatissimum. Du vermeillon.
^r Sanguinolentus] Adeoque feralis & tristis.

^f Triviis] Trivia loca sunt, ubi tres viæ concurrunt. Quarrefour ; quanquam propriè quadrivium.
^t Puras] Sic Horat. Carmin. lib. 2. Ode 13. in arborem,
 Ille & nefasto te posuit die,
 Quicumque primum, & sacrilega manu
 Produxit arbor, &c.
^u Turpes] Turpibus, avibus.
^x Raucus] Puteaneus rasis, A rondelianus variis. Optimè Heinl. ravus. Ravum enim, ut idem optimè observavit, obtusum est, seu ad colorem, seu ad sonum aut vocem referas : ut raucus & ravus hoc in loco unum & idem significant.
^y Bubonibus] Bubo avis nocturna, funebri & mali ominis veteribus, hodièque etiam mulierculis. Un hibon.
^z Vulturis] Rapacis avis, qui prædâ & sanguine arborem inquinaverit.
^a Strigis] Strix avis est nocturna, cantu certè lugubris. Chevêche. Fressaye.

- ^b His ego commisi nostros insanus amores,
^c Molliâque ad dominam verba ferenda dedi?
 Aptius hæc capiant ^d vadimonia ^e garrula ceræ,
 Quas aliquis ^f duro & cognitor ore legat.
 Inter ^h ephemeridas meliùs tabulâsque jacerent,
 In quibus absumtas fletet avarus opes.
 Ergo ego vos ⁱ rebus ^k duplices ^l pro nomine sensi?
 Auspicij ^m numerus non erat ipse boni.
 Quid ⁿ precer iratus? nisi vos ^o cariosa senectus
 10 Rodat, & immundo cera sit ^p alba situ.

INTERPRETATIO.

Ego demens his credidi nostros amores & tradidi blandas voces deferendas ad dominam? Ha tabella convenientius contineant vadimonia loquacia, quas aliquis iudex legat vultu aspero. Convenientius jacerent inter tabulas diarias, in quibus avarus lu-

geret divitias expensas. Ergo ego expertus sum vos duplices esse effectis pro ratione nominis? Ipse numerus non erat lati augurij. Quid orem infensus, nisi vetustas cariem inducens vos exedat, & cera sis cana turpi squalore.

NOTA.

- ^b Hu] Tabellis scil.
^c Molliâ] Blanda, lasciva.
^d Vadimonia] Sponsiones ad certum diem sistendi de judicio.
^e Garrula] Inepre composita; qualia sunt pleraque omnia quæ & hodierni repetunt barbarâ suâ linguâ scribæ forenses.
^f Duro] Severo & tristi; quali esse solent iudices.
^g Cognitor] Iudex; cujus proprium est causas cognoscere.
^h Ephemeridas] Diarium Latinis, qui liber est in quo singulis diebus acta, impensæ etiam acceptæque ratio refertur.
ⁱ Rebus] Effectu & experienciâ.
^k Duplices] Fallaces & dolosus; cum à

vobis latissima omnia expellaverim, ea autem non præstiteritis.

^l Pro nomine] Id est, secundum nominis vestri rationem; vel, prout nomen vestrum indicabat. Diversis verò veniebant pugillares nominibus; alij duplices, alij triplices, quadruplices, &c.

^m Numerus] Numero impari gaudere Deos superos voluerunt.

ⁿ Precer] Imprecer.

^o Cariosa] Ligna verò vetusta, terebinibus roduntur, & vermiculantur; à quibus fit propriè caries.

^p Alba] Qualia solent esse quæ situ & vetustate corrumpuntur.

ELEGIA XIII.

Ad Auroram, ne properet.

Am ^a super Oceanum venit ^b à ^c seniore marito
^d Flava ^e pruinoso quæ vehit ^f axe diem.

INTERPRETATIO.

Am flava Aurora qua offert diem curru
 Jovido, venis super Oceanum à marito

NOTA.

^a Super Oceanum] Videtur verò & Sol & Aurora quasi ex Oceano prodire.

^b A seniore marito] Heinf. interpolatum à sciolo credit hunc versum, rescribitque, seniore relicto, eò ducente manuscripto, ubi relicto pro relicto, à properante manu exaratum fuerat.

^c Seniore] Titihono scil. cujus Poëtis de-

cantatissima senectus.

^d Flava] Aurora scil.

^e Pruinoso] Matutino enim tempore, quod generatur pruina seu ros congelatus præcipuè conspicitur.

^f Axe] Pro curru. Synecdoche est partis pro toto.

Quò properas, Aurora? mane. § sic^h Memnonisⁱ umbris

Annua solenni cæde^k parentet^l avis.

Nunc^m juvat in teneris dominæ jacuisse lacertis :

ⁿ Si quando, lateri nunc bene juncta meo est.

5 Nunc etiam somni^o pingues, nunc frigidus^p humor :

Et^q liquidum tenui gutture cantat avis.

Quò properas, ingrata viris, ingrata puellis?

^r Roscida purpureâ^r supprime^t lora manu.

^u Ante tuos ortus^x melius sua sidera servat

10 Navita; nec mediâ nescius^y errat aquâ.

Te surgit, ^z quamvis lassus, veniente viator :

Miles & armiferas aptat ad arma manus.

^a Prima^b bidente vides oneratos arva colentes :

Prima^c vocas^d tardos sub juga^e panda boves.

I N T E R P R E T A T I O.

Quò festinas Aurora? Resiste: sic avis annua juxta persolvat Manibus Memnonis solenni nece. Nunc mihi jucundum decumbere in mollibus brachiis domina: nunc, si unquam, bene connexa est meo lateri. Nunc etiam somni humidi, nunc vapor frigidus: & avis suaviter canit molli gutture. Quò festinas injucunda viris, injucunda puellis?

Attrahit habenas rore perfusas manu purpureâ. Nauta certiùs observat sua sidera ante tuos ortus; nec insciens vagatur mediâ aquâ. Viator, quanquam defessus excutitur te accedente; & miles accommodat manus armigeras ad arma. Prima aspiciis agricolas pressos bidente: prima mittis lentos boves sub curva juga.

N O T A.

[§] Sic] Particula est, quâ sæpè precantes utuntur.

^h Memnonis] Memnonem Tithoni & Aurora filium, qui Trojanis in auxilium venerat Achilles interfecit: cumque mater Jovem oraret, ut aliquo honore filium interemtum donaret, ille rogi favillas, ejusque socios in aves vertit, quæ à Memnone, Memnonides cognominatæ, quotannis ad Memnonis sepulcrum inter se bella aspera gerentes, suo regi parentare dicuntur. Quâ de re fusiùs in Metam.

ⁱ Umbris] Manibus.

^k Parentet] Propriè est parentare parentibus juxta celebrare.

^l Avis] Pro aves. Synecdoche.

^m Juvat] Me scil.

ⁿ Si quando] Si unquam.

^o Pingues] Sunt supple; id est, qui pinguedinem inducant. Gravior verò est & mollior, æstate præsertim, somnus matutinus, quia frigidior aër.

^p Humor] Qui cerebrum irrigat.

^q Liquidum] Pro liquide, clarè.

^r Roscida] Rore perfusa.

^t Supprime] Ut equi, qui currum suum trahunt lentiori pede progrediantur.

^u Lora] Habenas. Gall. Les rênes de la bride.

^x Ante tuos] Hunc versum cum tribus sequentibus manu recentiori margini adscriptos habet Putcaneus.

^y Melius servat] Omnino, siquidem adveniente majori luce stellarum fulgor evanescit.

^z Errat] Quod sæpissimè nautis de die eveniebat, priusquam pyxis nautica inventa esset.

^a Quamvis] Pro quantumvis: quomodo Virgil. itemque Cicero loquuti sunt.

^b Prima] Alij Prima subire jubet oneratos arva colonos. Alij Prima bidente vides oneratos colla colonos.

^c Bidente] Bidens, instrumentum est ad fodiendam terram, duos dentes habens.

^d Vocas] Quia surgente Aurorâ, agricolæ boves ad opus rusticum educunt.

^e Tardos] Tardè & lentè incedentes.

^f Panda] Incurva, subcurva. Frequens epitheton.

N n ij

- Tu pueros somno ^f fraudas, & tradisque magistris;
 Ut subeant teneræ verbera sæva manus.
 [Atque eadem ^h sponsum ⁱ consulti ^k ante atria mittis,
^l Unius ut verbi grandia damna ferat.]
 5 Nec tu consulto, nec tu jucunda ^m diserto:
 Cogitur ad lites surgere uterque novas.
 Tu, cum fœminei possint cessare labores,
 Lanificam revocas ad sua ⁿ pensa manum.
 ° Omnia perpeterer. sed surgere mane puellas
 10 Quis, nisi cui non est ulla puella, ferat?
 Optavi quoties, ne nox tibi cedere vellet;
 Neu ^p fugerent vultus sidera mota tuos!
 Optavi quoties, aut ventus frangeret ^q axem,
 Aut caderet spissâ nube retentus ^r equus!

INTERPRETATIO.

Tu surripis somnum pueris, & eos mistis ad præceptores; ut molles manus subjiciantur flagris crudelibus. Atque eadem abigis sponsum ante vestibula jurisperiti; ut referas ingenia detrimenta unius vocabuli. Tu neque es grata jurisperito, neque patrono: uterque cogitur surgere ad lites novas. Tu, cum muliebria opera possint intermitteri, re-

ducis manum lanificam ad sua pensa. Omnia perferrem: sed quis patitur puellas mane lecto excuti, nisi cui nulla est puella? Quoties cupivi, ne nox tibi vellet locum dare; neve stella depulsa vitarent tuos oculos! Quoties cupivi aut ventus illideret currum, aut equus repressus densâ nube rueret!

NOTÆ.

^f *Fraudas*] Quia redeunte luce à præceptoribus excitantur.

^g *Tradis*] Quod pueris durissimum.

^h *Sponsum*] Alij *sponso*, & *ferant*. Alij aliter; suspicatusque est cl. Heinsius à malâ manu esse totum distichon. Cui tamen facillè non assentitus fuero; nec quam dixit rationem probavero.

ⁱ *Consulti*] *Jurisperiti*; quorum consilia, & responsa circa res litigiosas exquiruntur. *Les Avocats consultants*.

^k *Ante atria*] Ubi expectandum scilicet; quod an sponso durum sit, quivis qui semel saltem expertus fuerit, facillè cognoverit.

^l *Unius ut*] Sensus est, *Ut consultus in lege aut in alio scripto, unum verbum pro utilitate consultoris interpretetur; quod nisi foret, maxima damna eum sequerentur*.

Ità interpretatur Dominicus, deinde *ferat* positum putat pro *auferat*. Sensem verò videtur ille omnino contrarium induxisse: Poëta enim omnia adversus Auroram congerit: Crediderimque per *damna unius verbi* intelligenda esse damna, quæ sibi ex Consulti responso impendere Consultor cognoscit. Atque ità verbum *ferat* non ad consultum,

sed ad consultorem referretur, proprièque & pro se positum fuerit: ut ex Consulti responso, (nam invidiosè loquutus est Poëta) deinde & Auroræ exortu mala omnia oriri intelligatur. Notandum verò quòd insuper in transcurso consultos mordet: quòd soleant illorum nonnulli pauculis verbis, quandoque obscuris, quibus tamen tanquam oraculo & sine responsione credendum sit, decreta sua proferre. Oppositio est etiam *unius* cum *Grandia, verbi*, cum *damna*: Gall. hunc versum ità interpreteris, *Asin qu'il s'en retourne accablé des pertes que luy causera un mot d'un Avocat*.

^m *Diserto*] *Causidico*, ille est, qui, quod consultus dixit, apud judices defendit: cui diserto esse opus est. *Un Avocat qui plaide*.

ⁿ *Pensa*] *Ad lanam, qua ex solo pender*.

^o *Omnia*] *Qua tu facis; aut, ad qua homines cogis*.

^p *Fugerent*] Ex vulgi opinione loquitur, qui moveri & fugere credit stellas, quantum fulgor majore solis luce extinguitur.

^q *Axem*] *Currus sui* scil.

^r *Equus*] *Tuorum aliquis*.

- Invida, quò properas? ^f quod erat tibi ^c filius ater,
^u Materni fuerat pectoris ille color.
 [^x Quid si non ^y Cephali quondam flagrasset amore?
 An putat ignotam ^z nequitiam esse suam?]
 5 ^a Tithono vellem de te narrare ^b liceret:
^c Fabula non cælo turpior ulla foret.
^d Illum dum refugis, longo quia grandior ævo,
 Surgis ad ^e invisas à sene mane rotas.
 At si, quem malles, Cephalum complexa teneres;
 10 Clamares, *Lentè currite noctis equi.*
 Cur ego plectar amans, si vir tibi marcet ab annis?
 Num me nupsisti conciliante ^f seni?
 Aspice, quot somnos ^g juveni ^h donarit amato
 Luna: ⁱ neque illius forma secunda tuæ.
 15 Ipse ^k Deum genitor, ne te tam sæpè videret,
^l Commisit noctes in sua vota duas.
^m Jurgia finieram. ⁿ scires audisse; ^o rubebat.
 Nec tamen assueto tardius orta dies.

I N T E R P R E T A T I O.

Quò festinas livida? Quòd filius tibi erat niger, ille fuerat color sinus materni. Quid si olim non arsisset amore Cephali? An credit lasciviam suam esse occultam? Cuperem fas esset Tithono de te loqui: non esset ulla fabula obscenior in cælo. Dum illum vitas, quia atate provectior, mane excuteris à sene ad odiosos currus. At si amplexa foveres Cephalum, quem magis cuperes; vocifera-

reris, segniter properate noctis equi: Quàm obrem ego amans puniar, si maritus tibi languet senio? Anne nupsisti seni me adjungente? Vide quot somnos Luna permiserit juveni dilecto: neque illius pulchritudo fuit inferior tua. Ipse Deorum pater, ne te toties aspiceret, junxit duas noctes in sua desideria. Convicia absolveram: cognosceres audivisse; rubebat. Nec tamen dies fulsit serius solito.

N O T A.

^f Quod erat] Vide annon Auroræ properantiam indicet hic versus.

^c Filius] Memnon Æthiops scil. de quo antea.

^u Materni pectoris] Quod, quia invidum est, lividum & nigrum censetur.

^x Quid si] Merito verò hoc distichon, cum Micyllo & Grutero, suspectum habuit clar. Heinsius; quod margini adscriptum, idque manu recentiori habet Putaneus. Sensus verò est in anantes durior fore Auroram, nisi ipsa Amoris spicula sensisset.

^y Cephali] Fuit Cephalus Procris maritus, nostris etiam fabulis, sed fide erga conjugem, quam tamen infcius occidit, maxime notus. Illum Aurora amavit & rapuit.

^z Nequitiam] Lasciviam.

^a Tithono] Auroræ marito; de quo antea.

^b Liceret] Alij liberet.

^c Fabulâ] Tuâ scil. ò Aurora.

^d Illum] Tithonum.

^e Laviss] Mihi, & cunctis mortalibus.

^f Seni] Tithono.

^g Juveni] Endymioni scil. cuidam pastori, quem perpetuo somno à Jove damnatum, quòd Junonem concupivisset, Luna amasse dicitur. Argumentum est à juventute adversus Auroram.

^h Donarit] Fabulam Poëta ad scopum suum accommodat.

ⁱ Neque illius] Adedque nec tibi, Aurora, causa est, cur amantes dormire non patiaris; cum aequè pulchra Luna id patitur.

^k Deum genitor] Jupiter; qui eo nomine sæpissimè appellatur.

^l Commisit] Quo tempore cum Alcmena cubuisse dicitur. Quà de re vide Plauti Amphitr. si lubet.

^m Jurgia] Convicia in Auroram.

ⁿ Scires] Quivis Auroram jurgia audisse, scire posset.

^o Rubebat] Quod ex pudore oritur, & dolore.

N n iij

ELEGIA XIV.

Puellam consolatur, cui præ nimia cura coma deciderant.

- D** Icebam, ^a Medicare tuos desiste capillos.
^b Tingere quam possis, jam tibi nulla coma est.
 At, si passa fores, quid erat ^c spatiosius illis?
^d Contigerant inum, qua patet usque, latus.
 5 Quid, quod erant ^e tenues, & quos ornare ^f timeres;
^g Vela ^h colorati ⁱ qualia ^k Seres habent?
^l Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
 Cum ^m leve desertâ sub trabe necit opus?
 Nec tamen ater erat, nec erat tamen aureus illis,
 10 Sed, quamvis neuter, mistus uterque ⁿ color.
^o Qualem clivosæ madidis in vallibus Idæ
 Ardua derepro cortice cedrus habet.
 Adde, quod & ^p dociles, & centum ^q flexibus apti,
 Et tibi ^r nullius causa doloris erant.
 15 Non acus abruptit, non ^s vallus pectinis, illos:
^t Ornatrix ^u tuto corpore semper erat.

INTERPRETATIO.

Admonebam, Omitte inficere tuam comam. Jam nulli sunt tibi capilli quos possis medicari. At si siviisses, quid erat prolixius illis? Desuebant usque ad infimum latus quousque porrigitur. Quid, quod erant subtiles & quos fingere metueres; qualia Seres nigri habent vela? Vel quale filum quod nec aranea pede exili, cum tenue opus implicat sub tigno inculto? Nec tamen co-

lor illis erat niger, nec tamen erat illis aureus, sed quamvis neuter, uterque confusus. Qualem cedrus procera habet in vallibus humidis Ida montosa cortice detracta. Adjice, quod etiam faciles, & idonei centum orbibus, & tibi nullius doloris erant causa. Acus non scidit illos, non dens pectinis: ornatrix erat semper securo corpore.

NOTÆ.

- ^a *Medicare*] Coloribus inficere.
^b *Tingere*] Heinsius mallet *fingere*, neque sine ratione.
^c *Spatiosius*] Alij *speciosius*.
^d *Contigerant*] *Demissi erant usque ad talos*; ut loquimur nos.
^e *Tenues*] Non placent crassi.
^f *Timeres*] Ne frangerentur, *scil.*
^g *Vela*] Ex Serico confecta, *scil.*
^h *Colorati*] *Subnigri*; ex Solis ardoribus.
ⁱ *Qualia*] *Tenuissima scil.*
^k *Seres*] Populi Asiæ, inter Scythas & Chinenſes; nisi potius eos Chinenſis regni borealem partem incoluisse credideris.
^l *Vel pede*] Amicæ capillos aranæ filis

similes fuisse dicit.

^m *Leve*] Non multi ponderis esse potest profectò filum tam subtile.

ⁿ *Color*] Capillorum *scil.*

^o *Qualem*] Colorem, *scil.*

^p *Dociles*] *Faciles ornari & fingi.*

^q *Flexibus*] *Orbibus, cincinnis.*

^r *Nullius doloris*] Secus nonnullis evenit, quibus labor est maximus comam plerumque implicatam fingere.

^s *Vallus*] Vallum pro dentibus posuit.

^t *Ornatrix*] Ancilla est, quæ comam fingit.

^u *Tuto*] Ornatrici irascuntur quæ comam habent difficilem.

Ante meos sæpè est oculos ^x ornata ; nec unquam

^y Brachia dereptâ faucia fecit acu.

Sæpè etiam , nondum digestis mane capillis ,

^z Purpureo jacuit semisupina toro.

5 Tum quoque erat ^a neglecta decens : ^b ut ^c Threcia ^d Bacche ,

Cum temerè in viridi gramine lassâ jacet.

Cum ^e graciles essent tamen, & ^f lanuginis instar ;

Heu mala vexatæ ^g quanta tulere comæ !

Quam se præbuerant ^h ferro patienter & igni ;

10 Ut fieret torto flexilis ⁱ orbe ^k sinus !

Clamabam, Scelus est, ^l istos scelus urere crines.

Sponte decent : capiti, ^m ferrea, parce tuo.

Vim procul ⁿ hinc remove. non est qui debeat uri ;

^o Erudit admotas ipse capillus acus.

15 Formosæ periere comæ : quas vellet Apollo ,

Quas vellet capiti Bacchus inesse suo.

Illis contulerim , quas quondam nuda ^p Dione

^q Pingitur humenti sustinuisse manu.

INTERPRETATIO.

Sæpè est comita ante meos oculos; nec unquam vulneravit lacertos ornatrix acu abreptâ. Sæpè etiam mane, nondum compositâ comâ cubuit semisupina lecto purpureo. Tum quoque inornata pulcra erat, ut cum Baccha Thracia, fessa negligeret jacet in herbâ vivente. Quamvis tamen essent tennes, & instar lanuginis; heu quanta mala passi sunt capilli torti! Quam toleranter se tradiderant calamistro & igni; ut cincinni fierent faci-

les anulo crispato! Vociferabar, flagitium est, flagitium torrere tam pulcros capillos. Ultrò sunt decori; crudelis ignosce tuo capiti. Longè hinc depelle violentiam: non est capillus, qui debeat calamistro tangi; ipse admones acus admotas. Pulcri capilli defluerunt, quos Apollo cuperet, quos Bacchus cuperet adharere suo capiti. Comparaverim illis quos olim nuda Dione pingitur pressisse manu humidâ.

NOTÆ.

^x Ornata] Puella scil. amica: à quâ sermonem avertit.

^y Brachia] Ornatrix.

^z Purpureo] Ostro & purpurâ instrato.

^a Neglecta] Inornata.

^b Ut Thre-] Illæ verò mulieres, per furorem absolutis Bacchi sacris, colore & formâ pulciores videbantur.

^c Threcia] Celebres fuerunt Threiciæ bacchæ, seu bacchantes mulieres, apud quas, Orpheus primùm Bacchi sacra instituit.

^d Bacche] Vox Græca est, mulierem significans Bacchi orgia celebrantem.

^e Graciles] Capilli scil.

^f Lanuginis] Lanugo dicuntur tenuissimi pili, quales pubescentium genis adnascuntur. Le poil follet.

^g Quanta] Cum, verbi gratiâ, calamistro crispati sunt capilli, aut coloribus imbuti.

^h Ferro & igni] Id est, ferro ignito, Calamistro.

ⁱ Orbe] Cincinnum intelligit, seu annulatum capillum. Des boucles.

^k Sinus] Res est cum cincinnis eadem; sed variè à Poëta, ut est ille copiosissimus, concipitur & exprimitur.

^l Istos] Tam pulcros.

^m Ferrea] Dura, Crudelis.

ⁿ Hinc] A capite.

^o Erudit] Docet: quia jam eam habet formam, quam illi acus ipsæ præbere volunt.

^p Dione] Oceani & Tethyos filia fuit, Veneris mater: at pro ipsâ Veneri etiam sumitur.

^q Pingitur] Veneris è mari exeuntis tabulam Apelles pinxerat; quam, ut refert Plinius, divus Augustus in delubro patris Cæsaris dedicavit: Cujus tabulæ inferiorem partem corruptam qui reficeret non est inventus.

Quid malè dispositos quereris periisse capillos?

Quid speculum mœstâ^r ponis, ^r inepta, manu?

Non bene^t consuetis à te spectaris ocellis.

Ut placeas, debes immemor esse tui.

5 Non te^u cantatæ læserunt^x pellicis herbæ;

Non anus^y Hæmoniâ perfida lavit aquâ.

Nec tibi vis morbi nocuit; (procul omen abesto)

Nec mînuît densas^z invida lingua comas.

Facta manu culpâque tuâ dispendia sentis.

10 Ipsa dabas capiti mista venena tuo.

Nunc tibi^a captivos mittet Germania crines:

Culta triumphatæ munere gentis eris.

O quam sæpe, comas aliquo mirante, ^b rubebis:

Et dices, ^c *Emitâ nunc ego merce probor!*

15 ^d *Nescio quam pro me laudat nunc iste^e Sycambram;*

Fama tamen memini cum fuit ista mei.

^f Me miserum! lacrymas ^g malè continet; orâque dextra

^h Protegit, ingenuas ⁱ picta rubore genas.

INTERPRETATIO.

Quamobrem doles defluxisse comam male comam? Quamobrem stulta deponis speculum tristi manu? Prave conspiceris à te oculis assuetis. Ut tibi placeas debes obliuisci tui. Gramina incantata pellicis non te deformauerunt; non te vetula infida tinxit aquâ Hæmoniâ. Nec tibi violentia morbi obfuit; (longè absit augurium) nec lingua livida revulsit capillos spissos. Pateris dama facta manu & crimine tuo. Ipsa admo-

vebas toxica intrita capiti tuo. Nun: Germania tibi dabit capillos captivos; ornata eris dono nationis triumphata. O quoties rubore suffunderis, aliquo admirante capillos; & dices, Ego nunc laudor, merce nummis comparatâ! Iste nunc probat nescio quam Sycambram; recordor tamen cum ista fuit laus mei. Hei mihi! non reprimis lacrymas; & velat faciem manu, suffusa liberales genas rubore.

N O T A.

^r *Ponis*] Hoc faciunt quibus sua forma non placet.

^r *Inepta*] Blandum convicium.

^t *Consuetis*] Qui consueverint te integris capillis pulcriorem aspiciere.

^u *Cantata*] Incantata.

^x *Pellicis*] Solent verò pellices ut facilius maritos sibi devinciant, omnibus modis matronas deformare.

^y *Hæmoniâ*] *Theffala*. Fuit verò beneficiis famosa Theffalia.

^z *Invida*] Multum invidiæ licuisse crediderunt veteres.

^a *Captivos*] Hoc in Augusti gratiam dicit; cujus auspiciis Drusus Germaniam domuit.

^b *Rubebis*] Ex pudore; quod comâ non sit tua.

^c *Emitâ*] Propert. externos capillos vocat.

^d *Nescio quam*] Verba sunt puellæ.

^e *Sycambram*] Cujus hac mea externa comâ fuit. Sycambri autem, seu Sygambri, populi fuerunt Germaniæ inter Rhenum & Visurgim.

^f *Me miserum*] Dolet Poëta, quod ex amissâ comâ amica mœreat.

^g *Malè continet*] Non continet.

^h *Protegit*] Tegit.

ⁱ *Picta genas*] Græcismus; pro pictas habens genas.

Sustinet

Sustinet ^k antiquos gremio spectare capillos ,
 (Hei mihi !) ^l non illo munera digna loco.
^m Collige ⁿ cum vultu ^o mentem. reparabile damnum est.
 Postmodo ^p nativâ conspiciere comâ.

INTERPRETATIO.

Non veretur aspicere veterem comam in sinu, (hei mihi!) dona non idonea illi loco. Erige animum cum facia: dispendium est | *reparabile. Postmodo spectaberis capillis sinceris.*

N O T A.

^k *Antiquos*] Qui defluerant.
^l *Non digna*] Id est, quæ non illo loco, sed in capite esse deberent.
^m *Collige*] Nunc denuo puellam alloquitur.
ⁿ *Cum vultu*] Videtur verò dolore & | *mœstitiâ distrahi hominis vultus, usque adeò immutatur.*
^o *Mentem*] Nostri non sumus compotes per dolorem.
^p *Nativâ*] *Vivâ, naturali.*

E L E G I A X V.

Ad invidos, quòd fama poetarum sit perennis.

^a **Q**uid mihi, Livor edax, ignavos objicis annos;
 Ingeniique vocas carmen ^b inertis opus?
^c Non me more ^d patrum, dum ^e strenua sustinet ætas,
^f Præmia militiæ & pulverulenta sequi:
^g Nec me ^h verbosas leges edificere: nec me
 Ingrato ⁱ vocem ^k prostituisse ^l foro.

INTERPRETATIO.

Quamobrem, maligna invidia mihi exprobras atatem desidiosam; & nominas carmen opus ingenij desidu? Cur exprobras, me non captare munera pulverulenta | *militia more majorum, dum anni virentes patiuntur: nec me perdiscere leges garrulas: nec me prostituisse vocem foro ingrato.*

N O T A.

^a *Quid*] Propter quid. Sed illud acrius est.
^b *Inertis*] Ignavi & pigri.
^c *Non sequi*] Objicis mihi me non sequi, &c.
^d *Patrum*] Majorum; Romanorum scil. quorum maxima fuit pæfca virtus bellica.
^e *Strenua*] Juventutem intelligit; quâ virente viri fortiores sunt.
^f *Præmia militiæ*] Adeòque militiam ipsam: nam eò spectat oratio.
^g *Pulverulenta*] Quia per pulverem & maximum laborem quærantur, quæ in bello præmia dantur.
^h *Verbosas*] In quibus interpretandis, definiendis, & limitandis, multis verbis opus est. | ⁱ *Vocem prostituisse*] Id est, *Ad agendas causas operam meam venalem habuisse; vel ad forum & lites animum adiecisse.*
^k *Prostituisse*] Ad meretrices spectat hoc vocabulum; unde quàm ingrata fuerit Poëtæ ars caudicorum propter cavillationes & calumnias, plus satis intelligitur. Cæterum meminisse oportet, quod antea diximus, moris fuisse antiquis oratoribus, ut gratuitâ operâ clientum causas agerent.
^l *Foro*] *Au Palais. A la chicane*: nam propemodum ad dolum & calumniam desecunt plerique litigatores.

- ^m Mortale est, quod quæris, opus. ⁿ mihi fama perennis
 Quæritur : in toto semper ut orbe canar.
 Vivet ^o Mæonides, ^p Tenedos dum stabit & ^q Ide ;
 Dum rapidas ^r Simois in mare volvet aquas.
 Vivet & ^r Ascræus, ^t dum ^u mustis uva tumebit :
 Dum cadet incurvâ falce resecta ^x Ceres.
 Battiades semper toto cantabitur orbe ;
 Quamvis ingenio non valet, arte valet.
 Nulla ^a Sophocléo veniet jactura ^b cothurno.
 Cum Sole & Lunâ semper ^c Aratus erit.
 Dum ^d fallax servus, durus pater, ^e improba lena
 Vivent, dum meretrix blanda ; ^f Menandros erit ,

INTERPRETATIO.

Laus quam sectaris est fragilis : mihi æternus honor expetitur ; ut semper celebretur in omnibus terris. Mæonides celebrabitur, quandiu Tenedos & Ida manebit ; quandiu Simois propellet aquas admissas in aquor. Celebrabitur etiam Ascræus, quandiu uva turgebit mustis : quandiu Ceres sternetur recisa falce recurvâ. Battiades semper ce-

lebrabitur per totum orbem terrarum ; quam magnus non est ingenio, magnus est arte. Nullum damnum accedet Cothurno Sophocléo. Aratus semper erit cum Sole & Lunâ. Quandiu servus dolesus, pater severus, scelestâ Lena, quandiu scortum illecebrosum durabunt, Menander perstabit.

NOTÆ.

^m *Mortale est*] Responso est Poëtæ ad livorem & lividos, seu invidos.

ⁿ *Mihi*] *A me.*

^o *Mæonides*] Homerus est ; quem Strabo, à Mæoniâ regione Phrygiæ, ubi Smyrnæ patriam habuisse dicit, eo nomine appellatum voluit. Cum verò maxima sit de Homeri patriâ dubitatio, alij, inter quos Plutarchus à Mæone Lydorum rege, qui illum filij loco educasse dicitur, sortitum fuisse nomen, scripserunt.

^p *Tenedos dum stabit*] Id est, *semper*. Fuit verò Tenedos insula è regione Trojæ : cujus, itemque Idæ montis, idè meminit Poëta, quòd ab Homero ea loca, & quæ ibi gesta, celebrata fuerunt.

^q *Ide*] Ide Græcâ inflexione, seu Ida mons & sylvâ fuit Trojanorum in Phrygiâ.

^r *Simois*] Fluvius est Troadis, seu agri Trojani famâ quàm naturâ major.

^t *Ascræus*] Hesiodus est, ab Ascrâ patriâ, Bæotix oppido, sic dictus.

^u *Dum mustis*] Quia de agriculturâ scripsit.

^x *Mustis*] Mustum uvæ est liquor, antequam vinum fiat.

^x *Ceres*] Id est, *segetes* ; quibus præest, quasque invenit Ceres.

^y *Battiades*] Callimachus est, Batti filius, Poëta Græcus, cujus hymnos nonnullos, eosque pulcherrimos hodieque habemus.

^a *Nulla Sophoc.*] Id est, *Sophoclis fama, quam cothurno, seu Tragædiis sibi magnam fecit, semper durabit.*

^b *Sophocléo*] Fuit Sophocles Poëta Græcus, Atheniensis, tragædiarû scriptor, qui gravius & grandiori stylo scripsit quàm Euripides.

^b *Cothurno*] Calceamentum est, quo in Tragædiis utebantur. Ponitur verò cothurnus pro tragico stylo.

^c *Aratus*] Poëta fuit Græcus celebris, Solensis, ex Ciliciâ ; cujus opus, de cælo & stellis etiam hodie habemus.

^d *Fallax*] Quales in Comædiis plerumque finguntur.

^e *Improba*] *Insatiabilis, impura, avara, perjura*, &c. quales sunt lenæ.

^f *Menandros*] Fuit Menander Poëta Græcus : cujus virtutes præcipuas, seu in fingendis personis artem, quamquam obiter, attigit tamen Ovidius. Quatuor ex Menandro Latinas fecit Comædias Terentius.

- 8 Ennius ^h arte carens, ⁱ animosique ^k Accius oris,
 Casurum nullo tempore nomen habent.
 1 Varronem ^m primamque ratem quæ nesciat ætas,
 Aureaque ⁿ Æsonio ^o terga petita ^p duci?
 5 Carmina sublimis tunc sunt peritura ^q Lucreti,
 Exitio terras cum dabit ^r una dies.
 1 Tityrus, & ^t fruges, ^u Æneiaque arma legentur,
 2 Roma, triumphati dum caput orbis eris.
 Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
 10 Discentur ^v numeri, culte Tibulle, tui.
 2 Gallus & ^a Hesperii, & Gallus notus ^b Eois,
 Et sua cum Gallo nota ^c Lycoris erit.

INTERPRETATIO.

Ennius arte destitutus, Accius oris fabli-
 mis, habens famam nunquam interituram.
 Quodnam seculum ignorabis Varronem &
 primam navem, & velleræ aurea quæ sita
 à duce Æsonio i Carmina elati Lucretij
 tunc sunt interitura, cum una dies terrarum

in ruinam trahet. Tityrus & segetes & ar-
 ma Æneia legentur, quandiu Roma eris Ca-
 put Orbis triumphati. Quandiu ignes & sa-
 gitta erunt tela Cupidinis versus tui addif-
 centur polito Tibulle. Gallus & Lycoris sua
 cum Gallo erit clavis ad ortum & occasum.

N O T A.

8 Ennius] Poëta fuit Latinus antiquissi-
 mus, Calabriæ oriundus; cujus paucula frag-
 menta supersunt.

^h Arte carens] Virgilium dicunt soli-
 tum dicere, se ex Ennij stercore aurum col-
 ligere. Monuit Quintilianus Ennium, sicut
 sacros vetustate lucos, adorandum.

ⁱ Animosi] Grandi & sublimi stylo, qui
 scripsit.

^k Accius] Hic tragœdias scripsit; durius-
 culusque, (quod vitium in tempora rejecit
 Quintilianus) Ciceroni, ferreus aliis visus
 est.

^m Varronem] Plures eo nomine fuerunt
 viri doctrinâ celebres: hoc verò in loco de
 illo P. Terentio Varrone Attacino intelligen-
 dum est, qui Argonautica scripsit, quæ tamen
 ad nostra tempora non pervenerunt.

ⁿ Primamque ratem] Argo navem in-
 telligit; quam primam fabulantur Poëtæ,
 quod novâ & majori formâ constructa
 fuerit.

^o Æsonio] Iasoni scil. Æsonis filio.

^p Terga] Vellus aureum intelligit; quod
 Varroni, itemque aliis Poëmatibus materiam
 præbuit.

^q Duci] Pro, à duce.

^r Lucreti] Excellenti Poëmate, quo to-
 tam Epicuri Philosophiam complexus est,
 notissimus Poëta Lucretius.

^r Una dies] Fortè ad illa Lucretij respo-
 xit,

Principio maria, ac terras, calâmque
 tuere,

Horum naturam triplicem, tria corpora,
 Memmi,

Tres species tam dissimiles, tria talia
 texta,

Una dies dabit exitio.

^t Tityrus] Per Tityrum, Virgilij Eclogas
 intellige, in quarum primâ Tityrus Pastor
 inducitur.

^u Fruges] Virgilij intelliguntur Georgi-
 ca; quibus Agriculturam docuit.

^v Æneiaque] Virgilij Æneis.

^w Roma] Romam compellat ideo Poëta,
 quod etiam in Romani nominis gloriam
 Poëma suum Virgilius scripserit.

^x Numeri] Versus. Tibullo etiam æter-
 nam famam promittit.

^y Gallus] Hic Cornelius Gallus Orator
 eximius & Poëta non mediocris fuit, Au-
 gusto familiaris, cujus tamen jussu, cum in
 prodicionis suspicionem venisset, occisus est.

^a Hesperii] Occidentales.

^b Eois] Orientales. Eos enim Græcè,
 Aurora est.

^c Lycoris] Fictum est amicæ nomen, quæ
 Volumini liberta fuisse dicitur, Cytheris
 proprio nomine appellata.

- Ergo, cum ^d silices, cum ^e dens ^f patientis aratri,
 Depereant ^g ævo, carmina morte carent.
^h Cedant carminibus Reges, Regumque Triumphi:
 Cedat & auriferi ripa ⁱ beata ^k Tagi.
^l Vilia ^m miretur vulgus. mihi ⁿ flavus ^o Apollo
 Pocula ^p Castaliâ ^q plena ministrer aquâ.
^r Sustineámque comâ metuentem ^r frigora myrtum:
 Atque à sollicito ^r multus amante legar.
^u Pascitur in vivis Livor: * post fata quiescit,
^x Cùm suus ex merito quemque tuetur honos.
 Ergo, etiam cùm me supremus ^y adederit ignis,
^z Vivam, parsque mei magna * superstes erit.

INTERPRETATIO.

Igitur, cum saxa, cum dens duri aratri de-
 terantur tempore, versus sunt immortales.
 Reges & Regum triumphi cedant carmini-
 bus; cedat etiam dives ripa Tagi auriferi.
 Vulgus suspiciat contemnenda: aureus A-
 pollo mihi prabeat pocula plena aqua Ca-
 stalia. Et redimiar capillos myrto timenti

frigora; & plurimus legar ab amante an-
 xio. Invidia rodit viventes; desinit post
 mortem, cùm sua laus defendit unumquem-
 que pro merito. Ergo celebrabor etiam, post-
 quam ultimus ignis me consumserit; &
 magna pars mei supererit.

N O T A.

^d Silices] Qui tamen durissimi sunt lapides.
^e Dens aratri] Vomex. Le soc de la
 charruë.
^f Patientia] Duri; utpote ferrei.
^g Ævo] Longo tempore.
^h Cedant] Cedant verò, siquidem eorum
 gloria nonnisi per carmina durat.
ⁱ Beata] Dives. Carmina divitiis ante-
 ponit.
^k Tagi] Tagus fluvius est Lusitaniæ,
 quem auriteras arenas voluisse scripserunt
 Plinius, alii que.
^l Vilia] Qualia aurum, argentum, si Poëtæ
 scopum spectes; & sapientes audias.
^m Miretur] Amat. Quo sensu, partim
 nihil admirari dixit Horatius rem esse pro-
 pte unam & solam quæ possit facere & ser-
 vare beatum.
ⁿ Flavius] Propter Solis radiorum fulgo-
 rem, qui sunt ejus coma aurea.
^o Apollo] Sol est, qui Musis, & bonis
 artibus præesse creditur.
^p Castaliâ] Fons fuit Castalius, in mon-
 tis Parnassi radicibus, Musis & Apollini fac-
 cer; cujus aquæ hauritibus vaticinanti &
 carmina scribendi facultatem dari voluerunt
 Poëtæ.

^q Plena] Ut postea ore pleno, plenoque ex
 pectore versus fundere possim.
^r Sustineam] Myrto Veneri sacrâ arbore
 coroner, ut qui amatoriam scripserim.
^r Frigora] Maxime verò huic arbusculæ
 frigus nocet.
^r Multus] Pro multum. Sic sæpè, etiam
 alij.
^u Pascitur in vivis] Hoc in suum sola-
 tium dicit; cui non sit durum quod omni-
 bus evenit pati; certus gloriam maximam
 post fata mansuram.
^x Post fata] Postquam impleta omnia
 qua à fato seu Parci de aliquo fando præ-
 stituta sunt. Post mortem uno verbo.
^y Adederit] Adusserit, ut habent alij:
 consumserit. Veteris verò non fuit instituti
 apud Romanos, autore Plinio, cadavera cre-
 mare; terrâ enim condebantur. At postquam
 longinquis bellis obrutos erui cognovère,
 tum demum illud est institutum: à quo im-
 perantibus Antoninis descitum voluit.
^z Vivam] Famâ scilicet. apud varias gentes
 immortalis.
^{*} Superstes] Superstes est qui post mor-
 tem stat.

P. OVIDII NASONIS

AMORUM LIBER II.

ELEGIA I.

Quòd pro gigantomachia amores scribere sit coactus.

Hoc ^a quoque composui, ^b Pelignis natus ^c aquosis,
 Ille ego ^d nequitiae Naso poeta meæ.
 Hoc ^e quoque iussit Amor. procul hinc, procul este severæ:
 Non estis ^f teneris apta ^g theatra ^h modis.
 Me legat ⁱ in sponsi facie non frigida virgo:
 Et rudis ignoto tactus amore ^k puer.
 Atque aliquis juvenum, quo nunc ego, ^l saucius ^m arcu
ⁿ Agnoscat ^o flammæ conscia signa suæ:
 Miratûque diu, *Quo*, dicat, *ab indice doctus*
 Composuit casus *P* ^p *is*le poeta meos?
 Ausus eram (memini) ^r cælestia dicere bella,
 Centimanumque ^s Gygen; & fatis ^t oris erat:

INTERPRETATIO.

Ille ego Naso poeta mea lascivia, ortus Pelignis aquaticis, hoc quoque opus perscripsi: Amor hoc quoque imperavit: longè hinc, longè estote rigida: non estis spectatrices idænea mollibus versibus. Puella non severa coram amatore me legat: & juvenis inexpertus correptus amore incognito. Asque aliquis adolescentum vulneratus sagittis quibus ego nunc, agnoscat notas conscias suæ amoris; & diu miratus, Quo, dicat, ab indice iste poeta admonitus perscripsit fortunam meam? Ausus eram, (recordor) cantare bella cælestia, & Gygen Centimanum; (& fatis erat spiritus)

N O T A.

^a *Quoque*] Hâc voce utitur, quia superiore de amoribus librum conscripserat.

^b *Pelignis*] Populi fuerunt Peligni ad Apenninum in mediâ propemodum Italiâ, supra Romam; ubi fuit Sulmo Poëtæ patria.

^c *Aquosis*] Propter aquas ex nivolis montibus vi magnâ defluentes.

^d *Nequitia*] Amores intelligit.

^e *Quoque*] Sicut & præcedentem librum; in cuius primâ Elegiâ dixit Poëta, Amorem versibus suis pedem surripuisse.

^f *Teneris*] *Mollibus* & *lascivis*.

^g *Theatra*] Pro spectatoribus, lectoribus, vel auditoribus posuit; per Metonym.

^h *Modis*] *Versibus*.

ⁱ *In facie*] *Coram*.

^k *Puer*] *Adolescens*, *Juvenis*. Illâ verò voce læpius, præsertim in Amoribus, uti amant.

^l *Saucius*] Amans.

^m *Arcu*] Amoris *scil.* arcu, aut sagittâ, quæ ad amandum impellit.

ⁿ *Agnoscat*] *Legendo mea carmina recognoscat.*

^o *Flamma*] Amoris.

^p *Isle*] Ovidius *scil.*

^q *Ausus*] Dicit Poëta, se Gigantomachiam scribere voluisse, sed ab eo incepto amoribus retractum.

^r *Cælestia*] Quæ adversus Deos Gigantes moliri sunt, gesseruntque.

^s *Gygen*] Quidam hunc Gygantem, Apollodorum sequuti, Gyan vocant: fuerunt verò Gygantes centumani tres Cæli & Terræ filij, Briareus nempe, Gyas, & Cæus.

^t *Oris*] Dicit Poëta, se describendæ gigantomachiae parem fuisse,

O o iij

- Cum ^u malè se ^x Tellus ultra est, ^y ingestâque ^z Olympo
^a Ardua ^b devexum ^c Pelion ^d Ossa tulit.
^e In inanibus ^f nimbos, & cum Jove fulmen habenti,
 Quod benè pro ^g cælo mitteret ille suo,
^h Clausit amica fores. ego cum Jove fulmen ⁱ omisi.
^k Excidit ingenio Jupiter ipse meo.
 Jupiter, ignoscas: nil me tua tela juvant.
 Clausa tuo majus janua fulmen ^l habet.
 Blanditias elegosque ^m leves ⁿ mea tela resumfi.
^o Mollierunt duras lenia verba fores.
 Carmina ^p sanguineæ ^q deducunt ^r cornua Lunæ;
 Et revocant niveos Solis euntis equos.
 Carmine ^s diffiliunt abruptis faucibus angues,
 Inque suos fontes verâ recurrit aqua.

INTERPRETATIO.

cum terra se male vindicavit, cum Ossa ex-
 celsa imposita Olympo tulit Pelion declive.
 Amica obturavit januam mihi habenti
 nimbos in manibus & cum Jove fulmen
 quod ille sapienter torqueret pro cælo suo:
 ego deserui fulmina cum Jove. Ipse Jupiter
 effluxit meo animo. Jupiter des veniam;
 tua fulmina nihil mihi proderant. Fores

obturata erant majus fulmen tuo. Me con-
 verti ad mista verba, & tennes elegos mea
 arma: Blanditiæ flexerunt asperam ja-
 nuam. Carmina subtrahunt cornua Luna
 rubenti; & retroagunt equos candidos So-
 lis currentis. Serpentes rumpuntur carmi-
 ne, cervicibus elisis, & aqua conversa re-
 fluit in suas scaturigines.

NOTÆ.

^u *Malè*] Gigantes verò adversus Deos
 non malè modò & scelerè pugnarunt, sed
 infelicitè etiam qui victi sunt.

^x *Tellus*] Dicitur verò Tellus, in sui ul-
 tionem, contra Deos, pugnaturum genus gi-
 gantum genuisse.

^y *Ingestâque*] *Imposita*, *superjecta*, scil.
 Ossa. Nam sceminini est generis hoc in loco
 mons Ossa; qui alibi est masculini. Dicun-
 tur verò gigantes, quo tempore bellum cum
 Diis gesserunt, montes montibus ut cælum
 ascenderent, imposuisse.

^z *Olympo*] Mons est Olympus inter Thes-
 saliam & Macedoniam altissimus.

^a *Ardua*] *Alta* & *ascensu difficilis*.

^b *Devexum*] *Inclinatum, primum*; adè-
 que & altum: quicquid enim descenditibus
 declive est, ascenditibus est acclive.

^c *Pelion*] Mons est Thessaliæ.

^d *Ossa*] Mons est juxta Olympum.

^e *In manibus*] Id est, cum de iis omnibus
 scripturus essem, & pra manibus haberem.
 Sed magnificè loquutus est Poëta.

^f *Nimbos*] Nimbus pluviam repentinam
 & præcipitem significat; itemque nubem,
 quâ Dij in terras descendere dicebantur.

^g *Cælo*] Quod invadere gigantes para-
 verant.

^h *Clausit*] Exclusus ab amicâ sui.

ⁱ *Omisi*] Id est, à scribendâ *gigantomachia* desisti.

^k *Excidit*] Verissimè dixit.

^l *Habet*] Alij habent *erat*: quod clar.
 Heinsio placuit.

^m *Leves*] Quibus non est sublimitas; qui-
 busque adèc non gravia, sed levia & amato-
 ria describuntur.

ⁿ *Mea tela*] Per oppositionem ad tela Jovis.

^o *Sanguineæ*] *Sanguinei coloris*.

^p *Deducunt*] *E cælo ducent*: quod suis
 carminibus & incantationibus quæ nunc
 Poëta confundit, facere Magos, Poëtæ fa-
 bulati sunt.

^q *Cornua*] Adècque Lunam ipsam.

^r *Diffiliunt*] *Rumpuntur*; ut loquitur
 Maro.

- Carminibus cessere ^f fores : infertaque posti ,
 Quamvis ^r robur erat , carmine victa sera est.
 Quid mihi profuerit ^u velox cantatus Achilles ?
 Quid pro me ^x Atrides alter & alter agent ?
 5 ^y Quique tot errando, quot bello, perdidit annos ?
^z Raptus & ^a Hæmoniis ^b flebilis Hector equis ?
 At facie teneræ laudatâ sæpe puellæ ,
 Ad vatem pretium carminis ipsa venit.
^c Magna datur merces. heroum clara ^d valete
 10 Nomina : ^e non apta est gratia vestra mihi.
 Ad mea formosæ vultus adhibete puellæ
 Carmina , ^f purpureus quæ mihi dicat Amor.

INTERPRETATIO.

Janua cessit carminibus : & sera infixa posti , quanquam robur esset , revulsa est carmine. Quid me juverit rapidus Achilles celebratus ; quid uterque Atrides facient pro me ; & qui tot consumpsit annos erroribus quot bello : & Hector miserabilis raptus equis Hæmonius ? At sæpe formâ

mollis puella cantatâ , ipsa accedit ad poetam primum carminis : Amplum datur primum. Nomina magnifica heroum discedite : vester favor mihi non est utilis. Pulcra puella advertite oculos ad mea carmina , qua formosus Amor mihi suggeris.

N O T A.

^f *Fores*] Amicæ scil. carminibus laudatæ.
^r *Robur*] Ex robore , arbore glandiferâ , durissimâ.

^u *Velox*] Talis ab Homero inducitur.
^x *Atrides*] Agamemnon & Menelaus , Atrei filij , Poëtis, Homero præsertim decantatissimi : per quos Poëmata epica intelliguntur, quibus ipsi præbuerunt materiam.

^y *Quique tot*] Ulysses est, quem in Odyssæâ cecinit Homerus ; qui decem annos in bello Trojano, totidem in reditu consumpsit.

^z *Raptus*] Raptatum bigis ab Achille circa muros Iliacos Hectorem pueris vix opus est indicare.

^a *Hæmoniis*] Achillis Hæmonij, seu Thefalij.

^b *Flebilis*] Dignus qui fleatur.

^c *Magna*] Siquidem amica ipsa detur.

^d *Valete*] Illorum facta nolle se canere innuit.

^e *Non gratia vestra*] Sed amica gratia apta est.

^f *Purpureus*] Roseo & pulcro colore.

ELEGIA II.

Ad Bagonum, ut custodiam puella sibi commissâ laxiorem habeat.

Uem penes est dominam servandi cura , ^a Bagoë ,
 Dum perago tecum pauca , sed apta, vaca.

INTERPRETATIO.

Bagoë cui demandata est provincia custodiendi dominam , vacuus esto , dum

absolvo tecum pauca , sed idonea.

N O T A.

^a *Bagoë*] Spadonibus est quasi commune nomen ; quibus antiquitus, ut & hodie apud

Turcas, puellarum cura demandabatur.

- Hesternâ vidi spatiantem luce puellam ,
^b illâ , ^c quæ ^a Danaï porticus agmen habet.
 Protinus , ut placuit , misi , scriptoque rogavi.
 Rescripsit trepidâ , *Non licet* , illa manu.
 5 Et cur non liceat quærenti , reddita causa est ;
 Quod nimium dominæ cura molesta ^c tua est.
 Si sapiis , ô custos , odium (mihi crede) mereri
 Desine . quem metuit quisque , perisse cupit.
^f Vir ^g quoque non sapiens : quid enim servare laboret ,
 10 Unde nihil , quamvis non tueare , perit ?
 Sed gerat ille suo morem furiosus amori :
^h Et castum , multis quod placet , esse putet.
 Huic ⁱ furtiva tuo libertas munere detur ;
 Quam dederis illi , reddat ut illa tibi.
 15 Conscius esse velis : domina est ^k obnoxia servo.
 Conscius esse ^l times : ^m dissimulare licet.
 Scripta ⁿ leget secum : matrem misisse putato.
^o Venerit ignotus : postmodo ^p notus eat.
 Ibit ad ^q adfectam , quæ non languebit , amicam
 20 ^r Visere ; iudiciis ægra sit illa tuis.

INTERPRETATIO.

Hæc intuitus sum puellam deambulantem illâ porticu, qua habet turbam Danaï. Continuo, ut mihi grata fuit, misi; & litteris oravi. Illa respondit manu timidâ Non conceditur. Et ratio data est petenti quamobrem non esset concessum; Quod custodia tua est nimium gravis domina. Si sapias, ô custos, crede mihi, omisso mereri odium: minus quisque optat interiisse quem times. Maritus etiam est ineptus: cur enim curet custodire unde nihil deteritur quanquam

non custodias? Sed ille insanus indulgeat suo amori; & arbitretur pudicum quod multis arridet. Libertas secreta huic concedatur tuo beneficio; ut illa retribuât, quam illi tribueris. Velut esse conscius: domina est subdita servo. Metuis esse conscius: licet dissimulare. Si seorsum legat litteras; credito matrem misisse. Si accesserit incognitus; postmodo cognitus discedat. Accedet ad amicam agram, qua agra non erit, visendi causa; illa sit agra tuo iudicio.

NOTÆ.

^b Illa] Porticu scil.
^c Quæ Danaï] Apollinis Palatini porticum intelligit, in qua quinquaginta Danaïdum imagines erant: quam cum templo magnificentiſſimo, itemque bibliothecâ Græcâ & Latinâ, in parte Palatinæ domus, Augustus excitavit.
^d Danaï agmen] De filiabus Danaï quinquaginta, quæ maritos suos, unâ exceptâ, interfecerunt, antea vidimus.
^e Tua est] Clar. Heinsius legit cura es; ne inconcinne duriterque geminetur hoc disticho est. Aliter tamen crediderim.
^f Vir] Maritus; qui uxorem servandam tibi credidit.
^g Quoque] Ut ita insipientem etiam custodem dicat,

^h Et castum] Pudicam non posse esse quæ multis placeat, innuit.
ⁱ Furtiva] Quam nesciat maritus.
^k Obnoxia] Quæ perpetuo times ne criminem prodas.
^l Times] Pro si times: sed illud melius est.
^m Dissimulare] Simulare te non vidisse; ne conscius dicarur.
ⁿ Leget] Pro si legat puella.
^o Venerit] Si venerit.
^p Notus] Quilibet amicus ad puellam venisse à te fingatur, quem noscas.
^q Adfectam] Ægotam: optime.
^r Visere] Ibit visere, Græcismus bonis autoribus familiaris, pro ad visendum.

- Si faciet tardè, ne te mora longa fatiget,
 Impositâ gremio stertere fronte potes.
 Nec tu, ^flinigeram fieri quid possit ad ^fIsin,
 Quæsieris: ^unec tu ^xcurva theatra time.
 5 ^yConscius assiduos ^zcommissi ^atollit honores.
 Quis minor est autem, quàm tacuisse, labor?
 Ille placet, ^bversâque domum, neque verbera sentit:
 Ille ^cpotens: ^dalijs fordidâ turba jacent.
 Huic, veræ ut lateant ^ecausæ, finguntur inanes:
 10 Atque ^fambo domini, quod probat una, ^gprobant.
^hCùm bene vir ⁱtraxit vultum, rugâsque coëgit;
 Quod voluit fieri blanda puella, facit.
 Sed tamen interdum tecum quoque jurgia neât;
 Et simulet lacrymas, carnificemque ^kvocet.
 15 Tu contra objiciens, quæ tutò diluat illa,
^lIn verum falso crimine deme fidem.

INTERPRETATIO.

Si faciet lenitè; ne te tadeat longi spatij, tibi licet dormire capite in sinum demisso. Nec tu petiveris quid possit geri ad Isin linigeram; nec tu metue curva theatra. Conscius facinoræ capiet perpetuos honores. Quæ autem est levior opera quàm siluisse? Ille gratis est, & gubernat domum, neque experitur flagra: ille potens; alijs obscæna turba contemnuntur. Ut vera causa ocul-

tensur falsa ab eo conscio simulantur: atque ambo domini approbant quod uni placet. Cùm maritus multum contraxit faciem, & coarctavit rugas; mitis puella perficit quod cupivit fieri. Sed tamen moveat quoque nonnunquam rixas tecum; & fingat lacrymas, & increpet tortorem. Tu contra exprobrans, qua illa securè dissolvat, tolle fidem in verum, ficto flagitio.

NOTÆ.

^f *Linigeram*] Quia ejus Sacerdotes lineis vestibus induti ejus sacra celebrabant. Legunt tamen alijs *linigenam*, quod Io, Inachi filia, quæ Isis est, in vaccam à Jove transmutata, apud Nilum in Ægypto pristinam formam receperit: Atque hanc lectionem non parùm juvat, quod à quibusdam Isis, Jovis Ægyptij regis filia, & eadem quæ Ceres dicta est.

^f *Isin*] Id est, in ejus templo; quod Romæ erat, in campo Martio juxta ovile; in quo multa stupra, adulteria, & lenocinia fiebant.

^u *Nec time*] *Sine ut ad theatra veniat domina.*

^x *Curva*] In hemicycli-formam structa fuerunt.

^y *Conscius*] *Tu, vel qui vis alius conscius.*

^z *Commissi*] *Adulterij.*

^a *Tollit*] *Auferet, capiet, à dominâ, adedque & conservis.*

^b *Versâque*] Id est, *impudè quicquid lubes potest facere.* Pari modo dicimus gallicè, *Il peut renverser la maison; mettre tout c'en dessus dessous.*

^c *Potens, alijs*] *Potens domina habent nonnulli.*

^d *Alijs*] *Servi, scil. contemnuntur.*

^e *Causa*] *Quamobrem hoc aut illud Domina fecerit, huc aut illuc ierit; ne veras possit maritus suspicari.*

^f *Ambo domini*] *Puella scil. & custos commissi conscius.*

^g *Probant*] *Approbant, in eo stant: eâque apud maritum utuntur.*

^h *Cum bene*] *Inde rationem petit ad persuadendum obsequium Bagoo erga dominam, quod postquam maritus puellæ admodum iratus fuerit, ea tamen blanditijs suis eum ad vota sua possit perducere.*

ⁱ *Traxit*] *Id est, iratus est: trahitur enim nasus & corrugatur per iram.*

^k *Vocet*] *Ut inde sibi fidem custodem credat maritus.*

^l *In verum*] *Alij in vero: in veri: multumque hîc variant codices. Vult Poëta, ficta crimina dominæ objicere Bagoum, ut cùm illa facilitè diluerit, seseque probam & falsò accusatam probaverit, nulla verorum criminum aut accusationum ratio habeatur.*

Sic tibi semper honos, sic ^m curta ⁿ peculia crescent:

Hæc ^o face, & exiguo tempore ^p liber eris.

Aspicias ^q indicibus nexas per colla catenas:

^r Squalidus ^r orba fide pectora carcer habet.

^s ^t Quærit aquas in aquis, & ^u poma fugacia captat

^x Tantalus: ^y hoc illi garrula lingua dedit.

Dum nimium servat ^z custos Junonius Io,

Ante suos annos ^a occidit; ^b illa Dea est.

Vidi ego compedibus ^c liventia crura gerentem,

^{io} Unde vir ^d incestum scire ^e coactus erat.

^f Poena minor meritâ. nocuit mala lingua duobus.

Vir doluit; famæ damna puella tulit.

Crede mihi: ^g nulli sunt crimina grata marito:

Nec quenquam, quamvis audiat illa, juvant.

INTERPRETATIO.

Sic tibi semper gloria, sic exigua peculia augebuntur: hac præstato, & brevi spatio liber eris. Cernis indicibus vincula constituta per colla: carcer sentus coercet peccata fide carentia. Tantalus quarit aquas in aquis & carpere tentat poma fugientia: lingua loquax hoc illi attulit. Dum custos Junonius nimium invigilat Io, extinctus est

ante suos annos; illa est Dea. Ego vidi habentem crura livida compedibus, à quo maritus coactus erat cognoscere adulterium. Supplicium levius merito: prava lingua obsistit duobus. Maritus cruciatus est; puella passa est famæ dispendia. Credo mihi; adulteria nulli sunt marito accepta: nec cuiquam profunt, quamvis illa cognoscant.

NOTÆ.

^m *Curta*] *Parva*. Alij *alta*.
ⁿ *Peculia*] Alij *pecunia*, deinde *crescet*.
 Dicitur verò præsertim peculium illud omne quod industriâ suâ, & labore, servus potest lucrificare.
^o *Face*] *Pro fac*; antiquè.
^p *Liber*] *Pecuniâ & favore domina libertatem consequeris*.
^q *Indicibus*] *Falsis scil.* quorumque non comprobatum aut approbatum indicium. At ex Poëtæ scopo non fuit tam accuratum esse.
^r *Squalidus*] *Paedore & situ obsitus*.
^r *Orba fide*] Tacitè indicat perfidum fore Bagoum, si dominæ furta proderet.
^s *Quærit*] *Tantalus à labris, sitiens, fugientia captat*.
^t *Flumina*. Horat.
^u *Poma*] *Fingitur quoque Tantalus, supplicij causâ, poma apud inferos ad labia usque pendentia habere, quæ esurientis morsus fugiant*.
^x *Tantalus*] *Fuit ille Jovis filius, ideò ad inferos detrusus, quod deorum secreta,*

*quæ communis cœnæ usu perceperat, mortali-
 bus prodiderit.*
^y *Hoc*] *Quod ita apud inferos plectatur*.
^z *Custos*] *Argus est, cui servandam Io vaccam ne ad eam Jupiter descenderet, Juno commisit*.
^a *Occidit*] *A Mercurio, Jovis jussu interfectus est*.
^b *Ille*] *Io scil.* quæ Isis est: cujus fabulam in Metam. videbimus.
^c *Liventia*] *Livor dicitur color ille subniger, quo plumbum, itemque confusæ corporis partes conspiciuntur*.
^d *Incestum*] *Pro quovis adulterio posuit*.
^e *Coactus*] *Quasi ipse maritus nescire maluisset*.
^f *Pena*] *Quâ scil.* multatus fuerat iudex ille.
^g *Nulli sunt crimina*] *Non tam explicandum istud per id quod verba primò sonant, quàm per scopum: est verò ille dicere, non magis indicium, quàm crimen quod eo proditur, placere*.

Seu ^h repet, indicium ⁱ securas prodis ad aures ;
 Sive amat, officio fit ^k miser ille tuo.
 Culpa nec ^l ex facili , quamvis manifesta, probatur.
^m Judicis illa sui tuta favore venit.
 5 Viderit ipse licet ; credet tamen ⁿ ipse ^o neganti :
^p Damnabitque oculos ; & ^q sibi verba dabit.
^r Aspiciat dominæ lacrymas ; plorabit & ipse :
 Et dicet, *Pœnas* ^r garrulus iste dabis.
 Quàm dispar certamen ^t inis ! tibi verbera victo
 10 Adfunt : in gremio judicis illa sedet.
 Non scelus ^u aggredimur : non ad miscenda ^x coimus
 Toxicæ : non stricto fulminat ense ^y manus.
 Quærimus, ut tutò per te possimus amare.
 Quid precibus nostris mollius esse potest ?

I N T E R P R E T A T I O.

Sive languet, facis indicium ad aures negligentes ; sive amat ille fit miser tua sedulitate. Nec crimen, quanquam apertum, facile arguitur. Illa accedit securæ gratiâ sui judicis. Quamvis ipse viderint ; ipse tamen fidem habebit dissenti ; & congruet oculos ; & sibi imponet. Videat lacrymas domina ; ipse quoque flebit ; & dicet, Ille

loquax pœnas exsolver. Quàm inaequalem pugnam subis ! flagra sunt parata tibi superato ; illa sedet in sinu judicis. Non flagitium suscipimus ; non convenimus ad paranda venena : manus non coruscet gladio nudato. Petimus, ut securè per te liceat amare. Quid potest esse mihi precibus nostris ?

N O T A.

^h *Tepet*] Vir scil. qui frigide, aut omnino non amat uxorem.
ⁱ *Securas*] Negligentes : Vir enim qui uxorem non amat, ejus furta parùm curat.
^k *Miser*] Excrucietur verò qui uxorem amat, à quâ non amatur, sed deluditur.
^l *Ex facili*] Facile.
^m *Judicis*] Mariti scil. qui uxorem cum amat, sibi ipsi, ne in culpâ ea sit, studet imponere.
ⁿ *Ipse*] Maritus scil. judex.
^o *Neganti*] Uxori scil.

^p *Damnabit*] Quasi lusciosi fuerint, quibus non fidendum.
^q *Sibi verba dabit*] Seipsum decipiet.
^r *Aspiciat*] Si aspiciat : sed illud longè melius.
^s *Garrulus*] Judex scil.
^t *Inis*] Si scil. cum dominâ coram marito litem disceptare aggrediatur.
^u *Aggredimur*] Ego & domina tua.
^x *Coimus*] Concordamus.
^y *Manus*] Nostra scil.

E L E G I A I I I.

Ad Eunuchum servantem dominam.

Ei mihi, quòd dominam nec vir nec fœmina servas,
 Mutua nec Veneris gaudia nosse potes !

I N T E R P R E T A T I O.

Hei mihi, quòd nec vir nec fœmina custodis dominam, nec potes cognoscere

voluptatem Veneris !

N O T A.

^a *Hei mihi*] Hanc superiori elegiam adnectendam censebat Scaliger.

P p ij

- Qui primus pueris genitalia membra recidit ;
 Vulnera , quæ fecit , debuit ipse pati.
 Mollis in obsequium , facilisque rogantibus esses ;
 Si tuus in quavis ^b prætepuisset amor.
 5 ^c Non tu natus ^d equo , non fortibus utilis armis :
 Bellica non dextræ convenit hasta tuæ.
 Ista mares tractent : tu spes depone viriles.
 Sint tibi cum dominâ ^e signa ferenda tuâ.
 Hanc imple meritis : hujus tibi gratia profuit.
 10 Si careas illâ , ^f quis tuus usus erit ?
 8 Est etiam facies , sunt apti lusibus anni.
 Indigna est pigro forma perire situ.
 Fallere te potuit , quamvis habere ^h molestus :
 Non caret effectu , quod voluere duo.
 15 Aptius ^k ut fuerit precibus ^l tentasse , rogamus :
 Dum benè ^m ponendi munera tempus habes.

INTERPRETATIO.

Qui primus amputavit partes genitales pueri , ipse debuit ferre plagas quas inflixit. Effes pronus in officium & commodus orantibus , si amor tuus incensus fuisset in aliqua puella. Tu non es aptus equo , non idoneus ad arma virilia ; hasta bellica non est accommodata tua dextra. Mares ista moveant ; tu omitte spes viriles. Signa sint tibi gerenda cum tuâ Dominâ. Hanc cumula

officiis ; hujus favor te juvet. Si illo destitutus , quid capies commodi ? Adeſt etiam forma , atas est idonea jocis. Pulchritudo non meruit interire inerti situ. Potuit te decipere , quamvis existimeris incommodus : quod duo cupiverunt non caret successu. Cum fuerit convenientius te sollicitasse precibus , oramus ; dum tibi tempus datur bene collocandi officia.

NOTÆ.

^b Prætepuisset] Valde tepuisset. Si aliquam puellam amasses.
^c Non tu natus] Ostendit , nihil nisi dominæ gratiam inire , Bagoo convenire.
^d Equo] Ut sis eques.
^e Signa] Cupidinis vexilla ; non Martis.
^f Quis tuus usus] Quid inde tibi lucrī accedet ?
^g Est etiam facies] Ut indignum sit nunc tam lævam puellæ custodiam adhiberi.

^h Molestus] Id est , qui in servandâ dominâ assiduus esset.
ⁱ Non caret] Probatio est ejus quod dixit , fallere te potuit.
^k Ut] Cum.
^l Tentasse] Te , scil. Bagoë ; ut amorē nostro fovere velis.
^m Ponendi munera] Bene ponere aut collocare munus seu beneficium dicitur ille qui ei benefacit , à quo gratia referatur.

ELEGIA IV.

Quid amet mulieres , cujuscunque forma sint.

 On ego mendosos ausim defendere mores ;
^a Falsaque pro vitiis ^b arma movere meis.

INTERPRETATIO.

Ego non ausim excusare prævios meos mores ; & concutere injusta arma pro meo vitiis.

NOTÆ.

^a Falsa] Pro falsis.
^b Arma] Rationes scil. malè & falsò

contra verum pugnautes.

Confiteor ; si quid prodest delicta fateri :

In mea nunc ^c demens crimina fassus ^d eo.

Odi : ^e nec possum cupiens non esse , quod odi.

Heu quàm , quæ studeas ponere , ferre ^f grave est !

5 Nam desunt vires ad me mihi ^g jûsque regendum.

^h Auferor ut rapidâ concita puppis aquâ.

Non est certa meos quæ ⁱ forma irriter amores.

Centum sunt causæ , cur ego semper amem.

Sive aliqua est oculos in se dejecta modestos ;

10 Uror : & insidiæ sunt pudor ille ^k meæ.

Sive ^l procax aliqua est ; capior , quia rustica non est :

Spemque dat in molli mobilis esse toro.

Aspera si visa est , ^m rigidâsque imitata Sabinas ;

Velle , sed ⁿ ex alto dissimulare , puto.

15 Sive es docta , places raras dotata per artes :

Sive rudis ; placita es simplicitate tuâ.

INTERPRETATIO.

Agnosco ; si quid juvat agnoscere peccata : nunc infamæ confessus ruo in mea delicta. Odi ; nec volens possum non esse quod odi. Heu quàm molestum est bagulare qua coneris abjicere ! Nam mihi desunt vires & potestas quâ mihi imperem. Abripior tanquam navis impulsâ aquâ ruente. Non est certa aliqua pulcritudo qua instiget meos amores : Centum sunt causæ quâmobrem ego semper amem. Sive aliqua est demissa oculos vercundos in se , ardeo ; & ille pudor sunt mei laquei. Sive aliqua est proterva ; moveor , quia non est inepta : & spem præbet esse mobilem in molli lecto. Si visa est difficilis , & amulata severas Sabinas ; arbitror cupere sed multum dissimulare. Seu es docta ; arrides ditata per egregias artes : seu inculta ; juvenas tua simplicitate.

NOTÆ.

^c Demens] Qui mihi ipsi meâ confessione noceo : vel simpliciter , & in omnibus demens.

^d Eo in crimina] Ea damno , contra ea facio.

^e Nec possum cupiens] Enimvero cupit qui amat , & quo tempore cupit , non potest non cupere : At verò potuit ille qui cùm cupit non potest non cupidum dici , potuit , inquam cautâ , assiduâ & gravi spiritus adversus carnem luctâ , providere & cavere ne hoc aut illo tempore , aut omninò ne cuperet.

^f Grave est] Imò gravissimum ; & quò magis studeas gravius , nisi ultra tendis , & denique superas. Cui rei remedium est tamen , primum , studere ponere , & laborem velle ferre ; nam cur adversus stimulum calces : deinde viribus uti , quæ , in viris fortibus , plerumque ferendo oneri pares sunt , sufficiunt certè cùm per gratiam sustentantur. Frustrâ & in suam perniciem aliud querat

qui fuerit indocilis. Cæterum notandum est. non verum esse quod , suo more nequitia indulgens , Poëta tacitè indicat , amorem vel cupiditatem , jugum esse , quod ferre necesse sit.

^g Jûsque] Potestas.

^h Auferor] Aufertur equidem qui in profluentem attractus est. At verò cogitanti & præoccupanti , difficile utut sit , tamen adversus tam lenem primò aquæ fluxum niti non est impossibile. Principiis , & longè quidem obsta : tum virtuti idem illud facile videbitur , quod ignavia nunquam erit possibile.

ⁱ Formæ] Pro formosâ puellâ.

^k Meæ] Quibus capiar.

^l Procax] Ad omnia ferè extenditur vox ista , quæ de meretrice improbâ dici possunt.

^m Rigidâsque] Severas & castas.

ⁿ Ex alto] Ex longinquo , multum & callidè. Micyllus exponit. Superbè , & cuo fastidio.

- Est, quæ Callimachi præ nostris rustica dicat
 Carmina: cui placeo, protinus ipsa placet.
 Est etiam, quæ me vatem, & mea carmina culpet:
 Culpantis cupiam sustinuisse femur.
 5 Molliter ° incescit; motu capit. altera P dura est,
 At poterit tacto mollior esse viro.
 Hæc quia dulcè canit, flectitque q facillima vocem,
 Oscula cantanti rapta dedisse velim.
 Hæc r querulas f agili percurrit pollice chordas.
 10 Tam doctas quis non possit amare manus?
 Illa placet gestu, r numerosâque brachia ducit,
 Et tenerum molli torquet ab u arte latus:
 Ut taceam de me, qui causâ tangor ab omni;
 x Illic y Hippolytum pone; z Priapus erit.
 15 a Tu, quia tam longa es, veteres heroidas æquas:
 Et potes in toto b multa jacere toro.
 Hæc habilis brevitate suâ. corrumpor utrâque.
 Conveniunt voto longa brevisque meo.
 Non est culta; subit c quid cultæ accedere possit.
 20 Ornata est; dotes exhibet illa suas.

INTERPRETATIO.

Est qua affirmet carmina Callimachi dura esse præ nostris: illa cui sum gratus continuè est grata. Est etiam qua me Poëtam improbet, & meos versus: optem fuisse femur improbandis. Ambitiosè ambulat, motu pellicit: altera est rudis; at poterit esse lenior tacto viro. Hæc quia suaviter cantat, & mollissimè moderatur vocem, optem suavia furivæ obtulisse canenti. Hæc perstringit molles nervos pollice habili: quis non possit diligere tam peritas manus? Illa gra-

ta est gestu, & movet lacertos in numerum, & flectit molle latus ab arte lasciva: ut de me sileam, qui moveor ab omni causâ; illic siste Hippolytum, erit Priapus. Tu, quia tam procera es, par es antiquis heroinis: & ampla potes cubare in toto lecto. Hæc agilis suâ brevitate: capior utrâque: Procera & parva sunt accommoda desiderio meo. Non est ornata; in mentem venit quid possit addi ornata. Culta est; illa exeret suas dotes.

NOTÆ.

- ° Incescit] Alij incedit.
 P Dura] Quæ non molliter & fractis gradibus, sed rustico more ambulat.
 q Facillima] Pro facillimè; quomodo eleganter loqui amat Horat.
 r Querulas] Quibus amores cantantur queruli.
 f Agili] Alij habili.
 x Numerosâque] Quæ ad numerum moveantur. Gall. Qui vont en cadence.
 u Arte] Saltatoriâ scil.
 z Illic] Ubi saltant puellæ.
 y Hippolytum] Fuit Hippolytus Theſci

ex Hippolyte Amazonum reginæ filius; qui cum ob castitatem novercæ dolis perierit, pro quovis homine casto à Poëta positus est.

z Priapus] Hortorum Deus est impurissimus; pro quovis incontinente.

a Tu] Quamvis alloquitur tanquam præsentem procerâ staturâ puellam.

b Multa] Quæ majorem corpore lecti partem occupet. Optimè verò ejus generis sermone utimur.

c Quid] Pulcritudinis scil. si ad eam adjumentum fuerit.

Candida me capiet, capiet me flava puella :
 Est etiam fulco grata colore Venus :
 Seu pendent niveâ^d pulli cervice capilli ;
^c Leda fuit nigrâ conspicienda comâ.
 5 Seu flavent ; placuit croceis Aurora capillis.
 Omnibus historiis se meus aptat amor.
 Me nova sollicitat, me tangit^f serior ætas :
 8 Hæc melior specie corporis : illa sapit.
 Denique quas totâ quisquam probet Urbe puellas ;
 10 Noster in has omnes^h ambitiosus amor.

INTERPRETATIO.

<p><i>Puella nivea me corrumpet, flava me corrumpet : Venus est etiam jucunda furvo colore. Sive coma nigra fuit collo candido ; Leda fuit spectabilis capillis nigris. Sive flaves ; aurora grata fuit flavâ comâ. Meus amor se accommodat omnibus historiis.</i></p>	<p><i>Ætas juvenilis me movet, ætas provectior me capit : Hac jucundior formâ corporis ; illa sapit. Denique quasunque puellas quisquam laudet tota urbe, amor noster his omnibus movetur.</i></p>
--	--

N O T A.

<p>^a Pulli] Nigri. ^c Leda] Helenæ mater, Tyndari uxor. ^f Serior] Provectior.</p>	<p>^g Hæc] Pro alterâ ; refertur enim ad reamotius. ^h Ambitiosus] Cupidus.</p>
--	--

ELEGIA V.

Ad amicam corruptam.

NUllus amor^a tanti est ; (^b abeas, ^c pharetrate Cupido)
 Ut mihi sint toties maxima vota mori.
 Vota mori mea sunt ; cum te^d peccasse recordor,
 Hei mei, perpetuum nata puella^e malum !
 5 Non mihi^f deceptæ nudant tua facta^g tabellæ :
 Non data furtivè^h munera crimenⁱ habent.

INTERPRETATIO.

<p><i>Nullus amor est tanti, (discedas Cupido pharetrate) ut toties exoptem obire. Hei mihi exopto obire, cum memini te flagitium admisisse, puella, perniciēs assidua !</i></p>	<p><i>Tabella intercepta non mihi aperiant tua peccata : dona exhibita clandestinè non arguunt flagitium.</i></p>
--	---

N O T A.

<p>^a Tanti est] Vehementer dolet Poëta, quòd, cùm in convivio quodam cum amicâ fuisset, & se dormire simulasset, eam viderit euidam convivæ mutuum amorem, nutu, verbis, & oculis ostendere. ^b Abeam] Amoris detræctat militiam. ^c Pharetrate] Pharetram scil. gerit, qui ignitis suis sagittis totum prope orbem incendit. ^d Peccasse] Fidem mihi in amore nō servasse.</p>	<p><i>se. Sermonem à Cupidine ad puellâ convertit.</i> ^e Malum] Id est, in malum & perniciem meam. ^f Decepta] Intercepta. Optimus Palatinus deleta ; quod cl. Heinſio placuit. ^g Tabella] Amatoria littera. ^h Munera] Quæ furtim potissimum ſu accipit puella, aliud concedere creditur. ⁱ Habent] Intellige nec mihi indicant : nam cō ſpectat oratio.</p>
---	--

- O utinam ^k arguerem sic, ut non vincere possem!
 Me miserum! quare ^l tam bona causa mea est?
 Felix, qui ^m quod amat, ⁿ defendere fortiter audeat:
 Cui sua, *Non feci*, dicere amica potest.
- 5 ° Ferreus est, nimiumque suo ^p favet ille dolori,
^q Cui ^r petitur victa palma ^r cruenta rea.
 Ipse miser vidi, cum me dormire putares,
^t Sobrius ^u apposito crimina vestra mero.
 Multa supercilio vidi ^x vibrante loquentes.
- 10 Nutibus in vestris ^y pars bona vocis erat.
 Non oculi tacuere tui, conscriptaque vino
 Mensa; nec in digitis ^z litera nulla fuit.
 Sermonem agnovi, (^a quid non videatur amanti?)
 Verbaque pro certis iussa valere ^b notis.
- 15 Jamque frequens ^c ierat mensa conviva remotâ:
^d Compositi juvenes unus & alter erant.

INTERPRETATIO.

O utinam ita accusarem, ut possem non tenere causam! Me infelicem! quamobrem mea causa est tam certa? Beatus, qui audeo strenue tueri quod amat; cui amica sua potest dicere, Non feci. Ille durus est, & plus aquo indulget suo dolori, a quo quaritur palma sanguinolenta rea damnata. Ego me infelix flagitia vestra sum intuitus, sobrius vino adhibito, cum arbiarereris me sopitum esse. Vos intuitus sum multa di-

centes moto supercilio. Pars multa vocis erat in vestris signis. Oculi tui & mensa exarata mero non siluerunt; nec nullum fuit scriptum in digitis. Intellexi sermonem, (quid non intelligatur ab amanti?) Et voces praedictas venire pro certis literis. Jamque plurimus conviva discesserat mensa seposita: unus & alter adolescentes dormiebant.

NOTA.

^k *Arguerem*] In crimine tuo coarguendo iis uterer rationibus & indiciis, quae facile posses refellere; ut te in culpâ esse probare non possem.

^l *Tam bona*] Rara admodum querimonia. Sed jocus est, quem nemo non videt.

^m *Quod amat*] Quam puellam amat.

ⁿ *Defendere*] Illud faciunt, qui ne amicam peccasse cognoscant, sibi student impo-
 nere: quod non potest qui crimen suis oculis vidit.

^o *Ferreus*] *Sibi crudelis*: ut miserum esse intelligatur.

^p *Favet*] *Indulget*.

^q *Cui*] *A quo*. Itâ & loquutus est Horat.

^r *Petitur palma*] Id est, Qui postquam amicæ crimen certo cognovit, petit ut ipsa confiteatur.

^r *Cruenta*] Doloris & maestitia plena: sed acriter expressit.

^t *Sobrius*] Ut ex ebrietate nullus sit excusandi locus.

^u *Apposito mero*] Id est, in convivio.

^x *Vibrante*] Supercilij certè, & oculorum motu, plurimas animi cogitationes possumus exprimere.

^y *Pars bona*] Id est, pleraque indicabam, quæ voce significare melius potuissetis.

^z *Litera*] Antea diximus, in digitis etiam literas notare solitos amantes, quibus clanculum suis amoribus serviant.

^a *Quid non videatur*] Scripti ferè omnes, quod non videatur agentem.

^b *Notis*] *Literis*.

^c *Ierat*] *Abiiverat*.

^d *Compositi*] Quid hæc vox significet ex superioris libri versu intelligitur, Si bene compositis vino somnoque jacebit.

Improba

Improba tum verò jungentes oscula vidi.

^c Illa mihi ^f linguâ nexa fuisse liquet.

Qualia nec fratri tulerit germana severo ;

Sed tulerit cupido mollis amica viro :

5 Qualia credibile est, nec ^g Phœbum ferre Dianæ ;

Sed Venerem Marti sæpè tulisse ^h suo.

Quid facis, exclamo : quo nunc mea gaudia defers ?

ⁱ Injiciam ^k dominas ^l in mea jura manus.

^m Hæc tibi sint mecum, mihi sint communia tecum.

10 In bona cur quisquam tertius ista venit ?

ⁿ Hoc ego ; quæque ^o dolor linguæ dictavit : at ^p illi

Conscia purpureus venit in ora pudor.

Quale coloratum ^q Tithoni conjuge cælum

Subrabet, aut sponso visa ^r puella novo.

15 ^f Quale rosæ fulgent inter ^t sua lilia mistæ :

Aut ubi ^u cantantis Luna laborat equis :

Aut quod, ne longis ^x flavescere possit ab annis ,

^y Mæonis ^z Assyrium fœmina ^a tinxit ebur.

I N T E R P R E T A T I O.

Tum verò vos aspexi neſcentes ſuaſua pro-
terva. Mihi conſtat illa fuiſſe implexa lin-
guâ. Qualia nec ſoror dederit fratri rigido;
ſed amica laſciva dederit amanti ſuo: qua-
lia veriſimile eſt nec Phœbum præbere Dia-
na ; ſed Venerem ſæpè doſiſſe Martii ſuo.
Quid agis , vociferor ; quò nunc exportas
meam voluptatem? Immiſſam manus domi-
nari in mea jura. Hæc tibi ſint mecum, mihi
ſint tecum ſocia. Quamobrem quiſquam

tertius accedit in iſta noſtra bona? Ego hæc,
& qua dolor ſuaſit lingua ; at rubor ſanguis-
neus illius vultum conſcium occupavit.
Quale calum infectum ab uxore Tithoni
ſubrabet, aut puella ſpectata à novo ſponſo.
Qualiter roſa conſuſa cum ſuis liliis ſplen-
dent ; aut ubi luna patitur equis incanta-
tis ; aut ebur Aſſyrium ; quod mulier Mæo-
nis infectis, ne luteum colorem poſſit contra-
here longo tempore.

N O T A.

^c Illa] Oſcula ſcil.

^f Linguâ] Quod columbatim , id eſt co-
lubarum more oſcula jungere dixit Ca-
tullus , labiis junctis , & utrimque vibrante
linguâ.

^g Phœbum] Apollinem, fratrem Dianæ.

^h Suo] Ab ipſâ Venere amato ; ut antea
vidimus.

ⁱ Injiciam] Manus injectio eſt , quoties
nulla judicis autoritate expectatâ rem no-
bis debitam vindicamus. Servius.

^k Dominas] Domini eſt præcipuè in ſer-
vum manus injectio.

^l In mea jura] Id eſt ea , quæ mei ſunt
juris, & ſub meâ poteſtate.

^m Hæc] Oſcula ſcil.

ⁿ Hoc] Dixi, ſcil. clamitans.

^o Dolor] Suaviter dixit ; faciliuſque excu-
ſatur quod quis ex dolore coactus loquitur.

^p Illi] Amica mea, ſcil.

^q Tithoni conjuge] Aurorâ.

^r Puella] Solent verò puellæ nobiles &
probæ viſo primùm ſponſo erubere.

^f Quale] Pro qualiter.

^t Sua] Quibus decorantur.

^u Cantatis] Incantatis. De his verò Poë-
tarum figmentis jam ſæpè vidimus.

^x Flavescere] Ebur cum tempore flavet-
cit, præſertim adipe unctum.

^y Mæonis] Lydia. Eſt verò Mæonia, ſeu
Lydia, Aſiæ minoris regio notiſſima.

^z Aſſyrium] Aſſyria regio eſt Aſiæ mino-
ris, quæ quia Indiæ, veteribus minùs notæ,
proxima, ſæpiùs pro eâ ponitur. Notum
verò ex Indiâ, vel ex Aſiâ, ubi vivunt ele-
phanti, nobis ebur, eorum dentes, aſſerri.

^a Tinxit] Rubrum fecit.

- His erat, aut alicui color ille simillimus horum :
 Et nunquam casu pulcrior illa fuit.
^b Spectabat terram ; terram spectare decebat.
 Mæsta erat in vultu ; mæsta decenter erat.
⁵ Sicut erant (& erant culti) , laniare capillos ,
 Et ^c fuit in teneras impetus ire ^d genas.
 Ut faciem vidi, ^e fortes cecidere lacerti :
 Defensa est ^f armis nostra puella suis.
 Qui modo sævus eram , supplex ultroque rogavi ,
¹⁰ Oscula ne nobis ^g deteriora daret.
 Risit, & ex animo dedit optima : qualia possent
 Excutere irato tela ^h trifulca Jovi.
 Torqueor infelix, ne tam bona sumserit ⁱ alter :
 Et volo non ^k ex hac illa fuisse notâ.
¹⁵ Hæc quoque, quàm docui, multo meliora fuerunt ,
 Et quiddam visa est addidicisse novi.
 Quodd nimium placuere, ^l malum est : quod tota labellis.
 Lingua tua est nostris, nostra recepta tuis.
 Nec tamen hoc unum doleo : non oscula tantum
²⁰ Juncta queror , quamvis hæc quoque juncta queror :
 Illa, nisi in lecto, nusquam potuere doceri.
 Nescio quis pretium grande magister habet.

INTERPRETATIO.

Ille color erat his, aut horum alicui proximus : & fortuito illa nunquam fuit formosior. Intuebatur humum ; decorum erat humum intueri. Tristis erat facies, condemore tristis erat. Ira suasit scindere comam qualis erat, (& erat comâ,) & involare in molles genas. Ut vultum aspexi valida brachia elanguerunt : nostra puella tecta est suis armis. Qui modo ferox eram, supplex & sponte oravi, ne praberet nobis suavia pejora. Risit & ex animo suavissima obtulit, qualia possent revellere tela trifida Jovi

infecto. Crucior miser, ne alter carpsit tam mollia ; & cupio illa non fuisse hujus nota. Hæc quoque fuerunt multo suaviora quàm docui ; & visa est addidicisse aliquid novi. Ingratum est quodd nimium placuerunt ; quodd tota tua lingua est admissa nostris labiis, nostra est admissa tuis. Nec tamen hoc unum indignor ; non modo conqueror nexa fuisse oscula ; quamvis hæc quoque nexa fuisse conqueror : illa nullibi potuerunt doceri, nisi in lecto. Nescio quis præceptor habes ingentem mercedem.

NOTÆ.

^b Spectabat] Ut mos est eorum qui sunt in scelere deprehenfi.

^c Fuit] Mihi scil.

^d Genas] Amica scil.

^e Fortes] Mei ; qui in amicam impetum facere parabam.

^f Armis] Pulcritudine scil.

^g Deteriora] Illis scil. quæ alteri dederat.

^h Trifulca] Trifidum voluerunt Poëtæ Jovis fulmen.

ⁱ Alter] Rivalis mens.

^k Ex hac notâ] Id est, tam suavia. Nota pro teipsâ ponitur.

^l Malum est] Quia signum est ab alio cam didicisse.

ELEGIA VI.

In mortem Psittaci.

- ^a **P**sittacus, ^b Eois ^c imitatrix ales ^d ab Indis,
 Occidit. ^e exequias ite frequenter aves.
 Ite, ^f piæ volucres; & plangite pectora pennis;
 Et rigido teneras ungue notate genas.
^g **H**orrida pro mœstis ^h lanietur pluma capillis:
 Pro longâ resonent carmina vestra ⁱ tubâ.
 Quid ^k scelus ^l Ismarij ^m quereris, ⁿ Philomela, ^o tyranni?
^p Expleta est annis ista querela suis.
 Alitis in raræ miserum ^q devertite funus.
 10 Magna, sed ^r antiqui causa doloris ^s Itys.

INTERPRETATIO.

Psittacus avis amula missa ab Indu ad
 ortum suis interit: alites venite fre-
 quentes ad pompam funeris. Adeite pia
 aves, & percutite pectora pennis; & molles
 genas ungue savo signate. Pluma hispida
 scindatur loco tristis coma: carmina vestra
 audiantur pro longâ tubâ. Quid, Philomela
 lamentaris flagitium Tyranni Ismarij?
 Ista querimonia cumulata est annis suis.
 Desectite ad lamentabiles exequias rara
 avis. Ity causa est ampla doloris, sed do-
 loris veteris.

NOTÆ.

^a *Psittachus*] Un perroquet. Eum puellæ
 dono dederat Poëta.

^b *Eois*] Eos Aurora est; unde Eous, a, um,
 quod est ab Aurorâ, seu Oriente. *Oriental.*

^c *Imitatrix*] Nimirum Psittacus aliarum
 avium, itemque hominum voces imitatur.

^d *Ab Indu*] Missus scil. quod in quibus-
 dam codicibus legitur. Jam verò notiores
 sunt, mercibus suis Indi, quàm ut de iis lo-
 quamur.

^e *Exequias*] Exequias cohonestate, cele-
 brate. Ad funeris pompam adeste. Gall. *As-
 sistez aux funerailles.*

^f *Pia*] Pietas est in sepeliendis & compo-
 nendis mortuis.

^g *Horrida*] Præ mœstitiâ erecta, & tur-
 bata; non composita.

^h *Lanietur*] Qui mos fuit in funeribus.

ⁱ *Tubâ*] Nimirum ad eam majoris æta-
 tis funera proferebantur, ut minoris ad ti-
 biam.

^k *Scelus*] Stuprum & linguæ abscissio-
 nem intelligit, quam à Tereo passa est Phi-
 lomela: quam fabulam fusè in Metam. vi-
 debimus.

^l *Ismarij*] *Threicij*; ab Ismaro monte
 Thraciæ.

^m *Quereris*] In Iusciniam mutata fuit
 Philomela, quæ flebilibus vocibus sortem
 suam queri videtur. Vult verò Poëta, ut do-
 lorum suorum oblita Psittaci mortem de-
 flectat.

ⁿ *Philomela*] Pandionis Atheniensium
 regis fuit filia; cujus videtis historiam in
 Metam.

^o *Tyranni*] Tereus est, rex Thraciæ.

^p *Expleta*] Id est, jam satis superque Te-
 rei facinus questæ es, & tuo dolori pa-
 ruisti.

^q *Devertite*] Cl. Heinsius legit *deverta-
 re*, quia ad Philomelam sermo est. Domini-
 cus verò ita Philomelam compellasse Poë-
 tam putat, ut ejus sororem Prognem, doloris
 ejusdem participem intellexerit.

^r *Antiqui*] Qui aded minor esse debeat.

^s *Ity*] Terei & Prognis fuit filius, quem
 mater, injuriæ, sibi, itemque sorori à Tereo
 oblatae, ulciscendæ causâ interemit, patrique
 epulandum apposuit.

- ^c Omnes, quæ liquido ^u libratís in aëre cursus ;
 Tu tamen ante alias, turtur ^x amice, dole.
 Plena fuit vobis omni concordia vitæ,
 Et stetit ad finem ^y longa tenaxque fides.
 Quod fuit ^z Argolico ^a juvenis Phocæus Orestæ ;
 Hoc tibi, dum licuit, Psittace, turtur erat.
^b Quid tamen ista fides ? quid rari forma coloris ?
 Quid vox mutandis ingeniosa sonis ?
 Quid juvat, ^c ut datus es, ^d nostræ placuisse puellæ ?
 Infelix avium gloria, ^e nempe jaces.
 Tu poteras ^f fragiles pennis ^g hebetare smaragdos,
 Tincta gerens rubro ^h Punica rostra ⁱ croco.
 Non fuit in terris vocum ^k simulacior ales :
 Reddebas ^l blæso tam bene verba sono.
 Raptus es invidiâ. non tu fera bella movebas :
 Garrulus, & placidæ pacis amator eras.

INTERPRETATIO.

Omnes, quæ volatis in aëre fluido, tu tamen præ aliis turtur amice, lamentator. Perfecta vobis fuit unanimitas totâ vitâ, & fides diutina & firma permansit usque ad finem. Quod juvenis Phocæus fuit Orestæ Argolico; hoc tibi erat turtur, Psittace, quandiu datum est. Quorsum tamen ista fides? Quorsum species preciosi coloris? Quorsum vox solers in fingendis sonis? Quid pro-

dest, postquam oblatus es, gratum fuisse nostra puella? Nimirum miser honos alium peristi. Tu, insectum habens rostrum puniceum croco rubro poteras obscurare pennis smaragdos fragiles. Non extitit in orbe avis melius imitans sermonem; tam apud referbas verba voce balbutiente. Sublatus es livore: tu non ciebas fera bella: eras loquax & amator lenis concordia.

NOTÆ.

- ^c Omnes] Alites scil.
^u Libratís cursus] Volatis.
^x Amice] Qui in eadem cavêâ, vel cum Psittaco apud Corinnam vixerit: vel quia ut Plinius dicit, inter Psittacum & turturem magna est amicitia. Prior explicatio vera est.
^y Longa] Fragmentum Paravinum habet firma.
^z Argolico] Orestæ, Agamemnonis, Mycenarum, adeoque Argolidis, regis filio: Cujus & Pyladis amicitia celeberrima fuit.
^a Juvenis Phocæus] Pylades est, Strophij Phocensis filius, indissolubili cum Orestæ amicitia vinculo conjunctus.
^b Quid tamen] Profuit scil.
^c Ut] Postquam; statim atque.
^d Nostræ] Corinnæ scil.
^e Nempe] Istud cum magno dolore proferendum.
^f Fragiles] Alij virides; qui color est Smaragdi geminæ. Nec tam fragilis est Smaragdus: ut parùm abfuerit, nisi clar. Heinij

auctoritati concessissem, quin hanc vulgaris codicibus receptam lectionem, reposuissim.

^g Hebetare] Id est, eorum viridissimum colorem obscurare, & facere ut minùs viridis appareret.

^h Punica] Id est, rubea cum splendore.

ⁱ Croco] Du safran.

^k Simulacior] Qui melius voces imitaretur, simularet, & redderet. Hanc vero vocem ex aliquot manuscriptis restituit cl. Heinij; cujus loco vulgati *simulansior* exhibebant.

^l Blæso] Blæsus dicitur is, qui inter loquendum aut aliquam litteram excludit aut malè profert. Quomodo itaque bene reddebat voces Blæsus Psittacus? Bene non est articulati, sed eleganter, lepidè; nam & ille Psittacorum conatus, & pronuntiandi difficultas, aut linguæ hæsitantia, ad venustatem & jucunditatem facit.

^m Raptus es invidiâ] Rer invidiam tibi mors accelerata.

- ^a Ecce coturnices inter sua ^o praelia vivunt :
 Forſitan & ſiant ^p inde frequenter anus.
^q Plenus eras minimo : nec præ ſermonis amore
 In multos poteras ^r ora vacare cibos.
 5 Nux erat eſca tibi, ^t cauſæque papavera ^t ſomnis :
 Pellebátque ſitim ſimplicis humor aquæ.
 Vivit edax vultur, ducenſque per æra gyros
 Milius, & pluviæ ^u graculus ^x auctor aquæ.
 Vivit & armiferæ cornix ^y inviſa Minervæ ;
 10 Illa quidem ſæclis vix moritura ^z novem.
 Occidit ille loquax, humanæ vocis imago ,
 Pſittacus, ^a extremo munus ab orbe datum.
 Optima prima ferè ^b manibus rapiuntur avaris ;
^c Implentur numeris deteriora ſuis.

INTERPRETATIO.

Ecce coturnices viſa fruuntur inter ſua certamina : forſitan & inde ſepè ſiant vetula. Satur eras exiguo ; nec ob amorem loquela poteras ore vacuus eſſe ad multam eſcam. Nux tibi erat cibus , & papavera ſomnum inducentia ; & humor aqua communis extinguebat ſitim. Vultur belluo longam vitam agit , & Milvus orbes deſcribens per

æra, & graculus augur aqua pluvia. Cornix etiam odioſa Minerva armifera longam trahit vitam ; illa quidem vix obitura poſt novem ſacula. Ille pſittacus garrulus repræſentatio vocis humana , donum miſſum ab ultimo orbe interiit. Optima ferè auferuntur prima manibus rapacibus pejora cumulantur ſuis numeris.

N O T A.

^a Ecce] Dolet Poëta , quòd ferociiores aves vivant, placidiſſimus Pſittacus perierit.

^o Praelia] Coturnicum & perdicum inter ſeſe pugnas deſcribit Ariſtoteles lib. 9. de animalibus, cap. 8.

^p Inde] Ex coturnicibus : vel ex eo quòd pugnaſces ſunt.

^q Plenus eras min.] Id eſt, pauca ad alimentum ſufficiebant.

^r Ora] Græciſmus : pro ſecundum ora, vel quoad ora.

^t Cauſa papav.] Appoſitio.

^u Somnis] Hanc lectionem clarif. Heinſius arripuit ex Neapolitano : Alij habent ſomni. Supervacaneum verò videtur ſomniferum papaver admonere.

^u Graculus] Alij garrulus. Graculus verò pluviæ apud Avienum prædicit, in prognostiſis.

^x Auctor] Clar. Heinſius vellet legere augur ; quâ voce uſus eſt Horat. Od. 17. lib. 3.

*Aqua niſi fallis augur
 Amoſa cornix.*

^y Inviſa] Quamobrem ex ipſo Poëta, lib. 2.

Metam. liquet ; ubi Coronidis fabulam narrat, quam in cornicem Minerva, ut à Neptuno vitium effugeret, maximo beneficio mutavit, comitemque fecit ; deinde , ob intempeſtivum nuntium à ſe, non ſine odio maximo repulit.

^z Novem] Hoc ſecundum Heſiodum, qui cornici novem noſtras ætates, trecentos annos attribuit, ut reſert etiam Plin. lib. 7.

^a Extremo] Ab Oriente, ſcil. Mittuntur enim ex Indiâ.

^b Manibus] Mortis manus , ſi quæ ſint, intelligit. Optima quæque prima interire queritur.

^c Implentur numeris] Quàm diutiſſimè vivunt. De ratione horum numerorum, vide Macrob. ad Somn. Scipion. c. 13. ubi inter alia hæc habentur ; Conſtat enim, numerorum certam conſtitutamque rationem animam ſociare corporibus. Hi numeri, dum ſuperſunt, corpus animari non deſinit. Cum verò deſciunt : mox arcana illa viſ ſolvitur, quâ ſocietas illa conſtabat. Impletis igitur numeris corpus fatiſcit, animaque ſeducitur artubus.

- Tristia ^d Phyllacidæ ^e Therſites funera vidit:
 Jamque cinis, vivis fratribus, ^f Hec̃tor erat.
 Quid referam ^g timidæ pro te pia vota puellæ;
 Vota procelloſo per mare ^h rapta Noto?
 5 ⁱ Septima ^k lux aderat, non exhibitura ſequentem:
 Et ſtabat vacuâ jam tibi ^l Parca colo.
 Nec tamen ignavo ſtupuerunt verba palato.
 Clamavit moriens lingua, *Corinna, vale.*
 Colle ſub ^m Elyſio nigrâ nemus ilice frondens,
 10 Udaque perpetuo gramine terra, viret.
 Si qua fides dubiis; volucrum locus ille piarum
 Dicitur, ⁿ obſcœnæ quo prohibentur aves.
 Illic innocui latè paſcuntur olores:
 Et vivax Phœnix, ^o unica ſemper avis.
 15 Explicat ^p ipſa ſuas ^q ales Junonia pennas:
^r Oſcula dat cupido blanda columba mari.

INTERPRETATIO.

*Therſites ſpectavit maſtas exequias Phyl-
 laci- & Hec̃tor jam erat cinis, fratribus
 ſuperſtitibus. Quid memorem pia vota pro
 te puella pavida, vota ablata per mare ab
 Auſtro procelloſo? Dies ſeptima advenerat,
 non prabitura ſequentem; & jam parca tibi
 aderat inani colo. Nec tamen verba inte-
 rierunt inerti palato. Lingua moriens cla-
 mavit, Corinna, vale. Sylva frondosa fuſ-*

*ca ilice ſub clivo Elyſio, & terra humida
 perenni gramine viſceſcit. Si qua fides incer-
 tis; illa creduntur ſedes piarum avium, à
 quibus infames volucres arcentur. Illic
 cycni innoxij latè paſcuntur; & Phœnix
 longævus, ſemper avis unica. Ipſa avis Ju-
 nonia pandit ſuas pennas: mitis columba
 prabet ſuavia avido mari.*

NOTÆ.

^d *Phyllacida*] *Phylace*, *Theſſalia oppido*,
ubi regnavit, oriundus. Proteſilaus eſt, Iphi-
 cli filius, ex Græcis principibus qui ad Tro-
 jam iverunt unus, qui Græcorum omnium
 primus ab Hec̃tore eſt interfectus.

^e *Therſites*] Græcorum fuit omnium facie
 & linguâ homo ſc̃diſſimus & ignaviſſimus:
 quem Achilles ſibi conviciantem pugno in-
 terfecit.

^f *Hec̃tor*] Fratrum fortiſſimus, Priami
 filius.

^g *Timida*] *Timentis ne moreretur.*

^h *Rapta noto*] *Irrita*: fruſtrâ enim fuiſſe
 dicuntur quæ venti rapiunt.

ⁱ *Septima*] Ex quo Pſittacus ægrotare
 cœperat, ſcil.

^k *Lux*] *Dies.*

^l *Parca*] Quæ vitam nere dicitur, adco-
 que & occidere, vel cùm ſilum abruptitur,

vel cùm linum deficit. Tres verò ſunt Parcæ,
 de quibus antea.

^m *Elyſio*] Animæ Pſittaci, quaſi hominis,
 tribuit Elyſium, ſeu campum quo piorum ani-
 mas recipi crediderunt Ethnici. Antè verò
 locum deſcribit Poëta.

ⁿ *Obſcœna*] *Turpes & rapaces*, ſicuti vul-
 tures, bubones, &c.

^o *Unica*] Hanc fabulam defenderunt non-
 nulli; alij ad alia tranſtulerunt; alij planè
 ſigmentum eſſe voluerunt.

^p *Ipſa ſuas*] Alij *atque ſuas*. Neutrum
 verò clar. Heinfio, non ſine cauſâ ſatisfacit,
 qui fortè legendum putat *hic piſtas*, vel *&
 paſſas*. Omnino corrigendus hic locus. Do-
 minicus in quibuſdam exemplaribus ſcri-
 ptum eſſe teſtatur, *ſpectat & ipſa ſuas*.

^q *Ales Junonia*] Pavo eſt.

^r *Oſcula dat*] Res eſt notiſſima.

Pfittacus has inter, nemorali ^f sede receptus,

^c Convertit volucres in sua verba pias.

Ossa tegit tumulus : tumulus pro corpore parvus ;

Quo lapis exiguus par sibi carmen habet.

^f ^u [Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulcro.

Ora fuere mihi plus ave docta loqui.]

INTERPRETATIO.

Inter has pfittacus, admissus in habitatio- | *parvus lapis sibi aequali carmen habet. Cre-*
nem nemorosam, allicit pias aves ad suos | *der ex ipso tumulo placuisse domina. Ora*
sermones. Sepulcrum occulit ossa ; sepul- | *mihi fuere docta sermones edere plus ave.*
crum exiguum pro ratione corporis : in quo

N O T A.

^f *Sede*] Dicuntur Elysij *piorum sedes* : & Pfittacus apud Elysios humanâ voce alias
sedere aves quæ arborum ramis insidunt. aves ad se alliciens. Illic vide, si potes tu-
^c *Conversis*] Tenetur enim quisque apud multum, & rem insolitam.
infernorum studiis, quibus in vitâ delecta- ^u *Colligor*] Merito postremum hoc disti-
batur. Egregium verò figmentum & lepidum, chon ab alienâ manu esse credidit cl. Heinf.

ELEGIA VII.

Amica se purgat, quod ancillam non amet.

^a **E**rgo ego sufficiam reus in nova crimina semper :

^b Ut vincam, toties dimicuisse piget.

Sive ego marmorei respexi ^c summa theatri ;

Eligis ^d multis, unde dolere ^e velis.

^f Candida seu ^g tacito me vidit fœmina vultu ;

In vultu tacitas arguis esse ^h notas.

Si quam laudavi ; miseros ⁱ petis ungue capillos :

Si culpo ; crimen dissimulare putas.

INTERPRETATIO.

Ergo ego semper reus par ero novis cri- | *minationibus ? Quamvis potiar victo-*
riâ, toties piget decertasse. Sive ego converti | *muta esse in oculis. Si aliquam probavi ;*
vultus ad fastigia theatri-marmorei ; eligis | *involas unguibus in infelicem comam : si*
à multis à quâ velis dolere. Seu puella plen- | *damno ; arbitraris me obvelare culpam.*

N O T A.

^a *Ergo*] Indignantis est.

^b *Ut*] *Quamvis*.

^c *Summa*] E. quibus ludos spectabant mulieres.

^d *Multis*] Fœminis scil.

^e *Velis*] Ut intelligatur protervè & nullâ causâ amicam dolere.

^f *Candida*] Fœminam intelligo in cujus

vultu omnia aperta sunt ; quæ nihil nutibus occultis amico significat.

^g *Tacito*] Id est, Ex cujus vultu nihil cognosci possit. Atque ex eo jocus in versu sequente oritur.

^h *Notas*] *Signa amatoria*.

ⁱ *Petis*] Ex zelotypiâ, & dolore.

- Sive ^k bonus color est, in te quoque ^l frigidus esse;
 Seu malus, alterius dicor amore mori.
^m Atque ego peccati vellem mihi conscius essem,
 Aequo animo poenam, qui meruere, ferunt.
⁵ Nunc temerè insimulas: credendoque omnia frustra,
 Ipsa veras iram pondus habere tuam.
ⁿ Aspice, ut auritus miserandæ sortis asellus
 Assiduo domitus verberare lentus eat.
^o Ecce, novum crimen, sollers ornare Cypassis
¹⁰ Objicitur dominæ contemerasse torum.
 Dî meliùs, quàm me, si sit peccasse libido,
 Sordida ^p contemtæ sortis amica juvet!
 Quis Veneris famulæ connubia liber inire,
 Tergaque complecti verberare secta velit?
¹⁵ Adde, quòd ornandis illa est operata capillis;
 Et tibi ^q per doctas grata ministra manus.
^r Scilicet ancillam, quæ tam tibi fida, rogarem?
 Quid, nisi ut ^s indicio juncta repulsa foret?
 Per Venerem ^t juro, " puerique volatilis arcus,
²⁰ Me non ^x admissi criminis esse reum.

INTERPRETATIO.

Sive color est vivus, dicor esse quoque languidus in te; sive est pallidus, dicor interire amore alterius. Atque ego optarem mihi essem conscius furti: qui digni sunt supplicio illud tolerant patienter. Nunc inconsultò accusas, credendo omnia temerè, ipsa prohibes iram tuam esse alicujus momenti. Cerne, ut auritus asinus descendenda conditionis segniter incedat pressus flagro continuo. Ecce nova accusatio. Cypassis industria comere exprobratur violasse lectum domina.

Dij meliùs quàm, si sit mihi cupiditas delinquendi; turpis amica vilis conditionis mihi grata sit! Quis liber sustineat admittere conjugia serva Veneris; & amplecti terga uila flagris? Adjice, quòd illa dedit operam fingenda coma; & est famula tibi accepta per manus solertes. Videlicet orarem famulam qua est tibi tam fidelis? Quamobrem, nisi ut repulsa esset addita indicio? Juro per Venerem, & arcus pueri volucris, me non esse reum flagitij patrati.

NOTÆ.

^k Bonus] Vivus, purpureus, non pallidus, qualis est amantium.

^l Frigidus] Non amans.

^m Atque ego] Cautissimè crimen dissimulat.

ⁿ Aspice ut auritus] Nec Dominicus nec Micellus Poëtæ sensum assequuti esse videntur. Scopus est, ni fallor, ab exemplo probare, amicæ iram nullius esse ponderis, quòd nimis frequenter irascatur; ut nec verberibus assiduus lentus asinus movetur.

^o Ecce novum] Callidissimè verum cri-

men falsis immiscet, ut in turbâ lateat.

^p Contemta sortis] Ancilla.

^q Per doctas] Perdoctâ est, Puteancus cl.

Heinsius putat perdoctâ manu.

^r Scilicet] Ironia est.

^s Indicium] Dicit Poëta, si ancillam rogasset, nihil aliud futurum quàm ut crimen ad dominam retulisset.

^t Juro] Egregiè verò, siquidem Jupiter ipse, ut ille ait, amantium ridet perjuriam.

^u Puerique] Cupido est.

^x Admissi] Peccati.

ELEGIA

ELEGIA VIII.

Ad Cypassin ancillam Corinna.

Poenendis in mille modos perfecta capillis,
Comere sed solas digna Cypassi Deas;
Et mihi jucundo non rustica cognita furto;
Apta quidem dominæ, sed magis apta mihi;
5 Quis fuit inter nos sociati corporis index?
Sensit concubitus unde Corinna tuos?
Num^a tamen erubui, num verbo lapsus in ullo
Furtivæ Veneris conscia signa dedi?
10 ^b Quid, quodd in ancillâ si quis delinquere posset,
Illum ego contendi mente carere bonâ?
^c Thessalus ancillæ facie ^d Briseïdos arsit:
Serva^e Mycenæo ^f Phœbas amata duci.
Non ego ^g Tantalide major, nec major Achille.
Quod decuit Reges, cur mihi turpe putem?
15 Ut tamen iratos in te ^h defixit ocellos;
Vidi te totis erubuisse genis.
At quantò, si fortè ⁱ refers, præsentior ipse
Per Veneris ^k feci numina magna fidem!

INTERPRETATIO.

Cypassi peritissima digerere comam in mille modos, sed merita ornare solas Deas; & mihi cognita non absurda grato furto; idonea quidem domina sed magis mihi idonea; quis fuit index corporis iuncti inter nos? Unde Corinna olfecit nostros concubitus? Num tamen pudore correptus sum, num titubans in ullo verbo exhibui indicia conscia occulta Veneris? Quid, quodd si quis posset peccare in ministrâ, ego affir-

mavi illum sanâ mente deflitui? Thessalus formâ flagrauit famula Briseïdos: Phœbas ancilla dilecta duci Mycenæo. Ego non sum præstantior Tantalide, nec præstantior Achille. Quàmobrem mihi indecorum credam quod decorum fuit Regibus? Cum tamen injecit oculos insensos in te; vidi te erubuisse totis genis. At, si fortè meministi quantò ipse audacior fidem firmavi per magna numina Veneris!

NOTÆ.

^a Tamen] Quamvis peccaverimus.

^b Quid] Quasi dicat, Annon egregie dissimulavi, qui ad Corinnam dixi, mente carere, qui cum ancillâ peccaverit.

^c Thessalus] Achilles est. Scopus est exemplo factum suum laudare, & ancillæ approbare.

^d Briseïdos] Hippodamia est Brisei filia; de quâ antea.

^e Mycenæo] Agamemnoni, Mycenis oriundo.

^f Phœbas] Vates. Cassandra est, quam à

Phœbo vaticinandi facultatem accepisse supra vidimus: quamque Agamemnon, expugnato Ilio amavit.

^g Tantalide] Agamemnone scilicet, cui avus fuit Tantalus.

^h Defixit] Corinna scilicet.

ⁱ Refers] Id est, animo recolis; quomodo alibi loquutum Nasōnem clar. Heinsius observavit.

^k Feci fidem] Confirmavi, & Corinna persuasi me non peccasse tecum.

- Tu¹ Dea, tu jubeas animi perjuriam^m puri
ⁿ Carpathium tepidos per mare ferre Notos.
 Pro quibus^o officiis pretium mihi dulce repende
 Concubitus hodie, fusca Cypassi, tuos.
 Quid renuis, fingisque novos, ingrata, timores?
^p Unum est è dominis^q emeruisse satis.
 Quod si stulta negas, index antea cta fatebor;
 Et veniam culpæ proditor ipse meæ.
 Quoque loco tecum fuerim: quotiesque, Cypassi,
 Narrabo dominæ, quotque quibusque modis.

INTERPRETATIO.

Tu Dea, tu imperes Austros tepentes perjuriam animi sinceri per mare Carpathium discerpere. Pro quibus meritis exsolue mihi gratam mercedem hodie tuos concubitus fusca Cypassi. Quid abnuis, ingrata, & simulas novos meos? Satis est devinxisse

unum è dominis. Quid si inepta recusas, ego index proferam antea cta; & ipse accedam proditor mei criminis. Et referam domina ubi tecum fuerim, Cypassi. & quoties, & quot modis, & quibus.

NOTÆ.

¹ Dea] Venerem per parenthesis hoc disticho compellat.

^m Puri] Egregiè verò animus purus est scilicet, cujus lingua peccavit. Sed quales Dij, tales & illi qui illis serviunt: purus fuerit Naso cum meretrice impurissimâ.

ⁿ Carpathium] Pars est Mediterranei, à

Carpatho insulâ, juxta Creticum. Pro quolibet mari sumitur.

^o Officiis] Cum tuam causam cum meâ apud Corinthiam egi.

^p Unum] Me scilicet.

^q Emeruisse] Demeruisse, suum facisse.

ELEGIA IX.

Ad Cupidinem.

- N**unquam^a pro me satis^b indigne Cupido,
 O in corde meo^c desidiose puer!
 Quid me, qui miles nunquam tua signa reliqui,
 Lædis? & in castris vulneror ipse meis?
 Cur tua fax urit, figit tuus arcus amicos?
 Gloria^d pugnantes vincere major erat.

INTERPRETATIO.

O Cupido nunquam satis infenso in meam utilitatem, ô puer inani in meo corde. Quamobrem me vulneras, qui miles nunquam destitui tua signa: & ipse lador

in meis castris? Quamobrem tua rada inflammas, arcus tuus fodis amicos? Major erat honor superare praliantes.

NOTÆ.

^a Pro me] Ex meo usu; pro meâ utilitate.

^b Indigne] In puellas brate, quas ego amo; quasque suis sagittis transfixas voluerim.

^c Desidiose] Frustrâ harena, cum jam totum sim tuus. Vellet Poëta ut latius in puellas imperium suum extenderet.

^d Pugnantes] In primis puellas.

Quid? non ^e Hæmonius, ^f quem ^g cuspide perculit, ^h heros,

Confossum medicâ postmodò jovit ope?

ⁱ Venator sequitur fugientia, capta relinquit:

Semper & inventis ^k ulteriora petit.

5 ^l Nos tua sentinus populus tibi ^m deditus arma:

Pigra reluctanti cessat in hoste ⁿ manus.

Quid juvat in nudis ^o hamata retundere tela

Ossibus? ossa mihi nuda relinquit amor.

Tot sine amore viri, tot sunt sine amore puellæ.

10 ^p Hinc tibi cum magnâ laude triumphus eat:

Roma, nisi immensum vires promôssset in orbem,

Stramineis esset ^q nunc quoque tecta casis.

^r Fessus in ^s acceptos miles deducitur agros:

Mittitur in saltus ^t carcere liber equus:

15 Longâque ^u subductam celant ^x navalia ^y pinum:

^z Tutâque deposito ^a poscitur ense ^b rudis.

INTERPRETATIO.

Quid? annon heros Hamonius postmodum jovit auxilio medico transfixum quem laesi mucrone? Venator persequitur dilabentia, omittit correpta; & semper quarit plura quam qua parva sunt. Nos turba tibi addita experimur tua tela: manus tua iners quiescit in hoste repugnante. Quid prodest obtundere sagittas hamis instructas in spoliis ossibus? Amor mihi spoliavit ossa. Tot

sunt viri sine amore tot puella sine amore. Hinc tibi petatur triumphus cum amplâ gloriâ. Nisi Roma protulisset robur in vastum orbem terrarum, esset nunc quoque structa tuguriis. Miles defatigatus immittitur in agros concessos: equus solutus repagulis dimittitur in saltus: & longa navalia segunt navem retractam: & rudis secuta petitur gladio derelicto.

NOTÆ.

^e Hamonius] Thessalus. Achilles est; de quo jam sæpe.

^f Quem] Telephus est, qui ab Achille peliade, hastâ vulneratus, ejusdem hastæ rubiginis, ex oraculi responso, sanitati restitutus est.

^g Cuspide] Peliadis hastæ scil. quam gestabat Achilles.

^h Heros] Achilles.

ⁱ Venator] Alio exemplo Amorem, à se captivo ad fugientes & reluctantes convertere nititur.

^k Ulteriora] Plura.

^l Nos] Amatores scil.

^m Deditus] Alij ex melioribus subditus.

ⁿ Manus] Tua scil. ò Amor.

^o Hamata] Ne infixæ evelli possent; quod crudelissimum fuit.

^p Hinc] Ex viris & puellis subactis.

^q Nunc quoque] Qualis olim fuit. Res nota est.

Romuleoque recens horrebat regia culmo. Virg.

^r Fessus] Jam ab Amore militiæ vacationem & requiem se consequi debere, exemplo aliorum militum, veteranorum scil. qui eme-

ritis stipendiis honestam ab imperatore missionem consequuntur, probare nititur Poëta.

^s Acceptos] Veteranis militibus agros distribuere solebant Romani imperatores: quâ de re etiam pulsus queritur quidam Pastor apud Virgilium in Bucolicis, alique.

^t Carcere] Carcer, & usitatus carceres in plurali dicebatur locus in circo ubi equi donec currendi signû datum esset, coercerantur.

^u Subductam] Ex mari retractam. Deducere contrâ est in mare mittere.

^x Navalia] Loca sunt, in quibus naves, nauticâque omnia asservantur, itemque fabricantur.

^y Pinum] Pro nave ex pinu factâ.

^z Tutâque] Quia ad certamen & pugnam gladiatoriam cogi non poterant qui rude donati essent.

^a Poscitur] Tanquam res debita petitur à gladiatore. Harum verò omnium comparationum unus est scopus, quem antè indicavimus.

^b Rudis] Virga est impolita, quâ qui donati essent gladiatores emeriti censuebantur; nec ad ludum amplius cogi poterant.

R r ij

- Me quoque, qui toties ^c merui sub amore puellæ,
^d Defunctum placidè vivere tempus erat.
^e Vive, Deus, posito, si quis mihi dicat, amore;
^f Deprecet. usque aded dulce puella malum est.
 3 Cum benè ^g pertæsum est, animoque ^h relanguit ⁱ ardor;
 Nescio quo ^k miseræ turbine mentis agor.
 Ut rapit in præceps dominum, spumantia frustra
^l Fræna retentantem, ^m durior oris equus:
 Ut subitus, prope jam prensâ tellure, carinam
 10 Tangentem portus ventus in alta rapit:
 Sic me sæpè ⁿ refert ^o incerta Cupidinis aura;
^p Notâque purpureus tela refumit Amor.
^q Fige, puer; positus nudus tibi præbeor armis.
^r Hic tibi sint vires: hic tua dextra ^r facit.
 15 Huc tanquam jussæ veniunt jam sponte sagittæ.
 Vix illis præ me nota pharetra sua est.
 Infelix, totâ quicunque quiescere nocte
 Sustinet, & somnos præmia magna vocat.
 Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?:
 20 Longa quiescendi tempora ^r fata dabunt.

INTERPRETATIO.

Tempus erat me quoque, qui toties militavi sub amore puella, exantlatis laboribus, tranquillè avum agere. Si quis Deus mihi dicat, Vive amore deposito; recusem: usque aded puella est malum suave. Cum me multum taduit, & amor evanuit animo, nescio quo impetu calamitosi animi feror. Quemadmodum equus ore asperior aufert in abrupta dominum sæpè spumantia fræna frustra retrahentem: quemadmodum ventus repentinus aufert in aperta maria navem admotam portui terrâ jam penè tactâ; sic

aura inconstans Cupidinis me sæpè reducit; & formosus Amor recipit arma solita. Transfode puer, tibi exhibeor nudus armis projectis. In me convertatur robur: in me tua dextra valet. Sagitta jam huc sponte accedunt tanquam immissa essent. Vix pharetra sua est illis cognita plusquam ego sum. Miser quicunque potest stertere totâ nocte, & somnos dicit magna munera. Inapte, quid est somnus nisi simulacrum moris frigida? Mors præbebit longum spatium dormiendi.

NOTÆ.

^c Merui] Militavi. Sic dicimus, merere sub tali Imperatore, pro militare.

^d Defunctum] Qui omnes hujus militia labores exantlavi.

^e Vive Deus] Nunc apertè ostendit Poëta se usque aded Amori obnoxium esse, ut illum deferere non possit.

^f Deprecet] Pro deprecaver, & recusarem. Nollem sine amore vivere.

^g Pertæsum est] Amoris scil.

^h Relanguit] Alij evanuit, revanuit.

ⁱ Ardor] Itam exposuit Dominicus: non benè credo: Amorem intelligo.

^k Miseræ] Quæ iterum Amore corripitur & agitur.

^l Fræna retentantem] Fræna equum retinere sapius tentantem.

^m Durior] Ille est qui fræno repugnat.

ⁿ Refert] In Amoris pelagus & tempestes denuò fert.

^o Incerta] Amor verò, si quicquam aliud, neque modum, neque consilium, aut statum habet.

^p Nota] Solita.

^q Fige] Fodi me sagittis tuâ, quibus ad amandum impellat.

^r Hic] In me scil.

^r Facit] Valet, quod est in aliis.

^r Fata] Postquam ex eorum præscripto aliquis occidit, nimirum somnus est longissimus.

Me modò decipiant ^u voces fallacis amicæ :

Sperando ^x certè gaudia magna feram.

Et modò blanditias dicat ; modò jurgia neſtat.

Sæpè fruar dominâ : sæpe repulſus eam.

5. Quod ^y dubius Mars eſt ; ^z per te, ^a privigne Cupido, eſt :

Et ^b mover exemplo vitricus arma tuo.

Tu levis es, multoque tuis ventofior alis :

Gaudiâque ambiguâ daſque negâſque fide.

Si tamen exaudis pulcra cum matre ^c rogantem ;

10 ^d Indeſerta meo pectore regna tene.

Accedant regno nimium ^e vaga turba puellæ:

Ambobus populis ^f ſic venerandus eris.

INTERPRETATIO.

Dummodò verba mendacis amica me fallant ; proſectò magnâ voluptate fruar ſperando. Et modò dicat blanditias ; modò rixas moveat. Sæpe potiùs dominâ : sæpe exclusus diſcedam. Quod Mars eſt incertus ; eſt per te Cupido privigne : & vitricus trahat arma exemplo tuo. Tu inconfans es, &

multò levior tuis pennis : & præbes & recuſas voluptatem fide dubiâ. Si tamen cum formosâ matre annis præcanti ; obtine perpetuum imperium in meo corde. Pulla turba nimis incerta adjungantur tuo imperio. Sic eris reverendus utrique turba.

N O T A.

^u Voces] Promittentis ſcil. aut ſpem facientis.

^x Certè] Sunt tamen certè ſomnia vigilantis ſpes hujusmodi.

^y Dubius] Incerti ſunt ejus exitus.

^z Per te] Quasi jure relationis , aut affinitatis levitatem ab Amore privigno , Mars vitricus acceperit.

^a Privigne] Beau-fils. Martis cum Venere concubitu ipſe vitricus , Cupido privignus factus eſt.

^b Mover exemplo tuo] Id eſt , cum levitate & inconfantiâ.

^c Rogantem] Hanc vocem ex Puteanco arripuit clar. Heinfius. Alij habent Cupido.

^d In deſerta.] Non deſerta. In negat hoc in loco , ut sæpè alibi.

^e Vaga] Qua huc illuc errans imperium tuum non agnoſcit.

^f Sic] Si regno tuo puella adjuncta fuerint.

ELEGIA X.

Ad Gracinum, quòd eodem tempore duas amet.

TU mihi , tu certe (memini), ^b Græcine, negabas ,
Uno poſſe aliquem tempore amare duas.

INTERPRETATIO.

TU mihi , tu proſectò Græcine, (recordor) inſciabaris , quemquam poſſe | amare duas uno tempore.

N O T A.

^a Tu, tu] Emphaſim habet , & querula eſt hæc repetitio.

^b Græcine] Fuit hic Poëtæ ſidiſſimus ac

vetus ſodalis , humanioribus litteris & militari diſciplinâ egregius , qui etiam ad Conſulatus dignitatem evectus eſt.

R. r iij;

- Per te ego decipior : per te ^c deprensus ^d inermis ,
 Ecce duas uno tempore turpis amo.
 Utraque formosa est : ^e operosæ cultibus ambæ :
^f Artibus in dubio est hæc sit, an illa, prior.
 5 Pulcrior hac illa est : ^g hæc est quoque pulcrior illa ;
 Et magis hæc nobis, & magis illa placet.
 Errant , ut ventis discordibus acta ^h phaselos ,
ⁱ Dividuúmque tenent alter & alter amor.
 Quid geminas , ^k Erycina, meos sine fine dolores ?
 10 Nonne erat in curas una puella fatiis ?
 1 Quid folia arboribus, quid pleno sidera cælo ;
 In freta collectas alta quid addis aquas ?
 Sed tamen ^m hoc melius, quàm si sine amore jacerem.
 Hostibus eveniat vita ⁿ severa meis.
 15 Hostibus eveniat viduo dormire cubili ,
 Et medio ^o laxè ponere membra toro.
 At mihi sævus amor somnos abrumpat inertes :
 Simque mei lecti non ego solus onus.
 Me mea ^p disperdat nullo prohibente puella ,
 20 Si fatiis una potest : si minùs una ; duæ.
 Sufficiant : graciles sed non sine viribus artus :
 Pondere, non nervis, corpora nostra carent.

INTERPRETATIO.

Ego per te fallor : per te nudus correptus ;
 ecce indecorè amo duas uno tempore. Utra-
 que est pulcra ; utraque ornatibus curiosa :
 incertum est hæc an illa præstet artibus.
 Illa est formosior hac : hæc est quoque for-
 mosior illa ; & hac magis , & illa magis
 nobis arridet. Uterque amor vagantur ut
 navicula impulsæ ventis contrariis , & me
 faciunt incertum. Quamobrem auges inde-
 sinenter meos cruciatus , Erycina ? Nonne
 una puella erat fatiis in amores ? Quamobrem
 adjicis frondes arboribus , quamobrem

admoves stellas calo referto , quamobrem
 immittis aquas coactas in profundum mari
 Sed tamen hoc jucundius, quàm si sine amo-
 re languerem. Vita rigida contingat meis
 hostibus. Contingat hostibus cubare deserto
 lecto , & vasitè demittere artus medio lecto.
 At crudelis amor mihi turbet somnos igna-
 vos : & non ego sim solus pondus mei tori.
 Mea puella me enecat nullo obstantè , una si
 fatiis valet ; si non fatiis una, duæ. Membra
 tenuia, sed non sine robore sint fatiis : nostri
 artus sunt sine onere, sed non sine nervis.

NOTÆ.

- ^c Deprensus] Ab Amore scil.
^d Inermis] Cùm Corinna amore irreti-
 tus , aliam amare me posse non crederem ;
 nec mihi caverem.
^e Operosa] Alij operosis. Id est , quæ se
 cum maximâ curâ ornarent.
^f Artibus] Minervæ operibus.
^g Hæc est quoque] Talis Poëtæ , diversis
 temporibus videtur, vel propter diversas do-
 tes. Sed amatoricè istud dictum.
^h Phaselos] Phaselos Græco more , vel
 Phaselus species est navigij.
ⁱ Dividuúm] Me scil.
^k Erycina] Venus est , ab Eryce monte
 Siciliæ, ubi religiosissimè colebatur.
^l Quid folia] Plurimis comparationibus
 ostendit ineptum esse eum, qui maximè amet,
 novis Amoribus implicare.
^m Hoc] Duas simul puellas amare , scil.
ⁿ Severa] Sine amore jocifque.
^o Laxè] Alij latè.
^p Disperdat] Faciat ut amore prorsus
 peream.

Et lateri dabit in vires alimenta voluptas.
 Decepta est operâ nulla puella meâ.
 Sæpe ego, lascivæ consumto tempore noctis,
 Utilis & forti corpore mane fui.
 5 Felix, quem Veneris certamina mutua perdunt!
 Di faciant, leti causa sit ista mei!
 Induat adversis contraria pectora telis
 Miles, & æternum sanguine ^a nomen enar.
 Quærat avarus opes; & quæ lassarit ^r arando
 10 Æquora, ^r perjuro naufragus ore bibat.
 At mihi contingat Veneris languescere motu;
 Cùm moriar, medium solvar & inter opus:
 Atque aliquis nostro lacrymans in funere dicat,
 CONVENIENS VITÆ MORS FUIT ISTA SUÆ.

INTERPRETATIO.

Et gaudia ministrabunt pabula lateri in | Avarus inhiat divitiis; & naufragus sor-
 vires. Nulla puella est elusa operâ meâ. | beat ore perjuro maria qua fatigaveris sul-
 Ego sæpe spatio noctis voluptaria absumpto, | cando. At mihi eveniat torpescere motu Ve-
 fui etiam mane integer valido corpore. Bea- | neris; & cùm obibo, dissolvam inter opus me-
 tus quem mutua pralia Veneris enecant! | dium; atque aliquis lugens in nostris exe-
 Di faciant, ista sit causa mea mortis! Mi- | quis dicat; ISTE INTERITUS FUIT DI-
 les muniat pectora opposita telis adversis, & | GNUS SUÂ VITÂ.

N O T A.

^a Nomen] Honorem, gloriam, famam. | ^r Perjuro] Avarum & perjurum unum &
^r Arando] Navibus mare secando. Alij | eundem facit hominem. Verè.
 habent eundo.

E L E G I A X I.

Ad amicam navigantem.

^a **P**rima ^b malas ^c docuit, ^d mirantibus æquoris undis,
^e Peliaco pinus vertice cæsa vias:

INTERPRETATIO.

Pinus resecta collibus Peliacis prima | ris stupentibus;
 ostendit pernicioſa itinera, undis aquo-

N O T A.

^a Prima] Primam fuisse Argo navem vo- | sed qui eâ vecti.
 luerunt fabulæ; quia ea major, & novo | ^d Mirantibus] Mari quod est animato-
 modo. | rum hominum, tribuit.
^b Malas] Humano generi pernicioſas. | ^e Peliaco] Pelion mons est Theſſaliæ.
^c Docuit] Non pinus quidem, nec navis,

- Quæ^f concurrentes inter^g temeraria^h cautes
 1 Conspiciam fulvo^k vellere vexit ovem.
 O utinam,^l remo ne quis freta longa moveret,
 Argo funestas^m pressa bibisset aquas!
 f Ecce fugit notumque torumⁿ sociosque Penates;
 ° Fallacesque vias ire Corinna parat.
 p Quid tibi me miserum!^q Zephyros^r Eurosque timebo,
 Et gelidum^s Boream,^t egelidumque Notum?
 Non illic urbes, non tu mirabere silvas.
 10 ° Una est^x injusti cæcula forma maris.
 Nec^y medius tenues conchas pictosve lapillos
 Pontus habet: bibuli littoris^z illa mora est.
 Littora^a marmoreis pedibus^b signanda, puellæ.
 ° Haftenus est tutum: cætera^d cæca via est.

INTERPRETATIO.

qua audax inter scopulos concurrentes tulit
 arietem insignem villis aureis. O utinam
 ne quis agitare vellet vasta maria remo, Argo
 illisa potasset aquas letales! Ecce Corinna
 destruxit lectum solitum, & Penates conjun-
 gales, & cupit currere per vias dolosas.
 Quorsum, me miserum! tibi metuum Zephyros
 & Euros & frigidum Aquilonem, &

Austrum tepidum? Tu non mirabere illis
 oppida, non memora. Una est glauca species
 porfidi maris. Nec altum mare habet exi-
 guas conchas: illud est retinaculum littoris
 bibuli. Littora premenda pedibus candidis,
 o puella. Haftenus est securum: omne aliud
 iter est periculofum.

N O T A.

^f Concurrentes] Græcum verbum Symplegades interpretatur. Sunt autem Symplegades, quæ & Cyaneæ dicuntur, duæ insulæ, sive, potius scopuli in Ponto, contra Thracium Bosporum: quas fabulati sunt Poëtæ inter se concurrere, quod è latere procul visentibus coeuntium speciem præbeant.

^g Temeraria] Quia per medias ausa transire symplegades.

^h Cautes] Symplegades scil. quæ Jasoni iter fuit.

ⁱ Conspiciam] Insignem, spectabilem.

^k Vellere] De aureo vellere loquitur, ad quod rapiendum Jason profectus dicitur. Nota fabula.

^l Remo ne quis] Id est, Ut nullus pravo ab Argo navi sumto exemplo, iter mari faciendum sciret.

^m Pressa] Depressa, in fundum raptâ; vel scopulis illisa.

ⁿ Sociosque] Maritales: nupta enim Poëtæ amica, ut multis ex locis antea vidimus. Alij habent patriosque.

^o Fallaces] Per mare facilis error; ubi sunt scopuli, venti, &c.

^p Quid tibi] Quasi dicat frustra timebo.

^q Zephyros] Ventos ab occasu flantes; qui latinè Favonij dicuntur.

^r Eurosque] Ventos ab ortu flantes.

^s Boream] Aquilo est à Septentrione & plagâ frigidissimâ ruens.

^t Egelidumque] Hæc est clariss. Heinshj correctio, ex Puteaneo ubi legitur & gelidumque. Constat verò Notum seu Austrum à meridionali plagâ spirantem tepidum quandoque, saltem non eâ esse frigiditate quâ Boreas. In duobus codicibus legitur prætidumque; in quatuor non gelidumque; in alijs precipitemque.

^u Una] Aqua nempe cernitur, & id tantum.

^x Injusti] Quod omnes bonos, malos promiscuè rapit.

^y Medius] In ripâ, scil. colliguntur conchæ, & lapilli.

^z Illa mora] Mora in colligendis lapillis: nam pedetentim progrediuntur, qui eos quærunt.

^a Marmoreis] Candidis.

^b Signanda] Alij signate.

^c Haftenus] Huc usque. Ad littus.

^d Cæca] A. eoque periculosa.

Et

Et vobis alij ventorum praelia ^c narrent ;

Quas ^f Scylla infestet, quasve Carybdis aquas :

Et quibus emineant ^g violenta ^h Ceraunia saxis :

Quo lateant ⁱ Syrtes, quove ^k Malêa sinu.

5 Hæc alij referant, at vos, quod quisque loquentur,

Credite : credenti nulla ^l procella nocet.

Serò respicitur tellus, ubi fune soluto

Currit in immensum panda carina salum.

Navita sollicitus ^m quâ ventos horret iniquos,

10 Et prope tam ⁿ letum, quàm prope cernit aquam.

Quid si concussas ^o Triton exasperet undas ?

Quàm tibi ^p nunc toto ^q nullus in ore color !

Tum generosa voces fecundæ ^r sidera ^s Ledæ :

Et, *Felix*, dicas, *quam sua terra tenet* !

15 Tutius est fovisse torum ; legisse libellos ;

^t Threiciam digitis increpuisse lyram.

INTERPRETATIO.

Alij etiam vobis referant certamina ventorum ; quæ maria Scylla quæve Charybdis dirigunt : & quibus rupibus dura Ceraunia extant : quo sinu Syrtes, quove Malêa recesserint. Hæc narrent alij : at vos credite quod quisque referent : nullus turbo officit credenti. Terra tardè respicitur, postquam vinculis expeditis navis curva rapiunt in vastum aquor : Ubi nauta anxius expavet

ventos adversos, & tam prope videt mortem, quàm prope videt aquam. Quid si Triton concitat undas commotas ? Quàm nunc nullus tibi color in toto vultu. Tum imploras salutiferas stellas Leda fecunda : & dicas, Beata, quam sua terra habet ! securius est jacere lecto ; legere libellos ; pulsare lyram Thraciam digitis.

NOTÆ.

^c *Narrent*] Narrabunt; narrare poterunt.

^f *Scylla*] Scyllam & Charybdis fabulantur Poëtæ monstra esse in freto Siculo posita, quæ transeuntes naves vorant & absumant. Re autem verâ Scylla saxum est, & Carybdis mare vorticosum ; ambo navigantibus admodum periculosa.

^g *Violenta*] Propter naufragia.

^h *Ceraunia*] Ceraunia, quæ & Acrocerania dicuntur, Epiri montes sunt altissimi, quos infames scopulos (propter naufragia scilicet) vocitavit, Horat.

ⁱ *Syrtes*] Duo sunt sinus in Africâ vadoso ac reciproco mari periculosissimi.

^k *Malêa*] Propertius itemque Virgilius Maleam quoque cum Syrtibus conjunxerunt. Alij tamen legunt:

Quo lateant Syrtes, magna minorque sinu. Est verò Malæa promontorium juxta Lacedæmonicum sinum multum periculosum.

^l *Procella*] Vis ventorum est cum pluvîa.

^m *Quâ*] Parte scilicet. In salo nimirum : quæ

est correctio clar. Heinssij, ex quinque codicibus ubi *qui* legebatur. Alij habent jam, *quoque, &c.*

ⁿ *Letum*] Navigantes enim, ut ait Juvenalis, sunt digitis à morte remoti quatuor, aut tribus.

^o *Triton*] Neptuni est filius & tubicen.

^p *Nunc*] Alij *sic*.

^q *Nullus*] Propter metum.

^r *Sidera*] Castorem & Pollucem Ledæ filios intelligit, qui nautis favere sunt crediti. Quâ de re multa apud Horatium lib. 1. Od. 12. & lib. 4. Od. 8. invenies. Cæterum notandum est apud nautas invaluisse fabulam, ut solitarij ignes seu stellæ, navibus insistentes (quas Castoris & Pollucis nomine ad fabulam accommodatione appellare libuit) graves, gemini salutares essent.

^s *Leda*] De eâ, ejusque ovis, ex quibus Castor, Pollux, Helenâ & Clytemnestra orti sunt jam sæpe vidimus.

^t *Threiciam*] Qualis fuit Orphei Thracij.

S f

- At, ^a si vana ferunt volucres mea dicta procellæ,
^x Æqua tamen puppi sit ^y Galatea tuæ.
 Vestrum crimen erit ^z talis jactura puellæ,
^a Nereidæque Deæ, Nereidumque ^b pater.
[§] ^c Vade memor nostri, vento reditura secundo.
 Impleat ^d illa tuos ^e fortior aura sinus.
 Tum mare in hæc magnus ^f proclinet littora Nereus:
 Huc venti spirent: huc agar æstus aquas.
[§] Ipsa roges, *Zephyri veniant in linthea* ^h solis:
^z Ipsa tuâ ⁱ moveas turgida vela manu.
 Primus ego aspiciam notam de littoxe pinum;
 Et dicam, *Nāstros advehit illa* ^k Deos.
 Excipiāmque ^l humeris, & multa sine ordine carpam
 Oscula. pro reditu victima ^m vota ⁿ cadet.
[§] Inque tori formam molles sternerentur arenæ:
^o Et tumultus mensæ quilibet instar erit.
 Illic apposito narrabis multa ^p Lyæo,
 Pæne sit ut mediis obruta navis aquis::

INTERPRETATIO.

At si turbines veloces abripiunt mea inania monita, favens tamen sit Galatea tua navi. Damnum talis puella erit vestrum delictum. Dea Nereides, & pater Nereidum. Proficiscere memor nostri, reversura vento favente. Ille ventus vehementior inflet tua vela. Tum magnus Nereus incurvet mare in hac littora: huc flent venti, huc æstus impellat aquas. Ipsa preceris, Zephyri soli impellant vela: ipsa explices vela tumida tuâ manu.

Ego prior spectabo navem cognitam de litore, & dicam illa adducit nostros Deos: & excipiam humeris, & confuse sumam multa suavia: hostia promissa pro recursum macerabitur. Et tennes arena cumulantur in speciem lecti, & quilibet acervus erit instar mensæ. Illic multa referes vino adhibito, quomodo navis sit propemodum mersa aquis:

NOTÆ.

^a Si vana] Si frustra te à navigatione retraho.

^x Æqua] Dij te incolumem servent.

^y Galatea] Nympha est maris, Nerei & Doridis filia.

^z Talis] Quæ Deorum favorem pulcritudine, aliisque dotibus meretur.

^a Nereidæque] Nymphæ maris, Nerei filiæ, numero quinquaginta.

^b Pater] Nereus est, antiquissimus maris Deus, Oceani & Tethyos filius.

^c Vade] Corinnam alloquitur.

^d Illa] Quæ te revehet, scilicet.

^e Fortior] Vehementior, ut citius revertar.

^f Proclinet] Ut ventis & mari secundo utatur.

^g Ipsa] Urpote visendi tui Nasonis cupida.

^h Soli] Alij pleni.

ⁱ Moveas] Redeundi cupiditate, scilicet.

^k Deos] Felicitatem.

^l Humeris] Alij ulnis.

^m Vota] Dis promissa.

ⁿ Cadet] Macerabitur.

^o Et tumultus] Tres, Pro mensæ cumulus quilibet esse potest. Putaneus, Et tumultus mensa quilibet esse potest. Alij.

Et cumulus mensa quilibet instar erit.

^p Lyæo] Vino: Lyæus namque unum est ex Bacchi nominibus.

Dumque ad me properas, nec iniquæ tempora noctis,

Nec te præcipientes extimuisse Notos.

Omnia pro veris credam, sint ficta licebit.

Cur ego non votis blandiar ipse meis?

Hæc mihi quamprimum cælo nitidissimus alto

Lucifer admissio tempora portet equo.

INTERPRETATIO.

Et dum festinas ad me, nec expavisse tempora molesta noctis, nec Austros procellosos. Credam omnia pro veris, licebit falsa fuerint. Quamobrem ipse ego non favcam meis

votis? Lucifer splendidissimus mihi quamprimum afferat equo incitato hæc tempora ex sublimi cælo.

NOTA.

Cur ego] Quamobrem ego negem mea vota, qua pro tuo reditu feci, valuisse, eis serviens? interpretantur. Nihil ad rem, sensus est, Cur non mihi ego indulgeam, atque credam pro veris, qua tu ficta in mei gratiam referes, cum te vera dicere optem? Quamobrem difficilis fuerim in iis credendis, qua vera esse exopto? Sunt nempe nonnulli adeo stulti homines, ut sibi nulla bona ex Phantasiâ, omnia mala depromant. Nihil nisi

quod malum est credunt. Atque hæc nostræ explicatione ingenioso Poëtæ favemus, cui fortè nimia visa sunt, quæ ex Corinnæ personâ sibi plus æquo faventia scripsit.

Nitidissimus] Candidissimus, felicissimus.

Lucifer] Veneris est stella, Solis adventum prænuntians.

Admissio] Concitato.

ELEGIA XII.

Exultat quod amicâ potitus sit.

Te triumphales circum mea tempora lauri.

Vicinus. in nostro est ecce Corinna sinu.

Quam vir, quam custos, quam janua firma, tot hostes,

Servabant; ne qua posset ab arte capi:

Hæc est præcipuo victoria digna triumpho;

In qua, quæcunque est, sanguine præda caret.

Non humiles muri, non parvis oppida fossis

Cincta, sed est ductu capta puella meo.

Pergama cum caderent bello superata bilustri.

Ex tot, in Atridâ pars quota laudis erat?

INTERPRETATIO.

Lauri triumphales circumdate mea tempora. Victoria potiti sumus: ecce Corinna est in nostro gremio. Quam maritus, quam custos, quam fores valida, tot hostes custodiebant; ne posset abripi ullâ fraude. Hæc victoria meretur maximum trium-

phum; in qua præda quæcunque est nulla infecta est cruore. Non parva mœnia, non urbes circumdata exiguis fossis, sed puella est ablata meo consilio. Cum Troja rueret victa bello decennali; quota pars gloria erat in Atridâ, ex tot militibus?

NOTA.

Ductu] Meo consilio, & industriâ.

Pergama] Victoriâ suam & gloriam majorem contendit quàm quæ ab Agamemnone ex Trojæ excidio reportata est.

Bilustri] Decennali: Lustrum enim

quinque annorum spatium complectitur.

Tot] Militibus, scilicet.

Atridâ] Agamemnone; Atrei filio, summo ducce.

- At mea seposita est, & ab omni milite ^f diffors.
 Gloria: nec ^g titulum ^h muneris alter habet.
 Me duce ad ⁱ hanc voti finem, me milite veni:
 Ipse eques, ipse pedes, signifer ipse fui.
 Nec ^k casum fortuna meis immiscuit actis.
 Huc ades, ô curâ parte Triumphæ meâ.
 Nec belli ^l nova causa mei. ^m nisi rapta fuisset
ⁿ Tyndaris, Europæ pax Asiæque foret.
^o Fœmina ^p silvestres ^q Lapithas, ^r populûmque bimembrem
 10 ^s Turpiter apposito vertit in arma mero.
^t Fœmina ^u Trojanos ^x iterum fera bella movere
 Impulit in regno, ^y iuste ^z Latine, tuo.
^a Fœmina Romanis, etiam nunc ^b Urbe recenti,
^c Immisit foceros, armâque sæva dedit.
 15 Vidi ego pro niveâ pugnantes conjuge tauros;
 Spectatrix animos ipsa juvenca dabat.
 Me quoque cum multis, sed me sine cæde, Cupido
 Jussit militiæ signa ^d movere suâ.

INTERPRETATIO.

At mea laus est sejuncta, & separata ab omni milite: nec alius habet laudem officij. Attingi hunc voti finem me duce, me milite: ipse fui eques, ipse pedes, ipse signifer. Nec fortuna addidit casum meis gestis. Huc venito, ô triumphæ comparate meâ curâ. Nec insolita causa mei belli. Nisi Tyndaris fuisset aversa, pax inter Europam & Asiam perduisset. Puella sævè misit in arma Lapithas

silvestres & populum bimembrem, vino admoto. Fœmina cœgit iterum Trojanos sæva bella excitare in tuo regno, iuste Latine. Fœmina excivit foceros Romanis, Urbe etiamnum novâ; & fera arma tradidit. Ego vidi tauros decerantes pro candidâ juvencâ: ipsa juvenca spectatrix augebat animos. Cupido mihi quoque imperavit ferre signa militiæ sua cum multis, sed absque sanguine.

NOTÆ.

- ^f Diffors] Segregata.
^g Titulum] Laudem.
^h Muneris] Officij.
ⁱ Hanc] Ut potiretur amicâ.
^k Casum] Negat se fortunæ beneficio voto potitum esse.
^l Nova] Id est, Alij ante me pro puellâ bella gesserunt.
^m Nisi rapta] Probat ab exemplo Helenæ, puellarum causâ mota bella esse.
ⁿ Tyndaris] Helena est, Tyndari filia.
^o Fœmina] Hippodamia est Pirithoi uxor, de quâ antea; quam illi eripere Centauri conati sunt.
^p Silvestres] Horridos & montanos.
^q Lapithas] Populi fuerunt Thessaliæ, montium accolæ.
^r Populûmque] Centauri sunt; de quibus antea.
^s Turpiter] Quia sponsam Pirithoi, ipsi convivæ rapere conati sunt..

- ^t Fœmina] Laviniam intelligit, Latini regis & Amatæ filiam; cujus causâ Æneas cum Turno bellum gessit.
^u Trojanos] Æneam, scilicet & qui cum sequuti erant.
^x Iterum] Antè illi apud Trojam pro patriâ pugnaverant.
^y Iuste] Ille tamen filiam suam Turno ante desponsaverat, quàm in Italian Æneas veniret: sed Dîs fuit obsequendum.
^z Latine] Hic in Latio regnavit, quo tempore Æneas illuc appulit; eique filiam suam Laviniam matrimonio conjunxit.
^a Fœmina] De Sabinis intelligit, quas Romani, simulatis ludis equestribus rapuerunt. Notissima est historia.
^b Urbe] Româ, scilicet, gentium regiurâ.
^c Immisit] Grave nimirum ex Sabinarum raptu bellum ortum est.
^d Movere] Ea verò movet exercitus pugnaturus..

ELEGIA XIII.

Ad Isidem, ut parientem Corinnam juvet.

DUm^a labefactat^b onus gravidi^c temeraria ventris,
 In dubio vitæ lassâ Corinna jacet.
 Illa quidem, clam me tantum molita pericli,
 Irâ digna meâ : sed cadit ira^d metu.
 5 ^e Sed tamen aut ex me conceperat ; aut ego credo.
 Est mihi pro factô sæpe, quod esse potest.
 10 ^f Isi s Parætonium,^h genialiâque arvaⁱ Canopi
 Quæ colis, & ^k Memphin,^l palmiferâque^m Pharon,
 Quâque celer Nilus lato delapsus ab alveo
 10 Perⁿ septem portus in maris exit aquas ;

INTERPRETATIO.

Corinna temeraria dum studet de-
 jectâ sarcinam gravidæ uteri cubat de-
 fessa vita incerta. Illa quidem quæ me infcio
 tantum subivit discriminis est digna irâ
 meâ ; sed ira sedatur timore. Sed tamen
 aut ex me gravida facta fuerat, aut ego
 arbitror. Sæpe est mihi pro factô quod potest
 esse. Isi, quæ habitus Parætonium & cam-
 pos voluptarios Canopi, & Memphin &
 Pharon palmiferam, & quæ velox Nilus
 defluens à vassâ fossâ devolvitur in maris
 aquas per septem ostia.

NOTÆ.

^a *Labefactat*] Medicaminibus abortum fa-
 cere studuerat Corinna.

^b *Onus*] Embryonem.

^c *Temeraria*] Quæ se cum foetu in vitæ
 discrimen adduxerit.

^d *Metu*] Ne moriatur amica.

^e *Sed tamen*] Hoc dicit quasi miretur,
 quod abortum facere studuerit.

^f *Isi*] Isis Io est, uxor Osiridis, apud Æ-
 gyptios pro deâ cultâ, de quâ antea. Hic
 verò ad illam confugit Poëta, quod illam
 Dianam & Lucinam plerique fuisse scripse-
 rint ; quæ Lucina, seu Luna parturientibus
 adesse credita est.

^g *Parætonium*] Urbs est Ægypti mariti-
 ma, quam alterum ejus cornu, ad occasum
 scilicet, facit Florus.

^h *Genialiâque*] Voluptuosa ; Genio enim
 indulgere, est voluptati operam dare : Scri-
 bitque Strabo lib. 17. Canopi templum fuisse
 Serapidis, cultu & religione excellens ; ad

cujus solennia per fossam ex Alexandria in-
 gens turba virorum ac mulierum impudenter
 cantantium, die & nocte, cum omni dissolu-
 tione descendebat.

ⁱ *Canopi*] Canopus civitas est Ægypti
 distans ab Alexandria centum & viginti sta-
 diis.

^k *Memphin*] Urbs fuit quondam Ægypti
 caput ; ab Osiride condita ; non longè à Ba-
 bylone.

^l *Palmiferam*] Palmis arboribus iisque
 optimis abundantem.

^m *Pharon*] Pharos insula est Ægypti, è
 regione Alexandria ; in quâ turrim ingen-
 tem navigantibus lumen in tempestate exhi-
 bentem rex Philadelphus extruxit, quæ inter
 mundi spectacula recensetur.

ⁿ *Septem portus*] Nili sunt ostia præci-
 pua, per quæ in mare devolvitur ; quorum
 nomina, si tanti est, passim apud Geogra-
 phos reperias.

Per tua ^o sinistra precor, per ^p Anubidis ora verendi:

Sic tua sacra ^q pius semper ^r Osiris amet,

^r Pigraque labatur circa ^t donaria ^u serpens,

Et comes in pompâ corniger ^x Apis eat:

^s ^y Huc ^z adhibe vultus; & in unâ parce duobus.

Nam vitam dominæ tu dabis; illa mihi.

Sæpe tibi ^a sedit ^b certis ^c operata diebus,

^d Quæis cingit ^e lauros ^f Gallica ^g turma tuas.

INTERPRETATIO.

oro per tua sinistra, per vultus venerandi Anubidis: (sic pius Osiris semper amet tua sacra & anguis ignava volutatur circa donaria, & Apis corniger comes procedat in pompa) huc

adverte faciem, & ignosce duobus in unâ. Nam tu restitues vitam Dominæ, illa me restituet. Sæpe sedit tibi sacra faciens statutis diebus, quibus Gallica turba sumis tuos lauros.

N O T A.

^o *Sinistra*] Instrumenta erant ærea, argentea, vel aurea tinnula, in tympani formam; quibus in Isis sacris utebantur Sacerdotes.

^p *Anubidis*] Fuit Anubis Osiridis filius, si Diodoro fides; quem plurimi Mercurium esse volunt: Hunc canino capite, vel quia illud fuit scuti insigne; vel quia cane in Osiridis interfecti corpore investigando usa fuit Isis; Hunc, inquam Poëtarum *latratorem*, & *semi-canem Deum*, Ægyptij haud vulgari religione colebant.

^q *Pius*] *Mitis & bonus*; qui plurima beneficia in homines contulit.

^r *Osiris*] Hic qui & *Apis & Serapis* dictus est, Jovis filius ex Niobe Phoronei filiâ creditus est; quem à fratre Typhone occisum, pro Deo coluerunt Ægyptij. Atque hunc plerique Dionysium seu Bacchum fuisse; alij alium voluerunt.

^r *Pigraque*] Aut serpentum exprimit motum tardiores; aut pigram dixit, quasi diu sibi libatis dapibus blandiri voluerit, & per hoc grata fuisse ostendere.

^t *Donaria*] Dona sunt quæ diis offeruntur; vel loca ubi ea reponuntur.

^u *Serpens*] Scribit Macrobius lib. 1. Saturnal. simulacro Serapidis, qui idem est & Osiris, signum adjungi tricipitis animantis, quod in medio Leonis, dextrâ parte canis, lævâ rapacis lupi caput referret; quæ omnia Draco circumvolutus implicabat capite redeunte ad Dei dexteram, quâ formidabile monstrum compescebarur. Eò alludere videtur hoc in loco noster Poëta.

^x *Apis*] Hic Osiris est, quem sub formâ bovis idè adorabant Ægyptij, quod in eum Osiridis transmigraffe animam crederent; cum illis Bos quidam, quem suâ linguâ Apin vocant, præstanti specie, Osiridis cadavere sepulturæ mandato, apparuisset.

^y *Huc*] Ad ægrotantem Corinnam.

^z *Adhibe vultus*] Dij verò solo aspectu juvant.

^a *Sedit*] Hic multum variant codices; sed veram lectionem, multis optimè asseruit clar. Heinsius; qui idem ostendit motis fuisse in templis sedere sacris operatis. Sed sequenti versu pro quâ reponendum est *Quæis*, sicuti in vetustissimis exemplaribus legitur.

^b *Certis*] *Statutis*: Recepta enim & Romæ fuerunt Isis sacra.

^c *Operata*] Propriè hoc verbo in sacris utimur, & significat *sacris operam dare*.

^d *Quæis*] Si cl. Heinf. lectione retinueris, qui pro *meruit*, reposuit *sedit*, omnino *Quæis* pro quâ reponendum est; ut referatur ad *diebus*.

^e *Lauros*] In victoriæ sæu lætitiæ testimonium propter inventum Osirin. Solebant enim Sacerdotes Isis sacra celebrantes primo cum fletu procedere, deinde lauro coronati triumphantium more maximâ cum lætitiâ redire: scilicet in ejus rei memoriam, quod interfectum à fratre Typhone, Isis maritum & fratrem Osirin diu quævisset, tandemque invenisset. Quæ signamenta, atque Ethnicorum execrandi Dij, magis oblivione sepeliendi, quâ nimiam curâ eruendi, nos nimis detinuerunt.

^f *Gallica*] Galli dicti sunt Isis sacerdotibus castrati, à Gallo Phrygiæ fluvio, cujus aquam potantes eò usque Vesanix procedebant ut sibi viriles partes præciderent. Propriè verò Magnæ Deûm matri tribuuntur isti Sacerdotes Galli; sed Illam, & Terram, & Isidem, plurimis insuper aliis appellatam nominibus, variarum gentium variis involutam fabulis unam & eandem fuisse volunt.

^g *Turma*] Rectius in manuscriptis codicibus legitur *turba*, inquit Marius Niger. Sed clar. Heinsius ex Puteanco, aliisque plurimis, maluit *turma*.

Tuque laborantes utero miserata puellas,
Quarum ^h tarda ⁱ latens corpora tendit onus;

^k Lenis ades, precibusque meis fave, ^l Ilithya.

Digna est, quam ^m jubeas muneris esse tui.

^j Ipse ego thura dabo fumosis ⁿ candidus aris:

Ipse feram ante tuos munera ^o vota pedes.

Adjiciam ^p titulum, ^q SERVATÂ NASO CORINNÂ.

Tu modo ^r fac titulo muneribusque locum.

^f Si tamen in tanto ^t fas est monuisse ^u timore;

^{ro} ^x Hac tibi sit pugnâ dimicuisse ^y satis.

INTERPRETATIO.

Tu quoque Ilithya miseresce solita puellarum utero laborantium, quarum occulta sarcina inflat lenta corpora, mitis venito & exaudi meas preces. Digna est quam velis vivere operâ tuâ. Ipse ego purus immittam thura altaribus fumosis: ipse portabo ante

tuos pedes dona votiva. Addam elogium, NASO LIBERATÂ CORINNÂ. Tu modo da locum elogio & donis. Si tamen licet horitari in tanto metu; sufficiat tibi certasse hoc pralio.

N O T A.

^h Tarda] Scilicet tardiores sunt gravidæ mulieres.

ⁱ Latens] Fœtum scilicet, aut puerulum.

^k Lenis] Propitia: quomodo & Horatius Dianam compellat in carmine seculari; Lenis Ilithya tuere matres.

^l Ilithya] Latinis Diana est, seu Juno Lucina, Dea parturientibus propitia.

^m Jubeas muneris] Id est, quæ tuo munere vivat; quæ à te vitam muneris loco accipiat.

ⁿ Candidus] Purus, Castus: vel in veste candidâ & purâ, ut mos est sacerdotum.

^o Vota] Quæ ego vovi.

^p Titulum] Indicem, Elogium. Inscrptionem.

^q Servatâ Naso] Id est, Naso hæc Dia-

næ munera, ob servatam Corinnam, obtulit. Quæ verò titulis esse debeat brevis ex hoc loco colligitur.

^r Fac titulo] Id est, Corinnam serva.

^f Si tamen] Ad Corinnam sermonem convertit.

^t Fas est] Licet. Sed fortius expressit; nam fas refertur ad Deos.

^u Timore] Timebat Corinna ne moreretur. Atque ideo dixit Naso *si fas*; quippe qui ipse etiam reformidaret ne ex admonitione ingravesceret Corinnæ morbus.

^x Hac pugnâ] Id est, hac vice conatam esse fœtum bigere; Metaphora est à re militari petita.

^y Satis] Adedque caveas idem iterum sentire.

E L E G I A X I V.

In amicam, quod abortivum ipsa fecerit.

 Uid juvat immunes belli cessare puellas,
Nec fera. ^a peltatas agmina velle sequi;

INTERPRETATIO.

Cui bono puellas quiescere vacantes à bello, nec peltis armatas velle in-

gredi sua agmina.

N O T A.

^a Peltatas] Peltis armatas. Sunt autem peltæ scura brevissima, in modum semiple-

næ Lunæ; quibus Amazones utebantur.

- Si sine ^b Marte suis patiuntur vulnera telis ,
 Et ^c cæcas armant in sua ^d fata manus ?
 Quæ prima ^e instituit teneros convellere foetus ,
 Militiâ fuerat digna perire suâ.
^f Scilicet, ut careat rugarum & crimine venter ,
^h Sternetur pugnae tristis arena tuæ ?
 Si mos antiquis placuisset matribus idem ;
 Gens hominum ⁱ vitio deperitura fuit :
 Quique iterum generis ^k jaceret ^l primordia nostri
¹⁰ In ^m vacuo lapides orbe , parandus erat.
ⁿ Quis Priami fregisset opes, si ^o numen aquarum
 Justa recusasset ^p pondera ferre Theris ?
^q Ilia si tumido geminos in ventre necasset ,
 Casurus ^r dominae conditor Urbis erat.
¹⁵ Si Venus Ænean gravidâ ^s temerasset in alvo ;
^t Cæsaribus tellus orba futura fuit.

INTERPRETATIO.

si sine Marte vulnerantur suis armis, & im-
 prudentes armis instruunt manus in suam
 perniciem ? qua prima capis depellere foetus
 teneros mormerat obire suo certamine. Vide-
 licet ut alvus sit sine visio rugarum, luctuo-
 sa arena spargetur tuo certamini ? Si ea-
 dem consuetudo arrisisset veteribus matri-
 bus ; genus hominum fuit interiturum cri-

mine : & quarendus erat qui demum mitte-
 ret saxa, initia nostri generis in mundo ina-
 ni. Quis disjecisset vires Priami, si Thetis
 numen aquarum noluiisset justam sarcinam
 gestare ? Si Ilia interfecisset gemellos in utero
 turgido, adificator urbis Regina erat inter-
 turus. Si Venus violasset Ænean, in pleno
 utero ; terra futura est privata Cæsaribus.

NOTÆ.

^b Marte] Bello. Deus pro re cui præest,
 per Metonym.

^c Cæcas] Cæcas manus posuit pro ipsis
 puellis cæcis, quæ sibi à semetipsis mortem
 properari non vident.

^d Fata] Mortem.

^e Instituit] Capis, & docuit. Refertur ad
 vocem sequentem militiâ.

^f Scilicet] Ironia est.

^g Crimine] Turpitudine.

^h Sternetur] Id est, Opus erit ut pugnes,
 aut fatum occidas. Metaphora est à gladi-
 atoribus, quibus in amphiteatro pugnaturis
 arena sternebatur, ut melius starent ; deinde
 etiam ut eâ sanguis occisorum biberetur, ne
 aut pugnantes cruore turparentur, aut cruor
 ipse spectatoribus horrorem incuteret.

ⁱ Visio] Culpâ & crimine matrum: quo-
 modo & loquutus est Horatius.

^k Jaceret] Id est, Alter Deucalion fuisse
 parandus, qui culpâ matrum, anisum genus
 humanum repararet. Quomodo verò Deu-
 calion & Pyrrha ejus uxor genus humanum
 jactis post terga lapidibus reparaverint vide-

bimus postea Metamorph. lib. 1.

^l Primordia] Fabulati sunt Poëtæ ab il-
 lis hominibus qui ex jactis à Deucalione &
 Pyrrhâ lapidibus orti sunt, frequentarum
 fuisse orbem terrarum.

^m Vacuo] Hominibus per diluvium per-
 ditis, iis destituto.

ⁿ Quis] Quasi dicat nullus : Nam ab
 Achille præsertim Thetidis & Pelei filio at-
 tritæ fuerunt Trojanæ opes.

^o Numen aquarum Thetis] Appositio :
 fuit enim ipsa Nerei marini Dei, ex Doride
 filia.

^p Pondera] filium Achillem.

^q Ilia] Numitoris regis filia, quæ & Rhea
 Sylvia dicta, Vestalis à Marte compressa, Ro-
 mulum & Remum Romæ conditores, uno
 partu edidit.

^r Domina Urbis] Romæ scil.

^s Temerasset] Temere & improbè abegis-
 set ; violasset.

^t Cæsaribus] Ab Iulo Æneæ filio nata-
 les repetebat primus Imperatorum Julius
 Cæsar.

Tu

- * Tu quoque, cum posses nasci, formosa, perisses ;
 Tentasset, quod tu, si tua mater opus.
 Ipse ego, cum fuerim melius * periturus amando,
 Vidissem nullos, matre necante, dies.
 5 Quid 7 plenam fraudas vitem crescentibus uvis ;
 Pomâque crudeli vellis acerbâ manu ?
 Sponte 2 fluant matura suâ. sine crescere nata.
 Est pretium parvæ non leve 2 vita moræ.
 Vestra quid b effoditis subjectis viscera telis ;
 10 c Et nondum natis dira venena datis ?
 d Colchida e respersam puerorum sanguine f culpant,
 Aque suâ cæsum matre queruntur g Ityn.
 h Utraque sæva parens : i sed tristibus utraque causis
 Jacturâ k socij sanguinis ulta virum.
 15 l Dicite, quis Tereus, quis vos irriter Iason
 m Figere sollicitâ corpora vestra manu ?

INTERPRETATIO.

Tu quoque pulchra interis, cum posses nasci ; si tua mater conata esset quod in conata es. Ipse ego, cum melius fuero interiturus amando, nullos aspexissem dies, matre interficiente. Quamobrem privas vitem gravem uvis crescentibus ; & decerpis sævâ manu poma immatura ? Matura decidunt sponte suâ : patere orta augeri. Visa est merces non parva exigua mora. Quamobrem

ernitis vestra prœcordia telis immixtis ; & prabetis sæva toxica nondum natis ? Vituperant Colchida maculatam sanguine filiorum, & dolent Ityn interfectum à suâ matre. Utraque mater crudelis ; sed utraque propter graves causas ultâ maritum dispendio communis sanguinis. Dicite, quis Tereus, quis Iason vos cogat fodere corpora vestra manu anxiam ?

N O T A.

* *Tu*] Corinnam alloquitur.
 * *Periturus amando*] Dixit suprâ, *felix quem Veneris certamina mutua perdunt.*
 7 *Plenam*] *Uvis onustam.* Crimen exaggerat.
 2 *Fluant*] *Cadant.*
 2 *Visa*] Nimirum vivit fœtus, si in utero tempus suum expleat ; nec matris accelerentur dies ; si partus maturum tempus expectet.
 b *Effoditis viscera*] Vide quàm bene & nervosè expresserit. Viscera verò sua quasi effodiunt prœgnantes mulieres quæ venenis fœtum depellere tentant : atque etiam dicuntur nati *Viscera.*
 c *Et nondum*] Ad novercarum morem aludit, quæ privignos veneno de medio tollere consueverunt.
 d *Colchida*] Accusativus Græcus ; Medæque intelligitur. Nam à Colchis regione Asiæ, oriunda fuit ; ubi Æetam regem patrem habuit. Pulcherrimo verò utitur argumento Poëta ad criminis exaggerationem.

e *Respersam*] Medea verò irâ pariter & dolore amens, quod Creusam Creontis Corinthiorum regis filiam sibi prætulisset Iason maritus, quos ex ipso natos habebat, obtruncavit.
 f *Culpant*] Omnes, scilicet, qui illud factum noverunt.
 g *Ityn*] Quomodo Progne, in Terei mariti ultionem filium Ityn trucidaverit antea vidimus ; & postea adhuc fusiùs videbimus.
 h *Utraque*] Medea & Progne, scil.
 i *Sed tristibus*] Ut majus sit earum crimen, quæ nullâ de causâ fœtus suos in utero violant.
 k *Socij*] Sunt nimirum nati ex maris & fœminæ sanguine orti.
 l *Dicite quis Tereus*] Quasi dicat, *In maximo crimine estis, quæ à maritis non lacessita, sicuti à Iasone Medea, à Tereo Progne, in earum rabiem tamen inciditis.*
 m *Figere*] Dixit modò *Vestra quid effoditis, &c.*

Hoc neque in ⁿ Armeniis tigres fecere ^o latebris :

Perdere nec fortis ausa leona suos.

At ^p teneræ faciunt, sed non impune, puellæ.

Sæpe, suos uterque quæ necat, ipsa perit.

5 Ipsa perit, ferturque ^q toro ^r resoluta capillos :

Et clamant, ^r Merito, ^t qui modo cunque vident.

Ista sed ætherias vanescant dicta per auras :

^u Et sint ominibus pondera nulla meis.

Dî faciles, ^x peccasse semel concedite ^y tutò :

10 ^z Et satis est : poenam culpa secunda ferat.

INTERPRETATIO.

Neque tigres illud praestiterunt in lustris Armeniis; nec Leona aggressa perimere suos catulos. At molles puella id agunt, sed non inulta. Sæpe ipsa qua interficit suos in ventre, moritur. Ipsa moritur, & effertur lecto sparsa comâ: & exclamant quicumque sal-

tem aspiciunt Merito. Sed ista dicta discernantur per ventos aethereos: & nullum sit momentum meis praesagiis. Dî benigni date semel deliquisse impune: id sufficit: secundum crimen exsoluat poenae.

NOTA.

ⁿ Armeniis] Est Armenia Asiae regio notissima inter Taurum & mare Caspium, Tigribus abundans.

^o Latebris] Lustris.

^p Tenera] Quæ aded feris mitiores esse deberent.

^q Toro] Alij rogo: Sed optimè illud alterum ex duobus codicibus observavit cl. Heinsius; nam in toro seu lecto mortui efferebantur: quanquam & illa altera lectio bona est.

^r Resoluta capillos] Pro solutos habens capillos: Phrasi Græcâ.

^t Merito] Scilicet ista perit.

^u Qui modocumque] Quicumque saltem vident.

^u Et sint omin.] Id est, Absit ut ex iis qua dixi quicquam in te mali redundet: Antiqui enim in omnibus nimium solliciti erant.

^x Peccasse] Quod à Corinnâ factum.

^y Tutò] Impune.

^z Et satis est] Clar. Heinsius scripserat, Id satis est; fortè ut Micylli interpretationi faveret, qui ad præcedentia istud retulit, ut sensus sit Et satis est semel peccasse. Vulgata tam verò lectionem potiore duxi, sicque accipio, satis est, Dî, si semel Corinna, mihi quæ aded ignoveritis: nec vaniam peto se denud peccet.

ELEGIA XV.

Ad anulum, quem dono amica dedit.

A Nule, formosæ digitorum vincture puellæ,

In quo ^a censendum nil, nisi dantis amor;

Munus eas gratum. te lætâ mente receptum.

Protinus ^b articulis induat illa suis.

INTERPRETATIO.

A Nule circumdature digitorum pulchra puella, in quo nihil asserendum nisi amor donantis, venias donum acceptum:

illa statim hilari animo opponat receptum digitis suis.

NOTA.

^a Censendum] Munus dicit non ex valore, sed ex dantis amore esse cognoscendum.

^b Articulis] Digitis.

Tam benè ^c convenias, quàm mecum convenit ^d illi ;

Et digitum ^e iusto commodus ^f orbe teras.

Felix , à dominâ tractaberis, anule, nostrâ.

^g Invideo donis jam miser ipse meis.

5 O utinam fieri subitò mea munera possim

Artibus ^h Ææis, ⁱ Carpathiive senis !

Tunc ego ^k te dominæ cupiam tetigisse papillas ,

Et ^l lavam tunicis inseruisse manum.

Elabar digito, quamvis angustus & ^m hærens ;

10 Inque sinum mira laxus ab arte cadam.

Idem ego, ut arcanas possim signare tabellas ,

Neve tenax ceram siccave gemma ⁿ trahat ,

Humida formosæ tangam prius ora puellæ.

Tantum ne signem scripta ^o dolenda mihi.

15 Si ^p dabor, ut condar loculis ; ^q exire negabo ,

Adstringens digitos orbe minore tuos.

^r Non ego dedecori tibi sim, mea vita, futurus ;

Quodve tener digitus ferre recuset, onus.

INTERPRETATIO.

Tam apud cohæreas quàm illa mecum co-
hæret ; & facilis iusto ambitu amplectaris
digitum. Beate anule tangeris à Dominâ
nostrâ. Infelix, ipse jam invideo meis mu-
neribus. O utinam repente mutari possim in
mea dona incantamentiis Ææis, vel senis
Carpathij ! tunc ego optem te palpassè ma-
millas dominae, & immisisse manum sini-
stram tunicis. Subtrahar digito, quamvis
arctus & connexus ; & fluens novo artificio

decidam in gramium. Utinam idem ego pos-
sim sigillare tabellas secretas ; & ne gemma
adharens seu arida revellat ceram, ante
tangam uda labia pulchra puella. Tantum
ne signum apponam scriptis mihi legendis.
Si tradar ut server capsulis ; recusabo egre-
di coarctans tuos digitos circulo breviorè.
Ego non sim tibi futurus debonestamento,
mea lux, vel pondus quod mollis digitus
nolit gerere.

N O T A.

^c Convenias] Digito Corinna, nec laxus
nec arctus, aptus sis.

^d Illi] Corinnæ scil.

^e Iusto] Illud est quod dixi, nec laxus de-
cidat, nec arctus dolorem inferat.

^f Orbe] Scilicet in orbem & circulum di-
ductus est anulus.

^g Invideo] Quia ipse potius quàm anu-
lus ad amicam esse maluisset.

^h Ææis] Alij Ææa : Id est, Circes, Solis
filix, maximæ veneficæ, & incantatricis.

ⁱ Carpathij] Carpathus insula est maris
Mediterranei versus Ægyptum ; quam quia
relictâ patriâ Proteus occupavit, ab eâ co-
gnominatus est. Fuit verò Proteus Neptuni
& Phœnices filius, vel ut aliis placet, Oceani
& Tethyos ; Deus marinus in omnes sese
formas transmutare callidus.

^k Te] Anulum alloquitur, in quem se-
ipsum transmutatum vellet.

^l Lavam] Quâ plerumque anuli gestantur.

^m Hærens] Tenaciter digitum premens.

ⁿ Trahat] Si calidiori ceræ gemma, anu-
lus, aut signum imprimatur, ni prius paulu-
lùm humectatum fuerit, adhæret : unde fit
ut ad labia vel ad extremam linguam ea so-
leamus admove. Satiùs est tamen, ut me-
lius signum in cerâ recipiatur, expectare do-
nec ea parùm refrigerit.

^o Dolenda] Amatorias putâ ad rivalem
litteras.

^p Dabor] Ancillæ scil.

^q Exire] Ex digitis, scil.

^r Non ego] Istud profectò lepidum, quasi
jam ipse Poëta anulus factus sese ad domi-
nam excusaret quòd exire recusaret.

T t ij

Me^f gere, cum calidis perfunderis imbribus artus :
 Damnaque sub gemma perfer euntis aquæ.

* * * *

Irrita quid voveo ? parvum proficiscere munus.
 Illa datam tecum sentiat esse fidem.

INTERPRETATIO.

Ido ferus cum ablueris membra aquâ tepida ; & tolera dispendia aqua illabentis sub gemma. | *Quid voveo inania ? Discedito donum leve. Illa cognoscat fidem esse traditam tecum.*

NOTÆ.

^f Gere] Mos verò est anulum digito detrahere, cum lavamus ; ne gemmæ fulgorem aqua obscurat.

ELEGIA XVI.

Ad amicam, ut ad rura sua veniat.

Pars me^a Sulmo tenet Peligni^b tertia ruris ;
 Parva, sed^c irriguis^d ora salubris aquis.
 Sol licet^e admoto tellurem sidere^f findat,
 Et micet^g Icarij stella^h proterva canis ;
 Arvaⁱ pererrantur Peligna liquentibus undis :
 Et viret in^k tenero fertilis herba solo.

INTERPRETATIO.

Sulmo, pars tertia agri Peligni me habet, exigua quidem regio, sed salubris aquis scatulentibus. Quamvis Sol hiare cogat terram sidere appropinquato, & stella infesta | *canis Icarij splendant ; campi Peligni irrigantur aquis fluentibus : & gramen ferax virefcit in molli humo.*

NOTÆ.

^a Sulmo] Patria fuit Poëtæ ; à quâ Sulmonensis dictus est. Oppidum fuit in Pelignis, distans ab urbe nonaginta millibus passuum.

^b Tertia] A Plinio quoque Peligni in tres populos, Corfinienses, Superequanos, & Sulmonenses, dividuntur.

^c Irriguis] Ad irrigandum aptis. Aliàs irriguum est, quod irrigatur.

^d Ora] Regio.

^e Admoto] Quod fit æstate, quo tempore non obliqui, sed directi Solis radij majorem terris calorem immittunt.

^f Findat] Nimio æstu solet terra hiare.

^g Icarij] Istud accepit cognomen Canicula, seu Sirius stella, quia in eam transmutatus dicitur à Baccho Icaris canis, Mœra dicta ut ipse in Arcturum. Quam fabulam videbis, si lubet apud Hyginum : nam nugæ hujusmodi sæpius repetere vanum est.

^h Proterva] Maligna perniciofa ; quæ calores dicitur intendere.

ⁱ Pererrantur] Scilicet ob terræ inæqualitatem cursum suum obliquum habent rivi.

^k Tenero] Propter herbas.

Terra ferax ¹ Cereris, multoque feracior uvæ:

Dar quoque ^m bacciferam ⁿ Pallada ^o gratus ager:

Perque ^p resurgentes rivis labentibus herbas

^q Gramineus madidam cespēs obumbrat humum.

5 At meus ^r ignis abest. verbo peccavimus uno:

^r Quæ mover ardores, est procul; ^t ardor adest.

Non ego, ^u si medius Polluce & Castore ponar,

^x In cæli sine te parte fuisse velim.

Solliciti jaceant, terræque ^y premantur iniquâ,

10 ^z In longas orbem qui secuere vias.

^a Aut juvenum comites jussissent ire puellas,

Si fuit in longas terra secanda vias.

Tum mihi, si premerem ventosas ^b horridus ^c Alpes,

(Dummodo cum dominâ) molle fuisset iter.

15 Cum dominâ Libycas ausim ^d perrumpere Syrtes,

Et dare non ^e æquis vela ferenda Notis.

INTERPRETATIO.

Tellus fertilis segetis, & multo fertilior uvæ; fundus gratus præbet quoque oleas bacciferas: & cespēs herbidus per gramina renascentia rivis fluentibus tegit solum. At meus amor est procul; deliquimus unâ voce. Quæ accendit ignem, abest; astus adest. Si ego collocer medius inter Pollucem & Castorem, recussem fuisse in sede celesti sine te. Anxij jaceant, & urgeantur terrâ molesta, qui di-

viserunt orbem in prolixas vias. Aut im-
perassent puellas comitari adolescentes, si
terra fuit dividenda in prolixas vias. Tum,
si frigidus calcarem Alpes ventis perflatas,
dummodo cum Dominâ, via mihi fuisset
suavia. Ausim pervadere Syrtes Libycas
cum dominâ, & tradere vela impellenda
Austriis adversis.

N O T A.

¹ Cereris] Triticis; cui frugum mater mi-
tissima præesse dicitur Ceres.

^m Bacciferam] Ferentem baccas, olivas.

ⁿ Pallada] Oleam; quam Pallas seu Mi-
nerva invenisse dicitur.

^o Gratus] Alij rarus; id est cujus terra
non est spissa.

^p Resurgentes] Crescentes exponunt. For-
tè putandum est ibi herbas pedibus procul-
catas, ex soli feracitate statim resurgere. In-
telligas saltem majus quid à Poëtâ dici quàm
crescentes.

^q Gramineus] Gramine plenus, seu con-
suis.

^r Ignis] Pro Amore & Amicâ potest su-
mi; adeoque ex amphibologiâ illâ subjun-
git verbo peccavimus uno; quod ipse postea
exponit Poëta, cum dicit, Quæ movet ardo-
res, &c.

^r Quæ movet] Corinna meus ignis est
procul.

^t Ardor] Amor, qui ignis est, adest.

^u Si medius Polluce] Pro inter Pollucem
& Castorem: qui fratres per vitam in regni
administratione maximè concordēs, conversi
sunt in Geminos, signum Zodiaci, quod est,
inter Taurum & Cancrum, adeo magnum, ut
cùm alter occidat, jam oriatur alius: unde
alternatim vivere dicuntur.

^x In cæli parte] In sede celesti; in caelo.

^y Premantur] Ex veteri superstitione lo-
quitur, quasi mortuorum ossa sentire quid
possent; aut ex eo aliquid in animas redun-
dare intelligeretur.

^z In longas] Ineptum videtur istud.

^a Aus] At Putaneus, & multi alij.

^b Horridus] Frigore deformatus.

^c Alpes] Montes sunt altissimi, & notissimi
Galliam & Germaniam ab Italiâ dividendes.

^d Perrumpere] Per vim maximam tran-
sire. De Syrtibus verò antea vidimus.

^e Aëquis] Propitiis, faventibus.

T t iij;

- Non, ^f quæ virgineo & portenta sub inguine latrant;
 Nec timeant vestros, curva ^h Malæa, sinus:
 Non qua submersis ratibus saturata ⁱ Charybdis
 Fundit, & effusas ore resorbet aquas.
 5 ^k Quod si ^l Neptuni ^m ventosa potentia ⁿ vincit,
 Et subventuros auferet unda Deos;
 Tu nostris niveos humeris impone lacertos.
 Corpore nos ^o facili dulce feremus onus.
 Sæpe petens ^p Hero ^q juvenis tranaverat undas.
 10 ^r Tunc quoque tranasset, sed via ^r cæca fuit.
^s At sine te, quamvis ^u operosi vitibus agri
 Me teneant, quamvis amnibus arva ^x natent,
 Et ^y vocet in rivos ^z parentem rusticus undam,
 Frigidâque arboreas mulceat aura ^a comas;

INTERPRETATIO.

Non expaveam monstra qua fremunt sub femore virgineo; nec vestros recessus, curva Malæa: non quâ parte Charybdis expleta navibus absorptis, emittit, & retrahit aquas ore emissas. Quid si procellosa vis Neptuni superat, & fluctus abripiunt Deos opem laturos; tu immitte brachia candida nostris humeris: nos gestabimus corpore ex-

pedito suæque pondus. Sæpe juvenis invisens Hero trajecerat frutum. Tunc quoque trajecisset; sed via fuit obscura. At sine te, quamvis campi difficiles vitibus me detineant, quamvis prata irrigentur amnibus, & agricola derivet aquam sequacem, & ventus frigidus stringat frondes arboreas;

NOTA.

^f *Qua virgineo*] Scyllam describit, Phorci filiam, in caninos & lupinos rictus, Circes beneficiis infernè mutata: quæ cum se in Siculum mare præcipitem egisset, ibi scopulum effecit naufragii infamem; ubi reciprocante maris æstu & undarum collisione canes & lupi ululare videntur. Quæ omnia antè vidimus, & deinceps recurrent.

^g *Portenta*] Canes & lupos intelligit; quos modò indicavimus.

^h *Malæa*] Promontorium est Laconicæ, ubi mare periculosissimum: unde Proverbiam, Cum ad Malæam deflexeris domesticos obliviscere.

ⁱ *Charybdis*] Fœmina fuisse dicitur voracissima, quæ quia boves Herculis rapuit à Jove fulminata, & in mare præcipitata, in Siculo mari, è regione Scyllæ conveniente Metamorphosi voraginem effecit.

^k *Quod si*] Vide quomodo imaginatione suâ auferatur Poëta: Perinde loquitur ac si cum amicâ naufragium esset passurus.

^l *Neptuni*] Maris.

^m *Ventosa*] Scilicet in mari vis ventorum maxima.

ⁿ *Vincit*] Ità ut navis submergatur.

^o *Facili*] Ad natandum paratissimo, & quasi levissimo.

^p *Hero*] Accusativus est Græcus. Quæ verò fuerit Hero ex Leandri epistolâ satis superque suprâ vidimus.

^q *Juvenis*] Leander.

^r *Tunc*] Cum undis obrutus periit.

^s *Cacâ*] Extinctâ, scilicet, lucernâ, quâ in summâ turri ab Hero positâ, Leander natatum dirigebat.

^t *At sine te*] Cum suprâ affirmaverit Poëta, se cum dominâ vel in asperissimis locis bene victurum; nunc contra antenissima sine eâ ingratisissima dicit.

^u *Operosi*] Qui me multâ operâ detinent.

^x *Natent*] Hyperbole est: plus dicit quàm res esse potest.

^y *Vocet*] Educet. Multum verò & istud ad ruris amœnitatem confert.

^z *Parentem*] Alij currentem.

^a *Comas*] Frondes; quæ sunt veluti arborum comæ.

Non ego Pelignos videor ^b celebrare salubres :

Non ego ^c natalem rura paterna locum ;

Sed ^d Scythiam, ^e Cilicâsque feros, ^f viridêsque ^g Britannos,

^h Quæque ⁱ Promethêo saxa cruore rubent.

5 Ulmus amat vitem, vitis non deserit ulmum.

Separor à dominâ cur ego sæpe meâ ?

At mihi te comitem ^k juraras usque futuram,

Per me, perque oculos sidera nostra tuos.

Verba puellarum, foliis leviora caducis,

10 Irrita, quo visum est, ventus & unda ferunt.

Si qua mei tamen est in te pia cura relictâ ;

^l Incipe pollicitis addere facta tuis :

Parvâque quamprimum ^m rapientibus ⁿ effeda ^o mannis.

^p Ipsa per ^q admissas ^r concute lora ^s jubas.

15 At vos, qua ^t veniet, tumidi ^u subsidite montes :

Et faciles curvis vallibus este viæ.

INTERPRETATIO.

ego non videor frequentare Pelignos salubres ; ego non videor frequentare solum natale agros paternos ; sed Scythiam, & asperos Cilices, & virides Britannos, & rupes qua rubent sanguine Promethêo. Ulmus diligit vitem, vitis non destituit ulmum. Quamobrem ego sejungor sæpe à meâ Dominâ ? At mihi juraveras per me & per oculos tuos nostra astra te semper mihi ventu-

ram comitem. Aura & fluctus àbripiunt dicta inania puellarum leviora foliis defluentibus. Si quis tamen est in tepius amor mei destituit ; incipe adjicere facta tuis promissis : & ipsa quam primum, mannis celeriter trahentibus parva effeda, agita habenas per jubas incitatas. At vos colles tumidi quâ vehetur, deprimi ; & via estosa expedita in curvis vallibus.

N O T A.

^b Celebrare] Frequentare. Non mihi in amânis Pelignis esse videor.

^c Natalem locum rura paterna] Appositio.

^d Scythiam] Aspera est & inculta Asia itemque Europæ regio, ad Septentrionem spectans.

^e Cilicâsque] Fuerunt Cilices Asiae minoris populi Pyrticâ & morum feritate celebres.

^f Viridêsque] Omnes, inquit Cæsar, 5. Bell. Gall. Britanni Visro se seu Glasto herbâ inficiunt, quod caruleum efficit colorem ; hoc horribiliores in pugna aspectu.

^g Britannos] Anglos hodie appellamus.

^h Quæque] Caucasum dicit montem in Asia Septentrionali parte editissimum : ubi religatus Prometheus Aquilæ corrodendum jecur cum præbuerit illum sanguine infectum.

ⁱ Promethêo] Fuit Prometheus, ex quo adjectivum Prometheus, Japeti filius, qui ob ignem æthetâ domo subductum, ut loqui-

tur Horat. in Caucaſo Jovis jussu à Mercurio religatus est ; ubi jecur ejus assidue Aquila rostro depasceret.

^k Juraras] Plurimi jurabas ; quod non minus placet quàm juratus ; sed istud maluit clar. Heinſ.

^l Incipo pollicitis] Fac sis nunc promissâ appareant, ut loquitur Terentius.

^m Rapientibus] Celeriter trahentibus.

ⁿ Effeda] Currus sunt Gallorum, quibus molliter vehuntur puellæ.

^o Mannis] Minores sunt equi, admodum agiles.

^p Ipsa] Tu.

^q Admissas] Concitatas.

^r Concute] Ut eo ad celeriores cursum equi incitentur.

^s Jubas] Pro ipsis mannis, per Synecdochen partis pro toto.

^t Veniet] Corinna, scilicet.

^u Subsidite] Per planum verò aut leviter declivem vallem facilius currus trahitur.

ELEGIA XVII.

Quòd Corinna soli sis serviturus.

- S**I quis erit, qui turpe putet servire puellæ;
 Illo convincar iudice turpis ego.
 Sim^a licet infamis; dum me moderatiùs urat,
^b Quæ Paphon, & ^c fluctu pulsa ^d Cythera tenet.
 5 Atque utinam dominæ miti quoque ^e præda fuisset;
 Formosæ quoniam præda futurus eram.
 Dat^f facies animos. facies ^g violenta Corinnæ
 (Me miserum!) cur est tam bene nota sibi?
 Scilicet à speculi sumuntur imagine fastus;
 10 ^h Nec nisi compositam se priùs illa vider.
 Non tibi si facies nimiumⁱ dat in omnia regni;
 (O facies oculos nata tenere meos!)
^k Collatum idcirco tibi me contemnere debes.
^l Aptari magnis inferiora licet.
 15 Creditur & Nymphæ^m mortalis amore ⁿ Calypso
 Capta^o reluctantem detinuisse virum.

INTERPRETATIO.

SI aliquis erit, qui indecorum credat servire puella; ego coarguar infamis illo iudice. Sim licet turpis; modo qua colitur Paphi, & Cytheris perculsis undis, me minùs torqueat. Atque utinam præda etiam fuisset leni domina, quandoquidem venturus eram præda pulcra. Pulcritudo præbet fastus. Quamobrem (me miserum!) superba forma Corinna est sibi tam perspecta? Nempe

superbia inducitur ab effigie speculi; nec illa se spectat nisi anis ornatam. Si pulcritudo tibi tribuit nimium imperij in omnia; (o vultus factus ad retinendum meos oculos!) non ideo me tibi comparatum debes aspernari. Licet minora componi magnis. Nympha etiam Calypso correpta amore mortalis putatur moras objecisse viro repugnanti.

NOTÆ.

- ^a *Licet*] Concedentis est.
^b *Qua Paphon*] Venus est; quæ Paphi in Cretâ insulâ celebre fanum habuit.
^c *Fluctu*] Undis maris. Insulæ verò undique fluctibus pulsantur.
^d *Cythera*] *Cythera, orum*, nomen est insulæ contra Cretam positæ, ad occasum.
^e *Præda fuisset*] Id est, servirem dominæ minùs superba.
^f *Facies*] Faciei venustas Corinnam superbam facit.
^g *Violenta*] Superba; qua etiam mihi vim facit.
^h *Nec nisi compos.*] Innuit Poëta, quòd

- puellæ si se incommatas viderent, minùs sibi placerent, & minùs superbirent.
ⁱ *Dat in*] Id est, facit ut aliis imperites.
^k *Collatum*] Comparatum.
^l *Aptari*] Componi.
^m *Mortalis*] Ulyssis scilicet, quem ad se tempestate delatum Calypso dicitur usque ad eò amasse, ut illi immortalitatem, si secum diutius manere voluisset, pollicita fuerit.
ⁿ *Calypso*] Hesiòdo Oceani & Tethyos, Homero Alantis fuit filia.
^o *Reluctantem*] Qui Jovis jussu discedere coactus est.

Creditur

- Creditur æquoream ^r Phthio ^q Nereïda Regi,
^r Egeriam iusto concubuisse Numæ;
^f Vulcano Venerem: quamvis, ^t incude ^u relictâ,
 Turpiter ^x obliquo claudicet ille pede.
 5 Carminis ^y hoc ipsum genus ^z impar: sed tamen aptè
 Jungitur ^a heroûs cum brevior ^b modo.
 Tu quoque me, mea lux, in quolibet accipe leges.
 Te deceat medio jura dedisse toro.
^c Non tibi crimen ero, nec quo lætère remoto.
 10 Non erit hic nobis ^d inficiandus amor.
^e Sint tibi pro magno felicia carmina censu:
 Et ^f multæ per me nomen habere volunt.
 Novi aliquam, quæ se ^g circumferat esse ^h Corinnam.
ⁱ Ut fiat, quid non illa dedisse velit?

INTERPRETATIO.

Existimant marinam Nereïda latus cum Rege Phthio conseruisse; Egeriam cum iusto Numæ, Venerem cum Vulcano; quamvis incude omisâ, ille indecorè claudicet pede distorto. Hoc ipsum genus carminis est inæquale; sed tamen heroicus concinnè connektitur cum brevior versu. Tu quoque, mea vita, me admitte in quascunque con-

ditiones. Te deceat imposuisse leges medio læto. Non ero tibi dedecus, nec quo rejecto gaudeas. Hic amor non erit nobis abnegandus. Versus elegantes sint tibi pro magno reditu: plurima etiam cupiunt famam consequi per me. Quandam scio, quæ jactet se esse Corinnam. Quid illa non cupiat dedisse, ut fiat?

N O T A.

^r *Phthio*] Pelco; qui Phthiæ regnavit, quod oppidum fuit Thessaliæ.
^q *Nereïda*] Thetis est Nerei filia pulcherrima, mater Achillis.
^r *Egeriam*] Fuit hæc Aricini memoris nympha, cum quâ Numa Pompilius secundus Rex Romanorum sibi nocturnos congressus esse simulavit.
^f *Vulcano*] Fuit ille Veneris maritus, Jovis ex Junone filius, ut plurimis placet; quo ignis intelligitur, aut calor, sine quo nulla fieri potest generatio.
^t *Incude*] Hanc inseruit Poëta, ad indicandam artis vilitatem, quæ etiam amantem contemnendum facit.
^u *Relictâ*] Non enim videtur claudus, dum apud incudem se exercet.
^x *Obliquo*] *Diffortio*.
^y *Hoc ipsum*] De carmine Elegiaco loquitur; quo genere hæc ipsa scripta sunt quæ nunc excutimus.
^z *Impar*] Quia Hexametro supponitur brevius Pentametrum.
^a *Heroûs*] Hexametrum; quo in Heroum

describendis factis utuntur.
^b *Modo*] *Carmine*.
^c *Non tibi crimen*] *Non tibi ignominiam, aut dedecus asseram*.
^d *Inficiandus*] *Inficiari*, sive *inficiari* ire est *negare*.
^e *Sint tibi*] Hanc lectionem ex tribus scriptis amplexus est clar. Heinsius: Attamen vulgatam *sunt mibi* confirmare videntur quæ sequuntur.
^f *Multæ*] Puellæ, scil.
^g *Circumferat*] *Ubique jactet se esse Corinnam; ut quancumque laudem amica mea meis versibus tribui, ipsa sibi arroget*.
^h *Corinnam*] Nempe aliud fuit puellæ nomen quam Poëta amavit; illudque ipsi dederat, vel ipsa sumserat, ut celaretur.
ⁱ *Ut fiat*] *Corinna* scil. *tantu laudibus à me celebrata*. At verò ingeniosè admodum rationes confundit Poëta, quamobrem aliqua puella Corinna esse optaverit: fuerit nempe nonnulla quam ipsa Corinna velle esse Corinnam fateretur, siquidem Corinna Imperatoris filia fuerit.

^k Sed neque ^l diversi ripâ labuntur eâdem
 Frigidus Eurotas, populiferque Padus:
 Nec, nisi tu, nostris cantabitur ulla libellis.
 Ingenio causas tu dabis una meo.

INTERPRETATIO.

Sed neque gelidus Eurotas & populifer Padus diffusi flumini eadem ripâ; nec; nisi tu, nulla celebrabitur nostris libellis. Tu sola præbebis materiam meo ingenio.

NOTÆ.

^k Sed neque] Quomodo, inquit, Eurotas & Padus diversi, unâ & eadem ripâ fluere non possunt; sic tu sola, non alia, meis carminibus celebraberis.

^l Diversi] Alter enim Eurotas scil. fluvius est Laconiz, qui urbem Spartam præterfluit: Padus verò, quem Græci Eridanum appellant: in Galliâ est Cisalpinâ.

ELEGIA XVIII.

Ad Macrum, quòd de amoribus scribat.

 Amoen ad ^b iratum dum tu ^c perducis Achillen,
^d Primâque ^e juratis ^f induis arma ^g viris;
 Nos, ^h Macer, ignavâ Veneris cessamus in ⁱ umbrâ:
 Et tener auro grandia frangit Amor.
 Sæpe meæ, Tandem, dixi, discede puellæ:
 In gremio sedit protinus illa meo.
 Sæpe, Pudet, dixi. lacrymis vix illa retentis,
 Me miseram! jam te, dixit, amare pudet?

INTERPRETATIO.

Dum tu promoves carmen usque ad Achillem infensum; & admoveas primâ arma viris conjuratis; nos, Macer, quiescimus in umbrâ inertis Veneris: & mollis Cupido nos mollis aggressuros herou-

ca. Sæpe dixi mea puella, concede denique: illa statim sedis in meo sinu. Sæpe dixi, pudore suffundor: illa vix fletibus repressis, me miseram! dixit, jam tibi pudori est amare?

NOTÆ.

^a Carmen] Latinis carminibus Homeri Iliadem complecti assumerat Macer.

^b Iratum] Ab Achillis irâ carmen suum orsus est Homerus.

^c Perducit] Non tantum Homeri Iliadem in Latinum sermonem vertit Macer; sed argumentum auxit, & plurima ab Homero relicta absolvit: Adeoque bene dicit Naso, dum tu perducis carmen ad iratum Achillem, id est, ad Homeri Iliados exordium, & omnia evolvis qua Achillis irâ præcesserant.

^d Primâque] Qui juraverunt in Aulide Principes Græci, se non ante reversuros quàm Troja capta esset, primi fuerunt qui belli illud genus, quòd postea Conjuratio dictum est, gesserunt: Quamquam adeo di-

versâ fuit militiâ quàm Romani conjugationem vocaverunt, ut verius dixerimus hic tantum ad eam esse allusionem.

^e Juratis] Activè posita est hoc locò vox ista, ut etiam alibi; quod notandum.

^f Induis] Hoc ad Macri laudem; quasi non ipse narrare, aut quod ab Homero scriptum sit repetere, sed rem gerere videatur.

^g Viris] Induis primâ arma juratis viris; id est, describis ea qua gesta sunt, cum primum Viri jurati sumserunt arma.

^h Macer] Fuit ille Veronensis Poëta non contemnendus, Nasoni amicissimus, cum quo in Asiam & in Siciliam navigavit; Cujus opera interierunt.

ⁱ Umbra] Mirè otium pingit.

Implicuitque suos circum mea colla lacertos :

Et, quæ me ^k perdunt oscula mille dedit.

Vincor ; & ingenium sumtis revocatur ab ^l armis :

Resque domi gestas & ^m mea bella cano.

ⁿ Sceptra tamen sumpsi ; curaque ^o Tragedia nostra

Crevit : & ^p huic operi ^q quamlibet aptus eram.

^r Risit amor, ^t pallamque meam, pictosque ^u cothurnos,

Sceptraque privata ^v tam citò sumta manu.

^x Hinc quoque me dominæ ^y numen deduxit ^z iniquæ :

10 Deque ^a cothurnato vate triumphat Amor.

^b Quod licet, aut Artes teneri ^c profitemur Amoris :

(Hei mihi ! præceptis urgeor ipse meis)

^d Aut, quod Penelopes verbis reddatur Ulyssi,

Scribimus ; aut ^e lacrymas, Phylli ^f relicta, tuas.

INTERPRETATIO.

Admorvit sua brachia meo collo ; & præbuit mille suavia quæ me enecant. Frangor ; & animus retrahitur ab armis sumtis : & celebros facta domestica , & mea bella. Cepi tamen sceptra, & Tragedia nostra est nostra curâ ; & quantumvis idoneus eram huic operi. Cupido risit & meam pallam , & pictos cothurnos , & sceptra tam citò manu

privatâ correpta. Numen quoque infensa Domina me inde retraxit ; & amor triumphum agit de poëta cothurnato. Vel , quod licet, artes persequimur mollis amoris : (hei mihi ! ipse sollicitor meis monitis) vel componimus quod tradatur Ulyssi nomine Penelopes ; vel lacrymas tuas , Phylli desinita.

NOTÆ.

^k Perdunt] Voluptate quasi enecant.

^l Armis] Ea omnia intellige, quibus in scribendis carminibus heroicis opus est.

^m Mea] Amatoria, scil. quæ certè nonnunquam gravissima sunt, & aliorum causa.

ⁿ Sceptra] Quasi ille, dum regum facta in Tragediâ scripsit, Rex ipse fuisset.

^o Tragedia] Medeam composuit, quæ temporum injuriâ perijt ; de quâ sic Quintilianus ; Ovidij Medea mihi videtur ostendere quantum ille Vir præstare potuerit, si ingenio suo temperare, quàm indulgere maluisset.

^p Huic operi] Tragediis scribendis.

^q Quamlibet] Quantumvis.

^r Risit] Qui me ita regio apparatu ornatum vidit. Perinde loquitur ac si reverâ rex esset, qui eorum quæ sunt describit. Et certè quamquam multum verba à factis distent, & Rex ab eo, qui Regia scribit ; non tamen ad regnandum ineptus esset, qui regere quid sit, perspectum habuerit.

^t Pallamque] Palla vestis erat demissa, quâ indutæ personæ in fabulis inducebantur.

^u Cothurnos] Calceamentum erat in Tragediâ.

^v Tam citò] Utpote qui ex levibus elegis

& amatoriis nugis, subito ad grandem Tragediæ stylum, & sublimem materiam transcurisset. Ingeniosissimè verò & lepidissimè hæc omnia tractat Poëta.

^x Hinc] A sceptra & omni regio cultu, id est à scribendis tragediis : quod amicæ debuerit esse gratissimum.

^y Numen] Amantes verò, ut & alij alia, non sine maximo crimine, puellas suas adorant.

^z Iniqua] Irata ; infensa.

^a Cothurnato] Id est, qui Tragedias scriberet : nam, ut diximus, cothurnis in agendâ Tragediâ utebantur.

^b Quod licet] Profiteri, scil. & scribere.

^c Profitemur] Propriè dixit atque Professores dicuntur qui in Artibus sunt erudici, aut eas publicè docent ; quemadmodum & Naso amandi artem : quam hinc inchoatam non perfectam, fortè non malè concludas.

^d Aut quod Penelopes] Hæc omnia ex præcedentibus clara sunt ; quædam enim opera sua Poëta memorat, epistolas scilicet, quarum prima est, quam Penelopen ad Ulyssæm scripsisse finxit.

^e Lacrymas] Epistolam Phyllidis, quam vidimus, lacrymis plenam.

^f Relicta] A Demophoonte.

V u ij

- 8 Quod Paris, & ^h Macareus, & quod malè gratus ⁱ Iason,
^h Hippolytique parens, ⁱ Hippolytúsque legant:
 m Quodque tenens strictum Dido miserabilis ensẽm
 Dicat, & ⁿ Æolia ^o Lesbis ^p amica lyra.
 9 Quàm celer ^r è toto ^r rediit ^r meus orbe ^u Sabinus,
 Scriptaque diversis rettulit ille locis!
 x Candida Penelope signum ^y cognovit Ulyssis;
 Legit ab ^h Hippolyto scripta ^z noverca suo.
 Jam pius Æneas miseræ rescripsit ^a Elißæ:
 10 Quodque legat Phyllis, ^b si modò vivit, habet.

INTERPRETATIO.

Quod Paris, & Macareus, & quod ingratus Iason, & pater Hippolyti, & Hippolytus legant; & quod flebilis Dido gladium nudatum tractans proferat, & Lesbis amica lyra Æolia. Quàm velox reversus est meus Sabinus ex omnibus terris. & ille reportavit exarata diversis locis! Pudica Penelope agnovit signum Ulyssis; noverca legit exarata à suo Hippolyto. Jam pius Æneas respondit infelici Elyßæ: & Phyllis habet quod legat, si modò vitâ fruatur.

NOTÆ.

8 *Quod Paris*] Epistola est Oenones ad Paridem.

^h *Macareus*] Ad quem Canaces sororis epistolam vidimus.

ⁱ *Iason*] Duplicem ille accepit, alteram ab Hippipyle, alteram à Medæa: sed ex sequentibus non malè concludas de illâ priorē intellexisse Poetam, cum fortè Medæe nondum scripta esset.

^k *Hippolytique par.*] Theseus est; ad quem scripsit Ariadne.

^l *Hippolytusque*] Ad quem scripsit Phædra noverca.

^m *Quodque*] Supple *Scribimus*. Didonis ad Ænean epistolam intelligit; in quâ sic ipsa Dido,

Scribimus, & gremio Troicum ensis adest.

ⁿ *Æolia*] Alij *Aonia habent*: Alij *Aonio Lesbis amata viro*. Epistolam Sapphûs ad Phaonem intelligit Poëta, *Scripsimus*, inquit, *quod Lesbis, amica lyra Æolia dicat* Phaoni *scilicet*. Æolia verò dicitur Sapphûs lyra, quia in insulâ Lesbo Sapphûs patriâ Æolicâ linguâ utebantur; fuitque Lesbos Æolicarum urbium Metropolis altera.

^o *Lesbis*] Sappho est, à patriâ Lesbo, maris Ægæi insulâ, sic dicta.

^p *Amica*] Quia ad lyram accommodatos versus scripsit.

9 *Quàm celer*] Hæc interrogatio celeritatis habet admirationem.

^r *E toto*] Hoc dicit quia in diversissimis orbis partes, ad remotissimos heroas, puellarum nomine scripserat Ovidius; cujus epistolis respondiße Sabinum ex hoc loco patet.

^r *Rediit*] Suaviter dicit Sabinum, amicum suum, quia Heroïdum epistolis respondentes epistolas scripsit, eas, veluti tabellarium, ex toto orbe retulisse.

^u *Mens*] Amicus scil.

^u *Sabinus*] Fuit is eques Romanus, Poëta celeberrimus, Nasoni amicissimus, qui præter epistolas, quæ hic à Nasone recensentur quædam alia scripsit, quæ unâ cum his epistolis temporum injuriâ perierunt.

^x *Candida*] *Innocens & pudica*.

^y *Cognovit*] Perinde est, ac si diceret, rescripsit Penelope; rescripsit ejus nomine Sabinus.

^z *Noverca*] Phædra est.

^a *Elißæ*] Fuit Elißa Didonis nomen proprium. Dido linguâ Phœniciâ cognomen quod Viraginem significat.

^b *Si modò vivit*] Hoc idè dicit, quod fabulati sint Poëtæ, eam cum frustra diutius Demophoontem suum expectasset, seque ab ipso spretam existimasset, amoris exagitatione furis, laqueo vitam finisse.

^c Tristis ad Hypsipylen ab Iafone ^d littera venit :

^e Det votam Phœbo Lesbis ^f amata lyram.

Nec tibi (^g quâ tutum vati, Macer, arma canenti)

^h Aureus in medio Marte tacetur Amor.

5 Et Paris est ^k illic, & ^l adultera ^m nobile ⁿ crimen ;

Et ^o comes extincto Laodamia viro.

Si bene te novi ; non bella libentius ^p istis

Dicis : & à ^q vestris in ^r mea castra ^r redis.

INTERPRETATIO.

Luctuosa epistola pervenit ad Hypsipylen à Iafone. Lesbis dilecta suspendat lyram promissam Phœbo. Nec tibi (quatenus tutum poeta arma celebranti, Macer,) pratermittitur pulcher amor in medio bello. Paris

etiam est illic, unâ cum adulterâ decantatissimo scelere ; & Laodamia comes viro mortuo. Si bene te novi ; non cupidius cantas bella quam ista : & à vestris castris reverteris in mea.

N O T A.

^c Tristis] Quia ad eam non poterat Iason reverti. Atque hinc vides verum esse quod diximus suprâ ad vocem *Iason*.

^d Littera] Epistola. Numero verò plurali tantum utimur in solutâ oratione, cum eâ voce epistolam significare volumus.

^e Det votam] Id est, Non redibit Phaon. Quod ut plenius intelligatur, videnda est Sapphus epistola ; in quâ ipâ dicit, quodd (c, nisi amicus Phaon redierit, ex Leucade in aquas sit dejectura, & Phœbo, cui eo in loco magnificentum erat templum, lyram suam donatura.

^f Amata] Alij *amica* ; Apollinis scilicet propter Poeticum studium.

^g Quâ tutum] *Quantum licet*, in carmine heroico ; cuius materia principalis non sunt Amores.

^h Aureus] Pulcher.

ⁱ Medio Marte] *Inter res bellicas*.

^k Illic] In opere tuo heroico. Scilicet Paris, causa belli, in describendo eo locum suum habet.

^l Adultera] Helena ; ob cuius raptum

flagravit bellum Trojanum.

^m Nobile] Pulcritudine, & quia belli decantatissimi causa fuit.

ⁿ Crimen] *Adultera crimen*, Appositio. Crimen dicitur quæ criminum causa.

^o Comes viro] Laodamia Acasti filia, Protesilai uxor, cum primum cum ex Græcis bello Trojano, extinctum cognovisset, ejus ut umbram videret optavit ; quodd cum impetrasset, in ejus amplexibus obiit.

^p Istis] Quæ sunt ex Amoris ingenio.

^q Vestris] Quæ sunt Martis. Id est, à bellorum descriptione, quæ Marti adscribuntur libentissimè ad Amoris bella memoranda te confers.

^r Mea] Quæ sunt Amoris.

^r Redis] Alij *venis*. Sed ex lepidissimo Tibulli disticho jam antè Macrum amatoriam scripsisse patet. Tibulli verò hoc est distichon,

Castra Macer sequitur : tenero quid fiet Amori ?

Sit comes, & collo fortiter armâ geras.

E L E G I A XIX.

Ad maritum, cui uxor cura non erat.

SI tibi non opus est ^a servatâ, ^b stulte, puellâ ;
At mihi fac ferves : quod ^c magis ipse velim.

INTERPRETATIO.

SI tibi non opus est puellâ custodiâ, stulte ; at cura ut mihi custodias, ut ipse amplius cupiam.

N O T A.

^a Servatâ] Diligentius custodiâ ; ne alios cognoscat viros.

^b Stulte] Qui uxorem suam alienis amo-

ribus impeditam non servat.

^c Magis] Ipsam amare scilicet.

Quod licet ^d ingratum est : quod non licet, acrius ^e urit.

^f Ferreus est, si quis, quod finit alter, amat.

Speremus pariter, pariter metuamus amantes :

Et ^g faciat voto grata repulsa locum.

^h Quod mihi fortunam, quæ nunquam fallere curret ?

Nil ego, quod nullo tempore lædat, amo.

Viderat hoc in me vitium versuta Corinna ;

Quaque capi possem, callida norat ⁱ opem.

Ah quoties ^k sani capitis mentita dolores ,

^l Cunctantem ^m tardo jussit abire pede !

Ah quoties finxit ⁿ culpam, quantumque libebat ,

^o Infantis speciem præbuit esse, nocens !

Sic ubi vexarat, tepidósque ^p refoverat ignes ;

Rursus erat votis ^q comis & apta meis.

^r Quas mihi blanditias, quàm dulcia verba parabat !

Oscula (Dî magni) qualia quotque dabat !

^s Tu quoque, quæ nostros ^t rapuisti nuper ^u ocellos ,

Sæpe ^v face ^x insidias, sæpe rogata nega :

INTERPRETATIO.

Quod conceditur injucundum est ; quod non conceditur vehementius sollicitat. Bardus est si quis amat quod alius non prohibet. Amantes speremus aequaliter, aequaliter timeamus : & jucunda repulsa præbeat locum desiderio. Quorsum mihi fortunam concilium, qua nunquam curet decipere ? Ego nihil diligo quod nunquam me maceret. Callida Corinna adverterat hoc crimen in me ; & vasa cognoverat modum quo tangi possem. Ah quoties fingens dolores capitis va-

lentia voluit me morantem pede ignavo discedere ! Ah quoties simulavit crimen ; & quantum libebat ; culpa conscia se simulavit innoxiam ! Postquam sic sollicitaverat, & excitaverat denud amorem languentem, rursus erat humana & idonea meis desideriis. Quas blanditias, quàm mollia verba mihi adornabat ! (Dî magni) qualia & quot suavia præbebat ! Tu etiam, qua nuper abstulisti nostros oculos, sæpe strue dolos, sæpe orata recusa :

NOTÆ.

^d Ingratum] Quia assuetis non tangimur.

Quicquid servatur, cupimus magis ; ipsaque furem

Cura vocat : Pauci quod finit alter amant.

^e Urit] Angit ; sollicitat.

^f Ferreus] Durus, & quasi ab humanitate alienus ; non satis delicatus.

^g Faciat voto] Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. Quod quidem in ipsius naturæ imis radicibus fundamentum habet.

^h Quod mihi] Alij, Quid mihi fortuna, qua nunquam fallere possit ? Alij cum fortunâ. Quidam Quid mihi fortuna est. Quid fortuna mihi.

ⁱ Opem] Modum ; rationem.

^k Sani] Cum dolore nullo affecta esset.

^l Cunctantem] Abire differentem.

^m Tardo] Non tardo pede abire Nasonem jubebat Corinna ; sed ipse tardo pede erat.

ⁿ Culpam] Quam meam esse diceret, ut merito videretur irasci.

^o Infantis] Infanti habet Putecaneus. Alij pro esse ipsa aut illa referunt.

^p Refoverat] Vexando, & negando.

^q Comis] Benigna ; facilis.

^r Tu quoque] Puellam alloquitur, cujus causâ hanc scripsit Elegiam.

^s Rapuisti] Ad te amandum nos impulisti.

^t Ocellos] Si nescis ; oculi sunt in amore duces. Propertius.

^u Face] Time reposuerat clar. Heinf. ex pluribus præstantioribus codicibus : at certe nihil necesse est receptam lectionem mutare.

^x Insidias] Ex superioribus intelliguntur.

Et sine me ante tuos projectum in limine postes

Longa ^y pruinosa frigora nocte pati.

^z Sic mihi durat amor, longosque ^a adolescit in usus :

Hoc juvat : hæc animi sunt alimenta mei.

^y ^b Pinguis amor, nimirumque ^c patens, in tædia nobis

Vertitur ; & stomacho, dulcis ut esca, nocet.

^d Si nunquam ^e Danaën habuisset ^f ænea turris ;

^g Non esset Danaë de Jove ^h facta parens.

Dum ⁱ servat Juno ^k sinuatam cornibus Io ;

¹⁰ Facta est, quàm fuerat, ^l gravior illa Jovi.

^m Quod licet & facile est, quisquis cupit, arbore frondes

ⁿ Carpat, & è magno flumine potet aquam.

Si ^o qua volet ^p regnare diu ; deludat amantem.

Hei mihi, quod monitis torqueor ipse meis !

¹⁵ ^q Cuilibet eveniat, nocet indulgentia nobis.

Quod sequitur, fugio : quod ^r fugit, usque sequor.

INTERPRETATIO.

& patere me prostratum ante tuos postes in limine perferre multa frigora nocte pruinosa. Sic mihi amor permanet, & crescit in multa commoda : hoc prodest ; hæc sunt pabula mei amoris. Amor crassus, & nimium apertus, nobis mutatur in fastidia ; & obest tanquam dulcis cibus ventriculo. Si turris ænea nunquam clausisset Danaën ; Danaë non facta fuisset mater de Jove. Dum Juno custodit Io

curvam cornibus, illa magis placuit Jovi quàm antè. Quisquis expetit quod concessum & primum est, deripiat folia arbore, & hauriat aquam ex vasto fluvio. Si qua cupiet diu imperare, fallat amantem. Hei mihi, quod ipse urgeor meis præceptis ! Cuius contingat licentia ; nobis officit. Vito quod me sequitur : indefinenter persequor quod dilabitur.

NOTÆ.

^y *Pruinosâ*] Pruina seu congelato rore frigida.

^z *Sic*] Cum difficultatibus Amore est oblitus.

^a *Adolescit*] Crescit.

^b *Pinguis*] Vide annon ex fertili & vivâ imaginatione nascantur ejusmodi vocabula. Non ea pinguis & crassus aut stupidus homo statim capiet. De Amore loquitur in quo nullam patitur amans repulsam.

^c *Patens*] Alij *potens*.

^d *Si nunquam*] Exemplis, quod proposuit, confirmat Poëta.

^e *Danaën*] Filia fuit Acrisij Argivorum regis, quam ipse munitissimâ turri inclusam, ne ab eo qui ex eâ natus esset, quod minabatur oraculum interficeretur, magnâ curâ servavit : Quam Jupiter in imbrem aureum versus cum vitiaffer, postea Perseum peperit, à quo Acrisius, objecto Gorgonis capite, in saxum mutatus est.

^f *Æenea*] Turrim hanc ære & ferro munitam fuisse volunt Poëta.

^g *Non esset*] Quasi Jovem rei difficultate

permotum, dicat.

^h *Facta parens*] Adeoque Danaen Jupiter non amasset : qui scopus est Poëtæ.

ⁱ *Servat*] Per Argum, quem ei rei admovit, ut alibi videbimus.

^k *Sinuatam*] Alij *decoratam* ; *munitam*, *mutatam*. Sæpius verò de istâ metamorphosi antea vidimus.

^l *Gravior*] Quippe Iûs Dea Ægyptiorum facta.

^m *Quod licet & facile quisquis cupit*] Isthæc cum sequentibus conjunctè sunt legenda & intelligenda.

ⁿ *Carpat*] Licet verò & facile est arboribus folia deripere.

^o *Qua*] Puella scilicet.

^p *Regnare*] Ad nutum amatorem regere.

^q *Cui liber*] Alij *Quod liber* ; *Quid liber*. Sensus est omnibus amatoribus nocere indulgentiam.

^r *Fugit usque sequor*] Fit istud idèò quòd majora ea credimus quæ non usu novimus ; atque difficultate plures spiritus excitantur.

- At ^f tu, formosæ nimum secure puellæ,
 Incipe jam primâ claudere nocte forem.
 Incipe, quis toties furtim tua limina pulset,
 Quærere: quid latrent nocte silente canes.
 5 ^u Quò ferat & referat solers ancilla tabellas:
 Cur toties vacuo ^x secubet ^y ipsa toro.
^z Mordeat ista tuas aliquando cura medullas:
^a Daque locum nostris materiâmq; dolis.
 Ille potest vacuo furari littore arenas,
 10 Uxorem stulti si quis amare potest.
 Jamque ego præmoneo; nisi tu servare puellam
 Incipis, incipiet definere esse mea.
 Multa diuque ^b tuli: speravi sæpe futurum,
 Cùm bene servasses, ut bene ^c verba darem.
 15 Lentus es, & pateris nulli patienda marito.
 At mihi ^d concessi finis amoris erit.
 Scilicet infelix nunquam prohibebor ^e adire?
 Nox mihi ^f sub nullo vindice semper erit?
 Nil metuam? per nulla traham suspiria somnos?
 20 Nil facies, cur te jure ^g perisse velim?
^h Quid mihi cum facili, quid cum lenone marito?
 Corruptis ⁱ vitio gaudia nostra tuo.

INTERPRETATIO.

At tu nimum negligens pulcra puella, incipe jam primâ nocte obdere janua. Incipe exquirere quis toties clanculum pulset tuum ostium; quamobrem canes allatrent nocte taciâ. Quò callida famula portet & denuò portet tabellas; quamobrem ipsa toties seorsum cubet lecto inani. Ista sollicitudo tandem urat tua præcordia: & prabe ansam & causam nostris fraudibus. Ille potest surripere arenas deserto littore, si quis potest amare conjugem insulsi. Jamque ego prædico; nisi tu incipis custodire puellam, incipiet non esse

mea. Multa toleravi & diu; sæpe fore cogitavi, cùm bene custodivisses, ut te bene deciperem. Tardus es, & fers nulli viro ferenda. At finis mihi venit amoris non prohibiti. Nempe misero mihi nunquam denegabitur aditus? Nox semper mihi erit sub nullo ultore? Nihil extimescam? Ducam somnos sine omni suspirio. Nihil ages, quamobrem meritò cupiam te interiisse? Quid mihi cum indulgenti, quid cum marito lenone? Perdis nostram voluptatem tuâ culpâ.

NOTÆ.

^f Tu] Stultum illum, uxoris securum compellat.
^c Claudere] Ut videndæ uxoris tuæ major sit difficultas.
^u Quo ferat] Supple, Incipe quærere.
^x Secubet] Religionis causâ, aut saltem simulatione seorsum à maritis aliquando cubabant uxores: unde facilius ipsis imponebant.
^y Ipsa] Uxor tua, scil.
^z Mordeat] Eâ de re sit sollicitus.
^a Daque locum] Nullis verò dolis opus est, ubi maritus stultè uxoris amores patitur.

^b Tuli] Gravissimum verò est neminem habere reluctentem.
^c Verba darem] Tibi imponerem.
^d Concessi] A te, qui uxorem non servas.
^e Adire] Ad puellam uxorem tuam venire.
^f Sub nullo vindice] Sine ullo injuria tibi oblata, ultore.
^g Perisse velim] Scilicet adulter foribus, non sine malo repulsus, malè marito precabitur.
^h Quid mihi] Contemnentis sunt hæc verba.
ⁱ Vitio] Indulgentiâ scil.

Quin

^a Quin alium, quem tanta juvet patientia, quæris?

¹ Me tibi rivalem si juvat esse, veta.

INTERPRETATIO.

Quin petis alium, cui tanta indulgentia | lem, prohibe.
profit? Si tibi prodest me tibi esse rivalem

NOTA.

^a *Quin*] Versu 49 questus est quod ma- | *hibe me esse rivalem, & uxoris tua amato-*
 riti nimiam indulgentiam cogeretur perferre. | *rem: nam aliter rivalis esse non possum.*
¹ *Me tibi*] *Si me rivale oblectaris, pro-* | *inque voluptate tua excides.*

P. OVIDII NASONIS

AMORUM LIBER III.

ELEGIA I.

Deliberatio Poëta, utrum Elegos pergat scribere, an potius Tragedias.

^a **S**tat vetus & multos ^b incædua silva per annos.

Credibile est illi ^c numen inesse loco.

Fons sacer in medio, speluncæque pumice ^d pendens:

Et latere ex omni ^e dulcè queruntur aves.

⁵ Hic ego dum spatior tectus ^f nemoralibus unbris,

Quod mea, ^g quærebam, Musa moveret opus.

Venit odoratos ^h Elegeia ⁱ nexa capillos:

Et puto ^k pes illi longior alter erat.

INTERPRETATIO.

Nemus est antiquum & inviolatum | *bulo velatus umbris nemorosis, cogita-*
 per multos annos. Verisimile est numen | *bam quodnam opus mea Musa inciperet.*
 adesse illi loco. Fons sacer in medio, & an- | *Elegeia vincula comam unctam accessit: &*
 trum imminens pumice: & aves suaviter | *credo pes alter illi erat prolixior.*
 canunt ex omni parte. Dum ego hic am-

NOTA.

^a *Stat*] Locum describit Poëta ubi Ele-
 gos continuare decrevit.

^b *Incædua*] *Inviolata*. Sacros lucos in-
 cidere nefas erat.

^c *Numen*] *Deum aliquem.*

^d *Pendens*] *Imminens.*

^e *Dulce*] *Suaviter*. Dulce pro dulciter;
 sicut & locutus est Horat.

^f *Nemoralibus*] Id est, quas frondes aut
 arbores faciebant.

^g *Quærebam*] *Mecum agisabam.*

^h *Elegeia*] Vide an non suaviter & ele-
 ganti figurâ humanam figuram Elegiæ
 Poëta tribuit.

ⁱ *Nexa capillos*] Græcismus: pro nexos
 habens capillos. Sic sæpe Horat.

^k *Pes illi*] Habitâ ratione Hexametri,
 istud dicit, qui Pentametro, uno pede lon-
 gior est. Nec Elegos, opus esse arbitror ad-
 monere, Hexametris & Pentametris constare.

Forma decens : vestis ¹ tenuissima, ^m cultus amantis :

In pedibus ⁿ vitium causa decoris erat.

Venit & ^o ingenti ^p violenta Tragedia passu.

^q Fronte comæ torvâ, ^r palla jacebat humi.

5 Læva manus ^f sceptrum ^c latè regale movebat :

^u Lydius ^x alta pedum vincla cothurnus erat.

Et ^y prior, ^z *Ecquis erit*, dixit, tibi finis amandi,

O ^a *argumenti lente pœta tui !*

^b *Nequissimam vinosa tuam convivia narrant :*

10 *Narrant in multas ^c compita secta vias.*

Sæpe aliquis digito ^d vatem designat euntem ;

Atque ait, Hic ille est, quem ferus urit Amor.

^e *Fabula (nec sensus) tota jactaris in Urbe ;*

Dum tua ^f praterito facta pudore refers.

15 *Tempus erat & thyrso pulsus graviore moveri.*

Cessatum satis est : incipe ^h majus opus.

INTERPRETATIO.

Forma venusta ; amictus subtilissimus, ornatus amantis : vitium in pedibus erat causa venustatis. Accessit etiam ferax Tragedia vasto gressu. Capilli profuebant savâ fronte, palla terram tangebant. Manus sinistra superbè tractabat sceptrum regium ; cothurnus Lydius erat sublimis calceamentum pedum. Et prior, anne aliquis, inquit, erit tibi finis amandi, ô languens pœta materiz tuæ ! Ebriosa convivia prædicant tuam

lasciviam. Compita divisa in multas vias prædicant. Sæpe aliquis digito indicat pœtam prætereuntem ; & dicit, Hic ille est quem violentus amor torret. Circumferis (nec tibi compertum) fabula per totam urbem ; dum memoras tua furta pudore omisso. Tempus erat te thyrso tactum majore agitari. Satis est desinere : molire majus opus.

N O T A.

¹ *Tenuissima*] Ad tenuem & humilem elegorum materiam respicit Pœta.

^m *Cultus am.*] Quia eo carminis genere amatoria plerumque describuntur.

ⁿ *Vitium*] Brevitas Pontanæ, Hexamætro uno pede brevioris.

^o *Ingenti*] Tragediæ scilicet character est sublimis, ut sublimis materia.

^p *Violenta*] Quâ Regum & potentiorum acta violenta describuntur.

^q *Fronte coma torvâ*] *facebant* supple, aut erant. Hoc dicit propter Tragediæ severitatem.

^r *Palla*] Eo vestimenti genere usque ad terram demisso in agendis Tragediis utebantur.

^f *Sceptrum*] Jam dixi, Reges & eorum acta Tragediæ materiam suppeditant.

^c *Latè*] Vox ista versui dignitatem affert.

^u *Lydius*] *A Lydia masmasma.*

^x *Alta*] Nimirum usque ad genu prope modum pertingebat istud calceamenti genus.

^y *Prior*] *Loquuta est*, scil. Tragedia.

^z *Ecquis erit*] *Quando amatoria scribere desines ?*

^a *Argumenti*] *Materia*, Amoris scilicet, & eorum omnium quæ ad eum referuntur.

^b *Nequissimam*] Amores & lasciviam.

^c *Compita*] Pro iis qui in quadriviis verantur & oriuntur.

^d *Vatem*] Te scil. ô Naso.

^e *Fabula*] Id est, qui fabulis & hominum variis sermonibus, materiam præbeat.

^f *Praterito*] *Neglecto, postposito* ; quomodo alij habent codices.

^g *Thyrsus*] Thyrsus gestamen est Bacchi, seu hasta hederis involuta ; quæ hic pro Bacchico & Pœtico furore posita est.

^h *Majus*] *Quàm sunt quæ scribis amatoria.*

- ⁱ *Materiâ premis ingenium. cano facta virorum:*
Hac animo, dices, ^k arca digna meo est.
Quod tenere cantent, lusit tua Musa, puella;
Primâque per numeros acta juvenis ^l suos.
 5 *Nunc habeam per te Romana Tragedia nomen.*
Implebit ^m leges spiritus ⁿ iste meos.
Hactenus: & ^o movit pictis ^p innexa cothurnis
Densum cæsarie terque quaterque caput.
 9 *Altera (si memini) ^r limis ^t subrisit ocellis.*
 10 *Fallor, an in dextrâ ^t myrtea virga fuit?*
Quid ^u gravibus verbis, ^x animosa Tragedia, dixit,
Me premis? an nunquam non ^y gravis esse potes?
^z Imparibus tamen es numeris dignata ^a moveri.
In me pugnas versibus usa ^b meis.
 15 *^c Non ego contulerim sublimia carmina nostris.*
Obruit ^d exiguas ^e regia vestra fores.

INTERPRETATIO.

Deprimis ingenium argumento: celebra gesta virorum: hic campus, confiteberis, dignus est meo spiritu. Musa tua scripsit quod molles puellæ canant; & prima juvenus transvecta per versus ætati respondentes. Nunc ego Tragedia Romana famam consequar per te: Isti animi sufficient meis legibus. Hactenus: & vincula pictis cothurnis ter quaterque caput agitavit. spissum capillis.

Altera (si recordor) subrisit obliquis oculis. Decipior, an virga myrtea fuit in dextra manu? Quamobrem, inquit, vehemens Tragedia, me urges dictis magnificis? An nunquam non potes esse superba? Attamen non verita es procedere modis inæqualibus. In me investa es, usa meis carminibus. Ego non comparaverim versus heroicis nostris. Palatia vestra opprimunt parvas domos.

NOTÆ.

ⁱ *Materiâ]* Levi scil. quâ deprimitur ingenium, si Tragediæ fides.

^k *Arca]* Metaphora à gladiatoribus: quasi dicat, *Hac digna sunt, in quibus ingenij mei sublimitatem experiar.*

^l *Suos]* Elegos scil. leviores, & juventæ accommodatiores.

^m *Leges]* Quænam sint ex materiâ quivis conjiciat, alij dixerunt. Sublimitate verò præsertim ad eas implendas opus est.

ⁿ *Iste]* Tuus scil. ò Naso. Non ineptè sanè sibi adblanditur.

^o *Movis]* Concussit. Quod Tragediæ dignitati non incongruum.

^p *Innexa]* Evincta. Alij *innixa*.

^q *Altera]* Elegia, scil.

^r *Limis]* Quod est lascivix; unde patris oculis Venus pingitur.

^t *Subrisit]* Ingeniosissimè istud; & ex quo Poëtæ phantasiam cognoscere possis.

^u *Myrtea]* Scilicet, Veneri sacra Myrtus.

^u *Gravibus]* Soverie; moleste. Alludit ad Tragediæ dignitatem.

^x *Animosa]* Elata; vehemens, iracunda.

^y *Gravis]* Molestam sibi fuisse Tragediam, ad vocis variam significationem, & Tragediæ naturam, alludens Elegia innuit.

^z *Imparibus]* Nimirum Elegis loquentem Tragediam suprà induxit Poëta.

^a *Moveri]* Hoc est, *Dignata est Tragedia in loquendo carminibus uti Elegiacis.*

^b *Meis]* Elegis scil.

^c *Non ego contulerim]* Hoc dicit, quasi in potiori sit conditione, Elegia, quæ Tragediæ versibus uti sibi indecorum ducat; cum Tragedia Elegos se indignos non credat.

^d *Exiguas]* Quales in amatoris describuntur.

^e *Regia]* Ad palatia alludit, quæ in Tragediis conspiciuntur.

- Sum levis ; & mecum^f levis est mea cura Cupido.*
Non sum materiâ fortior ipsa meâ.
Rustica sit sine me lascivi & mater Amoris.
Huic ego^h proveniⁱ lena comesque Dea.
 5 *Quam tu non poteris duro referare^k cothurno ,*
Hac est blanditiis janua laxa meis.
Et^l tamen emerui plus quàm tu posse, m ferendo
Multaⁿ supercilio^o non patienda tuo.
Per me decepto didicisti custode Corinna
 10 *Liminis adstricti sollicitare fidem ;*
 p *Delabique toro tunicâ velata recinctâ ;*
Atque^q impercussos nocte movere pedes.
Vel quoties foribus duris^r incisa^s pependi^t ,
Non verita à populo praterente legi !
 15 *Quin ego me memini, dum custos sevu abiret ,*
Ancilla missam delinisse sinu.
Quid, cum me munus natali^u mittis ? at illa
* Rupit, & appositâ barbara merfit aquâ ?

INTERPRETATIO.

Sum levis ; & Cupido , mea cura mecum est
 levis : Ego non sum major meo argumento.
 Mater amoris luxuriosi sit agrestis sine me.
 Ego nata sum conciliatrix & comes huic
 Deæ. Ostium , quod tu non poteris aperire
 sævo cothurno , illud est apertum meis ille-
 cebris. Et tamen merita sum majorem habere
 potestatem quàm tu , tolerando multa non
 ferenda tuæ severitati. Corinna didicisti per me

labefactare fidem ostij obserati, custode elu-
 so ; & desilire lecto recta tunicâ solutâ ; &
 nocte ferre pedes inoffensos. Vel quoties pe-
 pendi affixa crudeli januæ, non timens legi à
 populo transeunte ! Quin ego recorder , me
 missam latitasse in sinu famulæ donec seve-
 rus custos discederet. Quid cum mittis me
 donum die natali ? At illa laceravit , & cru-
 delis obruit aquâ admotâ ?

NOTÆ.

^f *Levis*] Ad Amoris levitatem & incon-
 stantiam alludit.

^g *Mater*] Venus.

^h *Proveni*] Nata sum.

ⁱ *Lena*] Laus verò egregia.

^k *Cothurno*] Severo carmine.

^l *Tamen*] Quanquam levis sim.

^m *Ferendo*] Istud certè ingeniosissimum,
 & verum.

ⁿ *Supercilio*] Severitati.

^o *Non patiendâ*] Reges verò in Tragœ-
 diâ, nec reginas deceret, quæ mediocris for-
 tunæ homines faciunt.

^p *Delabi*] Ex mariti lecto se sensim sur-
 ripere ; ut ad Nasonem commicaret.

^q *Impercussos*] Illatos : qui in nullum of-
 fendiculum impingant.

^r *Vel*] Augendi vim habet hoc loco hæc
 particula.

^s *Incisa*] Alij *illisa, concisa, infixa, con-*
cissa.

^t *Pependi*] Appositis, scil. ad amicæ fo-
 res, ab amatoribus, Elegis.

^u *Mittis*] Nasonem alloquitur, qui Ele-
 gos amicæ die natali mittere solitus erat.
 Muneribus verò natali die amicis gratulari
 ad nos usque mos manavit.

^x *Rupit*] Putaneus cum uno Moreti
Rumpit.

Prima tua ^γ *movi felicia* ^z *semina mentis.*

^a *Munus habet, quod te jam* ^b *petit, c* *ista meum.*

^d *Desierant, c* *cœpi: Per vos utramque rogamus,*

In ^f *vacuas aures verba* ^g *timentis eant.*

^h *Altera me scepro decoras, aliôque cothurno.*

Iam nunc ⁱ *contacto magnus in ore* ^k *sonor.*

^l *Altera* ^m *das nostro victurum nomen amoris.*

Ergo ades, & ⁿ *longis versibus adde breves.*

Exiguum vati concede, Tragedia, tempus.

^o *Tu labor aternus: quod petit illa, breve est.*

^p *Mota* ^q *dedit veniam. teneri* ^r *properentur* ^s *amores,*

Dum vacat: à tergo ^t *grandius urget opus.*

INTERPRETATIO.

Prima excitavi fecunda semina tui ingenij. Donum est meum, quod ista jam te cupit. *Finem fecerant; occipi:* Oramus per vos utramque, voces metuentis descendant in aures benignas: Altera me scepro cohonestas, & sublimi cothurno: Jam nunc celebror magnus in ore afflato. Altera præbes gloriam

immortalem nostro amoris. Ergo faveas, & adjice versus breves prolixis. Tragedia præbe breve spatium poetæ. Tu es labor immortalis; quod illa petit exiguum est. *Per mota* Tragedia concessit: molles amores accelerentur dum datur: opus majus me premis à tergo.

N O T A.

^γ *Movi*] Hoc adeò intelligitur primò in scribendis elegis sese Nasonem exercuisse.

^a *Semina*] Vim innatam cuique intelligit, quam igniculorum nomine designat Cicero. Semina verò scientiæ & virtutis, non scientiam nec virtutem dedit natura.

^a *Munus habes*] *Beneficio meo est: donum est meum.* Hoc dicit quia ab Elegiâ cultum Poetæ ingenium; quod nisi ita fuisset Tragedia eum non requisivisset.

^b *Petit*] *Requiris: Sibi expetit: ut ejus heroica scribas.*

^c *Ista*] Tragedia scil. non sine contemptu.

^d *Desierant*] *Finem dicendi fecerant, Tragedia scil. & Elegia.*

^e *Cœpi*] Eas alloqui, scil.

^f *Vacuas*] Quas nec ira, nec alius affectus præpediverit.

^g *Timentis*] Quia inter Deas judicandum, & illis obsequendum.

^h *Altera*] Tragedia, scil.

ⁱ *Contacto*] Alij *contracto*, aut *contacto orbe*. Sed veram lectionem, meo quidem judicio, ex Putaeano aliisque retinuit cl. Heinsius: qui idem *contacto* exponit, *afflato*. Scripserat Poeta Medeam Tragediam.

^k *Sonor*] *Dicor.* Alij *sonus*.

^l *Altera*] Elegia, scil.

^m *Das*] Quia versibus elegiacis suos amores scripsit.

ⁿ *Longis*] Elegia versibus Hexametris longis, & Pentametris uno pede brevioribus constat.

^o *Tu labor aternus*] Honeſta oratio: Quandoquidem paucula petit Elegia, postulat ratio ne expectet dum longis & æternis Tragediæ satisfactum sit.

^p *Mota*] *Rationibus ad votum meum perducta, Tragedia scil.*

^q *Dedit veniam*] *Non repugnabit quin prius elegias scriberem.*

^r *Properentur*] *Celeriter describantur.* Se ipsum hortatur Poeta; atque sibi argumentum præscribit, non sine laude tacitâ.

^s *Amores*] Quævis amatoria intellige, quæ porro scribere Poeta instituit.

^t *Grandius*] Certè verò hæc posteriores elegiæ prioribus longiores sunt & pulchiores: quanquam de Metamorphosi hic agi non de Elegiis, quod alij voluerunt, maxime crediderim.

ELEGIA II

Ad amicam, cursum equorum spectantem.

Non ego nobilium ^a sedeo studiosus ^b equorum :
 Cui tamen ipsa ^c faves, vincat ut ille precor.
^d Ut loquerer tecum veni, tecumque sederem :
 Ne tibi non notus, quem facis, esset amor.
 5 Tu cursum spectas, ego te, spectemus uterque
 Quod juvat, atque oculos ^e pascat uterque suos.
 O, cuicumque faves, ^f felix agitator equorum !
 8 Ergo illi ^h curæ contigit esse tuæ ?
 Hoc mihi ⁱ contingat ; ^k sacro de ^l carcere missis
 10 Insistam forti mente vehendus equis.
^m Et modo ⁿ lora dabo ; modo verbere terga notabo :
 Nunc ^o stringam ^p metas ^q interiore rotâ.

INTERPRETATIO.

EGo non adsum amator equorum nobilium ; attamen opto ut ille superes cui ipsa studes. Accessi ut tecum fabulaber , & tecum sederem ; ne amor quem moves tibi esset incognitus. Tu spectas certamina , ego te : uterque spectemus quod placet, & uterque pascat oculos suos. O beatus domitor

equorum cuicumque studes ! Ergo illi evenit esse cura tua ? Hoc mihi eveniat ; infidebo obfirmato animo ferendus equis emissis de sacris carceribus. Et modo habenas laxabo ; modo signabo terga scuticâ ; nunc radam metas rotâ interiore.

NOTÆ.

^a *Sedeo*] Sedebant verò qui ludos in Circo spectabant. Interim per *sedere*, *adesse* simpliciter intelligendum est.

^b *Equorum*] Id est, ludorum, qui equis, in Circo, celebrabantur.

^c *Faves*] Scilicet in factiones divisi & coloribus distincti erant decurrentes, certantes & aurigantes ; quibus à diversis diversè favebatur.

^d *Ut loquerer*] Hæc, & præcedentibus similia amantibus præcipit Poëta in suis artibus.

^e *Pascas*] Oculos suos pascere dicitur qui aliquid cum voluptate intuetur.

^f *Felix*] Non tam, felicem illum, cui faveat puella, quam ingeniosè se ejus favorem dicit optare.

^g *Ergo*] Dolorem habet hæc vocula ; ut ipse intelligatur Poëta puellæ curæ esse concupivisse.

^h *Cura*] Tertij casus. *Est mihi cura*, id est, *curro*.

ⁱ *Contingat*] Optantis est : quasi dicat,

Quaquam non sum agitator, nec equorum domitor, tamen, si tu mihi faveres, omnia possem exequi.

^k *Sacro*] Soli verò Circus sacer fuit ; atque in honorem Cereris, ludos editos constat.

^l *Carcere*] Plurali numero usitatius dicebatur locus, ubi equi coercerantur, donec currendi signum datum esset.

^m *Et modo*] Hæc verò sunt periti agitatoris.

ⁿ *Lora dabo*] *Habenas laxabo, frana remittam.*

^o *Stringam*] *Radam* ; & proximè, *currendo, accedam*. In eo verò ars maxima posita erat, ut qui ad curule certamen descenderat, currus sui rotam interiorem currendo circum metas ità inflecteret, ut ne tamen in eas cum maximo periculo, impingeret.

^p *Metas*] Molles erant in acutum definentes ; quas circum currus agitantur ; quibus itemque curriculi spatium definiebatur.

^q *Interiore*] Metæ propinquior rota ; cujus motu brevior circulus describitur, qui interior dicitur.

Si mihi currenti fueris conspecta, morabor :

Deque meis manibus lora remissa ^rfluunt :

^f Ah quàm pæne ^r Pelops ^u Pisâ ^x concidit hastâ,

^y Dum spectat vultus, Hippodamia, tuos !

5 ^z Nempe favore suæ vicit tamen ille puellæ.

Vincamus dominæ quisque favore suæ.

Quid frustra ^a refugis ? cogit nos ^b linea jungi.

Hæc in ^c lege loci ^d commoda ^e Circus habet.

^f Tu tamen, à dextrâ quicumque es, parce puellæ.

10 Contactu lateris læditur ista tui.

Tu quoque, qui spectas post nos, tua contrahe crura,

Si pudor est : rigido nec preme ^g terga genu.

Sed nimium ^h dimissa jacent tibi pallia terrâ.

Collige ; vel digitis en ego tollo meis.

INTERPRETATIO.

Si fueris visa mihi currenti, consistam ; & utilitatem ex lege loci. Tu tamen, quicumque assides à dextrâ, indulge puella. Illa offenditur contactu lateris tui. Tu etiam qui spectas pone nos, retrahere tuos pedes, si pudor est, nec urge terga duro genu. Sed tunica tibi jacent nimium humi depressa. Tolle ; vel ecce ego colligo meis digitis.

N O T A.

^r *Fluunt*] Hoc dicit, quasi puellæ pulchritudine stupidus, habenas retinere non possit.

^f *Ah quàm*] Vide quæso quàm amatorie Pelopi affingit quod ipse fecisset ; quàmque ingeniosè ad suum commodum singula venatur.

^r *Pelops*] De eo Tantalii filio, jam sæpe vidimus.

^u *Pisâ*] Oenomai Pisæi ; A Pisâ Arcadiæ oppido, juxta Alpheum amnem, ubi regnavit ille, sic dicti. Alij habent *Pisæo axe* : ut per axem, tropicè currus Oenomai intelligatur.

^z *Concidit*] Interfectus fuit. Fabula verò est Oenomaum, cum eo tempore periturum se oraculo didicisset, quo Hippodamia filia nuberet, ut in perpetua virginitate servaretur, ejus connubium, multis eam petentibus eâ lege pollicitum esse, ut secum curule certamen mitterent, in quo victos quos ipse assqueretur hastâ suâ confoderet. Quem Oenomaum Pelops, corrupto aurigâ Myrtilo, vicit.

^y *Dum spectat*] Quasi omnia illum committere & negligere dicat, cui amore cor-

repto dominam suam spectare contigit.

^z *Nempe*] Ex eorum opinione loquitur Poëta, qui ab Hippodamiâ conjugium appetente corruptum fuisse Myrtilum auriganum putaverunt.

^a *Refugis*] Fingas licet Poëtam dominæ assidentem, non sine amoris indicio eam prefuisse, quæ, ut puellarum mos est, sese ab ipso sejungeret.

^b *Linea*] Sedilium dispositio in Circo, ubi quidem se tangi ineptè quispiam queri videatur.

^c *Lege loci*] Ubi necesse est quàm proximè alios aliis assidere.

^d *Commoda*] Proximè esse.

^e *Circus*] Spatium erat in oblongum circulum, ubi spectaculis ædificatis, Populus ludos spectabat. Unus fuit Circus maximus, atque insuper nonnulli alij.

^f *Tu tamen*] Fingitur istud amatorie, quasi puellæ caveat, qui alij invidet quòd ipsam tangat : atque istud totum est ut sibi gratiam conciliet.

^g *Terga*] Puellæ scil.

^h *Dimissa*] Alij *dimissa* terra.

- Invida vestis eras, quæ tam bona crura tegebas :
 Quodque magis spectes, Invida vestis eras.
 Talia Melanion^k Atalantes crura^l fugacis
 Optavit manibus^m sustinuisse suis.
 Taliaⁿ succinctæ pinguntur crura Dianæ,
 Cum sequitur fortes, fortior ipsa, feras.
 His ego non visis arsi. quid fiet ab istis?
 ° In flammam flammæ, in mare fundis aquas.
 Suspitor ex istis & cætera posse placere,
 Quæ bene sub tenui condita veste latent.
 Vis tamen interea faciles arcescere ventos,
 P Quos faciat nostrâ mota tabella manu?
 An magis hic meus est animi, non aëris, ætus,
 Captæque^q fœmineus pectora torret amor?
 Dum loquor, alba^r levi sparsa est tibi pulvere vestis.
 Sordide de niveo corpore pulvis abi.
 Sed jam^f pompa venit. ^t linguis^u animisque favete.
 Tempus adest^x plausûs : ^y aurea pompa venit.

INTERPRETATIO.

Eras amictus lividus, qui velabas tam pul-
 cra crura: & quod magis aspicias eras ami-
 ctus lividus. Milanion cupivit tenuisse ma-
 nibus suis talia crura velocis Atalanta.
 Talia pinguntur crura Diana expedita, cum
 persequitur feras validas, ipsa validior.
 Ego flagravi his nondum visis; quid futu-
 rum est ab istis visis? Immittis ignes in
 ignem, aquas in aquor. Conjicio ex istis re-
 liqua posse etiam grata esse, quæ bene latent

occultatâ sub levi amictu. Vis tamen inter-
 eâ accire leves auras, quas flabella agitata
 manu nostrâ moveant? An hic meus ardor
 magis est pectoris, non aëris, & amor pul-
 laris uris cor incensum? Dum verba facio
 amictus candidus est tibi confusus tenui
 pulvere. Turpis pulvis discede à candido
 corpore. Sed jam pompa accedit: favete
 linguis & mento. Tempus advenit plausûs:
 pompa magnifica accedit.

NOTÆ.

ⁱ Talia] Pulcherrima scil. qualia habuif-
 se fingitur Atalanta Arcadica, quam perditæ
 amasse dicitur hic Milanion.

^k Atalantes] Atalantis scripti: quidam
 Atalanta. De quâ varia & diversa scribunt
 fabularum scriptores.

^l Fugacis] Cursu velocis,

^m Sustinuisse] Obscœna honestè loqui-
 tur.

ⁿ Succincta] Ut Deam venatricem decet.

^o In flammam] Proverbiali formâ, se
 amore furentem, visis dominæ cruribus, dicit
 accendi.

^p Quos faciat] Puteaneus facies tabella:
 Quidam faciet. Alij quos faciant nostrâ
 moia flabella manu: Sed priorem in voce

flabella non posse corripî arbitratu clarif.
 Heinsius.

^q Fœmineus] A fœmina te, scilicet, pro-
 veniens.

^r Levi] Alij nigro; multi brevi.

^f Pompa] Pompa in his ludis dicebatur
 ordo eorum qui præcedentes Deorum imagi-
 nes circumferebant, itemque clarorum viro-
 rum statuas, quas matronæ carpentis vectæ
 sequebantur, &c.

^t Linguis] Quod ad verba & omina.

^u Animisque] Quod ad cogitationes re-
 fertur.

^x Plausûs] Qui favoris & lætitiæ si-
 gnum est.

^y Aurea] Pulcra.

Prima

Prima loco fertur passis ^a Victoria ^a pennis :

^b Huc ades ; ^c & meus hic fac, Dea, vincat amor.

Plaudite ^d Neptuno, ^e nimium qui creditis undis.

Nil mihi cum pelago : me mea terra ^f capit.

5 Plaudes ^g tuo, miles, Marti : nos odimus arma.

Pax juvat, & mediâ Pace repertus Amor.

Auguribus Phœbus, ^h Phœbe venantibus adsit :

ⁱ Artifices in te verte, Minerva, manus.

^k Ruricolæ ^l Cereri, ^m teneroque ⁿ adsurgite Baccho :

10 ^o Pollucem pugiles, ^p Castora placet eques.

Nos tibi, blanda Venus, ^q puerisque potentibus arcu

Plaudimus. inceptis annue, Diva, meis.

Daque ^r novæ ^r mentem ^t dominæ, patiatur amari.

^u Annuit ; & ^x motu signa secunda dedit.

15 Quod Dea promissit, promittas ipsa rogamus.

^y Pace loquar Veneris : tu Deâ major eris.

I N T E R P R E T A T I O.

Victoria prima transvehitur pennis explici-
tis : huc accede, & persequere, Dea, hic meus
amor vincat. Favere Neptuno, qui nimis
confidit mari. Nihil mihi cum aequore ;
terra mea me tenet. Miles fave tuo Marti ;
nos odio habemus arma. Pax prodest, &
amor inventus pace mediâ. Phœbus faveat
vatis, Phœbe venatoribus : Minerva,
converte in te doctas manus. Agricola hono-

rato Cererem & mollem Bacchum : pugiles
sibi concilient Pollucem : eques Castorem.
Nos tibi favemus Veni suavis, & pueris
arcu praestantibus : Diva fave meis auspi-
ciis ; flecte animum nova Domina, ut se-
nas amari. Assentita est ; & nutu indicia
fecit propitia. Oramus ipsa pollicearis quod
Dea pollicita est. Cum veniâ dicam Vene-
ris, tu eris major Deâ.

N O T A.

^a Victoria] Victorix simulacrum.

^b Pennis] Scilicet propter levitatem &
inconstantiam alata fingi debuit Victoria.

^c Huc ades] Quasi dicat, Mihi amanti
faveas.

^d Et meus] Alij, Atque meus.

^e Neptuno] Deus est, cui in divisione Or-
bis, maris obtigit imperium : Cujus, & in
Circensibus simulacrum ferebatur.

^f Nimium] Tacite, quod aperte alicubi
Horatius, navigandi studium damnat.

^g Capit] Alij, tenet.

^h Tuo] Quem sequeris, & amas ; cuius-
que simulacrum in pompâ vides.

ⁱ Phœbe] Luna, quæ & Diana, est Phœbi
foror, & venationis Dea.

^j Artifices] Plaudant tibi artium in-
ventori, qui illis sunt dediti.

^k Ruricola] Alij agricola.

^l Cereri] Quæ frugum Dea fingitur.

^m Tenero] Qui puer obculus pingitur.

ⁿ Adsurgite] Honoris causâ.

^o Pollucem] Leda ex Jove filium qui pu-
gil fuit insignis, & pugnis gaudens, ut lo-
quitur Horat.

^p Castora] Pollucis fratrem, Tindaro sa-
tum equis gaudentem, ut ait idem Horat.

^q Puerisque] Amoribus, scilicet Veneris co-
mitibus.

^r Nova] Multi habent novam : quod
maximè placet. Neque verò opus fuit Poëtæ
sefe levem apud amicam profiteri, qui in dies
novis amoribus ureretur.

^s Mentem] Animum, voluntatem.

^t Domina] Quidam habent Domina, ut.

^u Annuit] Quod signum est favoris &
benevolentix.

^x Motu] Capitis nutu.

^y Pace loquar] Eiusmodi utimur paren-
thesi, cum aliquem oratio nostra videtur
lædere.

- Per^z tibi tot juro testes pompâque Deorum,
 Te dominam nobis tempus in omne^a peti.
 Sed pendent tibi crura: potes, si forte juvabit,
^b Cancellis^c primos^d inferuisse pedes.
 5 ^e Maxima jam^f vacuo^g Prætor spectacula Circo
^h Quadrijugesⁱ æquo carcere misit equos.
 Cui^k studeas video: vincet cuicumque favebis.
 Quid cupias ipsi scire videntur equi.
 1 ^l Me miserum! metam^m spatioso circuit orbe.
 10 ⁿ Quid facis? ^o admoto proximus axe subit.
 Quid facis, infelix? perdis bona vota puellæ.
 Tende precor validâ lora^p sinistra manu.
 9 Favimus ignavo. ^r sed enim revocate, Quirites;
 Et date^s jactaris undique^t signa togis.

INTERPRETATIO.

Juro tibi per tot arbitros, & pompam Deorum te dominam nobis expeti in omne ævum. Sed crura tibi pendens; potes, si foris proderit immisisse extremos pedes clatri. Jam prætor, Circo inani, emisit equos quadrijuges præcipua spectacula aequalibus carceribus. Video cui faveas: superabit cuicumque studebis. Ipsi equi videntur nosse quid

optes. Me infelicem! circuit metam vasto ambitu. Quid agis? proximus accede rotâ admotâ. Quid agis miser? corrumpis bona vota puella. Attrahere, quæso strenuâ manu habenas sinistras. Studuimus inerti, sed enim, Quirites repetite; & indicia facite undique togis agitatis.

N O T A.

^a Tibi tot] Alij superos: sed potior videatur illa lectio altera.

^a Peti] Alij fore.

^b Cancelli] Cancelli seu clatri dicuntur ligna aut ferramenta in modum retis, aut aliter etiam, compacta, quibus scenæ, tribunalia, &c. clauduntur.

^c Primos] Primas partes.

^d Inferuisse] Imposuisse: sed magis propriè dixit.

^e Maxima] Præcipua: quorum gratiâ alia erant.

^f Vacuo] Antequam verò è carceribus equi emitterentur, omnes opus fuit è Circo decederent, ne currentibus impedimento essent.

^g Prætor] Cujus officium erat ludis etiam præesse. Alij habent præco. Intelligendum est autem Prætoris jussu, tubâ currenti signum datum fuisse.

^h Quadrijuges] Quadrigis verò etiam in his ludis Circeusibus utebantur.

ⁱ Equo carcere] Pro aequalibus carceribus.

^k Studeas] Alij faveas.

^l Me miserum] Dolet Poëta, quòd ille, cui favere puella videbatur, non bene curreret.

^m Spatioso] Id verò in hoc genere certaminis industriæ & laboris fuit, ut proximè metam agitator currum inflecteret, ut ne tamen in eam impingeret.

ⁿ Quid facis?] Verba sunt Poëtæ ad agitatore illum, cui favere puellam cognoverat, quasi voce suâ illum adjuvare posset. Quæ omnia idè à Poëtâ finguntur, ut erga amicam studium & amorem suum declaret.

^o Admoto] Nimiùm intellige; quo rota frangatur.

^p Sinistra] Ut equi qui nimium in dextram partem & ad metam inclinant, ad sinistram reducantur.

^q Favimus] Non sine adulatione, obiter, ut puellæ benevolentiam sibi conciliet, se ei fuisse testatur, cui favere ipsam animadvertat.

^r Sed enim] Corrigit, quod victum confusus erat eum, cui fuisse puellam cognoverat: quasi in ejus gratiam cursum aut certamen iterare oportuerit: Quæ omnia ad puellæ gratiam promerendam comparata sunt.

^s Jactaris] Togarum enim jactatio signum erat revocationis.

^t Signa] Revocationis scil.

- En revocant. at, ne turbet ^u toga mota capillos ,
 In nostros abdas te licet usque sinus.
 Jamque patent ^x iterum ^y referato carcere postes.
^z Evolat admissis ^a discolor agmen equis.
 5 Nunc saltem ^b supera, spatioque ^c insurge patenti.
 Sint mea, sint dominæ fac rata vota meæ.
^d Sunt dominæ rata vota meæ : ^e mea vota supersunt.
 Ille tenet ^f palmam : palma petenda ^g mihi est.
^h Risit, & ⁱ argutis quiddam promisit ocellis.
 10 ^k Hoc satis ^l hîc. alio cætera redde loco.

INTERPRETATIO.

Ecce repetunt : at ne toga agitata confundat crines, licet te abscondas penitus in nostrum gremium. Jamque iterum aperti sunt postes carceribus resolutis. Discolor agmen prorumpit equis incitatis. Nunc saltem vince, & incumbe campo aperto. Fac vota mea

& Domina mea sint firma : Sunt firma vota domina mea : mea vota restant. Ille habet palmam : palma mihi quarendam est. Risit & pollicita est quiddam oculis disertis. Hoc satis hîc : da reliqua alio loco.

NOTA.

^u *Toga*] Romanorum scilicet qui togæ jactatione revocationis signum dabant.

^x *Iterum*] In puellæ gratiam revocatos fuisse aurigantes & certantes Poëta fingit.

^y *Referato*] *Apertis*, ut emittantur equi, carceribus.

^z *Evolat*] Alij *& volat*. Optimus Palatinus *Advolat*. Id est, *Tam velociter currit, ut volare videatur*.

^a *Discolor*] In factiones quatuor diviserant aurigantes coloribus variis Veneto, seu Cæruleo, Prasino seu viridi, Albo, & Rosco per respectum ad anni tempestates, Elementa, aut etiam Deos, pro variâ superstitione distincti : quibus factionibus duas aurati, purpureique panni Domitianus addidit.

^b *Supera*] *Reliquos vince*. Agitatorē cui favebat puella perinde cōpellat Poëta, ac si ille audiret, aut verba sua aliquid ad victoriam conferrent : idque totum in puellæ gratiam.

^c *Insurge*] Profecto mirè expressit : ut Poëtæ contentionem, & equorum currentium conatum cernere videamur. Cæterum notandum est, populum Romanum, imò & Imperatores ipsos eodumque pro eâ factione tuendâ cui addicti fuissent insanivisse, ut inde cædes multæ ortæ fuerint.

^d *Sunt domina*] Victorem videbat eum agitatorē, cui favebat puella.

^e *Mea*] *Quæ sunt, ut mihi in amore meo faveat puella*.

^f *Palmam*] Quæ victoriæ signum.

^g *Mihi*] Quidam *mea*.

^h *Risit*] Puella scilicet, ut Poëtæ votis annuere intelligatur.

ⁱ *Argutis*] Quasi acutè animi affectum declarantibus.

^k *Hoc satis*] Alij *Hac satis*. De puellæ nutu loquitur.

^l *Hîc*] In Circo.

ELEGIA III.

De amica, quæ pejeraverat.

E Sse Deos, ^a i, crede, ^b fidem jurata fefellit :
 Et ^c facies illi, quæ fuit antè, manet.

INTERPRETATIO.

Abi, crede Deos esse : jurata pejeravit ; & vultus qui fuit prius illi permanet.

NOTA.

^a *I crede*] Hanc lectionem ex Putanco, | Horatium lib. 2. Carminum.

& optimo Palatino, ubi legitur *hîc crede*, | ^b *Fidem fefellit*] *Pejeravit*.

multis asseruit clar. Heinsius. Alij habent | ^c *Facies*] Non deformata est, nec ullo modo ob perjurium punita.

Y y ij

- Quàm ^dlongos habuit nondum perjura capillos,
 Tam longos, postquam numina ^eluserit, habet.
 Candida candorem roseo ^fsuffusa rubore
 Antè stetit: ^gniveo lucet in ore rubor.
- 5 Pes erat exiguus: pedis est ^hartissima forma.
 Longa decensque fuit: ⁱlonga decensque manet.
- ^kArgutos habuit, radiant ut sidus, ocellos;
^lPer quos mentita est perfida sæpe mihi.
 Scilicet ^mæternò falsum jurare puellis
- 10 Dî quoque concedunt; formæque ⁿnumen habet.
 Perque suos illam nuper jurasse recordor,
 Perque meos oculos; & ^odolère mei.
 Dicite, Dî; si vos impune ^pfefellerit illa;
 Alterius ^qmeritis cur ego ^rdamna tuli?
- 15 ^rAt non invidiæ vobis ^tCepheia virgo est,
 Pro ^umalè fornosa jussa parente mori.
 Non satis est, quòd vos habui ^xsine pondere testes,
 Et ^ymecum lufos ridet inulta Deos:

INTERPRETATIO.

Perjura gerit tam prolixam comam, postquam fefellerit Deos, quàm habuit prolixam nondum perjura. Antè fuit nivea suffusum habens nitorem rubore roseo, rubor nitet in ore candido. Pes erat parvus; pedis figura est brevissima. Procera fuit & decora, procera & decora permanet. Habuit oculos coruscantes, per quos perfida sæpe mihi est mentita; quasi Sol essent, micant. Nimirum Dî quoque permittunt puellis semper pejerare;

& pulcritudo habet numen. Et memini illam nuper jurasse per suos & meos oculos; & mei doluerunt. Loquimini Dî; si vos illa inulta deceperit, quomobrem ego dispendia passus sum admittis alterius? At virgo Cepheia, coacta obire pro malè pulcrâ matre, non est vobis invidia. Non sufficit, quòd vos habui arbitros nullius momenti, & impunè irridet Deos mecum deceptos:

NOTA.

^d Longos] Nempe etiam ad pulcritudinem faciunt prolixi capilli.
^e Luserit] Alij *lasis*. Luduntur verò & laxantur Dî, quorum numen pejerando continentur.
^f Suffusa] Id est, *suffusum habens candorem*. Græcismus.
^g Niveo] Non minùs rubor in ore candido post perjurium enitescit.
^h Artissima] Alij *aptissima*.
ⁱ Longa decensque] Longa cum decore: quod rarum.
^k Argutos] *Micantes; radiantes*.
^l Per quos] Per oculos suos jurabant etiam puellæ: quod ex Tibullo liquet.
^m Æternò] Alij *æternum, æterni*.
ⁿ Numen habet] *Habet jus & potestatem*; quasi in Diis esset, & Dea, cui Dî ipsi obsequantur.
^o Dolère mei] Quasi ex puellæ perjurio hic dolor proveniret.

^p Fefellerit] *Fefellerat* meliores.
^q Meritis] *Plerique omnes meriti*.
^r Damna] *Oculorum dolorem scilicet*.
^s At non] Ironia est; quasi jam satis magnâ dicat in Deos flagrare invidiam ob Andromedem injustè punitam; ut nihil necesse sit insuper ipsum ob puellæ malè facta torquere.
^t Cepheia] Andromeda est Cephei Æthiopum regis & Cassiopes filia, ob matris superbiam, quæ se Nereides formâ superare gloriabatur, monstro marino, Jovis Ammonis oraculo ad placandas Nereides exposita. Quam tamen liberavit & uxorem duxit Perseus Danaës & Jovis filius.
^u Malè] Quia cum superbâ, in maximum filiae periculum.
^x Sine pondere] Quos amicæ impunè perjurio violare licuit.
^y Mecum ridet] Ambiguitas est ex scopo intelligenda. Non se Deos, sed Amicam se unâ & Deos dicit irridere.

Ut sua per nostram redimat perjuriam poenam,

^a Victimam deceptus decipientis ero?

^a Aut sine re nomen Deus est, frustra que timetur;
Et stultam populos credulitate movet:

5 Aut, si quis Deus est, teneras amat ille puellas;
Et nimium solas omnia posse jubet.

^b Nobis ^c fatifero Mavors accingitur ense;
Nos petit invictam Palladis hasta manu.

Nobis flexibiles curvantur Apollinis arcus:

10 In nos alta Jovis dextera fulmen habet.

Formosas superi metuunt offendere laesi:

Atque ultrò, quæ se non timere, timent.

Et quisquam pia thura focis imponere ^d curat?

Certe ^e plus animi debet inesse viris.

15 Jupiter igne suo lucos ^f jaculatur & arces.

Missaque perjuras tela ferire vetat.

^g Tot meruere ^h peti. ⁱ Semele miserabilis ^k arsit:

^l Officio est illi ^m poena reperta suo:

I N T E R P R E T A T I O.

ut exsolvat perjuriam per nostrum supplicium, ego delusus ero victima deludentis? Aut Deus est nomen sine re, & in cassum reformidatur; & percellit populos ineptam credulitate: aut si quis est Deus, ille diligit molles puellas; & imperat solas nimis posse omnia. Mars armatur gladio letifero contra nos: hasta Palladis nos appetit manu insuperabili. In nos tenduntur arcus lentis Apollinis: manus excelsa Jovis habet ful-

men in nos. Dij offensi verentur ladere pulcras: & sponte metuunt quæ se non metuerunt. Et quisquam sit sollicitus immittere aris pia thura? Profecto plus debet esse stomachi viris. Jupiter ferit suo fulmine lucos & arces: & prohibet tela immissa tangere perjuras. Tot digna sunt tangi. Semele flebilis flagravìt: illi supplicium inventum est suo merito.

N O T A.

^a Victimam] Id est, Insons ego & deceptus, cur in decipientis & sentis gratiam poenas feram.

^a Aut] Vides, Lector, quàm iniquè aliis nimium licere queratur, qui sibi omnia etiam in Deos licere putat. Sed, de more fit: queruntur potissimum de aliorum injuriâ qui sunt maximè injurij. Queri verò potuerit Naso de deorum colluvie reverè stultorum terculamento: Sed de vero, solo immortalis Deo quid sentire, & quomodo de eo loqui debeamus, Christus Deus & Spiritus docuerunt.

^b Nobis] In nos viros: ut puellis & Mars & omnes Dij parcant.

^c Fatifero] Latifero, mortifero.

^d Curat] Optimus Palatinus curat? Sed & illa optima lectio.

^e Plus animi] Quàm ut pusillanimitis & injussis ejusmodi diis, nequidem hominibus, sacra faciant, supple.

^f Jaculatur] Cum lucis & factis arcibus parcere deberet. Jovem accusat.

^g Tot] Puellæ scil.

^h Peti] Jovis fulminis scil.

ⁱ Semele] Cadmi Thebarum regis fuit filia; ex quâ Jupiter Bacchum suscepit. Quam fabulam postea in Metamorphosi videbimus.

^k Arsit] Quippe quæ Jovem in amplexus suos, quomodo cum Junone legitimâ uxore solitus erat, illius dolo venientem tolerare non potuit.

^l Officio] Quæ Jovi obsecuta est, & ejus passa est concubitus.

^m Poena] Quia arsit. Jovem Deosque injustitiæ arguit.

Y y iij;

- At si venturo se subduxisset amanti,
ⁿ Non ° pater in ^p Baccho matris haberet onus.
 Quid queror, & ^q totī facio convitia ^r cælo?
 Dī quoque habent ^r oculos: Dī quoque pectus habent.
 5 Si Deus ipse forem; numen ^t sine fraude liceret
 Fœmina mendaci falleret ore meum.
^u Ipse ego jurarem verum ^x jurare puellas;
 Et non de tetricis dicerer esse ^y Deus.
 Tu tamen illorum moderatius utere ^z dono:
 10 Aut oculis certè parce, puella, meis.

INTERPRETATIO.

At si se surripuisset amanti accessuro, pater non haberet in Baccho ferendo matris onus. Quamobrem queror & probra objicio omnibus Diis? Dij quoque habent oculos; Dij quoque cor habent. Si ipse essem Deus; concessum esset, puella deluderet impunè falso ore meum numen. Ipse ego jurarem puellas verum jurare; & non dicerer esse Deum de truculentis. Tu tamen puella parcius utere beneficio illorum: aut ceritè ignosce meis oculis.

NOTÆ.

ⁿ Non haberet] Id est, Extincta non esset Semele, si Jovi repugnasset. Deos pergit injustitiæ accusare.
^o Pater] Jupiter scilicet, qui Bacchum, ex utero matris adhuc immaturum, formoti suo insuit: unde bimater & Dithyrambos quod per duas portas transierit, dictus est.
^p Baccho] Ferendo scilicet.
^q Toti] Alij toto.
^r Cælo] Pro Diis, qui cælum incolunt.
^s Oculis] Quibus ad amandū pelliciantur.
^t Sine fraude] Impune.
^u Ipse ego] Se etiam dicit, si Deus esset, puellarum perjurium perjurio excusaturum.
^x Jurare] Alij jurasse.
^y Deus] Alij Deis.
^z Dono] Quo impune pejerare potes, scilicet.

ELEGIA IV.

Ad virum servantem conjugem.

- D**Ure vir, imposito teneræ custode puellæ,
^a Nil agis. ingenio quæque tuenda suo.
 Si qua ^b metu demtō casta est; ea denique casta est:
 Quæ, quia non liceat, non facit; illa facit.
 5 Ut jam servaris bene corpus; ^c adultera mens est:
 Nec custodiri, ni velit, illa potest.

INTERPRETATIO.

VIr save, perdis operam custode addito molli puella. Unaquaque custodienda est suâ indole. Si aliqua pudica est remoto timore; ea tandem est pudica. Quæ nanq-

NOTÆ.

^a Nil agis] Frustra laboras; qui animum servare non possis.
^b Metu demtō] Cum sine mali metu peccas, quia non datur, illa facit. Tametsi bene corpus custodiveris; animus est impurus: nec ille potest servari nisi assensuatur.
^c Adultera] Nihil mirum igitur, Christi, si à suis puram mentem desiderat.

Nec mentem servare potes, licet omnia ^d claudas.

Omnibus ^e occlusis intus adulter erit.

Cui peccare licet, peccat minùs. ipsa potestas

^f Semina ^g nequitiae languidiora facit.

5 Desine (crede mihi) vitia irritare vetando :

Obsequio ^h vincas aptius ⁱ illa tuo.

Vidi ego nuper equum, contra sua ^k vincla tenacem ;

Ore reluctanti ^l fulminis ire modo.

Constitit, ut primum concessas sensit habenas ,

10 Frænâque in ^m effusâ laxa jacere jubâ.

NITIMUR IN VETITUM SEMPER , CUPIMUSQUE NEGATA.

Sic interdictis imminet ⁿ æger aquis.

Centum fronte oculos, ^o centum cervice gerebat

^p Argus : & hos unus sæpe ^q fefellit Amor.

15 In ^r thalamum Danaë ^s saxo ferroque ^t perennem

Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.

^u Penelope mansit, quamvis custode carebat ,

Inter tot juvenes intemerata procos.

Quidquid servatur, cupimus magis : ipsaque furem

20 Cura ^x vocat. pauci, quod sinit alter, amant.

INTERPRETATIO.

Nec potes custodire animum, quamvis omnia obseres. Omnibus obseratis adulter eris intus. Cui concessum est delinquere minùs delinquit : ipsa licentia remissiora reddit semina lascivia. Omiste, crede mihi, instigare pravitatem prohibendo : aptius illam excindas obsequio tuo. Ego nuper vidi equum firmum adversus suas habenas, ore renitente, currere more fulminis. Cursum inhibui, cum primum sensit lora admissa, & habenas fluentes sedere in sparsâ jubâ. TENDIMUS SEMPER IN

EA QUÆ PROHIBITA SUNT, ET EXPETIMUS QUÆ NON SUNT CONCESSA. Sic agrotus inhiat aquis prohibitis. Argus habebat centum oculos in fronte, centum in cervice ; & sæpe unus amor hos decepit. Danaë qua fuerat virgo immissa in cubiculum invidium saxo & ferro, erat mater. Penelope, quamvis incustodita perstitit incorrupta inter tot juvenes procos. Quidquid custoditur, magis desideramus : & ipsa custodia accersit furem : pauci amant quod alter concedit.

N O T A.

^d *Claudas*] Alij *serves*.

^e *Occlusis*] Alij *exclusis*.

^f *Semina*] Optimè vim insitam seminis nomine expressit.

^g *Nequitia*] *Lascivia*.

^h *Vincas*] Alij *vinces*.

ⁱ *Illâ*] Alij *ipse*.

^k *Vincla*] Alij *frena*.

^l *Fulminis modo*] *Velocissimè*.

^m *Effusâ*] Alij *effusis* *jubis*.

ⁿ *Æger*] *Hydropicus* : qui semper aquam morbi causam appetit.

^o *Centum*] *Plurimos*. Nam alibi Poëta centum tantum circum caput tribuit.

^p *Argus*] Cui Ius pellicis in vaccam mu-

tatæ Juno curam commiserat. De quo antea.

^q *Fefellit*] Quasi cum Io Jovem dicat concubuisse postquam Argo custodienda tradita est.

^r *Thalamum*] Alij *thalamo perenni*.

^s *Saxo*] Scribit Pausanias in Corinthiacis, subterraneum fuisse conditorium, ibique thalamum ex ære.

^t *Perennem*] *Invidium*, & perpetuo cinctum.

^u *Penelope*] Tutius esse puellam incustoditam relinquere pergit exemplo comprobare.

^x *Vocat*] Alij *facit*.

- Nec facie placet illa suâ, sed amore mariti.
 Nescio quid, quod te ceperit, esse putant.
 7 Non proba sit, quam vir servat, sed adultera; ^z cara est.
 Ipse ^a timor pretium corpore majus habet.
 5 Indignere licet; juvat inconcessa voluptas.
 Sola placet; ^b Timeo, dicere si qua potest.
 Nec tamen ingenuam jus est servare puellam.
 Hic metus externæ corpora gentis ^c agat.
^d Scilicet ut possit custos, Ego, dicere, ^e feci,
 10 In ^f laudem servi & casta sit illa tui.
 Rusticus est nimium, quem lædit adultera conjux;
 Et notos ^h mores non satis Urbis habet:
 In qua ⁱ Martigenæ non sunt sine ^k crimine nati
 Romulus ^l Iliades Iliadésque Remus.
 15 ^m Quò tibi formosam, si non nisi casta placebat?
 Non possunt ullis ⁿ ista ^o coire modis.
 Si sapi, indulge dominæ; vultusque severos
 Exue: ^p nec rigidi jura tuere viri.

INTERPRETATIO.

Neque illa aridet suâ pulcritudine, sed amore mariti. Nescio quid esse arbitrantur quod te delinierit. Non sit pudica quam vir custodit, sed adultera; grata est. Ipse metus habet laudem majorem corpore. Licet succensens; gaudia denegata grata sunt. Si aliqua potest dicere, Metuo, sola grata est. Nec tamen licet custodire puellam liberam. Hic timor sollicitet corpora nationis peregrina. Nempè ut custos possis dicere, Ego feci, illa

sit pudica in gloriam tui servi. Nimium difficilis est quem uxor adultera offendit; & non satis habet perspectos mores Urbis; in qua Romulus Iliades & Remus Iliades Martigena non sunt nati sine flagitio. Quorsum tibi pulcrâ cupivisti, si non nisi pudica arridebas? Ista nullo modo possunt cohabere. Si sapi, da veniam Domina; & frontem savam deponere; nec utere potestate viri asperi.

NOTÆ.

^y Non proba sit] Id est, Pone probam non esse.

^z Cara est] Quia servatur, scilicet.

^a Timor] Id est, Mariti timore magis quam corporis pulcritudine censetur & puella cara est.

^b Timeo] Mariti scilicet aut alicujus minus, &c.

^c Agat] Vexet.

^d Scilicet] Irrisio est maritorum, qui ut uxores custodiant, servis eas obtrudunt.

^e Feci] Domini uxorem vitia vi.

^f Laudem] Qui stulto marito imposuerit.

^g Casta sit] Quantum ad mariti curas attinet scilicet.

^h Mores] Egregios verò mores! Atqui non alij magis animi & corporis interitum

possunt accelerare: Neque adeò aliud credo peccatum nos magis à Deo separare quam libidinem. Pestis ea est periculosissima: quamque sine maximâ curâ, & peculiari Dei dono, vix ac ne vix quidem quisquam effugiat.

ⁱ Martigena] Marta geniti. Hoc dicit per respectum ad Remum & Romulum Martem & Iliâ Numitoris filiâ ortos.

^k Crimine] Maximo quidem; cum Vestalis fuerit Iliâ, cui virum attingere nefas.

^l Iliades] Iliâ genitum.

^m Quo] Alij Quid tibi formosa; formosa tibi.

ⁿ Ista] Forma & Castitas.

^o Coire] Simul esse.

^p Nec tuere jura] Ne sis severus.

Et

Et cole, quos dederit (multos dabit) uxor amicos.

Gratia sic ⁹ minimo magna labore venit.

Sic poteris juvenum convivia semper inire:

Et, quæ non dederis, multa videre domi.

I N T E R P R E T A T I O.

Et observa amicos quos uxor praberis (multos prabet.) Sic magna gratia conciliatur minimâ operâ. Sic poteris semper *adesse epulis juvenum; & aspicere domi multa quæ non praberis.*

N O T A.

⁹ *Minimo magna*] Lepidissima antithesis.

E L E G I A V.

Somnium. Elegia quæ ex MSS. huc revocata est.

Nox erat; & somnus ^a lassos ^b summisit ocellos.

^c Terruerunt animum talia visa meum.

Colle sub ^d aprico ^e celeberrimus ilice lucus

Stabat; & in ramis multa latebat avis.

^f Area gramineo suberat viridissima prato,

^g Uvida de guttis lene sonantis aquæ.

Ipse sub arboreis vitabam frondibus æstum:

Fronde sub arborea sed tamen ^h æstus erat.

Ecce, petens variis immistas floribus herbas,

ⁱ Constitit ante oculos candida vacca meos.

Candidior nivibus, tunc cum cecidere recentes;

In liquidas nondum quas mora vertit aquas.

Candidior, quod adhuc spumis stridentibus albet,

Et modo siccata, lacte, ⁱ relinquit ovem.

I N T E R P R E T A T I O.

Nox erat, & somnus clausit defessos | sub foliis arboreis. Ecce vacca alba quarano
oculos. Talia somnia perculerunt | gramina implicata diversis floribus substitis
mentem meam. Lucus densissimus ilice erat | ante oculos meos. Splendidior erat nivibus,
sub aprico colle; & plurima avis sedebat | tunc cum nova sparsa sunt, quas tempus
in frondibus. Campus suberat viridissimus | nondum mutavit in aquas fluidas. Splen-
prato herbofo, humidus ex guttis aqua leni- | didior lacte, quod adhuc albet spumis cre-
ter strepentis. Ipse fugiebam calorem sub | pitantibus, & modo deseruit ovem mut-
frondibus arboreis: sed tamen ardor erat | clam.

N O T A.

^a *Lassos*] Alij *lappos*.

^b *Summisit*] *Clausit*.

^c *Terruerunt*] Alij *terruerant*.

^d *Aprico*] *Soli exposto*: adeoque flori-
bus, aliisque rebus amœnissimo.

^e *Celeberrimus*] *Frequentia celebratus*.

^f *Area*] *Campus*; *Planities*.

^g *Uvida*] Alij *humida*.

^h *Æstus*] *Ex ferventibus cogitationibus*,
& phantasiæ illusionibus.

ⁱ *Relinquit*] *Reliquit* aliq.

Z z

- Taurus erat comes huic, ^k feliciter ille maritus :
 Cúmque suâ ^l teneram conjugē preffit humum.
 Dum jacet, & lentè revocatas ruminat herbas,
 Atque iterum pasto pascitur ante cibo ;
 5 Visus erat, somno vires adimente, ^m ferenti
 Cornigerum ⁿ terræ deposuisse caput.
 Huc levibus cornix pennis delapsa per auras
 Venit ; & in viridi garrula sedit humo.
 Terque bovis ^o nivæ ^p petulanti pectora rostro
 10 Fodit ; & albentes ^q abstulit ore ^r jubas.
 Illa locum taurumque ^r diu cunctata relinquit.
 Sed niger in vaccæ pectore ^r livor erat.
 Utque procul vidit carpentes pabula tauros ;
 (Carpebant tauri pabula læta procul)
 15 Illuc se rapuit , gregibusque immiscuit illis ;
 Et petiit herbæ ^u fertilioris ^x humum.
 Dic, age, nocturnæ, quicunque es, imaginis augur,
 Si quid habent veri visa quid ista ferant.
 7 Sic ego : nocturnæ sic dixit imaginis augur,
 20 ^z Expendens animo singula visa suo :

INTERPRETATIO.

Taurus erat huic comes, ille feliciter maritus ; & in terram se demisit cum suâ molli compare. Dum recubat, & ruminat herbas paulatim retractas, atque iterum pascitur escâ ante depastâ ; visus erat, somno vires subtrahente, demisisse caput cornigerum in terrâ feraci. Huc accessit cornix devoluta per aërem pennis levibus ; & loquax quievit in terra virente. Et ter impetiit pectus vaccæ candida ore pervicaci ; & abripuit rostro pilos albos. Illa diu commo-

rata locum & taurum destituit. Sed ater livor erat in pectore juvencæ. Et ut procul aspexit tauros pascentes ; (tauri procul pascebant pabula luxuriantia ;) illuc accurrens, & se immisit illis armenis ; & petiit terram graminis fecundioris. Dic, age, quisquis es interpres nocturni simulacri, (si quid habent veri) quid ista somnia portentant. Sic ego : sic locutus est interpres somnij nocturni, singula quaque ostenta mente sua revolvens.

NOTÆ.

^k *Felicioer*] Qui candidissimam conjugem haberet.

^l *Teneram*] Propter herbas.

^m *Ferenti*] Alij *ferendi*.

ⁿ *Terrâ*] Duo *terrâ*.

^o *Nivæ*] Per istum colorem amicæ simplicitas & candor intelligitur.

^p *Petulanti*] Hinc lenæ procacitatem maximam cognoscas.

^q *Abstulit*] Adcòque & probitatem, quanquam non sine labore.

^r *Jubas*] Propriè longiores pili dicuntur jubæ, qui quorundam animalium, equeorum puta, colla vestiunt.

^r *Diu cunctata*] Quo diu reluctatam fuisse puellam intelligitur.

^r *Livor*] Propriè macula est subnigra ex percussione facta. Sed etiam pro invidiâ sumitur : ut ex vetulæ, quam per cornicem cognoscas, pernicioso suafu, Poëtæ gaudia invidisse puellam intelligatur.

^u *Fertilioris*] Largioribus quàm à se darentur muneribus corruptam puellam demonstrat.

^x *Humum*] Alij *opem*.

⁷ *Sic ego*] *Loquutus sum*, supple ; verbaque feci ad augurem.

^z *Expendens*] Alij *Exponens*, *Expediens* ; Duo *Extendens* ; Unus *Attendens* ; Alius *Excedens* ; Alius *Excitans*. Vulgati quidam, non malè, *Excudens*.

Quem tu mobilibus foliis vitare ^a volebas,
 Sed malè vitabas, astus amoris erat.
 Vacca puella tua est. aptus color ille puella.
 Tu vir, & in vaccâ compare taurus eras.
 5 Pectora ^b quod rostro cornix fodiebat acuto;
 Ingenium domina ^c lena ^d movebit anus.
 Quod cunctata diu taurum ^e sua vacca reliquit;
 Frigidus in viduo ^f destituere toro.
 Livor, & adverso macula sub pectore nigra;
 10 Pectus adulterij labe carere negant.
 Dixerat interpres. gelido mihi ^g sanguis ab ore
 Fugit; & ante oculos nox stetit alta meos.

INTERPRETATIO.

Ardor quem tu quærebas effugere frondibus
 flexilibus, sed malè effugiebas, erat ardor
 amoris. Vacca puella tua est: ille color ido-
 neus puellæ. Tu vir, eras, & taurus in vacca
 conjuge. Quod cornix percellerat pectus
 ore adunco: anus lena sollicitabit animum
 dominæ. Quod sua vacca diu morata desti-

tuit taurum; relinquëris solus in lecto dem-
 lieto. Livor & labe atra sub pectore oppo-
 sito negat pectus carere turpitudine adulte-
 rij. Absolverat Augur: sanguis mihi recess-
 sit à facie frigida; & caligo oborsa est meis
 oculis.

NOTA.

^a Volebas] Poëtam compellat Augur.	^e Sua] Tauri nempe.
^b Quod rostro] Quasi dicat, Quod ad som- nij tui partem illam quâ vidisti, &c.	^f Destituere] Relinquëris.
^c Lena] Alij lena.	^g Sanguis] Nimij timoris & doloris in- dicium.
^d Movebit] Pervertet; A te alienabit.	

ELEGIA VI.

Ad amnem, dum iter faceret ad amicam.

AMnis, arundinibus limosas ^b obsite ripas,
^c Ad dominam propero; siste parumper aquas.
 Nec tibi sunt pontes, nec quæ sine remigis ictu
 Concava ^d trajecto cymba rudente vehat.

INTERPRETATIO.

AMnis, circumstas habens ripas lutu-
 lentas cannis, festino ad dominam;
 retine parumper aquas. Nec tibi sunt pon-
 tes, nec navicula conearum qua transve-
 hat absque percussu remigis, fune trans-
 aeto.

NOTA.

^a Amnis] Torrens potius erat: sed ho- nesto nomine utitur.	gans videatur causam petitioni præponit.
^b Obsite ripas] Obsitas habens ripas. Græ- cismus.	^d Trajecto] Trans flumen iacto. Quem fune trajiciendi morem multis in locis ho- dicque conspiciamus.
^c Ad dominam] Ne primâ fronte arro-	

- Parvus eras, memini ; nec te transire ^e refugi :
 Summâque vix talos contigit unda meos.
 Nunc ruis ^f adposito nivibus de monte solutis,
 Et turpi ^g crassas ^h gurgite volvis aquas.
 5 ⁱ Quid properasse juvat ? quid ^k parca dedisse quieti
 Tempora ? quid ^l nocti conseruisse diem ?
 Si tamen hîc standum ; si non datur artibus ullis.
 Ulterior nostro ripa premenda ^m pedi ?
 Nunc ego, quas habuit pennas ⁿ Danaëus heros ,
 10 Terribili densum cum tulit ^o angue ^p caput ;
 Nunc opto ^q currum ; de quo ^r Cerealia primum
 Semina venerunt in ^r rude missa solum.
 Prodigiola loquor veterum mendacia vaturn.
 Nec tulit hæc, ^r nec fert, nec feret ulla dies.
 15 Tu potiùs, ripis ^s effusè capacibus amnis ,
 * (Sic æternus eas) ^y labere fine tuo.

INTERPRETATIO.

Parvus eras, recorder ; nec metui te transgredi ; & vix suprema aqua tinxit meos talos. Nunc cum impetu curvis nivibus liquefactis de monte vicino, & devolvitis ob-sceno alveo aquas turbidas. Quid prodest festinasse ? Quid præbuisse exigua spatia somno ? Quid conjunxisse diem nocti ; si tamen hic subsistendum ; si nullo artificio ripa ulterior conceditur calcanda nostro pedi ?

Nunc ego expeto alas quas heros Danaëus habuit, cum abstulit caput spissum serpente formidabili ; nunc expeto currum ; de quo semina Cerealia primum in incultam terram sparsa provenerunt. Portentosa refero signa antiquorum Poëtarum. Nec ulla alas hac vidit, nec videt, nec videbit. Tu potiùs amnis evagate vastas ripas, (sic perennis suas) sive inter tuos terminos.

NOTÆ.

- ^e Refugi] Recusavi.
^f Adpositio] Alij oppositio.
^g Crassas] Propter admixtum limum.
^h Gurgite] Profundo alveo.
ⁱ Quid proper.] Quasi dicat, Nihil mihi prodest ante lucem surrexisse.
^k Parca] Alij parva ; pauca.
^l Nocti conseruisse] Junxisse. Ille verò nocti diem connectere videtur, qui ex nocte diem facit, aut nocte, quod die fieri solet, exequitur.
^m Pedi ?] Pendet sensus ex interrogacione præcedenti.
ⁿ Danaëus] Perseus Jovis & Danaë filius qui Andromeden liberavit : de quo antea.
^o Angue] Pro anguibus ; qui ex Medusæ trinitibus, Palladis irâ facti sunt.
^p Caput] Medusæ caput intelligit ; ad cuius visum omnes in lapides vertebantur ;

- quod, Mercurij talaribus, ense falcato, itemque Minervæ crystallino scuto instructus Perseus, abscidit.
^q Currum] Quo, ab alatis draconibus per aëra tracto, Triptolemus, qui primus in Græcia frumenti usum, & agriculturam docuit, olim, ut fabulæ tradunt, vectus est.
^r Cerealia] Id est, fruges ; quarum Ceres dea dicitur.
^r Rude] Incultum, quod aratrum antea non lenierat.
^s Nec fert] Alij plurimi unquam.
^u Effuse] Qui ripas tuas transgressus es.
^x Sic æternus eas] Siccantur ut plurimum æstate ejusmodi rivuli : Adeoque huic perennes aquas exoptat Poëta, si jam sibi viam faciat.
^y Labere fine tuo] Ne exundēs, aut aquam extra alveum solitum effundas.

- ^a Non eris invidiæ, ^a torrens (mihi crede), ferendæ ;
 Si dicar per te fortè retentus amans.
 Flumina deberent juvenes in amore juvare :
 Flumina senferunt ipsa , quid esset amor.
^b Inachus in ^c Melie Bithynide ^d pallidus isse
 Dicitur, & gelidis ^e incaluisse vadis.
^f Nondum Troja fuit & lustris obfessa duobus,
 Cùm rapuit vultus, ^h Xanthe, ⁱ Neæra tuos.
 Quid? non ^k Alpheon diversis currere terris
 10 Virginis ^l Arcadiæ certus adegit amor?
 Te quoque promissam Xantho, ^m Penée, ⁿ Creüsam
^o Phthiotum terris occuluisse ferunt.
 Quid referam ^p Asopon, quem cepit ^q Martia ^r Thebe ;
 Natarum Thebe quinque futura parens?

INTERPRETATIO.

Non eris par invidia exhaurienda (mihi crede) torrens ; si fortè amator perhibear per te repressus. Flumina deberent opem ferre adolescentibus in amore : ipsi fluviij sunt experti quid esset amor. Inachus perhibetur fluxisse pallidus in Melie Bithynide , & arsisse in vadis frigidis. Nondum Troja fuit oppugnata decem annis , cum Neæra deti-

nuis tuos oculos , ô Xanthe. Quid ? Vehemens amor puella Arcadia non subegit Alpheon fluere terris distitis ? Aiunt etiam te Penée abdidisse terris Phthiotum Creüsam desponsatam Xantho. Quid referam Asopon , quem Thebe Martia , Thebe futura mater quinque filiarum , ad amandum pellexit ?

NOTÆ.

- ^a Non eris] Non par eris ferenda invidiæ.
^a Torrens] Flumen est ex aquis pluvialibus & nivalibus.
^b Inachus] Fluvius Achaïæ , qui tractum fecat Argolicum.
^c Melie] Nympha fuit , ex qua Amycum Bebryciæ seu Bithyniæ in Asiâ regem Neptunus suscepit.
^d Pallidus] Quo colore indicatur Amor.
^e Incaluisse] Amore scilicet.
^f Nondum] Id est , Deleta non erat Troia.
^g Lustris] Latinis lustrum spatium est quinque annorum : idem quod Græcis Olympias.
^h Xanthe] Rivulus fuit in agro Trojanò.
ⁱ Neæra] Nomen est nymphæ , quam amavit Xanthus.
^k Alpheon] Fuit Alpheus , Elidis , in Peloponneso fluvijs : quem per subterraneos meatus Arethusam in Siciliam persequuntur.

- fabulati sunt Poëtæ. Quâ de re postea in Metam.
^l Arcadia] Quæ in Arcadiâ vixit , Peloponnesi parte. Fuit verò ea Arethusa , Dianæ comes , quam cùm Alpheus persequeretur in ejus nominis fontem Diana transmutavit.
^m Penée] Fluvius est Thessaliæ inter montes Ossa & Olympum.
ⁿ Creüsam] Ex quâ Naïde & Peneo Hypseum Lapitharum regem ortum scribit Pindarus. Alij tamen habent Nearam.
^o Phthiotum] Populi fuerunt Thessaliæ , ad Penei amnis dextrum latus , Phthiotiæ regionis incolæ. Plerique codices habent Phthiadum : cujus loco Phthiadum , à Phthiâ urbe legendum censebat Dominicus : clar. Heinſius Phthiada sub terris , &c.
^p Asopon] Fluvius est , juxta Thebas Bœotias.
^q Martia] Ex quâ Evannen Mars suscepit : nisi fortè bellicosam fuisse credas.
^r Thebe] Metopen vocavit Pindarus : sed alios secutus est auctores Poëta noster.

Z z. iij,

- Cornua si tua nunc ubi sint, ^c Acheloë, requiram;
 Herculis iratâ ^c fracta quærere manu.
 Nec tanti ^u Calydon, nec tota Ætolia ^x tanti;
 Una tamen tanti Deïanira fuit.
 5 Ille fluens ^y dives ^z septena per ostia Nilus,
 Qui ^a patriam tantæ tam benè celat aquæ,
 Fertur in Evadne collectam ^b Asopide flammam
 Vincere gurgitibus non potuisse suis.
 Siccus ut amplecti ^c Salmonida posset ^d Enipeus;
 10 Cedere iussit aquam: iussa recessit aqua.
 Nec te ^e prætereo, qui per cava saxa ^f volutans
^g Tiburis ^h Argêi ⁱ pomifer arva rigas:
^k Ilia cui placuit, quamvis erat ^l horrida cultu,
 Ungue notata comas, ungue ^m notata genas.

INTERPRETATIO.

Si petam, Acheloë, ubi nunc sint tua cornua;
 quæris elisa fuisse manu iratâ Herculis.
 Nec tanti Calydon, nec tota Ætolia fuit
 tanti; una tamen Deïanira fuit tanti. Ille
 opulentus Nilus decurrens per septem alveos,
 qui tam benè occultat patriam tanta aqua,
 dicitur non potuisse superare suis aquis ar-

dorem coactum in Evadne Asopide. Aridus
 Enipeus, ut posset complecti Salmonida, im-
 peravit aquâ recedere; aqua coacta recessit.
 Nec te omitto, qui pomifer fluens per exca-
 vatas rupes irrigas agros Tiburis Argei; cui
 Ilia placuit, quamvis erat deformis ornata,
 signata capillis ungue, signata genas ungue.

NOTÆ.

^c Acheloë] Fluvius est, è Pindo fluens,
 Acarnaniani ab Ætoliâ dirivens.

^e Fracta] Cum ille pariter cum Hercule
 Dejaniram sibi uxorem peteret, ut antea vi-
 dimus, variasque formas indueret, tandem
 Taurus factus alterum sibi ab Hercule sensit
 cornu ademtum: qua re cedere coactus est.
 Quam fabulam postea in Metam. fusiùs pro-
 sequemur.

^u Calydon] Ætoliæ juxta Corinthiacum
 finem civitas, ubi Oeneus regnavit, Dejanira
 pater.

^x Tanti] Ut pro eâ Hercules & Ache-
 lous pugnarent.

^y Dives] Quia Ægyptum suis exunda-
 tionibus, terram quasi stercoreans, ditat.

^z Septena] Totidem verò præcipua, qui-
 bus mare subit numerantur: quanquam plu-
 ra sunt.

^a Patriam] Hoc dicit, quia nesciverunt
 veteres fontes Nili, quos hodie tamen ex
 quibusdam lacubus, aut ex Lunæ montibus
 in Africâ repetunt Geographi.

^b Asopide] Patronymicum est à matris
 marito Asopo, de quo supra.

^c Salmonida] Tyro est Salmonei filia,
 qui in Pisanâ regione regnasse dicitur. Hanc
 Neptunus etiam in Enipei formam versus

compressisse dicitur: unde Pelias & Neleus
 nati sunt.

^d Enipeus] Duo sunt fluvij ejus nominis,
 alter in Elide, alter in Thessaliâ.

^e Prætereo] Alij præteream.

^f Volutans] Alij volutus.

^g Tiburis] Est Tibur oppidum in con-
 spectu Romæ, ad Septentrionem: quod præ-
 terfluit fluvius Anio, de quo hic agitur.

^h Argêi] Quod oppidum tres fratres Ti-
 burtus, Catillus, & Coras, Argivi condide-
 runt.

ⁱ Pomifer] Hæc est & Anienis, & Tibu-
 ris laus frequens apud Poëtas: quanquam
 nonnulli habent *spumifer*.

^k Ilia] De hac Numitoris filiâ fabulæ
 plurimæ; dicuntque alij Tiberi eam nupsisse.
 In eum verò amicum Amulij patrui jussu
 præcipitata fuit. Quanquam scribit Acron
 illam mortuam ad Anienis fluvij ripam se-
 pulchram fuisse; abundantèque aquis alveo, ci-
 neres ejus in Tiberim dejectos; unde locus
 datus fabulæ.

^l Horrida] Quæ faciem etiam præ nimio
 dolore sibi dilaceraverat. Habentque non-
 nulli codices *Horrida vulva*.

^m Notata comas] Pro notatas habens co-
 mas. Græcismus.

- Ilia, gemens ^a patruique nefas ^o delictaque Martis ,
Errabat nudo per loca sola pede.
Hanc amnis rapidis ^p animosus vidit ab undis :
^q Raucaque de mediis ^r sustulit ora vadis :
5 Atque ^r ita, *Quid nostras*, inquit, *terris anxia ripas*,
Ilia ab ^c Idæo ^u Laomedonte genui ?
Quò cultui abiere tui ? quid sola vagaris ?
^x *Vitta nec evinctas impedis ? alba comas ?*
Quid fies, & madidos lacrymis corrumpis ocellos ?
10 *Pectoraque insanâ ^z plangis aperta manu ?*
Ille habet & silices, & ^a virum in pectore ferrum ,
Qui tenero lacrymas ^b lentus in ore videt.
Ilia, pone metus ; tibi regia nostra patebit :
Teque colent amnes. Ilia, pone metus.
15 *Tu centum, aut plures, inter dominabere Nymphas :*
Nam centum, aut plures flumina nostra tenent.
Ne me sperne, precor, tantum, ^c Trojana propago :
Munera promissis uberiora feres.

INTERPRETATIO.

Ilia lugens & scelus patrui, & flagitia Martis, vagabatur per loca deserta pede nudo. Vehemens fluvius hanc aspexit ab undis precipitiibus ; & erexit ora rauca de mediis gurgitibus : atque ita, Quamobrem, inquit, sollicita premis nostras ripas, Ilia progenies ab Idæo Laomedonte ? Quònam defluerunt tui ornatus ? Quamobrem sola erras ? Nec vitta alba implicat capillos astrictos ? Cur luges, & perdis ocellos humidos lacrymis ? Et percutis pectora nuda

manu insanâ ? Ille habet & saxa, & ferrum rigidum in pectore, qui segnis cernit lacrymas in molli ore. Ilia mitte timores ; nostrum palatium tibi apertum erit : & fluvij te suspicient. Ilia mitte timores. Tu imperium tenebis inter centum aut plures Nymphas : nam flumina nostra habent centum aut plures. Tantum ne me contemne, oro Trojana progenies : consequeris dona majora promissis.

NOTÆ.

- ^a *Patrui*] Amulij scilicet qui pulso Numitore fratre, ejusque omni masculâ prole deletâ, Iliam neptim, ut nullum pariendi locum relinqueret, Vestalem virginem fecit.
^o *Delicta Martis*] Qui Vestalem stupro maculavit: ex quo nati Remus Ronulufque.
^p *Animosus*] Præceps verò Anio ex montibus aquas suas volvit.
^q *Rauca*] Ob fluminis per saxa ruentis strepitum.
^r *Sustulit ora*] Caput undis extulit.
^s *Ita*] Loquutus est scilicet.
^u *Idæo*] Trojano: ab Idâ Phrygiæ monte.
^u *Laomedonte*] Fuit Laomedon Priami

- Trojanorum regis pater: unde natales suos Rhea seu Ilia repetebat.
^x *Vitta*] Quâ capillos cingere solebant Vestales.
^y *Alba*] Candoris, pudicitie, & innocentie indicium.
^z *Plangis*] *Tundis* alij: quod perinde est.
^a *Virum*] Alij *durum*.
^b *Lentus*] Optimè ex Putreaneo restituit clar.Hesius, cum vulgò *latus* legeretur. *Lentus*, id est, sine misericordia acuto sensu.
^c *Trojana*] Alij *Romana*: ut ex eâ Romanos propagatos intelligas.

- ^d Dixerat. illa ^e oculos in humum dejecta modestos
 Spargebat ^f tepidos ^g flebilis imbre sinus.
 Ter ^h molita fugam, ter ad altas ⁱ restitit undas,
 Currendi vires eripiente metu.
^j ^k Sera tamen scindens inimico pollice crinem,
 Edidit indignos ore tremante sonos;
 O utinam mea ^l lecta forent, patrioque sepulcro
 Condita, dum poterant virginis ossa legi!
 Cur ^m modo Vestalis ⁿ tadas ^o invitor ad ullas
 Turpis, & ^p Iliacis ^q inficienda ^r foci?
 Quid moror? en digitis ^r designor ^s adultera vulgi.
^u Desit famosus, qui notet ora, pudor.
^x Haecenus; & vestem ^y tumidis prætendit ocellis:
 Atque ita se in rapidas ^z perdita misit aquas.
¹⁵ Supposuisse manus ad pectora lubricus ^a annis
 Dicitur; & ^b socij jura dedisse tori.

INTERPRETATIO.

Finieras: illa miserabilis defixos habens
 modestos oculos in terram, implebat sinus
 tepidos lacrymis. Ter tentavit fugam, ter
 constitit ad excelsas undas, timore subtra-
 hente facultatem fugiendi. Tarda tamen
 lavians comam infenso pollice, emisit voces
 luctuosas ore trepido: O utinam ossa mea
 essent collecta, & imposita patrio sepulcro,
 dum poterant ossa condi virginis! Quamob-

rem nunc Vestalis infamis, & arcenda ab aris
 Iliacis, allicior ad ullas faces? Quid expecto?
 ecce ostenditor impudica digitis vulgi. Absit
 turpis pudor qui infamet vultum. Haecenus;
 & obvelat turgidos oculos amictu; atque
 ita desperata se precipitem dedit in pro-
 fluentem. Fluvius labilis creditur submisisse
 manus pectori; & præbuisse jura lecti ju-
 galis.

NOTA.

^d Dixerat] Anio scilicet.
^e Oculos dejecta] Dejectos habens. Præ-
 cismus. Terram modestè intuens.
^f Tepidos] Optimi nonnulli teneros. Alij
 tepido.
^g Flebilis] Flens, ut exponit Dominicus:
 quanquam & sensu usitato vox illa possit
 accipi; ut intelligatur Ilia digna quæ defle-
 retur.
^h Molita] Conata est in flumen sese in-
 jicere.
ⁱ Restitit] Puellari metu sese repressit.
^k Sera] Ad loquendum tarda.
^l Lecta] Alij lecta. Cadaverum verò com-
 bustorum ossa cineresque colligere, & in ur-
 nas reponere solitos veteres, notum est.
^m Modo Vestalis] Id est, Quæ Sacerdo-
 tij mei triginta annos non implevi. Per de-
 cem verò annos sacra discere, per totidem
 facere, & alios decem cæteras docere coge-
 bantur virgines Vestales: quibus expletis,
 Sacerdotij solutæ nubere poterant.
ⁿ Tadas] Nuptias; ad quarum solennem
 cærimoniam faces adhibebantur.

^o Invitor] Dixerat Anio, Tibi regia
 nostra parebit.
^p Iliacis] Qui Ilio, seu Trojæ, ab Ænæ
 advecta Vesta sacri sunt.
^q Inficienda] Neganda. Omnino siqui-
 dem Anieni nuberet; jam antè vitata; cum
 virgines esse deberent Vestales.
^r Foci] Aris.
^s Designor] Jam satis patet, Lector, fabu-
 lam ipsum Nasonem, pro suo jure, contexe-
 re; & ingeniosè ex Iliaz in Tiberim præci-
 pitata obitu effingere.
^t Adultera] Sacrilega; quæ cum Marte
 (quisquis ille fuerit) non sine voti violatio-
 ne, rem habuerit.
^u Desit] Moriar, ne pudicitia amissa pu-
 dore & dolore tabescam.
^x Haecenus] Huc usque loquuta est Ilia.
^y Tumidis] Fletu scil. Alij habent ti-
 midis.
^z Perdita] Infelix qua se perderet.
^a Annis] Anio scil.
^b Socij jura ded.] In conjugem accepisse.

- Te quoque credibile est aliquâ^d caluisse puellâ :
 Sed nemora & silvæ crimina vestra tegunt.
 Dum loquor, ^e increvit latis ^f spatiosius undis ,
 Nec capit ^g admissas alveus altus aquas.
 5 Quid mecum, ^h furiose, tibi? quid mutua differs
ⁱ Gaudia? quid cœptum, rustice, rumpis iter?
^k Quid, si legitimum flueres, si nobile flumen?
 Si tibi per terras maxima fama foret?
 Nomen habes nullum, ^l rivis collecte ^m caducis ;
 10 Nec tibi sunt fontes, nec tibi certa ⁿ domus.
 Fontis habes instar ^o pluviâque nivésque ^p solutas ;
 Quas tibi ^q divitias ^r pigra ministrat hyems.
 Aut lutulentus agis brumali tempore cursus :
 Aut premis arentem pulverulentus humum.
 15 Quis te ^t tum potuit sitiens haurire viator?
 Quis ^u gratâ dixit voce, Perennis eas?
 Damnosus pecori curris, damnosior agris.
 Forsitan hæc alios ; me ^v mea damna movent.

INTERPRETATIO.

Verisimile est etiam te arsisse aliquâ puellâ : sed nemora & silva volans vestra furtiva. Dum loquor, amplius ausus est vastus fluctibus, nec profundus alveus continet aquas ruentes. Quid tibi mecum rabide? Quamobrem remoraris reciprocâ voluptatem? Quamobrem inurbane frangis iter institutum? Quid si jugiter curreres, si flumen esses insignis? Si nomen illustra tibi esset per orbem? Famam habes nullam, coactis rivulis deficientibus; nec tibi sunt scaturigines, nec tibi ulla domus. Habes scaturiginis loco, & pluviâ, & nives liquefactas; quas opes hyems ignava tibi præbet. Aut limosus fluis tempore hyberno: aut pulverulentus urges terram aridam. Quis viator siti pressus potuit te bibere? Quis dixit voce memori, jugiter suas. Volveris perniciosus pecori, perniciosior arvi. Forsitan hæc alios; dispendia mea me tangunt.

N O T A.

- ^c Te] Torrentem alloquitur Poëta, quem Vellam dici scripsit Ciofanus.
^d Caluisse] Amasse.
^e Increvit] Torrens scil. de quo Poëta queritur.
^f Spatiosius] Alij spatiosus in.
^g Admissas] Incitatas; cum impetu ruentes.
^h Furiose] In torrentem invehitur Naso.
ⁱ Gaudia] Quibus cum amicâ jam, nisi obstitisses, fruerer.
^k Quid] Quantum auderes.
^l Rivus] Alij nivibus: non ita bene, quia mox de iis loquetur.
^m Caducis] Non jugiter fluentibus, sed ex derivatâ pluviâ factis.
ⁿ Domus] Ad fluminem, imò & fontium scaturigines numen aliquod habitare fabulata est antiquitas.
^o Pluviâ] Alij pluviâ.
^p Solutas] Liquefactas.
^q Divitias] Nives, pluviâ, scil. luto est.
^r Pigra] Quia eo tempore quasi mortua est natura.
^t Tum] Æstivo tempore nim. Quæ lectio clar. Heinf. ex Puteaneo codice, placuit. Alij tamen habent unquam, quod non minùs aridet: nam neque nives liquefactas & luto permixtas bibere gratum admodum fuerit: eritque majus in torrentem opprobrium quod neque æstate, neque hyeme potum præbere possit.
^u Gratâ] Quâ beneficium acceptum indicaretur. Gratus est, qui beneficij accepti memor, meritam gratiam studet persolvere.
^v Mea] Quid per te ad amicam ire præhibeor.

AAa

- 370
 Huic ego ^x vix demens narrabam ^y fluminum amores ?
^z Jactasse indigno nomina tanta pudet.
^a Nescio quid spectans, Acheloon & Inachon amnes,
 Et potui nomen, Nile, referre tuum.
 5 At tibi pro meritis opto, non candide torrens;
 Sint ^b rapidi soles, ^c siccæque semper hyems.

INTERPRETATIO.

Va ego insanus huic referebam amores fluminum ? Pudet inaniter celebrasse nomina tanta immeritò. Nescio quid cogitans potui memorare Acheloon, & Inachon fluvios, & *nomen tuum, Nile. At tibi pro officiis, precor ingrato torrens, sunt soles ardentissimi, & hyems semper arida.*

NOTA.

^x *Vix*] Alij *na*; unus Medicus *Ab*. Alius *vah*!

^y *Fluminum*] Unus Palatinus *flumis*; Duo codices *flumen*; unus *flumini*. Mendum latere suspicatus est clar. Heinsius, quia, præter Poëtæ morem, durior est hujus ver-
sus finis.

^z *Jactasse indigno*] *Magnificè frustra tam tam indigni, pluvialis & lutulenti rivuli aures, tantis nominibus pavisse.*

^a *Nescio quid*] Alij *Nescio quem*: Puta-
neus, *Nescio quem huc spectas*: hunc spe-

clans alij; alij aliter: unde latere mendum proculdubio, arbitratus est clar. Heinsius. Sensus verò optimus videtur; ut intelligatur Poëta per Apostrophen ad eos, quos com-
pellat fluvios, id ipsum mirari, quòd lutum veriùs quàm amnem compellans, eorum no-
mina ausu sit, non sine injuriâ pronuntiare.
^b *Rapidi*] *Maximè ardentes*. Per soles verò æstates intellige, Solis calore aridissi-
mas.

^c *Siccæque*] Ut neque hyeme, neque æsta-
te illi torrenti liceat esse.

ELEGIA VII. *Quòd ab amica, &c.* * * *

ELEGIA VIII.

Quòd ab amica non recipiatur, dolet.

- E**T quisquam ^b ingenuas ^c etiamnum suspicit artes,
 Aut ^d tenerum ^e dotes carmen habere putat?
 Ingenium quondam fuerat pretiosius auro:
 At nunc ^f barbaries grandis, habere nihil.

INTERPRETATIO.

ET quisquam adhuc veneratur artes *liberales, vel credit molle carmen ha-
bere dotes? Olim animi solertia erat in* *majori pretio quàm aurum; at nunc ma-
gna est barbaries, nihil possidere.*

NOTA.

^a *Et*] Alij *En*; ut sit affectui declarando particula unica.

^b *Ingenuas*] Hoc dicit Poëta cum indi-
gnatione, quòd ipse artium & humaniorum litterarum elegantia excultus, militis insultu causâ, sit ab amicâ repulsus.

^c *Etiannum*] Quasi dicat, *postquam ego militis causâ ab amicâ spreus fui.*

^d *Tenerum*] *Molle; delicatum*: quale de-
bet esse id quo describuntur amores teneri.

^e *Dotes*] *Quibus dotibus*, scilicet, aut *virtutibus, sit quisquam in pretio.*

^f *Barbaries*] Sensus est, nullam scien-
tiam, aut morum elegantiam & virtutem esse in pretio; sed illum tantum dici barbarum qui egeat. Quod etiam in militem dictum fuisse intelligas, quasi barbarum illum & sto-
lidum pro cultissimo & lepidissimo capitulo habuerit avara meretrix.

Cum pulchrè nostri dominæ placuere & libelli ;

^h Quò licuit libris, non licet ire mihi.

Cum benè laudavit, ⁱ laudato janua clausa est.

^k Turpiter huc illuc ingeniosus eo.

5 Ecce recens dives, parto per ^l vulnera ^m censu,

Præfertur nobis sanguine ⁿ pastus eques.

Hunc potes amplecti formosis, ^o vita, lacertis ?

Hujus in ^p amplexus, vita, ^q jacere potes ?

Si nescis, galeam caput ^r hoc portare solebat :

10 Ense latus cinctum, quod tibi servit, erat.

Læva manus, cui nunc ^t serum malè convenit ^u aurum,

Scuta tulit. dextram ^v tange, cruenta fuit.

Quà periit aliquis, potes hanc contingere dextram ?

Heu ! ubi mollities pectoris illa tui ?

15 Cerne cicatrices veteris ^x vestigia pugnæ.

Quæsitum est illi ^y corpore, quidquid habet.

Forsitàn &, quoties hominem jugulaverit, ille

^z Indicet. hoc fassas tangis, avara, manus ?

INTERPRETATIO.

Postquam nostri libelli multum grati fuerunt domina ; non conceditur mihi accedere quò concessum est libellis. Postquam me multum celebravit, osium obditum est celebrato. Huc illuc solers indecorè erro. Ecce nuper opulentus, divitiis acquisitis per plagas, eques auctus sanguine nobis antepositus. Sustines hunc complecti pulcris brachiis, mea lux ? Sustines harere in hujus complexu, mea vita ? Si ignoras, hoc caput consueverat gerere cassidem : latus quod tibi prabet

operam, erat circumdatum gladio. Manus sinistra cui nunc malè congruit nuperus annulus, gessit clypeos : traxit dextram ; fuit sanguinolenta. Non verè contingere illam manum quàm aliquis interit ? Heu ! ubi illa teneritas tui pectoris ? Aspice cicatrices, indicia antiqui certaminis. Quidquid habet, est illi comparatum corpora. Forè etiam ille fateatur quoties hominem maculaverit : sordida, contingis manus hoc confestas ?

N O T A.

^g Libelli] Quibus Amores describebantur scilicet.

^h Quò] Nempe ad amicam.

ⁱ Laudato] Mihi scil.

^k Turpiter] Turpis nimirum repulsa, præsertim ingenioso & strenuo viro.

^l Vulnera] Quæ accepit & ostentat ; aut etiam aliis intulit miles.

^m Censu] Equestris scil. qui quadringentorum millium sestertiorum erat.

ⁿ Pastus] Alij factus ; Palatinus partus ; alius sanguinolentus.

^o Vita] Blanditiæ sunt amatorum, mea vita ; mea lux : quanquam alijs habent sinistra.

^p Amplexus] Alij amplexu.

^q Facere] Alij venire.

^r Hoc] Militis scil. quem amas. Ipsum

pro tempore comtum in contemptum adducere nititur.

^t Serum] Quandoquidem non à majoribus equestrem censum aut dignitatem acceperit ; sed vi extortis divitiis, eam sibi sub vitæ finem comparaverit.

^u Aurum] Pro annulo aureo, quem equitibus gestare concessum.

^v Tange] Non sine artificio concedit, quod maxime, ex voto, rejiciat puella.

^x Vestigia] Enimverò ex cicatricibus facile & vulnus & pugnam arguas.

^y Corpore] Corporis labore ; quo ille durus & rusticus, tibi delicatulæ minus aptus, factus est.

^z Indicet] Quod solenne Thraconibus : quod & etiam exprobrat notissimo illi Terentiano Parmeno servus.

A A a ij

- Ille ego Musarum ^a purus ^b Phœbique ^c sacerdos
 Ad ^d rigidas canto ^e carmen ^f inane fores.
 8 Discite, qui sapitis, non quæ nos scimus ^h inertes,
 Sed trepidas acies, & fera ⁱ castra sequi:
 5 Proque bono versu primum ^k deducite ^l pilum.
^m Hoc tibi, si velles, posset, ⁿ Homere, ^o dari.
 Jupiter, ^p admonitus nihil esse potentius auro,
 Corruptæ pretium ^q virginis ^r ipse fuit.
 Dum merces aberat; durus ^s pater, ipsa severa,
 10 ^t Ærati postes, ferrea turris erat:
 Sed postquam sapiens ^u in munera venit adulter;
 Præbuit ipsa ^x sinus: &c, dare ^y iussa, ^z dedit.

INTERPRETATIO.

Ille ego incontaminatus sacerdos Musarum
 & Apollinis modulor carmen irritum ad sa-
 ram januam. Discite, qui sapitis, non qua
 nos ignavi didicimus, sed sequi efferæ agmi-
 na; & subire sava castra: &, pro bono
 versu, ordinate primum pilum. Homere hoc
 posset tibi præberi si velles. Jupiter, doctus

nihil esse validius auro, ipse fuit merces vir-
 ginis vitata. Quandiu pretium deerat, pa-
 ter difficilis, ipsa sava, postes ærati, turris
 erat ænea: sed postquam callidus adulter in
 dona versus est, ipsa obtulit gremium. &
 iussa præbere, præbuit.

NOTÆ.

^a Purus] Decet esse profectò; minimè
 fuit Poëta. Sed enim nullâ cæde aut cruore
 maculatas manus habuisse Nasonem intelli-
 gas: multam enim habet & variam signifi-
 cationem vox ista Purus.

^b Phœbique] Phœbo seu Apollini Musicæ
 & Poëticæ inventionem, quamobrem & Mus-
 is præesse creditus, Poëtæ attribuerunt.

^c Sacerdos] Musarum ministri, & Apol-
 linis dicuntur eruditi omnes, præsertim verò
 vates seu Poëtæ.

^d Rigidas] Asperas, duras; propter ami-
 cæ severitatem scilicet.

^e Carmen] Unus Moreti habet nomen:
 quod non inveniunt.

^f Inane] Nihil profuturum.

^g Discite] Cum sibi elegantiam omnem
 apud amicam inutilem esse cognoscat, quof-
 vis à studio retrahere invidiosè nititur Poë-
 ta, ut inde sese blanditiis & molliori cultu
 indignam sentiat puella.

^h Inertes] Non sine artificio numero mul-
 titudinis utitur, & sibi Poëtæ alios adjungit,
 quos ex vulgi sententiâ cum stomacho con-
 temnat.

ⁱ Castra] Alij bella; quibus scil. amicæ
 gratiam miles consequi possit.

^k Deducite] Ingeniosè communi verbo

usus est, quod ad militiam & ad carmina pa-
 riter spectat. Deducere versum est versum
 modulari. Deducere primum pilum est illi
 præesse.

^l Pilum] Telum erat Romanum, un Ja-
 velot, un dard. Primipilus verò, vel Pri-
 mopilus, vel Centurio primi pili dicebatur
 primus legionis centurio, cujus in alios cen-
 turiones jus erat.

^m Hoc] Per hoc quod esses Primipilus.

ⁿ Homere] Pro quovis Poëta.

^o Dari] Concubitus scil. ab amicâ.

^p Admonitus] Sciens.

^q Virginis] Danaës scil. Acrisij Argivo-
 rum regis filia.

^r Ipse fuit] Quia in imbrem aureum ver-
 sus Danaë vitium obtulit: quam vidimus
 fabulam antea.

^s Pater] Acrisius scil. qui filiam Danaën,
 ne quem virum admitteret, turri æneâ dicitur
 conclusisse.

^t Ærati] Ut per vim nullus introire posset.

^u In munera] Sub auri formâ, cum pretio,
 ad Danaën venit Jupiter.

^x Sinus] Quo pretium condebant mere-
 trices.

^y Iussa] A Jove scil.

^z Dedit] Sui copiam facit.

- At cum regna senex cæli ^a Saturnus haberet ;
 Omne ^b lucrum tenebris alta premebat humus.
 Erâque & argentum, cûmque auro pondera ferri
^c Manibus admorat : nullâque ^d massa fuit.
 5 At ^e meliora dabat ; curvo ^f sine vomere fruges ,
 Pomâque, & ^g in quercu mella reperta cavâ.
 Nec valido quisquam terras ^h findebat aratro ;
 Signabat nullo ⁱ limite ^k menfor humum.
 Non freta ^l dimissi ^m verrebant ⁿ eruta remi ,
 10 ^o Ultima mortali tum via littus erat.
 Contra te solers, hominum Natura, fuisti ;
 Et nimium damnis ingeniosa tuis.
 Quò tibi ^p turritis incingere mœnibus urbes ?
 Quò tibi ^q discordes addere in arma manus ?
 15 Quid tibi cum pelago ? terra contenta fuisses.
^r Cur non & cælum ^s tertia regna petis ?

INTERPRETATIO.

At cûm antiquus Saturnus tenebat imperia cæli, terra profunda occultabas omne metallum. Depresserat ad Manes æra & argentum, & grave ferrum cum auro; & nulla moles fuit metalli. At præbebat meliora; segetes absque adunco vomere, & poma, & mella inventa in cava quercu. Nec quisquam proscindebat humum forti aratro: menfor nullo termino dividebat ter-

ram. Remi merfi non eruebant aquora pul-
 sata: Littus tum erat ultimum iter homi-
 ni. Natura humana fuisti callida adver-
 sus te; & nimis solers tuis dispendiis. Quor-
 sum tibi circumdare oppida muris turribus
 instructis? Quorsum tibi ad arma conver-
 tere manus dissidentes? Quid tibi cum ma-
 ri? Satis tibi fuisset terra. Quamobrem non
 etiam cælum appetis tertia regna?

NOTÆ.

^a Saturnus] Cæli filius, & Jovis qui
 ipsum solio dejecit Pater; quo regnante au-
 rea fuisse secula voluerunt Poëtæ.
^b Lucrum] Aurum, Argentum, &c.
^c Manibus] Ad Umbras inferorum. In
 terra viscera.
^d Massa] Metallī pondus.
^e Meliora] Quàm metalla scil.
^f Sine vomere] Id est, absque culturâ
 terræ: vomer enim instrumentum est præci-
 pium quo ea colitur.
^g In quercu] Quò silvestres apes neli
 suum solent comportare.
^h Findebat] Alij scindebat; aperibat Ju-
 reti excerpta.
ⁱ Limite] Quibus suum agrum quisque à
 proximo disterninat.
^k Menfor] Ille est qui agros metitur, &
 limites cuique assignat.
^l Dimissi] Alij demissi rectè.

^m Verrebant freta] Sulcabant: phrasī
 poëtica. Regnante Saturno nondum naves
 ascendisse homines testatur Poëta.
ⁿ Eruta] Evulsa. Optimè signat ea vox
 impetum quocum inter navigandum pulsatur
 aqua.
^o Ultima] Quia maria transgredi non-
 dum didicerat.
^p Turritis] Turribus munitis.
^q Discordes] Discordes sunt, scilicet, cûm
 inter se homines pugnant.
^r Cur non & cælum] Sic Horatius,
 Nihil mortalibus arduum est.
 Cælum ipsum petimus stultitia.
^s Tertia] Jam antea, ni fallor, de divisio-
 ne orbis inter tres fratres Jovem, Neptunum,
 & Plutonem, verba fecimus: ut Plutoni ter-
 ra, Neptuno mare, Jovi cælum obtigerit.

- Quà licet ^a affectas cælum quoque ^u templa ^x Quirinus,
^y Liber, & ^z Alcides, & ^a modo ^b Cæsar, habent.
 Eruiamus terrâ solidum ^c pro frugibus aurum.
^d Possidet inventas sanguine miles opes.
 5 ^e Curia pauperibus clausa est: dat ^f census ^g honores.
 Inde gravis iudex; inde severus ^h eques.
 Omnia possideant: illis ⁱ Campúsque ^k Forúmque
 Serviat. hi pacem ^l crudâque bella gerant.
 Tantùm ne nostros avidi ^m liceantur amores:
 10 Et ⁿ satis est; aliquid pauperis esse sinant.
 At nunc, exæquet ^o tetricas licet ^p illa Sabinas,
^q Imperat ut captæ, qui dare multa potest.
^r Me prohibet custos: in me timet illa maritum.
 Si dederim, totâ cedet uterque domo.
 15 O, si neglecti quisquam Deus ultor amantis,
 Tam malè quæsitâ ^f pulvere mutet opes!

INTERPRETATIO.

Appetis quoque cælum quatenus conceditur: Quirinus, Liber, & Alcides, & nuper Cæsar, habent templa. Effodimus aurum ponderosum terrâ loco segetis. Miles fruitur divitiis partis sanguine. Aula obserata est pauperibus; divitiæ promouent ad Magistratus. Inde severus iudex; inde gravis eques. Omnia teneant: & campus & forum illis obsequatur: hi pacem & bella aspera administrent. Tantùm ne rapaces liceantur

nostros amores: & abunde est; aliquid cedant esse inopis. At nunc, quanquam illa par sit truculentis sabinis, qui potest multa præbere imperium tenet tanquam in servam. Custos me arceat: illa metuit maritum in me. Si pretium obtulerim, uterque excedat totâ domo. O si quisquam Deus vindex amantis contemni vertat divitiis tam malè partas in pulverem!

N O T A.

^a *Affectas*] Cum nimio quasi desiderio appetis.

^x *Templa*] Quasi Dij sint.

^y *Quirinus*] Romulum intellige.

^z *Liber*] Bacchus est, notissimus ille vini potens Deus; qui ob multa egregiè facta, & in homines collata beneficia, ab iis in cælum collocatus est.

^z *Alcides*] Hercules est, à robore immenso etymologiâ græcâ sic dictus.

^a *Modò*] Nuper.

^b *Cæsar*] Julius est, primus Imperatorum.

^c *Pro frugibus*] Earum loco.

^d *Possidet inventas*] Istud invidiosè dixit, adversus eum qui sibi obstabat, militem.

^e *Curia*] Quia pauperibus, quantumvis sapientibus, in curiam, consulendi gratiâ, accedere non licet: quod quidem damnare Poëtam intellige.

^f *Census*] Divitiæ.

^g *Honores*] Magistratus.

^h *Eques*] Quippe ex pecuniâ suâ, uti non

itâ pridem vidimus, illi in equestri ordine numerabantur.

ⁱ *Campúsque*] Martius scil. ubi, pro Magistratum creatione, comitia habebantur: unde hîc Magistratus intelligas.

^k *Forúmque*] Ubi jura reddebantur.

^l *Crudâque*] Sæva alij.

^m *Liceantur*] Veniunt, prædentur alij, itemque alia. *Licere* autè est pretium offerre.

ⁿ *Satis est*] Contentus fuero.

^o *Tetricas*] Duras, alij, fortes, tetras. Fuisse verò illas Sabinas strenuas, & pudicas, passim ex Poëtis licet intelligere.

^p *Illâ*] Quanquam in genere loquitur, amicam tamen præcipuè stringit.

^q *Imperat*] Militem rivalem cogitat qui hæc loquitur.

^r *Me*] Quia nihil est quod dem, nulla pecunia. Imò quod daret habebat: sed ludic Poëta de more; aut etiam pretio amicam demereri se nolle indicat.

^f *Pulvere*] In fumum & nihilum redigat.

ELEGIA IX.

Tibulli mortem deflet.

^a **M**Emnona si mater, ^b mater ploravit Achillem,
 Et tangunt magnas ^c tristia fata Deas;
^d Flebilis ^e indignos, Elegeia, solve capillos.
 Ah nimis ^f ex vero nunc tibi nomen erit!
^g Ille ^h tui vates operis, ⁱ tua fama Tibullus
^k Ardet in extructo corpus ^l inane rogo.
 Ecce, ^m puer Veneris fert ⁿ eversamque pharetram,
 Et ^o fractos arcus, & sine luce facem.
 Aspice, demissis ut eat miserabilis alis;
¹⁰ Pectoraque infestâ ^p rundat aperta manu.
 Excipiunt ^q sparsi lacrymas per colla capilli;
^r Oraque singultu concutiente sonant.
^s Fratris in *Aeneæ* sic illum funere dicunt
^t Egressum tectis, pulcher Iule, tuis.

INTERPRETATIO.

Si mater flevit Memnona, si mater flevit Achillem, & obitus luctuosi movent magnas Deas; Miserabilis Elegeia, sparge comam immeritam. Ah nomen nunc tibi erit, nimis ex re! Ille Poëta tui artificej, Tibullus tua gloria comburitur corpus vacuum in pyra congestâ. Ecce puer Veneris geris & pharetram inversam, & arcus ruptos, & eadem absque igne. Cerne, ut flebilis incedat alis dejectis; & plangat pectora nuda manu infensâ. Coma diffusa per collum excipit lacrymas, & ora strepunt singultu agitante. Itâ aiunt illum prodisse domo tuâ, formosè Iule, in exequiis fratris.

NOTA.

- ^a *Memnona*] De eo Tirhoni, & Auroræ filio, quem Achilles bello Trojano mactavit, antea vidimus.
^b *Mater*] Thetis scil.
^c *Tristia*] Qualia fuerunt Memnonis & Achillis.
^d *Flebilis*] Ad flendum & ad fletum movendum composita.
^e *Indignos*] Id est, qui indignè pro Tibulli immeriti deslenda indignâ morte solvi debent.
^f *Ex vero*] Ad Etymon græcum alludit; dictâ Elegiâ à clamore qui sit in luctu.
^g *Ille*] Optimus scil. Poëta.
^h *Tui operis*] Dicit istud, quia Elegos amatorios scripsit Tibullus, illorum elegantia notior, quàm ut hic de eo quicquam sit opus expromere.
ⁱ *Tua fama*] Appositio est. Tibulli Elegis inclaruisset Elegeiam indicat Poëta.
^k *Ardet*] De more illo cremandi corpora antea vidimus.
^l *Inane*] Utpote animâ privatum.
^m *Puer Veneris*] Amor. Hoc in maximum Tibulli dicit honorem, quasi grande ex ejus morte damnum Cupido acceperit.
ⁿ *Eversamque*] Sagittâ vacuum; quas Tibullus versibus suis fingas acuisse.
^o *Fractos*] Quasi inutiles & supervacaneos sine sagittis.
^p *Tundat*] Quod, sicuti & alarum demissio, maximi luctus est indicium.
^q *Sparsi*] Dolentem planè describit.
^r *Oraque singul.*] *Pre dolore singultit.*
^s *Fratris*] Quippe Veneris *Aeneæ* filium fuisse voluerunt Poëtæ.
^t *Egressum*] Cum, scilicet cum Iulo, *Aeneæ* filio, fratris sui funus curavit.

Nec minus est confusa Venus moriente Tibullo ,

Quam ^u juveni rupit cum ferus inguen aper.

^x At sacri vates, & Divûm ^y cura vocamus :

Sunt etiam, qui nos ^z numen habere putent.

5 Scilicet omne sacrum mors importuna profanat :

Omnibus ^a obscuras injicit illa manus.

Quid ^b pater ^c Isinario, quid ^d mater profuit, ^e Orphee ?

^f Carmine quid victas ^g obstupuisse feras ?

^h Ælinon in ⁱ silvis ^k idem pater, Ælinon, altis

10 Dicitur ^l invitâ concinuisse lyrâ.

Adjice ^m Mæoniden, à quo, ceu ⁿ fonte perenni ,

Vatum ^o Piëriis ora ^p rigantur aquis ;

^q Hunc quoque summa dies nigro submersit ^r Averno.

Diffugiunt avidos carmina sola rogos.

INTERPRETATIO.

Nec minus turbata est Venus Tibullo intereunte, quàm cum trux aper discepserit femur adolescenti. At nos poëta dicimur Sacri, & amor Deorum : sunt etiam qui credant nos habere numen. Nimirum mors molesta poluit quidquid est sacrum : illa immittit manus nigras in omnia. Quid pater, quid mater juveni Orpheum Ismarium ? Quid

juvit feras delinitas carmine diriguisset Idem pater creditur cantasse & lyrâ repugnante Ælinon Ælinon in silvis excelsis. Adde Maoniden, a quo, tanquam jugi scaturigine, ora Poëtarum rorantur aquis Piëriis; ultima dies demisit hunc quoque atro orco. Sola carmina vitant rogos rapaces.

NOTÆ.

^u *Juveni*] Adonis, ardentissimè à Venere amatus, intelligendus est ; cujus fabulam vide, sis, in Metam.

^x *At*] Hoc dicit Poëta quasi admirans quòd immaturo fato Tibullus occiderit.

^y *Cura*] Quos Dij curent.

^z *Numen*] Quòd illi quodam quasi furore correpti videantur.

^a *Obscuras*] *Qua in Orcum homines deturbant.*

^b *Pater*] Apollo ; ex nonnullorum sententiâ.

^c *Isinario*] *Thracio* : Ab Ismaro Thraciæ monte.

^d *Mater*] Calliope Musa. Scopus est Poëtæ exemplis probare nihil morti esse sacrum.

^e *Orphee*] Jam sæpè de celeberrimo illo summoque Poëta, citharædo, & Politico viro vidimus.

^f *Carmine*] Et cantus dulcedine ; quâ feras, seu potius agrestes & feroces homines ad civilem vitam reduxit.

^g *Obstupuisse*] Sic Horatius, carminum lib.2. Ode 13.

*Carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aureis, &c.*

^h *Ælinon*] Nomen est ejus cantus, quo Linum filium suum morte sublatum Apollo deflevit. Ut hinc maximè intelligatur nemini mortem parcere, cùm ex ejus crudelitate Dij ipsi lugeant. Alij habent, & *Linum*.

ⁱ *Silvis*] Quærent nempe latebras qui corde dolent, & lugent.

^k *Idem*] Apollo scil.

^l *Invitâ*] *Dolente & mæstâ* ; quod omne ad Apollinem spectat.

^m *Mæoniden*] Homerus est, de quo antea.

ⁿ *Fonte*] Nempe tam bene multa, & stilo tam fecundo scripsit Homerus, ut plurima ex illo haurire necesse habuerint, & hauserint posteriores Poëtæ.

^o *Piëriis*] *Musiciis*. Fuit nempe Piërius mons Macedoniæ aut veriùs Thessaliæ, Musis, ut alij multi, sacer ; unde ipsæ Piëriæ dictæ sunt.

^p *Rigantur*] Quare & fecundati, copioso quasi alveo eorum fluunt carmina.

^q *Hunc*] Homerum scil.

^r *Averno*] Avernus lacus est in sinu Bæia-
no prope Putcolos, per quem ad inferos aditum patere creditum est, quare pio inferno ipso intelligitur.

Durat

Durat opus vatum Trojani ^f fama ^t laboris,

^u Tardaque nocturno tela ^x retexta dolo.

^y Sic ^z Nemesis ^a longum, sic ^b Delia nomen habebunt;

Altera ^c cura recens, altera primus amor.

⁵ Quid ^d vos sacra juvant? quid nunc ^e Ægyptia profunt

Sistra? quid in vacuo ^f secubuisse toro?

Cum ^g rapiant mala fata bonos (ignoscite ^h falso),

Sollicitor nullos esse putare Deos.

Vive pius; ⁱ moriere pius. cole sacra; colentem

¹⁰ Mors gravis à templis in ^k cava ^l busta trahet.

Carminibus ^m confide bonis. ⁿ jacet ecce Tibullus.

Vix manet è tanto ^o parva quod urna capit.

INTERPRETATIO.

Permanet fama laboris Trojani, opus Poëtarum & tela lenta retexta fraude nocturna. Sic Nemesis, sic Delia obtinebunt gloriam perpetuam; altera novus amor, altera prior amor. Quid vobis profunt sacra? Quid nunc profunt Sistra Ægyptia? Quid seorsum cubuisse in lecto inani? Quandoqui-

dem mors iniqua auferat pius, (data veniam consenti,) inducor credere nullos esse Deos. Vive pius; obibis pius: Reverere sacra; mors dura rapit reverentem a templis in cava sepulcra. Credito elegantibus carminibus: ecce Tibullus extinctus est. Vix superest è tanto viro, quod parva urna continet.

NOTÆ.

^f *Fama*] Quia vatum opere, seu carminibus, etiamnum hodie belli Trojani fama increbrescit: quam laudem Homero præsertim tribuas.

^t *Laboris*] Decennalis obsidionis; quo temporis spatio multum & Trojani, & ipsi etiam Græci defudarunt.

^u *Tardaque*] Quam nunquam Penelope, eâ procos illudens, absolvebat. Cæterum per telam Homeri Odysseam intellige.

^x *Retexta*] Pollicita erat Penelope se tum ex procis aliquem delecturam, cum telæ finem imposuisset: quæ mulier casta, & mariti Ulyssis memor tantum ad lucernam noctu detexebat, quantum interdiu texuisset. Sed de iis prolixè in ejus epistolâ.

^y *Sic*] Per carmina scil.

^z *Nemesis*] Nomen est puellæ quam Tibullus amavit.

^a *Longum*] Quod ad posteros transeat.

^b *Delia*] Fuit hæc item Tibulli amica.

^c *Cura*] Tibulli scil.

^d *Vos*] Alij nos, nunc. Optimè verò hanc lectionem ex nonnullis codicibus asseruit cl. Heinsius; ut ad Nemefim & Deliam spectet oratio.

^e *Ægyptia*] Ægypto, ut antè vidimus, Romani ad sacra Iſidis celebranda, advecta.

Per sistra verò religiosum Iſidis cultum intellige: alluditque Naso ad hos Tibulli versus, Elegia 3. lib. 1.

Quid tua nunc Isis mihi, Delia; quid mihi profunt

Illæ tuâ toties arâ repulsa manu? &c.

Nihil, inquit, prodest religio, si nemini mors parcat.

^f *Secubuisse*] Seorsum à viris cubare solitas esse mulieres, quæ Iſidis sacra celebrarent antè diximus.

^g *Rapiant*] Meliores rapiunt.

^h *Falso*] Mihi, scil. consentienti peccatum meum.

ⁱ *Moriere pius*] Alij moriere tamen: unus Neapolitanus moriture pius.

^k *Cava*] Omnino, siquidem, ubi combusta cadavera, ibidem essent eorum sepulcra.

^l *Busta*] Bustum locus est, ubi cadavera bene usta; sive aliò deportandi, sive ibi fuerint cineres sepeliendi.

^m *Confide*] Ironice pronuntiandum.

ⁿ *Jacet*] Ratio est cur non sit confidendum; quod ad Tibulli laudem maximam facit.

^o *Parva*] Alij curva; unde curvâ conjecit clar. Heinſius.

B B b

- ^p Tēne, sacer Vates, flammæ rapuere ^q rogales ;
^r Pectoribus ^r pasci nec timuere tuis ?
^a Aurea sanctorum potuissent templa Deorum
 Urere, quæ tantum sustinere nefas.
^u Avertit vultus ^x Erycis quæ possidet arces.
 Sunt quoque, qui lacrymas continuisse negent.
 Sed tamen ^y hoc melius, quam si ^z Phæacia tellus.
 Ignotum vili supposuisset humo.
^a Hic certe ^b madidos fugientis pressit ocellos
^c Mater ; & ^d in cineres ultima dona tulit :
 Hic soror in partem misera cum matre doloris
 Venit, inornatas ^e dilaniata comas.
^f Cumque tuis sua junxerunt Nemesisque ^g priorque
^h Oscula : nec solos destituere rogos.

INTERPRETATIO.

Anne, sacer Poëta, ignes rogi te absumpserunt; nec reformidarunt pasci tuo corpore? Ignescit qui admiserunt tantum nefas, potuissent consumere templa splendida sanctorum Deorum. Quæ tenet cacumina Erycis avertit faciem. Sunt etiam qui inscientur repressisse lacrymas. Sed tamen hoc melius, quam si terra Phæacia sepelivisset peregrinum

num contemnenda terra. Certè mater hic clausit oculos humidos discedentis, & immisit ultima munera in cineres: hic soror cum matre infelici dilacerata capillos incombos, descendit in partem doloris. Et Nemesis, & prior Delia junxerunt sua oscula cum tuis: nec deseruerunt rogos solos.

NOTÆ.

^p Tene] Cum dolore maximo istud effendum. Est-il possible que, &c.

^q Rogales] Ex rogo erumpentes.

^r Pectoribus] Pro toto corpore.

^r Pasci] Propriè dicitur ignis materiâ pasci, quam comburit.

^a Aurea] Ad Capitolium alludit, quod aliquoties igne vastatum est.

^u Avertit] Ne Tibulli corpus igne absumi videret.

^x Eryciæ quæ] Venus est, cui in Eryce Siciliæ monte magnificum templum dicatum fuit.

^y Hoc] Quod in Patriâ, scil. Tibullus extinctus sit.

^z Phæacia] Corcyra est, insula maris Ionij, juxta Epirum Phæacum patria, ubi Alcinous regnavit. Ibi Tibullus Messalam sequutus in adversam valetudinem incidit; quâ tamen levatus Romam rediit, ubi mortem obiit. Vide, sis, câ de re, non de morte quidem, sed de morbo, Tibullum ipsum lib. 3. elegiâ terciâ, ad quam planissimè respexit hic Nasō noster.

^a Hic] Romæ scilicet. Alij hinc; hinc.

^b Madidos] Alibi vocat morte natantes.

Mallet clar. Heinſius gravidus fugienti.

^c Mater] Dixerat Tibullus mortem in Phæaciâ deprecans,

Abſtineas, mors atra precor; non hic mihi mater,

Qua legat in mæſtos ossa perusta finis, &c.

^d In cineres] Istud ex Tibullo ipſo intellige: Dixerat ille proximè adverſus jam jam citatos

Non ſoror (hic mihi) Aſſyrios cineri quæ dedat odores;

Et ſolet, effuſis ante ſepulcra comis.

^e Dilaniata] Alij dilacerata.

^f Cumque tuis] Dixerat Tibullus, *Delia non uſquam eſt.*

^g Priorque] Delia ſcil. prior amata.

^h Oscula] Hoc fuerat Tibulli votum: Eleg. 1. lib. primi.

Te ſpectem, ſuprema mihi cum venerit hora,

Et teneam moriens deſiciente manu

Flebis, & arſuro poſitum me Delia lecto. Trifibus & lacrymis oscula miſſa dabu.

Delia ⁱ discedens, ^k Felicius, inquit, amata

Sum tibi: vixisti, ^l dum tuus ignis eram.

^m Cui Nereffis, Quid, ait, tibi ⁿ sint mea damna dolori?

^o Me tenuit moriens deficiente manu.

5 Si tamen è nobis aliquid, nisi nomen & umbra,

Restat; in ^p Elyfiâ valle Tibullus erit.

Obvius huic venias hederâ juvenilia cinctus

Tempora cum ^q Calvo, docte ^r Catulle, tuo.

Tu quoque (^r si falsum temerati crimen amici)

10 Sanguinis atque animæ ^t prodige Galle tuæ.

His comes umbra tua est; ^u si quid modò corporis umbra est.

Auxisti ^x numeros, ^y culte Tibulle, pios.

Ossa quietâ, precor, tutâ requiescite in urnâ:

^z Et sit humus cineri non onerosa tuo.

INTERPRATIO.

Delia digrediens, Felicius, ait, dilecta sum tibi: vitâ fruitus es, quandiu eram tuus amor. Ad quam Nereffis, Quamobrem, inquit, mea dispendia sint tibi ægitudini? Obiens me tenuit manu moriente. Si tamen aliquid superest ex nobis, præter nomen & umbra; Tibullus vivet in campis Elysiis. Huic occurras redimitus tempora juvenilia

hederâ, docto Catulle cum Calvo tuo. Tu quoque (si falsa accusatio violati amici) Galle contemtor sanguinis atque anima tua. Umbra tua est his comes, si modò umbra est aliquid corporis. Auxisti piâ turbam, polite Tibulle. Ossa tranquilla requiescite, oro, in urnâ securâ; & terra sit levis tuo cineri.

N O T A.

ⁱ *Discedens*] Postquam conditum & sepultum Tibulli cadaver esset.

^k *Felicius*] Perinde loquitur ac si idcò mortuus fuerit Tibullus, quòd aliam amaverit.

^l *Dum tuus ignis*] *Quandiu me amasti, vixisti.*

^m *Cui*] Delia scil. respondit Nereffis.

ⁿ *Sint*] Alij sunt.

^o *Me tenuit*] Hoc dicit Delix, ut illam malè urat; quòd ipsa, non Delia, Tibulli morientis manum unicè amata tenuerit.

^p *Elyfiâ*] Elysius fuit Ethnicis locus in inferis, sedes piis destinata, voluptatibus ac deliciis affluens.

^q *Calvo*] Poëta fuit, cujus fluentes carminum delicias, ut Gellius loquitur, sicut & Catulli, cantavit Hermogenes.

^r *Catulle*] Fuit Catullus Poëta eximius, doctissimus & elegantissimus, notior suis

versibus, quàm ut opus sit de eo hîc verba facere.

^r *Si falsum*] Quia, si verum crimen, non ille cum piis in Elysiis fuisset. Suspicio vèrò fuit, hunc Cornelium Gallum Poëtam eximium, in Augustum, cui ipse carissimus fuit, conjurasse: quamobrem, cum Senatui dammandus traditus esset, sibi ipse manus violentas intulit.

^t *Prodige*] Quia seipsum interfecit; eoque pacto num reus esset dubitandum aliquo modo reliquit.

^u *Si quid modo*] Non est quid corporis, sed manet profectò post mortem hominis ejus anima quæ à Deo est spiritus. Quòd probare non est hujus loci.

^x *Numeros pios*] Numerum piorum.

^y *Culte*] Est vèrò cultissimus ejus stylus.

^z *Et sit humus*] Quomodo ferè amicorum ossibus benè precati consueverant.

ELEGIA X.

*Ad Cererem, conquerens quòd ejus sacris cum amica concumbere
non permittatur.*

- A**nnua venerunt ^b Cerealis tempora sacri.
 Secubat in ^c vacuo sola puella toro.
^d Flava Ceres, tenues spicis redimita capillos,
 Cur inhibes sacris commoda ^e nostra tuis?
 5 Te, Dea, ^f munificam gentes ubicunque loquuntur:
 8 Nec minùs humanis invidet ulla bonis.
^h Ante nec ⁱ hirsuti ^k torrebant ^l farra coloni?
 Nec notum terris ^m area nomen erat.
 Sed glandem quercus ⁿ oracula prima ferebant.
 10 ^o Hæc erat, & teneri cespitis herba cibus.
 Prima Ceres docuit ^p turgescere semen in agris;
 Falce coloratas subsecuitque ^q comas.

INTERPRETATIO.

Tempora annua sacri Cerealis recur-
 runt: Puella sola seorsum jacet in
 læto viduo. Flava Ceres, circumdata sub-
 tiles capillos spicis, cur prohibes nostra gau-
 dia tuis sacris? Nationes te ubique ceta-
 brant beneficam, ô Dea; nec ulla minùs in-
 videt commodis hominum. Antea nec hispi-

di agricola frigeant frumenta: nec area
 erat nomen cognitum terris: sed quercus
 prima oracula praebebant glandem. Hæc,
 & herba mollis cespitis erat esca. Prima
 Ceres monstravit semen tumere in arvis;
 & reseculis falce comas colore distinctas.

NOTÆ.

^a *Annua*] Qua singulis annis celebren-
 tur; quinto nimirum idus Aprilis.

^b *Cerealis*] Cereri, frugum Dea dicati.

^c *Vacuo*] Quòd nefas est virum tempore
 Cerealis sacri venire.

^d *Flava*] Propter maturæ segetis colorem.

^e *Nostra*] Nostrum amantium.

^f *Munificam*] Propter fruges, quas pri-
 ma dicitur invenisse, quæ & ejus usum, &
 servandi & ferendi modum docuit.

^g *Nec minùs invidet*] Adeòque est ma-
 ximè munifica: ut minùs sit credere eam
 amantium lacrymis gaudere.

^h *Ante*] Quàm Ceres, scilicet, frumenti usum
 docuisset.

ⁱ *Hirsuti*] Asperi, inculti, silvestres.

^k *Torrebant*] Quo melius frangerentur
 & molerentur. Virg. I. Æneid.

frugesque receptas

*Errare parant flammis, & frangere
 saxo.*

^l *Farra*] Far omne est genus frumenti;
 præsertim verò optimum intelligitur.

^m *Area*] Locus est cætâ consolidatus, ubi
 sectæ fruges teruntur.

ⁿ *Oracula*] Quercubus in genere illud
 tribuit, quod earum proprium fuit quæ apud
 Dodonam Epiri civitatem in nemore Jovi
 sacro consistæ erant, à quibus responsa data
 fuisse voluerunt Poëtæ. *Quercus oracula*
 Apposito est.

^o *Hæc*] Glans scilicet.

^p *Turgescere*] Id est, docuit in genere,
 quomodo crescerent segetes, quoque pacto
 triticum seminandum esset. Terræ verò hu-
 more priùs turgescit granum, quàm ex ejus
 corruptione radix plantæque concresecat.

^q *Comas*] Fruges maturas & flavas, quæ
 sunt quasi segetis coma. Sed meminere hoc
 in loco Cererem Terram ipsam esse nonnul-
 lis, cujus coma sint fruges.

- Prima jugo ^rtauros supponere colla coëgit;
 Et ^rveterem ^ccurvo dente revellit humum.
 Hanc quisquam lacrymis lætari credit amantum,
 Et bene ^xtormentis secubitúque coli?
 Nec tamen est (quamvis agros amet illa feraces)
^rRustica: nec viduum pectus amoris habet.
 Cretes erunt testes; ^znec fingunt omnia Cretes:
 Cretes, ^anutrito terra superba Jove.
 Illic, ^bfideream qui mundi temperat arcem,
 Exiguus tenero ^clac bibit ore puer.
 Magna fides ^dtesti: testis ^elaudatur alumno..
^fFassuram Cererem crimina nota puto.
 Viderat ^hIasium ⁱCretæ ^kDiva sub ^lIdæ.
^mFigentem ⁿcerta terga ferina manu.
 Vedit, & ut teneræ ^oflammam rapuere medullæ,
 (Hinc pudor, ex alia parte trahebat amor).

INTERPRETATIO.

Prima subegit tauros submittere colla jugo;
 & profudit requiesum agrum adunco vomere. Hanc quisquam existimos gaudere lacrymis amantum, & bene honorari suppliciiis & secubitu? Nec tamen, (quamquam illa diligat campos fertiles) est agrestis; nec gerit pectus vacuum amore. Cretes erunt testes; nec Cretes omnia mentiuntur; Cretes, tellus magnifica Jove educato. Illic,

qui moderatur templa sidera mundi, cum puerulus esset, lac suxit molli ore. Ampla fides testi: testis approbatur alumno. Arbitror Cererem agnituram flagitia vulgata. Dea intuita erat sub Idæ Cretensi Iasium transfodientem terga ferina manu haud dubiâ. Intuita erat, & ut mollia viscera flammam conceperunt, (hinc pudor, illinc amor rapiebat)

NOTÆ.

^r Tauros] Ut aratrum traherent, scil.
^s Veterem] Quia inculta.
^c Curvo] Periphrasis est vomeris.
ⁿ Hanc] Tot beneficiis hominibus col-
 latis celebrem.
^x Tormentis] Quæ patiantur amantes à
 se invicem disjuncti.
^r Rustica] Severa; difficilis.
^z Nec fingunt] Hoc dicit quia tritissimo
 proverbio Cretes pro mendacibus apud om-
 nes veniebant: quod nequidem tacuit sacra
 pagina.
^a Nutrito] Quem Rhea, Saturni uxor,
 mariti voracitati subtrahum, nymphis in
 Dictæo monte Cretæ commendavit, atque
 educandum dedit.
^b Sideream] Sideribus distinctam. Cæ-
 lum est.
^c Lac] Quod ex caprà Amaltheam unâ
 cum sorore Melisâ Jovi præbuisse volue-
 runt Poëtæ.
^d Testi] Cretæ terræ scil. aut ejus incolis.

^e Laudatur] Probat. Poëtæ quia ma-
 ximè opus est testimonio, idèò magno cona-
 tu Cretensibus mendacibus à Jove ipso fidem
 studet facere.
^f Fassuram Cererem] Sic Geta Terentia-
 nus de Æschino quem hujuscemodi furti ar-
 guere difficile erat; Postremò, inquit, non ne-
 gabit.
^g Viderat] Cereris amores narrare oc-
 cipit.
^h Iasium] Erat ille Jovis ex Electrâ fi-
 lius: qui amore Cereris amens, eique vim
 inferre volens, fulmine ictus occubuit; ut
 scribit Apollodorus.
ⁱ Cretæ] Ad distinctionem Idæ, Phry-
 giæ montis.
^k Diva] Ceres scil.
^l Idæ] Monte Cretæo.
^m Figentem] Jaculo percutientem, trans-
 verberantem.
ⁿ Certa] quæ certò feras attingeret.
^o Flammam] Amorem.

- Victus amore pudor. fulcos ^parere videres,
 Et fata ^q cum minima parte redire sui.
^rCùm bene jactati pulsarant arva ligones,
 Ruperat & duram vomer aduncus humum,
^sSeminâque in latos iërant ^tæqualiter agros;
^uIrrita decepti vota colentis erant.
 Diva ^vpotens frugum ^xsilvis cessabat in altis:
^yDeciderant longæ spicea ferta comæ.
 Sola fuit Crete fecundo fertilis anno.
¹⁰^zOmnia, quâ tulerat se Dea, ^amessis erant.
 Ipse locus nemorum ^bcanebat frugibus Ide,
 Et ferus in silvâ farra metebat aper.
 Optavit ^cMinos similes sibi legifer annos:
 Optavit Cereris ^dlongus ut esset amor.
¹⁵^eQuodd tibi secubitus tristes, Dea flava, fuissent;
^fHoc cogor sacris nunc ego ferre tuis.

INTERPRETATIO.

pudor superatus est amore. Cerneret fulcos | *fuit ferax anno fertili. Omnia quâ Dea*
arefcere, & segetes provenire cum minima | *incefferat, erant messis. Ipse locus silva-*
parte sui. Cùm ligones fortiter immissi agros | *rum, Ida albicabat aristis, & trux aper*
inverterant, & curvus vomer prosciderat | *carpebat frumenta in silva. Minos legisla-*
duram terram, & semina aqualiter sparsa | *tor expetivis sibi annos pares: expetivis ut*
fuerant per vasta arva; optata elusi agri- | *amor Cereris diu duraret. Quodd secubitus*
cola erant vana. Dea segetibus presidens | *tibi fuissent injucundi; hoc ego nunc cogor*
quiescebat in excelsis silvis: corona spicea | *pati tuis sacris.*
defluerant prolixis capillis. Sola Creta

NOTA.

- ^p *Arere*] Amore scilicet Ceres frugum
 Dea, aut ipsa Terra tabescens, pleraque om-
 nia arida & sicca necessario fecit.
^q *Cum minima*] Vix tantum demeteba-
 tur frumenti quantum satum fuerat.
^r *Cùm bene*] Licet optimè terram coluif-
 sent.
^t *Æqualiter*] Huc illuc, nempe, spargi
 debet semen æqualiter, non uno loco pro-
 fundi.
^u *Irrita*] Quia frugum Dea Ceres amore
 capta, vota audire non curabat; quod etiam
 insequentibus causatur Poëta.
^v *Potens frugum*] Ceres scil.
^x *Silvis*] Ubi Venari solebat Iasius,
 quem illa amabat.
^y *Deciderant*] Ex Amoris impatientiâ
 scil. Coronâ verò spiceâ ornari Cererem
 frugum Deam notum est.
^z *Omnia quâ*] Quocumque ibat frugum
 copiam inducebat.
^a *Messis*] Pro iis frugibus quas demetere
 possis.
^b *Canebat*] Procul visentibus cana seu
 albescentia videntur arva frugibus maturis
 confita.
^c *Minos*] Rex Cretæ, qui primus Cre-
 tensibus leges dedisse dicitur.
^d *Longus*] Ut diutius fertilis sua terra
 esset.
^e *Quodd*] Alij *Qui*; *Quid*: & sequenti
 versu *hos*.
^f *Hoc*] Secubitus tristes propter sacra
 Cereris. Quod quidem prohibentis voce pro-
 nuntiandum est.

Cur ego sim tristis ; cū sit tibi & nata reperta ;
^h Regnāque quā Juno forte ⁱ minore regat !
^k Festa dies, ^l Venerēque vocat, cantūque merūque
 Hæc decet ad dominos munera ferre Deos.

INTERPRETATIO.

Quamobrem ego sim tristis, cū sit tibi filia inventa ; & regna possideat forte Junoni proxima ? Dies feriata, arcessit Venerem, & cantus & vinum. Decet præbere hac dona Deo dominis.

N O T A.

^g *Nata*] Proserpina scil. quam cū rapuisset Pluto, toto orbe accensis tædis, non sine summo ejulatu Ceres quæsitit.
^h *Regnāque*] Infernum scil. Nullam dicit esse causam quamobrem in Cereris solennibus amantes tristes esse oporteat, cū ipsa filiam Proserpinam inferorum reginam invenerit.
ⁱ *Minore*] Quia Jovi in orbis divisione cælum obtigit ; ut dictum antea. Alij habent fortè *minora*.
^k *Festa dies*] Cereri sacra.
^l *Veneremque*] Alij *Cereremque colat. vocat. Venerem*, id est, ejus gaudia.

ELEGIA XI.

Ad amicam, à cujus amore discedere non potest.

Multa diuque ^a tuli : ^b vitiis patientia victa est.
 Cede fatigato pectore, turpis Amor.
 Scilicet ^c asserui jam me, fugique ^d catenas :
 Et quæ ^e depuduit ferre, tulisse pudet.
^f Vicimus ; & domitum pedibus calcamus Amorem.
 Venerunt capiti ^f cornua fera meo.
^g Perfer, & obdura : ^h dolor hic tibi proderit olim.
 Sæpe tulit ⁱ lassus succus amarus opem.

INTERPRETATIO.

Multa passus sum & diu ; patientia superata est vitiis. Discedito pectore defesso, indecore amor. Nempo jam me vindicavi, & effugi vincula : & pudet gestasse, quæ non puduit gestare. Superavimus ; & premimus pedibus subditum Cupidinem. Tarda cornua orta sunt meo capiti. Usque patere, & te confirma ; hac agritudo te aliquando juverit. Sæpe succus ingratus remedium præbuit jacentibus.

N O T A.

^a *Tuli*] Passus sum ex Amore, aut amplexu nequitia.
^b *Vitiis*] In amore hac omnia insunt vitia, injuria, Suspicionēs, inimicitia, inducia, Bellum, pax rursus, inquit servus ille Terentianus Patmeno.
^c *Asserui*] A servitute liberavi ; in libertatem me vindicavi.
^d *Catenas*] Quibus me Amor & amica irrevolverant, scil.
^e *Depuduit*] Non puduit ; quod omnes propè exhibent codices.
^f *Cornua*] Pro animi virtute. Serò ceppi indignari, & rebellare, aut adversus Amorem recalcitrare. Sic dixit alibi Pauper cornua sumit. Nec multò aliter Horatius alicubi.
^g *Perfer*] Usque patere.
^h *Dolor*] In patiendo & Amori resistendo scil. Quam verò propè jam victus est qui dolet, nisi sedulo & omni tempore sibi cavet.
ⁱ *Lassus*] Morbo jacentibus.

- * Ergo ego sustinui, foribus tam sæpe repulsus,
 Ingenuum durâ¹ ponere corpus humo.
 Ergo ego^m nescio cui, quem tu complexa tenebas,
ⁿ Excubui clausam, servus ut, ante domum.
 5 ° Vidi, Ego cum foribus lassus prodiret amator,
 Invalidum referens^p emeritumque latus.
 Hoc tamen est levius, quàm quod sum^q visus ab illo.
 Eveniat nostris hostibus ille pudor.
 ° Quando ego non fixus lateri^r spatiantis adhæsi,
 10 Ipse tuus custos; ipse vir, ipse comes?
 Scilicet, & populo per me comitata placebas.
 Causa fuit multis noster amoris amor.
 Turpia quid referam vanæ mendacia^t linguz,
 Et perjuratos in mea damna Deos?
 15 Quid juvenum tacitos inter convivium^u nutus,
 * Verbaque compositis dissimulata notis?
 ° Dicta erat ægra mihi: præceps amensque cucurri.
 ° Veni, rivali non erat ægra meo.

INTERPRETATIO.

Ergo ego toties rejectus à janua, potui demittere corpus liberum in terrâ durâ. Ergo ego nescio cui, quem tu complexa fovebas, vigilavi, tanquam servus, ante domum observatam. Aspexi cum amator defessus domo exiret, reportans latus infirmum, & emeritum. Hoc tamen minùs est quàm quod sum aspectus ab illo. Ille pudor contingat nostris hostibus. Quando ego non adititi nexus lateri prodeambulantis, ipse tuus custos, ipse

maritus, ipse comes? Nampe etiam grata eras populo me stipata. Noster amor fuit multis causa amoris. Quamobrem commemorem indecora mendacia falsa lingua, & Deos perjurio violatos in mea dispendia? Quamobrem referam secretos nutus adolescentum inter epulas, & verba testâ signis arte confictis? Dicta erat mihi ægrota: celer & exanimis accurri. Accessi; & non erat ægrota meo rivali.

NOTÆ.

* Ergo ego] Optimè, ut amorem suum radicatus revellat, ejus incommoda recordatur & miseras: quanquam brevi ea omnia contemnet nequitia lux mancipium.
¹ Ponere] Ad amicæ fores, scil.
^m Nescio cui] Id est, inhonestissimo foris homini.
ⁿ Excubui] Totâ nocte vigil quasi custos ante ostium permansi.
^o Vidi] Quâ re nihil quicquam durius. Meliores ego non agnoscunt, inquit cl. Heins. quare licet tollatur. Retinui tamen quia etiam ad majorem emphasim facit.
^p Emeritum] Quinam dicantur milites emeriti, ij scilicet qui tempus militiæ dictum absolverunt, notum est; unde quid sit latus emeritum facile est conjicere.

^q Visus] Humi stratus, scil. & ejus causâ foribus repulsus.
^r Quando non] Puellæ collata beneficia exprobrat, primumque quod semper in eâ colenda assiduus fuerit.
^t Spatiantis] Alij Patienter.
^t Lingua] Tux scil.
^u Nutus] Quibus te me solum amare indicabas.
^x Verba] Prolixè antea, quomodo signis variis, animi sui cogitata inter sese amantes patefacerent, aliis dissimularent, à Poëta nostro didicimus.
^y Dicta erat] Optimè tertiâ personâ, ad declarandum magis dolorem suum, utitur.
^z Veni] Placuit clar. Heinsio copulam ex plurimis scriptis reponere Veni; & rivali.

His,

^a His, & quæ taceo, ^b duravi sæpe ferendis.

Quære alium, pro me qui queat ista pati.

Jam mea ^c votivâ puppis redimita coronâ

^d Lætâ ^e tumescentes æquoris audit aquas.

^f Desine blanditias & verba potentia quondam

Perdere. non ego ^f sum stultus, ut ante fui.

^g Luctantur, pectusque leve in contraria tendunt,

Hâc amor, hâc odium : sed, puto, vincit amor.

^h [Odero, si potero : si non, invitus amabo.

^{io} Nec juga taurus amat : quæ tamen odit, habet.]

ⁱ Nequitiam fugio : fugientem forma reducit.

Aversor ^k morum crimina : corpus amo.

Sic ego ^l nec sine te, ^m nec tecum vivere possum :

ⁿ Et videor voti nescius esse mei.

¹⁵ Aut formosa fores minus, aut minus improba, vellem.

Non ^o facit ad mores tam bona forma malos.

INTERPRETATIO.

Ego potui sæpe hac, & qua prætermitto tolerare. Quære alium qui possit ista ferre pro me. Jam mea navis cincla fertis votivis, læta audit fluctus maris turgescens. Omitte profundere blanditias, & verba olim valentia : ego non sum demens ut fui prius. Pugnant, & hinc amor, hinc odium incertum animum in diversa trahant : sed, credo, amor superat. Odero si queam : si non,

coactus amabo. Neque taurus juga diligit : habet tamen qua odit. Odi improbitatem : pulchritudo me aversantem revocat. Fugio malos mores ; corpus amo. Sic ego nec possum vivere sine te, nec tecum : & videor ignorare meum desiderium. Optarem aut esses minus pulchra, aut minus proterva. Forma tam elegans non congruit cum pravus moribus.

NOTÆ.

^a His] Quæ passus sum, antè commemoratis.

^b Duravi] Istud iracundè pronuntians, indignante Poëtâ, quod indigna tam multa pati potuerit.

^c Votivâ] Plurima vovete solebant tempestate deprehenso præsertim, quæ Diis, ubi periculum effugissent, grato animo persolverent : Quò alludens Poëta, se jam in portu dicit navigare, nec amplius amoris tempestates reformidare, paratâ quâ Diis gratum animum testetur, coronâ. Eo modo scripsit Horat. lib. i. Od. 5. ad Pyrrham, cujus amore non amplius teneretur,

me tabulâ sacer
Votivâ paries indicat uvula
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

^d Lætâ] Quæ in tuto posita tempestatum vim & fragorem contemnat. Per puppim verò, navem ; per navem, Poëtâ navi vectum ; per vectum esse, amare ; Per lætum

esse, amoribus finem imposuisse, tropicè & allegoricè, intelligas.

^e Tumescentes] Per hanc allegoriam, aut metaphoræ continuationem, ex tumescentibus aquis puellæ levitatem, repulsas, aliaque ejus generis, quæ amatorem percellant, cognosce.

^f Sum] Scrivèrianus rectius habet nunc.

^g Luctantur] Jam deserbuit Poëtæ ira, rursusque ad ingenium, Amorem scilicet, redit.

^h Odero] Hoc distichon Ovidianum non censuit clar. Heinsius : nec sine causâ.

ⁱ Nequitiam] Amicæ levitatem, improbitatem, &c.

^k Morum crim.] Pravos amicæ mores.

^l Nec sine te] Quia corpus amo.

^m Nec tecum] Quia mores aversor.

ⁿ Et videor] Sumus certè eo modo ferè omnes inter boni malique angustias propter impuritatem & contrarietatem ex peccato contractam ubique propemodum coarctati ; ut quid velimus nolumus, quid optandum fugiendum plerumque nesciamus.

^o Facis] Pertinet ; spectat.

CCc

- ^p Facta ^q movent odium ; facies exorat amorem.
 Me miserum ! ^r vitiis plus valet illa suis.
 Parce, per ^r ò lecti socialia jura , per omnes
 (Qui ^r dent ^u fallendos se tibi sæpe) Deos ,
 5 Perque tuam faciem magni inihî numinis instar ,
 Perque tuos oculos , qui rapuere meos ;
 Quidquid eris, mea semper eris. tu selige tantum ,
 * Me quoque velle velis, anne coactus amem ?
 Lintea ^y dem potiùs, ventisq^{ue} ^z ferentibus utar ;
 10 Ut quamvis nolim, cogar amare tamen.

INTERPRETATIO.

Delicta excitant odium ; pulcritudo imperat amorem. Me miserum ! illa plus potest quàm sua vitia. Ignosce, per ò jura jugalia tui, per omnes Deos, (qui se tradant sæpe tibi deludendos) & per tuam formam mihi instar potentis numinis, & per tuos

oculos, qui abstulerunt meos ; quidquid eris semper eris mea : tu elige tantum, anne cupias me quoque cupere, anne amem invitum Pandam potiùs vela, & fruatur ventis secundis ; ut quanquam recusem, cogar tamen amare.

NOTÆ.

^p Facta] Amicæ scilicet improba.
^q Moven] Alij merent.
^r Vitiis plus] Vide quonam modo intelligas, an quod mores non amorem prohibeant, quomodo explicant alij ; anne quod etiam vitia amorem adaugeant ? quo sensu dixit Terentianus ille Thrafo
Quanti spei est, minus, tanti magis amo.
^r O] Precantis, & maximè optantis est particula.
^r Dent] Dant habent codices propè om-

nes : illam verò lectionem ex codice Neapolitano retraxit clar. Heins.

^u Fallendos] Cùm ipsos perjurio violas.

* Me velle] Id est, Me toto animo te amare. Sed vide quàm ingeniosè petat ut mores muret puella.

^y Dem] Dum sibi ipsi Poëta hanc legem ponit ut passis velis in amorem ruat, eâdem operâ, puellam morum pravitatem dediscere hortatur.

^z Ferentibus utar] Metaph. est à navigatione petita.

ELEGIA XII.

Dolet amicam suam ita suis carminibus innotuisse, ut rivales multos sibi pararit.

Quis fuit ille dies, quo tristia semper amanti
 Omina ^a non albæ ^b concinuisistis aves ?

INTERPRETATIO.

Quis fuit ille dies, quo nigra aves cecini-] mistis auguria semper tristia amanti ?

NOTÆ.

^a Non albæ] Nigra, infelices.

^b Concinuistis] Nihil opus esse arbitror de garritum differere, cùm etiamnum hodie ejus vanitatis inter Christianos videamus reliquias.

Quodve putem ^c fidus nostris occurrere ^d fatis ?

Quosve Deos in me bella movere querar ?

^e Quæ modo dicta mea est, quam cœpi solus amare ,
Cum multis vereor ne sit habenda mihi.

5 Fallimur ? an nostris innotuit illa libellis ?

^f Sic erat : ingenio ^g prostitit illa meo.

Et merito. ^h quid enim formæ præconia feci ?

Vendibilis culpâ facta puella meâ est.

Me lenone placet. duce me perductus amator.

10 Janua per nostras est adapertha manus.

An profint, dubium ; nocuerunt carmina certè.

Invidiæ nostris illa fuere bonis.

Cum ⁱ Thebæ, cum Troja forent, cum ^k Cæsaris acta ;

Ingenium movit sola Corinna meum.

15 ^l Aversis utinam tetigissem carmina Musis ;

^m Phœbus & inceptum destituisset opus !

ⁿ Nec tamen, ut testes mos est audire poëtas ,

Malueram verbis pondus abesse meis.

INTERPRETATIO.

Vel quod credam astrum nostris fatis obstare ? Vel quos Deos doleam bella in me excitare ? Metuo ne illa qua modo dicta est mea, quam cœpi solus amare, sit mihi habenda cum multis. Decipimur ne ? an illa clara facta est nostris libellis ? Sic erat : illa in publicum venit ingenio meo. Et jure quamobrem enim pulcritudinem celebravi ? Puella facta est venalis meo vitio. Grata est me conciliante : amator perductus me duce.

Fores sunt reſerata noſtris manibus, Incertum eſt an verſus juvent ; profeſſo obſervant : illi fuerunt invidia noſtris bonis. Cum Theba, cum Troja, cum Cæſaris geſta in medio eſſent ; ſola Corinna detinuit meum ingenium. Utinam operam adhibuiſſem carminibus Muſis inuſitis ; & Phœbus dereliſſet opus inceptum. Nec tamen conſuetudo eſt audire Poëtas tanquam teſtes : præoptaſſem fidem deeſſe verbis meis.

N O T A.

^c *Sidus*] Vim maximam in hæc inferiora influere ſidera procul eſt omni dubio ; cuiquam perſpectam eſſe vix crediderim.

^d *Fatis*] *Fortis* aliq.

^e *Qua modo*] Jam querendi cauſam aperit.

^f *Sic erat*] *Cognita non erat puella de qua loquor, carminibus meis innotuit.*

^g *Prostitit*] *Proſtare* eſt turpitudine corporis quaſſum facere, ut meretrices, inquit Dominicus. Verum dicit ; quanquam hoc ſtatim turpiſſimo ſenſu hoc in loco exponere, duriuſculum videretur, niſi ipſe Poëta ſequentibus monſtraret, quod nihilominus eſt paululum molliendum.

^h *Quid*] *Propter quid.* Seipſum accuſat, quod : inicam laudando propemodum venalem ipſe produxit.

ⁱ *Theba*] Urbs fuit Bæotiz à Cadmo con-

ſtituta, regionis quondam primaria ; in cujus deſcribendis bellis Statius Poëta operam ſuam collocavit. Ejus hoc in loco meminit Naſo, ſeſe ipſe increpans, quod neglectâ Carmini tam aptâ materiâ, Corinnam ſolam verſibus ſuis celebraverit.

^k *Cæsaris acta*] Iſtud in gratiam Cæsaris dicit.

^l *Aversis*] Ità ut nullus Carmina mea legere dignatus eſſet ; neque adeò Corinna innotuiſſet.

^m *Phœbus*] Apollo enim Poëticæ inventor, qui Muſis præeſt, niſi cuiſpiam ſaveat, bonos verſus non poteſt ſcribere.

ⁿ *Nec tamen*] Cum ſeſe ſcripſiſſe, & fidem de Corinnæ formâ feciſſe videat Poëta, jam ipſos Poëtas teſtes non eſſe idoneos quibus ſit fides habenda, probare nititur.

Per^o nos^p Scylla patri^q canos furata capillos

^r Pube premit rabidos inguinibúsque canes.

Nos pedibus^f pennas dedimus, nos^t crinibus angues,

Victor^u Abantiades alite fertur equo.

Iidem per spatium^x Tityon porreximus^y ingens:

Et tria^z vipereo fecimus ora cani.

Fecimus^a Enceladum jaculantem mille lacertis;

^b Ambiguae captos virginis ore^c viros.

INTERPRETATIO.

Per nos Scylla furata patri albam comam
urget pube & inguinibus rabiosos canes. Nos
adhibuimus alas pedibus, nos serpentes ca-
pillis. Abantiades victor vehitur equo volu-
cri. Nos iidem stravimus Tityon per vastum

spatium: & dedimus tres vultus cani vipe-
ris horrido. Exhibuimus Enceladum vi-
brantem mille brachiis; Exhibuimus viros
captos vultu puella duplicis.

NOTA.

^o Nos] Poëtas, scilicet, quibus omnia li-
cet fingere.

^p Scylla] Dux ejus nominis memorantur
puellæ ab ipso etiam Poëta nostro; altera
Nisi, altera Phorci filia; quarum fabulas,
ut magis omnia mentiri credas ipsos Poëtas,
hoc in loco confundit Naso noster. Atque
istud totum ut melius cognoscas vide sis quæ
ipse Metam. lib. 8. & 14. ab initio de utrâque
scripsit.

^q Canos] Ad Nisi ætatem respicit hoc in
loco Poëta; nam purpureum dicunt fuisse
ejus fatalem capillum.

^r Pube] Fingitur Scylla pectore tenuis pul-
cherrimam scæminam fuisse, inferiori verò
corporis parte, canum, luporum, aut etiam
serpentum speciem prætulisse. Quæ de re
prolixè Ovid. loco modò citato Metam. 14.

^f Pennas dedimus] Perseo talia à Mer-
curio data fabulati sunt Poëtæ.

^t Crinibus angues] Medusam vipereis ca-
pillis formidabilem iidem mendaces Poëtæ
fecerunt.

^u Abantiades] Bellerophontemne qui
Pegaso equo vectus est, an Perseum intelligas,
dubium est; cum Bellerophontem quidem
eo equo Pegaso vectum fuisse certum sit,
Abantis autem ullius nepotem fuisse non
constat; deinde Abantis nepotem fuisse qui-
dem Perseum ex Apollodoro clarum sit, nul-
libi verò Pegasum ascendisse eum legatur.
Quamobrem si coactam & anxie quæsitam
expositionem, quam vocat ipse Mycillus ejus
auctor, admittere nolis hic locus etiam sic
exponi potest, Abantiades, seu Perseum fer-
tur seu celebratur equo alite, hoc est, quia
è sanguine, qui ex casu à Perseo Medusæ

Gorgonis capite in terram defluxit natus est
Pegasus alatus equus. Sed nullus ausit affir-
mare annon fortè, ut Græcorum varia fue-
runt præsertim in fabulis narrandis, ingenua,
Poëta noster apud aliquem, Perseum equo
alato vectum fuisse, legerit. Quid si datâ
operâ, contra fabularum fidem loquutus est
Poëta?

^x Tityon] Fuit hic, ut mentiti sunt Poë-
tæ, ipso fatente Ovidio, Jovis ex Elarâ fi-
lius, qui cum Latonæ vim inferre tentasset,
ab Apolline sagittis confossus est, & ad in-
feros hæc poenâ damnatus, ut jecur ejus
semper renascens volucres exederent.

^y Ingens] Quippe cujus corpus humi ex-
porrectum novem terræ jugera occuparet.

^z Vipereo] Cerberus est, inferorum custos,
anguibus villorum loco horribiliter obstitus.

^a Enceladum] Fuit hic Titani & Terræ
filius, gigantum omnium, qui adversus Jo-
vem bellum gesserunt longè maximus, quem
fulmine ictum Jupiter monti Æthnæ sup-
posuit.

^b Ambigua] Alij ad Syrenes, alij ad Cir-
cen istud referunt. Sirenium voces, per ora
virginis ambigua si intellexeris, tunc ambi-
guas interpreteris quæ à capite usque ad pu-
bem formosissimarum virginum, cætera tur-
pissimorum piscium, duplici caudâ, speciem
referrent. Si verò de Circe interpreteris,
ambiguam dixeris, quæ fallax, duplex, &
varia fuit: quanquam non ita ad scopum
facit Poëtæ hæc posterior explicatio.

^c Viros] Ulyssis socios, aliosque, Sirenium,
& Cices cantibus & incantamentis in va-
rias brutorum formas transmutatos.

^d Æolios ^e Ithacis ^f inclusimus utribus Euros :

^g Proditor ^h in medio Tantalus amne sitit.

De ⁱ Niobe silicem, de ^k virgine fecimus ursam :

Concinit ^l Odrysiū ^m Cecropis ⁿ ales ^o Ityn.

^s Jupiter aut in ^p aves, aut se transformat in ^q aurum :

Aut secat impositā ^r virgine ^r taurus aquas.

^t Protea quid referam, ^u Thebanāque semina dentes ?

^x Qui vomerent flammās ore, fuisse boves ;

INTERPRETATIO.

Coërcimus utribus Ithacis Euros Æolios : in aves, aut in aurum : aut taurum scindit garrulus Tantalus siti torquetur in medio flumine. Mutavimus Nioben in saxum ; aquas, virgine correptā. Quid memorem virginem in ursam : avis Cecropia celebrat Protea, & dentes, semina Thebana ? Boves exstitisse qui emitterent ignes ore ?

NOTA.

^d Æolios] Quibus Æolus ventorum Rex imperat.

^e Ithacis] Ulyssis, Ithacensis, id est, qui in Ithacā insulā ē regione Peloponnesi ad occasum regnavit.

^f Inclusimus] Scribit Homerus Æolum ventorum regem Ulyssi, ut tutior navigaret, ventos utre inclusos dedisse ; sed socios, aurum inclusum existimantes, utrem, Ulysse dormiente, dissolvissē.

^g Proditor] Qui Deorum secreta, mortalibus prodidit.

^h In medio] Illum verò Tantalum Poëtæ apud inferos isto etiam supplicio damnaverunt, ut aquas labiorum tenus affluentes ore nunquam possit ad sedandam sitim perungere.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia capiat

Tantalus ; hoc illi garrula lingua dedit. Ovid.

ⁱ Niobe] Tantalī fuit filia ; cujus videtis fabulam Metam. lib. 6. §. 165.

^k Virgine] Calistone, Lycaonis, Arcadiæ regis filiā ; cujus fabulam narrat Poëta, Metam. lib. 2. §. 409.

^l Odrysiū] Threiciū ; ab Odrysarum Thraciæ gente antiquā.

^m Cecropis] Atheniensis. Patronymicum est scæminum à Cecrope, qui primus Athenis regnavit.

ⁿ Ales] Progenem dicit, Pandionis, Athenarum regis filiam, quæ in hirundinem mu-

tata fuit ; quā de re in Metam. lib. 6. §. 667. & plurimis præcedentibus.

^o Ityn] filius fuit Terci & Progenes, qui in phasianum mutatus est ; sed prolixè loco jam jam citato ejus habes fabulam.

^p Aves] Cygnum putā, cum Ledam decēpit ; in Aquilam cum Ganymedem rapuit, Asterien vitiauit.

^q Aurum] Se in aurum Jupiter transformasse dicitur, cum Danaen Acrisij filiam lussit.

^r Virgine] Europā scilicet Agenoris, Phœnicum regis, filiā.

^r Taurus] Ejus animalis induisse formam dicitur Jupiter, cum Europam dorso impositam in Cretam insulam deportavit. Quā de re Metam. lib. 2. §. 850.

^t Protea] Accusativus est Græcus. De Proteo verò Oceani & Tethyos filio, qui se in varias formas secundum Poëtarum figmenta vertere solebat, antea vidimus.

^u Thebanāque] Hanc fabulam si ignoras apud Poëtam ipsum Metam. lib. 3. §. 102. & sequentibus legere non poenitebit. Dicuntur verò dentes serpentis quos Cadmus seminavit semina Thebana, quia ipse Cadmus unā cum quinque ex armatis militibus, qui ex satis dentibus prodierant, Thebas condidit.

^x Qui vomerent] Illi sunt quos Iason priusquam aureo vellere potiretur jugo submitit : Quam fabulam scribit Ovid. Metam. 7. lib. §. 104. & sequentibus.

C. C. c. iiij

Flere genis ⁊ electra tuas, ⁊ auriga, sorores ?

^a Quæque rates fuerint, nunc maris esse Deas ?

^b Averſumque ^c diem menſis furialibus ^d Atrei ?

^e Duræque percuffam ſaxa ſecuta lyram ?

5 Exit in immenſum fœcunda licentia vatum :

Obligat historicâ nec ſua verba fide.

Et mea debuerat falſo laudata videri

Fœmina. credulitas nunc mihi veſtra nocet.

INTERPRETATIO.

Sorores tuas ô auriga profundere electra oculis? Et qua fuerint naves nunc esse Deas maris? Et solem exhoruisse epulas furiales Atrei? Et saxa mota ad lyram pulsata? Audacia fertilis Poëtarum exspatiatur in

inſinitum; nec adstringit ſua verba fide historicâ. Mea etiam puella debuerat videri falſo celebrata: veſtra credulitas nunc mihi officiit.

N O T A.

^a *Electra*] Illud eſt quod vulgo *Ambra* dicunt, à Latinis, qui ſuccum eſſe crediderunt, *Succinum* appellatum.

^b *Auriga*] Phaëton intelligitur; cujus ut & ſororum Heliadum fabula narratur *Metam.* lib. 2. à primo verſu ad 366.

^c *Quæque rates*] Finxit Virgilius *Æneæ* naves, ne à Rutulis incenderentur, in Cybeles gratiam à Jove in marinas nymphas mutatas fuiſſe.

^d *Averſumque*] Fingunt Poëtæ Thyeſtem Atrei fratris uxorem violari; hunc verò

vindiçæ cauſâ filios ex adulterio ſuſceptos illi comedendos appoſuiſſe: Cujus facinoris horrore Sol retroceſſiſſe fertur.

^e *Diem*] Pro Sole.

^d *Atrei*] Fuit hic cum fratre Thyeſte Pelopis ex Hippodamiâ filius.

^e *Duræque*] Amphion Jovis & Antiopes, vel, ut alij volunt, Mercurij filius, tantâ cantus ſuavitate valuit, ut ad citharam canens, ſaxa ad ſtruenda Thebarum mœnia dicatur traxiſſe.

ELEGIA XIII.

De Iunonis Feſto.

^a Um mihi ^b pomiferis ^c conjux foret orta ^d Phaliſcis :

Mœnia contigimus viçta, ^e Camille, tibi.

Caſta ſacerdotes Junoni feſta parabant

Per ^f celebres ludos, & indigenâque bovem.

INTERPRETATIO.

Cum uxor mihi eſſet orta Phaliſci pomiferis; pervenimus ad urbem à te ſubactam, Camille. Sacerdotes adornabant

feſta pia Junoni per ludos celebres, & uacantem patriam;

N O T A.

^a *Cum mihi*] Cùm Naſoni è Phaliſcorum gente uxor contigiſſet, illius gratiâ ad eos pervenit, ubi ſacrorum Junonis ritum edidicit, quem ex hac Elegiâ cognoſces.

^b *Pomiferis*] In Phaliſcis enim maxima provenit pomorum copia.

^c *Conjux*] Tres habuit, quarum utra hîc memoratur nescio: duas repudiavit: cum tertiâ conjunctiſſimè vixit.

^d *Phaliſcis*] Phaliſci ſeu Falifci, urbs fuit & ager in Hetruriâ.

^e *Camille*] Fuit M. Furius Camillus vir ſummâ virtute præditus, qui Falifcos ad deditionem coëgit; Romam à Gallis captam liberavit.

^f *Celebres*] Utpote in Junonis honorem.

^g *Indigenam*] Falifcus enim ager paſcuſ abundans victumis paſcendis dicatus.

- Grande moræ pretium , ^h ritus cognoscere : quamvis
 Difficilis clivis huc via præbet iter.
 Stat vetus , & densâ prænubilus arbore lucus.
 Aspice ; concedas numen inesse loco.
 5 Accipit ara preces, votivæque thura piorum ;
 Ara per antiquas facta ¹ sine arte manus.
 Hinc ubi præsonuit solenni tibia cantu ;
 It per ^k velatas annua pompa vias.
 Ducuntur niveæ populo plaudente juvenæ ;
 10 ^l Quas aluit campis herba Phalisca suis :
 Et vituli ^m nondum metuendâ fronte minaces ;
 Et minor ex humili victima porcus harâ :
ⁿ Duxque gregis cornu per tempora dura recurvo.
 Invisa est ^o dominæ sola capella Deæ.
 15 Illius indicio silvis inventa sub altis
^p Dicitur inceptam destituisse fugam.
 Nunc quoque per pueros jaculis incessitur ^q index ;
 Et pretium auctori vulneris ipsa datur.
 Quâ ventura Dea est , juvenes timidæque puellæ
 20 Præverrunt latas veste jacente vias.

I N T E R P R E T A T I O.

magna merces mora cognoscere caremonias ;
 quanquam via ardua colliculis huc dat
 iter. Est antiquus lucus, & opacus frequen-
 ti arbore : Cerne ; fatearis numen loco in-
 esse. Altare capis preces , & thura vota à
 piis ; altare constructum sine artificio per
 manus antiquas. Hinc, postquam tibia præ-
 sonavit cantu annuo , pompa solennis proce-
 dit per vias stratas. Juvenca candida quas
 herba Phalisca pavit in campis suis agun-
 tur populo juvante ; itemque vituli mina-

ces nondum reformidandâ fronte : Et per-
 cus victima minor ex contempto suili ; &
 dux gregis cornu adunco per aspera tempo-
 ra. Sola capra est odiosa Dea domina. Re-
 perta in mediis silvis illius indicio destitisse
 se creditur à fugâ inceptâ. Nunc quoque
 index petitur jaculis per pueros ; & ipsa da-
 tur merces auctori plage. Adolescentes , &
 pavida puella præverrunt vastas vias quâ
 Dea est accessura, tunicis positis.

N O T A.

^h Ritus] In Junonis celebrando festo ad-
 hibitos scilicet.

¹ Sine arte] Quia Pietate magis quàm
 externo cultu sua templa veteres ornabant.

^k Velatas] Velis seu vestibus stratas.

^l Quas aluit] In Phalisco , inquit Plin.
 lib.2. cap.103. Clitumni amnis potata aqua
 candidos boves facit.

^m Nondum] Id est , quibus vix cornua
 nata erant.

ⁿ Duxque gregis] Aries est, cornibus in
 frontem recurvis conspicuus. Maro quoque
 virum gregis Caprum appellavit.

^o Domina] Junoni , quæ uxor est Jovis,
 qui in omnia dominium habet.

^p Dicitur] Obscura est fabula quàm hîc
 tangit Poëta. Bis autem fugisse Juno tradit-
 ur ; semel cum virginem adhuc , Jupiter,
 Amoris impulsu persequutus est , ipse tum
 cuculus factus : Deinde cum metu gigan-
 tum, Dij omnes in Ægyptum profugerunt.
 Satiùs videtur quæ hic memorat Poëta ad
 priorem fugam referre.

^q Index] Capella , scil. quæ fugientem
 Junonem prodidit.

- 392 ^r Virginei crines auro gemmâque premuntur :
 Et tegit auratos palla superba pedes.
 More patrum ^r Graio velatæ vestibus ^r albis
 Tradita supposito vertice sacra ferunt.
 5 ^u Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa :
 Ipsa sacerdotes sublequiturque suas.
^x Argiva est pompæ facies : Agamemnone ^y cæso
 Et scelus & patrias fugit ^z Halesus opes.
 Jamque pererratis profugus terrâque fretoque
 10 ^a Mœnia felici condidit alta manu.
 Ille suos docuit Iunonia sacra Phaliscos.
 Sint mihi, ^b sint populo semper amica suo.

INTERPRETATIO.

Capilli virginei ornantur auro & gemmis :
 & palla splendida velat pedes auratos. Vir-
 gines induta vestimentis candidis ritu Gra-
 co majorum gerunt submisso capite sacra
 concredita. Populi favent linguis tunc cum
 splendida pompa procedit ; ipsa Iuno subse-
 quitur suas sacerdotes. Species pompa est

Argiva ; Halesus, Agamemnone interfecto,
 effugis & parricidium & divitias patrias.
 Et profugus jam pervagatus terram & ma-
 re, excelsos muros posuit faustâ manu. Ille
 docuit suos Phaliscos sacra Iunonia. Sint
 mihi semper propitia, sint populo suo.

N O T A.

^r Virginei] Earum scilicet puellarum quæ
 Iunoni sacra faciunt.

^r Graio] Græcarum scæminarum more orna-
 to; namque Phalisci ex Græcis erant oriundi.

^r Albis] Albarum enim vestium usus in
 sacrificiis.

^u Ore favent] Id est, Tacent. Horat. lib. 3.
 Carminum,

Favete linguis : Carmina non prius
 Audita, Musarum sacerdos,
 Virginibus, puerisque canto.

^x Argiva] Græca.

^y Cæso] Ab Ægisto adultero, & Cly-
 temnestrâ uxore.

^z Halesus] Alij aurigam, alij filium fa-
 ciunt Agamemnonis.

^a Mœnia] Phaliscum scil. oppidum à suo
 nomine præposito ; quod postea Phaliscum
 appellarunt.

^b Sint amica] Seu potius Iuno ipsa, in
 cujus honorem sacra celebrantur.

ELEGIA XIV. *Ad amicam, &c.* * * *

ELEGIA XV.

Ad Venerem, quòd elegis finem imponat.

Uære novum vatem, tenerorum mater Amorum.

^a Raditur hîc Elegis ultima meta meis ;

INTERPRETATIO.

M^ater mollium amorum quare alium | meis Elegis ;
 Poëtam : ultima meta hic teritur

N O T A.

^a Raditur] Notum est artis fuisse in cu-
 ruli certamine, quàm proximè metas cur-
 rum admove. Inde petitâ metaphorâ dicit
 Poëta se ultimam Elegiam scribere.

Quos

Quos ego composui ^b Peligni ruris alumnus :
^c Nec me deliciæ dedecuerunt meæ.
 Si quid ^d id est, usque à proavis vetus ^e ordinis hæres ,
 Non modò ^f militiæ turbine factus eques.
 5 ^g Mantua Virgilio gaudet , ^h Verona Catullo :
 Pelignæ dicar gloria gentis ego.
 Quam sua libertas ad ⁱ honesta coëgerat arma ,
 Cùm ^k timuit ^l socias anxia Roma manus.
 Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
 10 Mœnia, quæ campi jugera pauca tenent ;
Qua tantum, dicet, potuistis ferre poetam ,
Quantulacunque estis, vos ego magna voco.
 Culte puer, puerique parens ^m Amathusia culti,
 Aurea de campo ⁿ vellite signa meo.

INTERPRETATIO.

quos ego alumnus agri Peligni conscripsi :
 Nec mei lusus mihi dedecori fuerunt ; mihi
 inquam, si id est aliquid, qui sum antiquus
 hæres ordinis equestris usque à proavis ;
 non nuper creatus eques motibus belli. Man-
 tua sibi plaudis Virgilio, Verona Catullo :
 ego perhibebor laus nationis Peligna :
 quam sua libertas impulserat ad arma de-
 cora, cùm Roma felicitate metuit manus

sociales. Atque aliquis peregrinus insuans
 muros Sulmonis aquatici, qui complectun-
 tur pauca jugera agri ; Qui, inquit, po-
 tuistis sustinere tantum Poëtam, quantuli-
 cunque estis, ego vos nomino magnos.
 Splendide puer, & mater Amathusia pueri
 splendidi, tollite signa splendida de meo
 agro.

N O T A.

^b Peligni] Populi fuerunt Italiæ inter
 Samnites & Marfos ; à quibus Naso origi-
 nem duxit.

^c Nec me] Quia, Juvenis scripsit, scilicet.

^d Id] Esse, scilicet, ex equestri ordine.

^e Ordinis] Equestris, scilicet.

^f Militia turbine] Dixit suprà rivalem
 mordens,

Ecce recens dives parto per vulnera censu.
Præfertur nobis sanguine factus eques.

Ex quo facile quid hinc sibi velit Poëta, in-
 telligitur.

^g Mantua] Urbs est Italiæ Transpadanæ
 clarissima, quam Poëta Virgilius patriam
 habuit.

^h Verona] Urbs est haud multùm à Man-
 tuâ distita ad Septentrionem ; quam Patriam
 Catullus laudavit.

ⁱ Honestæ] Quippe pro libertate asseren-
 dâ ; quanquam jam diu sub Imperio Roma-
 no fuerant redacti.

^k Timuit] Nempe gravissimum bellum,
 anno ab urbe condita 659 Picentes, Marfi,
 Pelignique moverunt, qui cùm annis nume-
 rosis jam Pop. Romano obedirent, tum liber-
 tatem sibi æquam asserere cœperunt, ut scri-
 bit Eutropius Hist. Roman. lib. 5.

^l Socias] Bellum illud Sociale fuit appel-
 latum.

^m Amathusia] Venus est, ab Amathunte
 urbe Cypri, ubi maximè culta fuit, sic
 dicta.

ⁿ Vellite] Aquilas suas signa militaria
 in terram defigere solebant Romani, hinc
 petita est metaphora, quasi Amorem ju-
 beat apud alios & aliis militibus bella sua
 gerere.

DDd

- ° Corniger increpuit ^p thyrso ^q graviore ^r Lyæus :
 Pullanda est magnis ^r area major equis.
^r Imbelles Elegi, ^u genialis Musa, valete ;
 Post mea mansurum fata superstes opus.

INTERPRETATIO.

Corniger Lyæus me perculit thyrso majore : Elegi molles, genialis Musa ; opus duraturum superstes post meum obitum, valete.

NOTÆ.

° *Corniger*] Hanc causam docet Diodorus lib. 4. quomobrem cum cornibus Bacchus fingatur. *Hammon*, inquit, *traditur galeâ in bellis usus, cujus insigne fuit arietis caput. Sunt qui ipsum asserant naturâ in utroque tempore parvula habuisse cornua : propterea filium ejus Dionysium eodem fuisse aspectu ; posterisque traditum, Deum hunc cornua gestasse.* Alij à cornibus quibus poculorum loco primis temporibus utebantur, Baccho cornua attributa fuisse volunt : Alij, illi ex proterviâ hominum vinolentorum provenisse autumant : unde ab Horatio dictum,

Addis cornua pauperi.

& à Nasone nostro

Tunc pauper cornua sumit.

^p *Thyrso*] Thyrsus hasta est hedera aut pampino vestita, quam pro sceptro Bacchus gerit.

^q *Graviore*] Metamorphosis libros scripturus erat heroïco carmine, non elegiaco, qui modus est levior.

^r *Lyæus*] Latine *Liber* est, qui Bacchus, vini Deus ; sine quo bonos versus scribere non licere ipsi etiam maximè sobrij Poëtæ scripserunt. Nempe furore quodam, & majori opus est impetu ad scribenda carmina.

^r *Area*] Metaphora est de quâ jam scipius, ex certaminibus equestribus petita.

^r *Imbelles*] Qui materiam respuunt bellicam & magnam.

^u *Genialis*] *Voluptatibus apta.* A Genio voluptatis Deo.

P. OVIDII NASONIS

SULMONENSIS

ARTIS AMATORIÆ.

LIBER I.

- S**I quis in ^a hoc artem populo non novit amandi ;
 Me legat : & lecto carmine doctus amet.
 Arte citæ veloque rates remoque moventur :
 Arte leves currus, arte regendus Amor.
 5 Curribus ^b Automedon lentisque erat aptus habenis :
^c Tiphys in ^d Hæmoniâ puppe magister erat.
 Me Venus artificem tenero præfecit Amori.
 Tiphys & Automedon dicar Amoris ego.
 Ille quidem ferus est, & qui mihi sæpe repugnet.
 10 Sed puer est ; ætas mollis & apta regi.
^e Phyllyrides puerum citharâ perfecit Achillem ;
 Atque animos placidâ contudit arte feros.
 Qui toties socios, toties exterruit hostes ;
 Creditur annosum pertimuisse senem.
 15 Quas ^f Hæctor sensurus erat, poscente magistro ,
 Verberibus iussas præbuit ille manus.

INTERPRETATIO.

SI aliquis ex isto populo ignorat artem amandi, legat me; & eruditus postquam versus meos legerit, amet. Naves veloces velis, & remis impelluntur arte: Levia carpenta agitantur arte, Amor est gubernandus arte. Automedon erat idoneus ad currus & frana mollia: Tiphys erat gubernator in navi Thessalicâ: Venus me fecit moderatorem mollis Amoris. Ego vocabor Tiphys & Automedon Amoris. Ille quidem Amor est immitis, & qui sæpe resistat mihi: Sed est puer; ætas est tenera, & idonea scilicet. Chiron perfecit Achillem puerum citharâ, atque emolliuit dulci arte animos ejus fervidos. Qui perterrefecit toties socios & hostes, existimatur prorsus formidasse senem longævum. Ille Achilles præceptore jubente porrexit plagis manus coactas, quas Hæctor erat sensurus.

NOTÆ.

- ^a Hoc] Romano scilicet.
^b Automedon] Achillis fuit auriga Diorei filius; quem pro quovis alio sumunt Poëtæ.
^c Tiphys] Gubernator fuit Argonautarum, qui in Colchicâ expeditione periit.
^d Hæmoniâ] In Argo navi Thessalicâ;

Hæmonia enim Thessalia est ab Hæmo monte sic dicta.
^e Phyllyrides] Chiron Centaurus est, ex Phyllyrâ, Oceani filiâ ortus; qui Achilles fuit præceptor.
^f Hæctor] Hunc verò Priami filium Achilles interfecit.

DDd ij

- 8 *Æacida* Chiron, ego sum præceptor Amoris.
 h *Sævus* uterque puer: natus uterque ⁱ Deâ.
 k Sed tamen & tauri cervix oneratur aratro;
 Frænâque magnanimi dente teruntur equi.
 5 Et mihi cedit Amor: quamvis mea vulneret ⁱ arcu
 Pectora, jactatas excutiâtque faces.
 Quò me fixit Amor, quò me violentiùs ussit;
 Hòc melior facti vulneris ^m ultor ero.
 Non ego, ⁿ Phœbe, datas à te mihi mentiar artes:
 10 Nec nos aëriæ voce monemur avis:
 Nec mihi sunt visæ ^o Clio ^p Cliusque sorores,
 q *Servanti* pecudes vallibus, ^r Alcra, tuis.
 Usus opus movet ^r hoc. vati parete perito.
 Vera canam. cœptis, mater Amoris, ades.
 15 Este procul ^r vittæ tenues, insigne pudoris;
 Quæque tegis medios, ^u instita longa, pedes.
 Nos ^x Venerem tutam concessâque furta canemus:
 Inque meo nullum carmine crimen erit.

34

INTERPRETATIO.

Chiron fuit magister Achillis, ego sum magister Amoris. Puer uterque servus; uterque genitus Deâ. Sed tamen etiam collum tauri premittitur aratro; & fræna fricantur dente equi ferocis. Amor etiam mihi cedit; quamquam sauciet mea pectora arcu, & jactet faces motas in me. Quando gravius Amor me transverberavit, quando me gravius inflammavit, eò ero gravior vindex vulneris adacti. Non falsò dicam, ô Apollo, artes

amandi mihi fuisse traditas à te: nec nos hortatur cantus avis aëria; nec Clio, & sorores Clii sunt visa à me pascente oves, ô Aserâ, in vallibus tuis: Experientia facit hoc opus: auscultate vati expertis. Cantabo vera: Mater Amoris fave incæptis. Esote procul vittæ subtiles, signum pudicitie, & instita proluxa qua velas medios pedes. Nos cantabimus Amores tutos, & furta non prohibita; & nulla culpa erit in meo carmine.

NOTÆ.

8 *Æacida*] Eo nomine appellatus est Achilles ab avo Æaco.

h *Sævus*] Num sævus fuerit Achilles, & Trojani & Græci docent apud Homerum. Num sævus sit Amor Poëtæ propè omnes & nisi antè experientiâ notus est plerique hominum docebunt.

i *Deâ*] Nempe Achilles Thetidem, Cupido Venerem matrem habuit.

k *Sed tamen*] Tauri & equi exemplo Amorem gubernari posse ostendit.

l *Arcu*] Quo sagittas suas amatorias Cupido in Cor amantium transmittit.

m *Ultor ero*] Docendo scil. quomodo sit Amor sectendus.

n *Phœbe*] Creditus est Phœbus seu Apollo Pater Scientiarum; interim se ab eo amandi artem didicisse negat Poëta.

o *Clio*] Una est ex Musis; quas sibi amandi artes tradidisse, quemadmodum Hesiodo versus scribendi, idem differtur Naso.

p *Cliusque*] Genitivus est græcus. Sunt verò octo sorores Clii, seu Musæ; quarum nomen nihil hic attinet apponere.

q *Servanti*] Fingunt Poëtæ, Hesiodum, cum patris oves juxta Heliconem pasceret, à Musis ad Hippocrenen fontem deductum fuisse; cujus aquæ potu Poëta evasit.

r *Aserâ*] Vicus fuit in Thespiis juxta Heliconem, quem Hesiodi parentes incoluerunt.

s *Hoc*] De his libris suis amatoris loquitur.

t *Vittæ*] Vittæ fasciæ erat, seu capitis ligamentum, pudicitie signum quo Vestales, Virgines, itemque matronæ castæ utebantur. Unde illis non scripsisse Poëtam intelligas.

u *Instita*] Tenuis est fasciola, quæ, veluti limbus, stolam ambibat; quod propriè matronarum vestimentum erat.

x *Venerem tutam*] Id est, quam apud ignobiles fœminas sine periculo invenire possis.

Principio, quod amare velis, reperire labora,
 Qui nova nunc primum ^y miles in arma venis.
 Proximus huic labor est, placitam exorare puellam.
 Tertius, ut longo tempore duret amor.

- 5 Hic ^z modus: hæc nostro signabitur area ^a currus:
^b Hæc erit admissa meta terenda rotâ.
 Dum licet, & ^c loris passim potes ire solutis;
 Elige cui dicas, Tu mihi sola places.
 Hæc tibi non tenues veniet delapsa per auras.
 10 Quærenda est oculis apta puella tuis.
 Scit bene venator, cervis ubi retia tendat:
 Scit bene, quâ frendens valle moretur aper.
 Aucupibus noti ^d frutices. qui sustinet hamos,
 Novit quæ multo pisce natentur aquæ.
 15 Tu quoque, materiam longo qui quæris amori,
 Ante frequens quo sit discere puella loco.
 Non ego quærentem ^e vento dare vela jubebo:
 Nec tibi, ut invenias, longa terenda via est.
^f Andromedan Perseus nigris portarit ab ^g Indis,
 20 Raptâque sit ^h Phrygio Graja puella viro.

INTERPRETATIO.

Ab initio conator invenire quod libeat amare, tu, qui venis nunc primum miles in arma insolita. Labor proximus huic est exorare puellam, qua placuit: tertius, ut Amor diu stet. Hic erit modus; hoc spatium notabitur currus nostro; hac meta erit premenda rotâ incitata. Dum licet & potes ire passim habenis admissis, elige cui dicas, Tu sola arrides mihi. Hac non ad te veniet delapsa per auras subtiles; investiganda est puella idonea oculis tuis. Venator bene novit ubi cedit pla-

gas cervis: bene novit quâ valle aper frendens maneat. Frutices perspecti aucupibus; qui tractat hamos cognoscit qua aqua agitantur plurimis piscibus. Tu etiam qui quæris causam longo amori, prius cognosce ubinam sit plurima puella. Ego non auctor fuero te, quærentem tradere lintea vento; nec tibi iter longum est faciendum, ut comperias. Perseus avexerit Andromedan ab Indis nigris; & puella Græca ablata fuerit à viro Trojano.

NOTÆ.

^y Miles] Metaphora est à re militari petita; quia scilicet,

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido.

^z Modus] Scribendi modum sibi ponit Poëta, ex triplici Amantis, aut certè Tironis curâ.

^a Currus] Id est, stylo nostro hac scribentur. Metaph. est ab Aurigis sumpta.

^b Hæc erit] Id est, Circa hanc materiam mihi opera pretium erit immorari, non secus ac circa metam Aurigantes currum suum inflectere nituntur.

^c Loris solutis] Id est, dum nullâ aliâ curâ distractus es. Continuatio est Metaphoræ.

^d Frutices] In quibus scilicet calamos

suos viscato disponat.

^e Vento dare] Non opus erit, inquit, per maria currere, ut puellam invenias; quod alij fecerunt.

^f Andromedan] Fuit Andromeda Cephæi Æthiopum regis filia. Hanc ob matris Cassiopes superbiam, quæ sese decore formæ Nymphis præferebat, cum ipsæ ad saxum alligassent & monstro marino exposuissent, Perseus Jovis & Danaës filius liberavit, & uxorem duxit.

^g Indis] Indos pro Æthiopibus posuit, qui supra Ægyptum sunt; quos tamen Herodotus Indis refert esse annumerandos.

^h Phrygio] Paridi scilicet, qui Helenam rapuit, eamque in Phrygiam seu Troadem Patriam advexit.

DD d .iij

- Tot tibi tamque dabit formosas Roma puellas;
 Hæc habet, ut dicas, quidquid in orbe fuit.
ⁱ Gargara quot segetes, quot habet ^k Methymna racemos;
 Æquore quot pisces, fronde teguntur aves;
⁵ [^l Quot cælum stellas, tot habet tua Roma puellas:
^m Mater & Æneæ constat in urbe sui.]
 Seu caperis primis & adhuc crescentibus ⁿ annis;
 Ante oculos veniet ^o vera puella tuos:
 Sive cupis juvenem; juvenes tibi mille placebunt.
¹⁰ ^p Cogèris voti nescius esse tui.
 Seu te fortè juvat sera & sapientior ætas;
 Hoc quoque (crede mihi) plenius agmen erit.
 Tu modò ^q Pompeiâ lentus spatiare sub umbrâ,
 Cùm sol ^r Herculei terga leonis adit:
¹⁵ ^t Aut ubi ^u muneribus nati sua munera mater
 Addidit, ^u externo marmore dives opus.

INTERPRETATIO.

Roma dabit tibi tot puellas & tam pulcras, ut dicas, Hæc urbs possidet quicquid fuit in mûdo. Quot sata habent Gargara, quot uvæ habet Methymna, quot pisces sunt in mari, quot aves ramis occultantur, quot stellas cælum habet, tot puellas habet tua Roma: Et Mater regnat in urbe sui Æneæ. Sive primi & adhuc venientes anni placent; puella sine fuce veniet ante oculos tuos. Sive optas

juvenem, mille juvenes tibi arridebunt: Cogèris ignorare desiderium tuum. Sive fortè ætas matura & sapientior tibi placet, hic quoque grex eris tibi plenior. Tu modò maliter deambulato sub porticu Pompeij, cùm sol ingreditur dorsum Leonis Herculei: Aut ubi mater adjacet sua dona donis filij, opus dives marmore peregrino.

NOTÆ.

ⁱ Gargara] Mons fuit & urbs Troadis, apud urbem Trojam, frugum copiâ celebris.

^k Methymna] Urbs fuit Lesbî insulæ, laudatissimo vino abundans.

^l Quot cælum] Quamobrem hoc distinctione Ovidianæ notæ non esse dixerit clar. Heinsius, nullus credo non viderit.

^m Mater] Venus est, Amorum Dea; cujus filius Æneas, aut saltem ejus posterî Romanam condiderunt; ubi Ipsa templa, & multo magis lascivas mulieres habuit.

ⁿ Annis] Annos pro ipsa puellâ metonymicè usurpavit.

^o Vera] Quæ sine omni fuce; cujus color in ætatis flore indelibatam virginitatē arguat.

^p Cogèris] Id est, Tibi tam multa placebunt, ut quam potissimum sumas ipse nescias.

^q Pompeiâ] Porticus olim Romæ, ad inambulationes & umbras, alios etiam usus erigebantur. Inter cæteras maximæ fuit admirationis quæ dicta Pompeij, ad ejus theatrum sita; quam sumptuosissimam & amœnissimam platanorum illam ambientium diffusâ umbra, & aquarum illuc deductarum aëritas, in tantâ urbe efficiebant.

^r Herculei] Hercules dictus est Leo Nemeus, qui inter sydera collocatus est, ab Hercule, qui eum inermis interfecit. Per eum verò Leonem aut certè Solis in illud sydas ingressum, ætatem intellige, aut ejus tempestatis calores & æstus, per Metonymiam signi: nam 13. Calend. Augusti in Leonem Sol transitum facit; quo tempore vehementissimus est ejus ardor.

^t Aut ubi] Porticus est Octaviæ, sororis Augusti, quam Florus etiam Marcelli nominat; cui ædificio contiguum fuit ejusdem nominis theatrum, quod sororis filio Cæsar inscripsit. Nam, ut Suetonius scribit, Augustus quædam opera sub nomine alieno, nepotum scilicet, & uxoris, sororisque, &c. fecit.

^u Muneribus nati] Theatrum est Marcelli, de quo modò, quod publicæ utilitati, sub Marcelli nomine Cæsar ædificavit.

^u Externo] Fuerunt nempe Romani in varij coloris marmoribus undiquaque quærendis usque ad infaniam curiosi; quæ ex Numidiâ, Armeniâ, Phrygiâ, Paro, Laconiâ, Ægypto, aliisque locis advehebant.

- Nec tibi viterur, quæ priscis sparsa ^atabellis
 Porticus auctoris ^y Livia nomen habet.
^z Quæque parare necem miseris patruelibus ausæ
^a Belides, & stricto stat ferus ense ^b pater.
⁵ Nec te prætereat Veneri ^c ploratus ^d Adonis,
 Cultræque Judæo ^e septima sacra ^f Syro.
 Neu fuge ^g linigeræ ^h Memphitica templa ⁱ juvencæ.
 Multas illa facit, ^k quod fuit ipsa Jovi.
 Et fora conveniunt (quis credere possit?) amor;
¹⁰ ^l Flammæque in ^m arguto sæpe reperta foro.
 Subdita ⁿ quâ Veneris facta de marmore templo
 Appias expressis aëra ^o pulsat aquis.

INTERPRETATIO.

Nec fugias porticum Liviam qua ornata antiquis tabulis obtinet nomen auctoris. Et quâ Belides ausa mortem intentare infelicibus patruelibus, & pater truculentus stat gladio evaginato. Nec omittatur à te Adonis defletus à Venere, & sabbata servata à Judæo Syro. Neve vita templa Memphitica

junicis linigera. Illa reddit plurimas quod ipsa fuit Jovi. Fora etiam (quis fidem possit adhibere?) cum amore congruunt, & amor inventus sæpe in foro garrulo. Quâ Appias subjecta templo Veneris ex marmore structa ferit aërem aquis omissis.

N O T A.

^a *Tabellæ*] Sunt scilicet Picturæ, præsertim verò quæ ab antiquis pictoribus, insignis ornamenti & oblectationis: quas etiam in porticibus locabant.

^y *Livia*] Hujus etiam porticus meminit Suetonius, quam Livia Augusti uxor ad viam sacram excitavit; eamque inter præclara urbis ornamenta recenset Strabo.

^z *Quæque parare*] De Porticu loquitur Apollinis Palatini, quam unâ cum templo ejus nominis, & bibliothecâ Græcâ, Latinâq; in parte Palatinæ domus Augustus posuit. In eâ autem erant imagines Danaïdum 50.

^a *Belides*] Danaïdes sunt à Belo avo sic dictæ; quæ jussu patris Danaï patruces suos Egypti filios, primâ nuptiarum nocte, unâ Hypermnestrâ exceptâ, quæ Lynceo suo percipit, pessimè jugularunt.

^b *Pater*] Danaus scilicet.

^c *Ploratus*] Ab apro vulneratus Adonis interit, non sine Deæ luctu maximo.

^d *Adonis*] Filius fuit Cinyræ Cypriorum regis, & Myrthæ ejus filix, quem Venus ardentissimè amavit. Hic verò pro templo Veneris metonymicè ponitur, ubi, ritu Assyrio, maximâ veneratione cum Adonide colebatur: ubique, sicut in aliis templis, adulteria multa exercebantur.

^e *Septimâ*] De Sabbatorum Judaïcorum cæremoniis loquitur, ad quas confluebant etiam Romanæ puellæ.

^f *Syro*] Judæos Syris fuisse adscriptos à veteribus ex Strabone liquet.

^g *Linigera*] Isis est, cujus Sacerdotes, sicut & ipsa, lino induti. Fuit verò Isis eadem quæ Io, Inachi filia, quam Jupiter adamavit, deinde Junonis metu in vaccam mutavit, tandem pristinæ formæ apud Egyptios restituit, ubi nomen & honores divinos meruit.

^h *Memphitica*] Fuit Memphis urbs Egypti, unde Romam advecta sacra Isiaca.

ⁱ *Juvenca*] Jam vidimus antè fuisse vaccam, quæ postea Isis fuit.

^k *Quod fuit*] Illam nempe Jupiter amavit adulteram.

^l *Flammæque*] Amor.

^m *Arguto*] Propter litigantium voces, & convitia.

ⁿ *Quâ*] Quâ, parte scilicet. De foro Cæsaris loquitur juxta quod templum Veneri extruxit; quod antè Appius Censor aquam duxerat, quam hic Poëta *Appiada* patronymicâ formâ appellat.

^o *Pulsat*] Cum scilicet, vi ex tubis prorumpit, & in alveum cadit.

- Illo sæpe loco capitur ^p consultus Amori :
 Quique aliis cavit, non cavet ipse sibi.
 Illo sæpe loco desunt sua verba diserto :
^q Resque novæ veniunt, causâque agenda sui est.
 5 Hunc Venus è templis, quæ sunt confinia, ridet.
 Qui modò patronus, nunc cupit esse cliens.
 Sed tu præcipue ^r curvis venare theatris.
 Hæc loca sunt voto fertiliora tuo.
 Illic invenies, quod ames, quod ludere possis ,
 10 Quodque semel tangas, quodque tenere velis.
 Ut redit itque frequens longum fornicæ per agmen ,
 Granifero solitum cum vehit ore cibum ;
 Aut ut apes, saltusque suos & olentia nactæ
 Pascula, per flores & thyma summa volant ;
 15 Sic ruit ad celebres cultissima fœmina ludos.
^f Copia iudicium sæpe morata meum.
 Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ.
 Ille locus casti damna pudoris habet.
 Primus ^t sollicitos fecisti, Romule , ludos :
 20 ^u Cùm juvit viduos rapta Sabina viros.
 Tunc neque ^x marmoreo ^y pendebant vela theatro :
 Nec fuerant liquido pulpita rubra ^z croco.

104

INTERPRETATIO.

Jurisconsultus ibi sæpe corripitur à Cupidine; & qui aliis consuluit, ipse non consulit sibi. Ibi sæpe verba sua destituunt disertum; & res nova veniunt, & causa sua est defendenda. Venus irridet hunc è templis quæ sunt vicina. Qui erat modò Patronus optat jam esse cliens. Sed tu exquire præsertim in theatris curvis: hac loca sunt uberiora desiderio tuo. Reperies ibi quod ames, quod queas fallere, & quod semel tangas, & quod cupias tenere. Quemadmodum formica crebra meat & remeat per agmen longum, cùm

trahit escam solitam ore granifero: Vel ut apes quæ invenerunt saltus suos & pascula fragrantia volitant per flores & thyma summa; sic fœmina ornatissima festinat ad ludos celebres. Multitudo sæpe desinuit iudicium meum. Veniunt spectatum, ut ipsæ spectentur: Ille locus habet detrimenta pudoris casti. Romule reddidisti primus ludos anxios, cùm Sabina abrepta juvit viros viduos. Tunc neque vela affixa erant theatro marmoreo, nec pulpita fuerant rubra croco liquido,

NOTÆ.

^p *Consultus*] Jurisconsultus, inquit, qui ad forum, alterius defendendi causâ sese contulit, ipse Amori nequit resistere.

^q *Resque nova*] Cùm, scilicet, alicujus puellæ amore jurisperitus irretitus est.

^r *Curvis*] Eâ verò formâ extructa erant theatra.

^f *Copia*] Puellarum frequentia, inquit, causæ fuit, ne hanc magis quàm aliam mihi expeterem.

^t *Sollicitos*] Quia de sibi eligendâ conjugis quisque erat anxius.

^u *Cùm juvit*] De simulatis ludis equestri-

bus agit Poëta, quibus Sabinas rapuerunt Romani, initio populus virorum, & res tuius ætatis, nisi matrimonia, frustra à finitimis petita, dolo & manu obtinissent; ut loquitur Florus histor. lib. 1. cap. 1.

^x *Marmoreo*] Non modò non fuerunt omnia theatra marmorea, quale Pompeius ædificavit; sed primò subitariis gradibus, & scenâ in tempus structâ, ludos edebant. Imò statentem populum spectavisse scribit Tacitus.

^y *Pendebant*] Arcendi æstus causâ.

^z *Croco*] Hunc odorem vino dilutum per theatrum etiam, luxu nimio, spargebant.

Illic,

- Illic, quas tulerant nemorosa ^a Palatia, frondes
 Simpliciter positæ; ^b scena sine arte fuit.
 In gradibus sedit populus de cespite factis,
 Qualibet ^c hirsutas ^d fronde tegente comas.
 5 ^e Respiciunt, oculisque notant sibi quisque puellam,
 Quam velit: & tacito pectore multa movent.
 Dúmque, ^f rudem præbente modum tibicine Thusco,
 8 Ludius æquatam ter pede pulsat humum;
 In medio plausu (plausus tunc arte carebat)
 10 ^h Rex populo prædæ signa ⁱ petenda dedit.
 Protinus exiliunt, ^k animum clamore fatentes:
 Virginibus cupidas injiciuntque manus.
 Ut fugiunt aquilas timidissima turba columbæ,
 Utque fugit visos agna novella lupos;
 15 Sic illæ timuere viros sine lege ruentes.
 Constitit in nullâ, qui fuit ante, color.
 1 Nam timor unus erat; facies non una timoris.
 Pars laniat crines: pars sine mente sedet:

INTERPRETATIO.

Illic rami simpliciter affixi quos nemorosa Palatia produxerant, fuit Scena sine artificio. Populus sedit in gradibus paratu de cespite, quibuslibet ramis operientibus capillos hispido. Quisque sibi lustrant & oculis signant puellam quam cupiat, & agitant multa pectore tacito. Et dum histrio ter pulsat terram planam, tibicine Thusco modum crassum faciente, rex dedit populo signa poscenda præda in medio plausu: (plausus carebat tunc arte.) Statim erumpunt indicantes animum clamore, & injiciunt manus avidas in puellas. Ut columba, multitudo timidissima, fugiunt aquilas, & ut agna tenera fugit lupos visos, sic illæ reformidaverunt viros irrumpentes sine ordine: Color qui fuit ante non mansit in ulla. Nam metus erat idem, species metus non eadem. Pars discerpunt comas, pars sedet sine mente,

NOTA.

^a *Palatia*] Fuit Palatium unus ex septem Romæ montibus, ubi ante urbem conditam nemus fuit.

^b *Scena*] Propriè locus est frondibus septus: sed pro eo sumitur, ubi fabula aliqua a Personis exhibetur, quia intra ejusmodi sepra, primò versus recitare consueverant Græci.

^c *Hirsutas*] Utpote intonsorum & incultorum hominum.

^d *Fronde*] Eò devenit postea luxus, ut rosaceis, aliisque coronati fertis, ad ludos scenicos prodirent.

^e *Respiciunt*] De primis illis Romanis loquitur, qui Sabinas rapuerunt. Cæterum longius à scopo abire videtur Poëta; nec mirum nostri homines si ejusmodi damnant frequentes veteribus digressiones.

^f *Rudem*] Quia tum artem non satis callebant.

^g *Ludius*] Ludij iidem sunt qui histriones, fabularum actores, saltantes, &c, qui pedibus quasi micando oculis non ingratis solent exhibere gesttulationes.

^h *Rex*] Romulus, scilicet, qui hoc rapiendi signum dederat, quando Ipse cum Optimatibus sedens, purpuram, quâ indutus erat, contraheret, & rursus explicaret.

ⁱ *Petenda*] Debuerunt nempe expectare omnes donec signo aliquo indicaret Romulus, tempus esse Sabinas futuras conjuges invadendi.

^k *Animum clamore*] Nempe hostili prope & incondito fremitu in Sabinas puellas Romani illi irruerunt.

^l *Nam timor*] Omnes equidem timebant, sed alia aliud, suæ sortis nesciæ.

E E c

- Altera mœsta silet ; frustra vocat altera matrem :
 Hæc queritur ; stupet hæc : hæc manet ; illa fugit.
 Ducuntur raptæ^m genialis præda puellæ :
 Et potuit multas ipse decere pudor.
 5 Si qua repugnarat nimum, comitemque negarat ;
 Sublatam cupido vir tulit ipse sinu.
 Atque ita, Quid teneros lacrymis corrumpis ocellos ?
 Quoddam matri pater est, hoc tibi, dixit, ero.
ⁿ Romule, militibus scisti dare commoda solus.
 10 Hæc mihi si dederis commoda, miles ero.
^o Scilicet ex illo solennia more theatra
 Nunc quoque formosis insidiosa manent.
 Nec te nobilium fugiat certamen equorum :
 Multa capax populi commoda Circus habet.
 15 Nil opus est ^p digitis, per quos arcana loquaris :
 Nec tibi per nutus accipienda ^q nota est.
 Proximus à dominâ, nullo prohibente, sedeto :
 Junge tuum lateri, quàm potes, usque latus :
^r Et bene, quod cogit, si nolis, ^r linea jungi ;
 20 Quod tibi tangenda est ^r lege puella loci.
 Hic tibi quæratu locij sermonis origo :
^u Et moveant primos publica verba sonos.

INTERPRETATIO.

altera tristis tacet ; altera appellat frustra matrem, hac queritur, hac stupet ; hac hæret, illa fugit. Puella rapta præda genialis ducuntur ; & pudor ipse potuit decere multas. Si aliqua resisterat nimium & se negaverat comitem, vir ipse gestavit sublatam sinu avido. Atque sic dixit, Quamobrem fœdas lacrymis ocellos teneros ; Ero tibi hoc quod pater est matri. Romule, novisti solus præbere commoda militibus : Si præbuerim mihi hac commoda ero miles. Nempe ex illo more celebria theatra sunt quoque

nunc insidiosa pulcris puellis. Neque omitto certamen equorum generosorum ; Circus capax populi habet multas commoditates. Nihil est opus digitis per quos proferas secreta : nec signum est tibi sumendum per nutus. Sedeto proximus ad dominâ nullo impediunte : junge tuum latus lateri quàm licet usque. Et recte, quod linea cogit jungi, quam non cupias ; quod puella est tibi premeunda lege loci. Hic à te conquiratur causa colloquij ; & verba vulgò usitata sint priores voces.

NOTÆ.

^m Genialiu] Generandis liberis parata, inquit Commentator. Malim exponere cupidissimè, ad indulgendum Genio expetita. Fuit enim Genius cuique ad tutandam & recreandam vitam ab Ethnicis attributus.

ⁿ Romule] Pro se loquitur Poëta, haud usquam nequitie suæ immemor.

^o Scilicet] Jam ad rem redit Poëta.

^p Digitis] Amantium morem fuisse digitis litteras & voces signare antea vidimus.

^q Nota] Indiciu, quo amicæ cognoscatur voluntas.

^r Et bene] Sententia est Poëtæ, qui opti-

mum judicat, quod Circi lege quàm proximè puellam liceat sedere.

^r Linea] Per lineam funiculum, aut simile aliquid intelligo, quo sedilia in Circo distincta fuere, inquit Micyllus. Imò sedilia loco affixa & suo ordine ita disposita fuisse arbitror, ea ut lineas effecerint.

^r Lege loci] Quia, scilicet, necesse est omnino sese contingere ubi maxima est hominum turba.

^u Et moveant] Monet Poëta, ut prima colloquendi occasio ex re ipsâ, & ludis, de quibus loquuntur omnes, capretur.

Cujus equi veniant, facito, studiosè, requiras.

Nec mora; quisquis erit, cui faver illa, fave.

At cùm ^x pompa ^y frequens cælestibus ibit eburnis;

Tu ^z Veneri dominæ plaude favente manu.

5 Utque fit, in gremium pulvis si forte puellæ

Deciderit, digitis excutiendus erit.

Et, si nullus erit pulvis, tamen excute nullum.

Quælibet officio causa sit apta tuo.

Pallia si terræ nimium demissa jacebunt;

10 Collige, & imundâ sedulus effer humo.

Protinus officio pretium, patiente puella,

Contingent oculis crura videnda tuis.

Respice præterea, post vos quicumque sedebit,

Ne premat opposito mollia terga genu.

15 Parva leves capiunt animos, fuit utile multis;

Pulvinum facili composuisse manu.

Profuit & tenui ventos movisse tabellâ;

Et cava sub tenerum scamna dedisse pedem.

Hos aditus Circûsque novo præbebit amori,

20 Sparfâque sollicito tristis ^a arena foro.

^b Illâ sæpe puer Veneris pugnavit arenâ:

Et qui spectavit ^c vulnera, vulnus ^d habet.

166

INTERPRETATIO.

Pete sedulo cujus equi prodeant; & statim studeto cui illa studet, quisquis erit. At cùm pompa celebris diis eburnis procedet, tu plaude Veneri domina manu favente. Et ut evenire solet, si forsitan pulvis cecideris in sinum puella, erit abstergendus digitis. Et si nullus erit pulvis, attamen absterge nullum; quavis causa sit idonea obsequio tuo. Si vestes nimium depressa humi prostrata erunt, tolle & officiosus collige terrâ sordidâ. Statim crura dabuntur conspiciendâ oculis

tuis, premium officio tuo, puellâ tolerante. Vide insuper ne quisquis sedebis pondè vos, urgeat dorsum tenerum genu adverso. Parva morantur ingenia fragilia. Fuit multos accommodasse pulvinum manu officiosa. Fuit etiam utile fecisse ventos tabellâ exili: & posuisse scamna cava sub pedem mollem. Et Circus, & arena luctuosa projecta in foro inquieto dabis hos ingressus novo amori. Puer Veneris certavit sæpe in illâ arenâ; & qui intuitus est plagas, habet plagam.

N O T A.

^x *Pompa*] Eam intellige quæ ipsum certamen præibat, in quâ Deorum imagines per Circum gestabantur.

^y *Frequens eburnis cælestibus*] Illæ nimium Deorum imagines ex ebone erant. De totâ hac pompâ suprà vidimus Amor. lib. 3. Eleg. 2.

^z *Veneri*] Id est, ejus simulacro, quod in pompâ transferebatur.

^a *Arena*] Pro loco accipitur arena ubi munus gladiatorum exhibebatur, quoddâ ad firmandum solum, & sanguinem ebibendum sterneretur.

^b *Illâ*] Fingit Poëta in arenam & certamen descendere etiam Cupidinem, qui, dum inter sese gladiatores pugnant, spectantium corda amatoris suis sagittis vulneret. Quod appositè profectò, cùm in ejusmodi spectaculis facillè quod ament cujuscumque fortis homines inveniant.

^c *Vulnera*] Gladiatorum scilicet.

^d *Habet*] Tralatitia erat vox in illis spectaculis, vel vulgi acclamantis, vel gladiatoris cujuslibet in adversarium vulneratum aut irretitum insultantis. Gall. *Il en tient*.

E E c ij

- Dum loquitur, tangitque manum, poscitque ^c libellum ;
 Et quærit ^f posito pignore, vincat uter ;
 Saucius ingemuit, telumque ^g volatile sensit :
 Et pars spectati ^h muneris ipse fuit.
 5 ⁱ Quid modò cum belli navalis imagine Cæsar
^k Perfidas ^l induxit ^m Cecropidæque rates ?
 Nempe ab ⁿ utroque mari juvenes, ab utroque puellæ
 Venère : atque ingens orbis in Urbe fuit.
 Quis non invénit, turbâ quod amaret in illâ ?
 10 Eheu, quàm multos ^o advena torisit Amor !
^p Ecce parat Cæsar domito, quod defuit, orbi
 Addere. nunc, Oriens ultime, noster eris.

INTERPRETATIO.

Dum fabulatur, & tangit manum, & petit libellum, & sciscitatur deposito pignore, uter sit superior, vulneratus ingemuit, & sensit telum volatile, & ipse fuit pars muneris spectati. Quid cum nuper specie belli navalis Cæsar invexit naves Perfidas & Athenienses? Nimirum juvenes accesserunt ab

utroque mari, puella accesserunt ab utroque mari; atque Orbis immensus fuit in Urbe. Quis non reperit in illo cætu quod amaret? Eheu, quàm multos Amor peregrinus cruciavit! En Cæsar molitur adjicere quod defuit Orbi subiecto. jam Oriens remotissime eris noster.

NOTÆ.

^c *Libellum*] Sortilegia, & alia id genus divinationis in Circo fuisse docet Cicero in 1. de Divinatione. Adeòque hîc *libellum* expono de iis quibus sortem ducerent, hicne an ille vinceret: cujusmodi etiam colludendi causâ hodieque habent.

^f *Posito pignore*] Moris erat in spectaculis, sponsione factâ, quum alium alij victorem affirmarent, annulos suos pignus deponere.

^g *Volatile*] De Amoris sagittis loquitur Poëta, quas senserit quilibet cum puellâ in Circo, foro, aut Amphitheatro ludens.

^h *Muneris*] Gladiarorij scil. Eo enim nomine appellabatur quicquid spectaculi in Circis aut theatris exhiberetur.

ⁱ *Quid modò*] Augustus Cæsar, ut scribit Tranquillus, præter cæteros ludos, quorum assiduitate, varietate, & magnificentiâ omnes antecessit, dedit etiam prælium navale circa Tiberim, cavato solo, in quo fuit potestâ Cæsarum nemus.

^k *Perfidus*] Classẽ designat, quam M. Antonius, ut Plutarchus scribit, partim Orientalibus copiis, partim viatoribus, agasioni-

bus, messoribus, adolescentulis per totam Græciam à magistris captis, collegerat, & contra Augustum duxerat: quæ deinde apud Actium devicta, in naumachiâ Cæsaris pulcherrimum præbuit spectaculum.

^l *Induxit*] *In cavatum circa Tiberim solum invexit, ut pugna imaginem referrent.*

^m *Cecropidæque*] Athenienses, quæ Antonij partes secutæ sunt: ita dictæ à Cecrope primo Atheniensium rege.

ⁿ *Utroque*] Orientali scilicet & Occidentali; vel Supero & Infero.

^o *Advena*] Propter peregrinas mulieres, quæ ludicram naumachiam spectatum venerant.

^p *Ecce parat*] Expeditionem in Orientem Cæsar adversus Phraaten cogitavit, quò nepotem Caium Agrippâ & Juliâ ortum misit, qui illic etiam periit, ut scribit Florus Histor. lib. 4. cap. 12. Eâ de re hîc agitur; quam, Cæsari adulandi causâ, hîc proponit Poëta, quasi ex eo certissima foret victoria, quòd bellum Cæsar moveret, & novis spectaculis materia suppeteret.

- ¶ Parthe, dabis pœnas : ^r Crassi gaudete sepulti ,
 Signaque barbaricas non bene passa manus.
 Ultor adest ; primisque ducem proficitur in armis :
 Bellaque ^r non puero tractat agenda puer.
 5 ¶ Parcite natales, timidi, numerare Deorum :
^u Cæsaribus virtus contigit ante diem.
 Ingenium cæleste suis velocius armis
 Surgit ; & ignavæ ^x fert malè damna moræ.
 Parvus erat, manibusque duos ^y Tirynthius angues
 10 ^z Pressit : & in cunis jam ^a Jove dignus erat.
^b Nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuisti ,
 Cùm tenuit ^c thyrsos ^d India victa tuos !
^e Auspiciis animisque ^f patris puer arma movebis :
 Et vinces animis auspiciisque patris.

172

INTERPRETATIO.

Parthe, lues pœnas : Crassi composui milites, & signa malè passa manus barbaras latemini. Vindex adest ; & pro duce se gerit in armis primis ; & puer gerit bella non gerenda puero. Nolite , pavidi , numerare natales Deorum : Virtus evenit Cæsaribus ante tempus. Indoles cælestis oritur celerior suis annis , nec patitur detrimenta segnis mora.

Tirynthius erat puer, & suffocavit manibus duos dracones : & in cunis erat jam dignus Jove. Bacche , qui nunc quoque es puer , quantus fuisti tum , cùm India domita reformidavit tuos thyrsos ! Puer , arma inferes auspiciis & animis parentis , & superior eris animis & auspiciis parentis.

N O T A.

¶ *Parthe*] Adversus Parthos, eorum inhians auro expeditionem Crassus susceperat, cuius cupiditas undecim legionum strage, & ipsius capite multata fuerat. Iam dicit Poëta quòd pro Romanis tum deletis, & sepultis Cæsar sit pœnas repetiturus.

¶ *Crassi*] Marcum Crassum patrem, & Publium filium dicit, quorum ille Romanorum omnium ditissimus fuit, qui divitem habendum quemquam negavit, qui annuo reddito exercitum alere non posset.

¶ *Non puero*] Res verò erat ardua, Parthos vincere qui Crassum, & Antonium non sine eorum quos duxerant exercitus maximâ clade, repulerant.

¶ *Parcite*] Admodum juvenem Caium nepotem adversus Parthos Augustus mittebat ; ex quo minùs bene de eventu ominari pronum erat. Id ne faciant timidi hortatur Poëta ; neque enim, inquit, virtus Deorum est ex annis pensanda.

¶ *Cæsaribus*] Adulatio est.

¶ *Fert malè*] Pro non fert : Id est, *flammas sese prodit.*

¶ *Tirynthius*] Hercules est à Tirynthe oppido haud longè à Mycænis, appellatus,

ex quo oppido pulsus Amphytrion ejus pater dictus, Thebas concessit.

¶ *Pressit*] Duos dracones ad perdendum Herculem Juno noverca immiserat, quos ille faucibus apprehensos strangulavit.

¶ *Jove*] Qui Herculis pater dictus est.

¶ *Nunc quoque*] Quia puer imberbis pingitur Deus vini, qui senibus etiam vires dat juvenum.

¶ *Thyrsos*] Jam dixi thyrsum Bacchi gestamen esse, seu hastam hederâ aut pampino vestitam.

¶ *India*] Totum Orientem victoriis peragrassè Bacchum non Poëtæ modò, sed Historici etiam scripserunt.

¶ *Auspiciis*] Consuetudo erat, Romæ ut nullum negotium neque domi neque foris nisi avium garritu, aut volatu ab eo qui rem inciperet, captatis auspiciis, gereretur. Auspicia itaque Cæsaris fuerint bellum adversus Parthos moventis ; quod Caius ejus nepos cùm administraret auspiciis Cæsaris certare dictus est. Atque hæc omnia ut ei assentetur Poëta.

¶ *Patris*] Avus fuit, sed nepotes adoptavit.

E E e ii

- § Tale rudimentum tanto sub nomine debes ;
 Nunc ^h juvenum princeps, deinde future senum.
 i Cum tibi sint fratres ; fratres ulciscere læsos :
 Cumque pater tibi sit ; ^k jura tuere patris.
 5 Induit arma tibi genitor ^l patriæque tuusque :
^m Hostis ab invito ⁿ regna ^o parente rapit.
 Tu ^p pia tela feres, sceleratas ille sagittas :
^q Stabunt pro signis jusque piûmque tuis.
 Vincuntur causâ Parthi ; vincantur & armis.
 10 ^r Eoas Latio ^s dux meus addat opes.
^t Marisque ^u pater, ^x Cæsarque pater, date ^y numen eunti.
 Nam Deus è vobis alter es, alter eris.
 Auguror en ; vinces ; ^z votivâque carmina reddam :
 Et magno nobis ore sonandus eris.

INTERPRETATIO.

Debes ejusmodi initium sub nomine tanto, jam princeps juvenum, future postea senum. Siquidem habeas fratres, vindica fratres offensos : & siquidem habeas patrem, defende jura patris. Pater patria & tuus te armis instruxit. Hostis depradatur regna patri nolenti. Tu gestabis arma pia, illo sagittas scelestas : Justitia & Pietas favebunt signis

tuis. Parthi superantur causâ, superentur quoque armis. Dux meus adjiciat divitiarum orientis Latio. Mars parens, & Cæsar parens concedite numen discendenti : nam unus ex vobis es Deus, alter eris. Ecce divino, eris victor, & persolvam versus votivos ; & eris pradicandus nobis ore magno.

NOTÆ.

§ *Tale*] Ut vincat scil. tanto fietus patris nomine.

^h *Juvenum*] Princeps juventutis dicebatur qui primus in recognoscendo ordine equestri recitabatur ; perinde ac ille Princeps Senatus, seu senum, qui primus in Senatus recensione augusto titulo nominabatur.

ⁱ *Cum tibi sint fratres*] Lucius scil. quem cum Caio Augustus in filium ascripserat ; deinde M. Agrippa, quem cum Tiberio, defuncto Caio & Lucio, idem adoptavit.

^k *Jura*] Armenios, victo rege Tigraue in hoc unum servitutis genus Pompeius assueverat, ut rectores à Romanis acciperent. Isto ex jure illos ad Parthos se subtrahentes per Caium Cæsarem nepotem Augustus recuperavit : Quâ in expeditione ipse Caius ex vulnere per proditionem à Domne inflicto, occubuit.

^l *Patria*] Augustum Patrem Patriæ Senatus Populusque Romanus augustissimo titulo appellavit, teste Suetonio.

^m *Hostis*] Parthus.

ⁿ *Regna*] Armeniam, scilicet quæ ad

Parthos defecerat.

^o *Parente*] Augusto scil.

^p *Pia*] Quia causâ honesta.

^q *Stabunt*] Romanæ militiæ notat consuetudinem. Solebant enim in exercitu nomina quædam Imperatores præferre, & in signis ponere. Sic Cæsar victricem Venerem, Pompeius Herculem invictum in auxilium vocabat : sic Drusi, aliorumque imago inter signa militaria.

^r *Eoas*] Parthicas scil. quæ Romæ respectu ad Orientem seu Eoam plagam sitæ sunt.

^s *Dux meus*] Caius scil.

^t *Mars*] Deus est belli, cui Cæsarem assentationis causâ adjungit.

^u *Pater*] Est hæc vox plena Venerationis.

^x *Cæsar*] Augustus est, vivus etiam in Diis positus.

^y *Numen*] Pro ipsis Diis sumitur equidem vox ista ; propriè tamen nutum, voluntatem, & potestatem eorum designat.

^z *Votivâ*] Quæ pollicitus sum de victoriâ tuâ scribere.

Consistes ; ^a aciémque ^b meis hortabere verbis.

O desint animis ne mea verba tuis !

^c Tergáque Parthorum, Romanáque pectora dicam ;

Teláque, ab averso quæ jacit hostis equo.

5 Quid fugis, ut vincas, quid victo, Parthe, relinques ?

Parthe, malum jam nunc ^d Mars tuus ^e omen habet.

Ergo erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,

^f Quattuor in niveis aureus ibis equis ?

Ibunt ante duces ^g onerati colla catenis ;

10 Ne possint tuti, quâ prius, esse fugâ.

^h Spectabunt læti juvenes mistæque puellæ :

Diffundetque animos omnibus ista dies.

Atque aliqua ex illis cùm Regum nomina quæret,

Quæ loca, qui montes, quæve ⁱ ferantur aquæ ;

15 Omnia responde : ^k nec tantum si qua rogabit ;

Et quæ nescieris, ut bene nota refer.

INTERPRETATIO.

Stabis, & accendes exercitum meis diâlis. O ne verba mea destituant animos tuos ! Cantabo fugam Parthorum, & vires Romanas, & sagittas quas hostis emittit ab equo averso. Quid relinques victo, Parthe, qui fugis ut vincas ? Parthe, Mars tuus habet jam nunc malum augurium. Ergo illa dies adveniet, quâ tu, pulcherrime rerum, veheris in quatuor equis candidis.

Duces cervice ferentes catenas antecedent, ne possint esse securi fugâ, quâ fuerant antea. Juvenes alacres & puella mista spectabunt ; & ista dies exhilarabis omnes. Cùmque aliqua ex illis petet nomina Regum, qua loca, qui montes, vel qua aqua portentur ; responde ad omnia : Nec modò si requireret quadam ; Et narrato qua ignoraveris tanquam perspecta.

NOTA.

^a *Aciemque meis*] Pollicetur Poëta se Caij Historiam esse scripturum, atque dicturum quibus ille animis milites hortatus fuerit, &c.

^b *Mis*] Fingunt nempe Poëtæ plurima, quæ iis adscribant de quibus loquuntur.

^c *Tergáque*] Mos fuit Parthorum fugiendo etiam certare, & suas sagittas emittere, quo more atrocissimi etiam fuerunt. Interim hac re dissimulatâ, timida terga fugientium Parthorum, fortibus Romanorum pectoribus, quibus sese hostibus formidandos præbebant, Poëta opponit.

^d *Mars*] Pro bellandi more.

^e *Omen*] Non enim fugere videtur ad victoriam conferre.

^f *Quattuor*] Fuit istud in cæteris pompæ triumphalis ornamentis, ut cui decretus esset triumphus curru insigni quem traherent equi

candidi, veheretur. Dixisset Poëta uno verbo & sine Metonymia, *Triumphabis*.

^g *Onerati colla*] Pro colla habentes onerata, phrasi Græcâ. Atque est istud etiam ex triumphali pompâ, cujus formam si plenius cupis cognoscere, vide si lubet Appianum.

^h *Spectabunt*] Jam ad scopum propius accedit Poëta.

ⁱ *Ferantur*] Non modò solebant in triumphali pompâ divitias ostentare quæ Imperatores rapuissent, aut captos reges & hostium duces ligatos prætervehere, sed etiam descriptas regiones & urbes aliaque Populo exhibere.

^k *Nec tantum*] Monet Poëta, ne interrogatus tantum, sed ultrò puellam Amans admonetur, ut eadem operâ ejus gratiam sibi conciliet.

- Hic est ¹ Euphrates ^m præcinctus arundine frontem :
 Cui coma dependet ⁿ cærulea, Tigris erit.
 Hos ^o facito Armenios : ^p hæc est Danaëia ^q Persis :
 Urbs in ^r Achæmeniis vallibus ista fuit.
 5 Ille, vel ille, duces. & ^r erunt, quæ nomina dicas :
 Si poteris, verè : si minùs, apta tamen.
^t Dant etiam positis aditum convivia mensis :
 Est aliquid, præter vina, quod inde petas.
 Sæpe illic positi teneris ^u adducta lacertis
 10 ^x Purpureus Bacchi cornua ^y pressit Amor.
 Vinâque cum bibulas sparsere Cupidinis alas,
 Permanet, & capto stat gravis ille loco.
 Ille quidem pennas velociter excutit udas :
^z Sed tamen & spargi pectus amore nocet.

INTERPRETATIO.

Hic est Euphrates circumdatus frontem canna : Tigris erit qui habebit capillos cæruleos. Hos pone Armenios : Hæc est Persis Danaëia : urbs ista fuit in vallibus Achæmeniis : Ille vel ille duces fuerunt. Et erunt nomina qua proferas ; si queas verè ; si non, attamen idonea. Convivia præbent etiam accessum lætitiis appositis ; Est aliquid quod

inde tollas præter vina. Cupido formosus lenis brachiis uris cornua delinita Bacchi ibi apposit ; Et postquam vina imbuerunt alas bibulas amoris, perstat, & ille manet gravis in loco obfesso. Ille quidem movet celeriter pennas humidas : sed tamen lædit, & facit ut pectus amore moveatur.

NOTA.

¹ *Euphrates*] Mesopotamiæ fluvius est, maximus, ex Niphate Armeniæ monte nascens, si Straboni credimus.

^m *Præcinctus*] Hodie etiam ejusmodi in theatris formâ humanâ videmus, ut nihil opus sit in his immorari. Cæterùm Euphratem & Tigrim maximos Armeniæ fluvios nominat Poëta, ut eo quem animo præsumit Caij Cæsaris de Armeniâ & Parthiâ triumpho, habeat amans quod sciens nesciens non absurdus tamen puellæ interroganti respondet.

ⁿ *Cærulea*] Quia is aquæ color videtur, ejus quoque coloris Diis fluvialibus & marinis comam & barbam Poëtæ tribuerunt.

^o *Facito*] Quia vix ad Armeniam spectant isti fluvij, quæ ultrâ Euphraten & Tigrim sita est ; nisi, quia fortè ex montibus Armeniis quidam rivuli ad eos fluunt, triumphalis pompæ gratiâ, ad Armeniam referantur.

^p *Hæc est*] Verba sunt, quæ ex Amantis personâ profert Poëta.

^q *Persis*] Regio est Asiæ clarissima, quam sæpius cum Media & Parthia tum propter vicinitatem, tum etiam Reipublicæ societatem veteres conjunxerant. Hanc verò à Per-

seo Danaës filio appellatam voluit Poëta, cum quo nonnulli consentiunt ; quanquam melius ab æquitatu, Arabicâ aut Ebraicâ Etymologiâ nominatos prolixè demonstravit vir immensæ eruditionis Bochartus.

^r *Achæmeniis*] Persici ; ab Achæmene rege sic dictis.

^r *Erunt quæ*] Fingas licet Ducum nomina, qui in triumphali pompâ ducentur.

^t *Dant*] In conviviis etiam, puellas quærendas esse monet Poëta.

^u *Adducta cornua*] Id est, Bacchi violentiam, & protervitatem (quæ per cornua intelligitur, quibus & pauperes in vino scelerè induunt) ad Amorem inclinatam, eoque temperatam.

^x *Purpureus*] Pro formoso Amore ; qui etiam inter epulas versatur, Bacchique ferociam ad suas illecebras perducit.

^y *Pressit*] Imò demulcendo vicit ; ipsumque Bacchum atque adeò ejus ministros ad amandum perpulit.

^z *Sed tamen*] Vide interpretationem. Quanquam, inquit, Amor alas excutiat humidas, non minùs tamen & lædit, & ad amandum pellicit.

Vina

Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos :

^a Cura fugit multo diluiturque mero.

Tunc veniunt risus : tunc pauper ^b cornua sumit :

Tunc dolor & curæ, rugæque frontis abir.

5 Tunc ^c aperit mentes, ævo rarissima nostro

Simplicitas ; ^d artes excutiente Deo.

^e Illic sæpe animos juvenum rapuere puellæ :

Et Venus in vinis, ^f ignis in igne fuit.

8 Hic tu fallaci nimium ne crede lucernæ.

10 Judicio formæ, noxque merumque nocent.

Luce ^h Deas cæloque Paris spectavit aperto ;

Cum dixit Veneri, Vincis ⁱ utramque Venus.

Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni :

Horæque formosam quamlibet illa facit.

15 [Consule de gemmis, de tinctâ ^k murice lanâ ;

Consule de facie corporibusque ^l diem.

INTERPRETATIO.

Vina componunt animos, & reddunt idoneos amoribus : cura recedit & dissolvitur multo vino. Tunc risus accedunt ; tunc egenus capit Cornua, tunc dolor & sollicitudines & ruga frontis recedit. Tunc simplicitas rarissima seculo nostro retexit animos, Deo dolos removente. Puella sæpe implicuerunt illic corda juvenum : & Venus fuit in vinis ignis in igne. Hic ne confidas nimium lam-

padi decipienti. Nox & vinum efficiunt judicio pulcritudinis. Paris spectavit Deam de Cælo patente cum dixit Veneri, Venus superas utramque. Vitia occultantur nocte, & parciur omni deformitati : & tempus illud reddit quamlibet pulcrum. Pete consilium à luce de gemmis, de lanâ imbutâ murice, de facie & de corporibus.

NOTÆ.

^a Cura] Quæcumque illa tandem fuerit ; ut etiam Amor qui in vino natus fuerit, Vino nonnunquam extinguitur.

^b Cornua sumit] Ita ut audax & protervus vini potu reddatur.

^c Aperit mentes] Horat. Carminum lib. 3. Odâ 21. sic ad amphoram,

Tu lene tormentum ingenio admoves

Plerumque duro : tu sapientium

Curas, & arcanum jocosum

Consilium retegis Lyao.

Tu spem reducis mentibus anxii,

Vireisque, & addis cornua pauperi, &c.

Et Carminum lib. 2. Odâ 19. ad Bacchum,

Tu flectis amnes, tu mare barbarum

Tu separatis uvidus in jugis

Nodo coercens viperino

Bistonidum, sine fraude, crineis, &c.

^d Artes excut.] Ità ut, juxta proverbium, *in vino veritas* ; vixque vinolento, fraudulento & callido liceat esse.

^e Illic] In vino & conviviis.

^f Ignis] Venus scil. in Vino.

^g Hic] In conviviis scil. quæ sub noctem solent agitari.

^h Deas] Junonem, scil. Palladem, & Venerem, cum de earum formâ judicavit : Quâ de re alibi.

ⁱ Utramque] Palladem nempe & Junonem, quas minus pulcras libidine corruptus judex declaravit.

^k Murice] Fuit Murex pifcis marinus, ex concharum genere, cujus sanguine lana purpureo colore inficiebatur.

^l Diem] Quia de nocte factipiz gemmæ à veris, ficta purpura à dibapha, nativus color à falso vix dignosci potest.

- ^m Quid tibi foemineos coetus venatibus aptos
 Enumerem? ⁿ numero cedit arena meo.
 Quid referam ^o Bajas, ^p praetextaque littora velis;
 Et, quæ de calido sulfure fumat, ^q aquam?
 5 Hinc aliquis ^r vulnus referens in pectore, dixit;
 Non hæc (ut fama est) unda salubris erat.
 Ecce suburbanæ templum ^r nemorale ^r Dianæ,
^u Partaque per gladios ^x regna ^y nocente manu.
 Illa quodd est ^z virgo, quodd tela Cupidinis odit;
 10 Multa ^a dedit populo vulnera, multa dabit.
^b Haætenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
 Præcipit ^c imparibus vecta ^d Thalia rotis.

INTERPRETATIO.

Quamobrem recenseam tibi conventus foemineos idoneos Venatibus? Arena cedit numero meo. Quamobrem recenseam Bajas & littora operata velis; & aquam qua emittit fumum de sulphure tepido? Aliquis reportans hinc plagam in pectore dixit: hac aqua non erat saluifera, ut perhibent. Ecce tem-

plum nemorale Diana suburbana, & regna acquisita per enses manuladente. Illa quia est virgo, quia aversatur tela amoris, inflixit multas plagas populo, infliget multa. Thalia ætæa rotis inequalibus huc usque docet, quo ex loco eligas quod ames; ubi tendas laqueos.

NOTÆ.

^m *Quid tibi*] Innumeros esse dicit coetus mulierum, ubi eas commodè liceat venari.

ⁿ *Numero*] Plura esse loca dicit ubi quis puellas quærat, quàm arenas in littore. Hyperbole est.

^o *Bajas*] Oppidum fuit Campaniæ amœnissimum, quod delectationis causâ omnis generis homines cymbis variis coloribus pictis navigabant, ubi & convivia agitabant, &c.

^p *Praetextaque*] Frequentiam notat eorum qui Bajas, & circa illum tractum oblectationis causâ navigabant.

^q *Aquam*] Ibi aquæ erant calidæ ad voluptatem & sanitatem accommodatissimæ.

^r *Vulnus*] Amoris scilicet ex visâ puellâ.

^r *Nemorale*] Lucus templo adjunctus erat, qui Aricinum nemus, ab Ariciâ vicino oppido, etiam dictus est.

^r *Dianæ*] Notior est triformis hæc Dea, Jovis & Latonæ filia, quæ in cælis Luna, in terris Diana, in inferis Hecate, dicta est, quàm ut multa de eâ dicamus. Istud tantum hoc loco notandum, illius alia apud alios sacra fuisse; cui in Tauricâ regione hospitium illuc tempestate delatorum sanguine litabatur. Atque hæc Aricina Taurica à Strabone dicitur; ad cujus templum ex urbe foeminae corobatæ, quod votis optaverant, affecuta, idibus Augusti facibus accensis, veniebant: Quæ de re etiam noster in fastis.

^u *Partaque*] Morem tangit Poëta quo

Sacerdotes apud Ariciam alij aliis succedebant. Non enim ingenui hoc munus obibant, sed servi, iidemque fugitivi, qui singulari certamine inter sese dimicantes, cum victoriâ etiam Sacerdotium adipiscebantur. Quem morem Pausanias in Corinthiacis etiamnum suis temporibus durasse scribit.

^x *Regna*] Pro Sacerdotio posuit de quonotâ superiore.

^y *Nocente*] Omnino siquidem non nisi alterius sanguine obtinebatur.

^z *Virgo*] Actæonem in cervum, quem ejus canes discesperunt, quodd ipsam lavantem sine vestibus vidisset, pudorem violatum indignata mutavit. Atque huc omnia prolixum esset congerere quæ castitatis causâ effecit.

^a *Dedit*] Jocus est, quasi Diana Cupidinis sagittas contemnens eas in quosvis rejecerit. Jocandi verò ansam dedit quodd templa ejusmodi & suburbani lucus plurimas nequitiae occasiones præbere solcant.

^b *Haætenus*] Ubinam quærenda esset puella Poëta docuit, nunc quemadmodum concilianda sit præcipit.

^c *Imparibus rotis*] *Inequali modulatione*: Non enim uno & eodem pede aut numero procedunt Hexametri & Pentametri versus; quibus in hac arte utitur Poëta.

^d *Thalia*] Una est ex novem Musis, quæ magis voluptariis cantibus, & Elegiis scribendis præesse credita est.

- Nunc tibi, quæ placuit, quas sit capienda per artes,
 Dicere præcipuæ molior artis opus.
 Quisquis ubique viri, dociles advertite mentes;
 Pollicitis^fque favens vulgus adeste meis.
 5 Prima tuæ menti veniat fiducia, cunctas
 Possè capi; capies. tu modò tende plagas.
 Vere prius volucres taceant, æstate^e cicadæ;
^f Mænalius lepori det sua terga canis:
 Fœmina quàm juveni blandè tentata repugnet.
 10 Hæc quoque, quam poteris credere nolle, volet.
 Utque viro furtiva Venus, sic grata puellæ.
 Vir malè dissimulat: rectius illa cupit.
 8 Conveniat maribus, ne quam nos ante rogemus;
 Fœmina jam partes victa rogantis agat.
 15 Mollibus in pratis admugit fœmina tauro:
 Fœmina cornipedi semper adhinnit equo.
^h Fortior in nobis, nec tam furiosa libido.
 Legitimum finem flamma virilis habet.
ⁱ Byblida quid referam, vetito quæ fratris amore
 20 Arsit; & est^k laqueo fortiter ulta nefas?

INTERPRETATIO.

*Jam conor te docere per quos dolos sit reser-
 nenda qua arripit, quod est opus primaria
 artis. Viri, quisquis ubique, præbete mentes
 faciles; & plebs favete meis promissis. Prima
 spes occurrat tuo animo, omnes puellas posse
 teneri amore: Retinebis: tu tantum pone re-
 sia. Aves potius sileant vere, Cicada æstate;
 canis Mænalius vertat sua terga lepori,
 quàm fœmina illecebrosè appetita resistat
 juveni. Hæc quoque volet quam poteris ar-
 bitrari nolle, & ut Venus secreta placet viro,*

*placet puella. Vir malè fingit; illa optat mi-
 nus aperit. Concordent viri ne precemur
 primi aliquam; jam fœmina victa tuea-
 tur partes orantis. Fœmina admugit tauro
 in pratis teneris; Fœmina semper adhinnit
 equo cornipedi. Libido generosior in nobis,
 nec tam impotens: Amor virilis habet ter-
 minos legitimos. Quid memorem Byblida
 qua flagravisset amore prohibito fratris; &
 strenuè flagitium vindicavit laqueo.*

N O T A.

^e Cicada.] Eo nomine appellantur obvia
 illa insecta, quæ per totam ætatem cantant
 in campis. Gall. *Cigale*.

^f Mænalius.] Arcadicus canis à Mænalo
 Arcadiæ monte in Peloponneso sic dictus, hic
 synecdochicè pro quovis venatico cane su-
 mitur.

⁸ Conveniat.] Dicit quòd si inter se con-
 cordes viri congruant ne quam fœminam
 rogent, illæ ultro ad ipsos veniant.

^h Fortior.] Non tam impotentes esse vi-
 ros dicit quàm fœminas, quæ magis libidine
 suâ ducantur. Verissimè. Atque ita natura,
 quæ fœminam ad maris arbitrium fabrica-
 vit, sapienter providit: ut hinc de levibus

mulicrosis & præter naturam effœminatis
 homuncionibus prorum sit tutam senten-
 tiam ferre.

ⁱ Byblida.] Fœminas magis quàm viros ad
 amorem proclives esse exemplis confirmat.
 Hæc verò Byblis fratrem Caunum amavit;
 qui scelesto amore cognito ex patriâ pro-
 fugit.

^k Laqueo.] Vide omnino hanc fabulam
 Metam. lib. 9. à versu 654. ubi Poëta di-
 versa prorsus tradere invenies; ut ne dein-
 cept fabulas, quas quisque eorum ad sco-
 pum aut theatrum accommodavit, anxie ni-
 mis inter se componere labores.

- ¹ Myrrha patrem, sed non quò filia debet, amavit :
 Et nunc ^m obducto cortice pressa later.
 Illius & ⁿ lacrymis, quas arbore fundit odorâ ,
 Ungimur : & dominæ nomina gutta tenet.
 5 Fortè sub umbrosis nemorosæ vallibus ^o Ida
 Candidus armenti gloria ^p taurus erat ;
 Signatus ^q tenui media inter cornua nigro.
^r Una fuit labes ; cætera ^r lactis erant.
 Illum ^t Gnosiadesque ^u Cydoneæque juvencæ
 10 Optarunt tergo sustinuisse suo.
^x Pasiphaë fieri gaudebat adultera tauri :
 Invida formosas oderat illa boves.
 Nota cano. non hoc , ^y centum quæ sustinet urbes ,
^z Quamvis sit mendax , Creta negare potest.
 15 Ipsa novas frondes , & prata tenerrima , tauro
 Fertur inassuetâ subsecuisse manu.
 It comes armentis ; nec ituram cura moratur
^a Conjugis : & Minos à bove victus erat.
 Quò tibi, Pasiphaë, pretiosas sumere vestes ?
 20 ^b Iste tuus nullas sentit adulter opes.

INTERPRETATIO.

Mirra amavit patrem, sed non quomodo filia tenetur. Et nunc delitescit vincla cortice superinducto. Persundimur etiam lacrymis illius, quas emittit arbore odorifera; & gutta retinet nomina domina. Fortè Taurus albus gloria armenti erat sub vallibus umbrosis Ida nemorosa, notatus exiguo nigro inter cornua media: una fuit macula; reliqua erant colore lacteo. Juvenca Gnosiades & Cydonea cupiverunt sustinuisse illum tergo suo. Pasiphaë optabat fieri adultera Tau-

ri: Illa invida odio persequabatur pulcras vaccas. Vulgata refero: Creta qua habet centum urbes, quanquam vana sit, non potest hoc inficiari. Ipsa dicitur totondisse manu insolitâ frondes recentes & herbas tenerrimas tauro. Procedit comes armentis; nec cura mariti retinet profecturam; & Minos erat superatus à Tauro. Quò tibi Pasiphaë induere vestimenta pretiosa? Iste tuus adulter nullas cognoscit divitias.

NOTÆ.

¹ *Myrrha*] Hanc fabulam prolixè habes Metam. lib. x. à v. 298.

^m *Obducto*] Quia in aurore mutata, ut loco jam citato, v. 490. & sequentibus narratur.

ⁿ *Lacrymis*] Myrrhæ guttis scilicet, ex arbore stillantibus.

^o *Ida*] Cretensis scilicet, nam alius mons fuit ejus nominis apud Trojam.

^p *Taurus*] Ille est, cujus Amore capta est Pasiphaë Minois uxor; ex quo etiam Minotaurum peperit.

^q *Tenui nigro*] Id est, parvâ quâdam maculâ nigrâ.

^r *Una fuit labes*] Macula illa fuit nigra.

^r *Lactis erant*] Candidus fuit ille Taurus.

^t *Gnosiadesque*] Cretenses, à Gnoso Cre-

ta urbe; quæ Creta insula est Mediterranei nobilissima, hodie *Candie*.

^u *Cydoneæque*] Id est, Quæ Cydonem Cretæ oppidum incoluerunt.

^x *Pasiphaë*] Solis fuit filia, Minois uxor, quæ Tauri Amore æstans, ut eo potiretur lignæ vaccæ Dædali operâ fabricatæ, sese inclusit, ut quidem tradunt fabulæ.

^y *Centum quæ*] Centum urbium claram fuisse Cretam docet Plin. quam Hecatompolim vocat Strabo.

^z *Quamvis sit mendax*] Cretenses etiam ex Epimenide Poëta mendacij arguit Divus Paulus ad Titum scribens.

^a *Conjugis*] Minois scilicet.

^b *Iste*] Taurus scilicet.

- Quid tibi ^c cum speculo, montana armenta petenti?
 Quid toties ^d positas fingis, inepta, comas?
 Crede tamen speculo, quod te negat esse juvenecam.
 Quàm cuperes fronti cornua nata tuæ!
 5 Sive placet Minos; nullus quæratul adulter.
 Sive virum mavis fallere; falle ^e viro.
 In nemus & saltus thalamo regina relicto
^f Fertur, ut ^g Aonio concita ^h Baccha Deo.
 Ah quoties vaccam vultu spectavit iniquo,
 10 Et dixit, ⁱ Domino cur placet ista meo!
^k Aspice, ut ante ipsum teneris exultet in herbis:
 Nec dubito, quin se stulta decere putet.
 Dixit; & ingenti jamdudum de grege duci
 Jussit, & immeritam sub juga panda trahi:
 15 Aut cadere ante aras commentaque sacra coëgit:
 Et tenuit lætâ pellicis exta manu.
^l Pellicibus quoties placavit numina cæsis:
 Atque ait exta tenens, Ite, ^m placete meo!
 Et modò se ⁿ Europen fieri, modò postulat ^o Io:
 20 Altera quòd bos est; altera vecta bove.

INTERPRETATIO.

Quid tibi armenta montana, sequenti cum speculo? quid stulta componis toties capillos comtos? Habe tamen fidem speculo, quod te negat esse juvenecam. Quàm optares cornua orta fronti tua! Seu Minos placet; nullus adulter petatur: Seu praoptas decipere maritum; decipito viro. Regina petis nemus & saltus cubiculo destituto, ut Baccha correpta deo Aonio. Ah quoties insuita est vaccam oculis torvis, & dixit. Quamobrem grata est ista meo Domino? Cerne quomodo saliat ante

ipsum in herbis mollibus: nec dubito quin insulsa existimet sibi decorum esse. Dixit, & imperavit jam dudum abduci de magno armento, & immeritam cogi sub juga curva; aut adegit procumbere ante aras & sacra fida: & viscera pellicis manu tractavit hilari. Quoties propitiavit deos mactatis pellicibus, atque dixit tractans viscera, Discedite, grata estote meo! Et modo cupit se fieri Europen modo Io; quia altera est vacca, altera ablata tauro.

NOTÆ.

^c Cum speculo] Quærit Poëta, cur speculum tractet Pasiphaë, quæ Taurum, non hominem amet.

^d Positas] Id est, quæ jam satis comæ fuerint.

^e Viro] Ames hominem non Taurum.

^f Fertur] Istud cum admiratione legendum; quod maximè ad scopum facit, probatque feminas ad libidinem magis esse pronas.

^g Aonio] Bacchus à Patria Aonius dictus est: fuit enim Aonia pars Bæotix montana, quæ & pro ipsâ sumitur, uti Thebæ fuerunt Liberi patris natale solum.

^h Baccha] Bacchi Sacerdos vini furore impulsa.

ⁱ Domino] Tauro scilicet.

^k Aspice] Hic diu, tanquam in re immo-

ratur Poëta, quæ puellarum in anorem impetum & vesaniam prodat. Neque veid fabulam dixeris; nam omnem fabulam exsuperat plurimarum amentia & furor. Cæterum verba hæc Aspice, &c. Pasiphaës sunt in vaccam aliquam insurgentis, quod Tauro quærat placere.

^l Pellicibus] Vaccis scilicet. quas amare Taurum suum credebat.

^m Placete] Per indignationem, & quasi vaccæ exprobraret quod Tauro placere studisset.

ⁿ Europen] Quia hanc Agenoris filiam Jupiter Tauri speciem indurus rapuit.

^o Io] Quia huic Inachi filix idem Jupiter vaccæ formam dedit.

F F f iij

- P Hanc tamen implevit ^a vaccâ deceptus acernâ
^r Dux gregis : & ^r partu proditus ^r auctor erat.
 u Cressa Thyestêo si se abstinuisset amore ;
^x (O quantum est, uni posse placere viro !)
 y Non medium rupisset iter, currûque retorto
 Auroram versis Phœbus adisset equis.
^z Filia purpureos Niso furata capillos ,
^a Pube premit rabidos inguinibûsque canes.
 b Qui ^c Martem terrâ, ^d Neptunum effugit in undis ,
 10 c Conjugis Atrides victima dira fuit.
 Cui non defleta est ^f Ephyrææ & flamma Creüsæ ?
 Et ^h nece natorum sanguinolenta parens ?

336

INTERPRETATIO.

Taurus tamen delusus iuvençâ acernâ hanc fecit gravidam; & auctor erat manifestatus partu. Si Cretensis resistisset amanti Thyesteo (ô quantum estposse acceptam esse uni viro!) Sol non fregisset iter medium, curru reflexo; nec adiisset auroram equis retrorsum actis.

Filia qua surripuit Niso comam purpuream, urget pube & inguinibus canes rabiosos. Atrides qui vitavit Martem terrâ, Neptunum in aquis, fuit hostia feralis uxoris. Cui non plorata est flamma Creusa Ephyrææ; & mater cruenta cade filiorum?

NOTÆ.

P Hanc] Pasiphaën scil.
 a Vaccâ] In quâ delituit Pasiphaë, ut antè diximus.
 r Dux gregis] Taurus scil.
 r Partu] Minotaurum nempe enixa est Pasiphaë, monstrum, quo turpissimi ejus concubitus sunt cogniti.
 c Auctor] Taurus scil. aut certè homo quidam ejus nominis, Minois scriba, cui similem infantem cum altero Minois vultus referentem, uno partu Pasiphaë edidit; Autore Servio.
 u Cressa] Ærope est Atrei uxor, quæ cum Thyestæ Atrei fratre concubuit; cujus rei impatientiâ Atreus fratri liberos adulterio natos epulandos apposuit; quod ne videret Sol, reflexo ad Auroram curru retrocessisse fertur.
 x O quantum] Id est, quantum est fami-
 nam uni tantum viro studere. Fieri non potest quin multis una placeat; at fortè evenerit ut placere non studeat.
 y Non medium] Illud est quod modo dixi de Solis regressu.
 z Filia] Scylla scil. Nisi Megarensium regis filia, quæ Minois amore capta, qui ejus patriam obsidebat, purpuream patris comam in quâ fata urbis constabant illi attulit; quæ postea à Minoë spreta in avem Cyrim mutata est, ut alibi tradit Poëta.

a Pube premit] Fabulas, ut vides, hic ut & alibi confudit Poëta: nam Phorci, non nisi vulgò dicitur esse filia Scylla quæ in monstrum aut scopulum mutata est.
 b Qui] Agamemnon est Atrei filius, Rex regum, qui sceleratæ conjugis Clytemnestræ dolis ab Ægystho adultero interfectus est. Quo exemplo Poëta furiosam puellam esse libidinem maximè probat.
 c Martem] Id est, vim armorum, per Metonymiam.
 d Neptunum] Maris pericula, per eandem Metonymiam, Deo pro re cui præsidet posito.
 e Conjugis] Clytemnestræ scil. quæ Agamemnonem maritum, ut dixi, Trojâ advenientem trucidavit.
 f Ephyrææ] Id est, Corinthiaca: Ephyræ enim primò appellata est Corinthus, celeberrima illa urbs Achaïæ.
 g Flamma] De illâ loquitur quam in Creontis Corinthiorum regis domum Medea à Jafone repudiata immisit; quâ flammâ seu potius muliebri furore & regia, & Creusæ regis filia, quam Jason uxorem ducebat, deflagavit.
 h Nece natorum] Filios quos ex Jafone susceperat Medea ut maritum ulcisceretur, amore & spretæ flammæ dolore amens, la-
 niavit.

Flevit ⁱ Amyntorides per ^k inania lumina Phœnix :

^l Hippolytum pavidi diripuistis equi.

Quid fodis immeritis, ^m Phineu, sua lumina natis :

Pœna reversura est in caput ista tuum.

5 Omnia fœmineâ sunt ista libidine mota.

Acrior est nostrâ, plusque furoris habet.

Ergo age, ne dubita cunctas superare puellas.

Vix erit è multis quæ neget una tibi.

Quæ dant, quæque negant, gaudent tamen esse rogatæ.

10 ⁿ Ut jam fallaris, tuta repulsa tua est.

Sed cur fallaris ? cùm sit nova grata voluptas ;

Et capiant animos plus aliena suis ?

° Fertilior seges est alienis semper in agris :

Vicinumque pecus grandius uber habet.

15 Sed prius ancillam captandæ nosse puellæ

^p Cura sit : accessus molliat illa tuos.

INTERPRETATIO.

Phœnix Amyntorides lacrymas profudit per oculos vacuos: Equi efferati discerpsistis Hippolytum. Quamobrem Phineu eruis oculos suos filii? Ista pœna recidet in caput tuum. Hac omnia facta sunt libidine fœmineâ. Vehementior est nostrâ & habet plus furoris. Ergo age ne disside vincere omnes puellas; vix una erit è multis qua recuset. Qua præbent, & qua recusant, latantur tamen

esse rogata. Quanquam etiam decipiaris, repulsa tua est secuta. Sed cur decipiaris, cùm voluptas nova placeat; & aliena plus moveant animum quàm sua? Seges est semper uberior in agris alienis: Et pecus vicinum habet uber distentius. Sed prius memineris nosse famulam puella capienda: illa paret aditus tuos.

NOTA.

ⁱ *Amyntorides*] Phœnix est Amyntoris filius, Achillis præceptor, qui à patris concubinâ receptus, patrisque ob eam rem diris imperitus, in Thessaliam, relicta patriâ, profugit.

^k *Inania*] Tandem illum oculis captum fuisse tradunt.

^l *Hippolytum*] Fuit Hippolytus Thesei filius, qui turpissimo novercæ Phædræ amori obtemperare cùm nolisset, apud patrem, tanquam de stupro eam appellasset, ab ipsâ accusatus fuit: Cui furiosæ mulieri temerè fidem adhibens Theseus, Neptunum adversus filium invocavit: Ex quo factum, ut, adversus honestissimum sed infelicissimum juvenem Phocas iniquus maris deus immiserit, à quibus territi Hippolyti equi ipsum loris implicitum inter saxa discerperunt.

^m *Phineu*] Fuit Phineus rex Arcadiæ, vel, ut aliis placet Thraciæ, aut Paphlagoniæ, (nam tota hæc fabula aliter ab aliis interpo-

lata est) qui repudiata, aut Cleopatram mortuâ, uxorem Harpalicem duxit, cujus instinctu filios suos occæcavit: Quamobrem illum quoque dii oculis privarunt, & harpyas aves immiserunt, quæ dapes diripiebant, ventrisque profluvio scædabant. Atque & istud quantus sit fœminarum in Amore furor, demonstrat.

ⁿ *Ut jam*] Id est, *Quantumvis contra spem animi tui repulsam feras, atque optata negaveris mulier, tamen ex repulsâ nihil periculi erit.*

° *Fertilior*] Istud ex parte dicit, mulieris, cui elegans & magis gratus sit Amator quoniam non potitur, quàm maritus.

^p *Cura*] Nam disciplina est eisdem mulierarum

Ancillas primum, ad dominas qui affectant viam.

Terent. in Heautontimor.

- Proxima consilii dominæ sit ut illa videto ;
 Neve parum tacitis conscia fida jocis.
 Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpere rogando.
 Quod petis, è facili, si volet illa, feres.
- 5 Illa legat tempus (medici quoque tempora servant)
 Quò facilis dominæ mens sit, & apta capi.
 Mens erit apta capi tunc, cùm lætissima rerum
 Ut seges in pingui luxuriabit humo.
 Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore ,
- 10 Ipsa patent : blandâ tum subit arte Venus.
 Tum cùm tristis erat defensa est Ilios armis :
^q Militibus gravidum læta recepit equum.
 Tum quoque tentanda est, cum pellice læsa dolebit :
 Tum facias operâ, ne sit inulta, tuâ.
- 15 Hanc ^r matutinos pectens ancilla capillos
 Incitet : & ^r velo remigis addat opem.
 Et secum tenui suspirans murmure dicat ;
 Ut puto, non poteris ipsa referre vicem.
 Tum de te narret : tum persuadentia verba
- 20 Addat ; & infano juret amore mori.
 Sed properet, ne vela cadant, auræque residant.
 Ut fragilis glacies, interit ira morâ.
 Quæris, an hanc ipsam profit violare ministram ?
 Talibus admissis alea grandis inest.

INTERPRETATIO.

Cura ut illa sit intima consilii domina; & sit fidelis conscia lufibus secretis. Tu vince illam promissis, fac tuam precando. Consequeris nullo negotio quod cupis, si illa volet. Illa dispiciat opportunitatem (Medici observant quoque opportunitates) quâ ingenium Domina sit molle & idoneum moveri. Ingenium erit aptum tangi; tum cum festivissima rerum luxuriabit ut sata in solo stercoreato. Dum cor latatur nec premitur dolore, illud apertum est: tum Venus subrepat dolo illecebroso. Troja tum armis prope ignata est cùm erat mœsta: Hilaris admisit equum plenum militibus. Tum quoque

captanda est cùm offensa pellice mœrebit: tum efficias auxilio tuo ne sit inulta. Ancilla fingens comam matutinam hanc urgeat; & adjiciat operam remigis velo. Et tacite suspirans dicat levi murmure; ipsa credo non poteris gratiam referre. Tunc loquatur de te; tunc adjiciat verba persuadentia: & te perire jures amore furioso. Sed festinet ne vela contrahantur, & venti quiescant. Ira tempore, sicuti glacies fragilis diffluit. Petis an juves corrumpere hanc ipsam famulam? Alea magna est in ejusmodi ausibus.

NOTÆ.

^q Militibus] Quo dolo Sinon equum ligneum militibus plenum in urbem Trojam invexerit, qui postea Græcis Portas aperuerunt ex Virgilij Æneidos lib.2. à versu 162. omnino perendum.
^r Matutinos] Id est, qui matutino tempore pectantur.

^r Velo rem.] Metaphora est è re nauticâ, ubi non modò velis festinantes, sed insuper remis navem suam solent impellere. Mens est Poëtæ, ut dominam ob pellicem jam satis iratam, ancilla insuper contra maritum instiget, quò amatoris votis facilius annuat.

Hæc

Hæc à concubitu fit sedula ; tardior illa :

Hæc dominæ munus te parat, illa sibi.

^t Casus in eventu est. licet hæc indulgeat ausis ;
Consilium tamen est abstinuissè meum.

5 Non ego per præceps & ^u acuta cacumina vadam :
Nec juvenum quisquam me duce caprus erit.

Si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas ,

Corpore, non tantum sedulitate, placet ,
Fac domina potiari prius : comes illa sequatur.

10 Non tibi ab ancilla est incipienda Venus.
Hoc unum moneo (si quid modò creditur arti ,
Nec mea dicta rapax per mare ventus agit) :
Aut non tentaris, aut perface. tollitur index ,
Cum semel in partem criminis ipsa venit.

15 Non avis utiliter viscatu effugit alis :
Non benè de laxis cassibus exit aper.
Saucius arrepto piscis teneatur ab hamo.
Perprime tentatam : nec, nisi victor, abi.

Tum neque te prodest communi obnoxia culpæ :

20 Factæque erunt dominæ dictæque nota tibi.
Sed bene ^x celetur. bene si celabitur ^y index ,
Notitiæ suberit semper amica tuæ.

Tempora qui solis operosa colentibus arva ,
Fallitur, & nautis aspicienda putat.

25 Nec semper credenda Ceres fallacibus arvis :
Nec semper viridi concava puppis aquæ.

INTERPRETATIO.

<p>Hæc fit diligens post coitum ; illa segnior : hæc te adornat munus Domina , illa sibi. Eventus dubius est. Quanquam hæc saveat inceptis ; tamen consilium meum est non fecisse. Ego non eam per abrupta , & fasti- gia ardua ; nec quisquam adolescentum de- cipietur me suatore. Si tamen illa grata est tibi corpore , non tantum diligentia , dum tradit & recipit tabellas ; fac potiari prius Dominam ; illa sequatur Comes. Venus non est tibi incipienda ab ancilla. Admoneo hoc unum , (si quid modò arti confiditur ; nec ventus rapidus aufert mea præcepta per mare :) vel ne conatus fueris, vel ad me- tam perduce : removetur index , cum ipsa</p>	<p>descendit semel in partem flagitij. Avis damnosè avolat alis visco illitis: aper dam- nosè erumpit ex retibus laxu. Piscis vulne- ratus retineatur ab hamo apprehenso. Su- pera captatam ; nec recede , nisi voti com- pos. Tum neque te accusabis rea socij cri- minis ; & facta & dicta domina tibi erunt perspecta. Sed benè celetur : si index celabi- tur benè , amica erit semper tibi perspecta. Ille decipitur qui credit tempora observan- da Solis cultoribus agrorum laborisforum & nautis. Nec frumenta semper commit- tenda agris incertis : Nec semper navis con- cava aqua glauca :</p>
---	---

NOTÆ.

^t Casus est in] Id est, fortè succedet, for-
tè non succedet.

^u Acuta] Ubi vix quisquam stare possit,
cum potius ruina immincat.

^x Celetur] Quicquid ancilla dixerit de
amicâ, & quidquid ipsa fecerit.

^y Index] Ancilla , scilicet, quæ dominæ
consilia & res omnes aperit.

G G g

- Nec teneras semper tutum captare puellas.
 Sæpe dato melius tempore fiet idem.
 Sive ^a dies suberit natalis ; sive Kalendæ ,
^a Quas Venerem Marti continuasse juvat :
 5 ^b Sive erit ornatus ; non ut fuit antè , sigillis ;
 Sed Regum positas Circus habebit opes ;
 Differ opus. tunc tristis ^c hiems, tunc ^d Pliades instant :
 Tunc tener æquoreâ mergitur ^e Hædus ^f aquâ.
 Tunc bene ^g definitur : tunc, si qui creditur alto ,
 10 ^h Vix tenuit laceræ naufraga membra ratis.
 Tu licet incipias, quâ flebilis ⁱ Allia luce
 Vulneribus Latiis sanguinolenta fuit :
 Quaque die redeunt rebus minùs apta gerendis
 Culta ^k Palæstino ^l septima festa Syro.

INTERPRETATIO.

Nec semper tutum molles venari puellas. Idem fiet sæpe melius occasione ostentatâ. Sive natalis dies aderit, sive Kalendæ, quas gratum est Veneri continuasse Marti. Sive circus erit cultus, non signis, ut fuit antè, sed habebit divitias illatas Regum; differ opus: tunc gravis tempestas; tunc Pliades urgent. Tunc tener hædus tingitur aquâ

marinâ. Tunc bene cessatur; tunc si quis committitur profundo mari, vix tenuit partes naufragas navis discerpta. Quanquam tu aggrediaris die quo luctuosus Allia fuit cruentus plagiis Latinis; & die quo festa suprema observata à Palæstino Syro redeunt minùs idonea rebus agendis.

NOTÆ.

^a *Dies natalis*] Qui apud pŭscoſ in magnâ erat veneratione.

^a *Quas Venerem*] Romanis primus dictus est mensis Martius; cujus Kalendæ seu primus dies Marti sacer fuit; quo Matronalia à matronis Marti, Romuli patri, celebrabantur, quoque primo anni die, ut etiam mos est nostratibus, mariti, itemque amantes matronarum & puellarum gratiam muneribus sibi conciliare studebant. Secundus mensis Aprilis fuit, cujus Kalendæ Veneri sacræ, quibus etiam matronæ & puellæ de festis sollicitæ. Patet ex his sensus istius Pentametri; nisi quod, ut Poëtæ mos est, plura intelligit quàm quæ primo intuitu mentem subeunt. Nota verò sunt quæ de Marte & Venere ipse Vulcanus in solem dedit; unde facile quid de puellis Marti operantibus olfaciendum voluerit Naso.

^b *Sive erit*] Negat Poëta tunc puellæ conciliandæ dandam esse operam, cum regum opibus ac spoliis, Romam ab Imperatoribus advectis, Circus exornatus omnium mentem & oculos retinet; frustra enim operam sumi.

^c *Hiems*] Id est, tempus, quo navigatio-

nem non sine maximo periculo, Amans suscipiat; perinde ut nauta qui hyeme maria subiret. Metaphora est continuata, seu allegoria.

^d *Pliades*] Stellæ sunt septem quas Latini dixerunt Vergilias, quibus occidentibus hyems ostenditur, autore Hygino.

^e *Hædus*] Stellæ sunt in aurigâ, quæ, quia mense Octobri oriuntur, quo tempore pluvix & tempestates solent exoriri, eas cum quibusdam aliis signis cœlestibus ortu suo, ut & occasu ciere dictæ sunt.

^f *Aquâ*] Maris scilicet, in quod signa cœlestia sese, cum occidunt, videntur demergere.

^g *Definitur*] *A captandâ puellâ cessatur.*

^h *Vix tenuit*] Id est, vix tabulæ alicujus beneficio sese periculo subtraxerit.

ⁱ *Allia*] Fluvius est Italiæ, haud procul ab urbe, apud quem deletæ sunt à Gallis copix Romanæ, ad 15. Calend. sextiles; quem diem atrum, infaustâ velut appellatione damnarunt.

^k *Palæstino*] Id est, *Judæo*: nam Palæstina provincia est Syriæ, quæ Palæstina Syria, & Judæa plurimis autoribus dicitur.

^l *Septima*] quæ Sabbatha sunt Judæorum.

Magna ^m superstitio tibi sit natalis amicæ :

Quaque aliquid dandum est, illa sit ⁿ atra dies.

Cùm bene vitaris ; tamen ^o auferet. invenit artem

Fœmina, qua cupidi carpat amantis opes.

5 ^p Institor ad dominam veniet ^q discinctus emacem :

Expediet merces teque sedente suas.

Quas illa, inspicias, ^r sapere ut videre, rogabit.

Oscula deinde dabit : deinde rogabit, emas.

Hoc fore contentam multos jurabit in annos.

10 Nunc opus esse sibi, nunc ^r bene dicet emi.

Si non esse domi, quos des, ^r causabere nummos ;

^u Littera poscetur ; ne didicisse juvet.

Quid, quasi natali cùm poscit munera ^x libo ;

Et quoties opus est, ^y nascitur ipsa sibi ?

15 Quid, cum mendaci damno mæstissima plorat ;

Elapsusque cavâ fingitur aure ^z lapis ?

Multa rogant utenda dari : data reddere nolunt.

Perdis ; & in damno gratia nulla tuo.

Non mihi, sacrilegas meretricum ut prosequar artes ,

20 Cùm totidem linguis, sint satis ora decem.

INTERPRETATIO.

Magna sit tibi religio natalis amica ; & illa sit dies atra , quâ aliquid prabendum est. Cùm bene effugeris, tamen tollet : fœmina excogitat dolos quibus rapiat divitias amantis avidi. Institor discinctus accedet ad Dominam emendi cupidam : Et exponet merces suas te presente : Quas illa orabit spectes, ut credaris esse callidus ; postea osculabitur ; postea precabitur ut emas. Jurabit sibi satis fore hoc in multos annos ; jam se opus habere ; jam dicet emi vili pretio. Si

prætexas pecuniam quam numeres non esse domi ; littera petetur ; ne gratum sit eas didicisse. Quid cum petis dona quasi die natali ; & ipsa nascitur sibi quoties opus est ? Quid cum flet tristissima falsâ jacturâ ; & gemma simulatur defluxisse aure cava ? Multa petunt tradi utenda : nolunt restituere tradita. Amittis ; & nulla gratia est in tuo detrimento. Ora decem cum totidem linguis non sufficiant mihi , ut dolos narrem detestandos scortorum.

N O T A.

^m Superstitio sit natalis] Id est, Caveas ne quid illo die cum puellâ incipias : ejusmodi dies maximè timeas : quia scilicet natalis strenx dies & dispendij.

ⁿ Atra] Id est, infausta.

^o Auferet] Dona scilicet, quæ extorqueat.

^p Institor] Un fauteur de boutique.

^q Discinctus] Id est, in tunicis demissis. Propert.

& ibo

Mundus demissis institor in tunicis.

^r Sapere] Id est, in cognoscendis & emendis mercibus callidum esse.

^r Bene] Vili pretio.

^r Causabere] In excusationem dixerit.

^u Littera] Sygraphum scilicet, quo fidens institor puellæ merces relinquat : ut tum satius fuerit litteras non didicisse.

^x Libo] Libum genus est placentæ de fære & melle, quod die natali amicis præbere solebant.

^y Nascitur] Hoc est, se, muneris accipiendi causâ, tali die natam dicit.

^z Lapis] Pretiosus scil. gemma, aut unio, quos hodieque auribus suspendere solent puellæ.

- ^a Cera ^b vadium tentet rasis infusa tabellis :
 Cera tuæ primùm nuncia mentis eat.
 Blanditias ferat illa tuas : imitatâque amantem
 Verba, nec exiguas, quisquis es, adde preces.
 5 Hec̃tora donavit ^c Priamo prece motus Achilles :
 Flectitur iratus voce rogante Deus.
 Promittas facito : quid enim promittere lædit ?
 Pollicitis dives quilibet esse potest.
 Spes tenet in tempus, semel est si credita, longum :
 10 Illa quidem fallax, sed tamen apta Dea est.
 Si dederis aliquid, poteris ratione relinqui.
^d Præteritum tulerit, perdideritque nihil.
 At quod non dederis, semper videre daturus.
 Sic dominum sterilis sæpe fefellit ager.
 15 Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor :
 Et revocat cupidus alea ^e blanda manus.
 Hoc opus, hic labor est ; primò sine munere jungi :
 Ne dederit gratis ; quæ dedit, usque dabit.
 Ergo eat ; & blandis peraretur littera verbis :
 20 Explorètque animos, primâque tentet iter.
 Littera ^f Cydippen pomo perlata fefellit :
 Insciâque est verbis capta puella suis,

INTERPRETATIO.

Cera illita tabellis expolitu exploret vadium ; Cera eat primò nuntia consilij tui. Illa deferat lenocinia tua, & quisquis es adijce verba simulantia te amantem, nec parce precibus. Achilles prece adductus reddidit Hec̃torem Priamo : Deus movetur voce supplici. Fac pollicearis : quid enim nocet polliceri ? Quivis potest esse locuples promissis. Spes durat in tempus prolixum, si est semel recepta : illa quidem Dea est mendax, sed tamen commoda. Si tradideris aliquid poteris carere ratione. Præteritum su-

stulerit, & nihil amiserit. At videaris semper traditurus quod non tradideris. Sic ager infæcundus sæpe decepit Dominum. Sic lusor non desinit amittere, ne amiserit : & alea illecebrosa revocat manus avidas. Hoc opus hic labor est coire primò sine dono : qua concessit concedet semper ne concesserit frustra. Ergo discedat littera, & perscribatur verbis suavis : & scrutetur mentem, & prima exploret iter. Littera perlata pomo decepit Cydippen ; & puella impetrata est implicita verbis suis.

N O T A.

^a Cera] Id est, Littera in tabellis ceratis. Metonymia est subjecti.

^b Vadium] Id est, qualis sit puella animus. Metaphr. est ab iis qui flumen trajicere conantur.

^c Priamo prece] Pretio tamen addito.

Exanimamque auro corpus vendebat Achilles. Virg.

^d Præteritum] Munus scilicet oblatum : cum tamen sui non faciat copiam Puella.

^e Blanda] Quæ lenè tormentum spe luseri addit lusori.

^f Cydippen] Fabulam suprà vidimus in epistolis. Aconcius Delum, ad Dianæ sacra, quæ à virginibus celebrabantur, ex Czâ insulâ navigavit ; ubi in Cydippes amorem exarxit : Et eam uxorem cum apertè non auderet petere, ad hunc dolum confugit. Lex erat ut quæ in templo Dianæ Deliz dicerentur, rata essent ; itaque pomum ad puellæ pedes projecit, in quo hi versus scripti erant.

*Juro tibi sanè per mystica sacra Diana
 Me tibi veniuram comitem, sponsamque futuram.*

Disce bonas artes (moneo,) Romana juvenus ;
 Non tantum trepidos ut tueare reos.
 Quam populus, iudexque gravis, lectusque senatus ,
 Tam dabit eloquio victa puella manus.

- 5 Sed & lateant vires ; nec sis in fronte disertus.
 Effugiant ceræ verba molesta tuæ.
 Quis, nisi mentis inops, teneræ^h declamet amicæ ?
 Sæpe valens odij^l littera causa fuit.
 Sit tibi credibilis sermo, consuetaque verba :
 10 Blanda tamen, præsens ut videre loqui.
 Si non accipiet scriptum, illectumque remittet :
 Lecturam spera : propositumque tene.
 Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci :
 Tempore^k lenta pati fræna docentur equi.
 15 Ferreus assiduo consumitur anulus usu :
 Interit^l assiduâ vomer aduncus humo.
 Quid magis est saxo durum ? quid mollius undâ ?
 Dura tamen molli saxa cavantur aquâ.
 m Penelopen ipsam (persta modò) tempore vinces.
 20 Capta vides serò Pergama ; capta tamen.
 Legerit, & nolit rescribere ; cogere noli.
 Tu modò blanditias fac legat usque tuas.
 Quæ voluit legisse, volet rescribere lectis.
 Per numeros venient ista gradusque suos.

INTERPRETATIO.

Perdisce liberales artes (hortor) Romana juvenus; non tantum ut defendas reos timidos. Quam populus & iudex severus & lectus senatus, tam puella superata concedet verbis disertis. Sed vires occultentur, nec sis primò facundus. Tabella tua vitent verba dura. Quis nisi amens declamet molli amica? Sæpe littera fuit potens causa odij. Sit tibi sermo credibilis, & verba usitata: suavia tamen, ut videaris coram loqui. Si non accipiat litteram, & remittat illectam, spera lecturam; & sta in incæpto. Juvenci rebelles accedunt ad aratra tempore: Equi

coguntur pati habenas flexiles tempore. Anulus ferreus consumitur usu continuo: Dens curvus aratri teritur terrâ assiduâ. Quid est durius petrâ? quid mollius aqua? Petra tamen dura perforantur aquâ tenerâ. Superabis ipsam Penelopen tempore. (Urge modò propositum.) Cernis Trojam superatam serò, superatam tamen. Legerit, & noli respondere, noli cogere. Tu facito tantum ut legat semper molles tuos sermones. Quæ voluit legisse, volet respondere lectis. Ista promovebuntur per numeros suos & gradus.

NOTÆ.

^h Lateant] Artis est, scilicet, celare artem: & in eo laus artis ultima.
^l Declamet] Id est, magno eloquentiæ conatu sese magis Oratorem quam amantem ridiculè profiteatur.
ⁱ Littera] Quæ, scilicet nimis diserta & in declamationis modum composita fuerit.

^k Lenta fræna] Quorum, scilicet, habenæ ex corio flexili constant.
^l Assiduâ] Quâ assiduè inter arandum teritur.
^m Penelopen] Pro quâvis castissimâ muliere.

Forſitan & primò veniet tibi littera triftis ;
 Quæque roget, ne ſe ſollicitare velis.
 Quod rogat illa, timet : quod non rogat, oprat, ut inſtes.
 Inſequere ; & voti poſtmodo compos eris.
 5 Intereà ſive illa toro reſupina feretur ;
 Leſticam dominæⁿ diſſimulanter adi :
 Neve aliquis verbis odioſas offerat aures ,
 Quàm potes, ambiguis callidus abde notis.
 Seu pedibus^o vacuis illi ſpatioſa teretur
 10 Porticus ; hic ſocias tu quoque junge moras.
 Et modò præcedas facito ; modò terga ſequaris :
 Et modò feſtines ; & modò lentus eas.
 Nec tibi de mediis aliquot tranſire^p columnas
 Sit pudor, aut lateri continuafſe latus.
 15 Nec ſine te curvo ſedeat ſpatioſa theatro :
 Quod ſpectes, humeris afferet illa ſuis.
 Illam reſpicias, illam mirere licebit ,
 Multa ſupercilio, multa loquare notis.
 Et plaudas, aliquam mimo ſaltante puellam ;
 20 Et faveas illi, quiſquis^q agatur amans.
 Cùm ſurget, ſurges ; donec ſedet illa, ſedebis.
 Arbitrio dominæ tempora perde tuæ.
 Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos.
 Nec tua mordaci^r pumice crura teras.

INTERPRETATIO.

Forſè etiam littera maſta tibi feretur primò ; & qua oret ne velu labefactare ſe. Illa reformidat quod petit ; cupit ut urgens quod non petit. Inſta & poſtmodo eris compos voti. Intereà ſive illa vehetur reſupina leſto ; adi diſſimulanter leſticam domina ; & ne aliquis præbeat aures invidioſas verbis, vaſer involve quantum potes ſignis dubiis. Seu porticus vaſta calcabitur ab illâ pedibus incomitatis, tu quoque hic unâ hareas. Et modò fac anteeas, modò ſequaris terga, & modò properes, & modò lenè ambules. Nec te pudeat tranſire aliquot co-

lumnas de mediis, aut continuafſe latus lateri. Nec magnifica ſedeat ſine te theatro curvo : illa afferet ſuis humeris quod ſpectes. Licebit illam intuearis, illam ſuſpicias ; proſeras multa ſupercilio, multa ſignis. Et plaudas, hiſtrione ſaltante aliquam puellam ; & faveas amanti, quiſquis ille repræſentetur. Surges cùm ſurget : ſedebis quandiu illa ſedet. Tere tempus ad libitum domina tua. Sed neque criſpes comam calamiſtro : Nec expolias crura tua pumice aſpero.

NOTÆ.

ⁿ Diſſimulanter] Quæſi neſcieris qua in leſticâ fuerit.
^o Vacuis] Cùm nullus ſit comes.
^p Columnas] Quibus Porticus ſultæ ſunt, ſcilicet.

^q Agatur] A mimo repræſentetur.
^r Pumice] Pumex ſpongioſus eſt lapis, quo in lævigando corpore & deterendis pilis fœminæ utebantur. Gall. Pierre ponce.

Ista jube faciant, ^f quorum ¹ Cybeleia mater

Concinitur Phrygiis ^u exululata modis.

Forma viros neglecta decet. ^x Minoida Theseus

Abstulit à nullâ tempora comtus acu.

5 ^y Hippolytum Phædra, nec erat bene cultus, amavit.

Cura ^z Deæ silvis aptus Adonis erat.

Munditiæ placeant: ^a fuscentur corpora ^b campo:

Sit benè conveniens, & sine labe toga.

Linguaque ne rigeat: careant rubigine dentes:

10 Nec vagus in laxâ pes tibi pelle natet.

Nec malè deformat rigidos tonsura capillos:

Sit coma, sit doctâ barba refecta manu.

Et nihil emineant, & sint sine sordibus unguēs:

Inque cavâ nullus stet tibi nare pilus.

15 Nec malè odorati sit tristis anhelitus oris:

^c Nec lædant nares virque paterque grēgis.

^d Cætera lascivæ faciant concede puellæ:

Et si quis ^e malè vir quærīt habere ^f virum.

INTERPRETATIO.

Impera ista faciant quorum numeris Phrygiis mater Cybeleia exululata cantatur. Forma neglecta decet viros. Theseus nullâ acu ornatus tempora avexit Minoida. Phædra amavit Hippolytum, nec erat bene comtus. Adonis Amor dea erat idoneus silvis. Munditia probentur; corpora subnigra reddantur campo. Toga sit concinna & sine maculâ: Et lingua ne hæset: Dentes sint absque rubigine: Nec pes incertus flu-

atuet tibi in calceo malè cohærenti. Nec tonsura prævè deformat comam asperam: sint capilli, sit barba detensa peritâ manu. Et nihil exstent, & sint unguēs sine spurcitiâ, & nullus pilus sit tibi in nare cavâ. Nec spiritus oris malè odorati sit gravis: Nec vir & pater gregis offendant nares. Fac puella luxuriosa reliqua curent: Et si quis effeminatus studeat consequi virum.

NOTÆ.

^f Quorum] Semiviros magnæ matris Sacerdotes designat, qui totum corpus quotidie, ut mundi essent, radebant.

¹ Cybeleia] Ops est, seu Vesta, aut Rhea, magna Deorum mater, quæ à Cybele Phrygiæ monte, ubi primum instituta ejus sacra Cybele quoque dicta est.

^u Exululata] Incondito fistularum & tympanorum strepitu, sicut in Bacchi sacris, & furiali sacrificantium ululatu bonæ Deæ sacra peragebant.

^x Minoida] Phædræ Minois filiam, cuius ex Epistolâ Ariadnes nota fabula.

^y Hippolytum] De eo supra §. 338.

^z Dea] Veneris scilicet, quæ Adonidem Ci-

nyræ Cyprionum regis & Myrrhæ filium adamavit.

^a Fuscentur] Solis ardore, scilicet.

^b Campo] Martium intellige, ubi variis certaminibus sese Romani juvenes exercebant.

^c Nec lædant] Id est, ne axillæ foetidum, qualem hircus emittit, odorem, exhalent.

^d Cætera] Cultui superfluo studeant.

^e Malè vir] Cinædum indicat.

^f Virum] A quo, scilicet, patiatur muliebria. Atque atrocissimum est istud in effeminatos & comtulos, quos hodie multos, non sine maximo dedecore videmus.

- Ecce & suum vatem Liber^h vocat. hic quoque amantes
 Adjuvat; & flammæ, qua calet ipse, favet.
ⁱ Gnosſis in ignotis amens errabat arenis,
 Quà brevis æquoreis^k Dia feritur aquis.
 5 Utque erat è somno tunicâ velata recinctâ,
 Nuda pedem, croceas irreligata comas,
 Theſea crudelem ſurdas clamabat ad undas,
^l Indigno teneras imbre rigante genas.
 Clamabat, flebátque ſimul; ſed utrumque decebat:
 10 Nec facta eſt lacrymis turpior illa ſuis.
 Jamque iterum tundens molliſſima pectora palmis;
 Perfidus ille abiit: quid mihi fiet? ait.
 Quid mihi fiet? ait. ſonuerunt cymbala toto
 Littore, & ^m attonitâ tympana pulſa manu.
 15 ⁿ Excidit illa metu, ^o rupitque noviffima verba:
 Nullus in exanimi corpore ſanguis erat.

INTERPRETATIO.

Ecce Bacchus accerſit ſuum Poëtam: Hic etiam fert opem amantibus; & favet igni quo ipſe uritur. Gnoſſis inſana vagabatur in arenis inſolitis, quâ parva Dia percellitur aquis marinis. Et ut erat reſcâ, è ſomno tunicâ ſolutâ, nudos habens pedes capillis flavis, haud aſtriſſis. Vociferabatur Theſeum crudelem ad ſurdas undas, lacrymis immeritis perfundentibus molles genas. Vociferabatur & ſimul lacrymabatur; ſed

utrumque decebat; nec illa eſt facta deſermior lacrymis ſuis. Jamque iterum plangens tenerriſſima pectora manibus; ille perſidius exceſſit, dixit: quid mihi eveniet? Quid mihi eveniet? inquit: Cymbala & tympana pulſata manu ſurore correpta toto littore ſtrepuerunt. Illa procubuit metu & abſcidit ulſima verba: Nullus ſanguis erat in corpore exanimato.

NOTÆ.

^g Suum] Quia & Bacchus, ſicuti Apollo, Poëtis præeſſe dicitur, ſine quo Carmina bene non poſſunt procedere, ipſis etiam Poëtis fatentibus.

Laudibus arguitur vini vinofus Homerus. Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma

Proſiluit dicenda.

nec vivere Carmina poſſunt

Qua ſcribuntur aqua potoribus. Horat.

^h Vocat] Ad ſcribenda carmina impellit: qui etiam favet amantibus.

ⁱ Gnoſſis] Ariadna eſt Minois filia, à Gnoſo Cretæ urbe ubi ille regnavit ſic dicta. Illam autem, Minotauro ejus ope ſuperato in patriam, ſpe data matrimonij, Theſeus du-

cebat, jamque ad Naxum inſulam pervenerat; at ibi miſeram reliquit, cujus miſertus Liber Pater uxorem ſibi copulavit.

^k Dia] Naxus eſt inſula, una ex Cycladibus, quæ & Dia appellata eſt.

^l Indigno imbre] Id eſt, Lacrymis quibus, ob Theſei ex inſulâ diſceſſum immerita vulnus ſœdabat.

^m Attonitâ] Furentium Baccarum ſcil. quæ Liberi patris ſacra celebrabant.

ⁿ Excidit] Notat vox iſta converſionem aut ſubitam animi mutationem, quam facit major obſectorum impetus, quo ab alicujus rei contemplatione abſtrahimur.

^o Rupit] Intermiſit, tympanorum ſtrepitu territa.

Ecce

- Ecce ^P Mimallonides sparsis in terga capillis :
 Ecce leves Satyri prævia turba Dei :
 Ebrius ecce senex pando ^q Silenus asello ,
 Vix sedet ; & pressas continet arte jubas.
 5 Dum sequitur Bacchas, Bacchæ fugiuntque petuntque ,
 Quadrupedem ferulâ dum malus urget eques ;
 In caput aurito cecidit delapsus asello.
 Clamarunt Satyri, Surge age, surge, pater.
 Jam ^r Deus è curru, quem summum texerat uvis ,
 10 ^r Tigribus adjunctis aurea lora dabat.
 Et color, & Theseus, & vox abiêre puellæ :
 Terque fugam petiit : terque retenta metu
 Horrui, ut steriles, agitat quas ventus, aristæ :
 Ut levis in madidâ canna palude tremuit.
 15 Cui deus, En adsum tibi ^r cura fidelior, inquit :
 Pone metum ; Bacchi, ^u Gnosias, uxor eris.
 Munus habe ^x cælum : cælo spectabile fidus
 Sæpe reges dubiam Cressa ^y Corona ^z ratem.
 Dixit ; & è curru, ne tigres illa timeret ,
 20 Desilit : imposito cessit arena pedi.

INTERPRETATIO.

Ecce Mimallonides comis effusis in dorsum ;
 Ecce Satyri veloces turba præcedens Deum ;
 Ecce Silenus vino oppressus , vix sedet cur-
 vo asello, & tenet jubas quas arte compri-
 mit. Dum sequitur Bacchas, Bacchæ & re-
 cedunt , & accedunt ; dum ineptus eques
 premittit asinum ferulâ , procubuit in caput
 delapsus aurito asello. Satyri vociferati
 sunt, surge age, surge pater. Jam Deus la-
 xabat habenas aureas tigribus alligatis,
 è curru, quem summum velauerat racemis.
 Et color, & Theseus & vox puella evanue-

runt : Et ter in fugam se dedit , & ter re-
 pressa timore , tremuit , ut aristæ steriles
 quas aura impellit ; ut mobilis arundo con-
 cutitur in palude uvidâ. Ad quam Deus ;
 Ecce ait, præsido sum , cura fidelior : Mitte
 timorem ; Gnosias eris conjux Bacchi. Do-
 num accipe cælum ; Corona Cretensis sydus
 conspicuum gubernabis sæpe navem incertam.
 Dixit ; & è curru leviter descendit,
 ne illa reformidaret Tigres : arena cessit
 pedi immisso.

NOTÆ.

^P Mimallonides] Bacchæ sunt mulieres
 Bacchi sacra celebrantes ; quæ à Mimante
 Ionix monte, Baccho sacro sic dictæ sunt ;
 nisi incomparabilis Bocharti sententiam se-
 qui velis, qui vocem facit H. bræam ; quasi
 illæ essent Memallelan , id est , garrulæ &
 loquaculæ ; aut à mamal , seu torculari de-
 ductam vocem malis.

^q Silenus] Bacchi nutritius, pædagogus,
 & comes est assiduus, plerumque asello suo,
 nisi quandoque pedes baculo nititur, insidens,
 Satyrorum senior.

^r Deus] Bacchus scilicet.

^r Tigribus] Qui, ut & Lynces Bacchi cur-
 rum trahere dicuntur.

^r Cura] Id est, Qui tui curam majorem
 habeam.

^u Gnosias] Patronymicum est femininum
 à Gnosio Cretæ urbe, sicut & Gnosia, de quo
 supra.

^x Cælum] Quod à Baccho translatus
 Poëta scripsit in Fastis.

^y Corona] Sydus est Ariadnes corona, no-
 vem stellis conspicua , quam propè Bootes
 humero sinistro contingit.

^z Ratem] Id est , Nautas , qui cursum
 suum syderibus solent dirigere. Metonym.
 est subjecti, seu continentis pro re con-
 tentâ.

HHh

Implicitamque sinu (neque enim pugnare valebat)

Abstulit : ut facile est omnia posse Deo.

Pars, ^a Hymenæe, canunt : pars clamant, ^b Evie evoë !

Sic coeunt sacro nupta Deusque toro.

5 Ergo, ubi contigerint positi tibi ^c munera Bacchi,

Atque erit in socij fœmina parte tori ;

^d Nycteliúmque patrem, nocturnaque sacra precare,

Ne jubeant capiti vina nocere tuo.

Hic tibi multa licet sermone latentia tecto

10 Dicere, quæ dici sentiat illa sibi :

Blanditiásque leves tenui perscribere vino ;

Ut dominam in mensâ se legat illa tuam : .

Atque oculos oculis spectare fatentibus ^e ignem.

Sæpe tacens vocem verbâque vultus habet.

15 Fac primus rapias illius tacta labellis

Pocula ; quaque bibet parte puella, bibas.

Et quodcumque cibi digitis libaverit illa,

Tu pete : dumque petes, sit tibi tacta manus.

Sint etiam tua vota viro placuisse puellæ.

20 Utilior vobis factus amicus erit.

Huic, si ^f sorte bibes, ^g sortem concede priorem :

Huic detur capiti demta corona tuo.

INTERPRETATIO.

Et rapuit involutam sinu ; (neque enim poterat obniti :) ut facile est Deo posse omnia. Pars canunt, Hymenæe : pars vociferantur, Evie Evoë ! Sic Deus & sponsa junguntur sacro lecto. Ergo, ubi obvenerint tibi dona Bacchi apposti, atque fœmina erit in parte lecti socij ; orato & patrem Nycteliúm, & sacra nocturna, ne imperent vina officere capiti tuo. Hic licet tibi proferre multa abscondita verbis ambiguis, qua illa cognoscat sibi dici ; & perscribere malles blanditias vino exiguo ; ut illa se legat Dominam

tuam in mensa : & aspicere oculos oculis prostentibus amorem. Facies musa sæpe habet vocem & verba. Fac primus corripias pocula tacta illius labiis ; & potes quâ parte puella potabis. Et quodcumque esca illa attigerit digitis, tu carpe ; & dum carpes, manus à te tangatur. Cupias etiam gratum esse marito puella. Erit commodior vobis factus amicus. Si sorte potaveris, per-mitte illi sortem priorem : Corona detrahâ capiti tuo illi tradatur.

N O T A.

^a Hymenæe] Deus est quem in nuptiarum felicitatem solebant invocare ; Liberi Patris & Veneris, vel ut alij malunt Uranie filius.

^b Evhie] Evhius, vel Evohus, Bacchus dictus est, quòd bello adversus gigantes in Leonem mutatus, eorum unum cum per-emisset, audierit à Jove ω̄ ῡ, *Macte, præ-clare fili.*

^c Munera] Vinum scil.

^d Nycteliúm.] Eo nomine Bacchus à

νυκτω̄, nocte perficior, dictus est, quod noctu ejus sacra celebrarentur.

^e Ignem] Amorem scilicet : quod quidem toties tacet repetere.

^f Sorte] Sorte & talis regna vini data, aut arbitrum bibendi, seu Modiperatorem factum, qui bibendi modum præscriberet ex Horatio aliisque liquet : Imò & sorte dapes distributæ nonnunquam.

^g Sortem] Ut, scilicet. prior maritus bibat.

Sive erit inferior, seu par, prior omnia sumat:

Neu dubites illi verba secunda loqui.

Tuta frequensque via est, per amicum fallere nomen.

Tuta frequensque licet sit via; crimen habet.

5 Inde^h procurator nimium quoque multa^h procurat,

Et sibi mandatis plura videnda putat.

Certa tibi à nobis dabitur mensura bibendi:

Officium præstent mensque pedesque suum.

Jurgia præcipuè vino stimolata caveto,

10 Et nimium faciles ad fera bella manus.

Occiditⁱ Eurytion stultè data vina bibendo.

Aprior est dulci mensa merumque joco.

Si vox est, canta: si mollia brachia, salta:

Et, quacunque potes dote placere, place.

15 Ebrietas ut vera nocet; sic ficta juvabit.

Fac titubet blæso subdola lingua sono:

Ut, quidquid facies dicere protervius æquo,

Credatur nimium causa fuisse merum.

Et, Bene, dic, dominæ; bene, cum quo dormiat illa:

20 Sed malè sit tacitâ mente precare viro.

At, cum discedet mensâ conviva remotâ;

(Ipsa tibi accessus turba locumque dabit)

Inferre te turbæ: leviterque admotus eunti,

Velle latus digitis; & pede tange pedem.

25 Colloquio jam tempus adest. fuge rustice longè

Hinc pudor: audacem Forsque Venúsque juvant.

INTERPRETATIO.

Seu fueris minor, seu aequalis, prior capias omnia: neve cunctis illi verba faventia dicere. Secura & trita via est decipere per nomen amicum. Quamvis via sit secura & trita, habet crimen. Inde procurator procurat quoque nimium multa, & plura credit sibi curanda conceditis. Modus tutus bibendi præscribetur à nobis: mens & pedes fungantur officio suo. Fugito præsertim rixas motas vino, & manus nimium paratas ad bella crudelia. Eurytion insulse procubuit vina exhibitâ potando. Mensa & vinum est magis idoneum ludo suavi. Si vox tibi est, cane: si brachia levia, choreas ducito; Et esto gratus quacunque virtute

potes esse gratus. Ut vera vinolentia officit, sic simulata proderit. Fac lingua fallax hæsitet voce blasâ; ut quidquid ages vel loqueris procacius iusto nimium vinum existimetur fuisse causa. Et, bene precare dominæ; & bene precare illi cum quo illa cubet: sed ora mente secreta malè sit marito. At, cum conviva abibit, lectis sublati; (ipsa turba faciet tibi aditus & locum) immisceto te turba: & agiler admotus discedenti, tange latus digitis & pedem pede. Jam tempus venit colloquio: pudor insulse hinc longè abesto; fortuna & Venus favent audenti.

NOTA.

^h Procurator] Ille est qui absentis negotia gerit; cujus generis multi plura quam domino conducit curant.

ⁱ Eurytion] Centaurus est, qui in Piri-

thoi nuptiis cum vivo incauisset, Hippodamenque rapuisset, à Theſeo vasto cratere prostratus animam vinumque evomit, ut in Metam. 12. legitur.

HHh ij

- ^k Non tua sub nostras veniat facundia leges.
 Fac tantum incipias, sponte disertus eris.
 Est tibi agendus amans, imitandaque vulnera verbis.
 Hinc tibi quaeratur qualibet arte fides.
 5 Nec credi labor est: sibi quæque videtur amanda.
 Pessima sit, ¹ nulli non sua forma placet.
 Sæpe tamen verè cœpit simulator amare:
 Sæpe, quod incipiens finxerat esse, fuit.
 Quod magis ô faciles imitantibus este, puellæ.
 10 Fiet amor verus, qui modò falsus erat.
 Blanditiis animum furtim deprendere nunc sit:
 Ut pendens liquidâ ripa subitur aquâ.
 Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos;
 Et teretes digitos, exiguumque pedem.
 15 Delectant etiam castas præconia formæ.
 Virginibus curæ gratæque forma sua est.
 Nam cur in ^m Phrygiis Junonem & Pallada silvis
 Nunc quoque iudicium ⁿ non tenuisse pudet?
 Laudatas ostentat ^o avis Junonia pennas:
 20 Si tacitus spectes, illa recondit ^p opes.
 Quadrupedes, inter rapidi certamina cursus,
 Depexæque jubæ plausæque colla juvant.
 Nec timide promitte: trahunt promissa puellas.
 Pollicito testes quoslibet adde Deos.

INTERPRETATIO.

Eloquentia tua ne subjiciatur nostris legibus; fac tantum initium facias, eris ultro facundus. Amans est tibi fingendus verbis, & vulnera simulanda. Hinc tibi fides quolibet artificio quaeratur. Nec difficile est fidem facere: qualibet sibi videtur diligenda. Si deformissima, nulli sua species non grata est. Sæpe tamen simulator initium fecit verè amandi: Sæpe fuit quod incipiens simulaverat esse: Quod magis, ô puella, esto blanda simulantibus: amor qui erat modò fictus fiet amor verus. Nunc liceat clam mentem occupare blanditiis; ut ripa declivis pene-

tratur aquâ fluidâ. Nec molestum sit tibi approbare vultum & comam, & digitos teretes, & pedem parvum. Laudes pulcritudinis placent etiam pudicis. Forma sua est cura, & placet puellis. Nam quamobrem nunc quoque pudet Junonem, & Palladem non viciisse in silvis Phrygiis? Avis Junonia expandit pennas approbatas: Si mutus aspicias, illa denuò occulit divitias. Juba comæ, & colla delinita prosunt equis, inter pugnas cursus celeris. Nec pollicearis mericulis: pollicitationes ducunt puellas. Sume quoslibet deos testes promissis.

NOTÆ.

^k Non tua] Id est, finem orationi non statuo: quippe Amor quæ sunt opus suadebit.
¹ Nulli non] Inde fit ut puellis nulla quàm præter formæ sit major injuria.
^m Phrygiis] Notius est iudicium Paridis de tribus deabus, cum nulla alteram formâ præcellentem vellet agnoscere, quàm ut ta-

ties repetita oculis subjiciamus.
ⁿ Non tenuisse] Veneri nempe formæ gloriam, & aureum malum Paris libidine corruptus assignavit.
^o Avis Junonia] Pavo est, quos Junonis currum trahere voluerunt.
^p Opes] Pennas scilicet versicolores.

- Jupiter ex alto perjuria ridet amantum ;
 Et jubet ⁹ Æolios irrita ferre ^r Notos.
 Per ^r Styga Junoni falsum jurare solebat
 Jupiter : exemplo nunc faver ipse suo.
 5 Expedit esse Deos : &, ut expedit, esse putemus.
^t Dentur in antiquos thura merúmque focos.
^u Nec secura quies illos similisque sopori.
 Detinet. innocuè vivite ; numen adest.
 Reddite depositum : ^x pietas sua fœdera servet :
 10 Fraus absit : vacuas cædis habete manus.
 Ludite , si sapitis , solas impune puellas.
 Hac magis est unâ fraude pudenda fides.
 Fallite fallentes : ex magnâ parte profanum
 Sunt genus. in laqueos, quos poluere, cadant.
 15 Dicitur Ægyptos caruisse juvantibus arva
 Imbribus ; atque annos sicca fuisse novem.
^y Cùm Thrasius Busirin adit , monstrâtque piari
 Hospitis effuso sanguine posse Jovem.
 Illi Busiris , Fies Jovis hostia primus ,
 20 Inquit : & Ægypto tu dabis hospes aquam.

INTERPRETATIO.

Jupiter contemnit ex cælo perjuriam amantum ; & imperat Æolios Æolios vana rapere. Solemne erat Jovi scilicet jurare, Junoni per Stygem : Ipse nunc indulget exemplo suo. Utile est deos esse ; & quandoquidem est utile , arbitremur esse. Thura & vinum mittantur in altaria antiqua. Nec quies secura & par stupori illos habet ; innoxiam vitam agite ; Deus adest. Restituite depositum : pietas tueatur sua jura : procul sit dolus : habete manus infantes homicidij.

Fallite si sapitis, solas puellas inulti. Fides est magis erubescenda hoc uno dolo. Decipite decipientes : sunt genus profanum magnâ ex parte : Irretiantur retibus qua tetenderunt. Ægyptus perhibetur caruisse pluviâ fecundante agros ; & arida fuisse annos novem : Cùm Thrasius venit ad Busirim. & ostendit Jovem posse placari sanguine sparso peregrini. Busiris respondit illi, eris primus victima Jovis : & tu peregrinus præbebis aquam Ægypto.

NOTÆ.

⁹ Æolios] Quibus imperat Æolus-ventorum rex.

^r Notos] Ventus sunt à meridie flantes.

^r Styga] Styx fluvijs est, aut inferorum palus,

Dij cujus jurare timent, & fallere numen. Virg.

^t Dentur] Colendorum & venerandorum deorum causâ, scilicet.

^u Nec secura] Quod impiè docuit Epicurus.

^x Pietas sua] Id est, Quod docet Pietas aut

pollicetur, pii homines faciant, serventque.

^y Cùm Thrasius] In eo est Poëta ut contra Auctores malum rejiciendum esse ostendat : fabulam itaque narrat de Thrasio, quæ sic se habet. Fuit Busiris rex Ægypti, Neptuni & Libyes filius, quem, cùm novem annis siccitate nimia magna Ægyptum premeret, sterilitas, Thrasius hospitum sanguine aquas elici posse docuit. Quisnam & cujus esset Thrasius Busiris interrogavit, cùmque eum peregrinum didicisset, eundem primum mactavit. Busiris verò eadem tandem ab Hercule affectus poenâ, interijt.

HHh. iiij.

- Et ² Phalaris tauro violenti membra Perilli
 Torruit. infelix imbuit auctor opus.
 Justus uterque fuit. neque enim lex æquior ulla,
 Quàm necis artifices arte perire suâ.
 5 Ergo, ut perjuras meritò perjuriam fallant,
 Exemplo doleat fœmina lusa suo.
 Et lacrymæ profunt: lacrymis ^a adamantina movebis.
 Fac madidas videat, si potes, illa genas.
 Si lacrymæ (neque enim veniunt in tempore semper)
 10 Deficient; unctâ lumina tange manu.
 Quis sapiens blandis non misceat oscula verbis?
 Illa licet non det, non data sume tamen.
 Pugnabit primò fortassis; &, Improbe, dicet:
 Pugnando vinci sed tamen illa volet.
 15 Tantùm, ne noceant teneris malè rapta labellis,
 Neve queri possit dura fuisse, cave.
 Oscula quæ sumis, si non & cætera sumet;
 Hæc quoque, quæ data sunt, perdere dignus erit.
 Quantùm defuerat pleno post oscula voto!
 20 Hei mihi! rusticitas, non pudor ille fuit.
 Vim licet appelles; grata est vis ista puellis:
 Quod juvat, invitæ sæpe dedisse volunt.
 Quæcunque est subitâ Veneris violata rapinâ:
 Gaudet: & improbitas muneris instat habet.
 25 At, quæ cùm cogi posset, non tacta recessit,
 Ut simulet vultu gaudia, tristis erit.

INTERPRETATIO.

Phalaris etiam cremavit tauro artus crudelis Perilli: Miser artifex rigavit opus. Uterque fuit æquus: neque enim lex ulla justior, quàm auctores cadis interire arte suâ. Ergo, ut perjuriam jure decipiant perjuris, fœmina exemplo suo decepta indignetur. Lacryma sunt etiam utiles: flectas adamantinam lacrymis. Fac si queas, illa aspiciat genas humidas. Si lacryma deerunt, (neque enim fluunt semper opportune,) tange oculos manu illiâ. Quis sapiens non confundat oscula cum verbis lenibus? Quamvis illa non concedat, cape tamen non concessa. Foris repugnabit ab initio, & dicet, Pessime: sed tamen illa cupiet superari re-

pugnando. Tantùm ne malè sumpta ladant mollia labia, & vide ne possit conqueri fuisse rustica. Qui rapuit oscula si non & rapit reliqua; erit dignus amittere hac quoque quæ sunt concessa. Quantùm deerat desiderio pleno post suavia. Hei mihi! illa fuit insulsiitas, non verecundia. Quamvis dicas violentiam; ista violentia est accepta puellis: volunt sæpe coacta concessisse quod gratum est. Quacunque est celeri furio Veneris temerata, latatur; & nequitia habet præstantiam doni. At, quæ abiit intacta, cùm posset cogi, quamvis testetur latitiam vultu, eris macta.

N O

^a Phalaris] Crudelissimus fuit Agrigentorum in Siciliâ tyrannus, cui is, de quo nunc, Perillus taurum æneum obtulit, in quem includendos noxios docuit, ut supposito igne, mugientis bovis boatum vox co-

T A.

rum imitaretur. Opus laudavit tyrannus, sed artificem primum experiri voluit quod tam pulcrè invenerat.

^a Adamantina] Puellam durissimam.

Vim passa est ^b Phœbe; vis est allata sorori:

Et gratus raptæ raptor uterque fuit.

Fabula nota quidem, sed non indigna referri,

^c Scyrias ^d Hæmonio ^e juncta puella viro.

5 Jam ^f Dea laudatæ dederat sua præmia formæ

Colle sub ^g Idæo ^h vincere digna duas.

Jam ⁱ nurus ad Priamum diverso venerat orbe;

Grajaque in Iliacis mœnibus uxor erat.

Jurabant ^k omnes in læsi verba mariti:

10 Nam dolor unius, publica causa fuit.

Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles

^l Veste virum longâ dissimulatus erat.

Quid facis, ^m Æacide? ⁿ non sunt tua munera lanæ.

Tu titulos ^o aliâ Palladis arte petas.

15 Quid tibi cum calathis? clypeo manus apta ferendo est.

Pensa quid in dextrâ, quâ cadet ^p Hector, habes?

INTERPRETATIO.

Phœbe violata est; soror temerata est; & uterque supinator fuit acceptus raptæ. Puella Scyrias juncta viro Hæmonio est equidem fabula trita, sed non indigna memorari. Jam Dea digna superare duas exhibuerat sua præmia pulcritudinis sub monte Idæo. Jam nurus venerat ad Priamum orbe dissimulatus; & conjux Græca erat in muris Trojanis. Omnes jurabant in verba mariti con-

tumeliâ affecti: nam dolor unius fuit causa communis. Indecorum, nisi concessisset hoc precibus matris, Achilles sese virum esse texerat prolixâ tunicâ. Quid agis Æacide? lana non sunt tua negotia. Tu quare gloriam aliâ arte Minervæ. Quid tibi cum quasillis? manus idonea est tenendo scuto. Cur pensa geris dextrâ, quâ Hector procumbet?

N O T A.

^b Phœbe] Leucippi fuit filia, unâ cum Phairâ sorore, quas Idæ & Lynceus fratribus pater despondit, Castor & Pollux amore inensis rapuerunt, ut scribit Hyginus.

^c Scyrias] Deidamia est, Lycomedis regis Scyri, (quæ Ægæi est insula) filia.

^d Hæmonio] Thessalico, ab Hæmo Thessaliæ monte, vel Æmone Deucalionis filio. De Achille loquitur, qui Phthiam, Thessaliæ urbem, patriam habuit.

^e Juncta] Apud Lycomedem, Thetis, filium Achillem, ne ad bellum Trojanum proficisceretur, ubi perituum eum didicerat, muliebri habitu celaverat. Cum eo Deidamia rem habuit, ex quo concubitu Neoptolemus seu Pyrrhus procreatus est.

^f Dea] Venus, scil. quæ Helenam præmium judicij in formæ suæ gloriam lati, Parisi promiserat: quæ Helena Trojani belli, eum Menelao nupsisset, & à Paride rapta fuisset, lustrosissimam faciem accendit.

^g Idæo] In Ida Phrygiæ monte Deas Junonem, Palladem & Venerem de formæ præstantiâ litigantes Paris audiverat.

^h Vincere digna duas] Junonem & Palladem scil. Atque egregiè, quod præcepit, Veneri suæ favet Poëta.

ⁱ Nurus] Helena, scil. quam rapuerat Paris, & ex Græciâ, regione à Trojâ distant, ad patrem Priamum duxerat.

^k Omnes] Græci Principes scil. qui in unum coactis copiis, & totius belli Agamemnoni curâ demandatâ, in Trojam navigaverunt, quam post decennalem obsidionem tandem everterunt.

^l Veste longâ] Illud est quod antè diximus, habitu muliebri apud Lycomedem regem inter puellas Achillem delinuisse.

^m Æacide] Vocativus est Græcus, ultimâ propter ⁿ productâ. Æacides verò Achilles est ab Æaco avo sic dictus.

ⁿ Non sunt] Hoc idè dicit, quòd apud Lycomedem cum puellis vivens muliebria tractaret.

^o Aliâ] Bellicâ scil. non enim lanificij modò, sed & belli dea credita est.

^p Hector] Priami fuit fortissimus filius, quem Achilles interfecit.

Rejice succinctos operoso stamine fufos.

Quassanda est ista ⁹ Pelias hasta manu.

Fortè erat in thalamo ^r virgo regalis eodem:

Hæc illum stupro comperit esse virum.

5 Viribus illa quidem victa est; ita credere oportet:

Sed voluit vinci viribus illa tamen.

Sæpe, *Mane*, dixit, cum jam ^r properaret Achilles:

Fortia nam posita sumserat arma colo.

^r Vis ubi nunc illa est? quid blandâ voce moraris

10 Auctorem stupri, Deïdamia, tui?

Scilicet, ut pudor est quondam ^u cœpisse priorem;

Sic alio gratum est incipiente pati.

Ah nimia est juveni propriæ fiducia formæ,

Expectat si quis, dum prior illa roget!

15 Vir prior accedat: vir verba precantia dicat.

Excipiet blandas comiter illa preces.

Ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari.

Da causam voti principiūque tui.

Jupiter ad veteres supplex ^x Heroïdas ibat:

20 Corripuit magnum nulla puella Jovem.

Si tamen à precibus tumidos accedere ^y flatus.

Senseris: incepto parce, reférque pedem.

716

INTERPRETATIO.

Sperne fufos involutos stamine difficili. Hasta Pelias concutienda est istâ manu. Fortè virgo regia erat in eodem cubiculo: hac sensus illum esse virum vitio. Illa quidem superata est viribus; ita opus est credere: sed tamen illa voluit superari viribus. Dixit sæpe, Mane, cum jam Achilles festinaret: nam induerat arma strenua colo abjectâ. Ubi nunc est illa violentia? Quamobrem Deïdamia detines verbis lenibus auctorem stupri tui? Nempe ut verecundia est sumsisse olim priorem; sic juvat pati alio inci-

piente. Ab confidentia elegantiâ propria est nimia adolescenti, si quis moratur, usquidum illa prior orat! Vir prior adeat: vir proferat verba orantia. Illa urbanè accipiet preces blandas. Ut potiaris orato: illa optat tantum orari. Præbe causam & principium desiderij tui. Jupiter veniebat supplex ad antiquas heroïdas: nulla puella increpavit magnum Jovem. Si tamen adverteris fastus turgidos gigni precibus, desiste ab incepto, & pedem reprime.

NOTÆ.

⁹ *Pelias*] Hoc fuit ejus hastæ nomen quam Achilles tractabat, quamque fraxineam ex Pelio Theffaliæ monte Pelæo Chiron tradiderat, tanti ponderis, ut Patroclus Achillis arma indutus, eam tanquam intrastabilem reliquerit.

^r *Virgo*] Deïdamia, scil. Lycomedis filia.

^r *Properaret*] Ad bellum Trojanum, ab Ulyssæ inventus, iret. Atque hic turpiter hallucinatus est Commentator.

^r *Vis*] Cum abijt Achilles, ubinam vis, inquit, in quam culpam rejicias, ô Deïdamia.

^u *Cœpisse*] Id est, priorem Deïdamiam ab Achille Amoris illecebras captasse.

^x *Heroïdas*] Danaën, putâ, Europen, Semelen, aliâque.

^y *Flatus*] Hoc est pudicitiam simulantis puellæ superbiam.

Quòd

Quod refugit, multæ cupiunt: odere, quod instat.

Lenius instando tædia tolle tui.

Nec semper Veneris spes est profitenda roganti:

Intret amicitiae nomine tectus amor.

5 Hoc aditu vidi tetricæ data verba puellæ:

Qui fuerat cultor, factus amator erat.

2 Candidus in nautâ turpis color: æquoris unda

Debet, & à radiis sideris esse niger.

Turpis & agricolæ: quia vomere semper adunco,

10 Et gravibus rastris sub ^a Jove versat humum.

Et tua, ^b Palladiæ petitur cui fama coronæ,

Candida si fuerint corpora; turpis eris.

Palleat omnis amans: hic est color aptus amanti.

Hic decet: hoc vultu non valuisse putent.

15 Pallidus in ^c Lyrice silvis errabat ^d Orion:

Pallidus in ^e lentâ Naïde ^f Daphnis erat.

Arguat & macies ^g animum: nec turpe putaris,

^h Palliolum nitidis imposuisse comis.

Attenuent juvenum vigilatæ corpora noctes;

20 Curaque, & è magno qui fit amore, dolor.

INTERPRETATIO.

Multa optant, quod elabatur; oderunt quod adest. Aufer tadia tui minus urgendo. Nec semper spes Veneris est indicanda tibi precanti: amor subeat velatus nomine amicitiae. Vidi puellam terribilem deceptam hoc accessu: qui fuerat amicus, erat factus amator. Color albus fœdus in nauta: debet esse fuscus aquâ marii & radiis Solis. Est etiam indecorus agricola; quia indefinenter invertit terram curvo vomere, & rastris onerosis. Eris etiam deformis, tu à quo quaritur fama corona Palladia, si tua corpora fuerint alba. Omnis amans sit pallidus: Hic color est idoneus amanti. Hic decet: Existiment puellæ hac specie agrum fuisse. Orion vagabatur in silvis pallidus in Lyrice: Daphnis erat pallidus in molli Naïde. Macies declaret etiam mentem, nec credideris indecorum imposuisse palliolum capillis unctis. Noctes insomnes & cura & dolor qui oritur ex magno amore, imminuant corpora adolescentum.

tur fama corona Palladia, si tua corpora fuerint alba. Omnis amans sit pallidus: Hic color est idoneus amanti. Hic decet: Existiment puellæ hac specie agrum fuisse. Orion vagabatur in silvis pallidus in Lyrice: Daphnis erat pallidus in molli Naïde. Macies declaret etiam mentem, nec credideris indecorum imposuisse palliolum capillis unctis. Noctes insomnes & cura & dolor qui oritur ex magno amore, imminuant corpora adolescentum.

NOTÆ.

^a Candidus] Qualis amantis color esse debeat, indicat.

^b Jove] Sub cælo aperto. Ita & loquutus Horatius.

^c Palladia] Id est Oleagina, nam Palladi olea sacra ex quâ atbore coronæ petebantur, quibus victores in Olympicis certaminibus donabantur.

^d Lyrice] Quænam hæc fuerit planè non scio: sed vide mihi, quæso, clar. Heinsij varias lectiones; ex quibus quod libuerit conicias. Fortè non malè linceus legeris, ut intelligatur Orion etiam cum in sylvis venaretur, pallido amantis colore fuisse.

^e Orion] Insignis fuit Venator, Dianæ comes assiduus, trium Deorum urinâ procreatus, qui post mortem in cælum translatus sydus suo nomine fecit procellosum.

^f Lentâ] Durâ & ad amandum tardâ: quia fontibus & aquis Naïs gaudens, scilicet.

^g Daphnis] Mercurij fuit filius, qui in Siciliâ patriâ Bucolici carminis fuit inventor.

^h Animum] Id est, Ejus ex Amore morbum.

ⁱ Palliolum] Quo, qui infirmæ erant valetudinis caput obuuebant.

- Ut voto potiare tuo, miserabilis esto:
 Ut, qui te videat, dicere possit, Amas.
ⁱ Conquerar, an moneam, mistum fas omne nefasque?
 Nomen amicitiae, nomen inane fides.
 5 Hei mihi! non tutum est, quod ames, laudare sodali.
 Cum tibi laudanti credidit; ipse ^k subit.
 At non ^l Aëtorides lectum temeravit Achillis:
 Quantum ad ^m Pirithoüm, Phædra pudica fuit.
ⁿ Hermionen ^o Pylades, ^p quo Pallada Phœbus, amabat:
 10 Quodque tibi geminus, ^q Tyndari, Castor erat.
 Si quis idem sperat; jacturas poma ^r myricas
 Speret: & è medio flumine mella petat.
^f Nil, nisi turpe juvat: curæ est sua cuique voluptas.
 Hæc quoque ab alterius grata dolore venit.
 15 Heu facinus! non est hostis metuendus amanti.
 Quos credis fidos, effuge; tutus eris.
 Cognatum fratremque cave, carumque sodalem:
 Præbebit veros hæc tibi turba metus.

INTERPRETATIO.

Ut potiarius voto tuo, esto miserandus; ut qui te aspiciat possit dicere, Amas. Doleamne, an admoneam, fas omne & nefas confusum? Nomen amicitia, fides est nomen futile. Hei mihi! non est securum celebrare apud socium quod amas. Cum fidem adhibuit tibi celebranti, ipse surrexit. At Aëtorides non violavit torum Achillis; Phædra fuit casta quantum ad Pirithoüm. Pylades amabat Hermionen quomodo Phæbus Mi-

nervum: & erat quod tibi geminus Castor, o Tyndari. Si quis sperat idem, speret myricas laturas poma; & capiet mella è medio flumine. Nihil, nisi inhonestum prodest: gaudia sua sunt cura cuique. Hæc quoque sunt suavia dolore alterius. Heu nefas! hostis non est reformidandus amanti. Vita quos arbitraris fideles; securus eris. Fuge consanguineum & fratrem, & dilectum socium; hæc turba veros tibi creabit timores.

NOTÆ.

ⁱ Conquerar] Hæc interrogatione quæ querimoniam habet, cum bonum malum, fas nefas, omnia denique essent promiscua; nulli in amore fidendum esse monet Poëta.

^k Subit] Ut amanti partes, altero expulso, tueatur.

^l Aëtorides] Patroclus est Achillis fidissimus comes, Menæti filius, ab avo Aëto sic dictus.

^m Pirithoüm] Fidissimus fuit Thesei comes & amicus, qui Phædræ Thesei uxorem, utut impudicam nunquam amavit.

ⁿ Hermionen] Fuit ea Menelai & Helenæ filia, quam Orestes Agamemnonis & Clytemnestræ filius duxit uxorem.

^o Pylades] Strophij fuit filius, indissolubili & mutuo amicitia cum Oreste junctus vinculo, qui neque hunc furiis agitatam in summis periculis deseruit; ut etiam pro illo mori non dubitaverit.

^p Quo] Amore, scilicet in sororem castissimam, fraterno.

^q Tyndari] Helena est Tyndari filia, quam frater Castor cum Polluce non nisi honesto amore prosequuti sunt.

^r Myricas] Virgulti genus est humilis. Gall. Bruyere.

^f Nil nisi] Hoc per querimoniam dictum intellige.

Finiturus eram : sed sunt diversa puellis
 Pectora. mille animos excipe mille modis.
 Nec tellus eadem parit omnia. vitibus illa
 Convenit ; hæc oleis : hac bene farra virent.
 5 Pectoribus mores tot sunt , quot in orbe figuræ :
 Qui sapit , innumeris moribus aptus erit.
 Utque leves ^c Proteus modò se tenuabit in undas ;
 Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.
 Hi jaculo pisces , illi capiuntur ab hamis :
 10 Hos cava contento retia fune trahunt.
 Nec tibi conveniat cunctos modus unus ad annos :
 Longiùs insidias cerva videbit anus.
 Si doctus videre rudi , petulansve pudenti ;
 Diffidet miseræ protinus illa sibi.
 15 Inde fit, ut, quæ se timuit committere honesto ,
 Vilis in amplexus inferioris eat.
 Pars superat cœpti , pars est exhausta , laboris.
^u Hic teneat nostras anchora jacta rates.

INTERPRETATIO.

Finem eram impositurus ; sed varia sunt ingenia puellis. Falle mille modis mille animos. Nec idem solum generat omnia ; illud aptum est vitibus ; hoc oleis ; hoc lata segetes virescunt. Tot sunt mores animis quot figura in mundo : qui sapit, idoneus erit infinitis moribus : Et tanquam Proteus modò liquecet in aquas tennes ; nunc eris leo , nunc arbor, nunc aper horridus. Hi pisces jaculo , illi ab hamis ; retia *cava hos educunt sane adducto. Nec unus modus tibi suppetat ad omnem ætatem. Cerva annosa prospiciet insidias à longinquò. Si appareas doctus indocta, vel procax verecunda , illa statim sibi misera diffidet. Inde oritur, ut, qua reformidavisti se credere nobili viro, venias in amplexus aspernandi inferioris. Pars superest incepti laboris , pars est absoluta. Anchora immissa hic nostram navem coercet.*

NOTÆ.

^c *Proteus*] Deus fuit marinus Neptuni filius , in qualvis formas sese mutare solitus, unde proverbium *Proteo mutabilior*.

^u *Hic*] Id est, *Hic finiendum*. Metaphorâ à re nauticâ petita.

P. OVIDII NASONIS
SULMONENSIS
ARTIS AMATORIÆ
LIBER II.

- ^a **D**icite, Io Pæan : & , io, bis dicite, Pæan.
Decidit in casses præda petita meos.
Lætus amans ^b donet viridi mea carmina palmâ:
Præferor ^c Ascræo ^d Mæoniôque seni.
⁵ ^e Talis ab armiferis ^f Priamæius hospes ^g Amyclis.
Candida cum raptâ conjuge vela dedit.
Talis erat, ^h qui te curru victore ferebat,
Vecta ⁱ peregrinis Hippodamia rotis.
Quid ^k properas, juvenis? mediis tua pinus in undis
¹⁰ Navigat: & longè, quem peto, portus abest.
Non satis est venisse tibi me vate puellam.
Arte meâ capta est: arte tenenda meâ est.

INTERPRETATIO.

IO, dicite Pæan: & io, bis dicite Pæan: præda quasita cecidit in mea retia. Amans festivus meos versus decoret palmâ virenti: præponor Seni Ascræo, & Maonio. Talis hospes Priamæius explicuit vela alba cum uxore raptâ ab Amyclis armiferis. Talis erat qui abducebat te curru victore, Hippodamia ablata curru extraneo. Quid festinas, adolescens? Navis tua est in mediis aquis, & portus quem cupio longè abest. Non satis est puellam tibi in manus devnisse me vate: capta est arte meâ: retinenda est arte meâ.

N O T A.

^a **Dicite**] De amicâ victâ triumphandum esse dicit, & Apollinem invocandum, ut in Epiniciis omnibus, & cujuscumque celebratione victoriæ, mos invaluerat. Pæan enim Apollinis unum nomen est, ex quo non modo ejus hymni Pæanes dicti sunt, sed & lætitiæ acclamationes verba illa io Pæan acceperunt.

^b **Donet palmâ**] Quia eorum beneficio puellam demeruerit.

^c **Ascræo**] Hesiôdo, ab Ascræ Bœotiz vicino sic dicto.

^d **Maonio**] Homero, à Mæone patre, aut patrâ Mæoniâ, aut Mæone Lydorum rege, qui cum pro filio educaverit: nam hæc omnia incerta sunt.

^e **Talis**] Qualis ego sum, aut amans, qui meis usus carminibus puellâ quam amet, potitur.

^f **Priamæius**] Paris est quem Menelaus, ut uxorem raperet scilicet, hospitio excepit.

^g **Amyclis**] Amyclæ civitas Laconica, patria Helenæ.

^h **Qui te**] Pelops est Tantali filius, qui Hippodamiæ superato patre Oenomaos, eam, quam ille, ne ejus nuptiarum die interiret, sicuti oraculo didicerat, virginitate perpetuâ damnaverat, uxorem duxit.

ⁱ **Peregrinis**] Pelopis, scil. peregrini.

^k **Properas**] More eorum qui ad rei cuijlibet finem pervenerunt.

Nec minor est virtus, quàm quærere, parva tueri.

Casus inest illic: hîc erit artis opus.

Nunc mihi, si quando, ¹ Puer & Cytheræa, fave: ;

Nunc ^m Erato: nam tu nomen amoris habes.

5 Magna paro; quas possit Amor remanere per artes

Dicere, tam vasto ⁿ pervagus orbe puer.

Et levis est, & habet geminas, quibus avolet, alas.

Difficile est illis imposuisse modum.

^o Hospitis effugio præstruxerat omnia Minos.

10 Audacem pennis repperit ille viam.

Dædalus ut clausit ^p conceptum crimine matris

Semibovémque virum semivirumque bovem; *

Sit modus exilio, dixit, ^q iustissime Minos:

^r Accipiat cineres terra paterna meos.

15 Et quoniam in patriâ fatis agitat iniquis

Vivere non potui, sit mihi posse mori.

Da reditum ^t puero, senis est si gratia vilis:

Si non vis puero parcere, parce seni.

Dixerat hæc. sed & hæc, & multò plura licebat

20 Dicere: regressus non dabat ille viro.

Quod simulac sensit, Nunc, ô nunc, Dædale, dixit,

Materiam, qua sis ingeniosus, habes.

Possidet en terras, & possidet æquora Minos:

Nec tellus nostræ, nec patet unda fugæ.

INTERPRETATIO.

Nec virtus est inferior servare acquisita quàm acquirere: fortuna est illic: hic opus erit artis. Hîc mihi, si usquam, esote propitij Puer & Cytherea: hic faveas Erato: nam tu habes nomen amoris. Magna, dicere molior, quo artificio Amor, puer errorum vasto orbe possit consistere. Et inconstans est, & habet duas alas, quibus avolet: arduum est illis præscripsisse legem. Minos præcluserat omnia fuga hospitis: ille invenit pennas iter arduum. Postquam Dædalus sepserat virum semibovem, & bovem semivirum procreatum scelere matris; sit finis

exilio, inquit, Minos aequissime; solum parvum habeat meos Cineres. Et quoniam actus fatis iniquis non potui vivere in patriâ, liceat mihi obire: Concede regressum puero, si gratia senis exigua est; si non vis favere puero, faveas seni. Locutus erat hæc, sed poterat loqui hæc & multò plura; ille non concedebat reditus viro. Quod statim atque cognovit; Nunc, ô nunc, Dædale, inquit, suppetit materia quâ sis solers. En Minos obtinet terras, & obtinet maria; nec terra, nec aqua aperta est fuga nostra.

NOTÆ.

¹ Puer] Cupidinem & Venerem invocat.

^m Erato] Musarum una est ab Amore nomen apud Græcos consequuta.

ⁿ Pervagus] Quo, scilicet, ab uno ad alium amantem deficiunt puellæ.

^o Hospitiis] Dædali nempe, Atheniensis fabri insignis, qui sibi & Icaro filio aptatis alis è Creta evolavit.

^p Conceptum] De Minotauro loquitur,

quem ex tauro gravida Pasiphaë peperit, atque labyrintho à Dædalo fabricato Minos clausit.

^q Iustissime] Fuit ob justitiam apud inferos Minos quoque iudex constitutus.

^r Accipias] Id est, Discedere & patriam revivere liceat.

^t Puero] Icaro scilicet. Dædali filio.

- Restat iter cælo : cælo tentabimus ire.
 Da veniam cœpto , Jupiter alte , meo.
 Non ego sidercas affecto tangere sedes.
 Quâ fugiam dominum nulla , nisi ista , via est.
 5 ^c Per Styga detur iter : Stygias tranabimus undas.
 Sint mihi naturæ jura " novanda meæ.
 Ingenium mala sæpe movent. quis crederet unquam ,
 Aërias hominem carpere posse vias ?
 * Remigium volucres disponit in ordine pennas :
 10 Et leve per lini vincula necit opus :
 Imâque pars ceris astringitur igne solutis :
 Finitusque novæ jam labor artis erat.
 Traçtabat cerâque puer pennâsque renidens ,
 Nescius hæc humeris arma parata suis.
 15 Cui pater, His, inquit patria est adeunda carinis :
 Hac nobis Minos effugiendus ope.
 Aëra non potuit Minos ; alia omnia clausit.
 Quem licet, inventis aëra rumpe meis.
 Sed tibi nec virgo ^y Tegeæa, comêsque ^z Bootæ
 20 ^a Enfiger Orion ^b aspiciendus erit.
 Me pennis sectare datis : ego prævius ibo.
 Sit tuâ cura sequi : me duce tutus eris.

INTERPRETATIO.

Supereſt via cælo : conabimur efugere cælo. Jupiter ſumme, favo auſibus meis. Ego non expeto aſcendere ad ſedes caeſtes : nulum eſt iter niſi hoc quo devitem dominum. Via concedatur per Stygem ; trajiciemus undas Stygias : Liceat mihi mutare jura mea natura. Incommoda acuum ſæpe ingenium : quis crederet unquam hominem poſſe tentare iter aërium ? Ordinat pennas volucres in remigium ; & leve opus implicat ligaminibus lineis ; & pars inferior jungitur cerâ igne liquefactâ ; & jam labor nova

artis erat abſolutus. Puer feſtivus movebat ceram & pennas, ignorans hæc inſtrumenta adornata pro humeris ſuis. Cui pater, his ait, navibus patria eſt petenda : Minos eſt nobis vitandus hoc auxilio. Minos nequivit obſtruere aërem ; obſtruxit alia omnia; quem, conſeſſum eſt, frange aërem meis excogitatis. Sed nec virgo Tegea, nec Orion enſifer, comes Bootæ erit tibi ſpectandus. Sequere me pennas traditis ; ego præcedam. Memineris ſequi ; ſecurus eris me prævio.

NOTA.

^c Per Styga] Hoc dicit, quaſi invitum ſibi per cælum aperiat iter.

^a Novanda] Naturæ jura innovare videtur Dædalus qui aërem volucris concedit, terrâ relictâ, tentet.

^x Remigium] Eo modo & alij Poëtæ, Virgilius etiam alas remigium dixit.

^y Tegeæa] Calisto eſt Lycaonis Arcadiæ regis filia, à Tegeâ urbe ſic dicta, quam, cum ei vitium Jupiter obruliſſet, eamque in urſam Juno muſaſſet, ille inter ſydera tranſtu-

lit, quæ etiamnum hodie Urſa major, ſeu Helice à Græcis vulgò dici ſolet.

^z Boota] Sydus eſt Bootes ſeu Arctophylax juxta Arcton.

^a Enfiger] Sydera ſua quâ figurâ libuit ſinxerunt Aſtronomi ; Orionem enſem attribuerunt, quod ad ejus formam ſtellæ nonnullæ diſpoſitæ videantur.

^b Aspiciendus] Ut te, ſcilicet, eorum ſyderum intuitu, quod nauta ſolent, regas.

- Nam siue ætherias vicino sole per auras
 Ibinus ; impatiens cera caloris erit.
 Sive ^c humiles propiore freto jactabimus alas ;
 Mobilis æquoreis penna madescet aquis.
 5 Inter utrumque vola ventos quoque , nate, timeto ;
 Quaque ferent auræ, vela secunda dato.
 Dum monet ; aptat opus puero, monstratque moveri :
 Erudit infirmas ut sua mater aves.
 Inde sibi factas humeris accommodat alas :
 10 Perque novum timidè corpora librat iter.
 Jamque volaturus parvo dedit oscula nato :
 Nec patriæ lacrymas continuere genæ.
 Monte minor collis, campis erat altior æquis :
 Hinc data sunt miseræ corpora bina fugæ.
 15 Et movet ipse suas , & nati respicit alas
 Dædalus ; & cursus sustinet usque suos.
 Jamque novum delectat iter : positoque timore
 Icarus audaci fortius arte volat.
 Hos aliquis, tremulâ dum captat arundine pisces ,
 20 Vidit ; & inceptum dextra reliquit opus.
 Jam ^d Samos à lævâ fuerant Naxosque relictæ ,
 Et Paros, & ^e Clario Delos amata Deo.
 Dextra ^f Lebynthos erant silvisque umbrosa Calymne.
 Cinctæque piscosis Astypalea vadis :

INTERPRETATIO.

Nam seu tenebimus iter per aërem ætherium, Sole propinquo ; Cera non tolerabit æstum. Seu agitabimus alas demissas, mari propinquiore ; penna agitabilis humescat aquis marinis. Vola inter utrumque : reformida etiam, fili, ventos : & quâ parte venti impellent dato vela faventia. Dum hortatur, accommodat opus puero, & ostendit quomodo debeat agitari : Ut mater sua docet aves teneras. Deinde aptat humeris alas pro se structas, & librat meticolosè corpus per iter novum. Jamque volaturus deosculatus est parvum filium ; nec gena patria retinuerunt lacrymas. Collis humilior mon-

te erat sublimior campis planis : hinc duo corpora tradita sunt fuga lævâ. Dædalus & ipse agit at alas suas, & respicit alas filij ; & servat usque cursus suos. Et jam via nova placet : & metu amoto, Icarus volat vehementius arte audaci. Aliquis aspexit illos dum insidiatur piscibus arundine tremula ; & manus omisit opus inceptum. Jam Samus & Naxos fuerant præterita à sinistra ; & Paros, & Delos dilectæ Deo Clario. Lebynthos, & Calymne umbrosa nemoribus, & Astypalea, circumdata vadis piscosis, erant à dextrâ.

NOTÆ.

^c Humiles] Si scilicet propiore freto eas jactassent.

^d Samos] Sunt istæ omnes Ægæi maris insulæ : sed tabulæ nostræ hanc Samon ab Icaris insulæ dextrâ collocant.

^e Clario] Apollo est cui sacra Delos, quem Servius Clarium vel à Claro oppido in Colophoniorum confinio, ejus oraculo

nobili ; vel à Claro Cycladum unâ, ubi colebatur.

^f Lebynthos] Sunt hæc omnia insularum maris Ægæi nomina, quas in tabulis nostris primo oculi jactu invenias ; nisi quod non omnino, eo quo indicat ordine Poëta sitæ sunt : Ex quo plurima nostros homines veteri Geographiæ adjecisse facillè cognoscas.

- Cùm puer incautis nimiùm temerarius ausis
 Altiùs egit iter, deseruítque ducem.
 Vincula labant; & cera s Deo propiore liquefcit:
 Nec tenues ventos brachia mota tenent.
 5 Territus è summo despexit in æquora cælo:
^h Nox oculis pavidò venit oborta metu.
 Tabuerant ceræ; nudos quatit ille lacertos:
 Et trepidat; nec, quo sustineatur, habet.
 Decidit; atque cadens, Pater, ô pater, auferor, inquit.
 10 Clauserunt virides ora loquentis aquæ.
 At pater infelix, nec jam pater, Icare, clamat,
 Icare, clamat, ubi es? quove sub axe volas?
 Icare, clamabat: pennas aspexit in undis.
 Ossa regit tellus; æquora ⁱ nomen habent.
 15 Non potuit Minos hominis compescere pennas:
 Ipse ^k Deum volucrem detinuisse paro.
 Fallitur, ^l Hæmonias si quis decurrit ad artes;
 Datque, ^m quod à teneri fronte revellet equi.
 Non facient, ut vivat amor, ⁿ Medéides herbæ;
 20 Mistáque cum Magicis nœnia ^o Marsa sonis.

INTERPRETATIO.

cùm puer nimiùm audax inceptis temerariis carpsit viam sublimiùs, & ducem reliquit. Vincula cadunt & cera fluit Deo propinquiore: nec brachia agitata carpunt ventos subtiles. Perterrefactus deorsum aspexit è summo cælo in maria: Caligo occupat oculos indultâ timore trepido. Cera emollita erant; ille movet brachia vacua: & tremis; nec habet quo sustentetur. Decidit; & ruens, pater, ô Pater, rapior, ait. Aqua virides obstruxerunt os loquentis. At

miser parens, nec jam parens Icare, inclamat, Icare, inclamat, ubi es? & sub quo cælo volas? Icare, inclamabat: vidiis pennas in aquis. Humus oculis ossa; maria retinent nomen. Minos nequivit coercere pennas hominis; ego conor coercuisse Deum aligerum. Decipitur, si quis perfugit ad artes Hæmonias, & præbet quod revellet à fronte equi teneri. Planta Medéides, & cantus Marsus mistus cum sonis Magicis: non præstabunt ut duret Amor.

N O T A.

^s Deo] Sole scilicet, qui fictitiarum alarum ceram emoluisse dicitur.

^h Nox] Mentis dicit alienationem, quam potissimum experiri liceat, si non assuetus ex eminentissimo loco in præcipitium oculos & quodammodo corpus rejicias. Ille qui subit horror, & cerebri inversio hæc est, de quâ hic Poëta.

ⁱ Nomen] Mare Icarium pars illa maris Ægæi supra Samon & Icariam insulam vocatur, in quod decidisse Icarum fabulati sunt Poëtæ.

^k Deum vol.] Cupidinem scil. ut longo tempore duret Amor puellæ.

^l Hæmonias] Thessalicas. Nam magicâ arte Thessali celebres facti sunt.

^m Quod à teneri] Quot & hodie nugæ & somnia pro conciliandis amoribus circumferantur, animus non est inquirere. Plurima ad eam rem veteres habebant veneficia. Hic verò de carunculâ quadam orbiculatâ nigrâ, caricæ magnitudine Poëta loquitur, quam in equini pulli fronte nasci dictitant; quaque ad amores usos veneficos Plinius, itemque Aristoteles scripserunt.

ⁿ Medéides] Id est, quibus Medea insignis illa Colchica venefica uti solebat.

^o Marsa] Maris populi fuerunt Italiæ, non procul à Româ, ad Septentrionem, à Marso, Circes veneficæ filio oriundi, veneficiis & incautationibus à Poëtis notari.

Phasias

- Phaſſas^q Æſoniden, Circe^r tenuiſſet Ulyſſen.
 Si modo ſervari carmine poſſit amor.
 Nec data profuerint^t pallentia philtra puellis.
 Philtra nocent animis; vimque furoris habent.
 5 Sit procul omne nefas. ut ameris, amabilis eſto:
 Quod tibi non facies, ſolave forma, dabit.
 Sis licet antiquo^u Nireus^{*} adamatus Homero;
 Naiadumque tener crimine raptus^y Hylas.
 Ut dominam teneas, nec te mirere relictum,
 10 Ingenij dotes corporis adde bonis.
 Forma bonum fragile eſt. quantumque accedit ad annos,
 Fit minor; & ſpatio carpitur ipſa ſuo.
 Nec violæ ſemper, nec hiantia lilia florent;
 Et riget amiſſa ſpina relictæ roſæ.
 15 Et tibi jam canī venient, formoſe, capilli:
 Jam venient rugæ, quæ tibi corpus^a arent.
 Jam molire animum, qui duret, & adſtrue formæ.
 Solus ad extremos permanet ille^b rogos.
 Nec levis, ingenuas peccus coluiſſe per artes,
 20 Cura ſit; & linguas edidiciſſe^c duas.

INTERPRETATIO.

Phaſſas retinuiſſet Æſoniden, Circe Ulyſſem; ſi modo amor poſſit retineri incantamenti. Nec philtra pallentia exhibita puellis juverint. Philtra efficiunt mentibus, & habent vim furoris. Abſit omne nefas: ut ameris, eſto amabilis: quod vultus vel forma ſola non dabit. Quamvis fueris Nireus dilectus Homero veteri; & Hylas mollis ſublatus crimine Naiadum: ut retineas dominam, nec ſtupeas te deſertum, cumula bona corporis dotibus ingenij: Forma eſt bo-

num caducum: & quantum inclinat ad annos minuitur; & ipſa corripitur ſpatio ſuo. Nec viola, nec lilia patula florent ſemper; & ſpina deſtituta horrida eſt, roſa perditā. Et brevi, capilli ſient tibi canī, & pulcher: mox ruga orientur qua ſulcent tibi corpus. Nunc ſinge animum qui perſeſ; & ſuperadde formā. Ille ſolus durat ad pyras ultimas. Nec parva ſit cura exercuiſſe ingenium per artes liberales; & perdidiciſſe duas linguas.

NOTÆ.

^p *Phaſſas*] Medea eſt, à Phaſi Colchorum fluvio.

^q *Æſonidem*] Iaſonem Æſonis filium.

^r *Circe*] Inſignem veneficam Solis filiam, quam etiam theatra noſtra cognoscendam exhibuerunt, non opus eſt dicere.

^t *Tenuiſſet*] Omnino, ſi quidem utraque venefica, utraque amans, nec quiſquam operæ aut arti pro ſe parcit.

^u *Pallentia*] *Qua homines faciunt pallidos.* Metonymia eſt.

^y *Nireus*] Charopi fuit & Aglaïæ filius, omnium qui adverſus Troxam iverunt formoſiſſimus.

^{*} *Adamatus*] Quia illum formæ excel-

lentiā Homerus laudavit.

^y *Hylas*] Theodamantis fuit filius, Herculi unicè dilectus, quem ipſe Colchos navigans cum aquam ex Myſiæ fluvio Alcanio petiit miſiſſet ideo Naiades ſeu fluviales Nymphas rapuiſſe Poëtæ ſinxerunt, quòd in profluentem cecidiſſet.

^z *Ingenij dotes*] Alia omnia quàm amorem ſi iſtiuſmodi Amor doceret, haud contemnendum præceptorem ſeſe præberet.

^a *Arent*] Sunt rugæ in facie hominis, quaſi ſulci in agro.

^b *Rogos*] *Uſque ad morſem.* Corpora ſolebant cremare veteres.

^c *Duas*] Latinam, & Græcam.

K K k

- Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses;
 Et tamen æquoreas torisit amore ^d Deas.
 O quoties illum doluit properare ^e Calypso;
 Remigióque aptas esse negavit aquas!
 5 Hæc Trojæ casus iterúmque iterúmque rogabat.
 Ille referre aliter sæpe solebat idem.
 Littore constiterant: illic quoque pulcræ Calypso
 Exigit ^f Odrysi fata cruenta ducis.
 Ille levi virgâ, (virgam nam fortè tenebat)
 10 Quod rogat, in spisso littore pingit opus.
 Hæc, inquit, Troja est: (muros in littore fecit:)
 Hic tibi sit Simois: hæc mea castra puta.
 Campus erat, (campúmque facit) quem cæde ^g Dolonis.
 Sparsimus, ^h Hæmonios dum vigil optat equos.
 15 Illic ⁱ Sithonij fuerant tentoria Rhesi:
 Hac ego sum ^k captis nocte revector equis.
 Pluráque pingebat: subitus cum Pergama ^l fluctus
 Abstulit, & Rhesi cum duce castra suo.
 Tum ^m Dea, Quas, inquit, fidas tibi credis ituro,
 20 Perdiderint undæ nomina quanta, vides?

INTERPRETATIO.

Ulysses non erat pulcher, sed erat disertus: & tamen cruciavit amore deas marinas. O quoties Calypso ingemuit illum festinare; & negavit aquas esse idoneas remigio. Hac inquirebat & iterum & iterum de ruina Troja. Ille solebat narrare sæpius idem aliter. Haferant in littore: illic quoque formosa Calypso exquiri fata sanguinolenta ducis Odrysi. Ille signat opus quod petit in solido littore, bacillo levi, (nam fortè gestabat bacillum). Hac est Troja, inquit: (pinxit muros in littore). Hic tibi sit Simois: sige hac mea castra esse. Planities erat, (planitiem signat) quam imbuimus sanguine Dolonis, dum speculator cupit equos Hæmonios. Illic fuerant tabernacula Rhesi Sithonij: ego redivi hæc equis sublevis nocte. Pingebat & plura; cum unda repentina delevis Trojam, & castra Rhesi cum duce suo. Tum dea, Cernis, inquit, quanta nomina fluctus, quos credis tuos tibi profiscienti abstulerint?

NOTÆ.

^d Deas] Pro Deâ, per Synecdochen scriptoribus etiam sacris familiarem.

^e Calypso] Nympha fuit Oceani, vel secundum Homerum aliosque, Atlantis filia, quæ in Ogygiâ insulâ, ubi ea regnavit, naufragum Ulysses hospitio benignissimè excepit; quem etiam immortalitate promissâ manere si veller, ibidem retinere studuit.

^f Odrysi] Rhesus est, rex Thraciæ, quem, in Penelope, Trojanis in auxilium venisse, & à Diomede & Ulysses obtruncatum fuisse vidimus. Odrysius dicitur ab Odrysarum gente Thraciâ, quibus imperavit.

^g Dolonis] Fuit Dolon vir Trojanus, qui Græcorum castra speculatum missus, cum in Diomedem & Ulysses speculatores etiam à

Græcis missos, incidisset, & pactâ impunitate Trojanorum consilia aperuisset, deinde adventu Rhesi monuisset, ab ipsis Diomede & Ulysses obtruncatus est.

^h Hæmonios] Thessalicos Achilles, quos ille laboris præmium poposcerat.

ⁱ Sithonij] Thracij, nam, ut scribit Gellius, Thracia prius Sithon dicebatur; aut saltem ejus pars erat, ut placet aliis.

^k Captis] Scilicet Diomedes & Ulysses Rhesum aggressi sunt, eum interfecerunt, ejusque equos candore nivali abduxerunt.

^l Fluctus] Unda superinducta, quicquid in littore pinxerat Ulysses, delevis.

^m Dea] Calypso, scilicet. Atque hæc profecto ingeniosa sunt maximè.

- Ergo age, fallaci timidè confide figuræ,
 Quisquis es: aut aliquid corpore pluris habe.
 Dextera præcipuè capit indulgentia mentes:
 Asperitas odium sævæque verba movent.
 5 Odinus accipitrem, quia semper vivit in armis,
 Et pavidum solitos in pecus ire lupos.
 At caret insidiis hominum, quia mitis, hirundo:
 Quasque colat turres ⁿ Chaonis ales habet.
 Este procul lites, & amaræ prælia linguæ.
 10 Dulcibus est verbis mollis alendus amor.
 Lite fugent ^o nuptæque viros, nuptæque mariti:
^p Inque vicem credant res sibi semper agi.
 Hoc decet uxores: dos est uxoria lites.
 Audiat optatos semper amica sonos.
 15 Non legis jussu lectum venistis in unum:
 Fungitur in vobis munere legis amor.
 Blanditias molles, aurémque juvantia verba
 Affer; ut adventu læta sit illa tuo.
 Non ego divitibus venio præceptor Amoris.
 20 Nil opus est illi, qui dabit, arte meâ.
 Secum habet ingenium, qui cum libet, *Accipe*, dicit.
 Cedimus: inventis plus placet ille meis.
 Pauperibus vates ego sum, quia pauper amavi.
 Cùm dare non possem munera, verba dabam. ✕

INTERPRETATIO.

Ergo age, quisquis es confide cunctanter forma dolosa: aut habe aliquid majoris corpore. Cautum obsequium movet præsertim animos: rusticitas & verba immitia pariunt odium. Odio habemus accipitrem quia vitam agit semper in armis; & lupos asuetos ruere in pecus timidum. At hirundo, quia mansueta, nullos sentit dolos hominum: & avis Chaonis habet turres quas habitet. Absint rixa & certamina lingua pestifera. Tener amor est fovendus blandis verbis. Nupta abigant maritos rixâ, & mariti nuptas: & credant semper vicissim res sibi agi. Hoc decet uxores, dos est uxoris rixa. Amica audiat semper voces expetitas. Non coïstis in unum torum præscripto legi: amor fungitur in vobis vice legis. Promove blanditias teneras & verba jucunda auribus; ut illa sit hilares tuo accessu. Ego non accedo præceptor amoris opulentis: nihil est opus arte meâ illi qui dabit. Qui dicit cùm vult Cape, habet secum ingenium. Cedimus: ille plus placet meis excogitatis. Ego sum vates pauperibus, quia amavi pauper. Cùm non possem exhibere dona, exhibebam verba.

N O T A.

ⁿ *Chaonis*] Fuit Chaon vir Trojanus, à quo Chaonia dicta pars Epiri, ubi templum Jovis Dodonci, & sylva, in quâ columbæ humanâ voce responsa dabant. *Ales Chaonis* itaque pro quibuscumque columbis, per Synecdoch.

^o *Nupta*] Vix concordiam inter conjuges esse tacitè innuit.
^p *Inque vicem*] Iis signatè utitur vocibus, quibus solebant in divortiis; dicebant enim, *Tuas res agito*; vel *Tuas res sibi habeto*.

K K k ij

- Pauper amet cautè : timeat maledicere pauper :
 Multaque , divitibus non patiendâ , ferat.
 Me memini iratum dominæ turbasse capillos :
 Hæc mihi quàm multos abstulit ira dies !
 5 Nec puto , nec sensi tunicam laniasse ; sed ipsa
 Dixerat : & pretio est illa redempta meo.
 At vos , qui sapitis , vestri peccata magistri
 Effugite : & culpæ damna timeate meæ.
 Prælia cum ^q Parthis , cum cultâ pax sit amicâ ;
 10 Et jocus , & causas quicquid amoris habet.
 Si nec blanda satis , nec erit tibi comis amanti ;
 Perfer , & obdura . postmodo mitis erit.
 Flectitur ^r obsequio curvatus ab arbore ramus.
 Frangis ; si vires experiere tuas.
 15 Obsequio tranantur aquæ : nec vincere possis
 Flumina ; si contra , quàm rapit unda , nates.
 Obsequium tigresque domat ^r Numidâsque leones.
 Rustica paulatim taurus aratra subit.
 Quid fuit alperius ^r Nonacrinâ ^u Atalantâ ,
 20 Succubuit meritis trux tamen illa viri.
 Sæpe suos casus nec initia facta puellæ
 Flesse sub arboribus ^x Milaniona ferunt.

INTERPRETATIO.

Pauper amet callidè : pauper caveat maledicere : & patiatul mulia non toleranda divitibus. Recordor me iratum confudisse capillos Domina : hac ira quàm multos dies mihi rapuit ! Nec arbitror , nec adverti discerpisse tunicam , sed ipsa dixerat : & illa est redempta meis nummis. At vos qui sapitis , vitate delicta praeceptoris vestri ; & reformidate detrimenta peccati mei. Certamina sint cum Parthis , pax cum amica comita ; & jocus , & quicquid habet causas amoris. Si nec erit satis mitis , nec facilis

tibi amanti , tolera usque & persta ; mox erit blanda. Ramus deflexus ab arbore cedit obsequio : rumpis si periculum feceris virium tuarum. Aqua trahuntur obsequio , nec queas superare flumina , si nates contra , quàm unda auferit. Obsequium vincit Tigris & Leones Numidas , Taurus subicitur paulatim aratro agresti. Quid fuit immitius Atalantâ Nonacrinâ ? tamen illa truculenta cessit meritis viri. Aiunt Milaniona deplorasse saepe suam fortunam sub arboribus , & facta crudelia puella.

N O

^q *Parthis*] Sunt Parthi gens ultra Medos Scytharum progenies olim bellicosissima.

^r *Obsequio*] Id est , *lenitè & paulatim illum flectendo.*

^r *Numidâsque*] Est Numidia Provincia Africae , Gætuliae contermina , ubi aquæ inopiâ & calore , immitissima generantur animalia.

^r *Nonacrinâ*] *Arcadicâ* , à Nonacri monte Arcadiae sic dictâ.

^u *Atalantâ*] Duæ ejus nominis fuerunt. Hic autem de Arcadicâ sermo est quæ Iasij , vel ut alij volunt , Abantis regis Argivorum

T A.

fuit filia , venatrix insuper , quæ conservandæ suæ virginittis causâ Dianæ sese dedit comitem : quanquam tandem Meleagri seu Milanionis victa obsequio Parthenopœum peperit.

^x *Milaniona*] Tam diversa de isto & Atalantâ dixerunt fabularum scriptores , ut quid potissimum sequaris vix reperiâs. Amphidamantem , patrem Milanioni fuisse scripsit Apollodorus , qui eidem Parthenopœum ex Atalantâ filium tribuit : Hyginus Parthenopœum Atalantæ quidem , sed ex Meleagro cui Qeneus pater fuerit , filium facit. fabulæ.

- Sæpe tulit iusso fallacia retia collo :
 Sæpe ferâ torvos cuspide fixit apros.
 Sensit & 7 Hylæi contentum faucius arcum :
 Sed tamen hoc arcu notior 2 alter erat.
 5 Non te 2 Mænalias armatum scandere silvas ,
 Nec jubeo collo retia ferre tuo.
 Pectora nec missis jubeo b præbere sagittis.
 Artis erunt cauto mollia jussa meæ.
 Cede repugnanti ; cedendo victor abibis.
 10 Fac modò , quas partes illa jubebit , agas.
 Arguet , arguito ; quicquid probat illa , probato :
 Quod dicet , dicas : quod negat illa , neges.
 Riserit , arride : si flebit , flere memento.
 Imponat leges vultibus illa tuis.
 15 Seu ludet , c numerosque manu jactabit eburnos ;
 Tu d malè jactato , tu malè jacta c dato.
 Seu jacies talos , victam ne f pœna sequatur ,
 Damnosî facito stent tibi sæpe 8 canes :

INTERPRETATIO.

Sæpe gestavit collo coactò retia dolosa : sæpe transverberavit apros truces mucrone immitti. Sensit etiam vulneratus arcum intentum Hylæi : sed tamen alter erat notior hoc arcu. Nolo te armis instructum ire in silvas Mænalias , nec gestare plagas Cervicibus tuis. Nec suadeo offerre pectora sagittis emissis. Leges artis meæ erunt leves calido. Cede aversanti ; Cedendo discedes victor. Fac modo tuearis partes quas illa

imperabit. Reprehendet, reprehendito ; quid quid illa laudet , laudato ; quod affirmabit , affirmes : quod illa negat , nega. Riserit , arride : si ploret , memento plorare. Illa prescribat leges vultibus tuis. Seu ludet & jacies numeros eburnos manu ; tu jactato malè , tu concedo malè jacta. Seu jacies talos , ne pœna sequatur victam ; fac canes damnosî sæpe tibi eveniant.

NOTA.

7 Hylæi] Centaurus fuit , qui unâ cum Rhœco Atalantæ vim paraverat , quos illa sagittis confecit ; quanquam maximus notior fabularum enarrator & inventor , ultro felse Milanionem Centaurorum jaculis Atalantæ puellæ causâ objecisse , innere videtur.
 2 Alter] Cupidinis scil. quo faucius erat Milanion.

a Mænalias] Arcadicas ; ab Arcadiæ monte Mænalo.

b Præbere] Ut fecit Milanion , siquidem Poëtæ credimus.

c Numeros] Talos dicit , des deç , quibus latera punctis & numeris sunt distincta.

d Malè] Ut vincat amica.

c Dato] Id est , calculos promoveto : dicebant enim calculum dare pro promovere , annotante Salmasio ; ita ut in jactandis referis potissimum fortuna , in dandis seu promovendis calculis les dames , ars locum haberet. Vereor interim ne sensus alius lateat , qui ex accuratiori veterum ludorum cognitione esset petendus.

f Pœna] Nummos aut multam , quam qui victus est , tenetur persolvere , vetat ab amica repetere.

8 Canes] Canis nomine appellabatur talus cum ex jactu unitatem referebat , qui omnium luctuosissimus damnum creabat.

- Sive ^h latrocinij sub imagine ⁱ calculus ibit ;
 Fac pereat ^k vitreo miles ab hoste tuus.
 Ipse tene distenta suis ^l umbracula virgis :
 Ipse face in turbâ , quâ venit illa , locum.
 5 Nec dubita tereti scamnum producere lecto :
 Et tenero ^m soleam deme, vel adde, pedi.
 Sæpe etiam dominæ , quamvis horrebis & ipse ,
 Argentis manus est calfacienda sinu.
 Nec tibi turpe puta (quamvis tibi turpe, placebit)
 10 Ingenuâ speculum sustinuisse manu.
 Ille , fatigatæ perimendo monstra ⁿ novercæ ,
 Qui meruit cælum, quod prior ipse ^o tulit ,
^p Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas
 Creditur , & lanas excoluisse rudes.
 15 Paruit imperio dominæ ^q Tirynthius heros.
 I nunc ; & dubita ferre, quod ille tulit :
 Jussus adesse foro, jussâ maturius horâ
 Fac semper venias ; nec nisi serus abi.
 Occurras aliquo tibi dixerit ; omnia differ.
 20 Curre ; nec inceptum turba moretur iter.

INTERPRETATIO.

Sive calculus movebitur sub specie latrocinij; fac miles tuus intereat ab hoste vitreo. Teneto ipse umbracula exporrecta suis virgis: fac ipse locum in turba, quâ illa pergit. Nec cunctator promoveri scamnum lecto tereti: & tolle, vel appone soleam pedi tenero. Sæpe etiam manus domina frigentis est calefacienda gremio, quamvis & ipse tremes. Nec crede tibi indecorum (quamvis tibi indecorum, placebit) sustinuisse speculum manu liberali. Ille qui meruit Cælum; quod

ipse prior sustentavit, occidendo monstra novercæ defessa, creditur tractasse quasiillum inter puellas Ioniacas, & emoluisse lanas crudas. Heros Tirynthius obtemperavit imperio domina. Abi jam; & cunctator pati quod ille passus est. Facito ut, jussus adesse foro, adsis semper maturius horâ præscriptâ; nec abi nisi serus. Monuerit obviam eas aliquo; omnia differ. Curre nec turba obset itinere incepto.

NOTA.

^h *Latrocinij*] *Laterones* dicebantur olim qui à latere principis starent, itemque milites: Inde latrunculorum ludus, quos in mensa ordinare, & inter se bellum movere Palamedes docuit.

ⁱ *Calculus*] *Latro, latrunculus, calculus* unam & eandem rem significant. Gall. *Des Echecs.*

^k *Vitreo*] Ex vitro, ligno, aut simili materiâ fiunt latrunculi.

^l *Umbracula*] De umbellis loquitur, quibus hodie etiam ad arcendum solem aut pluviam utuntur puellæ.

^m *Soleam*] Calceamenti genus est quod pedis plantam tantum, teretibus habenis ei

junctum, defendit.

ⁿ *Novercæ*] Junonis scil. quæ Eurysthei ministerio tantum non cum laboribus oppressit, quotidie in nova monstra illum ablegans.

^o *Tulit*] Cælum, quod Atlas humeris dicitur sustentare, Hercules suis dicitur imposuisse dum festus ille quiesceret.

^p *Inter Ioniacas*] Cum scil. apud Omphalen Lydiam (seu Mæoniam, in Ioniâ Asiæ minoris parte, pro ancillâ Hercules servivit, colum, & alia muliebria tractavit.

^q *Tirynthius*] Eo nomine à Tirynthe Peloponnesi oppido, ubi educatus, Hercules dictus est.

Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit :

Tunc quoque pro servo, si vocat illa, veni.

Rure eris, & dicet venias, (Amor odit inertes)

Si ^r rota defuerit, tu pede carpe viam.

5 Nec grave te tempus ^s sitiensque ^c Canicula tardet,

Nec via per jactas candida facta nives.

Militiæ species amor est : discedite segnes.

Non sunt ^u hæc timidis signa tuenda viris.

Nox, & hiems, longæque viæ, sævique dolores

10 Mollibus his castris, & labor omnis inest.

Sæpe feres imbrem cælesti nube solutum ;

Frigidus & nudâ sæpe jacebis humo.

* Cynthius ^y Admeti vaccas pavisse Pheræas

Fertur, & in parvâ delituisse casâ.

15 Quod Phæbum decuit, quem non decet ? exue fastus,

Curam mansuri quisquis amoris habes.

Si tibi per tutum planumque negabitur ire,

Atque erit appositâ janua fulta serâ ;

At tu per præceps tecto delabere aperto :

20 Det quoque furtivas alta fenestra vias.

Læta erit, ut causam tibi se sciet esse pericli.

Hoc dominæ certi pignus amoris erit.

Sæpe tuâ poteras, ^z Leandre, carere puellâ :

Tranabas ; animum nosset ut illa tuum.

250

INTERPRETATIO.

Nocte revertetur, rediens domum satura epulis : tunc quoque si illa accersit, adesto pro servo. Fuerit rure, & monebit ut venias, (amor odit ignavos, si currus defuerit, tu suscipe iter pede. Nec tempus triste, nec Canicula urens moretur te, nec via facta alba per nives sparsas. Amor est species belli : ignavi abite. Hæc signa non sunt defendenda à viris meticulosis. Nox & Hiems & producta via & feri dolores, & labor omnis est in his castris mollibus. Sæpe patieris pluviam expressam nube cælesti : & sæpe jacebis frigidus terrâ nudâ. Cynthius

dicitur pavisse vaccas Phææas Admeti, & habitasse in humili tugurio. Quod decorum fuit Phæbo, cui non est decorum ? Depone superbiam quisquis curam geris amoris duraturi. Si prohibitus fueris accedere per tutum & planum, & fores erunt munita serâ affixâ ; at tu demittaris per præceps tecto patenti : fenestra sublimis det quoque ingressus clandestinos. Gaudebis, ut cognosces se esse tibi causam discriminis. Hoc erit pignus Domina veri amoris. Leandre, poteris sæpe carere puellâ tuâ : trajiciebas ; ut illa cerneret tuum animum.

N O T A.

^r Rota] Pro curru aut rhedâ. Synecdoche est.

^s Sitiens] Vel potius sitim creans. Metonymia est. Nec hyeme nec æstate amatorem segnem esse suadet Poëta.

^c Canicula] Sydus est, à quo fervidos volunt oriri calores, quod eo exoriente graves sint.

^u Hæc] Amoris scil. qui ut castra, signa

quoque militaria habere dicitur.

* Cynthius] Apollo est, à Deli monte Cynthio.

^y Admeti] Pheræorum in Thessaliâ rex fuit Admetus, cujus vaccas divinitate, ob Cyclopas occisos, spoliatus Apollo, per annorum novem spatium pavit.

^z Leandre] Ejus ad amicam epistolam vidimus.

Nec pudor ancillas, ut quæque erit ordine prima;
 Nec tibi sit servos demeruisse pudor.
 Nomine quemque suo (nulla est jactura) saluta:
 Junge tuis humiles, ambitiose, manus.
 5 Sed tamen & servo (levis est impenſa) roganti
 Porridge fortunæ munera parva tuæ.
 Porridge & ancillæ, ^a quâ pœnas luce pependit
 Luſa ^b maritali ^c Gallica veſte manus.
 Fac plebem (mihi crede) tuam: ſit ſemper in ^d illâ
 10 Janitor, & thalami qui jacet ante fores.
 Nec dominam jubeo pretioſo munere dones:
 Parva, ſed è parvis callidus apta dato.
 Dum bene dives ager, dum rami ^e pondere nutant;
 Afferat in calathò ruſtica dona puer.

254

INTERPRETATIO.

Nec te pudeat tuas feciſſe ancillas, ut quæque erit prima ordine; nec te pudeat ſervos devincire. Saluta unumquemque nomine ſuo. (Nullum eſt detrimentum:) viles manus ambitioſè conſere tuis. Sed tamen parva etiam prabe dona fortuna tua ſervo petenti: (Parvus eſt ſumptus) Prabe etiam ſamula quâ die exercitus Gallicus deceptus

habitu maritali luit pœnas. Crede mihi demerere plebem: Janitor ſit ſemper in illa, & qui cubat ante januam cubiculi. Nec impero dona pretioſa porrigas Domina: Prabe parva, ſed uſer idonea ex parvis. Dum ruſ eſt opulentum, dum arbores labant onere; puer munera ruſtica in qualo afferat.

NOTA.

^a Quâ] Nonis ſcil. quintilibus, quæ Caprotinæ dictæ, & ancillarum feſtum, in ejus rei memoriam quod Reipublicæ ſervandæ cauſam inveniffent. Quæ res ſic ſe habet, ſicuti ex Macrobio didicimus. Poſt urbem captam, cùm ſedatus eſſet Gallicus motus, res verò publica eſſet ad tenue deducta, finitimi opportunitatem invadendi Romani nominis aucupati præſerunt ſibi Poſthumium Livium, Fidenatium Dictatorem. Qui, mandatis ad Senatum miſſis poſtularvit, ut ſi vellent reliquias ſua civitatis manere, matres familias ſibi & virgines dederentur. Cumque Patres eſſent in ancipiti deliberatione ſuſpenſi, ancilla nomine Philotis, ſeu Tutela pollicita eſt, ſe cum caeteris ancillis ſub nomine dominarum ad hoſtes ituram; habituque matrum familias & virginum ſumto, hoſtibus, cum proſequentium lacrymis, ad fidem doloris, ingeſta ſunt. Quæ cum à Livio in caſtris diſtributa fuiſſent, viros plurimo vino provocarunt, diem feſtum apud ſe eſſe ſimulantes. Quibus ſoporatis, ex

arboſe capriſco, quæ caſtris erat proxima, ſignum Romanis dederunt; qui cùm repentinâ incurſione ſuperaffent, memor beneficii Senatus, omnes ancillas manu juſſit emitti, dotemque eis ex publico fecit. & ornatum quo tunc erant uſa geſtare conceſſit, diemque ipſum Nonas Caprotinas, nuncupavit ab illâ Capriſco, ex quâ ſignum victoria ceperunt, ſacrificiûmque ſtatuit annuâ ſolennitate celebrandum, cui lac, quod ex capriſco manat, propter memoriam facti præcedentis adhibetur. Atque hinc vera hujus loci expoſitio petitur.

^b Maritali] Id eſt, quæ marita, ſeu matrona Romana videretur.

^c Gallica manus] Id eſt Gallorum exercitus: unde alios Naſonem ſequutum eſſe autores clarum eſt, niſi, quod ſuſpicari primum eſt, Italicis hominibus Gallos, quorum viribus illi niterentur immixtos fuiſſe credas.

^d Illâ] Quam tuam facias ſcil.

^e Pondere] Pomorum ſcil.

Rure

- Rure suburbano poteris tibi dicere ^f missa ;
 Illa vel in ^g Sacra sint licet emta Viâ.
 Afferat aut uvas, aut quas ^h Amaryllis amabat ;
ⁱ At nunc castaneas non amat illa nuces.
 5 Quin etiam ^k turdoque licet missâque ^l coronâ
 Te memorem dominæ testificare tuæ.
 Turpiter his emitur ^m spes mortis, & ⁿ orba senectus.
 Ah pereant, per quos munera crimen habent !
 Quid tibi præcipiam teneros quoque mittere versus ?
 10 Hei mihi ! non multum carmen honoris habet.
 Carmina laudantur : sed munera magna petuntur.
 Dummodo sit dives, barbarus ipse placet.
 Aurea nunc verè sunt sæcula. plurimus auro
 Venit honos : auro conciliatur amor.
 15 Ipse licet Musis venias comitatus, Homere,
 Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.
 Sunt tamen & doctæ rarissima turba puellæ :
 Altera non doctæ turba, sed esse volunt.
 Utraque laudentur per carmina : carmina lector
 20 Commendet dulci ^o qualiacunque sono.

INTERPRETATIO.

Licebit dicere tibi missa villâ suburbanâ ;
 quamvis vel emta fuerint in Viâ Sacra.
 Apporet aut racemos, aut quas Amaryllus
 amabat : at illa non amat nunc nuces ca-
 staneas. Quin etiam potes curam domina
 tua patefacere turdo & sertis missis. Spes
 mortis & orba senectus his inhonestè acqui-
 ritur. Ah pereant per quos dona habent
 crimen ! Cur te admoneam mittere quoque
 versus molles ? Hei mihi ! carmen non ha-
 bet multum laudis. Carmina probantur ;

sed dona magna quaruntur. Barbarus ipse
 est gratus dummodo sit opulentus. Nunc
 sunt verè sæcula aurea : tam multa acce-
 dit auro : amor delinitur auro. Quan-
 quam ipse accedas, Homere, musis stipatus ;
 ejicieris, Homere, si nihil attuleris. Sunt
 tamen etiam puella docta turba exigua ;
 altera turba non docta sed esse volunt. Utra-
 que celebrentur versibus : lector pondus af-
 ferat versibus qualibuscunque voce suavi.

NOTA.

^f Missa] Quia magis decorum & hone-
 stum.

^g Sacra] Sacra dicta, quod in eâ sædus
 inter Romulum & Tatium, non sine sacrifici-
 ciis, ictum.

^h Amaryllus] Ad illud Maronis respicit,
 Castaneasque nuces mea quas Ama-
 ryllis amabat.

ⁱ At nunc] Argutè in sui sæculi puellis
 avaritiam notat.

^k Turdo] Humanum sermonem imitari
 scripsit Plinius. Vel itaque quia garruli, vel

quia in mensarum deliciis, ad puellam mit-
 tendos censet Poëta.

^l Coronâ] Ad quam garruli turdi alliga-
 bantur : nisi simpliciter sertis malis intelli-
 gere.

^m Spes mortis] Hæreditatum execratur
 captatores, qui viventibus sub spe eorum
 mortis, munera, ut hæredes scriberentur,
 mittere solebant.

ⁿ Orba] Senectus sine liberis.

^o Qualiacunque] Id est, qua materia
 inopiâ levia fuerint ; nam ineptam & indo-
 ctam puellam, quis commodè laudaverit ?

- His ergo, aut illis, ^p vigilatum carmen in ^q ipsas,
 Forsitan exigui muneris instar erit.
 At, quod eris per te facturus, & utile credis,
 Id tua te facito semper amica roget.
 5 Libertas alicui fuerit promissa tuorum;
 Hanc tamen à domina fac perat ille tuâ.
 Si pœnam servo, si vincula sæva remittis;
 Quod facturus eras, debeat illa tibi.
 Utilitas tua sit: titulus donetur amicæ.
 10 Perde nihil: partes illa ^r potentis agat.
 Sed te, cuicumque est retinendæ cura puellæ,
 Attonitum formâ fac putet esse suâ.
 Sive erit in ^t Tyriis: Tyrios laudabis amictus:
 Sive erit in ^t Cois; Coa decere puta.
 15 Aurata est; ipso tibi sit ^u pretiosior auro:
 Gausapa si sumsit; ^x gausapa sumta proba.
 Adstiterit ^y tunicata, ^z Moves incendia, clama:
 Sed timidâ, caveat frigora, voce roga.
 Compositum ^{*} discrimen erit; discrimina lauda:
 20 ^a Torferit igne comam; torte capille place.

INTERPRETATIO.

Ergo expolitum carmen ad earum laudem pondus habebis, forsitan doni parvi apud has aut illas. At memento amica semper à te petat, quod ultro eris præstiturus, & arbitraris gratum. Libertas fuerit promissa alicui tuorum; fac tamen ille hanc oret dominam tuam. Si condonas pœnam servo, si vincula sæva pratermittis, illa debeat tibi quod volebas facere. Compendium sit tuum; honor concedatur amica. Nihil amittas, illa tueatur partes divitis. Sed

quicumque studes retinere puellam, fac credat te stupere formâ suâ. Sive erit induta vestes Tyrias, laudabis Tyrias: sive induta fuerit Coas; crede Coa decore. Si fuerit in aureis; sit tibi pretiosior auro ipso. Si coeperit gausapa, laudato gausapa capta. Confliterit tunicata; vociferator, incendia excitat: sed orato voce pavidâ vites frigore: Discrimen erit concinnatum: proba discrimina: Ornaueris comam calamistris, Calamistrata coma place.

NOTA.

^p Vigilatum] In quo expoliando vigilaveris.

^q Ipsas] Aut ipsarum laudem.

^r Potentis] Cujus est dare, non accipere. Quanquam jam diu lex illa in desuetudinem abiit.

^t Tyriis] In veste purpurâ, à Tyro consilio atque purpurâ nobili, sic dictâ.

^t Cois] Cos insula est maris Ægæi, unde bombycinæ vestes tenuissimæ, ad fœminarum luxum transportabantur.

^u Sit pretiosior] Ut eam magis quàm aurum laudes.

^x Gausapa] Vestis erat, Gausape, villosa, quæ hyemali tempore gestabatur.

^y Tunicata] Tunicâ veste, quæ usque ad talos, longioribus manicis, fucebat, vestitâ.

^z Moves incendia] Vous mourez de chaud. Laudetur, inquit, vestis, quæ maxime calorem fovet; quod amicæ gratum sit.

^{*} Discrimen] Coma divisa.

^a Torferit] Calamistris, & instrumentis ferreis etiamnum hodie ad crispandos crines utuntur.

Brachia saltantis, vocem mirare canentis :

Et, quod desierit, verba quærentis habe.

Ipsos concubitus, ipsum venerere licebit,

Quod juvat; & querulâ gaudia voce notes.

5 Ut fuerit torvâ violentior illa ^b Medusâ;

Fiet amatori lenis & æqua suo.

Tantum, ne pateas ^c turbis simulator in illis,

Effice: nec vultu destrue dicta tuo.

Si latet ars, prodest, adfert deprensa pudorem:

10 Atque adiunit ^d meritò tempus in omne fidem.

Sæpe sub autumnum (cum formosissimus ^e annus,

Plenâque purpureo subrubet uva mero;

Cum modò frigoribus premitur, modò solvitur æstu

Âere non certo corpora languor habet.

15 Illa quidem valeat: sed si malè firma cubabit,

Et vitium cæli fenserit ægra sui;

Tunc amor & pietas tua sit manifesta puellæ:

Tunc ^f sere, quod plenâ postmodo falce metas.

326

INTERPRETATIO.

Mirator brachia saltantis, & vocem canentis: & queritor quod desierit. Licebit reverearis ipsos concubitus, ipsum quod juvat, & indices voluptatem voce conquere. Quamvis illa fuerit truculentior savâ Medusâ, fiet mitis & benigna amatori suo. Fac tantum ne videaris fallax in illis turbis: nec redarguas dicta vultu tuo. Ars juvat, si dissimulatur; cognita creat pudorem: & jure tollit fidem in omne tem-

pus. Sæpe Autumno accedente, (cum anni tempestas pulcerrima & uva plena vino purpureo subrubet; cum modo urgetur frigoribus, modò laxatur calore) morbus veniat corpora aëre instabili. Illa quidem puella latâ fruatur valetudine: sed si ægra detinebitur, & morbo afflicta fenserit intemperiem cæli sui: tunc amor & pietas tua sit aperta puella: tunc spargo quod refecis postmodo plenâ falce.

NOTA.

^b *Medusâ*] Fuit ea Phorci filia, cui caput, non capillis, sed viperis fuit horridum; quantum intuentibus terrorem afferebat, ut in lapides illic rigescerent. Quo commento stupendam ejus pulcritudinem indicare voluerunt.

^c *Turbis*] Non de concubitu, ut putavit vir clariss., sed de cœtibus aut puellarum turbis, de quibus supra, intelligo. Atque hæc præcepta plæraque, qui ex Amore in civilem vitam induxerit, quantum sibi aliisque profuerit, vix quisquam satis possit dicere.

^d *Meritò*] Omnino: Siquidem enim certum est contra nos aliquid moliri, eum qui alia quâ quæ verbis promittit, in sinu fovet, & maxime ab omnium oculis removeret, quâ causâ cuiquam fidem habeam, quem ego in fraude deprehenderim, quam ipsum maxime occultare sciverim? Difficile verò, inquis, cum

tam diversis moribus & opinionibus hominibus vivere, & cum his idem sentire? Imò difficillimum; quantâve prudentiâ, præsertim si sanctè vivere vis, opus est! Interim si ab aliis, satius est à se saltem non dissentire, & cor inter, linguam, omnem denique statum, concordiam fovere, quàm semper larvas, quas subinde quivis excutiat & premat, impudenter in hominum cœtus & ora portare. O miseros, quales quidem nonnullos novi, perversè sibi ex astutiâ suâ placentes, qui usque eò tantum astuti sunt, ut aliis, non esse se, sed esse cupere callidos, verè malos & stultos esse demonstrent!

^e *Annus*] Pro anni parte: Ita & loquutus Horatius.

^f *Sere*] Metaphora ab agricolis. Id est, in amandâ & colendâ puellâ esto assiduus.

- Nec tibi morosi veniant fastidia morbi;
 Perque tuas fiant, quæ sinet ipsa, manus.
 Et videat flentem; nec tædeat oscula ferre:
 Et sicco lacrymas combibat ore tuas.
 5 Multa vove; sed cuncta palam: quotiesque libebit,
 Quæ referas illi, somnia læta vide.
 8 Et veniat, quæ lustret anus lectumque locumque:
 Præferat & tremula sulphur & ova manu.
 Omnibus his inerunt gratæ vestigia curæ:
 10 In ^h tabulas multis hæc via fecit iter.
 Ne tamen officiis odium quærat ab ægra;
 Sit suus in blanda sedulitate modus.
 1 Neve cibo prohibe, nec amari pocula succi
 Porrige: rivalis misceat illa tuus.
 15 ^k Sed non, cui dederis à littore carbasa, vento
 Utendum, medio cum potiere freto.
 Dum novus errat amor, vires sibi colligat usu:
 Si bene nutrieris tempore, firmus erit.
 Quem taurum metuis, vitulum mulcere solebas:
 20 Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.
 Nascitur exiguus, sed opes acquirit eundo;
 Quaque venit, multas accipit amnis aquas..
 Fac tibi consuescat: nil consuetudine majus..
 Quam tu dum captas, tædia nulla fuge..

INTERPRETATIO.

Nec te capiant fastidia morbi difficilis; & fiant per tuas manus qua ipsa concedet. Et aspiciat lacrymantem; nec tædeat osculari; & absumas ore arido lacrymas tuas. Concipe multa vota; sed omnia coram: & quoties placueris finge somnia festiva qua illi narres. Et accedat anus qua purget & lectum & locum: & sulphur & ova manu trepidante præferat. In his omnibus manifestæ erunt signa grata cura: hac ratio viam struxit plurimis in tabulas. Attamen ne odium reportetur ab ægra, ex meritis sua sit mensura in officiosa benevolentia.

Neve à cibis absterreas, nec offer pocula succi ingrati: rivalis tuus illa temperet. Sed aurâ non est utendum cui vela traderis à littore, postquam navigabis in mari aperto. Dum novus amor vagatur, vires sibi comparat usu: si bene alueris tempore erit fortis. Solebas palpari vitulum quem times taurum: arbor sub qua nunc decumbis fuit virga. Fluvius oritur parvum, sed comparat vires fluendo; & recipis multas aquas quâ currit. Fac assuescat tibi: nihil majus consuetudine. Quam dum tu sectaris, nulla refuge tædia.

NOTÆ.

⁸ *Et veniat*] Sacrum pro amicæ salute monet faciendum esse, cujus Apuleius meminit in Metam. ultimo; quo, summum Sacerdotem Isis, tædâ lucidâ, ovo, & sulphure, non sine solennissimis precibus uti esse dicit. De eo sacro Juvenal. Propert. Tibull. etiam scripserunt..

^h *Tabulas*] Quibus suprema voluntas, seu testamentum creditur.

ⁱ *Neve cibo prohibe*] Quia ægris ingratum..

^k *Sed non*] Metaphora à re nauticâ petita, non eâdem omni tempore convenire, dicit..

- Te semper videat : tibi semper præbeat aurem :
 Exhibeant vultus noxque diesque tuos.
 Cùm tibi major erit fiducia , posse requiri ;
 Tum procul, absenti cura futurus , abi.
- 5 Da requiem, requietus ager bene credita reddit :
 Terrâque cælestes arida sorbet aquas.
- ¹ Phyllida Demophoon præsens moderatius uffit :
 Exarsit velis acrius illa datis.
- ^m [Penelopen absens solers torquebat Ulysses :
 10 ⁿ Phyllacides aberat, Laodamia, tuus.]
 Sed mora tuta brevis : lentescunt tempore curæ ;
 Vanescitque absens, & novus intrat, amor.
 Dum Menelaüs abest , Helene, ne sola jaceret ,
 ° Hospitis est tepido nocte recepta sinu.
- 15 Qui stupor hic, Menelaë, fuit ? tu solus abibas :
 Isdem sub tectis hospes & uxor erant.
 Accipitri timidas credis , furiosè , columbas ?
 Plenum montano credis ovile lupo ?
 Nil Helene peccat ; nil hîc committit adulter :
 20 Quod tu , quod faceret quilibet , ille facit.
 Cogis adulterium , dando tempûsque locumque.
 Quo , nisi consilio est usa puella tuo ?
 Quid faciat ? vir abest ; & adest non rusticus hospes :
 Et timet in vacuo sola cubare toro.
- 25 ^p Viderit Atrides : Helenen ego crimine solvo.
 Usa est humani commoditate viri.

INTERPRETATIO.

Semper te aspiciat : semper tibi aurem commodet : nox & dies offerant faciem tuam. Cùm magis confides te posse desiderari ; tum procul recede cura futurus dista. Quiescat, ager requietus refert cum fructu commissa : & terræ sicca bibis aquas calentes. Demophoon præsens minus inflammavit Phyllida : illa vehementius flagravisti carbasis explicitis. Ulysses callidus, absens cruciabat Penelopen : Laodamia, tuus Phyllacides procul erat. Sed cunctatio brevis est secuta : cura sedantur tempore ; & amor absens discutitur, novus subit. Dum Menelaüs abest, Helena, ne cubaret sola, admis-

sa est nocte in gremium calidum hospitis. Quanam fuit hac inscitia, Menelaë ? Tu proficiscabar solus : hospes & conjux erant in eadem domo. Insane, committis columbas parvidas accipitri ? committis plenum ovile lupo montano ? Vacat culpâ Helena ; Hic vacat culpâ adulter : ille admittit quod tu, quod quisvis admitteret. Suades adulterium, præbendo tempus & locum. Quo consilio est usa puella nisi tuo ? Quid agat ? vir peregrè est ; & præsens est hospes urbanus ; & metuit jacere sola in lecto derelicto. Atrides judicaverit ; ego Helenen insonsem dico. Usa est facilitate viri indulgentis.

NOTÆ.

¹ Phyllida] Hujus epistolam, ut & Penelopes, itemque Laodamiæ antea vidimus.
^m Penelopen] Optinè frigidiusculum istud distichon esse annotavit clar. Heinsius.

ⁿ Phyllacides] Proteus filius est ab avo Phylaco sic dictus.
 ° Hospitis] Paridis, scil. quam fabulam toties tædet recoquere.
^p Videris] Eâ de re judico.

L.L.I. iiij)

- Sed neque fulvus aper mediâ tam sævus in irâ ;
 Fulmineo rabidos cum rotat ore canes :
 Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet :
 Nec brevis ignaro vipera læsa pede :
 Fœmina quam, focij deprensâ pellice lecti ,
 Ardet ; & in vultu pignora mentis habet.
 In ferrum flammâsque ruit : positôque decore
 Fertur , ut ^q Aonij cornibus ^r icta Dei.
^f Conjugis admissum, violatâque jura maritæ ,
 10 Barbara per natos ^r Phasias ulta suos.
^u Altera dira parens (hæc est, quam cernis, hirundo :
 Aspice) signatum sanguine ^x pectus habet.
 Hoc bene compositos, hoc firmos solvit amores :
 Crimina sunt cautis ista timenda viris.
 15 Nec mea vos uni ^y damnat censura puellæ.
 Dî ^z melius ! vix hoc nupta tenere potest.
 Ludite : sed furto celetur culpâ modesto.
 Gloria peccati nulla petenda sui.
 Nec dederis munus , cognosce quod altera possit :
 20 Nec sint nequitia tempora ^a certa tuæ.
 Et, ne te latebris capiat sibi fœmina notis ,
 Non uno est omnis convenienda loco.

INTERPRETATIO.

Sed neque aper rufus tam sævus in ira media; cum proterit canes furiosos dente fulmineo; nec Leona, cum exhibet ubera catulis lactentibus, nec brevis vipera trita pede inficio, quam fœmina pellice correptâ tori jugalis fuerit; & exhibet in facie animi indicia. Rapietur in tela & ignes; & agitur projecto decore, ut iacta cornibus Dei Aonij. Phasias barbara vindicavit filiorum suorum dispendio crimen mariti, & jura temerata nupta. Altera mater crudelis (hæc est hirundo, quam vides: respice)

habet pectus notatum sanguine. Hoc rumpit amores quietos, hoc rumpit certos: hæc flagitia sunt fugienda viris callidis. Nec censura mea vos addicit uni puella. Dî melius! vix marita hoc potest servare. Ludite: sed crimen regatur furto modesto. Nulla est quarenda gloria delicti sui. Nec donum obtruleris, quod altera possit agnoscere: nec statuta sint tempora tua protervia. Et ne puella deprehendas te latibulu sibi peripetitu, qualibet non est adeunda uno loco.

NOTÆ.

^q Aonij] Bacchi, qui Thebas Bœotia patriam habuit, quam primum Aones barbari tenuerunt.

^r Icta] Id est, Baccha, vini Deique furore correpta.

^f Conjugis] Jasonis scilicet, qui, spreta Medea, Creontis regis filiam uxorem duxit.

^r Phasias] Medea est, de qua paulò ante, à Phasi Colchorum fluvio sic dicta; quæ violati tori dolore liberos ex Jasonis sulcros interfecit.

^u Altera] Progne est, cujus jam antea

scripsimus historiam, ipse eandem si voles ex Metam. lib. 6. à §. 620. petere poteris.

^x Pectus] Hoc dicit, quia hirundinis in pectore plumæ videntur rubicundæ.

^y Damnata uni puella] Id est, Ad id cogit, ut cum unâ tantum puellâ rem habeat.

^z Melius] Quæ bona, quæ mala fuerint sciunt, scilicet, tum lepidi Dij, quos ad ejusmodi nequitias licet accessere.

^a Certa] Quæ re in alio occupatum esse amore amantem amica tandem cognosceret.

Et quoties scribes, totas prius ipse tabellas

^b Inspice. plus multæ, quàm sibi missa, legunt.

Læsa Venus iusta arma movet, telumque remittit :

Et, modo quod quæsta est, ipse querare, facit.

5 Dum fuit ^c Atrides unâ contentus, & illa

Castâ fuit; vitio est improba facta viri.

Audierat ^d laurumque manu vittasque ferentem

Pro natâ Chrysen non valuisse suâ.

Audierat, ^e Lyrnessi, tuos abducta dolores;

10 Bellaque per ^f turpes longius isse moras.

Hæc ^g tamen audierat: ^h Priameïda viderat ipsam.

Victor eras prædæ præda pudenda tuæ.

Inde ⁱ Thyestiaden thalamoque animoque recepit;

Et malè peccantem ^k Tyndaris ultâ virum.

15 Quæ bene celaris, si qua tamen acta patebunt,

Illa licet pateant, tu tamen usque nega.

Tum neque subiectus, solito nec blandior esto.

Hæc animi multum signa nocentis habent.

Sed lateri nec parce tuo. pax omnis in uno

20 Concubitu: prior hoc inficienda Venus.

INTERPRETATIO.

Et quoties scribes, ipse excute prius totas tabellas: multa plus legunt quàm sibi scripta. Puella offensa iusta arma tractas, & remittis telum & efficit ut ipse dolens quod modo doluit. Dum Atrides fuit contentus unâ, illa etiam fuit pudica; facta est impudica crimine mariti. Acceperat Chrysen gestantem manu & laurum & vittas nihil potuisse in gratiam filia sua. Acceperat tuos dolores, Lyrnessi abrepta; & bella producta fuisse per inhonestas moras. Tamen acceperat hæc:

aspexerat ipsam Priameïdâ. Victor prædæ eras erubescenda præda tua. Inde admisit in cubiculum & animum Thyestiaden; & Tyndaris ultâ maritum prævè delinquentem. Si facta, qua bene texeris, tamen aliqua immoſcent, tu tamen semper nega, quamvis illa appareant. Tum neque sis subditus, nec mitior solito. Hæc habent indicia animi plurimum fontis. Sed neque ignosce lateri tuo: concordia omnis in solo concubitu Venus prior eâ re neganda.

NOTA.

^b Inspice] Quia scripseris excute, ne plura interpretetur quam dimisse volueris.

^c Atrides] Agamemnon est, Atrei filius, qui Chriseidem Chryse Apollinis sacerdotis filiam primò, deinde & Briseidem Achilli abreptam amavit, ut fusè in epistolis vidimus.

^d Laurumque] Ad Agamemnonem Chryses redimendæ filia gratiâ, præferens manu aureum sceptrum, coronis Phœbi, vitisque redimitum, venerat; quem repulit, & è conspectu abire iussit.

^e Lyrnessi] Hippodamia est, Lyrnesso in Trojæ confinio, oppido, abrepta.

^f Turpes] Quia, propter abreptam Chryseidem, quam restituere Agamemnon recu-

savit, per novem dies & noctes, Sacerdotis precibus permotus Apollo sagittas emisit, quibus plurimi Græcorum interfecti sunt.

^g Tamen] Innuit hac voce Poëta, ne hæc quidem causâ ab officio recessisse Clytemnestram.

^h Priameïda] Cassandra est Priami filia, quæ Agamemnoni in prædæ divisione cessavit; quamque ille si diis placet, ad uxorem ducebat.

ⁱ Thyestiaden] Ægysthus est Thyestis filius.

^k Tyndaris] Clytemnestra est, Tyndari filia, quæ adulteri ope Agamemnonem maritum occidit.

- Sunt, qui præcipiant herbas ¹ satureia nocentes
 Sumere : (iudiciis ista venena meis.)
 Aut piper urtica ^m mordacis semine miscent ;
 Tritaque in annofo flava ⁿ pyretra mero.
 5 Sed ^o Dea non patitur sic ad sua gaudia cogi ,
 Colle sub umbrofo quam tenet altus ^p Eryx.
 Candidus ^q Alcathoi qui mittitur urbe Pelafga
^r Bulbus, & ex horto quæ venit herba salax ,
 Ovæque fumantur : fumantur Hymettia mella ,
 10 Quasque tulit folio pinus acuta ^t nuces.
 Docta, quid ad medicas, ^t Erato, deverteris artes ?
^u Interior curru meta terenda meo est.
 Qui modo celabas monitu tua crimina nostro ;
 Flecte iter , & monitu detege furta meo.
 15 Nec levitas culpanda mea est. non semper eodem
 Impositos vento panda carina vehit.
 Nam modo ^x Threicio Borea, modo currimus ^y Euro.
 Sæpe tument ^z Zephyro lintea, sæpe ^a Noto.

INTERPRETATIO.

Sunt qui jubeant uti satureiis herbis noxiis : (ista sunt toxica mea sententia.) Aut terunt piper cum semine urtica urentis ; & Pyretra flava , permixta cum vino veteri. Sed Dea quam sublimis Eryx habet sub colle umbrofo, non finis sic venire ad sua gaudia. Bulbus albus qui venit ab urbe Pelafga Alcathoi, & herba salax qua petitur ex horto , & ova comedantur : mella Hymettia comedantur, & nuces quas pinus fo-

lio acuto præbuit. Erato docta quam obrem deflellis ad artes medicas ? meta interior tenenda est curru meo. Tu quæ modo tegebas peccata tua præcepto nostro ; pedem refer , & præcepto meo profer crimina tua. Nec inconstantia mea est vituperanda : navis curva non fert semper eodem vento quos capit. Nam modo Aquilone Thracio impellimur ; modo Euro ; carbasia modo sublano, sæpe Favonio, sæpe Austro turgent.

NOTÆ.

¹ Satureia] Herba est hortensis odorifera, quæ etiam in condimentis utuntur. Gall. *Sarriette*. Sed Saturea foeminino genere, cum apud Plinium & Columellam legatur, omnino in Mycilli sententiam concesserim qui de cibo ex Satyrio herbâ solo contactu Venerem provocante intelligit, aut ejusmodi aliquâ compositione.

^m Mordacis] Nempe urtica, si leviter tractetur, manus urit & mordet.

ⁿ Pyretra] Herba est, cujus radix præsertim igneæ est naturæ ; unde à Græcis nomen inditum.

^o Dea] Venus.

^p Eryx] Mons est Siciliæ, ubi templum Venus habuit, quæ inde Erycina dicta.

^q Alcathoi] Fuit Alcathous Pelopis filius, à quo Megara condita, unde bulbi,

quos maxime probat Cato, mittebantur.

^r Bulbus] Communi illo nomine appellantur radices omnes rotundæ quales sunt cepa, allium, &c.

^t Nuces] *Des pignons*.

^t Erato] Musa est quam hujus libri initio invocavit.

^u Interior] Metaphora ab aurigantibus, de quibus jam sæpe, supra Amor. 3. Id est, *Propius ad rem veniendum*.

^x Threicio] Quia ad Septentrionem magis quam Italia aut Græcia deflexa est Thracia, ideo Boreas à Septentrione flans Threicius dicitur.

^y Euro] Ventus est flans ab ortu Eurus.

^z Zephyro] Ab occidente spirat Zephyrus.

^a Noto] Meridionalis est Notus.

Aspice,

- Aspice, ut in curru modò det fluitantia rector
 Lora, modò admissos arte retentet equos.
 Sunt quibus ingrattè timida indulgentia servit :
 Et, si nulla subest æmula, languet amor.
 5 Luxuriant animi rebus plerumque secundis ;
 Nec facile est æquâ commoda mente pati.
 Ut levis absumtis paulatim viribus ignis
 Ipse latet, summo ^b candet in igne cinis :
 Sed tamen extinctas admoto sulfure flammæ
 10 Invenit ; & lumen, quod fuit antè, redit :
 Sic, ubi pigra situ securaque pectora torpent,
 Acribus est stimulis eliciendus amor.
 Fac timeat de te, repidamque recalface mentem :
 Palleat indicio criminis illa tui.
 15 O quater, & quoties numero comprehendere non est,
 Felicem, de quo læsa puella dolet !
 Quæ, simul invitas crimen pervenit ad aures,
^c Excidit ; & miseræ voxque colorque fugit.
 Ille ego sim, cujus laniet furiosa capillos :
 20 Ille ego sim, teneras cui petat ungue genas :
 Quem videat lacrymans : quem torvis spectet ocellis :
 Quo sine non possit vivere ; posse velit.
 Si spatium quæras ; breve sit, quo læsa queratur.
 Ne lentâ vires colligat ira morâ.
 25 Candida jamdudum cingantur colla lacertis :
 Inque tuos flens est accipienda sinus.

462

INTERPRETATIO.

Vide, ut moderator in curru modò admittat laxas habenas, modò coërceat arte equos incitatos. Sunt quibus meticulosum obsequium est inutile : & amor torpet si nulla subit peltex. Mentes lasciviunt plerumque rebus prosperis ; nec facile est bona ferre aquo animo. Ut ignis levis ipse conditur ardore paulatim consumpto, cinis albicat in extremo igne, sed tamen manifestat flammæ extinctas sulphure appposito, & lumen quod fuit antè renovatur : sic ubi mentes situ torpentes, & tranquilla languent, amor est excitandus vehementibus aculeis. Fac metuat de te & excita animum torpentem :

illa exalbescat indicio culpa tua. O quater beatum, & quoties non licet assequi numero, de quo puella offensa mœsta est ! Quæ statim atque peccatum aures subivit invitas lapsa est ; & vox & color destituit infelicem. Ego sim ille cujus amens laceret crines : ego sim ille, in cujus genas molles involet : quem flens aspiciat : quem intuetur insensibilis oculis : sine quo non queat vivere : optet posse. Si tempus quæras ; sit breve quo offensa doleat ; ne ira sumat vires longâ morâ. Jamdudum cervicem niveas completaris brachiis : & lacrymans fovenda est tuo gremio.

NOTÆ.

^b *Candet*] Candidus est admodum cinis quo pruna regitur, postquam violentior ignis erupit.

^c *Excidit*] Vide quæ suprà art. amat. lib. 1. §. 539. monuimus.

M M m

- Oscula da flenti : Veneris da gaudia flenti.
 Pax erit : hoc uno solvitur ira modo.
 Cùm benè sævierit, cùm certa videbitur hostis ;
 Tum pete concubitûs fœdera : mitis erit.
 Illic depositis habitat Concordia telis :
 Illo (crede mihi) Gratia nata loco est.
 Quæ modo pugnarunt , jungunt sua rostra columbæ ;
 Quarum blanditias verbæque murmur habet.
 Prima fuit rerum confusa sine ordine moles.
 Unaque erant facies sidera , terra , fretum.
 Mox cælum impositum terris ; humus æquore cincta est :
 Inque suas partes cessit inane ^d Chaos.
 Silva feras , volucres aër accepit habendas :
 In liquidâ pisces delituiſtis aquâ.
 Tum genus humanum solis errabat in agris :
 Idque meæ ^e vires , & rude corpus erat.
 Silva domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes :
 Jamque diu nulli cognitus alter erat.
 Blanda truces animos fertur molliſſe voluptas.
 Constiterant uno fœmina virque loco.
 Quid facerent, ipſi nullo didicere magistro :
 Arte Venus nullâ dulce peregit opus.
 Ales habet, quod amet : cum quo sua gaudia jungat
 Invenit in mediâ fœmina piscis aquâ.
 Cerva parem sequitur : serpens serpente tenetur :
 Hæret adulterio cum cane nexa canis.
 Læta salitur ovis : tauro quoque læta juvenca est :
 Sustinet immundum ſuma capella marem.

INTERPRETATIO.

Da suavia lacrymanti : da gaudia Veneris lacrymanti. Concordia erit : ira sedatur hoc uno modo. Cùm multum insaniuerit, cùm videbitur hostis pertinax : tum postea fœdera concubitûs, lenis erit. Pax ibi habitat telis remotis : (Crede mihi) gratia nata est illo loco. Columba qua modo certaverunt copulant sua rostra ; quarum murmur habet blanditias & verba. Prima massa fuit confusa sine ordine rerum ; & sidera, terra, mare erant unus vultus. Mox cælum elevatum super terras ; terra circumdata est mari : & chaos inane distributum est in suas partes. Silva accepit feras, possidendas, aër aves ; pisces conditi estis aquâ flui-

da. Tum gens humana vagabatur in campis desertis ; & id erat vires pura & corpus crassum. Nemus fuerat habitatio, herba esca, frondes lecti : & jamdiu nulli alter erat notus. Suavis voluptas dicitur delinisse animos feros : Fœmina & vir coaluerant uno loco. Ipſi didicerunt nullo præceptore quid agerent : Venus absolvit opus suave sine arte. Avis habet quod amet : piscis fœmina reperit in aquâ mediâ cum quo fruatur suis gaudiis. Cerva sequitur comparem ; anguis capitur angue : canis juncta adulterio manet cum cane. Ovis læta inquit : junix quoque exhilaratur tauro : capella ſuma fert marem impurum,

NOTÆ.

^d Chaos] Materia prima est informis seu confusa.

^e Vires] Quia tum viribus corporis, novæ ratione animi quicquam administrabant.

- ^f In furias agitantur equæ , spatîoque remota
 Per loca dividos amne sequuntur equos.
 Ergo age, & iratæ & medicamina fortia præbe :
 Illa feri requiem sola doloris habent.
 5 Illa ^h Machaonios superant medicamina succos :
 His, ubi peccaris , restituendus eris.
 Hæc ego cum canerem , subito manifestus ⁱ Apollo
 Movit inauratæ pollice fila lyra.
 In manibus laurus : sacris induc'ta capillis
 10 ^k Laurus erat : vates ille videndus agit.
 Is mihi , Lascivi, dixit , præceptor Amoris ,
 Duc , age, discipulos ad ^l mea templa tuos.
 Est ibi ^m diversum famâ celebrata per orbem
ⁿ Littera ; cognosci quæ sibi quemque jubet.
 15 Qui sibi notus erit, solus sapienter amabit ;
 Atque opus ad vires exiget omne suas.
 Cui faciem natura dedit, spectetur ab illâ :
 Cui color est, humero sæpe ^o patente cubet.
 Qui sermone placet , taciturna silentia rumpat :
 20 Qui canit arte, canat : qui bibit arte, bibat.

50

INTERPRETATIO.

Equa in furias eunt, & sequuntur equos divisos flumine per loca intervallo distita : Ergo age adhibe præstantia remedia iræ incensa : illa sola medentur crudeli dolori. Illa medicamenta potiora sunt succis Machaoniis : Eris restituendus his, cum peccaveris. Cum hac modularer, repente Apollo manifestus pulsavit pollice fila lyra inaurata. Laurus in manibus : laurus erat innexa sacris capillis : ille vates videndus me agitat. Is dixit mihi, præceptor amoris lu-

xuriosi age , ducito discipulos tuos ad mea templa. Est ibi dictum famâ approbatum per totum orbem , quod imperat unicuique ut seipsum cognoscat. Qui erit sibi perspectus, solus amabit sapienter ; & modum faciet omnibus operibus ex suis viribus. Ille cui natura dedit formam aspiciatur ab illa : qui candidus est decumbat humero sæpe aperto. Qui gratus est sermone frangat silentia taciturna : qui suaviter cantat, canet : qui bibit eleganter, bibat.

NOTA.

^f In furias] Scilicet ante omnes furor est insignis equarum. Virgil.

^g Medicamina] De Venere intelligit.

^h Machaonios] Æsculapij fuit filius Machaon, medicæ arte insignis, quem cum Podalirio fratre Agamemnon ad bellum Trojanum duxit, ubi multum sanandis ægrotis profuit.

ⁱ Apollo] Phœbus est aut Sol, quem Medicinæ, Rhetoricæ, Musicæ, Poeticæ, inventorem voluerunt, lyra tantum valens, ut ad ejus cantum Trojæ moenia extruxisse dicatur.

^k Laurus] Hanc castissimam arborem

propter Daphnen, quæ in eam sese abscondidit Apollinis libidinem fugiens, ipse Apollo postea amavit.

^l Mea] Ædem Apollinis Delphici intelligit, ubi plurima oracula ipse reddere solitus.

^m Diversum] In partes diversas sectum.

ⁿ Littera] Chiloni, ut Plinius docet, mortales oraculorum societatem dedere, tria præcepta ejus Delphis consecrando aureis litteris, quæ hæc sunt : Noscere se quemque : Nihil nimium : Comitum æris alieni ac litis esse miseriam.

^o Patente] Ut cutis candor appareat.

MM m ij

- Sed neque declament ^P medio sermone disertī :
 Nec sua vefanus fcripta pœta legat.
 Sic monuit Phœbus : Phœbo parete monenti.
 Certa Dei fagro eſt hujus in ore fides.
 5 Ad ^q propiora vocor. quifquis fapienter amabit ,
 Vincet ; & è noſtrâ, quod petet , arte feret.
 Credita nec ſemper fulci cum fœnore reddunt :
 Nec ſemper dubias adjuvat aura rates.
 Quod juvat, exiguum ; plus eſt, quod lædit amantes.
 10 Proponant animo multa ferenda ſuo.
 Quot lepores in ^r Atho, quot apes paſcuntur in ^r Hybla ;
 Cærula quot baccas ^r Pallados arbor habet ;
 Littore quot conchæ ; ^u tot ſunt in amore dolores :
 Quæ patimur , multo ſpicula felle madent.
 15 Diſta erit iſſe foras, quam tu fortaiſſe videbis :
 Iſſe foras , & te falſa videre , puta.
 Clauiſa tibi fuerit promiſſâ janua nocte :
 Perfer , & immundâ ponere corpus humo.
 Forſitan & vultu mendax ancilla ſuperbo
 20 Dicit , Quid noſtras obſidet iſte fores ?
 Poſtibus & duræ ſupplex blandire puellæ ;
 Et capiti demtas in fore pone roſas.

INTERPRETATIO.

Sed neque facundi declament ſermone medio : nec pœta inſanus legat ſua pœmata. Ita juffit Apollo : obedite Apollini jubenti. Fides iuta eſt in ore ſacro hujus Dei. Poſcor ad propiora : quifquis ſapienter amabit videtur erit & reportabit ab arte noſtra quod poſtulabit. Neque ſulci referunt ſemper commiſſa cum uſura : nec ventus promouet ſemper naues incertas. Quod gratum eſt amanibus eſt paruum , majus eſt quod offendiſt. Multa arbitrentur toleranda animo ſuo. Quot lepores in Atho , quot apes alun-

tur in Hybla ; quot baccas habet arbor carulea Minerva ; quot concha littore ; tot ſunt dolores in amore. Tela quibus vulneramur plena ſunt plurimo felle. Illa quam tu foris aſpicias , diſta erit exiſſe : credito exiſſe , & te falſa intueri. Fores fuerint tibi obſtruſta nocte patia ; ſuſtine etiam demittere corpus terra ſordida. Fortè etiam ſamula ſubdola dicet vultu elato , quam-obrem iſte obſeſſam tenet noſtram janua ? delinſito etiam ſupplex poſſes puella crudelis ; & ſuſpende ſoribus roſas ſublata : è capite.

NOTÆ.

^P Medio] Tum præcipuè declamandi periculum.

^q Propiora] Qua magis ad amorum ſolicitatem conducunt.

^r Atho] Athos Macedoniæ mons eſt altiffimus.

^r Hyblâ] Urbs fuit Siciliæ, apibus & optimo melle laudatiſſima.

^r Pallados arbor] Olea eſt , quam derepente è terræ gremio hominibus Pallas obtulit, cum Cecropis urbi nonna ſuum, victo

Neptuno , qui æquum pro munere dederat, victrix impoſuit.

^u Tot ſunt in] Atqui nocet emia dolore voluptas, ſi Epicureo ſed callidiſſimo Flacco credimus. Cur non igitur in ſuum objectum Mens noſtra quæ à Deo eſt , tot nugis deluſa, tandem reflectitur ? Me piget proſectò in his verſari , niſi quia faciendum fuit , & fortè aliquis faciliùs ex noſtro labore nequitias naturæ cognoverit quas citiùs & in perpetuum oderit.

Cùm volet , accedes : cùm te vitabit , abibis.

Dedecet ingenuos ^x tadia ferre sui.

Effugere hunc non est ; quare tibi possit amica

Dicere ? ^y non omni tempore sensus adest.

5 Nec maledicta puta nec verbera ferre puellæ

Turpe , nec ad teneros oscula ferre pedes.

Quid moror in parvis ? animus majoribus instet.

Magna canam : toto pectore , vulgus , ades.

Ardua molimur : sed nulla nisi ardua virtus.

10 Difficilis nostrâ poscitur arte labor.

Rivalem patienter habet ; victoria tecum

Stabit : eris magni ^z victor in arce Jovis.

Hæc tibi non hominem , sed ^a quercus crede Pelasgas

Dicere . nil istis ars mea majus habet.

15 ^b Innuet illa , feras : ^c scribes , ne tange tabellas :

Unde volet , veniat : quoque libebit , eat.

Hoc in legitimâ præstent uxore mariti ;

^d Cum , tener , ad partes tu quoque , somne , venis.

Hac ego , confiteor , non sum perfectus in arte.

20 Quid faciam ? monitis sum minor ipse meis.

Mene palam nostræ det quisquam signa puellæ ?

Et patiar ? nec me quolibet ira ferat ?

564

INTERPRETATIO.

Adibis quando voles ; recedes cùm te fugiet. Dedecet ingenuos sui pati tadia. Quamobrem amica possit tibi dicere , non datur hunc vitare ; ratio non adest omni tempore. Nec indecorum crede tolerare maledicta nec istius puella , nec pedes molles osculari. Quamobrem hæreo in parvis ? Mens majora inquirat. Magna proferam ; plebs adesto toto animo. Ad difficilia anhelamus ; sed nulla virtus nisi difficilis. Labor improbus petitur à nostrâ arte. Fer rivalem a quo animo ; victoria tecum manebit : eris ul-

tor in arce magni Jovis. Puta non hominem sed quercus Pelasgas te hac docere : ars mea nihil habet majus istis. Illa innuet , patere : scribes , ne tange tabellas : redeat unde libueris ; & eat quod volueris. Mariti hoc agant in uxore legitima. Cùm , somne mollis tu quoque venis ad partes. Fateor , ego non sum perfectus in hac arte. Quid agam ? sum ipse minor meis præceptis. Quisquamne signa dei puella nostra coram me ? & feram ? nec ira me quolibet rapiat ?

NOTÆ.

^x Tadia ferre sui] Id est, *Videre & pati quod aliis ipsum agere videat , aut cum eo sit.*

^y Non omni] Verba sunt quæ ingrato amanti dicere possit puella , qui nequidem se molestum sentit , &c. quem stupiditatis arguere oporteat.

^z Victor in] Sicuti Imperatores , qui triumphantes ad Jovis Capitolini ædes triumphali curru vehantur.

^a Quercus] In Epiro Dodona urbs fuit ,

juxta quam Pelasgi Jovi templum construxerunt , adjacente nemore , cuius quercus , aut etiam iis insidentes columbæ humanâ voce responsa darent.

^b Innuet] Id est, *Rivalem aliquo amoris signo beabit.*

^c Scribes] Ad rivalem scil.

^d Cùm tener] Id est, *Possit ire dormiente marito uxor quod volet , & unde volet venire.*

- Oscula vir dederat (memini) suus : oscula questus
 Sum data. barbarie noster abundat amor.
 Non semel hoc vitium nocuit mihi. doctior ille,
 Quo veniunt alij conciliante viro.
 5 Sed meliùs nescisse fuit. sine furta tegantur :
 * Ne fugiat victo falsus ab ore pudor.
 Quò magis, ô juvenes, deprendere parcite vestras.
 Peccent : peccantes verba dedisse putent.
 f Crescit amor prensis. ubi par fortuna duorum est,
 10 g In causa damni perstat uterque sui.
 Fabula narratur toto notissima cælo,
 h Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.
 Mars pater, insano Veneris turbatus amore,
 De duce terribili factus amator erat.
 15 Nec Venus oranti (neque enim Dea mollior ulla est)
 Rustica i Gradivo difficilisve fuit.
 Ah quoties lasciva k pedes risisse mariti
 Dicitur, & duras igne vel arte manus !
 Marte palam simulat Vulcanum imitata, decebat ;
 20 Multaque cum formâ gratia mista fuit.
 Sed bene concubitus primos celare solebant :
 Plena verecundi culpa pudoris erat.

586

INTERPRETATIO.

maritus suus deosculatus erat, (recordor) conquestus sum deosculatum fuisse : amor noster plenus est ferocia. Hoc vitium sæpe mihi obfuit : ille callidior quo conciliante femina adeunt alium virum. Sed utilis fuit ignorasse : permitte furivi concubitus calcantur ; ne pudor agnitus recedat à facie deprehensa. Quò magis ô Juvenes, fugite corripere vestras. Ludant : ludentes arbitrentur fefellisse. Amor augetur deprehensus : ubi equalis est fortuna duorum, uterque hæret firmiter in causa sui dispendij. Fa-

bula notissima celebratur toto calo, Mars & Venus deprehensi arte Vulcani. Mars pater correptus furioso amore Veneris, factus erat amator de duce formidabili. Nec Venus (neque enim Dea ulla est blandior) fuit morosa vel difficilis gradivo. Ah quoties lasciva perhibetur despexisse pedes mariti, & manus asperas igne vel arte ! fingens Vulcanum imitatur coram Marte, decebat, & multa suavisitas juncta erat forma. Sed solebant bene tegere primos concubitus. Peccatum erat plenum pudoris verecundi.

NOTÆ.

* Ne fugiat] Ut postea impudenter, & in ipso ore peccet puella.

f Crescit] Ut sic non te qui puellam in furto deprehenderis, sed illum cum quo deprehenderis illa amet.

g In causâ] Uterque mutuo magis amore implicatur.

h Mulciberis] Vulcanus est à mulcendo ferre mulciber aut mulcifer dictus, Jovis & Junonis filius, Veneris maritus ; quam in

adulterio cum Marte deprehensam catenis constrinxit, deridendâque diis propinavit.

i Gradivo] Id nominis à gradiendo, vel à *xpaδaivew* seu hasta vibratione Mars deus belli consequutus est.

k Pedes] Eum è cælo Jupiter in insulam Lemnum propter corporis deformitatem dedit præcipitem ; quo casu crure fracto claudus factus est.

Indicio ¹ Solis (quis Solem fallere possit ?)

Cognita Vulcano conjugis acta suæ.

Quàm mala, Sol, exempla moves ? pete munus ab illa.

Et tibi, si taceas, quod dare possit, habet.

5 Mulciber obscuros lectum circâque superque
Disponit ^m laqueos : lumina fallit opus.

Fingit iter ⁿ Lemnon : veniunt ad fœdus amantes :

Impliciti laqueis nudus uterque jacent.

Convocat ille Deos. præbent spectacula capti.

10 Vix lacrymas Venerem continuïsse putant.

Non vultus texisse suos, non denique possunt

Partibus obscenis opposuisse manus.

Hos aliquis ridens, In me, fortissime ^o Mavors,

Si tibi sunt oneri, vincula transfer, ait.

15 Vix precibus, ^p Neptune, tuis captiva resolvit

Corpora. Mars ^q Threcen occupat ; illa ^r Paphon.

Hoc tibi profectum, Vulcane : quod ante tegebant,

Liberius faciunt ; ut pudor omnis abest.

Sæpe tamen demens stulte fecisse fateris :

20 Teque ferunt iræ pœnituisse tuæ.

Hoc vetui, vos ecce vetat deprensa ^f Dione

Insidias illas, quas tulit ipsa, pati.

Nec vos rivali laqueos disponite : nec vos

Excipite arcanâ verba notata manu.

INTERPRETATIO.

Facta uxoris sua perspecta Vulcano indicio Solis. Quis possit Solem latere ? Quàm mala exempla docet, ô Sol ? posce illam donum. Et habet quod tibi dare queat, si sileas. Vulcanus aptat retia caca & circa & super torum opus fugit oculos. Simulat iter in Lemnon : amantes succedunt ad fœdus : uterque nudus retibus involuti jacent. Ille congregat Deos : impliciti sunt spectaculo. Credunt Venerem vix coercuisse lacrymas. Nequeunt operuisse faciem suam, non denique apposuisse manus partibus turpibus.

Aliquis illos irridens inquit, Mars invictè transfer retia in me si tibi sunt gravia. Vix expedit vit corpora captiva tuis precibus, ô Neptune. Mars in Thraciam contendit ; illa Paphon ! Istud consequutus es, Vulcane, faciunt audaciùs quod antè velabant ; postquam omnis pudor recessit. Sæpe tamen agnoscis ineptè fecisse, insane : & aiunt te pœnituisse ira tua. Hoc prohibui : ecce Venus correpta vos prohibet pati illos dolos quibus ipsa fuit capta. Nec vos retia tendite rivalis, nec vos captate verba signata manu secreta.

NOTÆ.

¹ Solis] Ille verò deprehensos Vulcano indicavit.

^m Laqueos] Ferreos, sed tamen tenuissimos ille supposuit.

ⁿ Lemnon] Insula est maris Ægæi, in quâ Vulcanus sedem posuit & ferrariam fecit, multiplicemque ferri & ignis usum docuit incolas, memor quodd cœlo ruentem excipissent.

^o Mavors] Mavors quâsi magna vertens.

Mars quoque dicitur à Poëtis.

^p Neptune] Hujus fingunt precibus irritos Vulcanum dimisisse.

^q Threcen] Quia populi bellicosissimi Thracæ.

^r Paphon] Urbs est Cypri Veneri sacra.

^f Dione] Nympha fuit Oceani & Tethyos filia Veneris mater, à quâ *Dionæa* dicta est, nonnunquam etiam *Dione*.

- Ista viri capient (si jam captanda putabunt)
 Quos faciunt justos ignis & unda viros.
 En iterum testor: nihil hic, nisi lege^u remissum.
 Luditur in nostris^x instita nulla jocis.
 5 Quis^y Cereris ritus ausit vulgare profanis,
 Magnaque^z Threiciâ sacra^a reperta Samo?
 Exigua est virtus, præstare silentia rebus:
 At contra gravis est culpa, tacenda loqui.
 O bene; quodd, frustra captatis arbore pomis,
 10 Garrulus in mediâ Tantalus aret aqua!
 Præcipue^c Cytherêa jubet sua sacra taceri.
 Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.
 Condita si non sunt Veneris mysteria^d cistis;
 Nec cava vefanis ictibus æra sonant:
 15 Attamen inter nos medio versantur in usu:
 Sic tamen, inter nos ut latuisse velint.

INTERPRETATIO.

Ista querant viri (si jam credent quærenda) quos ignis & aqua faciunt justos viros. Ecce iterum moneo; nihil hic nisi lege concessum. Nulla instita decipitur nostris jocis. Quis audeat in vulgus prophanum propalare mysteria Cereris, & magna sacra inventa in Samo Thracia? parva est virtus, res silentio condere: at contra magnum est crimen dicere tacenda. O bene quodd loquax Tan-

talus sitis in media aqua, pomis frustrâ petitis ex arbore! Cytherêa præsertim monet sua sacra silentio involvi. Hortor ne quis garrulus accedat ad illa. Arcana Veneris si non sunt clausa Cistis; nec ara cava resonant ictibus insanis; attamen sunt in usu medio inter nos; Sic tamen, ut velint, celata esse inter nos.

NOTÆ.

^c Quos faciunt] Solebant in solennibus nuptiis vir & foemina ignem & aquam adhibita elementa utrinque contingere, ut ita cæteras quoque res necessarias communes esse discerent; atque hoc ritu legitimi dicuntur mariti.

^u Remissum] Jam in primo matronas secluserat.

^x Instita] Matronæ per fasciolas quibus utebantur sunt intelligendæ.

^y Cereris] Hujus frugum Deæ tam secreta fuerunt sacra, ut commune mysterij nomen illis tanquam proprium autores tribuerint.

^z Threiciâ] Samothrace est Ægæi maris insula ad Thraciam porrecta, ubi magnificum templum, & Cereris maxima religio.

^a Reperta] Cerimonia quas Athenienses omnium celeberrimas in Eleusinâ faciunt, quæ in Samothraciâ atque in Thraciâ, unde eam Orpheum sumpsisse traditur, sunt, in Gno-
 apud Cretam prisca lege statutoque tem-

pore celebrantur: quo palam est ejusmodi ceremonias ab eis ad alias gentes fuisse traductas. Diodorus.

^b Garrulus] Deorum arcana, quæ in eorum admissus convivium didicerat, mortalibus Tantalus Jovis ex Plote nymphâ filius, evulgaverat: qui impietatis suæ apud inferos huic pœnæ est addictus, ut inter epulas æternâ fame, aquis labroium tenuis affluentibus, siti ardentissimâ torqueatur.

^c Cytherêa] Venus est à Cytheris insulâ, quod primum conchâ maris advecta.

^d Cistis] Cistæ in sacris Cereris quibus ea clausa inter symbola habebantur quibus clausa atque arcana omnia esse debere significabatur.

^e Nec cava] Ad Cybeles sacra alludit quæ plurimo tympanizantium Corybantum strepitu, quo olim etiam Jovis pueri vagitus celaverant, celebrabantur: monetque sine multo strepitu sacra Veneris esse peragenda.

Ipsa

- Ipsa Venus pubem, quoties velamina ponit,
 Protegitur lævâ^f semireducta manu.
 In medio passimque coit pecus, hoc quoque viso
 Avertit vultus sæpe puella suos.
 5 Conveniunt thalami furtis & janua nostris:
 Parsque sub injectâ veste pudenda latet.
 Et si non tenebras, at quiddam nubis opacæ
 Quærimus; atque aliquid luce patente minus.
 Tunc quoque, cum solem nondum prohibebat & imbrem
 10 Tegula, & sed quercus tecta cibumque dabat;
 In nemore atque antris, non sub^h Jove, juncta voluptas:
 Tanta rudi populo cura pudoris erat.
 At nunc nocturnisⁱ titulos imponimus actis:
 Atque emitur magno nil, nisi^k posse loqui.
 15 ^l Scilicet excuties omnes ubicunque puellas,
 Cuilibet ut dicas, Hæc quoque nostra fuit:
 Ne desint, quas tu digitis ostendere possis.
 Ut quamque attigeris, fabula turpis erit.
 Parva queror: fingunt quidam quæ vera negarent,
 20 Et nulli non se concubuisse ferunt.
 Corpora si nequeunt, quæ possunt nomina tractant:
 Famâque, non tacto corpore, crimen habet.
 I nunc, claude fores, custos odiose, puellæ;
 Et centum duris postibus obde seras.

650

INTERPRETATIO.

Ipsa Venus, quoties exuit vestes, velatur
 pubem manu sinistrâ semi reflexâ. Bruta
 junguntur palam & passim; & hoc viso
 puella desistit sæpe oculos suos. Cubicula
 & janua apta sunt secretis nostris: & ve-
 renda teguntur veste impoſita. Et si non ex-
 petimus tenebras, at aliquid umbra obscura,
 atque aliquid minus luce apertâ. Tunc quo-
 que cum tegula nondum tuebatur à sole &
 nimbu, sed quercus præbebat domos & ef-
 cam; voluptas inita in silva & speluncis,
 non in aperto: tanta cura pudoris erat
 crasso populo. At jam laudi ducimus facta
 nocturna: & nihil comparatur magno, nisi
 posse loqui. Nempe investigabis omnes ubi-
 cunque puellas, ut dicas unicuique, Hæc quo-
 que fuit nostra; ne deficiant, quas tu possis
 digitis indicare. Ut singulas retigeris, erunt
 fabula infamis. Conqueror parva: quidam
 simulant quæ negarent si essent vera; &
 cum nullâ non dicunt se corpus commis-
 cuisse. Si non possunt tangere corpora, tan-
 gunt nomina quæ possunt; & fama habet
 vitium corpore intacto. Abi jam, oppone
 januam, custos invise puella; & appone
 centum seras duris postibus.

N O T A.

- ^f Semireducta] Id est, ad mediam usque
 corporis partem, dextram versus, adducta.
^g Sed quercus] De primis loquitur tem-
 poribus, quibus glande vixisse homines, &
 in sylvis habitasse voluerunt.
^h Jove] Id est, cælo aperto.
ⁱ Titulos] Eos damnat qui quod nocte
 egerunt, die ut inde gloriam consequantur,
 proferunt.
^k Posse loqui] Vix linguam contineri
 posse dicit.
^l Scilicet] Vim habet prohibendi hoc in
 loco hæc particula. Negat Poëta singulas
 esse quæ in urbe sunt recensendas puelli; ut
 quæ cum illis acta sint seu verè seu falsò di-
 catur.

NN

- Quid tuti superest, cum nominis extat adulter;
 Et credi, quod non contigit esse, cupit?
 Nos etiam veros parce profitemur amores:
 Testæque sunt solidâ mystica furta fide.
 5 Parcite præcipuè vitia exprobrare puellæ,
 Utile quæ multis dissimulasse fuit.
 Nec suus^m Andromedæ color est objectus ab illo,
ⁿ Mobilis in gemino cui pede penna fuit.
 Omnibus^o Andromache visa est spatiosior æquo:
 10 Unus, qui modicam diceret, Hector erat.
 Quod malè fers, assuesce; feres bene. multa vetustas
 Lenit: at incipiens omnia sentit amor.
 Dum^p novus in viridi coalescit cortice ramus;
 Concutiat tenerum quælibet aura, cadet.
 15 Mox eadem ventis spatio durata resistet,
 Firmæque^q adoptivas arbor habebit opes.
 Eximit ipsa dies omnes è corpore mendas:
 Quodque fuit vitium, definit esse morâ.
 Ferre^r novæ nares taurorum terga recusant:
 20 Assiduo domitas tempore fallit odor.

INTERPRETATIO.

Quid certi restat, siquidem adulter inveni-
 tur nominis; & optat credi quod non con-
 tigit esse? nos raro proferimus etiam veros
 amores; & furtum mystica celata sunt fide
 firmâ. Nolite præsertim obicere puella,
 mendas quas multos juxit texisse. Nec color
 suum exprobramus Andromeda ab illo cui
 ala fuit agitalis in utroque pede. Andro-
 mache visa est major jussu omnibus: Hector
 erat solus qui predicaret modicam. Quod
 malè solemus, assuesce; facile tolerabis:

tempus multa delinit: et amor novus ad-
 vertit omnia. Dum tener ramus adnasci-
 tur cortici viventi; quilibet ventus agitat
 tenerum, proteretur. Mox arbor eadem
 confirmata tempore contra ventos stabit, &
 valida habebit divitiis adoptivum. Tem-
 pus ipsum tollit omnia vitia è corpore: &
 quod fuit vitium, cessat esse morâ. Nares
 non assueci fugiunt tolerare coria tauro-
 rum: odor laetæ vietas tempore continet.

N O T A.

^m Andromeda] Cephei Æthiopum regis
 filia Andromeda fusca fuisse dicitur; quam
 ob Cassiopeæ matris superbiam Perseus Jovis
 & Danaë filius Ceto, marino monstro, ex-
 positam, liberavit.

ⁿ Mobilis] De Perseo loquitur, qui talari
 bus seu alatis calcamentis à Mercurio cui
 ille carus fuit, donatus est.

^o Andromache] Æetionis Thebarum re-
 gis fuit filia, Hectoris, Priami filij uxor, qui
 illi statuaræ proceritatem utitur ab omnibus

cerneretur, non obiciebat, inde modicam di-
 cebat.

^p Novus in viridi] De arborum infutio-
 ne loquitur.

^q Adoptivus] De fructibus loquitur, quo-
 rum succus ex arbore agresti equidem, bo-
 nitas ex infuso surculo est tamen.

^r Nova nares] Homines dicit non assue-
 tos, vix primò corij quo calcamenta fiunt,
 odorem ferre.

- Nominibus mollire licet mala , fusca vocetur ,
 Nigrior ¹ Illyricâ cui pisce ² sanguis erit.
 Si pœta est , Veneri similis : si flava , Minervæ.
 Sit gracilis , macie quæ malè viva suâ est.
 5 Dic habilem , quæcunque brevis ; quæ turgida , plenam :
 Et lateat vitium proximitate boni.
 Nec quotus annus eat , nec quo sit nata require
³ Consule : quæ rigidus munera ⁴ Censor habet.
 Præcipuè , si flore caret , meliùsq; peractum
 10 Tempus ; & albentes jam ⁵ legit illa comas.
 Utilis , ô juvenes , aut hæc , aut serior ætas.
 Iste feret segetes ; iste serendus ager.
 Dum vires annique sinunt , tolerare labores :
 Jam veniet tacito curva senecta pede.
 15 Aut mare remigiis , aut vomere findite terras ;
 Aut fera belligeras addite in arma manus :
 Aut latus , & vires , operamque adferre puellis.
 Hoc quoque militiæ est : hoc quoque quærit opes.
 Adde , quod est ⁶ illis operum prudentia major :
 20 Solus & artifices qui facit , usus adest.
 Illæ munditiis annorum damna rependunt :
 Et faciunt curâ , ne videantur anus.

* * * * *

INTERPRETATIO.

Potes lenire mala nominibus. Dicatur fusca cui sanguis erit obscurior pice Illyricâ. Si pœta est, Veneri similis: Si casta, Minerva: gracilis sit, qua malè viva est macie suâ. Dic agilem, quacunque est parva; benè habitam, qua turgida: & vitium tegatur vicinitate boni. Nec pete quotus annus currat, nec quo consule sit nata: quam provinciam censor severus habet. Praferat, si flos excidit, & anni festiviores exat; & illa jam habet capillos canentes. Aut hæc, aut ætas provectior est apta, ô Juvenes: iste ager proferet segetes; ista est se-

rendus. Dum vires & anni concedunt, ferre labores: senectus curva jam aderit pede tacito. Aut Sulcate mæve remigiis, aut humum vomere; aut conferte manus belligeras in arma fera: aut adhibete latus & vires & operam puellis. Hoc quoque est militiæ; hoc quoque postulat vires. Adpice quod illis adest scientia major operum: & experientia qua sola facit artifices. Illa compensant damna annorum munditiis; & efficiunt curâ ne credantur anus. * * *

NOTÆ.

¹ Illyricâ] Pro quâvis pice. Est autem Illyris, Illyricum seu Illyria regio in orâ maris Adriatici, Italiæ opposita.
² Sanguis] Qui cutem colorat scilicet & per eam videtur.
³ Consule] Per Consulum Seriem sole-

bant Romani annos numerare.
⁴ Censor] Cui in aliorum inspicere vitam & mores lege concessum, imò & officio præscriptum.
⁵ Legit] Quas evellat, scilicet.
⁶ Illis] Adultioribus puellis, scilicet.

NNn ij

Finis adest operi. palmam date, grata juvenus;
 Sertaque odorata^a myrtea ferte comæ.
 Quantus apud^b Danaos^c Podalirius arte medendi,
 Æacides dextra,^d pectore^e Nestor erat;
 5 Quantus erat^f Calchas extis, ^g Telamonius armis,
^h Automedon curru; tantus amator ego.
 Me vatem celebrate, viri; mihi dicite laudes:
 Cantetur toto nomen in orbe meum.
 Arma dedi vobis. dederatⁱ Vulcanus Achilli.
 10 Vincite muneribus, vicit ut ille, datis.
 Sed quicumque meo superarit^k Amazona ferro,
 Inscribat spoliis, Naso magister erat.
 Ecce rogant teneræ, sibi dem præcepta, puellæ.
 Vos eritis chartæ proxima cura meæ.

INTERPRETATIO.

Finis appropinquat operis: date palmam, grata juvenus; & exhibete corollas mirteas capillis unctis. Quantus Podalirius erat arte medicâ apud Græcos, Æacides dextrâ, Nestor eloquentiâ. Quantus Calchas visceribus, Telamonius armis, Automedon curru, ego tantus amator. Viri canite me vatem; laudibus me efferte: nomen meum ce-

lebretur in toto orbe. Præbui vobis arma: Vulcanus præbuerat Achilli. Victores estote donis exhibitis, ut ille fuit victor. Sed quicumque vicerit Amazona meis telis, inscribat spoliis, Naso erat magister. Ecce puellæ molles orant sibi præbeam documenta. Vos eritis cura proxima charta mea.

NOTÆ.

^a Myrtea] Quâ qui Amatoria scriberent Poëtæ coronabantur, quia Veneri Myrtus sacra.

^b Danaos] Græcos intellige à Danao Argivorum rege sic dictos.

^c Podalirius] Æsculapij fuit filius, Machaonis frater de quo antea.

^d Pectore] Ex quo melle dulcior Nestoris favebat oratio.

^e Nestor] Nelei fuit filius, summâ prudentiâ & eloquentiâ celeberrimus, qui etiam 50 navibus in Trojam cum aliis Græcis principibus navigavit.

^f Calchas] Thestoris fuit filius, qui etiam cum Græcis ad Trojam profectus est, longè omnium ariolandi peritiâ, quam ab Apolli-

ne didicerat, præstantissimus.

^g Telamonius] Ajax est Telamonis filius, qui Græcis suâ virtute in expugnandâ Trojâ multum profuit.

^h Automedon] Achillis fuit auriga, Diorea filius.

ⁱ Vulcanus] Mortuo Patroclo, qui ab Hectore armis Achillis spoliatus, Thetis Achillis mater à Vulcano petiit, ut in ejus gratiam arma filio fabricaret.

^k Amazona] Dicuntur Amazones scæminas fuisse, quæ Mæotim & Tanaim incoluerunt, etiam fortissimè bellum gesserunt, nisi pleraque fabulosa sunt. Pro quibusvis posuit puellis aut scæminis quæ Amoris casta sequantur.

P. OVIDII NASONIS

SULMONENSIS

ARTIS AMATORIÆ

LIBER III.

Arma dedi ^a Danaïs in Amazonas. arma supersunt
 Quæ tibi dein, & turmæ, ^b Penthesilæa, tuæ.
 Ite in bella pares : vincant , quibus alma ^c Dione
 Faverit, &, toto qui volat orbe, ^d Puer.
 5 Non erat armatis æquum concurrere nudas :
 Sic etiam vobis vincere turpe, viri.
 Dixerit è multis aliquis , ^e Quid virus in anguem
 Adjicis ? & rabidæ tradis ovile lupæ ?
 Parcite paucarum diffundere crimen in omnes.
 10 Spectetur meritis quæque puella suis.
 Si ^f minor Atrides Helenen, ^g Helenesque sororem.
 Quo premat Atrides crimine major habet.
 Si scelere ^h Oeclides ⁱ Talaïoniæ Etiphyles
 Vivus, & in Vivis ad ^k Styga venit equis ;

INTERPRETATIO.

Prabui arma Gracis adversus Amazonas : arma restant qua tibi exhibeam & turma tua, ò Penthesilea. Descendite pares ad militiam ; superiores discedant quibus alma Dione faverit, & puer qui volat per omnes terras. Non erat justum inermes descendere adversus armatos : sic etiam victoriâ potiri vobis indecorum, ò viri. Aliquis è multis dixerit, quomobrem addis va-

num serpentis ? & credis ovile lupa furenti ? nolite spargere vitium paucarum in omnes. Qualibet puella pendatur meritis suis. Si junior Atrides habet crimen quo urgeat Helenen, & major Atrides crimen quo urgeat sororem Helenes ; si Oeclides descendit vivus, & in equis vivis ad stygem crimine Etiphyles Talaïonia ;

N O T. A.

^a Danaïs] I^l est, Viris adversus puellas militantes, illisque insidiantibus.

^b Penthesilea] Amazonum fuit regina, quæ etiam Trojanis in auxilium venit, & post multa præclara belli facinora ab Achille interfecta est.

^c Dione] Nympham diximus antea : Veneris matrem, quæ tamen pro ipsâ Venere sæpius ponitur.

^d Puer] Cupido est.

^e Quid virus] Quasi dicat suâ nequitia & calliditate satis armatas mulieres.

^f Minor] Menelaus est Atrei minor natu filius, sicuti Agamemnon major fuit.

^g Helenesque sor.] Clytemnestra est, quæ Egypti adulteri ope Agamemnonem maritum, ut antè vidimus, trucidavit.

^h Oeclides] Amphiarus est Oeclei filius, augurandi arte peritissimus, quem latitantem Eryphyle uxor, aureo monili corrupta prodidit, & ad bellum Thebanum, ubi se peritum sciebat, compulsi : quo factum, ut hiatu terræ, primo quo ad Thebas venit die, absorptus sit.

ⁱ Talaïonia] Talaïonis Argivorum regis filia.

^k Styga] Ad inferos ; Styx enim inferorum fluvius, aut palus.

N N n iij,

- Est pia Penelope, ¹ lustris errante duobus,
 Et totidem lustris bella gerente viro.
 Respice ^m Phyllaciden : & ⁿ quæ comes isse marito
 Fertur ; & ante annos occubuisse suos.
 5 Fata ^o Pheretiadæ conjux ^p Pagasæa redemit :
 Proque sui est uxor funere lata viri.
 Accipe me, ^q Capaneu ; cineres miscebimus, inquit
^r Iphias : in medios defiluitque rogos.
 Ipsa quoque & ^r cultu est & nomine fœmina Virtus.
 10 Non mirum , populo si favet illa suo.
 Nec tamen ^t hæ mentes nostrâ poscuntur ab arte.
 Conveniunt cymbæ ^u vela minora meæ.
 * Nil, nisi lascivi per me discuntur amores :
 Fœmina præcipiam quo sit amanda modo.
 15 Fœmina nec flammæ, ^v nec sævos discutit arcus.
 Parcius hæc video tela nocere viris.

INTERPRETATIO.

est pia Penelope, marito decem annis vagante, & totidem annis bella gerente. Aspicere Phyllaciden, & qua dicitur descendisse comes marito ; & interiisse ante annos suos. Conjux Pagasæa redemit fata Pheretiada : & uxor est elata pro funere mariti sui. Excipe me, Capaneu, inquit Iphias confundamus cineres : & se dedit in medios rogos. Ipsa quoque virtus est fœmina habitu &

nomine. Non mirum si illa favet populo suo. Nec tamen ejusmodi ingenia expetuntur ab arte nostrâ. Vela minora competunt navigio meo. Nihil nisi amores lascivi cognoscuntur per me : Docebo quomodo puella sit amanda. Puella neque excutit flammæ, neque arcus feros. Video hac tela minus obesse viris.

NOTÆ.

¹ *Lustris errante*] Decem annos errasse Ulysses antequam ad uxorem proflato Ilio, pervenire posset, voluerunt Poëtæ : Ex quo piam Penelopen pias esse & honestas alias mulieres, quædam si malæ sunt, Naso noster contendit.

^m *Phyllaciden*] Protefilaus est Iphicli filius, à Phylace quæ sub ejus imperio fuit, sic dictus.

ⁿ *Quæ comes*] Protefilaum primum è navi descendente Hector, ut in Laodamiae uxoris ejus epistola vidimus, mactavit. Quod cum intellexisset fœmina fidissima, ut mortui umbram saltem posset intueri à Diis solacium optavit : quâ re impetratâ in illius amplexibus expiravit. Sed fabula est.

^o *Pheretiada*] Admetus est Pheretis filius Thestalus, qui Alcestin Peliaz filiam uxorem duxit, quæ maritum tanto amore dilexit, ut, parentibus ejus, mortem pro ipso oppetere renuentibus, illam ipsa ultro amplexa fuerit.

^p *Pagasæa*] Alceste est, quæ à Pagasis Thestaliæ urbe sic dicta est.

^q *Capaneu*] Fuit Capaneus nobilis Argivus, qui unâ cum Polynice ad bellum Thebanum profectus, cum Scalas muris admo-vere veller, lapidibus à Thebanis fuit obrutus.

^r *Iphias*] Evadne est, Iphidis filia, quæ cum mariti funus celebraretur, se, nequicquam à tam præclaro amoris facinore patre dehortante, in rogam projecit.

^r *Cultu*] Habitu mliebri Romæ colebatur Virtus.

^t *Hæ mentes*] Quæ scilicet virtute prædita. Optimè verò quod, farentia ipso nefariz artis magistro, Virtutem deturbare sit amoribus indulgenti necesse.

^u *Vela minora*] Metaph. est, cujus sensum si penitus inspicias, non tam fœminas per vela, quàm carum mentem, intelligas.

^v *Nil, nisi*] Multum illi profuerint profectò Nasonis nequitiz quicunque nequitias consueti credere voluerit. Tela prævisa minus nocent ; nec minimum confert ad vitam virtus omne cognoscere.

^v *Nec discuntis*] Consumantur amari.

Sape viri fallunt; teneræ non sæpe puellæ:

Paucæque, si quæras, crimina fraudis habent.

^a Phasida jam matrem fallax dimisit Iason:

Venit in ^a Æsonios ^b altera nupta sinus.

5 Quantum in te, Theseu, volucres Ariadna marinas

^c Pavit, in ignoto sola relicta loco.

Quære, ^d novem cur isse vias dicatur; & audi

Depositis silvas Phyllida flecte comas.

^e At famam pietatis habet; tamen hospes &ensem

10 Præbuit, & causam mortis, ^f Elissa, tuæ.

Quid vos perdidit, dicam? nescistis amare.

Defuit ars vobis. arte perennat amor.

Nunc quoque nescirent: sed me & Cytheræa docere

Jussit: & ante oculos constitit ipsa meos.

15 Tum mihi, Quid miseræ, dixit, meruere puellæ?

Traditur armatis vulgus inerme viris.

Illos artifices gemini fecere ^h libelli:

ⁱ Hæc quoque pars monitis erudienda tuis.

INTERPRETATIO.

Viri sæpe decipiunt, puella molles non sæpe: & si inquiras arguuntur pauci criminibus fraudis. Iason deceptor repudiavit Phasida jam matrem: altera, conjux, venit in sinus Æsonios. Theseu Ariadna, destituta in loco solo præda fuit avibus marinis, quantum in te fuit. Pete cur Phyllis perhibeatur novem vias trivisse; & discas silvas deplorasse Phyllida comas amissas. At laude pietatis celebratur; tamen ô Dido tibi hos-

pes exhibuit & gladium, & causam necis tuæ. Docebo quid vos occiderit? nescivistis amare. Ars vos destituit: amor durat arte. Nunc etiam ignorarent: sed Venus imperavit ut docerem: & ipsa se ante oculos meos exhibuit. Tum dixit mihi, quid admisserunt misera puella? vulgus nudum proditur viris armatis. Duo libelli præstiterunt illos artifices; hæc quoque pars instituenda præceptis tuis.

NOTA.

^a Phasida] Medea est, de quâ jam sæpius, à Phæci Colchorum fluvio.

^a Æsonios] Iasonis Æsonis filij.

^b Altera] Creusa scil. Creontis Corinthiorum regis filia.

^c Pavit] Quia per Theseum, qui in litore deserto Ariadnen reliquit, quò minus ea innotetur præda esset, non stetit.

^d Novem] Hanc fabulam explicat Hyginus his verbis fabulâ 59. Demophoon Thesei filius in Thraciam ad Phyllidem in hospitium dicitur venisse, & ab eâ esse amatus. Qui cum in patriam vellet redire, sedem ei dedit se ad eam rediturum. Qui die constituta cum non venisset, illa eo die dicitur novies ad litus cucurrisse, quod ex eâ

Enneados gracè appellatur. Phyllis autem ob desiderium Demophoontis spiritum emisit. Cui parentes cum sepulcrum constituisent, arbores ibi sunt nata quæ certo tempore Phyllidis mortem lugent, quo folia avolant & dissolunt. Cujus ex nomine folia gracè Phylla sunt appellata.

^e At famam] De Æncâ loquitur, cujus decantatam pietatem obliquè arguens Poëta cum Elissam fraudaverit, quolibet fallaces esse viros probasse intendit.

^f Elissa] Didonis nomen est proprium, de quâ antea in epistolis vidimus.

^g Cytheræa] Venus est, de quâ jam toties.

^h Libelli] Nafoniani quos antè vidimus.

ⁱ Hæc] Puellæ scilicet.

- Probra ^k Therapnæ ^l qui dixerat ante maritæ,
 Mox cecinit laudes prosperiore lyrâ.
 Si bene te novi, cultas ne læde puellas.
 Gratia, dum vives, ista petenda tibi.
- 5 Dixit: & è myrto (myrto nam vincta capillos
 Constiterat) folium, ^m granâque pauca dedit.
 Sensimus acceptis numen quoque: ⁿ purior æther
 Fulsit, & è toto pectore cessit ^o onus.
 Dum ^p facit ingenium, petite hinc præcepta, puellæ,
- 10 ^q Quas pudor, & leges, & sua jura sinunt.
 Venturæ memores jam nunc estote senectæ:
 Sic nullum vobis tempus abibit iners.
 Dum licet, & veros etiam nunc editis annos;
 Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.
- 15 Nec, quæ præteriit, iterum revocabitur unda:
 Nec, quæ præteriit, hora redire potest.
 Utendum est ætate. cito pede labitur ætas:
 Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.
 Hos ego, qui ^r canent frutices, violariâ vidi:
- 20 Hac mihi de spinâ grata corona data est.

INTERPRETATIO.

Qui maledicta objecerat conjugii Therapnæ, mox pradicavit laudes lyra latiore. Si bene te novi, ne offenda puellas ornatas. Hac gratia tibi quærenda quoad vixeris. Dixit & porrexit folium & grana pauca è myrto: (nam sese obiulerat religata comam myrto.) Experti sumus quoque numen donis sumtis: purior æther micuit & pondus discussum toto pectore. Dum valet ingenium; hinc sumite documenta puella, quas pudor, & leges, & sua jura non pro-

hibent. Memineritis jam nunc senectutis futura; sic nullum tempus vobis effluet vacuum. Ludite dum licet, & agilis etiam nunc annos florescentes: anni effluunt sicut aqua liquida, nec unda qua effluxit iterum revocabitur: nec hora qua effluxit potest recurrere. Utendum est ætate: ætas currit pede celeri: nec tam bona sequitur quàm prima fuit bona. Ego vidi violaria, hos frutices qui albicant: jucundum servum oblatum est mihi de hac spinâ,

NOTÆ.

^k *Therapnæ*] Helena est, cui *Therapna* oppidum Laconiz ubi nata dicitur, hoc dedit nominis.

^l *Qui*] Stesichorus est Poëta Lyricus, Siculus, qui carmen in Helenam Trojani excidij faciem scripsit; quâ re à Castore & Polluce Helenæ fratribus occæcatus est; deinde somnio monitus, cum palinodiam cecinisset, visum recepit.

^m *Granâque*] Pauca myrti baccas.

ⁿ *Purior*] Aptissima profectò metaphora à cælo, quo nubibus & nebulis vacuo faci-

lius omnia videntur; ut Veneris donis Poëtæ mentem solutam & illuminatam fuisse intelligas.

^o *Onus*] Quod incumberebat in tradendis de Amore præceptis, mulieribus.

^p *Facis*] Ad Venerem retulit clar. Hein-sius. Porius videtur tamen ut ad puellas referam, quarum ingenium ad amorem propendeat.

^q *Quas*] Matronas ab his nequitiis in primo ipse Poëta sejunxerat.

^r *Canent*] Ariditate scil.

Tempus

Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amantem,

Frigida desertâ nocte jacebis anus :

^f Nec tua nocturnâ frangetur janua rixâ :

^t Sparsa nec inuenies limina manè rosâ.

5 Quàm citò (me miserum!) laxantur corpora rugis,

Et perit in nitido qui fuit ore color !

Quasque fuisse tibi canas à virgine jures ,

Spargentur subitæ per caput omne comæ.

^u Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas ;

10 ^x Nec faciunt cervos cornua jacta senes.

Nostra sine auxilio fugiunt bona. carpite florem ;

Qui ; nisi carptus erit, turpiter ipse cader.

Adde, quod & partus faciunt breviora juventæ

Tempora. continuâ messe senescit ager.

15 ^y Latmius ^z Endymion non est tibi, Luna, rubori ;

Nec ^a Cephalus ^b rosæ præda pudenda Deæ.

INTERPRETATIO.

Tempus veniet, quo tu, qua nunc propellus amantem, cubabis anus gelida nocte destitutâ : nec fores tua rumpentur jurgio nocturno : nec comperies manè limina conspersa rosâ. Quàm citò (me infelicem) corpora marcescunt rugis, & effluit nitor qui floruit in facie splendida! & coma, quas jures fuisse tibi candidas à puerili ætate, disfluunt statim per omne caput. Serpentes deponunt senectutem

cum pelle subtili ; nec cornua amissa efficiunt cervos senes. Nostra bona dilabuntur sine remedio : deripite florem, qui nisi dereptus fuerit ipse male defluet. Adde quod partus etiam faciunt tempora juventutis breviora : ager senescit messe assiduâ. Endymion Latmius non est tibi pudori, à Luna, nec Cephalus præda erubescenda Dea rosæ.

N O T A.

^f Nec tua] Sic Horat. lib. i. Carm. Ode 25. ad Lydiam ;

Parcius junctas quasiunt fenestras

Iñibus crebris juvenes protervi :

Nec tibi somnos adimunt, amatque janua limen.

^t Sparsa] Amantium tangit vesaniam, qui nocte coronati ante amicæ limen stabant, & exclusi coronas relinquebant.

^u Anguibus] Singulis annis pellem & senectutem exuere angues scripsit Plinius : Imò & ejusmodi quæ nostates Indusia vocant, ipsemet vidi, & etiam in agnis inveni.

^x Nec faciunt] Quotannis sua cornua amittere cervos procul dubio verum est ; quanquam haud scio annon aliqui præferim quibus tanta succrescunt, per plures annos ea retineant. Cornibus aut eorum ramis ætas usque ad annum sextum cognoscitur, deinde similia reviviscunt, ex quibus

nihil certi de ætate cognoscas, uti quidem veteribus visum. Quæ melius venatores sciunt, hæc de re consulendi. Longam agunt ætatem cervi, atque etiam centesimum annum excedunt.

^y Latmius] Dearum exemplo puellas ad amores inducit.

^z Endymion] Pastor quidam fuit, cujus amore Luna capta, cælo deturbatum & perpetuo somno damnatum in Latmi Carie montis specu, à quo Latmius dictus, occultavit.

^a Cephalus] De eo Dejonei, aut, ut alij volunt Mercurij filio, quem Aurora rapuit, neque à dilectissimâ Procræ ad sui amoris portuit perducere antea vidimus, & postea in 6. Metam. videbimus.

^b Rosæ] Aurora est, quæ à colore cæli quem ipsa ante Solis exortum induit Rosæa dicitur.

OOO

- Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur ^c Adonis;
 Unde habet ^d Ænean ^e Harmonienque suos;
 Ite per exemplum, genus ô mortale, Dearum;
 Gaudia nec cupidis vestra negate viris.
 5 Ut jam decipiant, quid perditis? omnia constant.
 Mille licet sumant: deperit inde nihil.
 Conteritur ferrum, silices tenuantur ab usu.
 Sufficit, & damni pars caret illa metu.
 Quid vetet appposito lumen de lumine sumi,
 10 Quisve cavo vastas in mare servet aquas?
^f Det tamen ulla viro mulier, non expedit, inquis.
^g Quid, nisi quam sumes, dic mihi, perdis aquam?
 Nec vos prostituit mea vox; sed vana timere
 Damna vetat. damnis munera vestra carent.
 15 Sed me flaminibus venti majoris iturum,
 Dum sumus in ^h portu provehat aura levis.
 Ordior à cultu. cultis bene ⁱ Liber ab uvis
 Provenit; & cultus stat seges alta solo.
 Forma Dei munus: formâ quota quæque superbit?
 20 Pars vestrum tali munere magna caret.
 Cura dabit faciem: facies neglecta peribit;
^k Idaliæ similis sit licet illa Deæ.

INTERPRETATIO.

Quamquam Adoni condonetur Veneri, quem
 stat adhuc; unde habet suos Ænean &
 Harmonien? O gens mortalis imitemini
 exemplum Dearum; nec denegate gaudia
 vestra viris cupidis. Quid amittitis quam-
 vis etiam fallant? omnia permanent. Quam-
 vis mille capiant; nihil inde absumitur.
 Ferrum exteritur, saxa minuuntur attritu.
 Illa pars perstat, & caret periculo detri-
 menti. Quid prohibeat lumen accendi de
 lumine admoto, quisve custodiat aquas la-
 tas in aquare cavo? astamen, inquis, non
 juvat ulla femina des viro. Dic mihi quid

amittis nisi aquam quam capies? nec mea
 verba vos pervulgant; sed prohibent refor-
 midare vana damna: dona vestra sunt
 sine detrimento. Sed ventus lenis me impel-
 lat, dum navigo in portum, me, inquam, navi-
 gaturum statibus venti vehementioris. In-
 cipio à cultu: Bacchus bene nascitur ex
 uvis cultis; & seges procera crescit in agro
 exculto. Forma donum Dei: quota quæque
 inflatur formâ? pars multa vestrum desti-
 tuitur tali dono. Cura finget formam: for-
 ma neglecta evanescet; quamvis illa sit
 par Deæ Idaliæ.

NOTÆ.

^c Adonis] Filius fuit Cynaræ, Cyprio-
 rum regis, quem Venus unice amavit, &
 apri dente occisum ad desperationem usque
 flevit.

^d Ænean] Ex Anchise Ænean Venus
 procreavit; unde & illam viris indulsisse
 probatur.

^e Harmonienque] Hanc Venus ex Marte
 suscepit.

^f Det] Id est, sui faciat copiam: quo-
 modo non semel loquuti sunt & alij.

^g Quid nisi] Quamquam honestissimis
 verbis, scelera tamen docet, quæ detestandi
 causâ non erant. Optimum esset longissime à
 malo cogitare: verum mentem cum subit,
 id unum superest averfari.

^h Portu] Metaphora est à re nautica:
 Portus pro rei initio positus.

ⁱ Liber] Bacchus est, pro vino, cui præest.

^k Idaliæ] Venus est ab Idalio Cypri
 monte.

- Corpora si veteres non sic coluere puellæ;
 Nec veteres cultos sic habuere viros.
 Si fuit Andromache tunicas induta ¹ valentes;
 Quid mirum? duri militis uxor erat.
 5 Scilicet Ajaci ^m conjux ornata venires;
 Cui tegumen septem terga fuere boum?
 Simplicitas rudis ante fuit: nunc aurea Roma
 Edomiti magnas possidet orbis opes.
 Aspice, quæ nunc sunt Capisolia, quæque fuerunt;
 10 ⁿ Alterius dicas illa fuisse Jovis.
 ° Curia, concilij quæ nunc dignissima tanti est,
 De stipula, ^p Tatio regna tenente, fuit.
 Quæ nunc sub ^q Phœbo ^r ducibusque Palatia fulgent;
 Quid, nisi araturis pascua bubus, erant?
 15 Prisca iuvent alios: ego me nunc denique natum
 Gratulor. hæc ætas moribus apta meis.
 Non quia nunc terræ ^r lentum subducitur aurum;
 Lectæque diverso littore ^t concha venit.
 Nec quia decrescunt effosso marmore montes:
 20 Nec quia cæruleæ mole ^u fugantur aquæ.

INTERPRETATIO.

Si veteres puella non sic curarunt corpora; nec veteres habuerunt viros sic expolitos. Si Andromache fuit vestita vestibus crassis; quid mirum? erat conjux asperi militis. Nempe uxor comita adires Ajacem, cui terga septem boum fuerunt tegumentum? olim crassa rusticitas vixit: nunc Roma potens habet magnas diuitias orbis perdomiti. Vide Capisolia qua nunc stant, & qua steterunt; dicas illa fuisse alterius Jovis. Curia qua est nunc spectatissima tanto confessa, fuit de stipula, Tatio regnante. Palatia qua nunc sunt splendida sub Phœbo & ducibus; quid erant nisi pascua bobus terram versaturis? antiqua delebant alios: ego mihi plaudo esse nunc denique natum: hac ætas conueniens moribus meis. Non quia aurum ductile effoditur nunc terræ; & concha lecta mittitur littore remoto. Nec quia montes minuuntur marmore reciso: nec quia aqua Cærulea remouentur camentis.

NOTÆ.

¹ *Valentes*] Crassas & densas fuisse, non quales tum Romæ gestabant bombycinas & pellucidas innuit.

^m *Conjux*] Tecmessam ancillam dicit, quam Ajax Telamonius amavit.

*Movit Ajacem Telamone natum
 Forma captiua dominum Tecmessa.*
 Horat.

ⁿ *Alterius*] Miseri scilicet alicujus, non Deum atque hominum patris.

° *Curia*] Curiam duorum generum fuisse scribit Varro, ubi curarent Sacerdotes res divinas, & ubi Senatus humanas.

^p *Tatio*] Fuit Tattius Sabinorum dux acerrimus, quem etiam post atrocissimam pugnam in regni partem Romulus accepit.

^q *Phæbo*] Apollinis Palatini templum intelligit, quod in Palatio Augustus ædificauit.

^r *Ducibusque*] Augustum præcipue & Tiberium intelligit, quorum ille in palatio habitavit, hic ibidem natus est.

^r *Lentum*] Quod in tenuissimas laminas duci potest.

^t *Concha*] Pro baccis seu margaritis quæ in conchis nascuntur & ex rubro aut Indico mari petuntur, usurpauit. Laudatissimæ sunt quæ magnæ, rotundæ, ponderosæ, læves, candidæ.

^u *Fugantur*] In mari voluptatis causâ immensis sumptibus ædificabant luxuriâ diffuentes Romani: quod non uno loco queritur Horatius.

- Sed quia cultus adest ; nec nostros mansit in annos.
 Rusticitas priscis illa superstes avis.
 Vos quoque non caris aures onerate lapillis ,
 Quos legit in viridi ^x decolor Indus aquâ.
 5 Nec prodite graves insuto vestibus auro :
 Per quas nos petitis , sæpe fugatis , opes.
 Munditiis capimur : non sint sine lege capilli.
 Admotæ formam dantque negantque manus.
 Nec genus ornatûs unum est : quod quamque decebit ,
 10 Eligat ; & speculum consulat ante suum.
 Longa probat facies capitis ^y discrimina ^z puri :
 Sic erat ornatis Laodamia comis.
 Exiguum summâ ^a nodum sibi fronte relinqui ,
 Ut pateant aures , ora rotunda volunt.
 15 Alterius crines humero jactentur utroque.
 Talis es assumptâ , Phœbe canore , lyrâ.
 Altera succinctæ ^b religetur more Dianæ :
 Ut solet , attonitas cùm petit illa feras.
 Huic decet inflatos laxè jacuisse capillos.
 20 Illa sit adstrictis impedienda cornis.
 Hanc placet ornari ^c testudine ^d Cyllenea :
 Sustineat similes fluctibus illa ^e sinus.

INTERPRETATIO.

*Sed quia cultus adest ; nec mores agrestes
 vigentes apud avos antiquos duraverunt
 ad nostrum seculum. Vos quoque non gra-
 vate aures pretiosis lapillis , quos fuscus In-
 dus petiit ex glaucâ aqua. Nec venite in
 conspectum tarda auro intexto vestimentis :
 nos sæpe abigitis per divitias , per quas no-
 bis insidiamini. Ducimur munditiis : coma
 non sit neglecta. Manus adhibita conciliant
 & destruunt formam. Nec genus cultus est
 unum : Unaquæque sibi assumat quo una-
 quaque ornabitur ; & ante consular specu-
 lum suum. Longa facies expetii discrimina*

*capitis nudi : Laodamia sic erat capillis
 comtus. Ora rotunda postulant parvum no-
 dum sibi relinqui supremâ fronte , ut aures
 appareant. Capilli alterius spargantur hu-
 mero utroque. Talis es, Phœbe sonore, lyrâ
 captâ. Altera nectatur in modum Diana
 expedita : ut solet, cùm illa insequitur fera
 timore perculsas. Hanc decorat coma tu-
 mens & fluctuans : illa sit implicanda ca-
 pillis religatis. Gratum est hanc ornari re-
 studine Cyllenea : illa gerat cincinnos simi-
 les fluctibus.*

NOTÆ.

- ^x Decolor] Quia Sole fuscus.
^y Discrimina] Divisionem dicit capil-
 lorum.
^z Puri] Id est, quod sine velamine est.
^a Nodum] Crines dicit in orbem coactos,
 quos Juvenalis cincinnum, Martialis annu-
 lum appellat.
^b Religetur] Colligi & ad cervicem astrin-
 gi cupit, ita tamen ut defluant.

- ^c Testudine] Reticulo curvo in modum
 testudinis, quo utebantur mulieres ad orna-
 tum capitis.
^d Cyllenea] Quia ad testudinis similitu-
 dinem Mercurius à Cyllene Arcadiæ monte
 ubi is natus, sic dictus, lyram invenit.
^e Sinus] Capillorum scil. aut quos fa-
 ciant fluctuantes.

Sed neque ramosa numerabis in ilice glandes ;
Nec quot apes ^f Hyble, nec quot in ^g Alpe feræ ;
Nec mihi tot ^h positus numero comprehendere fas est.

ⁱ Adjicit ornatus proxima quæque dies.

5 Et neglecta decet multas coma ^k sæpe jacere
Hesternam credas ; illa repexa modo est.
Ars ^l casum simulet. ^m sic captâ vidit ut urbe
ⁿ Alcides ^o Iolen, Hanc ego, dixit, amo.
Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evœ,
10 Sustulit in currus, ^p Gnoffi relicta, suos.
O quantum indulget vestro Natura decori,
Quarum sunt multis damna pianda modis !
Nos malè detegimur, raptique ætate capilli
Ut Borea frondes excutiente, cadunt.

15 Fœmina canitiem ^q Germanis inficit herbis ;
Et melior vero quæritur arte color.
Fœmina procedit ^r densissima crinibus emtis ;
Proque suis alios efficit ære suos.

Nec rubor est emisse palam. vñire videmus

20 ^f Herculis ante oculos, Virgineumque chorum.

INTERPRETATIO.

Sed neque comprehendes numero glandes in Illice ramosa ; nec quot apes in Hyble, nec quot fera in Alpibus ; nec possum numerare tot genera cultus. Qualibet dies exoriens invenit ornatus. Capilli neglecti conveniunt etiam multis : sæpe putes hesternos neglectos ; illi modo fuerunt ordinati. Ars imitetur casum. Sic statim atque Alcides aspexit Iolen in urbe expugnata, dixit, Ego hanc amo. Bacchus evexit te similem in currus suos, Gnoffi destituta, Satyris vociferanti-

bus Evœ. O quantum natura favet vestro honori, quarum vitia sunt tegenda multis modis ! nos infelicitè nudamur, & coma sublata ætate defluit, tanquam folia Aquilone prosterrente. Fœmina imbuat canos succis Germanis ; & color jucundior nativus capitur arte. Fœmina ambulat spississima capillis emtis ; & facit alios suos nummis suorum loco. Nec pudet comparasse palam : cernimus vendi coram Hercule & choro virgineo.

NOTÆ.

^f Hyble] Mons est Siciliæ, de quo suprà.

^g Alpe] Sunt Alpes montes altissimi Galliam ab Italiâ dividentes.

^h Positus] Quibus in mille figuras spectantur capilli.

ⁱ Adjicit ornatus] *La mode trouve tous les jours quelque ajustement nouveau.*

^k Sæpe jacere] Eâ arte nonnunquam ornatas fuisse dicit puellas, ut non esse viderentur : quâ re eo modò ornandas esse nonnullas, sicuti & aliis secus opus est facere, innuit.

^l Casum] Ne sentiant viri arte quæsitam negligentiam.

^m Sic] Haud stultè sapiit Poëta.

ⁿ Alcides] Hercules est, primùm à parentibus. *Δῖος ὁ ἄλκιος*, à robore immenso, sic

dictus ; vel ab Alcæo avo, ut placet Herodoto.

^o Iolen] Euryti Oechaliæ regis fuit filia, quam pater Herculi uxorem dare cùm denegaret, vi, direptâ urbe, & interfecto Euryto, abduxit.

^p Gnoffi] Ariadnen dicit, de quâ vide quæ suprà in epistolis.

^q Germanis] Germaniâ allatis, aut quas à Germanis didicerint : nam quænam sint nescio, nec quibus utuntur hodie in Germaniâ, quod quidem audiverim, canitiem arcens.

^r Densissima] Crinibus densis.

^f Herculis] Plures Romæ Herculi sacras ædes fuisse constat. Hic de illâ agitur quam apud Circum Flaminium Herculi & Musis Eulvius Nobilior ædificavit.

O O o iij;

- Quid de veste loquar? nec vos, ^a segmenta, requiro,
 Nec quæ ^u bis Tyrio murice lana rubes.
 Cum tot prodierint pretio leviores colores;
 Quis furor est, census corpore ferre suo?
 5 ^x Aëris ecce color, tum cum sine nubibus aër,
 Nec tepidus pluvias concitat Austera aquas.
 Ecce ^y tibi similis, qui quondam ^z Phryxon & Hellen
 Diceris ^a Inoïs expulisse dolis.
^b Hic undas imitatus, habet quoque nomen ab undis:
 10 Crediderim Nymphas hac ego veste tegi.
 Ille crocum simulat: croceo velatur amictu
^c Roscida luciferos cum Dea jungit equos.
 Hic ^d Paphias myrtos: hic purpureas ^e amethystos,
 Albentesve rosas, Threiciamve ^f gruem.
 15 Nec ^g glandes, Amarylli, tuæ, nec amygdala defunt:
 Et sua velleribus nomina cera dedit.
 Quot nova terra parit flores, cum vere tepenti
 Vitis agit gemmas; pigræque cedit hiems:
 Lana tot, aut ^h plures succos bibit. elige ⁱ certos.
 20 Nam non conveniens omnibus omnis erit.

INTERPRETATIO.

Quid dicam de vestimentis? Nec vos expeto, segmenta; nec te lana qua fulges bis Tyrio murice. Cum tot sint inventi colores pretio minore; quis furor est bajulare census corpore suo? ecce color aëris, tum cum aër est sine nubibus, nec Notus tepidus vebis aquas pluvias. Ecce color tibi similis qui jactaris abstulisse olim Phryxon & Hellen fraudibus Inoïs. Hic undas similis, habet quoque nomen ab undis: arbitratus fueronymphas hanc veste velari. Ille imitatur

crocum: Dea Roscida tegitur veste crocea cum copulat equos luciferos. Hic simulat Myrtos Paphias: hic Amethystos purpureas, vel rosas albicantes, vel gruem Thraciam. Nec glandes tuæ, Amarylli, nec amygdala desiderantur. Cera etiam imposuit suum nomen lanis. Quos flores terra nova gignit, cum vitis protrudit gemmas vere tepido, & hiems segnis fugit; lana imbuatur tot aut pluribus succis: dispice decentes: nam non omnis erit congruens omnibus.

NOTÆ.

^a Segmenta] Vestes intelligit auro vel aureis segmentis aut etiam fasciis distinctas.

^u Bis] Dibapham appellabant lanam bis tinctam murice.

^x Aëris] Cæsius appellatur, nonnullis hyacinthinus.

^y Tibi similis] Referendum est ad aureum arietis Phryxei colorem.

^z Phryxon] Fuit Phryxus Athamantis regis Thebarum filius, qui novercæ Inus infidias declinans, una cum sorore Helle ex Græciâ in Colchida profugit; nisi quod puellam, aureo ariete mare cum fratre transfretantem, in Hellepontum, cui nomen dedit, ferunt delapsam.

^a Inoïs] Inus novercæ, Cadmi filix.

^b Hic und.] Glaucum designat, ni fallor; quanquam de undulatis vestibus exponit Micyllus.

^c Roscida] Auroram dicit, quæ, manè quia surgit rore perfusa est.

^d Paphias] Veneri sacra myrtus, quæ à Papho Cypri, Veneri urbe sacrâ, Paphia dicitur. Coloris autem est viridis nigricantis.

^e Amethystos] Violaceum colorem intelligit ab Amethysto gemmâ appellatum.

^f Gruem] Avis est nota, quâ hoc in loco ejus colorem cineraceum intelligit Poëta.

^g Glandes] Castaneas dicit quas Maronis Amaryllis amabat.

^h Plures] Id est, varij coloris.

ⁱ Certos] Decentes scilicet.

Pulla decent niveas : Briseïda pulla decebant.

Cùm ^k rapta est, pullâ tum quoque veste fuit.

Alba decent fuscas : albis, ^l Cephei, placebas.

Sic tibi vestitâ pressâ ^m Seriphos erat.

5 Quam pæne admonui, ne trux ⁿ caper iret in alas,

Neve forent duris aspera crura pilis !

^o Sed non ^p Caucaſeâ doceo de rupe puellas,

Quæque bibant undas, ^q Myſe Caïce ^r aquas.

Quid, si præcipiam, ne fulcet inertia dentes;

10 Orâque ſuſceptâ manè laventur aquâ ?

Scitis & ^r inducâ candorem quærere cerâ.

Sanguine quæ vero non rubet ; arte rubet.

Arte, ſupercilij conſinia ^t nuda repletis,

Parvâque ſinceras velar ^t aluta genas.

15 Nec pudor eſt oculis tenui ſignare favillâ ;

Vel prope te nato, lucide ^u Cydne, croco.

Eſt mihi, quo dixi veſtræ medicamina formæ,

Parvus, ſed curâ grande ^x libellus opus.

INTERPRETATIO.

Nigra decent candidas: nigra decebant Briseïda. Induta erat quoque nigro amictu tum cum capta est. Candida decent fuscas: grata eras in candidis, Cephei. Seriphos erat calcata à te sic velata. Quam prope jussi ne truculentus hircus cubares in axillis; neve crura essent scabrosa pilis asperis! Sed non instituo puellas de saxo Caucaſeo, & qua potens aquas tuas, Caïce Myſe. Quid, si moneam ne pigris denigret dentes,

& ora abluantur manè aquâ sumtâ? nostis etiam captare alborem cerâ illitâ. Qua non rubet sanguine sincero; rubet artificio. Artificio repletis conſinia vacua supercilij, & tenuis aluta tegit veras genas. Nec pudet circumſcribere oculos tenui favillâ; vel croco juxta te nato, clare Cydne. Eſt mihi libellus parvus, sed opus magnum curâ quo scripsi medicamina veſtra forma.

N O T A.

^k *Rapta*] Vel ab Achille, ejus dirutâ patriâ; vel ab Agamemnone, qui eandem Achilli, Talthybio & Eurybate ad eam rem missis præconibus, mœſtam & recusantem eripuit.

^l *Cephei*] Andromeda eſt, Cephei Æthiopum regis filia.

^m *Seriphos*] Parva eſt inſula Cycladum una in Ægæo, ubi educatum Perſeum tradunt.

ⁿ *Caper*] Alarum fœtorem dicit, qui capri odorem refert; unde in illis cubare jocose dicitur.

^o *Sed non*] Romanas puellas per ſe ſatis cautas & curioſas dicit, ut minutas mundici-
tias eas docere non ſit neceſſe.

^p *Caucaſeâ*] Eſt Caucaſus mons Scythiam ab Indiâ dirimens uſque ad Taurum porrectus; ubi ferociſſimi & duriffimi vivunt homines.

^q *Myſe*] Caïcus fluvius eſt Phrygiæ & Lydiæ à Myſiâ veniens.

^r *Inducâ*] Quam noſtræ vocant *Pomada*.

^t *Nuda*] Fœminæ calamitro & coloribus ſuperciliorum raritatem emendabant. Juvenal.

Ille ſupercilium madidâ fuligine ſintum,

Obliquâ producit acu.

^t *Aluta*] Pellis eſt molliſſima.

^u *Cydne*] Fluvius eſt Ciliciæ, unde optimus crocus afferebatur, quo etiam, ſicuti & cineribus, aut ejuſmodi pigmentis in venustandis oculis utebantur.

^x *Libellus*] De eo Ovidij libello quem de medicamine faciei ſcripſit, poſtea videbimus.

- Hinc quoque præsidium læsæ petitote figuræ :
 Non est pro vestris ars mea rebus iners.
 Non tamen expositas mensâ deprendat amator
 ⁊ Pyxidas. ars faciem dissimulata juvet.
 5 Quem non offendat toto fæx illita vultu ,
 Cùm fluit in tepidos pondere lapsa sinus ?
 2 Oesypa quid redolent, quamvis mittantur Athenis ,
 Dermus ab immundo vellere succus ovis ?
 Nec coram mistas cervæ summisse medullas ,
 10 Nec coram dentes defricuisse probem.
 Ista dabunt ^a faciem ; sed erunt deformia visu.
 Multaque , dum fiunt turpia, facta placent.
 Quæ nunc nomen habent operosi signa ^b Myronis ,
 Pondus iners quondam duraque massa fuit.
 15 Anulus ut fiat , primo colliditur aurum :
 Quas geritis vestes , sordida lana fuit.
 Cùm fieret, lapis asper erat ; nunc nobile signum
 Nuda ^c Venus madidas ^d exprimit imbre comas.
 Tu quoque dum coleris, nos te dormire puteinus ;
 20 Aptius ^e à summâ conspiciare manu.
 Cur mihi ^f nota tuo causa est candoris in ore ?
 Claude forem thalami, quid rude produs opus ?

INTERPRETATIO.

Sumite quoque hinc auxilium forma imminuta : ars mea non est segnis pro vestris rebus. Attamen amator ne corripit Pyxidas explicitas mensâ: ars latè formam adjuvet. Quem non ladat fæx sparsa totâ facie, cum fluit in sinus tepidos decidens pondere? Oesypa, succus extractus ab impuro vellere ovis quid olent, quamvis asportentur Athenis? nec laudem coram cepisse medullas confusas cervæ; nec purgasse coram dentes. Ista formam præstabunt; sed erunt visu turpia: & multa indecora, dum fiunt, facta placent.

cent. Signa qua nunc celebrantur accurati Myronis, fuerunt olim pondus grave & moles dura. Ut anulus fiat, aurum primò tunditur. Vestimenta quibus tegimini, fuit lana obscœna. Cùm fieret, erat saxum durum; nunc præstans signum Venus nuda siccæ capillos humidos aquâ. Tu etiam dum ornaris, nos credamus te dormire; melius specteris à manu ultimâ. Quamobrem causa alboris in facie tua sit mihi perspecta? Obde ostium cubiculi, quare ostendis opus infectum?

N O T A.

⁷ Pyxidas] Quibus sua pigmenta puellæ asservant.

² Oesypa] Medicamentum aut pigmentum dicit, quod ex sordibus ovillæ lanæ, illius præsertim quæ natibus adhærescit, extrahitur: Cujus extrahendi modum Plinius, & ante ipsum Dioscorides docuit.

^a Faciem] Aut ejus pulchritudinem.

^b Myronis] Statuarius fuit insignis Ageladis discipulus, quem Petronius pene hominum animas ferarumque ære comprehendisse dicit: quanquam alius fuit Polycleti discipulus.

^c Venus] De illâ licet intelligere decantatissimâ Venere Praxitelicâ nudâ, quæ fuit in templo Bruti Callaici, unâ cum Martis colosso, apud Circum Flaminium: Quamquam & plures aliæ fuerunt Veneris statuar.

^d Exprimit] Talem plurimi artifices, è mari exeuntem Venerem sculperant & pinxerant.

^e A summâ] Id est, postquam suo cultui ultimam manum puella posuit.

^f Nota] Non vult Poëta quâ causâ candido sit vultu puella cognoscere, sed nativum esse ejus colorem credere.

Multa

- Multa viros nescire decet. pars maxima rerum
 Offendat, si non interiora tegas.
 Aurea quæ pendent ornato signa theatro;
 Inspice, quàm & tenuis bractea ligna tegat.
 5 Sed neque ad illa licet populo, nisi facta, venire:
 Nec nisi submotis ^h forma paranda viris.
 At non pectendos coràm præbere capillos,
 Ut jaceant fusi per tua tærga, vetem. ¶
 Illo præcipuè, ne sis morosa, caveto
 10 Tempore: nec ⁱ lapsas sæpe resolve comas.
 ¶ Tuta sit ornatrix. odi, quæ fauciat ora
 Unguibus & raptâ ^l brachia figit acu.
 Devovet, & dominæ tangit caput illa: simulque
 Plorat ad invisâ ^m sanguinolenta comas.
 15 Quæ malè crinita est, custodem in limine ponat;
 Orneturve ⁿ Bonæ semper ^o in æde Deæ.
 Dictus eram cuidam subito venisse puellæ;
 Turbida ^p perversas induit illa comas.
 Hostibus eveniat tam foedi causâ pudoris;
 20 Inque nurus ^q Parthas dedecus illud eat.

INTERPRETATIO.

deceat viros ignorare multa: pars maxima rerum latet, si non voles interiora. Signa aurea intueri, quæ pendent culto theatro; quàm tenuis lamella ligna operiat. Sed neque datur populo accedere ad illa nisi absoluta; nec forma quærenda nisi viris dimissis. At comam coràm ornandam non prohibeam tradere; ut jaceat sparsa per tua tærga. Vido præsertim ne sis difficilis illo tempore: nec sæpe diffinge comas lapsas. Secura sit ornatrix: odi quæ vulnerat faciem

unguibus, & fodit brachia acu correpta. Illa malè precatur & trahit caput Domina; & simul cruenta lacrymatur ad comas odiosas. Quæ malè comata est custodem statuat in limine; vel comatur semper in templo bona Dea. Nuntiatum fuerat me intervenire repente cuidam puella; illa turbata sumit comas adscititias. Causa tam turpis pudoris accidas hostibus; & illud dedecus cadat in nurus Parthas.

NOTÆ.

⁸ *Tenuis*] Vix credibilis est tenuitas in quam aurum deduci potest.

^h *Forma*] Faciem sibi, viris remotis, fingendam esse docet puellas.

ⁱ *Lapsas*] Fortè per *lapsas* comas intelligit, quas non satis aptè ornatrix astrinxit; quamobrem morosa domina torum opus destruat, & de novo fingendos & pectendos capillos jubeat.

^k *Tuta sit*] Ornatricem pulsare, aut aliâ injuriâ afficere vetat.

^l *Brachia figit*] Ornatrix scilicet, quam domina imperitam aut malam clamitet. Quod præcedenti nostræ expositioni non parùm favere videtur.

^m *Sanguinolenta*] Si domina, scilicet,

ipsam verberaverit.

ⁿ *Bona Dea*] Cybele est Deorum mater, bona Dea, Fauna & fatua dicta, ut nonnullis placet. Tantæ autem pudicitiz hæc Fauna seu bona Dea fertur fuisse, ut dum vixit illam nisi maritus Faunus, mas nullus viderit; quam ille propter ebrietatem virgis myrteis occidit: Unde illi in operto sacrificandi & viros excludendi mos fluxit. Tibullus,

Sacra Bona, maribus non adeunda, Dea.

^o *In æde*] Id est, ubi nulli sint viri.

^p *Perversas*] Capillos adscititios.

^q *Parthas*] Pro quibusvis posuit hostium puellis, quia ex Crassianâ & Antonianâ clade Romanis formidabiles Parthi.

P P p

- Turpe pecus mutilum : turpe est sine gramine campus ;
 Et sine fronde frutex ; & sine crine caput.
 Non mihi venistis , ^r Semele ^r Ledeve , docendæ ;
 Perque fretum ^r falso , ^u Sidoni , vecta bove :
 5 Aut Helene , quam non stulte , ^x Menelaë , reposcis ;
 Tu quoque non stulte , ^y Troie raptor , habes .
 Turba docenda venit pulcræ turpésque puellæ :
 Plurâque sunt semper deteriora bonis .
 Formosæ minus artis opem præceptâque curant :
 10 Est illis sua dos , forma sine arte potens .
 Cùm mare compositum est , securus navita cessat :
 Cùm tumet , auxiliis assidet ille suis .
 Rara tamen mendo facies caret . occule mendas :
 Quamque potes , vitium corporis abde tui .
 15 Si brevis es , sed eas ; ne stans videre sedere :
 Inque tuo jaceas quantulacunque toro .
 Hic quoque , ne possit fieri mensura cubantis ,
 Injექtâ lateant fac tibi veste pedes .
 Quæ nimum gracilis , ^z pleno velamina filo
 20 Sumat : & ex humeris latus amictus eat .

INTERPRETATIO.

Indecorum est pecus mutilatum : Indecorum campus sine herba ; & frutex sine foliis , & caput sine capillis . Non mihi oblata estus institienda Semele , vel Leda , & Sidoni rapta ficto tauro per mare , vel Helene , quam non imperiti repetis ô Menelaë ; tu quoque non imperiti retines , ô raptor Trojana . Formosa & deformes puella oblata est turba institienda : & plura sunt semper pejora bonis . Qua pulcra sunt minus laborant de auxilio & præceptis artis : dos sua est illis , pulcritudo valens sine arte . Cùm mare est tran-

quillum nauta tutus quiescit : cùm inflatur , ille adest & confert suam operam . Interim non multa forma caret navo : tege navos : & occulta quantum potes deformitatem corporis tui . Si parva es sedens ; ne stans videaris sedere : & pusilla jaceas in tuo lecto . Hic etiam , ne sumi possit mensura jacentis ; fac pedes occultentur , vestibus tibi superstratis . Qua est nimis tenuis induat vestes crasso filo ; & vestitus defluat latus ex humeris .

NOTÆ.

^r Semele] Cadmi Thebarum regis fuit filia, Bacchi mater, quam Jupiter amavit. Hic verò unâ cum sequentibus pro pulcherrimâ ponitur femina; ; quod genus docere se tantum, negat Poëta.

^r Ledeve] Fuit Leda Tyndari uxor, Castoris & Pollucis mater, cujus fuit captus formâ Jupiter.

^r Falso] De Jove loquitur bovis formam induto, cùm European in Cretam portavit.

^u Sidoni] Europa est, Agenoris Phœnicæ regis filia, quæ à Sidone urbe Phœnicæ maximâ & antiquissimâ illo nomine appellata est.

^x Menelaë] Jam sæpius hunc Atrei filium Helenæ maritum fuisse vidimus.

^y Troie] Paris est, qui Helenam Trojanæ excidij facem rapuit.

^z Pleno] Ut vestis beneficio plenior & succulentior videatur.

Pallida ^a purpureis tangat sua corpora virgis :

Nigrior ad ^b Pharij confuge piscis opem.

Pes malus in niveâ semper celetur alutâ :

Arida nec vinclis crura resolve suis.

5 Conveniunt tenues scapulis ^c analetrides altis :

^d Inflatum circa fascia pectus eat.

Exiguo signet gestu quodcunque loquetur ;

Cui digiti pingues, & scaber unguis erunt.

Cui gravis oris odor, nunquam jejuna loquatur ;

10 Et semper spatio distet ab ore viri.

Si niger, aut ingens, aut non erit ordine natus

Dens tibi ; ridendo maxima damna feres.

Quis credat ? discunt etiam ridere puellæ :

Quæritur atque illis hac quoque parte decor.

15 Sint modici ^e rictus, sint parvæ utrimque lacunæ ;

Et summos dentes ima labella tegant.

Nec suâ perpetuo contendant ilia risu :

Sed leve nescio quid foemineumque sonent.

Est, quæ perverso distorqueat ora cachinno :

20 Cum risu læta est altera, flere putes.

Illa sonat raucum, quiddamque inanabile stridet ;

Ut rudit ad scabram turpis asella molam.

INTERPRETATIO.

Pallens illinat sua corpora virgis purpureis: fusca pete auxilium à pisce Phario. Pes turpis tegatur semper alutâ candidâ: nec spolia crura macilentâ vinculis suis. Parva Analetrides sunt apta humeris prominentibus: fascia vinciat pectus obesum. Cui digiti erunt crassi, & unguis asper, indicet rarissimo gestu quodcunque dicet. Cui spiritus grave olens, nunquam loquatur jejuna; & se jungatur semper spatio ab ore viri. Si dens fuerit tibi ater, aut nimius, aut malè ordinatus; maximo detrimento

erit ridere. Quis fidem adhibeat? puella discunt etiam ridere: & species petitur quoque hac parte ab illis. Hiatus sint parvi, lacuna sint exigua ex utraque parte; & extrema labia operiant dentium radices. Nec insint sua latera risu continuo: sed reddant nescio quid leve & foemineum. Est quæ perversas ora pravo cachinno: altera cum risu effusa est, credas plorare. Illa vocem reddit raucam, & stridet quiddam odio dignum; ut obscena asella rudis ad molam asperam.

NOTÆ.

^a *Purpureis*] Purpureo colore infectis.

^b *Pharij*] Pharus insulam fuisse ad ostia Nili fluvij, qui crocodilos alie, satis compertum est: anne verò crocodilum cujus intestina & sterces ad sua pigmenta & fucos puellæ quærebant, quem Plinius minorem & in terrâ tantum vivere scripsit, benè piscem appellaverit Poëta, aut qui de crocodilo hunc locum exposuerunt, ipsi viderint: me equidem hac in parte cæcutire planè fateor.

^c *Analetrides*] Pulvilli erant aut ejusmodi aliquid ex gossipio, quo prominentium scapularum vitium puellæ emendare conabantur.

^d *Inflatum*] Vide, si placet clar. Heinsij notam, quâ nihil melius ad hunc locum possim comminisci.

^e *Rictus*] Os apertum quale ridentis est hominis, aut canis ringentis *rictus* dicitur.

- Quò non ars penetrat? discunt lacrymare decenter:
 Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.
 Quid, cum legitimâ fraudatur littora voce,
 Blæfâque fit jussu lingua coacta sono?
 5 In vitio decor est, quædam malè reddere verba.
 Discunt posse minùs, quàm potuere, loqui.
 Omnibus his, quoniam profunt, impendite curam,
 Discite fœmineo corpora ferre gradu.
 Est & in incessu pars non temnenda decoris.
 10 Allicit ignotos ille fugâtque viros.
 Hæc movet arte latus, tunicisque fluentibus auras
 Excipit, extensos fertque superba pedes.
 Illa, velut conjux ^f Umbri rubicunda mariti,
 Ambulat; ingentes & varica fertque gradus.
 15 Sed sit, ut in multis, modus hic quoque rusticus alter
 Motus; in incessu mollior alter erit.
 Pars humeri tamen ima tui, pars summa lacerti
 Nuda sit, à lævâ conspicienda manu.
 Hoc vos præcipuè, niveæ, decet. hoc ubi vidi,
 20 Oscula ferre humero, qua patet, usque libet.
 Monstra maris ^h Sirenes erant: quæ voce canorâ
 Quamlibet admissas ⁱ detinuere rates.

INTERPRETATIO.

Quò ars non pervenit? discunt flere conde-
 cordè, & flent quando & quomodo volunt.
 Quid cum littera negatur sonus debitus, &
 lingua fit blæsa coacta sono accersito? ve-
 nustas invenitur in vitio, malè efferre qua-
 dam verba. Discunt posse minùs loqui quàm
 potuerunt. Curate hæc omnia, quandoqui-
 dem juvant. Discite gerere corpora passu
 fœmineo. Est etiam pars non spernenda ve-
 nustatis in gressu. Ille conciliat & proturbat
 viros incognitos. Hæc agitat arte latus, &
 excipit auras vestibus fluentibus; & su-

perbiens movet pedes porrectos. Illa incedit,
 sicut uxor rubicunda viri Umbri: & va-
 rica progreditur amplis gressibus. Sed mo-
 dus adsit hic quoque, sicut in multis: alter
 incessus crassus; alter erit lascivus in motu.
 Pars tamen ultima tui humeri, pars ulti-
 ma brachij sit exerta, inspicienda à manu
 sinistra. Hoc vobis decorum præsertim, can-
 dida: hoc ubi aspexi, subit usque quâ pa-
 tet dare oscula humero. Sirenes erant mon-
 stra maris, quæ retinuerunt voce sonorâ
 naves quamvis festinantes.

NOTA.

^f Umbri] Populi fuerunt Italiæ fortissi-
 mi, Apennini accolæ, quorum uxores tan-
 quam agrestiores hic damnat Poëta.

^g Varica] Varicus dicitur ille, qui cruri-
 bus distortis, & pedibus introitusum retortis
 ambulat: cui *Valgus* opponitur.

^h Sirenes] Monstra numero tria, nomine
 apud alios alio fuerunt, (specie otis fœmineâ,
 reliquo corpore, secundum aliquos, volucres,

aut pisces, juxta Pelorum Siciliæ promon-
 torium, habitantes, quæ cantus suavitatè
 præternavigantes allicere, allectos devorare
 solebant: Quas Ulysses sociorum auribus
 cerâ obturatis, cum se malo alligari jussisset,
 cautus vitavit.

ⁱ Detinnere] Sirenum meminit Poëta, ut
 puellas, cantare discant, admoncat.

His sua ^k Sisyphides auditis pæne ^l resolvit
 Corpora. nam sociis illita cera fuit.
 Resest blanda canor : discant cantare puellæ.
 Pro facie multis vox sua lena fuit.
 5 Et modo marmoreis referant audita theatris ;
 Et modo ^m Niliacis carmina lusa modis.
 Nec ⁿ plectrum dextrâ , citharam tenuisse sinistrâ
 Nesciat arbitrio fœmina docta meo.
 Saxa ferâsque lyrâ movit ^o Rhodopeius Orpheus ,
 10 Tartareôsque lacus , ^p tergeminumque canem.
 Saxa tuo cantu , ^q vindex justissime matris ,
 Fecerunt muros officiosa novos.
 Quamvis mutus erat , voci fuisse putatur
 Piscis , ^r Arionis fabula nota lyræ.

INTERPRETATIO.

Sisyphides his auditis propemodum dissolvit corpora : nam cera fuit adhibita sociis. Cantus est res suavis : puella discant canere. Vox sua fuit conciliatrix multis loco forma ; & interdum recinant audita theatris marmoreis ; & interdum versus modulatos modis Niliacis. Nec fœmina docta nesciat, judicio meo, traxisse plectrum dex-

trâ , Citharam sinistrâ. Orpheus Rhodopeius demulsi lyrà filices, & feras, & flagna Tartarea, & canem tergeminum. Uxor aquissime matris, saxa obsequiosa tuo cantu struxerunt nova mœnia. Piscis, fabula vulgata lyra Arionis, creditur motus fuisse cantu, quanquam esset mutus.

N O T A.

^k *Sisyphides*] Ulysses est Sisyphi filius, qui Autolycam, Lærtæ desponsatam violavit, ex quo Ulysses peperit.

^l *Resolvit*] Diximus jam : sese malo navis Ulysses alligaverat. Atque ex eo, quod sese propemodum resolverit, cantus illecebræ intelliguntur.

^m *Niliacis*] Fuit Nilus fluvius Ægypti, quâ ex regione cantilenæ, ob lasciviam, maxime placebant.

ⁿ *Plectrum*] Instrumentum est quo pulsatur cithara.

^o *Rhodopeius*] *Thracius*, à Rhodope Thraciæ monte. Thrax enim fuit Orpheus, Apollinis & Calliopes filius, qui à patre acceptâ lyrâ tantum valuisse dicitur, ut feras cicuraret, fluvios sisteret, aliâque incredibilia, cantus suavitate ludens efficeret.

^p *Tergeminum*] Cerberum dicit tricipitem, quem attras aures demittere cantus suavitate coëgit, cum ad inferos Eurydicen uxorem à Plutone ivit repetitum.

^q *Vindex*] De Amphione loquitur, Jovis & Antiopes filio, qui lyræ à Mercurio ac-

ceptæ sono, hoc ab Horatio habuit elegium ;

Dictus & Amphion Thebana conditor urbi,

Saxa movere sono testudinis, & prece blandâ

Ducere quod vellet.

Dictus autem est *vindex* idè quod unâ cum fratre Letho Lycum matris maritum, Diræque superinductam pellicem, interfecerunt.

^r *Arionia*] Fuit Arion Poëta Lyricus, patriâ Methymneus è Lesbo insulâ, qui artis beneficio quam profitebatur cum multam pecuniam collegisset, patriâque repetens, propter opes, sibi paratas insidias mortemque cognovisset, nautas orasse fertur, ut carmen aliquod prius sibi concinere liceret, quàm moretetur ; quo impetrato, sumtâ citharâ suavissimè carmen modulans, in mare sese dejecit : sed à Delphino quem cantu exciverat, docto exceptus ad Tænarum depositus est.

- Disce etiam duplici genialia ^f naulia palmâ
 Verrere : conveniunt dulcibus illa jocis.
 Sit tibi ^c Callimachi, sit ^u Coi nota poetæ,
 Sit quoque vinosi ^x Teia Musa senis.
 5 Nota sit & ^y Sappho : quid enim lascivius illâ ?
^z Cuive pater vafri luditur arte Getæ.
 Et teneri possis carmen legisse Properti :
 Sive aliquid ^a Galli, sive, Tibulle, tuum.
 Dictaque ^b Varroni fulvis insignia villis
 10 Vellera germanæ, ^c Phryxæ, querenda tuæ.
 Et profugum ^d Ænean, altæ ^e primordia Romæ ;
 Quo nullum Latio clarius extat opus.
 Forsitan & nostrum nomen miscebitur istis ;
 Nec mea ^f Lethæis scripta dabuntur aquis.

INTERPRETATIO.

Disce etiam pulsare utraq[ue] manu naulia
 delectantia : illa apta sunt suavisibus lusi-
 bus. Musa Callimachi sit tibi perspecta, sit
 poetæ Coi, sit quoque Teia senis potoris.
 Cognita sit etiam Sappho ; quid enim mol-
 lius illa ? & à quo pater decipitur dolis
 Geta callidi. Possis etiam legisse carmen
 mollis Propertij : sive aliquid Galli, sive

tuum, ô Tibulle. Possis etiam legisse velle-
 ra stenda sororis tuæ, Phryxæ, spectabilia
 villis aureis, celebrata à Varrone : & Æ-
 nean profugum, initium excelsa Roma ; quo
 opere nullum datur illustrius apud Latinos.
 Forsitan nomen etiam nostrum apponetur
 istis ; nec scripta mea mittentur in aquas
 Lethæas.

NOTÆ.

^f Naulia] Nablum sive Naulium no-
 men est barbarum instrumenti musici, quod
 Græci vocant Psalterium.

^c Callimachus] Poeta fuit insignis, Batti
 filius, cui primas in Elegiâ Quintilianus tri-
 buit, cujusque nonnulla opera supersunt.

^u Coi] Philetas est Poeta Elegiographus,
 ex Co Ægei maris insulâ oriundus, qui
 Philippi & Alexandri magni temporibus
 floruit.

^x Teia] De Anacreontis Lyrici Poetæ &
 supra modum lascivi musâ loquitur, cujus
 Patria Teios fuit, Ionie civitas.

^y Sappho] Poëtria fuit Mitylenea, quæ
 cum Alexo claruit usque aded insignis, ut
 Musarum choro ascribi meruerit ! Ab eâ
 Sapphicum carmen nomen invenit.

^z Cuive] Terentium dicit, apud quem
 Getam herum suum simul & ejus fratrem
 fallere invenias.

^a Galli] Jam aliquid antea de isto Cor-
 nelio Gallo insigni Poeta diximus. Augusto
 fuit amicitia conjunctissimus, à quo Ægypti
 præses constitutus ; quanquam adversus eum

conjurasse non obscure indicat Suetonius,
 quamobrem & sibi violentas manus intulisse
 creditus est.

^b Varroni] Non de illo omnium Roma-
 norum cruditissimo loquitur, philosopho
 pariter & poetâ, tantopere laudato ; sed de
 Varrone alio Attacino ; ab Attace Narbon-
 ensis provinciæ vico, sic dicto, qui Argo-
 nautica scripsit.

^c Phryxæ] Fuit Phryxus Athamantis &
 Nepheles filius, qui unâ cum sorore Helle,
 conscenso aurei velleris ariete, Inus nover-
 cæ insidias fugiens, Pontum transfretare ag-
 gressus est ; quo incæpto Helle periit, quæ
 aquæ strepitu territa in mare decidit.

^d Ænean] Per Ænean Virgilij Æneiden
 intellige, quâ illius herois virtus celebratur.

^e Primordia] Quomodo in Latium Troja-
 ni excidij reliquias Æneas deduxerit, à qui-
 bus orti qui Romæ posuerunt fundamenta,
 ex Virgilio cognoscimus.

^f Lethæis] Fuit Lethe fluvius inferorum,
 cujus aquam quicumque gustasset, præteri-
 torum omnium oblivisceretur.

Atque aliquis dicet, Nostri lege culta magistri
Carmina, quīs partes instruit ille & duas.
De tribus libris, titulus quos signat Amorum,
Elige, quod docili molliter ore legas.

5 Vel tibi compositā cantetur^h Epistola voce;
Ignotum hoc aliis illeⁱ novavit opus.
O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia numina vatum,
Insignis cornu Bacche, ^k novemque Deæ!
Quis dubitet, quin scire velim saltare puellam;
10 Ut moveat posito brachia iussa mero?

^l Artifices lateris scenæ spectacula amantur:
Tantum mobilitas illa decoris habet.

Parva monere pudet: ^m talorum ducere jactus
Ut sciat, & vires, tessera ⁿ missa, tuas.

15 Et modò^o tres jactet numeros: modò cogitet, apte
^p Quam subeat partem callida, quamque vocet.
Cautaque non stultè^q latronum prælia ludat:
Unus cum gemino calculus hoste perit.

INTERPRETATIO.

Atque aliquis dicet, inspicere elegantes ver-
sus nostri magistri, quibus ille insituit par-
tes duas. Vel elige de tribus libris quos ti-
tulus indicat Amorum, quod amatoridè le-
gas ore facili. Vel cantetur à te Epistola
voce accommodatā; ille invenit hoc opus
incognitum aliis. O ita faveas, Phœbe;
ita vos, Bacche spectabilis cornu, & Dea
novem pia numina Poëtarum! Quis in du-
bium revocet, quin cupiam puellam posse

saltare; ut agitet lacertos provocatos, vino
remoto. Histriones, spectacula scena aman-
tur; tantum illa mobilitas habet venusta-
tis. Pudet monere parva; ut didicerit ja-
ctare talos, & vires tuas, tessera jacta. Et
modò jactet tres numeros; modò reputet,
quam partem utiliter cauta ineat, & quam
petat. Et callida non ludat ineptè certami-
na latronum: cum calculus unus perit
hoste gemino.

NOTA.

^g Duas] Viros & scēminas scil.

^h Epistola] De epistolis loquitur, quas
nomine conscripsit Heroidum, ubi plurima
amatoria reperias.

ⁱ Novavit] Epistolarum scribendarum
laudem aucupatur Poëta, quia aliis ante
ipsum non usitatum illud scribendi genus.

^k Novemque] De Musis loquitur. Bac-
chum quod attinet illum jam antea vidimus
Poëtis amicum: Plura qui cupit Hoiat.
adeat, & 19. lib. 2. Carm. Odam legat, quā
Bacchum carmina docentem audiet.

^l Artifices lateris] Histriones sunt, qui in
lateribus coercendis, & concinnè movendis
non levem ponunt operam.

^m Talorum] Tali quatuor tantum, tesserae
quibus & hodie utimur, sex habebant latera.

ⁿ Missa] Notum est hodie, quomodo in

pyrgo aut turriculā tesserae agitentur, & ex
eo in alveum seu tabulam lusoriam emittan-
tur. Notæ etiam variae leges quibus vincunt
aut videntur qui alceæ student; ut nihil
opus sit pluribus rem apertam patefacere.

^o Tres] Quamobrem tres me nescire pla-
nè, fateor: quod ut quisque explicet, vete-
rum perspectam ludendi rationem habeat,
necesse arbitror: tanti ego non duxi.

^p Quam subeat partem] Cui sit periculo
subiecta, inquit Merula. Ego per partem
numerum intelligo quo ad vincendum opus
sit: Nam conjecturā omnino opus est in
his leviusculis, quæ, ludendi modus quia va-
rius est, haud scio an quisquam satis certò
possit probare.

^q Latronum] Antè monui hunc esse lu-
dum, quem nostri dicunt des Echæas.

- Bellatôrque suâ prensus sine ^r compare bellat ;
 Æmulus & cœptum sæpè recurrit iter.
^f Reticulôque pilæ læves fundantur aperto :
 Nec , nisi quam tolles , ulla movenda pila est.
 5 Est genus in totidem tenui ratione redactum
^c Scriptula , ^u quot menses lubricus annus habet.
 Parva tabella capit ^x ternos utrimque lapillos ;
 In qua vicisse est , continuasse suos.
 Mille faceſſe jocos. turpe est nescire puellam
 10 Ludere : ludendo sæpe paratur amor.
 Sed minimus labor est , ſapienter ^y jaçtibus uti.
 Majus opus , mores composuisse suos.
 Dum ſumus incauti , ^z studiôque aperimur in ipſo ;
 Nudâque per lusus pectora noſtra patent ;
 15 Ira ſubit ^a deforme malum , lucrîque cupido ;
 Jurgiâque , & rixæ , ſolicitûſque dolor.
 Crimina dicuntur : reſonat clamoribus æther :
 Invocat ^b iratos & ſibi quiſque Deos.
 Nulla fides tabulis , ^c quæ non per vota petuntur :
 20 Et lacrymis vidi ſæpe madere genas.

INTERPRETATIO.

Et bellator correptus sine sua compare certat ; & æmulus sæpe pedem refert promotum. Et pila expolita ſpargantur , reticulo aperto : nec pila ulla movenda niſi quam rapies. Eſt genus luſûs facilè diſtributum in totidem ſcrupos , quot annus celer habet menses. Parva tabella habet ternos calculos utrinque ; in qua continuasse ſuos eſt ſuperasse. Finge mille ludos ; indecorum eſt puellam nescire ludere ; amor conciliatur sæpe

ludendo. Sed labor eſt minimus uti peritè jaçtibus : majus opus temperaſſe mores ſuos. Dum minus cavemus , & detegimur in ſtudiodio ipſo ; & mens noſtra patet nuda per ludos ; ira malum turpe , & cupiditas lucrî irrepit ; & jurgia , & rixæ & dolor anxius. Probra obijciuntur ; ær perſonat clamoribus ; & quiſque ſibi implorat Deos iratos. Nulla fides tabulis , qua non petuntur per vota : Et vidi sæpe genas humidas eſſe lacrymis.

N O T A.

^r *Compare*] De *reginâ* intelligit , quam eo nomine , in calculorum ludo vocitant. Sed hæc omnia fruſtrâ peritis juxta & imperitis quiſquam exponat , quæ ſolo uſu cognoscuntur.

^f *Reticulôque*] Ludum deſcribit , cujuſmodi nos nullum quod quidem ſciam hodie habemus ; niſi fortè illum aliquatenus imitantur pueri , dum ſulphurata aut bacillos manu comprehenſos in menſam ſpargunt , quos ſingulos , immotis aliis oporteat colligere.

^c *Scriptula*] *ſcrupos* dicit , quibus etiam hodie utimur in eo ludo quem vocamus , *les Dames*.

^u *Quot menses*] Duodecim verò ſcrupis colluſor uterque utitur.

^x *Ternos*] Ludum deſcribit quem dicimus *aux Merelles*.

^y *Jaçtibus*] Id eſt numero , qui ex reſſerarum jaçtu oritur.

^z *Studio*] Ludendi , ſcil. aut vincendi.

^a *Deforme*] Quod vultum & oculos deformat.

^b *Iratos*] *Qui ira noſtra participes facti , illatam , noſtro judicio , injuriam ulciſcantur*.

^c *Qua non per vota petuntur*] Quid ſibi alij in expoſitione hujus verſus , voluerint non ſatis aſſequutus ſum ; ſic tamen intelligo. Videntur dicere Poëta malè luſori fidendum eſſe , cujuſ votis , neque ludus , neque alca , neque Dij favent : quippe qui in colluſorem , damni impatientia ſæpiſſimè inſurgat.

Jupiter

- Jupiter à vobis tam turpia crimina pellat,
 In quibus est ulli cura placere viro.
 Hos ^d ignava jocos tribuit Natura puellis:
 Materiâ ludunt uberiore viri.
 5 Sunt illis celerisque pilæ, jaculûmque, trochique,
 Armâque, & in gyros ire coactus equus.
 Nec vos ^e Campus habet, nec vos gelidissima ^f Virgo;
 Nec ^g Thuscus placidâ devehit amnis aquâ.
 At licet & prodest; ^h Pompeias ire per umbras;
 10 ⁱ Virginis ætheriis cum caput ardet equis.
 Visite laurigero sacrata ^k Palatia Phœbo:
^l Ille ^m Parætonias merfit in alta rates.
 Quæque ⁿ soror ^o conjuxque Ducis monumenta pararunt:
 Navalique gener ^p cinctus honore caput.
 15 Visite thuricremas vaccæ ^q Memphitidos aras:
 Visite conspicuis ^r terna theatra locis.

INTERPRETATIO.

Jupiter amolitur à vobis, qua curatis placere ulli viro, crimina tam indecora. Natura imbellis dedit hos ludos feminis: Viri ludunt materiâ ampliore. Sunt illis pila veloces, & jaculum, & trochi, & arma, & equus jussus moveri in orbes. Nec Campus vos accipit, nec Virgo gelidissima; nec fluvius Thuscus aufert aquâ levi. At licet, & juvat ambulare per porticus

Pompeias; cum caput astat equis ætheriis Virginis. Celebrate Palatia dicata Phœbo laurifero: ille destruxit naues Parætonias in profundum. Visite etiam monumenta quæ soror & uxor Imperatoris struxerunt; & gener redimitus caput coronâ navali. Frequentate altaria thuricrema juvenca Memphitica: Adite terna theatra locis conspicuis.

NOTÆ.

^d Ignava] Ut puellis non liceat tanquam armatis pugnare.

^e Campus] Campum Martium dicit, ubi ludorum & omni genere certaminum sese Romana juvenus exercebat.

^f Virgo] Aqua fuit in campum Martium derivata, quâ sudorem & pulverem abluebant qui sese in eo exercebant. Illam autem à virgine quæ ejus aquæ fontem indicavit, ut Frontinus docet; vel potius, ut Plinius scribit, id nominis ex eo sortitam volunt, quod ad Herculaneum rivum ubi pervenit, eum refugit, quasi Herculis congressum metuat.

^g Thuscus] De Tiberi loquitur, qui ab Apennino monte defluens per Thusciam Romanam defertur; quem fluvium, Romani exercitij causâ, natando superate consueverant.

^h Pompeias] De porticu loquitur Pompeij, de quâ antea, quæ in campo Martio fuit.

ⁱ Virginis] Æstatem designat, quâ docente Hygino per Cancrum, Leonem, & Virginem Sol transit.

^k Palatia] De porticu loquitur de qua

etiam suprâ lib. I. § 73. quam in Palatino Augustus unâ cum templo Apollini sacram fecit.

^l Ille] Apollo, qui in pugnâ Actiacâ Augusto adfuisse dictus est: quâ de re Virgilius, itemque Plutarchus.

^m Parætonias] Ægyptias dicit quibus usus est Antonius adversus Augustum, à Parætonio Ægypti urbe marinâ.

ⁿ Soror] Octaviam dicit Augusti sororem, cujus nomine ædificata fuit porticus, juxta Marcelli filij theatrum.

^o Conjux] Livia est, Augusti uxor, quæ etiam suo nomine porticum habuit.

^p Cinctus] Agrippam dicit Augusti generum, quem ille post debellatum Pompeium in Siciliâ, ut Plinius scribit, navali coronâ decoravit; à quo etiam porticus unâ nomen accepit.

^q Memphitidos] De templo Isis intelligit, cujus suprâ, lib. I. de Arte §. 77. meminit Poëta.

^r Terna] Ea in campi Martij vicinitate fuisse docet Strabo.

QQq

- Speſtentur tepido maculoſæ ^f ſanguine arenæ ;
^c Metâque ferventi circueunda rotâ.
^u Quod latet , ignotum eſt : ignoti nulla cupido.
 Fruſtus abeſt , facies cum bona teſte caret.
 5 Tu licet & ^x Thamyran ſuperes , & ^y Amœbea cantu ;
 Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
 Si ^z Venerem Cœus nuſquam poſuiſſet ^a Apelles ;
 Merſa ſub æquoreis illa lateret aquis.
 Quid petitur ſacris , niſi tantum fama , poëtis ?
 10 Hoc ^b votum noſtri ſumma laboris habet.
 Cura Deûm fuerunt olim Regumque poëtæ :
 Præmiâque antiqui magna tulere ^c chori.
 Sanctâque majeſtas , & erat venerabile nomen
 Vatribus : & largæ ſæpe dabantur opes.
 15 ^d Ennius emeruit , Calabris in montibus ortus ,
 Contiguus poni , Scipio magne , tibi.
 Nunc ^e ederæ ſine honore jacent : operatâque doctis
 Cura vigil Muſis nomen inertis habet.

INTERPRETATIO.

Arena tinſa ſanguine tepido ſpeſtentur ; & meta ambienda rotâ fervidâ. Quod latitat eſt incognitum ; nullum deſiderium rei incognita. Utilitas nulla eſt , cum pulchra facies caret teſte. Licet tu vincas cantu & Thamyran & Amœbea ; non eris magnus favor lyra ignota. Si Apelles Cœus nuſquam pinxiſſet Venerem ; illa lateret ſubmerſa aquis marini. Quid quaeritur à ſacris vatribus , niſi fama tantum ? ſumma noſtri la-

boris habes hoc votum. Poëta fuerunt olim cura Deorum & Regum : & chori antiqui reportaverunt ingentia præmia. Erat etiam majeſtas ſancta & nomen reverendum poëtis : & ampla divitiæ ſæpe offerebantur. Ennius natus in montibus Calabris emeruit erigi tibi proximus , Scipio magne. Nunc edera neglecta jacent : & cura vigil addita doctis Muſis habet famam ignava.

N O T A.

^f *Sanguine*] Gladiatorum ſcil. qui illic ſuum ſanguinem profundebant.

^c *Metâque*] Per metam Circum intellige, aut ludos in Circo celebrari ſolitos.

^u *Quod latet*] Eâ gratiâ puellas docet loca publica frequentare , ut à viris videantur, deinde amentur.

^x *Thamyram*] Fuit Thamyras Poëta Thracius, qui Muſas etiam lyrâ provocare auſus , victus ab iis oculis & lyra privatus eſt.

^y *Amœbea*] Fuit Amœbeus citharædeus Athenienſis magni nominis , de quo Athenæus, Plutarchus, & alij.

^z *Venerem*] Eam *Anadyomenen* è mari egredientem pinxerat Apelles, quam in delubro patris Cæſaris Auguſtus dedicavit.

^a *Apelles*] Pictor fuit, cujus etiamnum ho-

die fama præſtantiffimum prædicat, qui tempore floruit Alexandri magni. Patriam eandem cum Hippocrate medico habuit Coon, Ægæi maris inſulam, & urbem.

^b *Votum*] Ut, ſcilicet , fama noſtra præclara ſit , & plurimis fauſto nomine innotescamus.

^c *Chori*] Propriè *chorus* multitudo eſt cænantium aut ſaltantium ; ſed hîc pro Poëtis ponitur.

^d *Ennius*] Poëta fuit ingenio maximus, arte rudis , qui Rudias , Calabriæ oppidum patriam habuit , Scipioni Africano majori adeo charus, ut è marmore in Scipionum ſepulcro conſtitutus, ne eo quidem divelli voluerit.

^e *Edera*] Id eſt, Poëtæ, qui hederâ coronantur.

Sed famæ vigilare juvet. quis nosset Homerum ,

^f Ilias æternum si latuisset opus ?

Quis Danaën nosset , si semper clausa fuisset ;

Inque suâ turri perlatuisset & anus ?

5 Utilis est vobis , formosæ , turba , puellæ.

Sæpe vagos ultra limina ferte pedes.

Ad multas lupa tendit oves , prædetur ut unam :

Et ^h Jovis in multas devolat ales aves.

Se quoque det populo mulier speciosa videndam :

10 Quem trahat , è multis forsitan unus erit.

Omnibus illa locis maneat studiosa placendi :

Et curam totâ mente decoris agat.

Casus ubique valet : semper tibi pendeat hamus.

Quo minimè credas gurgite , piscis erit.

15 Sæpe canes frustra nemorosis montibus errant :

Inque plagam nullo cervus agente cadit.

Quid minus Andromedæ fuerat sperare revinctæ ,

Quam lacrymas ulli posse placere suas ?

Funere sæpe viri vir quæritur. ire solutis

20 Crinibus , & fletus non tenuisse decet.

Sed vitate viros cultum formamque professos ;

Quique suas ponunt in statione comas.

Quæ vobis dicunt , dixerunt mille puellis.

Errat , & in nullâ sede moratur amor.

25 Fœmina quid faciat , cum sit vir lævior ipsâ ;

Forsitan & plures possit habere viros ?

INTERPRETATIO.

Verum placeat fama studere : cui cognitus esset Homerus, si Ilias opus æternum latuisset ? Cui cognita esset Danaë, si fuisset semper inclusa ; & usque delituisset anus in suâ turri ? O pulchra puella ; Cætus vobis prodest. Efferte sæpe pedes incertos domibus. Lupa it ad multas oves ut unam surripiat : & avis Jovis devolat in multas aves. Fœmina formosa prabeat se quoque aspiciendam populo : forsitan unus erit è multis , quem capiat. Illa studeat placere omnibus locis : & toto animo curam gerat venustatis. Fors ubique valet ; hamus semper tibi pendeat. Piscis invenietur in gurgite quo

minimè arbitreris. Sæpe canes vagantur frustra in montibus nemorosis : & cervus ruit in retia nullo insequente. Quid minus fuit expectandum Andromeda constricta , quàm lacrymas suas posse cuiquam placere ? Vir captatur sæpe in exequiis viri : docet incedere capillis passis , & non cohibuisse ejulatus. Sed fugite viros profitentes ornatus & speciem , & qui ordinant suos capillos. Dixerunt mille puellis qua dicunt vobis. Amor eorum vagatur , & in nullo loco permanet. Quid faciat puella , cum vir sit ipsâ expolior , & foris possit habere plures viros ?

NOTÆ.

^f Ilias] Alterum est Homeri opus , quo Ilij, seu Trojæ describitur excidium.

^g Anus] Id est , quæ in suâ turri fuisset

anus facta.

^h Jovis ales] Aquila.

- Vix mihi credetis ; sed credite : Troja maneret ,
 Præceptis ⁱ Priami si foret usa sui.
 Sunt qui mendaci specie grassentur amoris ,
 Perque ^k aditus tales lucra pudenda petant.
 5 Nec coma vos fallat liquidâ nitidissima ^l nardo :
 Nec brevis in ^m rugas ⁿ cingula pressa suas.
 Nec toga decipiat filo tenuissima : nec si
 Anulus in digitis alter & alter erit.
 Forsthan ex horum numero cultissimus ille
 10 Fur sit , & uratur vestis amore tuæ.
 Redde meum , clamant spoliata sæpe puellæ :
 Redde meum , toto voce boante foro.
 Has, Venus, è templis multò radiantibus auro
 Lenta vides lites , ^o Appiadesque tuæ.
 15 Sunt quoque non dubiâ quædam ^p mala nomina famâ :
 Deceptæ à multis crimen amantis habent.
 Discite ab alterius vestris timuisse querelis :
 Janua fallaci ne sit aperta viro.
 Parcite , ^q Cecropides, juranti credere Theseo ;
 20 Quos faciet testes, fecit & ante Deos.

INTERPRETATIO.

Vix mihi fidem habebitis, sed habete: Troja stare, si parvisset monitis sui Priami. Sunt qui mendaci amoris titulo prædabundi oberrent, & quarant erubescendum questum per ejusmodi accessus. Nec capilli splendidissimi nardo liquidâ vos decipiant: nec brevis fasciam adstricta in sinus suos. Nec toga filo subtilissima fallat: nec si multus anulus erit in digitis: forsthan ille ornatissimus ex horum numero fur sit; & flagret desiderio vestis tuæ. Pone meum, vociferantur sæpe puella nudata: toto foro voce remugiente pone meum. Venus mollis, & tuæ Appiades, cernis has rixas è templis fulgentibus multo auro. Sunt quoque rumore certo nonnulla famosa nomina: Delusa à multis habent crimen amantis: discite ex querimoniis alterius misuisse vestris: fores ne pateant viro fraudulento. Cecropides nolite fidem habere Theseo juranti; Deos quos adhibebit testes, prius adhibuit.

N O T A.

ⁱ Priami si] Quia ille Helenam belli causam reddendam censebat.

^k Aditus] Amoris speciem, scil.

^l Nardo] Nardus vel nardum planta est seu frutex, ex Indiâ aut Syriâ; ex quo unguentum pretiosissimum parabatur.

^m Rugas] Quas faciunt vestes fasciâ collectæ.

ⁿ Cingula] Fasciam dicit, quâ cingebatur toga.

^o Appiadesque] Meretriculas dicit, quæ extra urbem, viâ Appiâ, circaque templum illuc Veneri dicatum, habitabant.

^p Mala nomina] Plane hunc locum Commentator non intellexit, siquidem ego aliquid video. Per nomina viros intelligo, nequitia suâ & dolis factos celebres, quos fugitare debere puellas, ne ipsæ eorum in se crimen derivent, docet Poëta.

^q Cecropides] Athenienses puellas à Cecrope rege sic dictas, Poëta compellat, quas perfido Theseo, qui Ariadnen destituit, minus credere debere, admonet; quo exemplo qualibet ab omnibus protritæ famæ hominibus abstinere jubet.

Et tibi, Demophoon, Thesëi criminis ^r hæres,
Phyllide deceptâ nulla relicta fides.

Si benè promittant, totidem promittite verbis:

Si dederint, & vos gaudia pacta date.

5 Illa potest vigilis flammâs extinguere ^r Vestæ;

Et rapere è templis, ^r Inachi, sacra tuis;

Et dare mista viro tritis ^u aconita cicutis:

Accepto Venerem munere si qua negat.

Fert animus ^x propiùs consistere. supprime habenas,

10 Musa; nec admissis excutiare rotis.

^y Verba vadium tentent abiegnis scripta tabellis.

Accipiat missas apta ministra notas.

Inspecte: ^z quodque leges, ex ipsis collige verbis,

Fingat, an ex animo sollicitùsque roget.

INTERPRETATIO.

Nec ulla tibi superest fides, Demophoon hæres perfidia Thesæa, Phyllide elusâ. Si multum polliceantur, polliceamini totidem verbis: Si dederint, vos etiam præbete voluntatem promissam. Illa potest opprimere flammâs Vestæ inextinctâ; & tollere sacra è templis tuis, ô Inachi; & viro porrigere Aconita intrita tuis cicutis; si aliqua ne-

gat Venerem dono accepto. Mens est propiùs accedere; corripe lora, ô Musa; nec perturbabis rotis ferventibus. Si verba exarata tabellis abiegnis tentent vadium: famula idonea accipiat literas missas. Inspecte, & ex verbis ipsis cognosce, an simulet quod leges, an petat anxius & sincerè:

NOTÆ.

^r Hæres] Quia patris Thesæi exemplo qui Ariadnen deseruerat, Demophoon Phyllida destituit, ut in epistolis vidimus.

^r Vestæ] Ignis ipse est, quem, Vestam virginem incorruptam voluerunt, Vestæ antiquæ Deûm matris, quæ Terra est, filiam; cujus nulla fuit effigies, sed ejus loco, in templo ignis sempiternus magnâ sollicitudine à virginibus vestalibus custodiebatur.

^r Inachi] Isis est, vel Io, Inachi filia, de quâ jam toties.

^u Aconita] Aconitum, sicut & cicuta plantæ sunt seu herbæ venenosæ.

^x Propiùs] Metaphora sumta est à curulibus certaminibus, in quibus, ut jam sæpe monuimus, artis erat curus rotam interiorem, ut compendiosissimum circulum describeret, quàm proximè metam admove-
re. Sensum verò non assequutus videtur Merula; tacuerunt alij, quos quidem ego vidi. Hunc autem esse arbitror. In eo est Poëta,

ut quæ scæminas spectant, magis quàm quæ viros moneat; qui nihilominus proximè præcedentibus versibus quædam viris depromsit aptissima, cum puellas tanquam sceleratissimas damnavit, quæ Venerem accepto munere denegaverint. Ad scopum jam, quasi aberrasset, revertitur Naso, atque Musam hortatur propiùs metam accedat, puellisque non viis consulat.

^y Verba vadium] Metaphora est, quæ amantium aut amare simulantium virorum, in capiendis puellis ratio cognoscitur; quam quomodo deludant, eas postmodum docebit. Perinde verbum tentent expone ac si esset, cum tentant, aut si tentent.

^z Quodque] Acutè profectò ex ipsis verbis legendum aut colligendum esse monet Poëta, fingatne an ex animo roget qui ad puellam scribit; vix enim qui nec sollicitus, nec amans, solliciti & amantis verba facile & ut fert rei natura, expellerit.

- Postque ^a brevem rescribe moram. mora semper amantes
^b Incitat, exiguum si modò tempus habet.
 Sed neque te facilem juveni promitte roganti:
 Nec tamen eduro, quod petit, ore nega.
 5 Fac timeat speretque simul: quotiesque remittes,
 Spesque magis veniat certa, minorque metus.
 Munda, sed è medio, consuetaque verba, puellæ,
 Scribite. sermonis publica forma placent.
 Ah quoties ^c dubius scriptis exarsit amator;
 10 Et nocuit formæ barbara lingua bonæ!
 Sed quoniam, (quamvis ^d vittæ careatis honore),
 Est vobis vestros fallere cura viros;
 Ancillæ puerive manus ferat apta tabellas:
 Pignora nec juveni ^e credite vestra novo.
 15 Vidi ego pallentes isto ^f terrore puellas
^g Servitium miseræ tempus in omne pati.

INTERPRETATIO.

Et rescribe post exiguum spatium: Dilatio semper inflamat amantes, si modo exigua est mora. Sed neque te prabe facilem adolescenti oranti: nec tamen recusa ore perituri quod cupit. Fac matuat & speret simul: & quoties remittes, & spes magis tuta accedat, & minor metus. Puella scribita verba culta, sed usitata, & è medio petita: forma orationis usu approbata arridet.

Ah quoties amator fluctuans scriptis insanivit; & lingua barbara obsuit laudata forma! Sed quoniam, utcumque absit laus vitta, sollicita estis decipere viros vestros; manus idonea famula vel pueri portet tabellas; nec committite vestra pignora ignoto juveni. Ego vidi puellas infelices pallidas isto pavore premi servitio in omne tempus.

NOTÆ.

^a *Brevem moram*] Duo dicit, mora ut detur, deinde brevis sit.

^b *Incitat*] Quia inter spem, metumque fluctuans animus accenditur, & acuuntur spiritus; qui tamen mora si nimia est residunt. Inde fit ut gratiam qui maximam cupit inire cujusquam non prius vota ejus implere debeat quam multum ferbuerint. Qui autem à semetipso veram laudem expetierit, etiam aliorum vota prævertat: nam evenit sæpissimè ut illum callidum sua spes frustretur; hunc generosum & fortem sua nec laus nec merces unquam destituat.

^c *Dubius*] Ob puellæ verba ambigua.

^d *Vitta*] Vittas castitatis & pudicitie symbolum antea diximus: adeoque non nisi ad infames meretriculas scribit Poëta; quæ quomodo, quoque animo legamus nostrum est internoscere. Malis omnia mala,

etiam bona; Bonis omnia bona, etiam mala: Mentem humanam tentant omnia; quid quisque amplectatur ipse curet. Quanquam nequidem cogitando tetigisse quæ nos suaviter sollicitant, & statim convellunt, nullus credo non dixerit tutissimum, nisi quærit proteri qui jam suâ sponte victus est.

^e *Credite*] Tabellas ab ancillâ referendas esse innuit, ne eas novus amator pignora habeat, quibus puellam quovis tempore accusare, possit & arguere.

^f *Terrore*] Qui ex creditis tabellis oritur, quia, scilicet, metuit semper femina scire ne quando iratus amator apud maritum accuset.

^g *Servitium*] Cogitur nempe femina, tabellarum pignore devincta, ne accusetur utcumque perfido amatori collibitum fuerit, omnia facere.

- Perfidus ille quidem, qui talia munera servat:
 Sed tamen ^h Ætnæi fulminis instar habet.
 Iudice me fraus est concessa, repellere fraudem.
 Armâque in armatos sumere jura sinunt.
 5 Ducere consuescat ⁱ multas manus una figuras,
 Ah pereant, ^k per quos ista monenda mihi!
 Nec nisi deletis tutum rescribere ceris:
 Ne teneat ^l geminas una tabella manus.
^m Fœmina dicatur scribenti semper amator.
 10 Illa sit in vestris, qui fuit ille, notis.
 Sed libet à parvis animum ad majora referre,
 Plenâque curvato pandere vela sinu.
ⁿ Pertinet ad faciem rabidos compescere mores.
 Candida pax homines, trux decet ira feras.
 15 Ora tument irâ; nigrescunt sanguine venæ;
 Lumina ^o Gorgoneo sævius ^p igne micant.
 I procul hinc, dixit, non es mihi tibia tanti;
 Ut ^q vidit vultus Pallas in amne suos.
 Vos quoque si mediâ speculum spectetis in irâ;
 20 Cognoscat faciem vix satis ulla suam.

INTERPRETATIO.

Ille quidem perfidus qui retinet talia munera: sed tamen habet potestatem fulminis Ætnæi. Per me licet artem arte deludere: nec jura prohibent capere arma adversus armatos. Una manus discat pingere diverso cavillare. Ah pereant, per quos ista à me inculcanda! Nec tutum rescribere nisi ceris abstersis: ne una tabella duas habeat manus. Fœmina dicatur semper amator scribenti. Illa sit in vestris literis qui fuit ille. Sed animum placet à parvis

ad majora retrahere, & plena carbasâ explicare sinu inflato. Conducit ad vultum frangere mores furiosos. Pax lata docet homines, ira truculenta feras. Facies inflatur irâ; vena obscurantur sanguine; oculi coruscant truculentius oculis Gorgoneis. Procul hinc, tibia, inquit Pallas, non es mihi tanti, cum faciem suam intuita est in aquâ. Vos quoque si aspiciatis speculum in mediâ irâ; vix ulla cognoscat satis vultus suos.

NOTÆ.

^h Ætnæi] In Ætnâ monte Jovis fulmina fabricare etiam Cyclopes voluerunt Poëtæ.

ⁱ Multas] Ut suâ manu exaratam epistolam negare, si opus sit, puella audeat.

^k Per quos] Perfidus dicit, qui epistolas à fœminis acceptas, maritis tradere minitantur.

^l Geminas] Amantis scil. viri, & puellæ.

^m Fœmina] Hujus distichi sensus est, ut mutatis partibus cum ad puellam scribit amator, perinde scribat ac si ipse puella foret, puella verò tanquam vir esset. Atque ex eâ methodo eveniret potissimum ut neque perfidus amans, neque maritus fœminam

coarguere posset.

ⁿ Pertinet] Forma nempe morum feritate, quæ in oculos & vultum erumpit, multum minuitur, vel etiam extinguitur.

^o Gorgoneo] Tres fuerunt Gorgones Phorci filiæ, monstra, quibus caput non capillis, sed anguibus horrida, aspectu usque adeo terribili, ut in lapides illico intuentes illas rigescerent.

^p Igne] Ex oculis erumpente, scil.

^q Vidit vultus] Minervam volunt tibiam abjecisse, ejus inflatu quod vultus vidisset deformari.

- Nec timeat vultu damnosa superbia vestro.
 Comibus est oculis alliciendus amor.
 Odimus immodicos (expertæ credite) fastus.
 Sæpe^r tacens odij femina vultus habet.
 5 Spectantem spectâ: ridenti mollia ride.
 Innuet; acceptas tu quoque redde notas.
 Sic ubi prælusit, ^r rudibus puer ille relictis
 Spicula de pharetrâ promit acuta suâ.
 Odimus & mœstas. ^r Tecmessam diligat ^u Ajax:
 10 Nos hilarem populum fœmina læta capit.
 Nunquam ego te, ^x Andromache, nec te, Tecmessa, rogarem,
 Ut mea de vobis altera amica foret.
 Credere vix videor, cum cogar credere partu,
 Vos ego cum vestris concubuisse viris.
 15 Scilicet Ajaci mulier mœstissima dixit,
 Lux mea; quæque solent verba juvare viros?
 Quid vetat à magnis ad res exempla minores
 Sumere, nec nomen pertimuisse ducis?
 Dux bonus huic centum commisit ^y vite regendos:
 20 Huic equites; illi signa tuenda dedit.
 Vos quoque, de nobis quem quisque sit aptus ad usum,
 Inspicite: & certo ponite quemque loco.

INTERPRETATIO.

Nec turgent superbia pernicioſa per veſtram
 faciem. Amor eſt conciliandus oculis blandis.
 Odimus faſtus immoderatos (experſa cre-
 dite) Sæpe vultus ſilens habet cauſas
 odij. Aſpice aſpicientem: arride ſuaviter
 ridenti. Innuet; tu quoque remitte ſigna
 accepta. Ubi puer ita præluſit, ille omiſſis
 rudibus proſert ſagittas acutas ex phare-
 trâ ſuâ. Odimus etiam triſtes. Ajax amet
 Tecmeſſam: fœmina feſtiva movet nos po-
 pulum alacrem. Ego, Andromache, nun-
 quam te orarem, nec te Tecmeſſa, ut altera

de vobis eſſet mea amica. Ego vix videor
 credere cum cogar credere partu, vos con-
 ſueviſſe cum veſtris viris. Enimverò fœ-
 mina triſtiſſima dixerit Ajaci Sol mi, &
 verba qua ſolent prodeſſe viris? quid pro-
 hibet petere exempla à magnis ad res mi-
 nores, nec expaſſiſſe nomen ducis? Dux pe-
 ritus credidit huic centum milites mode-
 randos vite; huic equites; illi ſigna tradi-
 dit defendenda. Vos quoque videte ad quem
 uſum unusquiſque de nobis ſit idoneus: &
 unumquemque in certum locum referite.

NOTÆ.

* Tacens] Quæcumque bona ſunt ſibi
 quiſque expetit; nec niſi aliquo fine aut
 bono, quo homo moveatur quiſquam alium
 quærit. Annon igitur, illi malè erit, quem-
 piam qui quærit, videt, & amat, à quo ne-
 gligitur aut ſpernitur. Si malè erit, annon
 & illud per quod ſibi malè eſt, oderit? Vul-
 tum itaque, ſtatum, verba, omnia ſua deni-
 que ad aliorum arbitrium aut commodum
 ſaltem etiam fingere diſcant qui ſeſe amari,
 & ſibi bene eſſe volunt.

[Rudibus] Quibus non tam potenter iu-

figitur, quodammodo tamen amor conci-
 liatür.

^r Tecmeſſam] Ajacis captiva fuit, adco-
 que mœſta.

^u Ajax] Telamonis eſt filius, poſt Achil-
 lem Græcorum fortiſſimus.

^x Andromache] Fidiſſima fuit Hectoris
 uxor, mœſtiſſima, quòd, Trojâ deletâ in
 Pyrrhi manus veniſſet.

^y Vite] De vite loquitur quæ centurio
 geſtabat.

Munera

Munera det dives : jus qui profitebitur, adsit :

Facundus causam sæpe clientis agat.

Carmina qui facimus, mittamus carmina tantum.

Hic chorus ante alios aptus amare sumus.

5 Nos facimus placitè latè præconia formæ.

Nomen habet ^z Nemesis : ^a Cynthia nomen habet.

^b Vesper & Eoæ novere ^c Lycorida terræ :

Et multi, quæ sit nostra ^d Corinna, rogant.

Adde, quod insidiæ sacris à vatibus absunt :

10 Et facit ad mores ars quoque nostra suos.

Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi :

Contempto colitur ^e lectus & umbra foro.

Sed facile ^f hæremus, validoque perurimur æstu ;

Et nimium certâ scimus amare fide.

15 Scilicet ^g ingenium placidâ mollimur ab arte :

Et studio mores convenienter eunt.

Vatibus ^h Aoniis faciles estote, puellæ.

Numen inest illis ; ⁱ Piëridésque favent.

Est Deus in nobis ; & sunt commercia cœli.

20 Sedibus ætheriis ^k spiritus ille venit.

A doctis pretium scelus est sperare poëtis.

Me miserum ! scelus hoc nulla puella timet.

INTERPRETATIO.

Dives prabeat dona : qui profitebitur jus, adsit : disertus dicat sæpe causam clientis. Qui versus struimus, mittamus tantum versus. Hac turba sumus idonei præ cæteris ad amandum. Nos celebramus latè formam qua grata fuit. Nemesis habet famam : Cynthia habet famam. Hesperus, & terra qua spectant ad Auroram cognoscunt Lycorida : & multi exquirant qua sit nostra Corinna. Adde quod doli procul sunt à sacris poëtis : & ars nostra confert quoque ad mores suos. Nec ambitio, nec cupido ha-

bendi nos movet : lectus & umbra quaritur foro neglecto. Sed facile capimur, & assuamus potentii amore ; & novimus amare fide nimium firmâ. Nempe mitescit ingenium ab arte dulci : & mores apè respondent studio. Puella estote lubentes poëtis Aoniis. Numen adest illis ; & Pierides favent. Deus est in nobis ; & sunt consortia cali. Ille spiritus mittitur sedibus cælestibus. Nefas est expetere dona à doctis Poëtis. Me miserum ! nulla puella refugit hoc nefas.

N O T A.

* Nemesis] Hanc Tibullus amavit, & celebravit.

^a Cynthia] Propertij fuit amica.

^b Vesper] Plaga occidentalis per vespertinam stellam intelligitur.

^c Lycorida] Galli Poëtæ carminibus cognita.

^d Corinna] Isthoc nomine amicam suam Naso celebravit.

^e Lectus & umbra] Amoribus res maxime aptæ.

^f Hæremus] Amore capimur.

^g Ingenium mollimur] Græcismus Poëtis familiaris.

^h Aoniis] Poëtæ à Bæotix parte montanâ Musis sacrâ, quæ Aonia dicitur, Aonios nominat.

ⁱ Piëridésque] Musas dicit, quæ à Pierio monte Thessaliæ, aut Pieri filiabus, quas victas in picas transformaverunt, illo nomine appellatæ sunt.

^k Spiritus] Quo in poematibus pangendis opus, ut nihil vates moliantur ineptè, eorum omnia nefcio quid magnum spirent.

R R r

- Diffimulate tamen ; nec primâ fronte rapaces
 Este. novus viso ¹ casse resistet amans.
 Sed neque vector equum, qui ^m nuper sensit habenas ,
ⁿ Comparibus frænis , ^o artificémque reget.
 5 Nec stabiles annis animos, viridémque juventam
 Ut capias , idem ^p limes agendus erit.
 Hic rudis, & castris nunc primùm notus Amoris ,
 Qui tetigit thalamos præda novella tuos ;
 Te solam norit ; tibi semper inhæreat uni.
 10 Cingenda est altis sepibus ista seges :
 Effuge rivalem : vinces , dum sola tenebis.
 Non benè cum lociis regna Venusque manent.
 9 Ille vetus miles sensum & sapienter amabit :
 Multaque tironi non patienda feret.
 15 Nec franget postes , nec sævis ignibus uret ;
 Nec dominæ teneras appetet ungue genas.
 Nec scindet tunicæve suas tunicæve puellæ :
 Nec raptus flendi causa capillus erit.
 1 Istâ decent pueros ætate & amore calentes :
 20 Hic ^f fera compositâ vulnera mente feret.
 Ignibus hic lentis uretur , ut humida tæda ;
 Ut modò montanis silva recisa jugis.

INTERPRETATIO.

Diffimulate tamen, nec effote rapaces primâ fronte: novus amans resistit viso laqueo. Sed neque equus equum moderabitur cui nuper fræna imposita, & domitum habenis aequalibus. Nec ut capias mentes annis confirmatas, & juventutem virescentem, eadem via erit terenda. Hic inexperius & nunc primùm cognitus castris amoris, qui, præda recens iniit thalamos tuos, cognoverit te solam; semper tibi uni adhærescat. Ista seges est munienda altis sepibus. Vita rivalem: superabis, dum sola tenebis. Regna & Venus non benè stant cum

sociis. Ille vetus miles amabit paulatim & sapienter: & patietur multa non ferenda novitio. Nec quatiet januam nec eam accendet flammis furentibus; nec involabit unguibus in molles genas domina. Nec lacerabit vestes suas, vel vestes puella: nec coma dilaniata erit causa ejulandi. Ista conveniunt adolescentulis ætate & amore ardentibus: hic tolerabit plagas sævas mente pacificâ. Hic ardebit moderatis ignibus, ut fax humida; ut lignum nuper defectum verticibus montanis.

NOTÆ.

¹ *Casse*] Metaphora est à feris, quæ cognitis insidiis, etiam escâ, quam maxime appetunt, abstinere solent.

^m *Nuper sensit*] Nondum domitus est.

ⁿ *Comparibus*] Duriori nempe fræno, ad regendum equum indomitum opus est.

^o *Artificémque*] Equum dicit fræno affectum.

^p *Limes*] Per limitem, viam intellige.

Aptissimâ autem metaphorâ quomodo puellæ cum adolescentibus, quomodo cum adultioribus sit vivendum, indicat Poëta.

⁹ *Ille vetus*] De Amatore loquitur, qui jam diu Amoris castra sequutus est.

¹ *Istâ*] Amore insanire, januas frangere, vestes lacerare, &c.

^f *Fera*] Scilicet ferus Amor est, & furæ vulnera impingit.

Certior hic amor est : brevis & fecundior ille.

Quæ fugiunt , celeri carpite ^c poma manu.

Omnia tradantur. portas referavimus ^u hosti ;

Et sit ^x in infidâ proditiōe fides.

5 Quod datur ex facili longum malè nutrit amorem.

Miscenda est lætis rara repulsa jocis.

Ante fores jaceat : Crudelis janua , clamet :

Multaque submissè , multa minanter agat.

Dulcia ^y non ferimus : ^z succo renovemur amaro.

10 ^a Sæpe perit ventis obruta cymba suis.

^b Hoc est , uxores quodd non patiaturs amari :

Conveniunt illas , cum voluere , viri.

Obde forem ; & duro dicat tibi janitor ore ,

^c Non potes. exclusum te quoque tanget amor.

15 ^d Ponite jam gladios hebetes ; pugnetur acutis.

Nec dubito , telis quin ^e petar ipse meis.

Dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator ;

Solum se thalamos speret habere tuos.

Post modò rivalem , partitæque fœdera læti

20 Sentiat. has artes tolle ; senescet amor.

INTERPRETATIO.

Hic amor est certior: Ille brevis & uberior. Deripite manu properâ poma qua effluunt. Omnia doceantur: prodidimus portas hosti; & fides inveniaturs in perfidâ proditiōe. Quod facîle conceditur malè fovet longum amorem. Repulsa rara est jungenda festivis jocis. Sternatur ante januam: Sæva fores, increpitet: & gerat multa modestè, multa minaciter. Non patimur dulciâ: restituamur succo amaro. Navigium perit sæpe pessundatum ventis suis. Hoc est, quod non

sinat conjuges amari; viri adveniunt illas cum cupiverunt. Claudio januam; & janitor tibi dicat ore sævo, non potes: amor movebit te quoque repulsum. Relinquit nunc enses obusos; certetur acutis. Nec dubito, quin ipse appetar meis telis. Amator etiam nuper correptus, speret, dum cadit in retia, se solum frui tuis cubiculis. Postmodo experiamur rivalem & fœdera teri divisa: Remove hos dolos, amor languebit.

NOTÆ.

^c *Poma*] De juvenilibus amoribus loquitur.

^u *Hosti*] De puellis loquitur, quibus adversus viros arma tradit.

^x *In infidâ proditiōe*] Infidis puellis, sese tamen virum dicit, à suis partibus desciscientem vera præcepta tradere, quibus illæ fidere debeant.

^y *Non ferimus*] Viris suam felicitatem lædia afferre confitetur.

^z *Succo amaro*] Repulsa dicit, & puellarum fastidia.

^a *Sæpe peris*] Metaphora à ventis, quibus nimium secundis, si tamen secundi dici debent, quandoque etiam navis obruitur.

^b *Hoc est*] Quodd, scilicet, cum volunt viri uxores suas conveniunt.

^c *Non potes*] Sensus est, quodd si maritum janitor ab uxore excluderet, eam quoque maritus amaret.

^d *Ponite*] Hujus metaphorz sensus est, ut amatoribus, amoris redintegrandi causâ, difficiles sese præbeant puellæ.

^e *Petar*] *Ut mihi quoque dura sis amica,*

- Tum benè fortis equus referato ^f carcere currit ,
 Cùm quos prætereat, quosque sequatur, habet.
 Quamlibet extinctos injuria sulcat ignes.
 En ego (confiteor) non nisi læsus amo.
 5 Causa tamen nimium non sit manifesta doloris :
 Plurâque sollicitus, quàm sciat, esse putet.
 Incitet & sⁱ fidei tristis custodia servi ,
 Et nimium duri cura molesta viri.
 Quæ venit ex tuto, minùs est accepta voluptas.
 10 Ut sis liberior ^h Thaïde ; ⁱ finge metus.
 Cùm melius foribus possis, admittite fenestrâ :
 Inque tuo vultu signa timentis habe.
 Callida profiliat, dicatque ancilla, perimus :
 Tu juvenem trepidum quolibet abde loco.
 15 Admiscenda tamen Venus est secunda timori ;
 Ne tanti noctes non putet esse tuas.
 Qua vaser eludi possit ratione maritus ,
 Quaque vigil custos, præteriturus eram.
 Nupta virum timeat : ^k rata sit custodia nuptæ.
 20 Hoc decet : hoc leges jusque pudorque jubent.
 Te quoque servari, modò quam ^l vindicta redemit ,
 Quis ferat ? ut fallas, ad ^m mea sacra veni.
 Tot licet observent, (adsit modò certa voluntas)
 Quot fuerant ⁿ Argo lumina ; verba dabis.

INTERPRETATIO.

Equus generosus tum bene curris carcere aperto, cùm habet quos anteveriat, & quos sequatur. Injuria accendit amores, quantumvis oppressos. En ego (agnosco) non amo nisi offensus. Causa tamen doloris non sit nimium aperta. Et anxius credat plura esse quàm noscat. Custodia molesta simulati servi etiam stimulat, & gravis cura mariti nimium asperi. Voluptas qua oritur ex certo, est minùs grata. Quamvis sis liberior Thaïde; simula timores. Introduce per fenestram, cùm possis melius per januam: & prabe indicia metuentis in facie tuâ. Fama astuta irruat & dicat, interiiimus. Tu occulta juvenem trepidantem quolibet loco. Venus tamen tuta est admiscenda timori; ne credat noctes tuas non esse tanti. Omissurus eram quomodo maritus astutus & sedulus custos possit falli. Nupta metuat maritum: custodia sit certa nupta. Hoc decet: leges, jus & pudor hoc imperant. Quis patiatut te quoque servari quam vindicta modo asseruit? ut decipias veni ad mea sacra. Quamvis tot vigilens, (modo firma voluntas adsit) quot oculi fuerant Argo; falles.

NOTÆ.

^f *Carcere*] Quibus carceribus antequam Certaminis signum datum fuerit, equi coërentur.

^g *Fidei*] Quem sibi à marito custodiae causâ datum puella fingat.

^h *Thaïde*] Quæ apud Terentium meretricula est planissimè suo genio indulgens, nulli obnoxia.

ⁱ *Finge metus*] Quasi custodem aut matritum haberet.

^k *Rata*] Certum habeat custodem, ne quis ad eam furtim veniat.

^l *Vindicta*] Virga erat, quâ à Prætoris imposita servi libertate donabantur.

^m *Mea sacra*] De præceptis suis amatoris loquitur.

ⁿ *Argo*] Fuit Argus vaccæ Io custos centum oculis à Junone impositus, quem, fistulæ cantu sopitum Mercurius obruncavit.

- ° Scilicet obstat custos, ne scribere possis,
 Sumendæ detur cum tibi tempus ^P aquæ?
 Conscia cum possit scriptas portare tabellas,
 Quas tegat in tepido fascia lata sinu?
 5 Cùm possit surâ chartas celare ligatas;
 Et vinculo blandas sub pede ferre notas?
 ° Caverit hæc custos: pro charta conscia tergum
 Præbeat; inque suo corpore verba ferat.
 Tuta quoque est, fallitque oculos è lacte recenti
 10 Litera: carbonis pulvere tange; leges.
 ° Faller & humiduli quæ fiet acumine lini,
 Et feret occultas pura tabella notas.
 Adfuit ^t Acrisio servandæ cura puellæ:
 Hunc tamen illa suo crimine ^t fecit avum.
 15 Quid faciat custos; cum sint tot in Urbe theatra?
 Cùm spectet ^u junctos illa libenter equos?
 Cùm sedeat ^x Phariæ ^y sistris operata ^z juvencæ;
 Quoque sui comites ire ^a vetentur, eat?

INTERPRETATIO.

Scilicet impedit custos ne possis scribere cum concedatur tibi tempus aqua capiendæ? cum conscia possit ferre tabellas exaratas, quas fascia lata operiat in sinu tepido? Cùm possit occultare chartas alligatas cruribus; & deferre dulces litteras, sub pede adstricto? Custos hæc vitaverit: conscia exhibeat tergum loco charta; & deferat verba in suo corpore. Littera quoque est secreta, & fugit oculos è lacte novo: asperge

pulvere carbonis; legere poteris. Latebit quoque qua exarabitur acumine lini humiduli, & tabella alba feret signa secreta. Cura puella custodienda non defuit Acrisio; illa tamen fecit hunc avum suo scelere. Quid agat custos, cum tot theatra sint in urbe? cum illa spectet cupidè equos junctos? cum sedeat operata sistris vacca Pharia; & eat quò sui comites prohibeantur ire?

NOTÆ.

° *Scilicet*] Negandi vim habet hæc particula, non sine irrisione.

^P *Aquæ*] Corporis sordes abluendi causâ.

° *Caverit*] Custodem negat impedimento esse quo minùs puella in conscia tergo ad amatorem scribat.

° *Faller*] Lini viridis calamo loco styli uti posse fœminas docet, ne scriptura, nisi addito pulvere, appareat. Sed potiora habemus nos quibus chartas nostras inficimus, succum putâ ceparum, citreorum, imò lotium, cuius nulla nisi igne quasi ad chartæ nigredinem admoto, vestigia conspiciuntur.

° *Acrisio*] Patrem jam sæpe diximus Danaes, quam turri conclusit æneâ; Jupiter tamen in imbrem aureum conversus vitiavit.

° *Fecit avum*] Quia nepotem Acrisio,

cum filium peperit Perseum.

^u *Junctos*] In Circo scilicet quò confluunt puellæ.

^x *Pharia*] Isis sacra dicitur, quæ ex Ægypto Romam fuerunt transvecta, Pharia à Pharo quondam insulâ Ægypto adjacente sic dicta. Ea autem à Romanis mulieribus multorum dierum castimoniâ, fictâ saltē, celebrabantur.

^y *Sistris*] Instrumentum fuit sistrum, mulieris crepitaculis crebrâ agitatione circumsonantibus argutum.

^z *Juvenca*] Juvenca dicitur Isis, quia prius Io in vaccam mutata est, quàm numen apud Ægyptios obtinuerit.

^a *Vetentur*] Ab Isis & bonæ Deæ sacris mares arcebantur.

- Cùm fuger è templis oculos ^b Bona Diva virorum ,
 Præterquam ^c si quos illa venire juber :
 Cùm, custode foris tunicas servante puellæ ,
 Celent furtivos balnea tuta viros :
 5 Cùm , quoties opus est, fallax ægrotet ^d amica ;
 Et cedat lecto quamlibet ægra suo :
^e Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis ,
 Quasque petas, ^f non det janua sola, vias ?
 Fallitur & inulto custodis ^g cura ^h Lyæo :
 10 illa ⁱ vel Hispano lecta sit uva jugo.
 Sunt quoque quæ faciant altos medicamina somnos ,
 Victæque ^k Lethææ lumina nocte premant.
 Nec malè delitiis ^l odiosum ^m conscia tardis
 Detinet ; & longâ jungitur ipsa morâ.
 15 Quid juvat ambages præceptaque parva monere ;
 Cùm minimo custos munere possit emi ?
 Munera (crede mihi) capiunt hominésque Deósque :
 Placatur donis Jupiter ipse datis.
 Quid sapiens faciat ? stultus quoque munere gaudet.
 20 Ipse vir, accepto munere, mutus erit.
 Sed semel est custos longum redimendus in annum :
 Sæpe dabit , dederit quas semel, ille manus.

INTERPRETATIO.

cùm bona Dea proturbet è templis suis oculos virorum , præterquam si illa imperat aliquos adesse ; cùm balnea secunda tegant viros furtim receptos, custode servante foris amictus puella : cùm amica dolosa ægra sit, quoties usus postulat ; & moveatur lecto suo quantumvis ægra ; cùm clavis adulterina admoneat nomine quid agamus , & janua sola non præbeat ingressus quos petis ? vigilantia etiam custodis decipitur multo vino : quamvis illa uva sit collecta ex colle Hispano. Sunt quoque succi qui creant somnos

profundos , & opprimant oculos victos nocte Lethææ. Nec conscia moratur imperiè molestum lentis gaudiis ; & ipsa connectitur longo spatio. Quid prodest docere ambages & præcepta minuta ; cùm custos possit emi minimo dono ? Dona (crede mihi) movent homines & Deos : Jupiter ipse delinitur muneribus oblatiis. Quid agat sapiens ? Fatuus quoque latatur dono. Vir ipse erit mutus dono accepto. Sed custos est conciliandus semel in longum annum ; ille commodabit sæpe manus quas semel commodaverit.

NOTÆ.

^b Bona diva] Cybele est, magna deorum mater.

^c Si quos] De amantibus loquitur, quos admittere Cybelen fingit Poëta.

^d Amica] Ad quam eat puella, ubique amans latet.

^e Nomine] Nempe adulteria loquuntur claves adulterinæ.

^f Non sola] Quia etiam per fenestras patet aditus.

^g Cura] Quâ in servandâ puellâ retinetur, scil.

^h Lyæo] Vino, quod à Lyæo, seu Libero

patre, seu Baccho vini Deo, qui curas solvit, eo appellatur nomine.

ⁱ Vel Hispano] Hispanum pro immiti aut minus generoso vino posuit, ut patet ex particulâ vel : quod vinum ex Laetanâ Provinciâ petebatur. Quanquam optimo etiam abundat Hispania.

^k Lethæâ] Id est, obliuiosa : fuit enim Lethe inferorum fluvius, cujus aquam si quis gustasset præteritorum omnium obliuisceretur.

^l Odiosum] Custodem, scilicet.

^m Conscia] Ancillam intellige.

Questus eram (memini) metuendos esse sodales:

ⁿ Non tangit solos ista querela viros.

Credula si fueris, aliæ tua gaudia carpent;

Et ^o lepus hic aliis exagitandus erit.

5 Hæc quoque, quæ præbet lectum studiosa locumque;

Crede mihi, mecum non semel illa fuit.

Nec nimium vobis formosa ancilla ministret:

Sæpe vicem dominæ præstitit illa mihi.

Quod feror infanus? quid ^p aperto pectore in hostem

10 Nitor; & indicio prodor ab ipse meo?

Non avis aucupibus monstrat, quâ parte petatur:

Non docet infestos currere cerva canes.

^q Viderit utilitas: præcepta fideliter edam.

^r Lemniâsi gladios in mea fata dabo.

15 Efficite (& facile est) ut nos credamus amari:

Prona venit cupidus in sua vota fides.

Speçtet amabilius juvenem; suspiret ab ^r imo

Fœmina; tam sero cur veniatque ^r roget.

Accedant lacrymæ, dolor & de ^u pellice fictus;

20 Et laniet digitis illius ora suis.

Jamdudum persuasus erit; miserebitur ultro:

Et dicet, Curâ capritur ista mei.

INTERPRETATIO.

Conquestus eram (memini) socios esse timendos; ista quarimonia non spectat ad solos viros. Si fueris credula, alia tuâ fruensur voluptate; & hic lepus erit pre-mendus aliis. Hæc quoque qua officiosa exhibet torum & locum; crede mihi illa non fuit semel mecum. Nec ancilla nimis pul-cra serviat vobis: illa sapemihî præbuit vi-cem Domina. Quod rapior stultus? Quam-obrem in hostem contendo pectore nudo; & ipse vetegor indicio meo? Avis non indicat aucupibus, qua parte appeti oporteat: Cer-

va non instituit canes infestos ad curren-dum. Utilitas consuluerit; tradam fide-li-ter præcepta. Præbebo enses Lemniadibus in meam necem. Facite (& pronum est) ut arbitremur nos amari; fides accedit facilis in sua desideria cupidus. Puella intueatur amabilius juvenem; ducat suspiria ex imo pectore; & quærat cur accedat tam sero. Lacryma adjiciantur, & dolor simulatus de pellice & illius discerpat faciem digitis suis. Jamdudum erit victus; miserebitur sponte: & dicet, ista tangitur mei amore.

NOTÆ.

ⁿ Non tangit] Puellas monet ab æquali-bus suis etiam cavere, ne sibi amatores suos præripiant.

^o Lepus] Pro prædâ, seu amatore posuit.

^p Aperto pectore] Istud dicit, quia puellis omnia virorum consilia aperit.

^q Viderit utilitas] Perinde est ac si diceret, Viris scio non utilia fore qua ego dico; sed minus curo: satis nunc mihi fuerit puellas fideliter docere. Cæterum in istâ sui prædicatione maxima fuit Poëtæ cautio.

^r Lemniâsi] Dativus est. græcus, pro

Lemniadibus. Pro quibusvis verò posuit: fœminis in viros sævis Lemniades, quas omnes viros suos unâ nocte trucidasse antea vidimus.

^r Imo] Pectore, scil.

^r Roget] Ut sui desiderio amator teneri credat puellam.

^u Pellice] Id est de aliquâ puellâ, quam amica fingat suum amatorem retinere, quâ re maxime ad credendum sese amari inducatur.

- Præcipuè, si cultus erit, speculòque placebit,
 Possè suo tangi credet amore Deas.
 Sed te, quæcunque es, moderatè injuria turbet;
 Neu sis auditâ pellice mentis inops.
 Nec citò credideris, quantùm citò credere lædat,
 Exemplum vobis non leve ^x Procris erit.
^y Est prope ^z purpureos colles florentis ^a Hymetti
 Fons sacer, & viridi cespite mollis humus.
 Silva nemus non alta facit: tegit arbutus herbam:
 10 Ros inaris, & lauri, nigrâque myrtus olent.
 Nec densæ foliis buxi, fragilèsq^b myricæ,
 Nec tenues ^c cytisi, cultâque pinus abest.
 Lenibus impulsæ Zephyris aurâque salubri
 Tot generum frondes herbâque summa, tremunt.
 15 Grata quies ^d Cephalo. famulis canibûsque relictis
 Lassus in hac juvenis sæpe refedit humo.
 Quoque meos releves ætus, cantare solebat,
 Accipienda sinu, mobilis ^e Aura, veni.
 Conjugis ad timidas aliquis malè sedulus aures
 20 Auditos memori detulit ore sonos.
 Procris ut accepit nomen, quasi pellicis, Auræ;
 Excidit: & subitò muta dolore fuit.

INTERPRETATIO.

Præsertim, si erit ornatus, & se probabit speculo, arbitrabitur Deas posse carpi amore suo. Sed quacumque es, injuria te parùm moveat; neve sis exanimis auditâ pellice. Nec statim fidem adhibueris: Procris erit vobis exemplum non contemnendum quantùm obsit statim credere. Est juxta clivos purpureos Hymetti floridi fons sacer, & solum tenerum cespite virenti. Silva non excelsa efficit nemus: arbutus occulit herbam: Lybanotis, & lauri, & myrtus fusca odores emittunt. Nec buxi, spissa foliis, & myrica fragiles, nec Cytisi tennes, & pinus culta deest. Folia tot generum & herba ultima tremunt, agitata placidis Zephyris & aurâ salutiferâ. Jucunda quies Cephalo: juvenis defessus quievit sæpe in hac terrâ servis & canibus omissis. solebat canere, Accede aura levis recipienda sinu meo, ut sedes meos ardores. Aliquis præve officiosus deportavit voces acceptas ore memori ad aures pavidas uxoris. Ut Procris audivit nomen Aura tanquam Pellicis, lapsa est; & continuò obmutuit dolore.

NOTÆ.

- ^x *Procris*] Erechthei Atheniensium regis fuit filia quæ Cephalo nupsit, à quo incio, cum ipsum in sylvas sequuta esset, ubi cum quadam nymphâ congregi solitum audierat, interfecta est. Fabulam prolixè repetit Ovidius Metam. lib.7. à v.690. quam nunc ipse narrabit.
^y *Est prope*] Procridis fabulam narrare occipit.
^z *Purpureos*] Ex florum coloribus.
^a *Hymetti*] Mons est Atticæ, melle, & marmoribus celebratus.
^b *Myrica*] Virgulti genus est humilis, quod gallicè vocamus *bruyère*.
^c *Cytisi*] Est Cytisus in re pecuariâ usus eximij frutex, lactis copiam inducens.
^d *Cephalus*] Procridis fuit maritus, quam Aurora amavit.
^e *Aura*] Ventum seu Auram petebat, quâ refocillaretur; unde datus locus fabulæ & Procridis zelotypiæ.

Palluit,

Palluit, ut seræ, lectis de vite racemis ,
 Palescunt frondes , quas nova læsit hiems ;
 Quæque suos curvant matura cydonia ramos ;
 Cornaque adhuc nostris ^f non satis apta cibus.
 5 Ut rediit animus, tenues à pectore vestes
 Rumpit , & indignas fauciat ungue genas.
 Nec mora ; per medias passis furibunda capillis
 Evolat , ut ^g thyrso concita Baccha , vias.
 Ut ^h prope perventum ; comites in valle relinquit.
 10 Ipsa nemus tacito clam pede fortis init.
 Quid tibi mentis erat, cum sic malè sana lateres ,
 Procri ? quis attoniti pectoris ardor erat ?
 Jam jam venturam, quæcunque erat Aura, putabas
 Scilicet ; atque oculis probra videnda tuis.
 15 Nunc venisse piget ; neque enim deprendere velles :
 Nunc juvat. incertus pectora versat amor.
 Credere quæ jubeant, ⁱ locus est, & nomen , & index ,
 Et quia amans semper, quod timeret, esse putat.
 Vidit ut oppressam vestigia corporis herbam ;
 20 Pulsantur trepidi corde micante sinus.
 Jamque dies medius tenues contraxerat umbras ;
^k Inque pari spatio vesper & ortus erant.
 Ecce redit Cephalus filvis ^l Cyllenia proles ,
 Oraque fontanâ fervida spargit aquâ.

INTERPRETATIO.

Expalluit, tanquam folia ultima, quæ hyems ingruens ussit, avis vite recisis ; Et tanquam Cydonia matura quæ deprimunt suos ramos, & corna non satis adhuc idonea ad nostros cibos. Postquam animus rediit, lacerat subtiles amictus à pectore, & vulnerat genas immeritis ungue. Nec mora ; amens prorumpit per medias vias comâ sparsâ, ut Baccha tacta Thyrso. Ut prope accessum ; deserit pedisequas in valle : ipsa strenua furtim suspensio gradu silvam subit. Quid tibi erat animi, Procri, cum sic amens latitares ? Quis erat impetus mentis perculsa ? Nampe arbitrabaris jam jam accessu-

ram, quacunque erat Aura ; & flagitia aspicienda esse oculis tuis. Nunc piget accessisse ; (neque enim cuperes pellicem corripere :) nunc placet : amor fluctuans agit mentem. Locus est, & nomen, & index, quæ suadeant fidem adhibere ; & quia amans credit semper esse quod reformidat. Postquam aspexit herbam protritâ, signa corporis ; sinus tremuli agitantur corde saliente. Et jam dies medius minuerat umbras leves ; & occasus & ortus erant in aquali intervallo. Ecce Cephalus progenies Cyllenia revertitur silvis, & abluit ora astuantia aquâ fontanâ.

NOTÆ.

^f Non satis] Subpallida enim sunt & albescencia immatura corna.

^g Thyrso] Jam sæpius de hoc Bacchi gestamine, deque Bacchis ejus sacra celebrantibus, verba fecimus.

^h Prope] Ad locum, scilicet, ubi Cephalus quiescebat.

ⁱ Locus] Occultus, scilicet, & ab homi-

num ore remotus, cujusmodi quærun amantibus.

^k Inque pari] Medium diem describit.

^l Cyllenia] Cyllenium dicit Cephalum à Mercurio patre, qui vulgò à monte ubi educatus Cyllenius appellatus est. Quanquam Dejonei alij Cephalum volunt fuisse filium.

- Anxia, Procri, lates. solitas jacet ille per herbas ;
 Et, Zephyri molles, Auraque, dixit, ades.
 Ut patuit miseræ jucundus nominis error ;
 Et mens, & rediit verus in ora color.
 Surgit ; & appositas agitato corpore frondes
 Movit, in amplexus uxor itura viri.
 Ille feram sonuisse ratus, juveniliter arcus
 Corripit : in dextrâ tela fuere manu.
 Quid facis, infelix ? non est fera : supprime tela.
 Me miserum ! jaculo fixa puella tuo est.
 Hei mihi ! conclamat, fixisti pectus amicum.
 Hic locus à Cephalo vulnera semper habet.
 Ante diem morior, sed nullâ pellice læsa :
 Hoc ° faciet positæ te mihi terra levem.
 Nomine P suspectas jam spiritus exit in auras :
 Labor io ! carâ lumina † conde manu.
 Ille sinu dominæ morientia corpora mœsto
 Sustinet, & lacrymis vulnera læva lavat.
 Exit, & † incauto paulatim pectore lapsus ,
 Excipitur miseri spiritus ore viri.
 Sed repetamus iter. x nudis mihi rebus agendum est,
 Ut tangat portus fessa carina suos.

INTERPRETATIO.

Procri sollicita, latitas : illo sternitur per herbas notas ; & inquit, Zephyri lenes & Aura, accede. Ut gratus error nominis, apertus misera ; & animus & color nativus rediit in vultus. Exiit ; & conjux in amplexus mariti ventura, frondes proximas agitavit corpore moto. Ille credens feram strepitum fecisse, arcus sumit alacriter : tela fuerunt in manu dextrâ. Quid agis, miser ? Non est fera : mitte sagittas. Me infelicem ! puella transverberata est telo tuo. Hei mihi ! exclamat, amicum pectus vulnerasti. Hic locus habet semper plagas à Cephalo. Fato fungor ante diem, sed nulla offensa Pellice : hoc te mihi condita reddet levem, o terra. Jam anima erumpit in auras invisas nomine : Io cado ! claudes oculos manu dilectâ. Ille sinu tristi fovet corpora cadentia domina ; & abluit lacrymis crudeles plagas. Anima erumpit, & soluta paulatim inconsulto pectore excipitur ore mariti infelicis. Sed redeamus in viam, incumbendum est mihi, rebus apertis ; ut navis lassâ perveniat in portus suos.

NOTÆ.

- ° *Hic locus*] Procridis pectus, quod Cephali amore etiam vulneratum erat.
 ° *Hoc*] Quod mihi nullam superinductam sive vero pellicem.
 ° *Faciet levem*] Id est, solatio fuerit post mortem.
 P *Suspectas*] Quia pellicis vices in Procridis pectore Aura impleverat.
 q *Labor io*] Verba sunt Procridis morientis.
 † *Conde*] Quod fuit olim officium propinquiorum.
 † *Exit*] Repetitio est verborum Procridis.
 † *Incauto*] Cauta etenim non fuit Procris ; quæ Cephalo de improvviso interveniens pro ferâ ab inscio interfecta est.
 x *Sed repetamus*] Hoc dicit quia ipsum Procridis fabula longè ab instituto avocavit ; & Metaphora utitur perita à viatoribus.
 x *Nudis*] Apertis verbis, sine omni ambage, aut exemplo.

Scilicet expectas, dum te in convivia ducam,
Et quæris monitus hac quoque parte meos?
Sera veni; ^γ positâque decens incede lucernâ.
Grata mora est Veneri: maxima ^z lena mora est.

5 ^a Et si turpis eris, formosa videbere potis:
Et latebras vitiis nox dabit ipsa tuis.
Carpe cibos digitis; est ^b quiddam gestus edendi:
Ora nec immundâ tota perunge manu.

^c Neve domi præsume dapes: ^d sed desine, citra
10 Quàm cupies paulò, quàm potes esse, minus.

^e Priamides Helenen avidè si spectet edentem,
Oderit; & dicat, Stulta rapina mea est.
Aptius est, deceatque magis potare puellas.

Cum Veneris puero non malè, Bacche, facis.
15 ^f Hoc quoque, qua patiens caput est: animûsque pedesque
Consistent: nec, quæ sint & singula, bina vide.

Turpe jacens mulier multo madefacta ^h Lyæo:
Digna est concubitus quoslibet illa pati.

Nec somnis positâ turum succumbere mensâ:
20 Per somnos fieri multa pudenda solent.

INTERPRETATIO.

Nempe moraris, donec ducam te in convivia, & captas quoque mea præcepta in hac parte. Tarda accedito; & decora progredere lucernâ adhibitâ. Cunctatio jucunda est Veneri: dilatio est lena maxima. Quamvis eris deformis, videbere pulchra ebriis; & nox ipsa præbebit vela mendis tuis. Sume escam digitis; gestus edendi est aliquid: nec obline totam faciem manu sordidâ. Neve ante cape cibos domi: & omitte comedere citra paulò minus quàm expotes, & quàm potes comedere. Si Priamides vident

Helenen comedentem cupidè, oderis; & dicat mea prada est inepta. Concinnius est, & magis deceat puellas bibere. Bacche non malè stas cum puero Veneris. Hoc quoque, quatenus fert caput: & mens & pedes suo fungantur officio: nec cerne gemina quæ sint unica. Fæmina jacens delibuta multo vino est res deformis: illa meretur ferre quoslibet congressus. Nec securum vinci somnis mensâ appositâ: multa erubescenda solent fieri per somnos.

NOTÆ.

^γ Positâ] Nam per lucernæ lumen pulchriores videntur puellæ.

^a Lena] Amoris conciliatrix.

^z Et si turpis] Alia ratio quamobrem serò veniendum.

^b Quiddam] Non est nihil gestus edendi, sed habet quod etiam ad amorem alliciat.

^c Neve domi] Eas damnat domi quæ panem atrum vorant, deinde cum amatore dum cœnant liguriunt, quasi cibum attingere non auderent aut vento viverent.

^d Sed] Hanc vocem, quam clar. Heinſius

mutandam censuerat, revocavi, utpote quæ ad scopum maximè faciat. Dixit Poëta, Ne domi edas, ut sobria videaris in convivio, nunc ab opposito vitio cavet, sed vide, inquit, ne nimium absumas, aut vorax voraciteris.

^e Priamides] Paris est Priami Trojanorum regis filius, qui Helenam rapuit.

^f Hoc] Ut bibat puella, scil.

^g Singula bina] Qualia ebriis videntur.

^h Lyæo] Vino, cui à Baccho vini Deo hoc nomen, ut paulò antè diximus.

SSf ij

Ulteriora pudet docuisse : * * *

Lusus habet finem : ⁱ cynis descendere tempus ,
Duxerunt collo qui juga nostra suo.

5 Ut quondam juvenes , ita nunc mea turba puellæ
Inscribant ^k spoliis , Naso magister erat.

INTERPRETATIO.

Pudet docuisse ulteriora. * * * * * | *gnis qui gesserunt juga nostra collo suo. Ut*
* * * * * | *juvenes olim, sic nunc puella mea turba in-*
Lusus habet fidem : tempus est desilire Cy- | *sculpant exuvias, Naso erat magister.*

N O T A.

ⁱ *Cynus*] Non immeritò Poëta , qui est | *descendere* , quem cygni traxerunt.
in tutelâ Apollinis , & res Venereas cecinit , | ^k *Spoliis*] Quas adolescentibus detraxe-
ab avibus utrique numini sacris se vectum | runt.
fuisse dicit. *Descendere cygnis pro curru*

P. OVIDII NASONIS REMEDIUM AMORIS.

Egerat hujus Amor titulum nomenque libelli :
Bella mihi , video , bella parantur , ait.

Parce tuum vatem sceleris damnare , Cupido ,
Tradita qui toties te duce signa tuli.

5 Non ego ^l Tydides , à quo tua saucia mater
In liquidum rediit æthera ^m Martis equis.

Sæpe tepent alij juvenes : ego semper amavi.
Et si , quid faciam nunc quoque , quæris ; amo.

Quin etiam docui , ⁿ quâ possis arte parari :

10 Et quod nunc ratio est , impetus ante fuit.

INTERPRETATIO.

Amor viderat titulum & nomen hujus | *in fluidum cælum equis Martis. Alij ju-*
libelli : cerno inquit bella adversus | *venes saepe frigent : ego semper amavi : & se*
me , bella parantur. Noli arguere flagitij | *petis quid agam nunc quoque , amo. Quin*
tuum Poëtam , ô Cupido ; qui toties gestavi | *etiam ostendi quâ arte possis conciliari : &*
signa credita te imperatore. Ego non sum | *quod nunc est ratio, fuit ante furor,*
Tydides , à quo mater tua vulnerata rediit

N O T A.

^l *Tydides*] Diomedes est Tydei filius, qui | orat Venus, Homeri Iliados lib. 5.
bello Trojano, Veneris dextram vulnere vio- | ⁿ *Quâ arte*] Hanc artem quæ in concili-
lavit. | liando Amore versatur superioribus libris
^m *Martis equis*] Quos unâ cum curru sibi | decuit.

- Nec te, blande puer, hec nostras prodimus artes :
 Nec nova præteritum Musa retexit opus.
 Si quis amat, quod amare juvat, feliciter ardens
 Gaudeat, & ° vento naviget ille suo.
 5 At si quis malè fert indignæ regna puellæ ;
 Ne percat, nostræ sentiat artis opem.
 Cur aliquis collum laqueo nodatus ab arcto
 E trabe sublimi triste pependit onus ?
 Cur aliquis rigido fodit sua viscera ferro ?
 10 Invidiam cædis, pacis amator, habes.
 Qui, nisi desierit, misero periturus amore est ;
 Desinat : & nulli funeris auctor eris.
 Et puer es ; nec te quicquam, nisi ludere, oportet.
 Lude : decent annos mollia regna tuos.
 15 Nam poteras uti p nudis ad bella sagittis :
 Sed tua letifero sanguine tela carent.
 9 Vitricus & gladiis & acurâ dimicet hastâ ;
 Et victor multâ cæde cruentus eat.
 Tu cole ^r maternas, tuto quibus utimur, artes :
 20 Et quatum vitio nulla fit orba parens.
 Effice nocturnâ frangatur janua rixâ ;
 Et tegat ornatas multa corona fores.
 Fac coëant furtim juvenes, timidæque puellæ :
 Verbaque dent cauto qualibet arte viro.
 25 Et modò blanditias, rigido modò jurgia postî
 Dicat ; & exclusus ^r flebile cantet amans.

INTERPRETATIO.

Nec destituimus te, puer suavis, nec nostras artes : nec musa nova dissolvit opus antea actum. Si quis amat quod gratum est amare, feliciter incensus læsetur, & ille naviget vento secundo. At si quis indignè patitur imperia sava puella ; experietur auxilium nostra artis, ne intereat. Cur aliquis pressus collum constricto laqueo pependit onus lugubre ex signo alto ? Cur aliquis fixit sua præcordia ferro duro ? Fers invidiam necis ; conciliator pacis. Qui periturus est amore infelici nisi omiserit, emittat : & nemini eris causa mortis. Et puer es ; nec oportet te quicquam facere, nisi ludere. Lu-

de : imperia conveniunt annis tuis. Nam poteras uti depromtis sagittis ad bella : sed tua tela carent sanguine mortifero. Vitricus pugnet ensibus & hastâ acutâ ; & victor feratur sanguinolentus plurimâ strage. Tu indulge artibus maternis, quibus utimur securè : & quarum culpâ nulla mater fit orba. Fac fores sternantur jurgio nocturno ; & plurimum serium velet januam cultam. Fac juvenes & puella meticulosa conveniant furtim ; & decipiant maritum verum quâlibet fraude. Et modo amator dicat blanditias, modo probra dura janua ; & repulsus canas miserabiliter.

N O T A.

° Vento] Metaphora familiaris petita à ventis quibus navis impellitur ; quâ figurâ, fortunâ & felicitate suâ in Amore utendum suadet Poëta.

p Nudis] Ex pharetrâ depromtis.

9 Vitricus] Mars est Deus belli, qui cum Venere Cupidinis matre concubuit.

r Maternas] Locos scil.

f Flebile] Pro flebiliter, quomodo & alibi.

- His lacrymis contentus eris sine crimine mortis.
 Non tua ^x fax avidos digna subire rogos.
 Hæc ego. movit Amor gemmatas aureus alas;
 Et mihi, ^y Propositum perfice, dixit, opus.
 5 Ad mea, decepti Juvenes, præcepta venite;
 Quos suus ex omni parte fefellit amor.
 Discite sanari, per quem didicistis amare:
^z Una manus vobis vulnus opernque feret.
 Terra salutare herbas, eadēque nocentes,
 10 Nutrit: & urticæ proxima sæpe rosa est.
 Vulnus in ^a Herculeo quæ quondam fecerat hoste,
 Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.
 Sed quæcunque viris, vobis quoque dicta, puellæ,
 Credite. diversis partibus arma damus.
 15 E ^b quibus ad vestros si quid non pertinet usus;
 Attamen exemplo multa docere potest.
^c Utile propositum, sævas extinguere flammæ;
 Nec servum vitij pectus habere sui.
 Vixisset ^d Phyllis, si me foret usa magistro,
 20 Et per quod novies, sæpius ^e isset iter.

INTERPRETATIO.

Contentus eris his lacrymis sine probro mortis. Fax tua non meruit accedere ad pyras rapaces. Hæc ego: amor splendidus agitavit alas radiantibus; & mihi dixit absolute opus inceptum. Juvenes elusi, quos amor suus perdidit ex omni parte, accedite ad mea monita. Discite sanari, per quem docti estis amare: una manus feret vobis vulnus & remedium. Terra gignit herbas salutaribus, & eadem gignit noxias: & rosa est sæpe proxima urtica. Hasta Pelias qua in-

fixerat olim vulnus hosti Herculeo, præbuit remedium vulneris. Sed puella, credite quæque dicta vobis quacumque dicta viris: præbemus arma partibus diversis. E quibus, si quid non spectat ad vestra commoda, attamen potest docere multa exemplo. Utile est institutum opprimere ignes feros; nec habere animum servum vitij sui. Phyllis vixisset si habuisset me præceptorem; & trivisset sapiens viam quam trivit novies.

NOTÆ.

^x Fax] Amori tribuuntur faces quibus etiam in nuptiis utebantur; sed in funeribus diversæ prorsus admovebantur.

^y Propositum] Libellum dicit de Remedio Amoris.

^z Una] Suâ dicit, quâ amatorios & lascivos versus scripsit; jâ adversus amorē scripturus.

^a Herculeo] De Telepho loquitur Hercules ex Auge filio, qui Achillis hastâ, quæ Pelias dicta est, vulneratus, ejusdem rubigine sanatus est.

^b Quibus] De puellis loquitur, ad quarum usum non sunt, quæ monebit Naso, plurima: tametsi contrâ indicat.

^c Utile] Nunquam satis dici potest quàm utile, quàm Deo gratum qui mentes castas amat, quàm jucundum per seipsum liberum

esse. Sed statim & maturè libidini obviam eundem; principiis obstandum; fugiendum; non de voluptate cogitandum præsertim, quæ ipsa usque adeo mentis est venenum præsentissimum ut cogitationem cum subit, eo ipso quod subit, vincat; quippe quæ amatur cum intelligitur, nisi pectus sit certis quibusdam vocibus quas paucissimi sciunt, egregiè præparatum.

^d Phyllis] Quæ Amoris impatientiâ, ob Demophoontis absentiam laqueo vitam finivit; ut vidimus in epistolis.

^e Isset] Sæpius ad mare profecta est, Phyllis, ut prospiceret suæque Demophoon rediret: quæ diutius si expectasset, & sæpius adhuc ad mare ivisset, suum tandem, qui post ejus obitum rediit, Demophoonta vidisset.

Nec moriens ^f Dido summa vidisset ab arce
^g Dardanidas vento vela dedisse rates.
 Nec dolor armasset contra sua viscera ^h matrem;
 Quæ ⁱ socij damno sanguinis ulta virum est.
 5 Arte meâ ^k Tereus, quamvis Philomela placeret,
 Per facinus fieri non meruisset avis.
 Da mihi ^l Pasiphaën; jam tauri ponet amorem:
 Da ^m Phædræ; Phædræ turpis abibit amor.
 Redde Parin nobis; Helenen Menelaüs habebit:
 10 ⁿ Nec manibus Danaïs Pergama victa cadent.
 Impia si nostros legisset ^o Scylla libellos;
 Hæssisset capiti ^p purpura, Nise, tuo.
 Me ^q duce damnosas, homines, compescite curas:
 Rectâque cum sociis me duce ^r navis eat.
 15 Naso legendus erat, tunc cum didicistis amare;
 Idem nunc vobis Naso legendus erit.
 Publicus assertor dominis oppressa levabo
 Pectora: ^r vindictæ quisque favete suæ.

INTERPRETATIO.

*Nec Dido moriens aspexisset ab arce excelsâ
 nautes Trojanas tradidisse vela vento. Nec
 dolor arma præbisset matri quæ ulta est
 maritum jacturâ sanguinis socij adver-
 sus sua viscera. Tereus, arte meâ, non me-
 ruisset mutari in avem per flagitium, quam-
 vis Philomela placeret. Da mihi Pasiphaen;
 jam relinquet amorem tauri. Da Phædræ;
 amor inhonestus Phædra recedet. Da nobis
 Paridem; Menelaüs obtinebit Helenen: nec*

*Pergama superata proterentur manibus Da-
 naïs. Si Scylla impia evolvisset nostros li-
 bellos; Nise, purpura mansisset in capite
 tuo. Homines coercete amores perniciosos,
 me suatore: & navis currat rectâ cum so-
 ciis me præunte. Naso erat legendus tunc
 cum didicistis amare; idem Naso erit nunc
 vobis legendus. Ego vindex publicus exone-
 rabo corda oppressa dominis: Unusquisque
 favete vindictæ suæ.*

N O T A.

^f Dido] Hanc in epistolis diximus suæ
 necis autorem, ob Æneæ, quem amabat
 discessum.

^g Dardanidas] Æneæ, scil. comitumque
 Trojanorum, qui à Dardano Trojæ ædifi-
 catore hoc nomen sortiti sunt.

^h Matrem] De Medæ loquitur, quæ ab
 Jafone repudiata filios communes in sui ul-
 tionem mactavit; ut jam sæpe vidimus.

ⁱ Socij] Optimè & feliciter eâ voce Jaso-
 nis & Medæ filios designavit.

^k Tereus] Fabulam hanc vidimus antea,
 quam prolixè si cupis legere, inspicere, Metam.
 lib. 6. à v. 428.

^l Pasiphaen] De hac quoque Minois uxo-
 re, Tauri amore incensa antea verba fecimus.

^m Phædræ] Quæ privigni Hippolyti
 amore exarsit.

ⁿ Nec manibus] Frustra, opinor, quæ de
 Trojâ à Græcis propter Helenam à Paride
 raptam, dirutâ, diximus, huc retulero.

^o Scylla] Quæ patri Niso fatalem crinem,
 ut amoris suo serviret, furripuit: Quam fa-
 bulam sæpius repetitam Metam. 8. videbi-
 mus.

^p Purpura] Crinis purpureum.

^q Duce] Quia de Amoris remediis scribit.

^r Navis] Sc Typhin & gubernatorem
 Amoris in 1. de arte vocavit.

^r Vindicta] Virgâ quæ Vindicta dicebatur
 in libertatem à Prætoris servi asserebantur;
 quam ad rem alludit Poëta qui se Amatores
 à gravissimo servitio liberaturum profite-
 tur: ut Vindicta pro ipsâ libertate sit hoc
 in loco intelligenda.

Te precor, ¹ arcitenens, adsit tua ^u laurea nobis,
Carminis & medicæ Phœbe repertor opis.

Tu pariter vati, pariter succurre ^x medenti:
Utraque tutelæ subdita ^y cura tuæ.

⁹ Dum licet, & modici tangunt præcordia ^z motus;
^a Si piget, in primo limine ^b siste pedem.

Opprime, dum nova sunt, subiti mala semina morbi;
Et tuus ^c incipiens ire resistat equus.

^d Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas:

¹⁰ Et validas segetes, quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primùm tempore, virga fuit.
Tum poterat manibus summâ tellure revelli;
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

¹⁵ Quale sit id, quod amas, celeri circumspice mente:
Et tua læsuro subtrahe colla iugo.

Principiis obsta. serò medicina paratur,
Cum mala per longas convaluere moras.
Sed propera: nec te venturas differ in horas.

²⁰ Qui non est hodie, cras minus aptus erit.
Verba dat omnis amor, reperitque alimenta morando.
Optima vindictæ proxima quæque dies.

INTERPRETATIO.

Te oro, Phœbe arcitenens, inventor carminis & auxiliij medici, tua laurea nos non desituat. Tu juva pariter poetam, juva pariter medicum: utraque cura subiecta est tutela tua: Dum licet, & motus moderati efficiunt viscera, si piget, fige gradum in primo aditu. Proculcato mala semina morbi repentini, dum nova sunt; & equus tuus primo progrediens gradum sistat. Nam tempus suppeditat vires; tempus decoquit uvas teneras: & præstat fortes segetes, quod fuit herba. Arbor qua offert spatiosas umbras ambulanti- bus, fuit virga, quo tempore pri-

mum sata est. Tum poterat eradicari extremo solo manibus; nunc hæret aucta in immensum suis viribus. Circumlustrato mente veloci quale sit id quod amas: & subducito cervicem tuam iugo te pressuro. Obnitere primordiis: remedium quaritur serò, cum morbi vires collegerunt per longa tempora, sed festina nec te dimitte in tempus futurum. Qui non est idoneus hodie, cras erit minus. Omnis amor fallit & invenit pabula manendo. Quæque dies prima aptissima libertati.

NOTÆ.

¹ Arcitenens] Apollo est, arcu suo apud Poetas notissimus.

^u Laurea] Corona est ex lauro Apollini sacra arbore facta. Cum verò lauream ab Apolline, magis ejus opem, quam & postmodum nominat, expetit.

^x Medenti] Remedia amatoribus affe-

^y Cura] Poëtica scil. & Medicina.

^z Motus] Amorem dicit.

^a Si piget] Quia iis tantum scribere dixit quibus in amore non sunt res secundæ.

^b Siste pedem] O optimum consilium! Vincere perpetuo quisquis primò hosti tuâ ruinâ crescenti non potuisti resistere.

^c Incipiens] Idem quod modò hac docet comparatione, facilius esse initio amori resistere.

^d Nam mora] Non mora quidem, sed causæ quibus conceditur mora.

Flumina

- Flumina pauca vides de magnis fontibus orta :
 Plurima collectis multiplicantur aquis.
 Si citò sensisses, quantum peccare parares ,
^c Non tegeres vultus cortice, Myrrha, tuos.
 5 Vidi ego, quod primò fuerat sanabile, vulnus
 Dilatum longæ damna tulisse moræ.
 Sed , quia delectat Veneris decerpere flores ,
 Dicimus assidue, Cras quoque fiet ^f idem.
 Interea tacitæ serpunt in viscera flammæ ;
 10 Et mala radices altius arbor agit.
 Si tamen auxilij perierunt tempora primi ,
 Et vetus in capto pectore sedit amor ;
 8 Majus opus superest : sed non, quia serior ægro.
 Advocator, ille mihi constituendus erit.
 15 ^h Quam læsus fuerat partem ⁱ Pœantius heros ;
 Certà debuerat ^k præsecuisse manu.
^l Post tamen hic multos sanatus creditur annos.
^m Supremam bellis imposuisse manum.
 Qui modò nascentes properabam pellere morbos ,
 20 Admoveo tardam nunc tibi lentus opem.

I N T E R P R E T A T I O.

Cernis paucos fluvios natos de magnis scaturiginibus : plurimi augentur aquis congestis. Myrrha, si statim cognovisses quantum insisteres peccare, non volares faciem tuam cortice. Ego vidi plagam, qua fuerat primò medicabilis prorogata habuisse incommoda prolixa mora. Sed quia juvat deripere flores Veneris, dicimus indefinenter, idem curabitur quoque cras. Interea ignes secreti gliscunt in præcordia ; & præva arbor ducit altius radices. Si tamen

opportunitas primi remedij præterita est, & vetus amor occupavit mentem irretitam ; majus opus restat : sed quanquam arcessor tardius ad egrotum, ille non erit mihi deservendus. Heros Pœantius debuerat excidisse manu confirmatâ partem quâ vulneratus fuerat. Hic tamen valetudini restitutus post multos annos, existimatur admovisse manum ultimam bellis. Qui festinabam fugare modò morbos incipientes, nunc serus afferro tibi auxilium lentum.

N O T A.

^c Non tegeres] Quia si patris flagitioso amore abstinuisset, nec ille eam trucidare parasset, nec ipsa aufugisset, nec in arborem sui nominis mutata esset.

^f Idem] Ut, scil. Amorem propellamus.

⁸ Majus opus] In Amore eradicando scil.

^h Quam] Gracilissimus elegans nostro familiaris.

ⁱ Pœantius] Philoctetes est Pœantis filius. Herculis comes, qui sagittâ hydræ veneno infectâ, unâ ex iis cyas ab Hercule acceperat, in pede casu vulnecarius fuit. Quan-

quam alij à serpente læsum asserunt.

^k Præsecuisse] Ne venenum scilicet ad sanas partes cum sanguine flueret.

^l Post tamen] In Lemno relictus fuerat Philoctetes quod fœtorem ex ejus vulnere Græci ferre non possent : quem tandem tamen Machaon medicus valetudini restituit.

^m Supremam] Occiso Achille, Ulysses in Lemnum regressus, Philocteten ad Trojam reduxit, qui Herculis sagittas habebat, sine quibus Troja capi non poterat.

- Aut nova, si possis, sedare incendia tentes :
^a Aut ubi per vires procubuerunt suas.
 Cum furor in cursu est; currenti cede furori.
 Difficiles aditus impetus omnis habet.
 Stultus, ab obliquo qui cum descendere possit,
 Pugnat in adversas ire natator aquas.
 Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
 Respuit, atque odio verba monentis habet.
 Aggrediar melius tunc, cum sua vulnera tangi
 Jam sinet, & ^o veris vocibus aptus erit.
 Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati
 Flere vetet? non hoc illa monenda loco.
 Cum dederit lacrymas ^p animumque impleverit ægum;
 Ille dolor verbis emoderandus erit.
 Temporis ars medicina ferè est. data tempore profunt,
 Et data non apto tempore vina nocent.
 Quin etiam accendas vitia, irritésque vetando;
 Temporibus si non aggrediare suis.
 Ergo, ubi visus eris nostræ medicabilis arti,
 Fac monitis fugias otia ^q prima meis.
 Hæc, ut ames, faciunt: hæc, ut fecere, tuentur:
 Hæc sunt jucundi causa cibisque mali.
 Otia si tollas, periere Cupidinis arcus;
 Contemptæque jacent, & sine luce, faces.
 Quàm platanus rivo gaudet, quàm populus undâ,
 Et quam limosâ canna palustris humo;

INTERPRETATIO.

Vel coneris opprimere incendia nascentia si queas; vel ubi remiserunt per vires suas. Cum furor est in impetu, obsequere furori ruenti. Omnis impetus habet accessus arduos. Natator est imperitus qui cum possit devolvi ab obliquo, conatur natare in aquas oppositas. Animus impatiens, nec adhuc medicabilis arte rejicit, atque odit vocem admonentis. Incipiam melius tunc, cum jam patietur suas plagas tangi, & erit opportunus verbis salutaris. Quis, nisi amens, prohibeat matrem lacrymari in funere filij? Illa non est admonenda hoc loco. Cum profuderit lacrymas & morem gesserit ani-

mo dolenti; illa aggritudo delinienda erit verbis. Medicina est propemodum ars temporis: vina exhibitæ opportunè juvant, & exhibitæ intempestivè obsunt. Quin etiam inflammas vitia, & acriora facias prohibendo: si non attentes temporibus suis. Ergo ubi visus eris sanabilis nostræ arti, fac primò præceptis meis vitas otia. Hæc faciunt ut ames: hæc, postquam effecerunt, fovent: hæc sunt causa & esca morbi grati. Si removeas otia, arcus cupidinis elanguerunt, & tædæ jacent spreta, & sine igne. Quàm platanus delectatur flumine, quàm populus aquâ, & quàm arundo palustris solo latulento;

NOTÆ.

^a Aut ubi] Immedicabiles dicit esse Amores, dum fervent: nec, nisi post aliquod tempus adhibendum remedium quod non ab initio allatum fuerit.
^o Veris] Pro utilibus posuit. Optimè:]

nam certè veritas omnis boni fundamentum, aut certè ipsum bonum omne est.
^p Animum implev.] Sibi in flendo nato morem gesserit.
^q Prima] Pro primâ.

- Tam Venus otia amat. qui finem quæris amoris ,
 (Cedit amor rebus) res age : tutus eris.
 Languor, & immoꝑdici sub nullo ^r vindice somni ,
 Aleaque, & multo ^r tempora quassa inero ,
 5 Eripiunt omnes animis sine vulnere nervos.
 Adfluit incautis insidiosus Amor.
 Desidiam puer ille sequi solet. odit agentes.
 Da vacuæ menti , quo teneatur , opus.
 Sunt fora : sunt leges : sunt, quos tuearis, amici.
 10 ^r Vade per urbanæ candida castra togæ.
 Vel tu sanguinei juvenilia munera Martis
 Suscipe. ^u delitiæ jam tibi terga dabunt.
 * Ecce fugax Parthus, magni nova causa triumphi ,
^y Jam videt in campis Cæsaris arma suis.
 15 Vince Cupidineas pariter Parthasque sagittas :
 Et refer ad patrios bina ^z tropæa Deos.
 Ut semel ^a Ætolâ Venus est à cuspide læsa ;
^b Mandat amatori bella gerenda suo.
 Quæritis , ^c Ægisthus quare sit factus adulter ?
 20 In promptu causa est : desidiosus erat :

INTERPRETATIO.

tam Venus latatur otio. Qui cupis finem amoris, (amor cedit rebus) negotia tracta; eris securus. Languor & somni multi sub nullo moderatore, & alea & tempora fracta multo vino, auferunt omnes vires animis sine plagâ. Amor dolosus adrepsit incuriosus. Ille puer solet sectari inortiam: odio sedulos. Da menti oscitanti opus quo impediatur. Sunt fora, sunt leges; sunt amici quos defendas. Ambula per castra alba toga urbana. Vel immisce te oneribus juvenili-

bua Martis cruenti: Jam voluptas à te recedet. Ecce Parthus fugax, nova materia magni triumphi, jam cernit arma Cæsaris in campis suis. Frange pariter cupidineas & Parthas sagittas: & refer bina tropæa ad Deos patrios. Postquam Venus est semel vulnerata à mucrone Ætolâ; committit bella administranda amatori suo. Petitis, quemobrem Ægisthus sit factus adulter? Causa est ad manum; erat otiosus.

N O
^r Vindice] Qui aliquem è lecto cogat surgere.
^r Tempora quassa] Caput dicit nimio vino tirubans.
^r Vade per] In Candidatorum numero & honorum ambitu esse debere monet cum, qui Amorem fugare cupiat. Solebant enim in togis candidis ambulare qui Magistratus à Populo petebant.
^u Delitiæ] Amor à te sugeris.
^z Ecce fugax] Bellum Parthicum designat, quod Cajus, vel Tiberius Augusti sum- sit auspiciis, de quo antea. Fugacem verò Parthum appellat, quoniam à tergo non minus infestas fugiens immitit hosti sagittas, quam consistens.
^y Jam videt] Scelus est, Jam cui vis

T A.
 Amatori datur occasio, quâ Amorem negotiosus propellat.
^z Tropæa] Spolia sunt ab hostibus repor- tata, quæ veteres in loco ubi victoria par- ta, monumentum, postibus affigere solebant.
^a Ætolâ] Diomedis Ætolia regis; quod factû bello Trojano accidisse antea monuimus.
^b Mandat] Marti, amatori suo belli cu- ram Venus reliquit, ut jam in castris nec re- periat ipse, nec filius comescere ejus Amor. Quæ an vera sint semper, viderit Naso.
^c Ægisthus] Thyestis fuit filius, qui Cly- temnestram Agamemnonis uxorem corrupit; de quâ re jam sæpe. Adulter fuerat pater qui cum fratris Atrei uxore concubuerat; cum filia Pelopeia incestum patraverat, qualis inde nasci potuit filius?

- Pugnabant alij^d tardis apud Ilion armis :
 Transtulerat vires Græcia tota suas.
 Sive operam bellis vellet dare, nulla gerebat ;
 Sive foro, vacuum litibus^e Argos erat.
 5 Quod potuit, ne nil illic ageretur, amavit.
 Sic venit ille puer : sic puer ille manet.
 Rura quoque oblectant animos, studiūque colendi :
 Quælibet huic curæ cedere cura potest.
 Colla jube domitos oneri supponere tautos ;
 10 Sauciet ut duram vomer aduncus humum.
 Obrue versatâ^g Cerealia semina terrâ,
 Quæ tibi cum multo scœnore reddat ager.
 Aspice curvatos pomorum pondere ramos ;
 Ut sua, quod peperit, vix ferat arbor onus.
 15 Aspice jucundo labentes murmure rivos :
 Aspice tondentes fertile gramen oves.
 Ecce petunt rupes præruptaque saxa capellæ.
 Jam referent hœdis ubera plena suis.
 Pastor^h inæquali modulatur arundine carmen :
 20 Nec desunt comites sedula turba canes.
 Parte sonant aliâ silvæ mugitibus altæ ;
 Et queritur vitulum mater abesse suum.
 Quid cum suppositos fugiuntⁱ examina fumos,
 Ut revelent demti^k vimina torta favi ?

INTERPRETATIO.

Alij certabant apud Trojam lentis armis : Græcia tota auexerat vires suas. Sive optaret navare operam bellis, nulla administrabat ; sive foro, Argos erat sine litibus. Ne nihil illic moveretur, quod licuit, amavit. Ille puer sic subit ; ille puer sic moratur. Rura quoque ; & desiderium colendi ea demulcent mentes : qualibet cura potest cedere huic cura. Fac tauri jugo assueti prabeant cervices oneri ; ut vomer profcindat duram terram. Et operi semina Cerealia terrâ subactâ, qua ager referat tibi cum multo fructu. Vide ramos pressos | *onere pomorum ; ut arbor sua vix par sit oneri quod protulit. Pasce oculos rivis fluentibus suavi murmure : Cerne oves pascentes herbas fecundas. Ex capella scandens rupes & saxa abrupta. Jam referent ubera distenta hœdis suis. Pastor meditatatur carmen arundine inæquali : nec canes comites turba vigil desiderantur. Aliâ parte silva excelsa remugiunt ; & mater gemit vitulum suum desiderari. Quid cum examina vitant fumos subiectos, ut favi sublatis pondus detrabant viminibus toru.*

NOTÆ.

- ^d *Tardis*] Decem annos duravit Trojana obfidio.
^e *Argos*] Vetus ac nobilis fuit civitas in Argolide, ubi sicuti & Mycenis Agamemnon regnavit : Sed & aliæ fuerunt ejusdem nominis civitates in Græciâ, quæ tota quandoque illo nomine intelligitur.
^f *Sic*] Cum nihil aliud agendum succurrit. | ^g *Cerealia*] Quæ Ceres frugum dea invenit.
^h *Inæquali arund.*] *Fistulâ imparibus junctâ calamis.*
ⁱ *Examina*] De Apibus loquitur, quas fumo fugare mos erat, cum favos subtrahere volebant.
^k *Vimina*] Ex quibus alvearia sunt, quæ mellis ab apibus collecti pondere gravantur.

Poma dat autumnus ; formosa est messibus ætas ;
 Ver præbet flores : igne levatur hiems.
 Temporibus certis maturam rusticus uvam
 Deligit ; & nudo sub pede musta fluunt :
 5 Temporibus certis defecæas alligat ¹ herbas ;
 Et tonsam ^m raro pectine verrit humum.
 Ipse potes riguis plantam deponere in hortis :
 Ipse potes rivos ducere lenis aquæ.
 Venerit insitio ; fac ramum ramus adopter :
 10 Stetque peregrinis arbor operæ ⁿ comis.
 Cum semel hæc animum cœpit mulcere voluptas ,
 Debilibus pennis irritus exit Amor.
 Vel tu venandi studium cole. sæpe recessit
 Turpiter à ° Phœbi victa sorore Venus.
 15 Nunc leporem ^p pronum catulo sectare sagaci :
 Nunc tua frondosis retia tende jugis.
 Aut pavidos terre varia formidine cervos :
 Aut cadat adversa cuspide fossus aper.
 Nocte fatigatum somnus, non cura puellæ ,
 20 Excipit ; & pingui membra quiete levat.
 Lenius est ^q studium, studium tamen, alite captâ ,
 Aut lino, aut ^r calamis præmia parva sequi.
 Vel, quæ piscis edax avido ^f malè devoret ore ;
 Abdere supremis æra recurva cibis.

INTERPRETATIO:

Autumnus exhibet poma ; ætas pulchra est messibus ; ver exhibet flores ; hiems lenitur foco. Rusticus carpit temporibus constitutis racemos maturos ; & musta defluunt sub pede nudo. Colligit herbas detonsas temporibus constitutis ; & radit rastro terram tonsam. Ipse potes statuere plantam in hortis riguis : ipse potes derivare aquam placidam. Cum aderit insitio ; fac ramus sibi adiscat ramum : & arbor sit ornata frondibus alienis. Cum hac voluptas semel accepit delinire mentem , amor imbecillis recedit pennis infirmis. Vel tu indulge studio venandi :

Venus sæpe discessit turpiter superata à sorore Apollinis. Nunc sequere leporem obvium catulo sagaci : nunc pone tuas plagas montibus nemorosis. Aut percelle vario terrore cervos timidos ; aut aper transfixus mucrone opposito prostratus. Somnus, non cura puella nocte excipit desessum ; & membra mulcet quiete humectante. Lenius est studium, studium tamen, captare exiguos fructus ave captâ , aut retibus , aut calamis viscatis : Vel tegere hamos aduncos escis superinductis , quos piscis vorax malè absorbeat ore cupido.

N O T A.

¹ *Herbas*] De sceno agitur, quod vel in metas extruitur, vel per fasciculos in pratis religatur.

^m *Raro*] De rastro sermo est quibus in metas colligitur & cogitur scenum.

ⁿ *Comis*] De ramis seu frondibus loquitur, quæ per insitionem in varij generis truncis succrescere videmus.

° *Phœbi sorore*] Diana est venationis dea, quam qui sequatur vix in Amoris castes incidat.

^p *Pronum*] Quem facile sagax canis inveniat.

^q *Studium*] Occupation.

^r *Calamis*] Viscatis scilicet.

^f *Malè*] Pro ipso pisce, scilicet.

T T t. iij.

- Aut his, aut aliis, donec dediscis amare ,
 Ipse tibi furtim decipiendus eris.
 Tu tantum i, quamvis firmis retinebere ^c vinclis ,
 I procul, & longas carpere perge vias.
 5 Flebis, ut occurret desertæ nomen amicæ :
 Stabit & in mediâ pes tibi sæpe viâ.
 Sed quantò minus ire voles, magis ire memento :
 Perfer ; & invitos currere coge pedes.
 Nec pluvias vites : nec te ^u peregrina morentur
 10 Sabbata ; nec damnis ^x Allia nota suis.
 7 Nec quot transferis, sed quot tibi quære supersunt
 Millia : nec, mancas ut prope, finge moras.
 Tempora nec numera : nec crebro respice Romam ,
 Sed fuge. tutus adhuc ^z Parthus ab hoste fuga est.
 15 Dura aliquis præcepta vocet mea : dura fatemur
 Esse : sed, ut valeas, multa dolenda feres.
 Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros
 Ager ; & oranti mensa negata mihi.
 Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes ;
 20 Arida nec sitiens ora lavabis aqua.
 Ut valeas animo, quicquam tolerare negabis ?
 At pretium pars hæc corpore majus habet.

INTERPRETATIO.

Ipse eris tibi fallendus clanculum, his aut aliis, donec desuecis amare. Tu tantum recede, quamvis coercere validis vinculis, procul abi, nec desine sequi longas vias. Lugebis cum subibis nomen amica relicta: & pes tibi hærebit sæpe in media itinere: at quò minus progredi cupies, magis progredi memor esto: usque tolera: & vim facito pedibus renitentibus, ut currant. Nec timeas imbres; nec sabbata aliena te detineant; nec Allia cognita suis stragibus. Nec cura quot millia praterieris, sed quot tibi restant:

nec comminiscitor moras ut mancas prope. Nec rationem habe temporum: nec sapius respice Romam: sed fuge, Parthus securus est adhuc ab hoste fugâ. Aliquis dicat mea præcepta dura; agnoscimus dura esse: sed tolerabis multa lagenda ut valeas. Sæpe agrotus sorpsit quamvis animo iniquo, succos amaros; & mensa negata mihi roganti. Ut redimas corpus tolerabis ferrum & ignes; nec sitiens ablues aquâ ora astuantia; recusabis quicquam ferre ut valeas animo? At pars hac præstantior est corpore.

N O T A.

^c *Vinclis*] Puellæ curâ scilicet, quam in urbe, non in silvis inventurum se, Amatorem non latet.

^u *Peregrina*] *A Judæis peregrinis observata.*

^x *Allia*] Hoc fluvij Italiz nomen est, qui se Tiberino non longè ab urbe immiscet, apud quem maximâ strage Romani à Gallis, Brenno duce, profligati sunt: Unde factum ut *allienis diebus* pro atro & infausto usurpetur.

⁷ *Nec quot.*] Amatorem vetat moræ causas fingere, aut quàm longam viam confecerit exquirere, ut quiescat; sed magis de itinere faciendo jubet inquirere, ut procedat.

^z *Parthus*] Parthorum exemplo, qui fugâ hostem profligant & sibi consulunt, fugiendum & vincendum esse docet: Quod quidem consilium nequeo satis laudare & commendare.

- Sed tamen est artis ^a strictissima janua nostræ ,
 Et labor est unus tempora prima pati.
 Aspicias , ut ^b prensos urant juga prima juvencos ?
 Ut nova velocem cingula lædat equum ?
 5 Forſitan à ^c Laribus patriis exire pigebit.
 Sed tamen exhibis : deinde redire voles.
 Nec te Lar patrius , ſed amor revocabit amicæ ,
 Prætendens culpæ ^d ſplendida verba ſuz.
 Cùm ſemel exieris , centum ſolatia curæ
 10 Et ruſ , & comites , & via longa dabunt.
 Nec ſatis eſſe puta diſcedere : lentus abeſto :
 Dum perdat vires , ^e ſitque ſine igne , cinis.
 Si niſi firmata properabis mente reverti ,
 Inferet arma tibi ſæva rebellis Amor.
 15 Quid quod , ut abſueris , avidus ſitienſque redibis ;
 Et ſpatium damno ceſſerit omne tuo ?
 Viderit , ^f Hæmonia ſi quis mala pabula terræ ,
 Et magicas artes poſſe juvare putat.
 Iſta veneficij vetus eſt via . noſter Apollo
 20 Innocuam ſacro carmine monſtrat opem.
 Me duce ^g non tumulto prodire jubebitur umbra :
 Non anus infami carmine ^h rumpet humum.

I N T E R P R E T A T I O .

Sed tamen aditus artis noſtra eſt artiſſimus , & ſolus eſt labor ferre prima tempora . Nonne vides , ut prima juga premant novos juvencos ? Ut primum lorum offendat equum colorem ? Forſe pigebit excedere domo paternâ : ſed tamen excedes , deinde cupies reverti . Nec domus patria ſed amor amica obruelans vitium ſuum ſpectioſis verbis te retrahet . Cùm ſemel prodieris , & ruſ , & comites , & iter longum præbunt centum amoris levamina . Nec crede ſatis eſſe abire : abſens eſto diu ; donec

ignis abſumat vires , & cinis ſit ſine igne . Si feſtinabis redire niſi animo confirmato , amor perſtinax inferet tibi arma crudelia . Quid quod poſtquam abſueris , revertèris cupidus & ſitiens ; & omnis mora ceſſerit detrimento tuo ? Si quis aſpexerit mala graminæ terra Hæmonia , & credit artes magicas poſſe eſſe ſolatio : Iſta eſt veneficij antiqua via : noſter Apollo auxilium indicat innocuum ſacro carmine . Umbra non cogetur exire ex tumulto me autore ; anus non ſodiet terram triſti carmine .

N O T A .

- ^a *Strictiſſima*] Ut qui ſemel ingreſſus ſit , alia omnia levia experiatur . *Dimidium facti , qui cepit , habes* , inquit Horatius :
^b *Prenſos*] Qui recens ad jugum ſunt compulſi , cùm ante per prata vagarentur .
^c *Laribus*] Deos domeſticos pro domo paternâ poſuit .
^d *Splendida*] Quasi pietatis nomine domum reverteretur .
^e *Sitque ſine*] Elegantiſſima metaphora ,

- quâ penitus extingendum priùs amorem indicat quàm in urbem redeat Amator .
^f *Hæmonia*] Theſſaliam dicit , veneficijs terram notiſſimam .
^g *Non tumulto*] Varia tangit ex veneficorum diſciplinâ .
^h *Rumpet*] *Hac cantu ſinditisque ſolum , Manſque ſepulcris Elicit* . Tibullus .

- Non seges ex aliis alios transibit in agros :
ⁱ Nec subito Phœbi pallidus orbis erit.
 Ut solet, æquoreas ibit Tyberinus in undas :
 Ut solet, ^k in niveis Luna vehetur equis.
^l Nulla ^m recantatas deponent pectora curas ;
 Nec fugiet vivo ⁿ sulphure victus amor.
 Quid te ^o Phasiacæ juverunt gramina terræ ,
 Cum cuperes patriâ , ^p Colchi, ^q manere domo ?
 Quid tibi profuerunt, ^r Circe, ^s Perseides herbæ ,
¹⁰ Cum sua ^t Neritias abstulit aura rates ?
 Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret :
 Ille dedit ^u certæ lintea plena fugæ.
 Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis :
 Longus at invito pectore sedit amor.
¹⁵ Vertere tu poteras homines in mille figuras :
 Non poteras animi vertere ^x jura tui.
 Diceris his etiam, cum jam discedere vellet ,
^y Dulichium verbis detinuisse ducem :
Non ego, quod primò, (memini) sperare solebam ,
²⁰ *Iam precor, ut conjux tu meus esse velis.*

INTERPRETATIO.

Seges non migrabit ex aliis in alios agros : nec orbis solis fiet repente pallidus. Tyberinus curret, ut solet, in aquas marinas ; Luna procedet, ut solet, in equis albis. Nulla mentes omittent curas carminibus repressas ; nec amor recedet superatus vivo sulphure. Colchi, quid tibi profuerunt herba soli Phasiaci, cum optares manere in domo patris ? Circe quid te juverunt herba Perseides, cum ventus suus abripuit naves Neritias ? Omnia tentasti, ne hospes versutus discederet. Ille tradidit plena carbasia certa fuga. Omnia tentasti ne ignis savus te absumeret : at longus amor mansit in animo refugiente. Poteras transmutare homines in mille formas : non poteras mutare leges pectoris tui. Perhiberis etiam demulcisse his vocibus ducem Dulichium, cum jam vellet proficisci : Ego jam non oro, quod primò solebam sperare, (memini) ut tu velis esse meus maritus.

NOTÆ.

ⁱ *Nec subito*] Sese negat prorsus incantamenti operam daturum : Sapientius quàm multi solent nomine impudenter Christiani.

^k *In niveis*] Neque obscurabitur, neque cœlo deducetur : quod factitare se jactant magi.

^l *Nulla*] Non verum dixisse arbitror. Neque enim nihil sunt, neque sunt quæ dicunt magi omnia, quæcumque illi denique arte utantur.

^m *Recantatas*] Magicis artibus repressas.

ⁿ *Sulphure*] Id sacrum dicit, quo, adhibito sulphure, ovo & tedâ lustrabantur amantes.

^o *Phasiacæ*] Colchon dicit, Medæ patriam ubi Phasis fuit fluvius.

^p *Colchi*] Melæam alloquitur quæ à Pa-

triâ Colchis dicitur.

^q *Manere*] Potius quàm Jasonem sequi.

^r *Circe*] Solis filiam notissimam nobis jam antè sua fecerunt veneficia.

^s *Perseides*] Eo nomine à Persâ Oceani filiâ, matre Cices appellavit.

^t *Neritias*] Naves dicit Ulyssis, quem Circe amavit, à Nerito Ithacæ insulæ, monte ubi ille regnavit, hoc nomen sortitas.

^u *Certa*] Quam nulla herba impedire potuerunt.

^x *Jura*] Quibus ad amandum quasi cogebatur.

^y *Dulichium*] Ulysses dicit, ab insulâ Dulichio ex Echinadibus unâ, Peloponnesum ab occasu spectante, sic dictum.

Et

Et tamen, ut conjux essem tua, digna videbar :

• *Quod Dea, quod magni filia Solis eram.*

Ne properes oro : spatium pro munere posco.

Quid minus optari per mea vota potest ?

• 5 *Et freta mota vides ; & debes illa timere.*

Utilior velis postmodo ventus eris.

Quæ tibi causa fuga ? non hic nova Troja resurgit :

Non alius socios ^a Rhesus ad arma vocat.

Hic amor, hic pax est ; in quâ malè vulneror unâ :

10 *Totâque sub regno terra futura tuo est.*

Illa loquebatur : navem solvebat Ulysses :

Irrita cùm velis ^a verba tulere Noti.

Ardet, & ^b assuetas Circe decurrit ad artes :

Nec tamen est illis attenuatus amor.

15 *Ergo age, quisquis opem nostra tibi poscis ab arte ,*

Deme beneficiis carminibusque fidem.

Si te causa potens ^c domina retinebit in Urbe ;

Accipe, consilium quod sit in Urbe meum.

Optimus ille fuit vindex , lædentiâ pectus

20 *^d Vincula qui rupit , ^e dedoluitque semel.*

Si cui tantum animi est, illum mirabor & ipse :

Et dicam, Monitis non eget iste meis.

Tu mihi, qui, quod amas, ægrè dediscis amare ;

Nec potes, & velles posse ; docendus eris.

INTERPRETATIO.

Et tamen videbar idonea ut essem tua uxor ; quod eram Dea , quod filia magni Solis. Precor ne festines : Peto moram pro beneficio. Quid minus potest desiderari per mea vota ? Et cernis æquora concita ; & debes illa reformidare. Ventus erit postmodo æquior velis. Quæ tibi causa fugæ ? Troja nova non hic excitatur : alius Rhesus non rapit socios ad arma. Hic est amor, hic pax ; in quâ solâ malè lædor : & omnis mea terra mansura est sub tuo imperio. Illa loquebatur : Ulysses deducebat navem : Austrî rapuerunt verba vana cum velis.

Circe uritur & confugit ad artes solitas, nec tamen amor est imminutus illis. Ergo age , quisquis tibi quaris auxilium ab arte nostrâ, noli fidem adhibere Beneficiis & carminibus. Si causa gravis te detinebit in Urbe domina , accipe quod sit consilium meum in Urbe, ille fuit optimus assertor, qui abscedit vincula prementia pectus, & semel dedoluit. Si tantum animi est alicui, ego etiam illum suspiciam ; & dicam, iste non indiget meis præceptis. Tu eris mihi instituendus qui invitus desinis amare quod amas ; nec potes & velles posse.

N O T A.

^a Rhesus] Rex fuit Thraciæ, quem albis equis in Trojanorum auxilium venientem, Ulysses & Diomedes interfecerunt.

^b Verba] Circes, scilicet, quæ contempsit Ulysses.

^c Assuetas] Quibus ad beneficia utebatur.

^c Dominâ] Româ, scilicet.

^d Vincula] De Amore loquitur, quæ Amantis pectus torquetur.

^e Dedoluit] Amoris impatientiam vicit, ejusque dolorem abiecit.

- Sæpe refer tecum sceleratæ facta puellæ;
 Et pone ante oculos omnia damna tuos.
^f Illud & illud habet: nec eâ contenta rapinâ
 Sub ^g titulum nostros misit avara lares.
 Sic mihi juravit: sic me jurata fefellit.
 Ante suam quoties passa jacere forem!
 Diligit ipsa alios: à me fastidit amari.
 Institor heu noctes, quas mihi non dat, habet!
 Hæc tibi per totos ^h inacescant omnia sensus:
 10 Hæc refer: hinc odij semina quære tui.
 Atque utinam possis etiam facundus in illis
 Esse! dole tantum; sponte disertus eris.
 Hæserat in quâdam nuper mea curâ puellâ:
ⁱ Conveniens animo non erat illa meo.
 15 Curabar propriis æger ^k Podalirius ^l herbis:
 Et (fateor) medicus ^m turpiter ⁿ æger eram.
 Profuit ^o assiduæ vitiis insistere amicæ.
 Idque mihi factum sæpe salubre fuit.
 Quàm mala sunt nostræ, dicebam, crura puellæ?
 20 Nec tamen, ut verè confiteamur, erant.
 Brachia quàm non sunt nostræ formosa puellæ!
 Et tamen, ut verè confiteamur, erant.

INTERPRETATIO.

Revocato sæpe in animum facta scelestæ puella. & objice oculis tuis omnia tua detrimenta. Habet illud & illud: nec contenta eâ rapinâ, avara jussit inscribendam nostram domum. Sic juravit mihi, jurata sic me decepit. Quoties sivit me jacere ante suas fores? Ipsa amat alios: contemnit amari à me. Heu institor habet noctes quas mihi non concedit! Hæc omnia inamarefcent tibi per totos sensus: hæc commemora: pete hinc initia odij tui. Atque etiam utinam possis esse disertus in illis! Dole tan-

tum; faciliè eris disertus. Desiderium meum manserat nuper in quâdam puellâ: illa non erat obsequens animo meo. Eger Podalirius resciebar propriis herbis: & (confiteor) eram medicus indecorè afflictus. Fuit inhaerere vitiis amicæ assidua: & id factum sæpe mihi fuit saluti ferum. Quàm turpia sunt crura nostra puella! dicebam. Nec tamen erant ut verum agnoscamus. Quàm nostra puella lacerti non sunt pulcrit! & tamen, ut verum agnoscamus, erant.

NOTÆ.

^f Illud & illud] Verba sunt Amantis, aut certè quæ amantem repetere docet Ovidius, ut amicam contemnere discat.

^g Titulum] Quo ædes inscribuntur vendendæ.

^h Inacescant] Quàm optimè dolorem exprimit vox ista, quo in recensendis acceptis injuriis animus irritatur.

ⁱ Conveniens] Quippe quæ amori non favebat.

^k Podalirius] Æsculapij fuit filius medicus insignis, cui sese Poëta in Amore curando similem facit.

^l Herbis] Præceptis, scilicet.

^m Turpiter] Quia medicum dederet aliis, quam sibi non possit, præstare opem.

ⁿ Eger] Quia Amans.

^o Assidua] Quæ animo perpetuò obvet-

R E M E D I U M   A M O R I S.

Quàm brevis est ! nec erat. quàm multum poscit amantem.

^p Hinc odio venit maxima causa meo.

Et ^q mala sunt vicina bonis. errore sub illo

Pro vitio virtus crimina sæpe tulit.

5 Quàm potes, in pejus dotes deslece puellæ :

Judiciūmque ^r brevi limite falle tuum.

Turgida, si plena est, si fusca est, nigra vocetur.

In gracili macies crimen habere potest.

Et poterit dici petulans, quæ rustica non est ;

10 Et poterit dici rustica, si qua proba est.

Quin etiam, quacunque caret tua fœmina dote ,

Hanc moveat, blandis usque precare sonis.

Exigito canter, si qua est sine voce puella :

Fac saltet, nescit si qua movere manum.

15 Barbara sermone est ; fac tecum multa loquatur.

Non didicit chordas tangere ; posse lyram.

Durius incedit ; face inambulet. omne papillæ

Pectus habent tumidæ ; fascia nulla tegat.

Si malè dentata est ; narra, quodd rideat, illi.

20 ^r Mollibus est oculis ; quodd fleat illa, refer.

Proderit & subito, cùm se non ^t finxerit ulli ,

Ad dominam celeres mane tulisse gradus.

^u Auferimur cultu : gemmis auroque teguntur

Omnia. pars minima est ipsa puella sui.

I N T E R P R E T A T I Q.

*Quàm parva est ! nec erat : quàm multum
petit ab amante ! Hinc vehemens causa
accessit odio meo. Mala quoque sunt proxi-
ma bonis : sub illo errore virtus sæpe dam-
nata est pro vitio. Detorque in pejus quan-
tum potes bona puella : & decipe judicium
tuum exiguo termino. Si obesa est dicatur
turgida ; si fusca est nigra. Macies potest
argui in gracili. Qua non est rustica poterit
etiam vocari proterva : & si qua est ho-
nesta poterit dici morosa. Quin etiam inde-
sinenter orato verbis lenibus, tua puella
exerat dotem quacunque caret. Si aliqua*

*puella est sine voce ; poscito canat : si qua
nescit agitare manum, fac saltet. Est bar-
bara sermone ; fac multis tecum disserat.
Non docta est pulsare chordas ; pete Lyram.
Ambulat crassius, fac incedat : papilla tu-
mida occupant totum pectus ; nulla fascia
velet. Si malè est dentata ; refer illi quod
rideat. Est oculis teneris commemorato
quod illa lugeat. Jeceris etiam subito ma-
nè accelerasse gressus ad Dominam, cùm
nulli se ornaveris. Rapimur ornatu : om-
nia velantur gemmis & auro : ipsa puella
est pars minima sui.*

N O T A.

^p Hinc] Ex eo, scilicet, quod multum
petebat.

^q Mala sunt] Bonitatem imitatur inepta
lenitas, Virtutes alias alia vitia.

^r Brevis] In medio consistit Virtus, ita ut
ad alterutram partem si inclinaveris in vi-
tium incurras. Prodigus fueris, si plus paulo

liberalis.

^t Mollibus] Ex quibus facile prodeant lac-
rymæ.

^t Finxerit] Comam composueris, faciem
fusco illiveris, &c.

^u Auferimur] Ad amandum quasi co-
gimur.

V V u ij

- Sæpe, ubi sit, quod ames, inter tam multa requiras.
 Decipit hac oculos ^x ægide dives Amor.
 Improvulus ades; deprendes tutus ^y inermem:
 Infelix vitiis excidet illa suis.
 Nec tamen huic nimium præcepto credere tutum est:
 Fallit enim multos forma sine arte decens.
 Tum quoque, cum positis sua collinet ora ^z venenis,
 Ad dominæ vultus (nec pudor obster) eas.
 Pyxidas invenies, & rerum mille colores;
 Et fluere in tepidos ^a cæsypa lapsa sinus.
 Illa tuas redolent, ^b Phineu, medicamina mensas:
 Non semel ^c hinc stomacho nausea facta meo.
 Nunc tibi, quæ medio Veneris præstentur in usu,
 Eloquar. ex omni parte fugandus amor.
 Multa quidem ex illis pudor est mihi dicere: sed tu
 Ingenio verbis concipe plura meis.
 Nuper enim nostros quidam carpere libellos;
 Quorum censura Musa ^d proterva mea est.
 Dummodo sic placeam, dum toto canter in orbe;
 Quod volet, impugnent unus & alter opus.

INTERPRETATIO.

Sæpe exquiras quod ames inter tam multa.
 Opulentus amor fallit oculos hac Ægide.
 Adesto inexpectatus; securus cõspicies inermem: illa infelix deturbabitur suis vitiis.
 Nec tamen cautum est nimium considerare huic consilio: nam forma decora sine arte decipit multos. Accedas etiam tum ad ora domina, cum unget faciem suam pigmentis appositis (nec pudor impediat.) Reperies pyxidas & mille colores rerum; & cæsypa dilapsa currere in sinus calidos. Phineu, illa

unguenta referunt odorem mensarum tuarum: non semel nausea hinc nata ventriculo meo. Nunc dicam tibi qua fiant in medio usu Veneris: amor prostigandus ex omni parte. Pudet quidem multa referre ex illis: sed tu mente assequere plura verbis meis. Nuper enim quidam reprehenderunt nostros libellos; quorum censura musa mea est petulans. Dummodo sic placeam, dum lauder in toto orbe; unus & alter improbent opus quod libuerit.

NOTÆ.

^x Ægide] Fuit Ægis Minervæ scutum, Medusæ capite horridum, quod quicumque intuebatur in saxum vertebatur; quam ad rem nunc alludit Poëta, qui ornamentis suis indutas puellas viris dicit imponere, eosque ad stuporem cogere.

^y Inermem] Quia inornata.

^z Venenis] De fūco loquitur.

^a Cæsypa] Videbis quæ suprà diximus.

^b Phineu] Fuit Phineus rex Arcadiæ, quem

oculis Dij privarunt, quod filium occæcasset; cujus mensas Harpyiæ adversus ipsum immissæ ventris profluvio turpissimè fœdabant; ut dapibus vesci non posset.

^c Hinc] Ex inspectis puellarum pyxidibus.

^d Proterva] Est profectò; nec satis est quod placeat, cum vix aliter quàm placendo nostra nosmet capiat vanitas, & in præceps rapiat miseria.

- Ingenium magni detrectat Livor Homeri :
^c Quisquis es, ex illo, Zoïle, nomen habes.
 Et tua sacrilege laniantur carmina linguæ,
 Pertulit huc victos quo ^f duce & Troja Deos.
 5 Summa petit livor : persilant altissima venti :
 Summa petunt dextrâ fulmina missa Jovis.
 At tu, quicumque es, quem nostra licentia lædit ;
 Si sapias, ^h ad numeros exige quidque suos.
 Fortia ⁱ Mæonio gaudent pede bella referri.
 10 Delitiis illic quis locus esse potest ?
 Grande sonant Tragici ; Tragicos decet ira ^k cothurnos :
^l Lusibus è mediis ^m foccus habendus erit.
ⁿ Liber in adversos hostes stringatur Iambus ;
 Seu ^o celer, extremum ^p seu trahat ille pedem.
 15 Blanda pharetratos Elegeia cantet Amores,
 Et levis arbitrio ludat amica suo.

INTERPRETATIO.

Invidia detrahit ingenio magni Homeri. Zoile, quisquis es, habes nomen ex illo. Lingua etiam scelerata discerpserunt tua carmina, quo duce Troja huc devexit Deos superatos. Invidia invahitur in excelsa : venti devexerunt altissima : fulmina emissa manu Jovis tangunt sublimia. At tu quisquis es quem nostra nimia libertas offendit, si sapias, revoca singula ad rationes suas.

Bella strenua volunt cantari pede Maonio. Quis locus potest esse illic deliciis ? Tragici magna sonant ; ira decet cothurnos tragicos : foccus erit habendus ex mediis usibus. Iambus liber immittatur in hostes adversos ; seu currat, seu ille ducat pedem ultimum. Mollis Elegeia canat amores pharetratos : & amica levis ludat arbitrio suo.

N O T A.

^c *Quisquis es*] Hoc dicit, quia vix aliter notus Zoilus, quàm quòd in Homerum libros composuerit, quos Alexandriæ Ptolemæo regi recitavit : cui quidem nullum ille dedit responsum, quòd tantum Poëtam immeritò culpam videret. Testatur Vitruvius eum Zoilum ad egestatem compulsam regem adiisse, ut ab eo aliquid acciperet, cui ille respondit, debere qui meliori ingenio sese profiteretur, non modò unum, sed plures etiam pascere posse, cùm Homerus, qui ante mille annos decessisset, ævo perpetuo tot millia hominum pasceret. Accusatus deinde Zoilus parricidij, cruci affixus est ; & *Homeromasti* quod Homeri obtrectator fuisset, dictus est.

^f *Duce*] De Virgilio loquitur, qui *Æneæ* adventum in Italiam cecinit..

^g *Troja*] Ex Marone totam Trojæ historiam, ejus urbis excidium, *Æneæ* fugam, in Italiam penates advectos, &c. cognosces.

^h *Ad numeros*] Levis est Poëta excusa-

tio, nam quod gravissimum in accusatione non tangit.

ⁱ *Maonio*] Heroico carmine ; quali usus est Homerus, Mæonius incertâ Etymologiâ dictus.

^k *Cothurnos*] Calceamenti genus est altius assurgens, quo in Tragœdiâ utebantur, sicuti focco humiliori in Comœdiâ.

^l *Lusibus*] Id est, ex vitâ communi, quæ Comœdiâ describitur.

^m *Foccus*] Per foccum stylum intelligit humiliorem, sicuti per cothurnum sublime dicendi genus.

ⁿ *Liber*] Vel quia pede cito, Iambo scilicet syllabâ brevi & longâ constante conflatus est ; vel quia liberè scribunt qui Iambo adversus aliquem utuntur.

^o *Celer*] Versus est hypercatalecticus, qui præter pedum justum numerum syllabam habet in fine.

^p *Seu trahat*] Versum catalecticum dicit, cui una syllaba deest in fine.

V V u iij

- ⁹ Callimachi numeris non est dicendus ^r Achilles:
^r Cydippe non est ^r oris, Homere, tui.
 Quis ferat ^u Andromaches peragentem ^x Thaidam partes?
 Peccat in Andromache Thaidam si quis agat.
⁵ Thais in arte mea: lascivia libera nostra est.
 Nil mihi cum ^y vitta: Thais in arte mea est.
 Si mea materiae responderet Musa jocosa,
^z Vicimus, & falsi criminis acta rea est.
 Rumpere, Livor edax; jam magnum nomen habemus:
¹⁰ Majus erit; tantum, quo pede coepit, eat.
 Sed nimium properas: vivam modò; plura dolebis:
 Et capiant animi carmina multa mei.
 Nam juvat, & studium famae mihi crescit honorae:
 Principio clivi ^a vester anhelat equus.
¹⁵ Tantum se nobis Elegi ^b debere fatentur;
 Quantum Virgilio nobile debet ^c epos.

INTERPRETATIO.

Achilles non est cantandus numeris Callimachi: Homere, Cydippe non est tui carminis. Quis patietur Thaidem tuentem partes Andromaches? Si quis tueatur partes Thaidis in Andromache errat. Thais est in arte mea: lascivia nostra est libera. Nihil mihi cum vitta: Thais est in arte mea. Si mea musa competit materia jocosa, vicimus, & accersita est falsi criminis. Disrumpere, invidia vorax; jam consequuti

sumus magnam famam: major erit; procedat tantum pede quo instituit. Sed nimium festinas, modo supersum, plura dolebis; & animi mei capiant multa carmina. Nam prodest, & desiderium fama decora mihi augetur. Equus vester ducit ilia in aditu collis. Elegi agnoscunt se debere tantum nobis; quantum poema Heroicum debet Virgilio.

NOTA.

⁹ *Callimachi*] Versibus elegis, in quibus scribendis primas Callimachus obtinuit.

^r *Achilles*] Id est, Heroum facta fortia. Metonymia est cum Synecdoche.

^r *Cydippe*] Cujus nominis poema scripserat Callimachus, ex quo fragmenta ab antiquis Grammaticis citantur. Vidimus etiam supra, Cydippes ad Acontium epistolam mollem, elegis versibus scriptam.

^r *Oru*] Id est, Cydippes amores versibus heroicis non deceat scribere.

^u *Andromaches*] Hanc vidimus antea Hectoris uxorem, matronam dignissimam; quod ex his quoque Maronis versibus facile colligas,

Heu! quis te casus dejectam conjuget tanto

Excipit, aut qua digna satis fortuna revixit,

Hectoris Andromache?

^x *Thaidam*] Metetriculae nomen est apud Terentium.

^y *Vitta*] Id est, cum honestis puellis aut foemjinis, quae vitta utebantur.

^z *Vicimus*] Egregiam verò laudem ex hac victoria reportaverit.

^a *Vester*] Livorem hanc compellat metaphorâ, furiam quam tam citò Poëta rampi nolit, nisi ante majorem suam gloriam viderit.

^b *Debere*] In scribendis elegis principem sese fuisse apud Latinos Poëta gloriatur: quod quidem non immeritò.

^c *Epos*] Versum significat in genere vox ista, sed pro Carmine heroico sumitur propter ejus excellentiam.

Haëtenus Invidiæ respondimus. ^d attrahe lora
Fortius ; & ^e gyro curre, pœta, tuo.

* * * * *

- Nec labor efficere est. ^f raræ sibi vera fatentur :
Et nihil est, quod se dedecuisse putent.
Tunc etiam jubeo totas aperire fenestras ,
Turpiâque admissio membra notare die.
At , simul ad metas venit finita voluptas ,
10 Lassâque cum totâ corpora mente jacent ;
Dum piget , & nullam malis tetigisse puellam ,
Taciturnusque tibi non videre diu ;
Tunc ^g animo signa , quodcumque in corpore mendæ est :
Luminâque in vitiis illius usque tene.
15 Forsitan hæc aliquis (nam sunt quoque parva vocabit :)
Sed quæ non profunt singula, multa juvant.
Parva necat morsu spatiosum vipera taurum :
A cane non magno sæpe tenetur aper.
^h Tu tantum numero pugna ; præceptâque in unum
20 Contrahe : de multis grandis acervus erit.
Sed quoniam mores toridem, totidemque ⁱ figuræ :
Non sunt judiciis omnia danda meis.

INTERPRETATIO.

Haëtenus respondimus invidia : vates resine
fortius habenas ; & curre orbe tuo. * * *
* * * * *
Nec difficile est prestare : pauca sibi consen-
tur vera : & nihil est quod sibi credant in-
decorum. Tunc etiam impero aperire totas
fenestras , & observare membra deformia
luce receptâ. At statim atque voluptas ab-
soluta perducta est ad metas , & corpora ja-
cent defessa cum omni animo ; dum pœni-
tet , & malis nullam puellam attigisse , &
videaris tibi non taciturnus diu ; tunc nota
animo, quodcumque est vitij in corpore : &
desige usque oculos in turpitudinibus illius.
Forsitan aliquis hac dicat parva ; (nam sunt
quoque) sed qua non juvant singula, multa
sunt utilia. Parva vipera occidit morsu
taurum vastum : aper retinetur sæpe à cane
non magno. Tu tantum certa numero ; &
coge monita in unum : magnus cumulus
erit de multis. Sed quandoquidem mores
toridem, & totidem figura ; omnia non sunt
concedenda judiciis meis.

N O T A.

- ^d *Attrahe*] Ne ampliùs malevolos & in-
vidios infectetur sua Musa , petirà ab equis
metaphorà , hortatur Naso.
^e *Gyro*] In orbem circa metas , equos &
currum agitare necesse habebat auriga qui
victoriâ potiri cupiebat. Inde petirà metaph.
sefe ad opus inceptum exequendum hortari
pergit Pœta.
^f *Raræ*] Pauca. dicit puellas vitia sua
agnoscere ; ut, patentibus iis, earum odium
sibi creare cuivis amanti liceat.
^g *Animo signa*] Monet Pœta , ut pro ex-
pellendo cujuscumque puellæ amore, ejus vi-
tia Amans mente volvat. Quod quidem præ-
ceptum est optimum ; siquidem cautè &
tempore cogitanti plurima semper & cater-
vatim earum sese vitia offerant : nec possit
quisquam nisi quod bonum est amare.
^h *Tu tantum*] Omnium præceptorum
istud est primum : Præcepta omnia denique
in unum cogere ; eorumque distinctorum in
unum coactorum meminisse ad usum.
ⁱ *Figura*] Veneris tangit obscœna.

- Quo tua non possunt offendi pectora facto;
 — Forſitan hoc alio iudice crimen erit.
 Ille quod obſcœnas in aperto corpore partes
 Viderat; in curſu qui fuit, hæſit amor:
 5 Ille quod à Veneris rebus ſurgente puella
 Vidit in immundo ſigna pudenda toro.
 * Luditis ô, ſi quos potuerunt iſta movere.
 Adſtarant¹ tepidæ pectora veſtra faces.
 m Attrahet ille puer contentos fortius arcus;
 10 Saucia maiorem turba petetis opem.
 Quid, qui clam latuit reddente obſcœna puella;
 Et vidit, quæ mos ipſe videre vetat?
 Dî melius, quam nos moneamus talia quemquam!
 Ut proſint, non ſunt experienda tamen.
 15 Hortor &, ut pariter binas habeatis amicas.
 n Fortior eſt, plures ſi quis habere poteſt.
 Secta bipartito cum mens diſcurrit utroque;
 Alterius vires ſubtrahit alter amor.
 Grandia per multos tenuantur flumina rivos,
 20 Caſſaque ſeducto ſtipite flamma perit.
 Non ſatis una tenet ceratas anchora puppes:
 Non ſatis eſt liquidis unicus hamus aquis.
 Qui ſibi jam pridem ° ſolatia bina paravit;
 Iam pridem ſumma victor in arce fuit.
 25 At tibi, qui dominæ fueris malè creditus uni,
 Nunc ſaltem novus eſt inveniendus amor.

INTERPRETATIO.

Fortè hoc erit crimen alterius iudicio, quo facto tuus animus non poteſt ladi. Ille quia aſpexerat partes obſcœnas in corpore nudato; amor qui fuit in curſu, conſtitit: ille quod puellâ diſcedente à Veneris rebus; aſpexit notas erubescendas in lecto ſordido. O Iocamini, ſi iſta potuerunt tangere aliquos. Faces tepida perſtrinxerant veſtra pectora. Ille puer intendet fortius arcus intentos; turba vulnerata requiretis majus auxilium. Quid, qui ſurtim occultaviſi ſe, puella ejiciente ſordida; & aſpexit qua mos ipſe prohibet aſpicere? Dij melius quàm doceamus quemquam talia! quamvis ju-

vent, non ſunt tamen tentanda. Moneo etiam ut habeatis duas amicas. Si quis poteſt habere plures eſt tutior. Cum mens diſculta fluctuat, amore utroque diſviſo; alter amor ſurripit vires alterius. Magni fluvij minuuntur per multos rivos, & flamma debilis extinguitur ligno detracto. Una anchora non ſatis retinet puppes pice oblitæ: unicus hamus non ſatis eſt liquidis aquis. Qui quaſiviſi ſibi jam pridem ſolatia bina; jam pridem fuit victor in arce ſuprema. At amor novus eſt nunc ſaltem parandus tibi, qui fueris malè traditus uni domina.

NOTÆ.

* Luditis] Eos alloquitur Poëta qui amore leviter tacti, levibus ejusmodi cauſis ab eo poſſunt divelli.

¹ Tepida faces] Mediocris Amor.

m Attrahet] Amor fiet violentior.

n Fortior] Quem minùs Amor poſſit convellere.

° Solatia bina] Amicas intelligit, quarum alterâ deficiente, ad aliam recurrere liceat.

Paſiphaës

- ^p Pasiphaë's Minos in Procride ^q prodidit ignes :
 Cessit ^r ab Idæâ conjuge victa prior.
^f Amphilocho frater ne Phegida semper amaret,
 Callirhoë fecit parte recepta tori.
 5 Et ^t Parin Oenone summos tenuisset ad annos,
 Si non ^u Oebaliâ pellice læsa foret.
^x Conjugis ^y Odryfio placuisset forma tyranno :
 Sed melior clausæ forma ^z sororis erat.
 Quid moror exemplis, quorum me turba fatigat ?
 10 Successore novo vincitur omnis amor.
^a Fortiùs è multis inater desiderat unum ;
 Quàm quæ flens clamat, Tu mihi solus eras.
 Ac ne fortè putes nova me tibi condere jura ;
 (Atque utinam inventi gloria nostra foret !)
 15 Vidit id ^b Atrides. quid enim non ille videret,
^c Cujus in arbitrio Græci tota fuit ?

INTERPRETATIO.

Minos destituit amorem Pasiphaë's in Procride : prior uxor cessit superata ab uxore Idææ. Callirhoë admissa in partem lecti, fecit ne frater Amphilocho amaret semper Phegida. Oenone etiam tenuisset Paridem usque ad annos ultimos, si non fuisset pulsa Pellice Oebaliâ. Pulchritudo uxoris arrisisset Tyranno Odryfio : sed pulchritudo sororis inclusa erat major. Quamobrem hæc exem-

plis quorum numerus me premit ? Omnis amor superatur novo successore. Mater aequiore animo desiderat unum è multis quàm cui ejulans vociferatur ; tu eras solus mihi. Et ne fortè credas me tibi parare nova jura ; (atque utinam laus inventi esset nostra !) Atrides illud scivit : quid enim ille ignoraret, in cujus potestate tota Græcia fuit ?

N O T A.

^p Pasiphaë's] Fuit Pasiphaë Minois uxor, ut jam sæpe vidimus ; Minois inquam, qui Procridem Cephalo elapsam & fugitivam, in Cretâ excepit, amavit, cane donavit velocissimo, ab eâ valetudini restitutus.

^q Prodidit] Pro deseruit.

^r Ab Idæâ] Faciunt hæc verba ut ad Mæculæ sententiam accedendum propendeam, qui pro Procride, Plotide superiori versu reponendum esse censet, Pindari interpretis fretus auctoritate, qui hujus Plotidis formosæ mulieris Cretensis causâ, Pasiphaen meretricem dicit factam fuisse. Atque illa quidem Idæâ à Cretæ monte dicta fuerit : cum si de Cassandra, quam Clytemnestræ uxori pellicem Agamemnon superinduxerit, exponere volueris, paulò obscurius loquutus Poëta videatur.

^f Amphilocho frater] Alcæon est Am-

phiarai filius, qui Alphefiboæ Phegei filia Callirhoen Acheloi filiam superinduxit.

^t Parin] Fabulam vide suprà in Oenones epistolâ.

^u Oebaliâ] Helenam dicit, quæ Oebaliæ seu Laconiam patriam habuit.

^x Conjugis] Progenes scil. Pandionis, Athenarum regis filia.

^y Odryfio] Tereo rege Thracum, ab Odryfis Thraciæ circa Hebrum fluvium populo, sic dicto.

^z Sororis] Philomelam intellige, quam vitiatam linguaque privatam arctissimâ custodiâ Tereus sequebatur.

^a Fortiùs] Minori cum dolore.

^b Atrides] Agamemnon Atrei filius.

^c Cujus in arbit.] Fuit ille bello Trojano summus Imperator & Rex regum à Græcis Principibus factus.

X X X

- ^d Marte suo captam ^e Chryseida victor amabat :
 At senior stultè flebat ubique parens.
 Quid lacrymas, odiose senex ? bene convenit ^f illis.
^g Officio natam lædis, inepte, tuo.
- 5 Quam postquam reddi ^h Calchas ope tutus Achillis
 Jussulat, & patriâ est illa recepta domo ;
ⁱ Est, ait Atrides, illi quàm proxima forma ;
 Et, si prima sinat syllaba, nomen idem :
 Hanc mihi, si sapiat, per se concedat Achilles :
- 10 Sin minus ; imperium sentiat ille meum.
 Quod si quis vestrum factum hoc inculat, ^k Achivi,
 Est aliquid valida sceptrâ tenere manu.
 Nam, si Rex ego sum, nec mecum dormiet illa,
 In mea ^l Therfites regna licebit eat.
- 15 Dixit ; & hanc habuit solatia magna ^m prioris :
 Et prior est curâ ⁿ cura repulsâ nova.
 Ergo assume novas auctore Agamemnone flammâs ;
 Ut tuus in ^o bivio detineatur amor.
- Quæris, ubi invenias ? artes, î, perlege nostras.
- 20 Plena puellarum jam tibi navis eat.
 Quodd si quid præcepta valent mea, si quid Apollo
 Utile mortales perdocet ore meo ;

INTERPRETATIO.

Victor amabat Chryseida captam suis armis : at pater adultior ineptè lacrymabatur ubique. Quamobrem luges, senex invideose ? Illi bene concordant. Imperiis offendis filiam studio tuo. Quàm postquam Calchas securus auxilio Achillis imperaverat restitui, & illa revertit domum patriam ; est, inquit Atrides, puella quàm proxima illi pulchritudine, & si prima syllaba non obstat, nomen idem : Achilles ultro tradat mihi hanc, si sapiat : sin minus, ille sentiat meum imperium. Quod si quis vestram, Achivi,

arguit hoc factum ; est aliquid tradere sceptrâ manu fortis. Nam, si ego sum Rex, nec illa concumbat mecum, licebit Therfites regnis meis potiar. Dixit ; & hanc habuit magna solatia prioris : & prior amor est profligatus novo amore. Ergo Agamemnone consulente admitte novos ignes ; ut amor tuus hærere in bivio. Petis, ubi reperias ? Abi, excute artes nostras. Jam habenas navem plenam puellarum. Quod si mea monita aliquid possunt ; si Apollo adocet homines aliquid utile ore meo ;

NOTÆ.

^a *Marte*] Thebis Ciliciis à Græcis expugnatis.

^e *Chryseida*] Astynomen dicit Chryse, Apollinis sacerdotis filiam, à patre *Chryseida* dictam, de quâ jam sæpius.

^f *Illus*] Agamemnoni & Chryseidi.

^g *Officio*] Illam, scilicet, filiam suam, Apollinis insignibus ornatus Chryses pater à Græcis repetivit.

^h *Calchas*] Hic in Græcorum exercituvates fuit maximus, qui Agamemnonis metu, cum Chryseidem patri reddendam, ad sedandam pestem quam Apollo hujus causâ im-

miserat, proloqui non auderet, Achillis sustentatus promissis, tandem Apollinis voluntatem Græcis aperuit.

ⁱ *Est*] Alia quædam puella *scilicet*, quæ Baileis est, Achilli ab Agamemnone crepta.

^k *Achivi*] Eo nomine Græci ab Achaiâ, quæ cuncta quandoque pro Græciâ sumuntur, dicti sunt.

^l *Therfites*] Foedissimus fuit & ignavissimus omnium, qui adversus Trojam navigaverunt, quem pugno Achilles interfecit.

^m *Prioris*] Chryseidis nempe.

ⁿ *Cura*] Pro Amore, ut sæpe alibi.

^o *Bivio*] In duabus puellis.

- Quamvis infelix mediâ torreberis ^P Ætnâ ;
 Frigidior glacie fac videre tuâ.
 Et sanum simula ; ne, si quid fortè dolebis ,
 Sentiat : & ride, cùm tibi flendus eris.
- 5 Non ego te jubeo ^q medias abrumpere curas :
 Non sunt imperij tam fera jura mei.
- ^r Quod non es, simula ; positòsque imitare furores :
^t Sic facies verè quod meditatus eris.
- Sæpe ego ne biberem, volui dormire videri.
- 10 Dum videor, somno lumina victa dedi.
- ^t Deceptum risi, qui se simulabat amare ;
 In laqueos auceps deciderâtque suos.
- Intrat amor mentes usu : dediscitur usu.
 Qui poterit sanum fingere, sanus erit.
- 15 Dixerit, ut venias pacta tibi nocte, venito.
 Veneris, & fuerit janua clausa ; feras.
- ^u Nec dic blanditias, nec fac convitia posti ,
 Nec latus in duro limine pone tuum.
- Postera lux aderit ; careant tua verba querelis :
- 20 Et nulla in vultu signa dolentis habe.
- Jam ponet fastus, cum te languere videbit :
 Hoc etiam nostra munus ab arte feres.
- ^x Te quoque falle tamen, nec sit tibi finis amandi.
 Propositis frænis sæpe repugnat equus.

INTERPRETATIO.

quanquam miser flagrabis in media Ætnâ; fac tua amicæ appareas frigidior glacie. Et finge sanum esse ; ne, si fortè crucieris re aliqua, cognoscas: & vido cùm tibi eris plorandus. Ego non tibi impero frangere medias curas : leges imperij mei non sunt tam dura. Finge quod non es ; & simula furores sedatos : sic verè præstabis quod cogitaveris. Ego sæpe volui videri stertere, ne potarem : dum videor, tradidi oculos superatos somno. Irrisi delusum, qui fingebat se amare ; & auceps ceciderat in retia sua. Amor subit animos usu ; expellitur usu.

Qui poterit imitari sanum, erit sanus. Monueris ut accedas nocte tibi promissâ, accede. Adveneris & fores fuerint obdita ; tuleris. Nec adulator possi, nec probra objice; nec sterne latus tuum in limine duro. Postera dies illucescet ; voces tuae sint sine quarimonis : & nulla habe indicia morientis in facie. Jam relinquet superbiam, cùm sensiet se tepere : capies etiam hunc fructum à nostra arte. Tamen decipe te quoque, nec finem impone amori. Equus sæpe resistit frænis oblati.

N O T A.

^P Ætnâ] Id est Amore violentissimo ; Ætna enim Siciliæ mons est flammis notissimus.

^q Medias curas] Amorem, cùm violentissimus furit.

^r Quod non es] Liber, aut amore vacuus, scilicet.

^t Sic facies] Verissimè dicit : fingendô-

que paulatim usus & consuetudo aliam facit naturam.

^t Deceptum] Pergit ostendere Poëta, simulando rem ipsam induci.

^u Nec dic] Qui mos est amanti.

^x Te quoque] Ne si statim & vi apertâ amor convelleretur, maximè repugnet.

- Utilitas lateat ; ^y quod non proficere fiet.
 Quæ nimis apparent retia , vitat avis.
 Ne sibi tam placeat , quò te contemnere possit ;
 Summe animos : animis cedat ut illa tuis.
- 5 Janua fortè patet ; quamvis revocare , transi.
 Est data nox ; dubita nocte venire data.
 Posse pati facile est ; tibi ni sapientia desit.
^z Promptius è ^a facili gaudia ferre licet.
 Et quisquam præcepta potest mea dura vocare ?
- 10 En etiam partes ^b conciliantis ago.
 Nam, quoniam variant animi, variamus & artes.
 Mille mali species, mille salutis erunt.
 Corpora vix ferro quædam sanantur acuto :
 Auxilium multis succus & herba fuit.
- 15 Mollior es , nec ^c abire potes, vincisquæ teneris ;
 Et tua sævus Amor sub pede colla premit ;
 Define luctari ; ^d referant tua carbasa venti :
^e Quoque vocant fluctus, hac tibi remus eat.
 Explenda est sitis ista tibi, qua perditus ardes ,
- 20 Cedimus : è medio jam licet amne bibas.
^f Sed bibe plus etiam, quàm quod præcordia poscunt :
 Guttur fac pleno summa redundet aqua.
 Perfruire usque tuâ nullo prohibente puellâ.
 Illa tibi noctes auferat, illa dies.

INTERPRETATIO.

Fractus dissimuletur ; eveniet quod non palam prosequeris. Avis effugit laqueos qui nimis exstant. Ne tam sibi plaudeat, ut possit te spernere ; animum obfirma ; ut illa cedat animo tuo. Fortè janua aperta est ; transi, quamvis revocaberis. Nox est concessa ; cunctator adesse nocte patrà. Pronum est posse ferre ; nisi sapientia te destitueris. Licet consequi citius gaudia à lubente. Et quisquam potest dicere mea præcepta crudelia. Ecce tuor etiam partes conciliantis. Nam quoniam diversa sunt mentes, tradimus etiam artes diversas. Mille species

mali, mille erunt solatij. Quædam corpora agrè curantur ferro acuto : succus & herba opem tulit multis. Lascivior es, nec potes discedere, & teneris constrictus ; & amor crudelis pede urget cervices tuas ; noli repugnare ; venti reducant tua vela : & remus tibi agitur quo unda trahunt. Ista sitis quâ miser astuas est tibi satianda. Sinimus : jam licet bibas è medio fluvio. Sed bibe plus etiam quàm quod viscera expetunt : fac aqua hausta redundet pleno guttore. Potius usque tua amica nullo impediante. Illa absumat tibi noctes, & dies.

NOTÆ.

^y *Quod non proficere*] Amorem scilicet convellere.

^z *Promptius è facili*] Ut etiam Amori consulat qui patiens sit.

^a *Facili*] Puellâ scilicet.

^b *Conciliantis*] Hoc dicit ex præcedenti Pentametro.

^c *Abire*] Ab Amicâ discedere.

^d *Referant*] Metaphora à navigatione, quâ præcedenti viam contrariam dicit insistendam esse.

^e *Quoque vocant*] Ad amicam quò fert animi impetus eundem esse monet.

^f *Sed bibe*] Amatorem docet hanc metaphorâ, se se amore suo exsaturare. Quod malè, frustra, & incautè Poëta admonuit.

- Tædia quære. malis faciunt & tædia finem.
 Jam quoque, cum credas posse carere, mane.
 Dum bene te cumules, & copia tollat anorem;
 E fastiditâ non juvet esse domo.
 5 Fit quoque longus amor, quem diffidentia nutrit.
 Hanc tu si quæras ponere, pone metum.
 Qui timer, ut sua sit, neu quis sibi detrahat illam,
 Ille & Machaonia vix ope sanus erit.
 Plus amat è natis mater plerumque duobus,
 10 Pro cuius rexitu, quod gerit arma, timer.
 Est prope^h Collinam templum venerabile portam:
ⁱ Imposuit templo nomina celsus Eryx.
 Est illic^k Lethæus Amor, qui pectora sanat;
 Inque suas gelidam^l lampadas addit aquam.
 15 Illic & juvenes votis^m obliviam poscunt:
 Et si qua est duro capta puella viro.
 Is mihi sic dixit: (dubito, verusne Cupido
 An somnus fuerit; sed puto somnus erat)
ⁿ O qui sollicitos modò das, modò demis, amores;
 20 Adjice præceptis hoc quoque, Naso, tuis.
 Ad mala quisque animum referat sua, ponet amorem:
 Omnibus illa Deus plusve minúsve dedit.

INTERPRETATIO.

Captato tædia: tædia imponunt etiam finem malis. Hæc jam quoque, cum arbitreris posse carere. Usquedum te bene expleas, & satietas auferat amorem, noli exire domo spreta. Amor quoque quem timor alit fit longus. Tu si cupias hunc dimittere; tolle metum. Qui metuit, ut sua sit, neu aliquis sibi illam praripiat; ille vix convalescet, auxilio Machaonio. Mater plus diligit plerumque è filiis duobus illum pro cuius rexitu sollicita est, quod militiam sequitur. Est templum venerandum prope portam Collinam: Erix sublimis dedit nomina tem-

plo. Est illic Lethæus amor qui mentes sanitati restituit; & insillat aquam gelidam in suas lucernas. Illic etiam juvenes petunt oblivisci amoris: & puella, si qua est capta viro crudeli. Is mihi sic dixit: (haud scio an verus Cupido, an somnus fuerit; sed arbitror somnus erat.) O Naso qui modò concilias, modò fugas amores anxios; adde quoque hoc tuis monitis. Unusquisque appellat animum, ad mala sua; omittet amorem: Deus præbuit illa omnibus plus vel minus.

NOTÆ.

^g *Machaonia*] Id est ulla; nam fuit Machaon in obsidione Trojæ medicus apud Græcos insignis Æsculapij filius.

^h *Collinam*] Romæ porta fuit, quâ in collem Quirinalem dabatur exitus, cui propinquum fuit templum Veneris Erycinæ.

ⁱ *Imposuit*] Quia ab Eryce colle Siciliæ, dictum, in quo templum fuit Veneri maximâ veneratione celebratum.

^k *Lethæus*] Oblivionem inducens Amoris: à Lethe inferorum fluvio, cuius aquam si quis gustasset, præteritorum omnium oblivisceretur.

^l *Lampadas*] Facies, quibus amantium solet corda accendere.

^m *Obliviam*] Amoris scilicet.

ⁿ *O qui*] Verba sunt Cupidinis ad Poëtam.

- Qui ° Puteal p Janúmque 9 timet, r celerésque Kalendas;
 Torqueat hunc æris mutua summa sui.
 Cui pater est durus, votis ut cætera cedant,
 Huic pater ante oculos durus habendus erit.
 5 Hic malè dotata pauper cum conjuge vivit:
 Uxorem fato credat obesse suo.
 Est tibi rure bono generosæ fertilis uvæ
 Vineæ: ne nascens uva sit c usta time.
 Ille habet in reditu navim: mare semper iniquum
 10 Cogitet, & damno littora fœda suo.
 Filius hunc miles, te filia nubilus angant.
 Et quis non causas mille doloris habet?
 Ut possis odisse u tuam, Pari, * funera fratrum
 Debueras oculis substituissè tuis.
 15 Plura x loquebatur; placidum y puerilis imago
 Destituit somnum: si modò somnus erat.
 Quid faciam? mediâ navim z Palinurus in undâ
 Deserit. ignotas cogor a inire vias.

INTERPRETATIO.

Qui metuit Puteal & Janum, & Kalendas properas; fors argenti mutuo accepti cruciet illum. Cui pater est severus, quamvis cætera sequantur vota, huic pater severus habendus erit ante oculos. Hic pauper vitam agit cum uxore malè dotata: arbitretur uxorem officere fato suo. Est tibi vinea fecunda uva generosa rure pingui; metue ne racemus erumpens sit vilis. Ille habet navem in recurso; habeat semper in ani-

mo mare infidum, & littora tristia suo detrimento. Filius miles torqueat hunc, te filia nubilus. Et quis non habet mille causas doloris? Ut possis contemnere tuam, Paris, debueras objecisse oculis tuis mortem fratrum. Plura proferebas; imago puerilis deserit somnum dulcem, si modò erat somnus. Quid agam? Palinurus destituit navem in mediis aquis: cogor ingredi iter incognitum.

NOTA.

° Puteal] Locus erat ubi Prætor jus dicebat, à vicinâ fossâ seu puteo sic dictus. Libonis autem fuit cognominatus, quod ab eo primùm subsellia illuc & Prætoris tribunal collocatum est.

p Janum] Fuit Janus fronte duplici deus, ejus templum pace claudebatur, bello aperiebatur; à quo quidam Romæ in foro dictus locus, ubi ejus statua; quas inter mercatores & fœneratores conveniebant.

9 Timet] Vel quia fœneratori pecunia restituenda; vel coram Prætore eâ aut aliâ causâ sistendum.

r Celeres] Kalendis pecuniam ponebant, scñtisque accipiebant fœneratores: ergo debitoribus celeres Kalendæ, quæ maturius quàm opus esset recurrerent.

r Torqueat] Ne sit de amore cogitandi spatium.

c Uva] Frigoribus, scilicet.

u Tuam] Helenam nempe, quæ tot malorum causa fuit.

* Funera fratrum] Qui bello Trajano, ejus causâ mactati sunt.

x Loquebatur] Cupido scilicet.

y Puerilis] Cupidinis, qui Poëtam per somnos alloquutus est.

z Palinurus] Fuit hic optimus navis Aeneæ gubernator, cui Amorem perfectum amandi magistrum, quem in somnis Poëta viderat non sine lepore ad alia pergens comparat.

a Inire] Id est, Amoris remedia nondum satis peritus, scribere.

Quisquis amas, loca sola nocent : loca sola caveto.

Quò fugis? ^b in populo tutior esse potes.

Non tibi secretis (augent secreta furores)

Est opus : auxilio turba futura tibi est.

5 Tristis eris, si solus eris : dominæque relicta

Ante oculos facies stabit, ut ipsa, tuos.

Tristior idcirco nox est, quàm tempora Phœbi :

Quæ releve luctus, turba sodalis abest.

Nec fuge colloquium : nec sit tibi janua clausa :

10 Nec tenebris vultus flebilis abde tuos.

Semper habe ^c Pyladen, qui consoletur Orestem.

Hic quoque amicitia non levis usus erit.

Quid nisi secreta læserunt ^d Phyllida silvæ ?

Certa necis causa est : incommitata fuit.

15 Ibat, ut ^e Edono referens ^f trieterica Baccho

Ire solet fufis barbata ^g turba comis.

Et modò, quâ poterat, longum spectabat in æquor :

Nunc in arenosâ lassâ jacebat humo.

Perfide Demophoon, furdas clamabat ad undas :

20 Ruptâque singultu verba dolentis erant.

Limes erat tenuis longa subnubilus umbrâ :

Quò tulit illa suos ad mare sæpe pedes.

INTERPRETATIO.

Quisquis amas, loca deserta efficiunt : fuge loca deserta. Quò te agis? Potes esse securior in populo. Non tibi est opus locis semotis : (loca sola augent furores :) cæsus erunt tibi adjumento. Mæstus eris si solus eris : & vultus domina deserta exhibebuntur oculis tuis, tanquam ipsa adesset. Idcirco nox est tristior quàm tempora Phœbi : cæsus sociorum desideratur, qui minuat mæstitiam. Nec vita sermones : nec janua sit tibi aperta : nec tristis obvolvâ faciem tuam tenebris. Semper adsit tibi Pylades, qui consoletur Orestem. Hac quoque utilitas ami-

citia non erit parva. Quid nisi silvæ remota perdidit Phyllida? Causa certa mortis est : incommitata fuit. Incedebat ut turba barbata celebrans trieterica Bacchi Edoni solet incedere sparsis comis. Et modò prospiciebat quantum poterat in mare vastum : nunc jacebat desessa in solo arenoso. Infide Demophoon, vociferabatur ad undas furdas : & verba mærentis erant interrupta singultu. Callis erat subboscurus prolixâ umbrâ : quo illa sæpe contulit suos gradus ad mare.

N O T A.

^b In populo] Verissimè : atque hoc unum est ex præceptis optimum ; præsertim verò si populum memineris deligere : quanquam ipsa per se turba remedio est.

^c Pyladen] Fuit hic Strophij filius, indissolubili cum Oreste Agamemnonis filio, amicitia conjunctus, quem ob matris cædem furis ædum ad omnia pericula sequutus est.

^d Phyllida] Quæ Demophoontis absen-

tiam ferre non valens, sese laqueo ex vivis sustulit.

^e Edono] Ab Edone, Thraciæ monte, ubi multus Bacchi cultus, hic vini Deus dictus est.

^f Trieterica] Festa sunt Bacchi solenniora, quæ tertio quoque anno, in memoriam expeditionis Indiæ, ex qua post tertium annum rediit, celebrabantur.

^g Turba] De Bacchantibus feminis, sacra Bacchi celebrantibus, loquitur.

- Nona terebatur miseræ via. ^h Videris, inquit :
 Et spectat ⁱ zonam pallida facta suam.
 Adspicit & ^k ramos : dubitat, refugitque quod audet :
 Et timet : & digitos ad sua colla refert.
 5 ^l Sithoni, tunc certè vellem non sola fuisses ;
^m Non fletes ⁿ positis Phyllida, silva, comis.
 Phyllidis exemplo nimium secreta timete ,
 Læse vir à domina, læsa puella viro.
 Præstiterat ^o juvenis, quidquid mea Musa jubebat ;
 10 Inque suæ portu pœne salutis erat.
 Recidit, ut cupidos inter devenit amantes :
 Et, quæ condiderat, tela resumit Amor.
 Si quis amas, nec vis ; facito contagia vites.
 Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.
 15 Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi :
 Multaque corporibus ^p transitione nocent.
 In loca nonnunquam siccis arentia glebis
 De prope currenti flumine manat aqua.
^q Manat amor tectus, si non ab amante recedas :
 20 Turbæque ^r in hoc omnes ingeniosa sumus.

INTERPRETATIO.

Misera conficiebat nonum iter. Consulue-
 ris, inquit : & pallida facta intuetur cin-
 gulum suum. Spectat etiam ramos : hesitat
 & respicit quod audet : & metuit : & re-
 fert digitos ad sua colla. Sithoni, vellem
 certè tunc non sola fuisses ; silva non plora-
 res Phyllida, comis amissis. Vir offensus à do-
 minâ, puella offensa à domino, metuite ni-
 mium deserta exemplo Phyllidis. Juvenis
 perfecerat quidquid mea musa imperabat ;
 & erat propemodum in portu salutis sua.

Recidit, ut decidit inter amantes cupiditate
 flagrantes, & amor resumit tela qua abdi-
 derat. Si quis amas, nec vis ; fac contagia.
 Hæc etiam sæpe solent damno esse pecori.
 Dum oculi intuentur offensos, ipsi etiam of-
 fenduntur : & multa officium corporibus
 transmigrando. Aqua defluit nonnunquam
 in loca torrida glebis siccis de rivo juxta
 fluente. Amor latens erumpit, si non se se-
 jungas ab amante : & sumus omnes turba
 solers in hoc.

NOTÆ.

^h Videris] Non sine elegantia sæpius hac
 voce utitur in majori affectuum commotio-
 ne, aut desperatione, Poëta. Gall. diceremus,
Qu'il en arrive ce qui pourra : vel, y donna
 ordre qui voudra.

ⁱ Zonam] Quâ mortem arcessere cupiebat.

^k Ramos] Quibus sese suspendere medi-
 tabatur.

^l Sithoni] Thracia fuit Phyllis, quæ ideo
 Sithonis dicitur ; nam Thracia aut certè
 ejus pars, dicta *Sithonia*.

^m Non fletes] Adeoque nec ipsa Phyllis
 quæ in amygdalum sine foliis mutata læ-
 queo vitam finisset.

ⁿ Positis] Fingit Poëta Phyllidis causâ & ejus

mortis dolore sylvæ frondes aut folia amitte-
 re. Quæ res ex fabulâ modò allatâ petita est:
 cum *φύλλα* id est folia adveniente Demo-
 phoonte amygdalus emiseric, in quem Phyl-
 lis mutata.

^o Juvenis] Cujusdam juvenis exemplo,
 qui propè liber amantium consortio reci-
 dit, eos fugiendos esse docet Poëta.

^p Transitions] Id est, dum ab uno ad
 alium feruntur.

^q Manat] Furtim pectori illabitur, aut
 ex eo irumpit.

^r In hoc] Ut manet amor viresque refu-
 mat, nisi amantium consortia vitaverimus.

Alter

- Alter item jam sanus erat ; vicinia læsit.
 Occursum dominæ non tulit ille suæ.
 Vulnus in antiquum rediit malè firma cicatrix ;
 Successumque artes non habuere meæ.
 5 Proximus à rectis ignis defenditur ægrè :
 Utile finitimis abstinuissè locis.
 Nec, quæ ferre solet spatiantem porticus illam ,
 Te ferat : ^f officium neve colatur idem.
 Quid iuvat ^t admonitu tepidam recalescere mentem ?
 10 Alter, si possis, orbis habendus erit.
 Non facile esuriens posita retinebere mensâ :
 Et multum saliens incitat unda sitim.
 Non facile est visâ taurum retinere iuvençâ :
 Fortis equus visæ semper adhinnit equæ.
 15 Hæc ubi præstiteris, ut tandem ^u littora tangas ,
 Non satis est ipsam deseruisse tibi.
 Et foror, & mater ^x valeant, & conscia nutrix.
 Et quicquid dominæ ^y pars erit ulla tuæ.
 Nec veniat servus : nec flets ancillula fictum
 20 Suppliciter dominæ nomine dicat, Ave.
 Nec, si scire voles, quid agat tamen illa, rogabis.
 Profer : erit lucro lingua retenta suo.
 Tu quoque, qui causam finiti reddis amoris ,
 Deque tuâ dominâ multa querenda refers ;

INTERPRETATIO.

Alter item jam convalescerat ; vicinitas offendit. Ille non sustinuit occursum Dominae suæ. Cicatrix malè indurata recidit in veterem plagam ; & mea artes caruerunt felici exitu. Ignis proximus à tactu vix ardetur : utile effugisse loca vicina. Nec porticus qua solet habere illam deambulantem te habeat : neve idem obsequium præstetur. Quid prodest animum tepidum inflammari denud admonitu ? Alter orbis erit colendus, si queas. Esuriens non coerceretur facile, admoda mensâ : & aqua multum exiliens provocat sitim. Non facile est cohibere saurum, visâ iuvençâ : equus generosus semper adhinnit equæ aspectu. Ubi hæc servaveris, ut tandem ad litus appellas, non satis est tibi ipsam dereliquisse. Et soror, & mater, & nutrix conscia discedant ; & quidquid eris pars aliqua dominae tuæ. Nec accedat servus ; nec nocens ancillula dicas suppliciter verbis dominae simulatum, Ave. Nec si cupies nosse, quid tamen illa faciat, petes. Procrastina : lingua repressa erit emolumento suo. Tu etiam qui refers causam extincti amoris, & narras multa conquærenda de tua domina ;

N O T A.

- ^f Officiu] Erga puellam scilicet.
^t Admonitu] Id est, oculis mentique ea objecta repræsentando, quibus permoveatur.
^u Littora] Quietem ab amore.
^x Valeant] Ad omnibus discedendum cen-
 set, quibus in memoriam revocari possit amica.
^y Pars] Id est, Amicum, aut aliquid simile, quo amicæ refricatur memoria.

Y Y y

- ^z Parce queri. melius sic ulciscere tacendo ;
 Dum desiderii effluat illa tuis.
 Et malim taceas, quam te desisse loquaris.
 Qui nimium multis, Non amo, dicit ; amat
 Sed meliore fide paulatim extinguitur ignis ,
 Quam subito. lente desine ; tutus eris.
 Flumine perpetuo torrens solet acrius ire.
 Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqua.
^a Fallat, & in tenues evanidus exeat auras ;
 Perque gradus molles emoriatur amor.
 Sed modò dilectam scelus est odisse puellam :
 Exitus ingeniis convenit iste feris.
 Non curare sat est. odio qui finit amorem,
 Aut amat, aut ægrè desinet esse miser.
 Turpe, vir & mulier, juncti modo; protinus hostes :
 Non illas lites ^b Appias ipsa probat.
 Sæpe ^c reas faciunt, & amant. ubi nulla simultas
 Incidit, ^d admonitu liber aberrat amor.
 Forte ^e aderam juveni : dominam lætica tenebat :
 Horrebant sævis omnia verba minis.
 Jamque ^f vadaturus, Læticâ prodeat, inquit.
 Prodierat : visâ conjuge mutus erat.

INTERPRETATIO.

*desine conqueri : melius sic vindicabis omit-
 tendo ; donec illa elabatur votis tuis. Et
 malim sileas, quam dicas te cessasse. Qui
 proficitur apud plures, se non amare ; amat,
 Sed ignis certius opprimitur sensim, quam
 repente : Paulatim cessa, securus eris. Tor-
 rens solet currere vehementius fluvio jugi :
 sed tamen hac aqua est momentanea, illa
 assidua. Amor decipiat, & evanescat in
 ærem subtilem, & pereat per gradus insen-
 siles. Sed flagitium est odio habere puel-
 lam modò amatam : hic finis ad animos*

*spectat feroces. Abundè est negligere : qui si-
 nem imponit amoris odio, aut amat, aut vix
 cessabit esse infelix. Fœdum, vir & femi-
 na, modò conjuncti, illic hostes : Appias
 ipsa non laudat illa dissidia. Sæpe accusant,
 & amant : ubi nulla discordia evenit,
 amor solutus admonitionibus desectit. Fortè
 adstābam juveni : lætica habebat domi-
 nam : omnia verba horrida erant denun-
 tiationibus terribilibus. Et jam vadatu-
 rus, exeat, inquit læticâ. Exiverat : uxore
 aspectâ mutus erat.*

NOTÆ.

^z Parce queri] Optimè præcipit, ne fortè
 querendo & sibi morem gerendo fatietur ani-
 mus, minuat injuria, excusetur ; ne genio
 placens interim recurrat amica, &c. Non
 moveri optimum est ; nam quærit nec satis
 sanus est qui queritur ; statimque maximas
 vires sumerit illud quod non, nisi quia pla-
 cet, queritur.

^a Fallat] Ità evanescat, ut non sentia-
 mur.

^b Appias] Venus est genitrix, cujus tem-
 plum in foro fuit C. Cæsaris, ab aquâ Ap-

piâ, quæ illis erat, cognominata.

^c Reas faciunt] Quosdam dicit de puel-
 lis conqueri, quas maximè amant : ut mi-
 nus finem Amoris lites indicent.

^d Admonitu liber] Sponte Amorem
 quem nemo abire cogat, dicit discedere.

^e Aderam] Advocatus operam meam
 præstābam : vel simpliciter Adstābam.

^f Vadaturus] Vadari ille dicitur qui ad-
 versarium in jus venire cogit, vel sponso-
 rem exhibere, cujus fide certum sit ut se consti-
 tuto die sistat.

Et manus, & manibus duplices cecidere & tabellæ :

Venit in amplexus : atque ita, Vincis, ait.

[Tutius est, aptumque magis, discedere pace,

Quàm petere à thalamis litigiosa fora :]

5 Munera quæ dederis, habeat sine lite iubeto :

Esse solent magno damna ^h minora bono.

Quodd si vos aliquis conducet casus in unum,

Mente memor totâ, quæ damus arma, tene.

Nunc opus est armis : hic, ô fortissime, pugna.

10 Vincenda est telo ⁱ Penthesilæa tuo.

Nunc tibi rivalis, nunc durum limen, amanti,

Nunc ^k mediis subeant irrita verba Deis.

Nec compone comas, quia sis venturus ad illam :

Nec toga sit ^l laxo conspicienda sinu.

15 Nulla sit ut placeas alienæ cura puellæ :

Jam facito ^m è multis una sit illa tibi.

Sed quid præcipuè nostris conatibus obster

Eloquar ; exemplo quemque docente suo.

Definimus tardè, quia nos speramus amari.

20 Dum sibi quisque ⁿ placet, credula turba sumus.

At tu nec voces (quid enim fallacius illis?)

Crede, ^o nec æternos pondus habere Deos.

Neve puellarum lacrymis moveare caveto :

Ut flerent, oculos erudiere suos.

INTERPRETATIO.

Et manus & duplices codicilli defluerunt manibus : se dedit in complexus : atque ita loquitur, Superas. Securius est & magis idoneum disjungi pace, quàm ire à cubiculis ad fora litigiosa. Imperato possideat sine litigio dona quæ obtuleris : detrimenta minora solent esse magno lucro. Quod si fors aliqua vos coget in unum, retine memor animo toto arma quæ tradimus : nunc opus est armis : hic certa, ô generosissime. Penthesilæa superanda est ferro tuo. Nunc amulus, nunc durum limen tibi amanti, nunc verba vana, Diis testibus in animum revocentur.

Nec exorna capillos, quia sis iturus ad illam : nec toga sit spectanda sinu laxo. Nullo modo labores, ut gratius sis aliena puella : fac ut illa sit jam tibi una è pluribus. Sed dicam quid præsertim moretur nostros nifus : exemplo suo admonente unumquemque. Sed desistimus quia speramus nos amari. Sumus turba credula, dum quisque sibi plaudis. At tu nec fidem adhibe verbis, (quid enim fraudulentius illis?) Nec Deos æternos alicujus esse momenti. Et vide ne tangaris fletibus puellarum : docuerunt oculos suos lacrymare.

N O T A.

^g Tabella] Codicillos dicit, quibus jura continebantur.

^h Minora bono] Quia eo pretio libertas emittitur.

ⁱ Penthesilæa] Puellam quam quis amaverit, fortissimæ comparat Amazonum reginæ, adversus quam pugnandum sit.

^k Mediis] Qui à puellâ, falso jurante ad-

vocatur.

^l Laxo] Honori causâ demissa.

^m E multis] Quæ minùs adeò ametur.

ⁿ Placet] Ut sese denique amari posse credat.

^o Nec æternos pondus] Quia perjuria dij rident amantum, nec quid jurent, cogitant puellæ.

Y Y y ij

- Artibus innumeris mens oppugnatur amantum ;
 Ut lapis æquoreis undique pulsus aquis.
 Nec causas aperi, quare divortia malis :
 Nec dic, quid doleas, clam tamen usque dole.
 Nec peccata ^a refer ; ne diluat. ipse ^r favebis :
 Ut melior causâ causa sit ^f illa tuâ.
 Qui silet, est firmus : qui dicit multa puellæ
 Probra, satisfieri ^t postulat ille sibi.
 Non ego ^u Dulichio ^x furiales more sagittas,
 Nec ^y rapidas ausum ^z tingere in amne faces.
 Nec nos purpureas ^a pueri refecabimus alas :
 Nec sacer arte mea ^b laxior arcus erit.
 Concilium est, quodcunque cano. parete canenti :
 Utque facis, cœptis, Phœbe saluber, ades.
 Phœbus adest : sonuere ^d lyræ : sonuere pharetræ :
 Signa Deum nosco per sua : Phœbus adest.

INTERPRETATIO.

Mens amantum appetitur dolis innumeris ; ut saxum iactatum undique aquis marinis. Nec causas dicito, propter quas malis diffidia : nec loquitor quid agrè feras, clam tamen agrè feras sine fine. Nec commemora delicta, ne expurget : ipse indulgebis : ut illa causa sis potior causâ tuâ. Qui tacet est fortis : qui ingerit multas contumelias puellæ, ille petit sibi satisfieri. Ego non audeam

mergere in fluvio sagittas furibundas, nec faces ardentes more Dulichio. Nec nos præsindemus alas purpureas pueri : nec sacer arcus erit remissior arte meâ. Quodcumque cano est consilium, & auscultate canentis : & Phœbe salutaris annæ incœptis, ut facis. Phœbus favet : lyra strepuerunt ; Pharetra strepuerunt. Cognosco Deum per sua indicia : Phœbus favet.

N O T A.

^p *Nec causas aperi*] Ne fortè leviusculæ tandem videantur, nec satis dignæ, quibus convellatur Amor. Præceptum multis de causis optimum.

^a *Refer*] Apud Amicam, scilicet.

^r *Favebis*] Puellæ peccata diluenti, ut si maxima sint, nulla videantur.

^f *Illæ*] Causa amicæ.

^t *Postulas*] Quanti usus esse potest in vita hæc, si quis bene meditatus fuerit, veritas ! Non aliâ re magis feroculi sunt quidam, quàm quòd in cordatos viros incidunt, qui bonitate suâ postulare videntur, quia ipsi utrò, renitentibus malis, benefacere student. Eigo cautum maximè opus esse hac in parte virum bonum, quilibet qui hæc legerit, vir bonus cogitet ; ne non modò improbos juvare nequeat, sed insuper eorum in se nequitiam intempestivâ suâ bonitate derivet. Latrantibus canibus ne allaret, iupos

contemnat ; ne sibi in sax rabie, quæ aliquid posse videatur, placeant ; Quiescat denique.

^u *Dulichio*] Ulyssis, Dulichij insulæ regis, qui amores suos cum Circe & Calypso, præceps nimis, non dissolvit, sed violento more abruptit, laceravit, discepsit.

^x *Furiales*] Cupidinis, quibus incensa Circe, Calypso.

^y *Rapidas*] Ab effectu, quia amantes, præsertim verò puellas, in rabiem vertit.

^z *Tingere in amne*] Id est, violentissimo & truculento more Amorem extinguere.

^a *Pueri*] Amoris, scil.

^b *Laxior*] Pro minus potente, quia laxi nulla vis.

^c *Concilium*] Vide clarissimi Hecinsij notam.

^d *Lyra*] Apollinis Mæcæ inventoris gestamen.

- 6 Confer ^f Amyclæis medicatum vellus ahenis
Murice cum Tyrio : turpius illud erit.
Vos quoque formosiss vestras conferre puellas:
Incipiet dominæ quæque pudere suæ.
7 Utrâque formosæ Paridi potuere videri;
Sed sibi collatam vicit utramque Venus.
Nec solam faciem; mores quoque confer & artem:
Tantum iudicio ne tuus obsit amor.
Exiguum est, quod deinde canam: sed profuit illud
10 Exiguum multis: in quibus ipse fui.
Scripta cave relegas blandæ servata puellæ:
Constantes animos scripta relecta movent.
Omnia pone fetos (quamvis invitus) in ignes:
Et dic, Ardoris sit ^h rogus iste mei.
15 ⁱ Thestias absentem succendit stipite natum.
Tu timide flammæ perfida verba dabis?
Si potes, & ^k ceras remove. quid imagine mutâ
Carperis? ^l hoc periit ^m Laodamia modo.
Et loca multa nocent. fugito loca conscia vestri
20 Concubitûs. causas mille doloris habent.

INTERPRETATIO.

Compara lanam infectam ahenis Amyclæis
eum purpura Tyria: illa erit languidiore
colore. Vos etiam comparate vestras puel-
las cum pulcris: unusquisque occipiet eru-
bescere puellam suam. Utraque potuerunt
videri pulcra Paridi; sed Venus superabit
utramque secum comparatam. Nec compa-
ra solum vultum; compara etiam mores &
solertiam: tantum ne amor tuus officiat
iudicio. Quod postea cantabo est parvum,
sed illud parvum juvit multos; inter quos

ipse fui. Vide ne relegas litteras asservatas
suavis puella: littera relecta percellunt
mentes firmas. Immitte omnia (quanquam
agrè) in favos ignes: & dic, hic sit rogus
amoris mei. Thestias inflammavit filium
absentem stipite: Tu injicies cunctanter
verba infida in ignem? Si potes projice etiam
ceras: quamobrem moveris effigia mutâ?
Laodamia periit hoc modo. Multa etiam
loca officiunt: vitato loca conscia vestri
concubitûs: habent mille causas doloris.

N O T A.

^a Confer] Comparatione cum aliis puel-
lis, suam cuique mirûs pulcræm videndam,
adeoque minuendum amorem, docere insti-
tuit Poëta.

^f Amyclæus] Fuerunt Amyclæ Peloponnesi
civitas juxta Eurotan, ubi purpureo colore
velleræ imbuebantur, quæ, quamvis pulcra,
nihilominus cum Tyriis collata de suo pre-
tio perdere multum videbantur.

^g Utraque] Juno, fil. & Pallas, de qua-
rum pulcritudine simul & Veneris senten-
tiam suam dicere iussus est Paris.

^h Rogus] In quem projectus meus ignis
aut Amor pereat.

ⁱ Thestias] Althea Thestij filia, quæ fi-
lium suum Melæagrum, in focum projecto

stipite, quo illius fata continebantur perdi-
dit. Quam fabulam prolixè ab Ovidio Me-
tam. 8. à v. 450. enarratam huc piget trans-
cribere.

^k Ceras] Imagines cereas, amicæ vultus
referentes.

^l Hoc modo] Per asservatam Protefilai in-
cerâ imaginem. Ambiguè loquutus est Poë-
ta; quod fugiendum.

^m Laodamia] De quâ in Epistolis, quæ
sic in suâ loquitur:

Dum tamen arma geris, diverso miles
in orbe,

Quæ referat vultum, est mihi ceras
tuos.

Y Y y iij;

- Hic fuit ; hic cubuit : thalamo dormivimus isto :
 Hic mihi lascivâ gaudia nocte dedit.
 Admonitu refricatur amor ; vulnusque novatum
ⁿ Scinditur. ° infirmis causa pusilla nocet.
 5 Ut pæne extinctum cinerem si sulfure tangas ;
 Vivet, & è minimo maximus ignis erit.
 Sic, nisi vitaris quidquid renovabit amorem,
 Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.
^p Argolides cuperent fugisse Capharea puppes ;
 10 Teque, ^q senex, luctus ignibus ulte tuos.
 Præterita cautus ^r Niseide navita gaudet.
 Tu loca, quæ nimium grata fuere, cave.
 Hæc tibi sint ^s Syrtes ; hæc ^t Acroceraunia vita :
 Hic vomit epotas dira ^u Charybdis aquas.
 15 ^x Sunt, quæ non possint aliquo cogente juberi ;
 Sæpe tamen casu facta juvare solent.

INTERPRETATIO.

Hic fuit ; hic jacuit : dormivimus isto cubiculo : præbuit mihi hic voluptatem nocte lascivâ. Amor renovatur admonitione ; & plaga renovata aperitur : parva causa efficit debilibus. Quemadmodum si moveas cinerem prope extinctum sulphure accendetur , & ignis maximus erit è minimo : sic nisi effugeris quidquid reintegrabis amorem, flamma resuscitabitur , qua modo nulla

fuit. Naves Argolica optarent vitasse Capharea ; & te senex ulte tuos mærores. Nauta prudens lætatur Niseide vitatâ. Tu fuge loca qua fuerunt nimium suavia. Hæc sint tibi Syrtes ; effuge hæc Acroceraunia : hic crudelis Charybdis reddit aquas absorptas. Sunt, qua non possint imperari ab ullo vim faciente ; sæpe tamen fortè præstita solent prodesse.

N O T A.

ⁿ Scinditur] *Aperitur.* Metaphora est à vulneribus, quæ nonnunquam recrudescunt.
 ° Infirmis] *Quantâ curâ istud meditari oportet pusillum.*

^p Argolides] *Docet à simili, loca fugienda esse, quæ periculosa sunt. Hujus loci verò hæc est fabula. Nauplius Palamedis pater Rex Eubææ, cum Ulyssis operâ præsertim, & Græcorum iniquo judicio filium circumventum & occisum intellexisset, ut eam necem ulcisceretur, Græcis Trojâ redeuntibus & tempestate laborantibus, ex Caphareo Eubææ promontorio, accensâ face, signum dedit, quasi illic portus fuisset ; quò cum illi navigassent, inter asperissimos scopulos naufragio afflicti sunt.*

^q Senex] *Nauplius est, qui falso portus*

indicio, Græcis naufragij causa fuit.

^r Niseide] *Scyllam dicit, quæ est scopulus in freto Siculo. Quanquam Phorci fuit filia Sylla quæ in hunc scopulum mutata est ; sed hic Poëta, quod & fecit Maro, Scyllam Nisi filiam, cum illâ alterâ confundit.*

^s Syrtes] *Dux sunt ad littus Africanum, quæ loca sunt vadosa, quò arenæ cumulos aqua ventis turbata cogit ; qui breviter navigantibus maximè periculosa efficiunt.*

^t Acroceraunia] *Epiri montes sunt & scopuli.*

^u Charybdis] *Gurges est in freto Siculo infans undarum vorticibus æstuans, proxima quæque absohrens, iterumque revomens.*

^x Sunt] *Multæ res, scilicet.*

- Perdat opes ^y Phædra ; parces, Neptune, ^z nepoti :
 Nec faciet pavidos ^a taurus ^b avitus equos.
 [^c Gnoſſida feciſſes inopem ; ^d ſapienter amaſſet
 Divitiis alitur luxurioſus amor.
 5 Cur nemo eſt, ^e Hecalen ; nulla eſt, quæ ceperit ^f Iron ?
 Nempe quodd alter egens, altera pauper erat.
 Non habet, unde ſuum paupertas paſcat amorem :
 Non tamen hoc tanti eſt ; pauper ut eſſe velis.
 At tibi ſit tanti, non indulgere & theatris ;
 10 Dum bene de vacuo pectore cedat amor.
 Enervant animos ^h citharæ, ⁱ lotosque, lyræque ;
 Et vox, & ^k numeris brachia mota ſuis.
 Illic affiduè ſiſti ſaltantur amantes :
 Quid caveas ^l actor, quid juvet, arte docet.

INTERPRETATIO.

Phædra amittat divitiis ; ignoſces nepoti o ſuum amorem : hoc tamen non eſt tanti ut Neptune. Nec taurus ab avo immiſſus perterrefaciet equos. At tibi ſit tanti non frequentare theatra ; donec amor bene recedat ex vacuo pectore. Cythara, & lotus, & lyra molliunt mentes ; & vox & brachia agitata numeris ſuis. Amatores ſimulati ſemper illic ſaltantur : Mimor docet artiſcioſè quid fugias, & quid juvet.

N O T A.

^y *Phædra*] Jam de eâ Minois filiâ, Theſci uxore ſæpiùs vidimus : quæ ſi divitiis & otio non abundaſſet, Hippolyti privigni amore capta non fuiſſet : adeoque nec ipſum ſpeta ad patrem oblato ſupri accuſaſſet ; nec credulus Theſeus adverſus eum Neptunum invocaſſet ; nec Phocas contra innocentem Neptunus immiſiſſet.

^z *Nepoti*] Hippolyto, cujus avus fuit Ægeus, Neptuni filius.

^a *Taurus*] Alij à Phocis perterritos dicunt equos Hippolyti, à quibus, curru excuſſus, per ſaxa diſcerptus ſit.

^b *Avitus*] Ab avo, ſeu potiùs proavo Neptuno immiſſus.

^c *Gnoſſida*] Paſiphaë eſt, quæ à Gnoſo, Cretæ celeberrimo oppido, ubi Minos regnavit, ſic dicta.

^d *Sapienter*] Adeoque maritum, non taurum.

^e *Hecalen*] Fuit Hecale anus paupercula, quæ Theſeum hoſpiti excepit.

^f *Iron*] Ithaceniſis mendicus fuit, de quo in Penelope.

^g *Theatris*] Habent Theatra bonæ notæ

plurima, ſed quæ non niſi caſtæ mentis periculo maximo excernantur. *Filij Dei cum viderent pulcras eſſe filias hominum, ex iis ſibi uxores delegerunt.* Gen. 6. Delegerunt & dilexerunt, quia pulcras viderunt : & pulcræ videntur quæ pulcræ ſunt. Quorufque verò oculos & aures, Ulyſſis more, ubi apertiffimis opus eſt, obturare ſciſerit, aut potuerit.

^h *Cithara*] Quæ in theatris reſonant.

ⁱ *Lotosque*] Eſt Lotus arbuſcula Africæ familiaris, fructum ferens ſuaviſſimum, quem idè Patriæ oblivionem inducere voluerunt Poëtæ. Ejus fruticis ligno ad tibias veteres utebantur, unde pro iis poſitum.

^k *Numeris*] *En cadance.*

^l *Actor*] Locum mendofum quamobrem crediderit clariffimus Heiniſius planè non video, cum tam bonus, quamquam paulò obſcurior ſenſus ſit. Fabularum actores dicuntur peritè & arte Amatoria docere, quæ fugere oporteat ; quæque jucunda dum ab hiſtrionibus aguntur amorem ſovent, quo aliquis ab amicâ repulſus torquetur.

- Eloquar ^m invitus : teneros ⁿ ne tange poëtas.
 Submoveo dotes impius ipse meas.
 ° Callimachum fugito ; non est inimicus Amori :
 Et cum Callimacho tu quoque , ^p Coë , noces.
 5 Me certè ^q Sappho meliorem fecit amica :
 Nec rigidos mores ^r Teia Musa dedit.
 Carmina , quis potuit tutò legisse Tibulli ,
 Vel tua , cujus opus ^r Cynthia sola fuit ?
 Quis potuit lecto ^t durus discedere ^u Gallo ?
 10 Et mea nescio quid carmina dulce sonant.
 Quòd nisi dux operis vatem frustratur Apollo ;
 Æmulus est vestri maxima causa mali.
 At tu rivalem noli tibi fingere quemquam :
 Inque suo solam crede jacere toro.
 15 Acrius ^{* Hermionen} idèd dilexit Orestes ;
 Esse quòd alterius cœperat illa viri.
 Quid , Menelaë , doles ? ibas sine conjuge Creten :
 Et poteras nuptâ lentus abesse tuâ.

INTERPRETATIO.

Dicam coactus : ne attinge molles poëtas. Impius ipse subverto dotes meas. Removeto Callimachum ; non est infensus amori : Tu quoque Coë officis etiam cum Callimacho. Sappho me præstitit profecto leniorem amica : nec musa Teia docuit mores severos. Quis potuit legisse securo versus Tibulli ; vel tuos , cujus opus fuit una Cynthia ? Quis potuit abire crudelis Gallo lecto ? Mea etiam carmina resonant nescio quid suave. Quòd

nisi Apollo impulsor operis destituit poëtam ; rivalis est causa maxima vestra agnitudinis. At tu noli tibi comminisci ullum amulum ; & crede solam cubare in suo lecto. Orestes ideo vehementius amavit Hermionen , quòd illa occiperat esse alterius viri. Quamobrem mores Menelaë , proficiscebarris Creten sine uxore : & poteras tardus se- jungi ab uxore tua.

NOTÆ.

^m *Invitus*] Non tam quidem , qui sibi teneri Poëtæ laudem non obscure tribuit.

ⁿ *Ne tange*] Plurimâ verò in illis legis cautione est opus : neque certè majus aliud mentis venenum. Atqui ab illis tam multa quæ optima sunt licet desumere. Verum est. Sed rosæ sunt inter spinas ; aut fructus quos custodiunt serpentes.

° *Callimachum*] Illum antea Elegiarum scriptorem elegantissimum , sed lascivum vidimus.

^p *Coë*] Est Cos Ægæi maris insula , Carix opposita , Philææ Elegiographi Poëtæ , de quo nunc , patria.

^q *Sappho*] Cujus fœminæ carmina fuerunt maximè lasciva , sicuti ipse monuit Poëta in Arte.

^r *Teia*] Anacreontis Teii & maximè lascivi Poëtæ ; cujus patria fuit Teios , vel Teos , urbs Ionix.

^r *Cynthia*] Fuit hæc Propertij amica , quam ubique celebrat.

^t *Durus*] Amori intactus.

^u *Gallo*] Hunc quoque Poëtam Ægypti à Cæsare præsidem , qui sese suâ necè cruciavit antea vidimus.

^{*} *Hermionen*] Fuit hæc Menelai & Helenæ filia , quam Tyndarus avus maternus Orestis , Agamemnonis filio , inscio patre , qui apud Trojam militabat , pater verò ipse , eorum , quæ à focero gesta erant ignarus , Pyrrho despondit : Quâ re factum est ut Orestes rivalem , cui tradita fuerat sponsa trucidaverit.

Ut

- Ut Paris hanc rapuit ; nunc demum uxore carere
Non potes. alterius crevit amore tuus.
Hoc & in abducta Briseïde flebat Achilles ,
Illam ^y Plisthenio gaudia ferre toro.
5 Nec frustra flebat : mihi credite. ^z fecit Atrides ,
Quòd si non faceret, turpiter esset iners.
Certè ego fecissem, nec sum sapientior illo.
Invidiæ fructus maximus ille fuit.
Nam sibi quòd nunquam tactam Briseïda jurat ,
10 Per sceptrum ; sceptrum non putat esse Deos.
Dî faciant, dominæ possis transire relictæ
Limina ; proposito sufficiantque pedes.
Et poteris ; modò velle tene. ^a nunc fortiter ire ,
Nunc opus est celeri subdere calcar equo.
15 Illo ^b Lotophagos, illo Sirenas in ^c antro
Esse puta : remis adjice ^d vela tuis.
Hunc quoque, quo quondam nimium rivale dolebas ,
Vellem desineres hostis habere loco.
At certè, quamvis odio remanente , saluta.
20 Oscula cum poteris jam dare ; sanus eris.
Ecce cibos etiam, medicinæ fungar ut omni
Munere, quos fugias, quosve sequare, dabo.

INTERPRETATIO.

Postquam Paris hanc sustulit ; nunc tandem non quæ esse sine uxore : tuus amor auctus est amore alterius. Achilles etiam hoc dolebat in Briseïde abrepta , illam portare gaudia Lestro Plisthenio. Nec de nihilo dolebat ; fidem mihi adhibete : Atrides præstitit quod si non præstitisset fuisset scædæ venerator. Profecto ego fecissem , nec sum sapientior illo. Illa utilitas invidia fuit maxima. Nam quod jurat per sceptrum Briseïda nunquam tactam à se ; sceptrum non credit esse Deos. Dij præstent possis transgredi domum domina relicta ; & pedes sufficiant instituto.

Et poteris ; retine tantum velle : nunc opus est strenuè incedere , nunc opus est urgere equum velocem stimulu. Credito Lotophagos esse in illa spelunca ; Sirenas esse in illa : adde vela remis tuis. Optarem etiam omittes in inimicorum numero recensere amulum, quo olim nimium mærebas. At cerè, quamvis odio durante , salute impertitor. Cum jam poteris ferre oscula firmus eris. Ecce , ut præstem omnia officia medicina præbebo etiam cibos quos removeas, & quos sumas.

N O T A.

^y Plisthenio] Agamemnoni, Plisthenis filio, quem Atrei dixerunt idè Poëtæ , quòd ab Atreo patruo , defuncto patre, unà cum fratre Menelao educatus fuerit.
^z Fecit] Nempe cum Briseïde rem habuit.
^a Nunc] Cum præter amicæ domum iter habendum est.

^b Lotophagos] Populi fuerunt Africæ , à Loto fructu, de quo supra , sic dicti : cujus suavitate usque adèd capti sunt Ulyssis socij, ut ejus, Patriæque sint obliti.
^c Antro] Invidiosè de amicæ domo loquitur.
^d Vela] Metaphora à navigantibus, quâ ocysimè prætereundum esse indicat.

Z Z z

- ^c Daunius, an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
 An veniat ^f Megaris, noxius omnis erit.
 Nec minùs ^g erucas aptum vitare salaces;
 Et quidquid Veneri corpora nostra parat.
 5 Utilius sumas acuentes lumina rutas;
 Et quicquid Veneri corpora nostra negat.
 Quid tibi præcipiam de Bacchi munere, quæris?
 Spe brevius monitis expedire meis.
 Vina parant animum Veneri, nisi plurima sumas;
 10 Ut stupeant multò corda sepulta mero.
 Nutritur vento, vento restinguitur ignis.
 Lenis alit flammam, grandior aura necat.
 Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
 Eripiat: si qua est inter utramque, nocet.
 15 Hoc opus exegi. fessæ date ferta carinæ.
 Contigimus portum, quo mihi cursus erat.
 Postmodo reddetis sacro pia vota poetæ,
 Carmine sanati fœmina virque meo.

INTERPRETATIO.

Omnia bulbus, Daunius an tibi missus à re-
 gionibus Libycis, an afferatur Megaris erit
 perniciosus. Nec minùs utile fugere erucas
 salaces; & quidquid facis corpora nostra
 expedita ad Venerem. Capias optiùs rutas
 acuentes visum; & quidquid avertit
 corpora nostra à Venere. Petis quid tibi
 suadeam de dono Bacchi? Exsolveris
 meum monitis spe citiùs. Vina instigant ani-
 mum ad Venerem, nisi bibas plurima; ut

mens oppressa multo vino torpeat. Ignis ali-
 tur vento, opprimetur vento. Placida aura
 nutrit flammam, vehementior extinguit.
 Aut nulla sit ebrietas, aut tanta ut tibi ab-
 sumat curas: si aliqua est inter utramque,
 officit. Absolvi hoc opus: porrigite corollas
 navi fatigata. Pervenimus ad portum, ad
 quem intendebar. Vir & fœmina restituti
 versibus meis exsolvetis deinceps pia vota
 sacro vati.

N O T A.

^c *Daunius*] Apuleia Daunia Provincia Ita-
 liæ, unde Bulbi Romam portabantur, post
 Africanos seu Libycos optimi, teste Plinio.

^f *Megaris*] Megara urbs fuit Atticæ.
^g *Erucas*] Herba est virtutis calidæ, quam
 vocamus *Roquette*.

DE MEDICAMINE FACIEI.

Discite, quæ faciem commendet cura puellæ ;
Et quo sit vobis forma tuenda modo.
Cultus humum sterilem ^a Cerealìa pendere ^b iussit
Munera : ^c mordaces ^d interiere ^e rubi.
5 ^f Cultus & in pomis succos emendat acerbos ;
Fissâque ^g adoptivas accipit arbor opes.
Culta placent. auro sublimia tecta linuntur :
Nigra sub imposito marmore terra latet.
Vellera ^h sæpe eadem ⁱ Tyrio medicantur ^k aheno :
10 Sectile deliciis India præbet ^l ebur.
Forsitan antiquæ, ^m Tatio sub rege, ⁿ Sabinæ
Maluerint, quàm se; rura paterna coli.

INTERPRETATIO.

Puella discite qua cura adjuvet formam; & quâ ratione pulchritudo sit vobis conservanda. Cultura coëgit terram infœcundam exsolvere dona Cerealìa: rubi pungentes profligati sunt. Cultura lenit etiam succos immittit in pomis; & arbor divisa accipit divitias adoptivas. Exculta jucunda

sunt: tecta excelsa inaurantur; terra atra occultatur sub marmore instrata. Lana eadem inficiuntur sæpe aheno Tyrio: India suppeditat ebur fissile deliciis. Forsitan Sabina veteres præoptaverint, Tatio regnante arva paterna coli quàm se.

N O T A.

^a *Cerealìa*] Id est, quæ sunt Cereris, frugum inventricis.

^b *Iussit*] Iussisse videtur qui causæ est ut quid fiat, alioqui *jubere humum, &c.* tropus est audacior.

^c *Mordaces*] Quia spinis riget hic frutex, quibus proxima quæque retinet.

^d *Interiere*] Quia post inventam agriculturam recisi frutices noxij, rubi præsertim; neque amplius moris ex iis, sed frumento in cibum usi sunt homines.

^e *Rubi*] Rubus frutex est notissimus mora ferens.

^f *Cultus*] Qui præsertim per inficionem.

^g *Adoptivas*] Metaphora gratissima ab hominibus qui sibi alienam prolem adoptant; quâ metaphorâ dulces significat fructus, qui ex surculo mitiori in truncum silvestrem immisso, nascuntur.

^h *Sæpe*] Ut saturius sit, non dilutus, co-

lor. *Dibapham* vocabant purpuram bis tinctam murice.

ⁱ *Tyrio*] Laudatissima fuit apud veteres purpura Tyro Phœnicæ urbe celeberrimâ per varias gentes portata.

^k *Aheno*] Valâ erant amplissima ærea in quibus murice lana inficiebatur.

^l *Ebur*] Quo ad varia ornamenta, in laquearibus præsertim utebantur: unde Horatius,

Non ebur, neque aureum

Meâ renidet in domo lacunar, &c.

^m *Tatio*] Hic fuit Sabinorum dux acerrimus, qui cum variâ victoriâ cum Romanis pugnavisset, tandem, Sabinis suis in urbem receptis, in regni partem & ipse à Romanis acceptus est.

ⁿ *Sabina*] Fuerunt Sabini, Româ ad Septentrionem, gens dura, quorum fortissimæ à Poëtis itemque historicis laudantur conjuges.

Z Z z ij

- Cùm matrona premens ° altum P rubicunda sedile
 Affiduo q durum pollice nebat opus.
 Ipsaque claudebat, quos filia paverat, agnos :
 Ipsa dabat virgas cæsaque ligna foco.
 5 At vestræ teneras matres peperere puellas.
 Vultis inauratâ corpora veste tegi.
 Vultis odoratos positu variare capillos :
 Conspicuum gemmis vultis habere manum.
 Induitis collo lapides Oriente paratos :
 10 Et r quantos oneri est aure tulisse duos.
 Nec tamen indignum, si vobis cura placendi,
 Cùm comtos habeant sæcula nostra viros.
 Fæminea vestri poliuntur lege mariti :
 Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.
 15 Proin se quæque parent : nec quò venentur amores,
 Refert. munditiæ crimina nulla merent.
 Rure u latent, finguntque comas. licet arduus illas
 Celest Athos ; cultas altus habebit x Athos.
 Est etiam placuisse sibi quotacunque voluptas :
 20 Virginibus cordi gratâque forma sua est.
 Laudatas homini y volucris Junonia pennas
 Explicat : & formâ muta superbit avis.

INTERPRETATIO.

Cùm matrona rubicunda insidens excelsa sedili traheret filia dura pollice sedulo. Et ipsa in septa admittebat agnos, quos filia egerat ad pastum: ipsa immittebat foco virgas & ligna secta. At vestra matres ediderunt puellas molles: cupitis corpora velari amictu inaurato. Cupitis variis modis flectere comam unctam: cupitis habere manum splendidam gemmis: gestatis collo lapides Oriente petitos: & tantos, ut sit oneri gestasse duos aure. Nec tamen ineptum, si vobis studium placendi, cum nostra tempora habeant viros excultos. Vestri mariti or-

nantur muliebriter: & uxor agrè invenit quod adjiciat ad ornatum. Proinde singula se ornent: nec interest quâ viâ amores accersant. Munditiæ nulla castigatione sunt digna. Rure conduntur, & componunt capillos, licet excelsus Athos illas regat; excelsus Athos habebit ornatas. Quotacunque est etiam jucunditas sibi placuisse: pulcritudo sua est accepta & cura puellis. Avis Junonia pandit pennas approbatas ab homine; & avis muta factus induit pulcritudine.

N O T A.

° Altum] Ex quo facilius prolixum filium ex colo trahere.

P Rubicunda] Colore nativo ex durâ vitâ & laboriosâ erumpente.

q Durum] Propter assiduitatem & tardium; aut etiam quia dura & laboriosâ manu exercebatur.

r Ipsa] Non ancilla.

r Quantos] Gemmis & margaritis non ex fulgore modò, sed & ex magnitudine pretium positum est.

Fæmineâ] Quod turpissimum viris quibus labor convenit.

u Latent, sing.] Pudicas etiam & quæ rure lateant nullius malæ rei causâ sese dicit exornare, ut magis ad cultum quaslibet puellas invitet. Cujusmodi quidem monitore nihil opus fuit.

x Athos] Mons est inter Thraciam & Macedoniam altissimus.

y Volucris Juno.] Pavo est Junoni sacer.

- ^a Sic potius nos uret amor ; quàm fortibus herbis ,
 Quas maga terribili sublecat arte manus.
^a Nec vos graminibus, nec misto credite succo.
 Nec tentate ^b nocens ^c virus amantis equæ.
 5 Nec mediæ ^d Marſis ſinduntur cantibus angues :
^c Nec redit in fontes unda ſupina ſuos.
 Et quamvis aliquis ^e Temefæa removerit æra ;
 Nunquam Luna ſuis excutietur equis.
 8 Prima ſit in vobis morum tutela, puellæ :
 10 Ingenio facies conciliante placet.
 Certus amor morum eſt : formam populabitur ætas ;
 Et placitus rugis vultus aratus erit.
 Tempus erit, quo vos ſpeculum vidiffe pigebit ,
 Et veniet rugis altera cauſa dolor.
 15 ^h Sufficit , & longum probitas perdurat in ævum ;
 Fertque ſuos annos : hinc benè pendet amor.
 Diſce age, cùm teneros ſomnus dimiſerit artus ,
 Candida quo poſſint ora nitere modo.

INTERPRETATIO.

*Amor nos citius ſic inflammabit, quàm her-
 bis potentibus, quas manus Maga revellit
 arte formidabili. Nec committite vos her-
 bis, nec ſucco intrito. Nec experiamini vi-
 rus noxium equa furentis. Nec ſerpentes
 media ſecantur incantamenti Marſis : nec
 aqua pronarecurrit ad fontes ſuos. Et quam-
 vis aliquis ſuſulerit æra Temefæa ; luna
 nunquam deſicietur ſuis equis. Puella, pri-
 ma ſit in vobis morum cùſtodia, vultus ar-
 videt ingenio conciliante. Amor morum eſt*

*firmus ; tempus deſtrahitur pulcritudi-
 nem ; & facies qua grata fuit, erit ſecta ru-
 gis. Tempus futurum eſt, quo vos pœnitebit
 ſpectaviſſe ſpeculum ; & dolor accedet alie-
 ra cauſa rugis. Integritas ſupeditat, &
 perſtat in productum tempus ; & tolerat
 ſuos annos : amor hinc bene pendet. Diſce
 age, quomodo vultus candidi poſſint ſplen-
 deſcere, cùm ſomnus depreſſerit membra
 mollia.*

NOTÆ.

^a Sic] Cum cultæ fuerint puellæ.

^a Nec Credite] Ut per illa viros ad
 amorem veſtri perducere ſperetis.

^b Nocens] Quia furorem inducere credi-
 tum.

^c Virus] Hippomanes eſt, de quo ſuprà.

^d Marſis] Fuerunt Marſi populi Italiæ
 fortiſſimi ; juxta Sabinos, qui Marſo Circes
 filio ſati maximi quoque fuerunt venefici.

^e Nec redit] Nullam eſſe dicit vim car-
 minibus aut incantamenti.

^f Temefæa] Fuit Temefæ Brutiorum in
 Italiâ oppidum, Tempa, à Latinis, referen-
 te Plinio, dictum, ubi olim æriſfodinæ. Vo-
 luerunt autem ſtulti mortales ſeſe tympanis
 æreis Lunæ, incantamenti laboranti, ob-

ſtreperes, poſſe ſuccurrere, ne in terram
 procideret. Quo remedio opus non eſſe ;
 adeoque incantamentorum vim falſò lauda-
 ri, docet Poëta.

^g Prima] Nam ut habet Salluſtius : Di-
 vitiarum & forma gloria fluxa atque fra-
 gilis eſt ; virtus clara æternaque habetur.
 Optimè ergo præcipit libidinoſus doctör ;
 ut pudicos ſaltem hæc neglexiſſe pudeat.

^h Sufficit] Satius eſt ; ſed motum habet &
 tractum vox illa quem alio vocabulo ne-
 queam exprimere. Solatium & nescio quam
 inducit quietem rem ipſam cogitantibus, &
 perenni ſuâ virtute ſeſe involventibus. La
 Vertu ſe fournit toujours elle-mème, & ſe
 renouvelle tous les jours.

- Hordea, quæⁱ Libyci ratibus misere coloni,
 Exue de paleâ tegminibûsque suis.
 Par^k ervi mensura decem madescat ab ovis:
 Sed cumulent libras ordea^l nuda duas.
 5 Hæc ubi ventosas fuerint siccata per auras;
 Lenta jube scabrâ frangat asella molâ.
 Et, quæ^m prima cadunt vivaci cornua cervo,
 Contere: inⁿ hæc solidi^o sexta face^p assis eat.
 Jamque ubi pulvereæ fuerint confusa farinæ,
 10 Protinus in cribris omnia cerne cavis.
 Adjice^q Narcissi bis sex sine cortice bulbos,
 Strenua quos puro marmore dextra terat:
 Sextantemque trahat gummi cum^r semine Thusco.
 Huc^t novies tanto plus tibi mellis eat.
 15 Quæcunque adficiet tali medicamine vultum;
 Fulgebit speculo lævior ipsa suo.
 Nec tu pallentes dubita torrere^x lupinos,
 Et simul^y instantes corpora frige fabas.
 Utraque^z sex habeant æquo discrimine libras:
 20 Utraque da nigris comminuenda molis.

INTERPRETATIO.

Nudato palea, & corticibus suis hordea, quæ agricola Libyci miserunt navibus. Æqualis mensura Ervi humescat ab ovæ decem: sed hordea expurgata impleant duas libras. Ubi hæc fuerint exsiccata per aërem ventosum; fac asella segnis terat molâ asperâ. Pinse etiam cornua prima quæ excidunt cervo vivaci: fac sexta pars solida libra mittatur in hæc, & postquam omnia fuerint admixta farina pulvereæ, cribrato omnia in cribris cavis. Adde duodecim bulbos Narcissi decorticatos, quos manus fortis terat puro marmore: & ducat sextantem gummi cum semine Thusco. Hæc tibi adhibeatur novies plus tanto mellis. Quæcunque illinet faciem tali medicamine; ipsa nitebit expolitior speculo suo. Nec tu cunctare frigere lupinos pallidos, & simul torre fabas tumefaciennes corpora. Utraque habeant sex asses pari discrimine: da utraque terenda asris molis.

NOTA.

- ⁱ Libyci] Sunt Libyes populi Africæ, hoc in loco pro Afris in genere positi, à quibus maximâ frumenti copiam Romani petebant.
^k Ervi] Est ervum genus leguminis, Ers Gallicè dicti.
^l Nuda] Tegminibus & paleâ exuta.
^m Prima] Quotannis verò statuto veris tempore decidunt.
ⁿ Hæc] Hordei & Ervi farinam scilicet.
^o Sexta] Pars, scilicet.
^p Assis] Seu Libræ.
^q Narcissi] Est narcissus planta notissima, propter floris amœnitatem, hortis familiaris.
^r Sextantemque] Duas uncias.
^s Semine] Propriè frumenti genus est quod Zeam vocant, ex quo alica, docente Plinio fiebat.
^t Novies tanto plus] Id est, novem sextantes, una libra cum dimidia, unciz 18.
^u Nec tu] Aliud proponit medicaminis genus.
^x Lupinos] Sunt lupini leguminis genus, ab omnibus animalibus suâ amaritudine tutum, autore Plinio. Pallentes autem dixit ab effectu, quod qui gustaverint pallescant. Trißes appellavit Maio.
^y Instantes] Quippe statulentissima est faba.
^z Sex] Ut tres libræ lupinorum, & totidem fabarum sumantur.

Nec ^a cerussa tibi, nec ^b nitri spuma rubentis

Desit, & ^c Illyrica quæ venit ^d iris humo.

Da validis juvenum pariter subigenda lacertis :

Sed justum tritis uncia pondus erit.

5 Adjice & ^e querulo ^f volucrum medicamina & nido.

Ore fugant maculas : ^h Halcyonæa vocant.

Pondere, si quæris, quo sis contentus in illis ;

Quodd trahit in partes ⁱ uncia sexta duas.

Ut ^k coëant, aptèque lini per corpora possint ;

10 Adjice de flavis ^l Attica mella favis.

^m Quamvis thura Deos irataque numina placent ;

Non tamen accensis omnia danda focis.

Thus ubi miscueris radenti ⁿ tubera nitro ;

Ponderibus justis fac sit utrimque triens.

INTERPRETATIO.

Nec cerussa, nec spuma nitri rubentis te deficiat, & Iris qua mittitur terræ Illyrica: Da quoque hæc pensanda fortibus brachiis juvenum: sed uncia erit justum pondus pibis. Adde etiam medicamenta ex nido querulo avium: abstergunt labes facie: dicunt Halcyonea. Si petis quo pondere sis contentus in illis; quod capis uncia divisa in

duas partes. Ut cohæreant, & possint facile inungi per corpora; adde mella Attica de favis flavis. Quamvis thura propitient Deos & numina insensa; non sunt tamen omnia immittenda aris ardentibus. Ubi intriveris thus nitro expolienti navos; fac triens sit utrinque aquis ponderibus:

NOTÆ.

^a Cerussa] Pharmacum est notissimum, quod ex plumbi ramentis tenuissimis super vas asperimi aceti impositis, extrahitur.

^b Nitri] Est nitrum species salis notissima. Salpetre. Spuma verò ejus Aphronitrum dicitur; quod ex speluncis quibusdam destillans in Asiâ colligi, medici quidam scriptitarunt.

^c Illyricâ] Est Illyris, Illyricum seu Illyria regio in orâ maris Adriatici, Italiæ opposita, unde Iris laudatissimi nominis afferebatur.

^d Iris] Planta est, cujus radix maximè laudatur ad odores. Nostri vocant eam *Glaucul*, *flambe*, vel etiam *Iris*.

^e Querulo] Propter pipientes pullos.

^f Volucrum] De Halcyonibus loquitur, quæ, ut Plin. scribit, aves sunt paulò ampliores passeribus, colore cyaneo ex parte majore, tantùm purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili ac procero. Quas aves videre, ut idem ait, rarissimum est.

^g Nido] Hi Halcyonum nidi, referente

eadem Plinio admirationem habent; pilæ figurâ paulum eminenti, ore perquam angusto, grandium spongiarum similitudine, qui ferro intercidi nequeunt, ictu valido franguntur.

^h Halcyonea] De iis medicamentis sic ait Plinius; *Lepras lichenas, lentigines, tollunt cum lupino, & sulphuris duobus obolis.*

ⁱ Uncia sexta] Niger selibram intelligit. Planissimè verò correctionem probavero clariss. Heinsij qui legit *sesta*.

^k Coëant] Ut cohæreant varia, de quibus loquutus est, medicamina.

^l Attica] Quæ Athenis, Hymetto monte collecta, in varia loca, Romam præsertim portabatur.

^m Quamvis] Aliud docet medicamentum.

ⁿ Tubera] De papulis, pustulisque, quæ faciem infestare solent, loquitur. Eas verò expoliendi & tollendi vim habere nitrum docet Plinius.

Parte minùs quarta ° dereptum cortice gummi ,
 P * Et modicum è myrrhis pinguibus adde cubum.

Hæc ubi contritis, per densa foramina cerne :

Pulvis ab infuso melle premendus erit.

5 Profuit & ^q marathros benè olentibus addere myrrhis ;
 Quinque trahant marathri ^r scrupula, myrrha novem.

Arentisque rosæ quantum manus unaprehendat ,

Cumque ^r Ammoniaco mascula thura sale.

Hordea quem faciunt illis adfunde ^r cremorem.

10 Æquent expensas cum sale thura rosas.

^u Tempore sis parvo molles licet illita vultus ;

Hærebit toto multus in ore color.

Vidi quæ gelidâ madefacta papavera lymphâ

Contereret, teneris illineretque genis.

* * * *

INTERPRETATIO.

¶ adde parum thymi, ¶ adde cubum par-
 vum pinguis myrrha. Ubi hac subegeris ,
 cribrato per spissa foramina : pulvis erit
 diluendus admixto mello. Utile etiam fuit
 adjicere fœniculum myrrhis fragrantibus ;
 fœniculum ducat quinque scrupula , myr-
 rha novem. Et adde rosa sicca quantum
 una manus capiat , ¶ thura mascula cum

sale Ammoniaco. Infunde illis cremorem
 quem faciunt hordea, Thura cum sale
 æquent rosas ponderatas. Quamvis fueris
 undâ faciem teneram tempore exiguo; mul-
 tus nitor manebis in tota facie, Vidi qua
 contunderet papavera humectata aquâ fri-
 gidâ, ¶ induceret genis mollibus.

NOTÆ.

° Dereptum cortice] Quia arborum cor-
 tici innascitur gummi.

P Et modicum] Vide Notam clar. Hein-
 sij. Deinde expende annon per cubum ali-
 quantulam myrrhæ partem possis intelli-
 gere.

^q Marathros] Latini fœniculum vocant.

^r Scrupula] Scrupulum pars est drach-
 mæ tertia; tria adeoque drachmam confi-
 ciunt.

^r Ammoniaco] Lapsus est Commentator
 qui Ammoniacum gummi, rem omninò di-
 versam, cum sale qui in Lybiâ eruebatur,
 confudit. Hodie etiam in officinis reperitur
 sal Ammoniacus, sed factitius est.

^r Cremorem] Pro succo hordei posuit,
 quomodo ferè Celsus usurpat.

^u Tempore] Maximæ virtutis postremum
 esse medicamentum innuit.

P. OVIDII NASONIS HALIEUTICON.

FRAGMENTUM.

* * * * *

A Ccepit mundus legem : dedit ^a arma per omnes ,
Admonuitque sui. vitulus sic namque minatur ,
Qui nondum gerit in tenera jam cornua fronte :
Sic ^b damæ fugiunt, pugnant virtute leones ,
5 Et morfu canis, & caudæ sic scorpius ictu :
Concussisque levis pennis sic evolat ales.
Omnibus ignotæ mortis timor , omnibus hostem ,
Præsidiumque datum sentire, & noscere teli
Vimque modumque sui : sic & ^c Scarus arte sub undis ,
10 Incidit, ^d adsumtamque dolo tandem pavet escam.
Non audet ^e radiis obnixâ occurrere fronte ,
Aversus crebro vimen sed verbere caudæ
Laxans subsequitur, tutumque evadit in æquor.
Quin etiam si fortè aliquis, dum ^f pone nataret ,
15 Mitis luctantem Scarus hunc in vimine vidit ,

INTERPRETATIO.

M undus subiit legem : præbuit arma singulis , & admonuit suis : sic enim vitulus , qui nondum jam habet cornua in mollis fronte , minas intentat : sic Dama fu- giunt, leones certant fortitudine , & canis morfu , & sic Scorpius percussione cauda : & avis levis sic avolat pennis agitat. Metus est mortis omnibus incognita. Con- cessum omnibus sentire hostem & columen	datum, & cognoscere potestatem & modum suorum armorum : sic etiam Scarus vescat dolo sub undis, & timet escam tandem cor- reptam fraude. Non audet se se dare fronte oppositâ in radios ; sed aversus divellens vimen frequenti cauda agitatione, erumpit in mare securum. Quin etiam si fortè ali- quis propitius Scarus aspexit hunc consti- tutam in nassa, dum pone nataret ,
--	---

N O T A.

^a Arma] Arma, ut ex sequentibus patet, non propriè, quod clariss. Heinsius videtur putasse, sed tropicè pro innatâ quavis industriâ, & ad sibi consulendum à naturâ datâ sagacitate, usurpavit.	tere, sed aversum caudæ ictibus crebris fores laxare,arque ità retrorsum erumpere. Quam luctam si fortè alius Scarus extrinsecus videat, apprehensâ mordicus caudâ adjuvat.
^b Dama] Sunt caprarum silvestrium quoddam genus. Gall. Daim.	^d Adsumtamque dolo] Ab insidiantie piscatore, scilicet.
^c Scarus] Piscis est saporis eximij ; quem refert Plinius inclusum nassis non fronte erumpere, nec infectis viminibus caput infe-	^e Radiu] De viminibus loquitur, quibus contexta est nassa.
	^f Pone] Aut juxta eam nassam, quâ aliquis Scarus captus sit.

A A a a

- Aversam caudam morsu tenet : atque ita *
 * Uber servato, quem texit, in * resulter.
 8 Sepia tarda fugæ, tenui cum fortè sub unda
 Deprensa est, jam jamque manus timet illa rapaces,
 5 Inficiens æquor nigrum vomit ore cruorem,
 Avertitque vias, oculos frustrata sequentes,
 Clausus rete ^h Lupus, quamvis immanis & acer,
 Dimotis cauda submissus ⁱ sedit arenis.
 ..... in auras
 10 Emicat, atque dolos saltu deludit inultus :
 Et ^k muræna ferox teretis sibi conscia tergi,
 Ad laxata magis conversa foramina retis,
 Tandem permultos evadit lubrica flexus,
 Exemploque nocet, cunctis ^l intervenit una.
 15 At contra scopulis ^m crinali corpore segnis
 Polypus hæret, & ⁿ hac eludit retia fraude,
 Et ^o sub lege loci sumit mutatque colorem ;
 Semper ei similis, quem contigit, atque ubi prædam
 Pendentem ^p setis avidus rapit, hic quoque fallit

INTERPRETATIO.

morsu apprehendit aversam caudam : * *
 * * * * * *Sepia* lenta ad fugam,
 cum fortè correpta est sub aqua molli, &
 illa jam jamque metuit manus prædabun-
 dus, tingens mare exspuit ore atrum san-
 guinem. Et corripit vias, frustrata oculos
 insequentes. *Lupus* irretitus, quamvis in-
 gens & vehemens demissus quiescit in are-
 nis dimotis cauda. .... Exiit in
 auras, & eludit impune dolos saltu. Et

Muræna immitis sibi conscia dorsi lubrici,
 accedens ad foramina magis laxa retis,
 tandem lubrica erumpit per multas agita-
 tiones ; & dispendio est, una succurrit om-
 nibus. At contra *Polypus* piger adhaeret sa-
 xis corpore crinito, & declinat retia hæc
 arte & induit, & immutat colorem sub
 lege loci, semper similis ei quem contigit :
 atque ubi rapax corripit escam pendensem
 setis, hic quoque decipit

NOTÆ.

8 *Sepia*] Piscis genus est quoddam, san-
 guine nigro, quod atramentum idèd dixere,
 quo emissio insidiantibus piscatoribus iter
 quasi præsepire dicitur. Gallicè vocatur
Seiche.

^h *Lupus*] Piscis est genus, quem in deliciis
 habuere Romani : E mari flumina ingreditur,
 ubi quibuscumque sordibus, præsertim
 stercorebus vescitur. *Spigola* dicitur Italis.

ⁱ *Sedit*] Ne retibus capiatur.

^k *Muræna*] Piscis litoralis est, itemque
 fluvialis ; nostris etiam hominibus in deli-
 ciis. Gall. *Lamproye*.

^l *Intervenit*] Quia per idem à *Murænâ*
 laxatum foramen sese subtrahunt.

^m *Crinali*] Hoc dicit quia brachia seu

pedes habet quàm plurimos & tenuissimos,
 quibus sese rupibus alligat.

ⁿ *Hæc fraude*] Quia retibus tantùm ra-
 ditur aut fricatur, non comprehenditur.

^o *Sub lege*] Ex lege, Ovidiana locutio.
 Dictus verò est hic piscis loci cujusvis colo-
 rem induere. Quæ res oculorum nostrorum
 ratione idèd minùs videri debet absurda,
 quòd & aves plurimæ sint, lepores etiam co-
 videamus, quo terra est, colore ; ut præsen-
 tes & in conspectu positos omninò non vi-
 deamus.

^p *Setis*] Quibus etiamnum utuntur hodie
 ad suspendendos hamos ; albis præsertim,
 quæ, quia sunt pellucidæ à piscibus non ita
 possunt cognosci.

- ¶ Elato calamo, cū demum emerſus in auras
Brachia diſſolvit, populatūmque expuit hamum.
At ^r Mugil cauda pendentem everberat eſcam,
Excuffāmque legit. Lupus acri concitus irā
5 Diſcurſu fertur vario, fluctūſque ferentes
Proſequitur, quaſſātque caput, dum vulnere ſævus
Laxato cadat hamus, & ora patentia linquat.
Nec proprias vires neſcit Muræna nocendi:
Auxiliōque ſui, morſu nec cominus acri
10 Deſicit, aut animos ponit captivā minaces.
¶ Anthias his, tergo ^r quem non videt, utitur armis,
Vim ſpinæ novitque ſuæ, verſōque ſupinus
Corpore lina ſecat, fixūmque intercipit hamum.
* * * * *
¶ Cætera quæ denſas habitant animalia ſilvas,
15 Aut vani quatiunt ſemper * lymphata timores,
Aut trahit in præceps non ſana ferocia mentis.
¶ Ipſa ſequi Natura monet, vel cominus ire.
Impiger ecce Leo venantum ſternere pergit
Agmina, & adverſis infert ſua pectora telis.
20 Quoque venit, fidens magis & ſublatis ardet,

INTERPRETATIO.

arundine ſublata, cū demum extraſſus in
aërem laxat brachia, & evomit hamum
devoratum. At Mugil excuſſis caudā eſcam
pendentem, & colligit excuſſam. Lupus ve-
hementis irā turbatus rapitur curſu diver-
ſo, & perſequitur undās ferentes, & concu-
tit caput, donec hamus ſerus excidat vul-
nere laxato, & deſerat ora aperta. Nec
Muræna ignorat propriam poteſtatem offi-
ciendi: nec deeſt adjumento ſui cominus
morſu ſtrenuo, aut capta deſerit animos mi-
naces. Anthias utitur his armis qua movet

tergo, & cognoscit potentiam ſpina ſua, &
ſupinatus in verſo corpore reſcindit lina, &
ſurripit hamum alligatum. * * * * *
Aut metus inanes agitant ſemper reliqua
animalia turbata, qua colunt ſpiſſas ſilvas,
aut ferocia inſana animi agit in præceps.
Ipſa natura hortatur ſequi vel cominus ac-
cedere. Ecce leo ſtrenuus non deſinit proſter-
nere catervas venatorum; & immittit ſua
pectora telis oppoſitis. Et ex quo venit, ex-
candescit magis confidens & elatior,

N O T A.

¶ Elato] Cū piſcator captum piſcem
aquā extrahere cogitat.

¶ Mugil] Alio nomine dicitur Capito,
propter capitis craſſitiem; cujus natura ex
eo ridiculo eſt quod capite abſcondito, ſeſe
totum latere credat.

¶ Anthias] Piſcis eſt quidam Græcis ſa-
cer dictus, quod loca frequenter, ubi nulla
bellua. De eo Plinius, Elianus, Plutarchus.

¶ Quem non videt] Receptam lectionem
reſtitui, quia maximè ad ſcopum facit Poëtæ,
qui naturam dicit animalia quævis inſtituiſſe

ſc. Corrigebat clar. Heiſius qua concutit.

¶ Cætera] Deploratum eſſe hoc fragmen-
tum, & ex diverſi generis operibus conſta-
tum ſatis ſuperque ex hoc loco patet.

* Lymphata] Furor quodam agitata.
Crediderunt veteres, furore corripi eos qui
aliquo in fonte Nymphæ ſpeciem aut ima-
ginem vidiffet: Inde petita eſt metaphora.

¶ Ipſa ſequi] Loco ſuo mota fuiſſe hæc
omnia, & perturbata, vel ex hoc verſu pa-
tet, qui infra repetitur; nullo bono ſenſu
hic legitur.

A A a a ij

- Conculsitque toros, & viribus addidit iram.
 * Prodidit, atque suo properat sibi robore letum.
 Foedus ² Lucanis provolvitur Ursus ab antris,
 Quid nisi pondus iners, stolidæque ferocia mentis;
 5 Actus Aper setis iram denunciat hirtis:
 Et ruit oppositi nitens in vulnera ferri,
 Pressus & emissio moritur per viscera telo.
 Altera pars fidens pedibus, dat terga sequenti,
 Ut pavidus Lepores, ut fulvo tergo Damæ,
 10 Et cauto fugiens Cervus sine fine timore.
 [Ipsa sequi natura docet, vel cominus ire.]
 Hic generosus honos, & gloria major Equorum:
 Nam capiunt animis palmam, gaudentque triumpho.
 Seu septem spatiis Circo meruere coronam;
 15 Nonne vides victor quantò sublimiùs altum
 Attollat caput, & vulgi se venditet auræ?
 Celsave cum cæso decoratur terga leone,
 Quàm tumidus, quantòque venit spectabilis ^a actu,
^b * Compescatque solùm generoso concita pulsu
 20 Ungula sub spoliis graviter redeuntis opimis:
 Quid laus prima Canum? quibus est audacia præceps,
 Venandique sagax virtus, viresque sequendi.
 Quæ nunc elatis rimantur naribus auras,
 Et nunc demisso quærunt vestigia rostro;
 25 Et produnt clamore feram, dominumque vocando
 Increpitant. quem si ^c collatis effugit armis,

INTERPRETATIO.

& agitavit toros, & adjecit iram viribus.
 * Prodidit, & acceleras sibi mortem suis
 viribus. Turpis ursus devolvitur ex spe-
 luncis Lucanis, quid nisi pondus ineptum, &
 ferocia mentis stupida. Aper actus indicat
 iram setis horridis: & contendens se im-
 mittit in plagas ferri adversi, & pressus
 moritur telo adactò per viscera. Altera pars
 confidens pedibus vertit terga insequenti, ut
 lepores timidi, ut dama rursus tergo, & cer-
 vus fugiens sine fine, metu provido. (Ipsa
 natura instituit sequi, vel cominus accede-
 re.) Hic honor nobilis equorum, & gloria
 major: nam palmam carpunt mente, &
 laetantur triumpho. Seu meruerunt coro-

nam circo septem gyris; nonne aspicias quan-
 tò excelsius victor effertur caput, & se præ-
 dicet favori vulgi? Vel cum ornatur dor-
 sum sublime leone interfecto, quàm inflatus
 quantòque gestu incedit spectabilis? * * Et
 ungula acta percussu nobili premit terram
 sub spoliis laetis magnificè revertentis. Quid
 gloria prima canum? quibus est audacia
 ruens, & vis sagax venandi, & facultas
 insequendi. Quæ nunc scrutantur aërem
 naribus sublimibus, & nunc sectantur ve-
 stigia rostro inclinato; & indicant feram
 latratibus, & obstreperunt domino accersen-
 do; quem si fera evitat,

N O

² Lucanis] Sita est Lucania inter Bru-
 tiam & Apuliam, ad Apenninos montes, in
 Italiæ parte Orientali.

^a Actum] Gall. diceres, Avec quel air de
 fierié.

T M.

^b Compescatque] Nihil hic mutandum
 crediderim; imò denotat optimè vox ista
 strenui & generosi equi acrem incesum.

^c Collatis] Canem dicit arma sua confer-
 re ad hoc ut à domino suo fera capiatur.

Insequitur tumultósque canis campósque per omnes.

Noster in arte labor positus : spes omnis in illa.

^d Nec tamen in medias pelagi te pergere sedes
Adinoneam, vastique maris tentare profundum.

5 ^e Inter utrumque loci meliùs moderabere ^f funem.

^g Aspera num saxis loca sunt. nam talia lentos
Deposunt calamos : at ^h purum retia litus.
Num mons horrentes demittat celsior umbras
In mare. nam variè quidam fugiuntque petuntque.

10 Num vada subnatis imò viridentur ab herbis

*

*

Obiectètque moras, & molli ⁱ serviat ^k algæ.

Descripsit sedes variè Natura profundi :

Nec cunctos unà voluit consistere pisces.

Nam gaudent ^l pelago, quales ^m Scombríque, ⁿ Bovésque ;

15 ^o Hippuri celeres, & nigro tergo ^p Milvi ;
Et pretiosus ^q Helops nostris incognitus undis ;
Ac durus ^r Xiphias, ictu non mitior ensis :

INTERPRETATIO.

canis insequitur armis conjunctis, & per omnes colles & per omnes campos. Labor noster constitutus in arte: omnis spes in illa: nec tamen te jubeam progredi in medias sedes maris, & experiri altum vasti aquorís. Meliùs reges rete inter utrumque loci. An loca sint scabra saxis: nam talia expetunt arundines flexiles: at litus purum retia. An mons sublimior devolvat umbras horridas in aquor: nam quidam di-

versè fugiunt & accedunt. An vada viridentur ab herbis imò succrescentibus * * * Et obiciat moras, & obsecundet tenera alga. Natura instituit diversè sedes maris: nec voluit omnes pisces unà permanere. Nam nonnulli latantur alto, quales Scombri, & Boves, Hippuri veloces, & Milvi atro corio; & praeclarus Helops ignotus nostro mari; ac durus Xiphias, non lenior ictu gladij;

N O T A.

^d Nec tamen] Vide Poëtæ membra disjecta.

^e Inter utrumque] Ad piscaturam aptum locum dicit non ripam, non altum mare, sed horum medium.

^f Funem] Pro retibus, synecdochicè.

^g Aspera] Admoneam, inquit, videas, num loca saxis scateant, &c.

^h Purum] Quòd sine rupibus, saxis, &c.

ⁱ Serviat] Loquitur credo de herbis quibusdam algam sustinentibus; quibus impediatur rete.

^k Alga] Vilis est herba, maris ejectamentum.

^l Pelago] Id est, profundo mari.

^m Scombríque] Maquereau dicitur nostris.

ⁿ Bovésque] De his Ælianus, aliisque plurimis; quem eà de re consultare licet, si libet.

^o Hippuri] Ab equo, etymologià Græcà nomen accepit hic piscis, pinnà à capite ad caudam, equinæ caudæ similitudine, deductà.

^p Milvi] Est Milvus piscis quidam, qui saltu supra mare sese attollens Milvi avis in morem videtur volare.

^q Helops] Delicatissimi cibi esse dicitur, quem malè cum Acipensere quidam confuderunt.

^r Xiphias] Latine Gladius dicitur, ex ceptorum genere, rostro acuto, superiore maxillà ensiformi.

A A a üj

- Et pavidī magno fugientes agmine ^fThunni :
 Parva ^eEchenēis adēst (mirum) mora puppibus ingens :
 Tuque comes ratium, tractique per æquora sulci
 Qui semper spumas sequeris, ^uPompile, nitentes :
 5 Cercyrōsque ferox scopulorum sine moratus :
 Cantharus ingratus succo : tum concolor illi
^xOrphas, cæruleaque ^yrubens Erythinus in undā :
 Insignis ^zSargúsque notis, insignis & alis :
 Et superauratā ^aSparulus cervice refulgens ;
 10 Et rutilus ^bPagur, & fulvi ^cSynodontes, & ^dex se
 Concipiens Channe ^egemino fraudata parente.
 Tum viridis squamis parvo Saxatilis ore,
 Et rarus ^fFaber, & pictæ ^gMormyres, & auri
^hChrysophrys imitata decus ; tum corporis ⁱUmbrae

INTERPRETATIO.

Thunni timidi fugientes magno agmine : Exigua Echenēis invenitur (mirum) mora maxima navibus : tuque comes navium, Pompile, qui sæctaris semper spumas albas sulci dūcti per maria : Cercyros vehementes habitans oras rupium : cantharus in-jucundus succo : tum Orphas illi concolor, Erythinus rubens in aqua carulea : Sargus egregius maculis, & egregius alis : Sparulus splendens cervice superauratā ; Pagur rutilus, & fulvi Synodontes Channe concipiens ex se destituta utroque parente. Tum Saxatilis viridis squamis, ore exiguo, & rarus Faber, & Mormyres picta, & Chrysophrys simulans decus auri : tum umbra corporis

NOTÆ.

^f Thunni] Piscis est qui mense Maio copiosissime in freto Gaditano, quod ex Oceano illo tempore irrumpit, ab Hispanis capitur, & in varias terras cadis asservatus mittitur.

^e Echenēis] Remoram Latini dixerunt, quem piscem navibus moram afferre fabulari sunt : quanquam qui sit, & quæ ejus notæ, ab autoribus, varia tradentibus, non definitum.

^a Pompile] Hic Neptuneo sacer creditus, quoddam portum usque naves sequatur. Sed de his alij ex professo, quorum compilare scriinia non videtur utile.

^x Orphas] Citò huncadolescere scripsit Giscæsius, ut ultra biennium vitam non proferat ; quem tamen dissectum diu vivere scripsit Aristoteles.

^y Rubens Erythinus] Qui idèd Latinis Rubellio dictus.

^z Sargúsque] Ferè in Ægyptio mari nascitur, autore Festo. Bis parere, vere & autumnò dicitur, pluresque habere uxores, quarum causâ certamina init.

^a Sparulus] Auratæ simillimum, adèd ut

etiam piscatoribus imponat, rotundiore tamen, minore & magis compresso corpore, scripsit Giscæsius. Quem de his vide.

^b Pagur] Græcis πάγρος, seu φάγρος à voracitate dicitur.

^c Synodontes] Synodus, unctis, Latinis Dentis ; cui nomen ab extantibus dentibus impositum.

^d Ex se concip.] Idem tradit Plinius.

^e Gemino fraudata] Omnia, siquidem ex se concipiat, patrem non habebunt natæ solâ nati.

^f Faber] Gall. Dorée. Romani pesce S. Pietro. Qui captus grunnit suum more.

^g Mormyres] Hunc lineis pullis parallelis in lateribus insignem scribit Giscæsius.

^h Chrysophrys] Aurata est, quem cum Fabro cave confundas. Hic piscis est timidissimus, litoralis & marinus, qui æstate, mediis fer-voribus capitur, aliis temporibus later.

ⁱ Umbra] Piscis est carnivorus & solivagus, suo naratu ita oculos effugiens ut umbra, veriùs quàm piscis intuentibus appareat.

- Liventis, rapidique Lupi, ^k Percæque, Tragique.
 Quin laude ^l insignis caudæ Melanurus & ardens
 Auratis Muræna notis, Merulæque virentes,
 Immitisque suæ ^m Conger per vulnera gentis;
 5 Et capitis duro nociturus ⁿ Scorpios ictu,
 Ac nunquam ^o æstivo conspectus sidere Glaucus.
 At contra herbosâ pisces ^p laxantur arenâ,
 Ut Scarus, epastas solus qui ruminat escas;
 Fœcundumque genus Mænæ, Lamirósque, Smarísque.
 10 Atque immunda Chromis, meritò vilissima Salpa:
 Atque avium ^q dulces nidos imitata sub undis,
 Et Squalus & tenui suffusus sanguine Mullus:
 Fulgentes ^r Soleæ candore, & concolor illis
 Passer, & Adriaco ^r mirandus littore Rhombus:
 15 Tunc Epodes lati, tam molles tergoe Ranæ.
 Extremi parent
 *
 *
 *
 Lubricus & spinâ nocuus non ^r Gobius ullâ,
 Et nigrum niveo portans in corpore ^u virus
 20 * Loligo, durique Sues, sinuosæque Caris:

INTERPRETATIO.

lividi, & Lupi celeres, & Perca & Tragi. Quin egregius Melanurus honore cauda, & Muræna ardens maculis auratis, & Merula virides, & Congrus sevens per plagas sui generis; & Scorpius offuturus duro ictu capitis, & Glaucus nunquam visus sidere æstivo. At contra pisces natant in arena herbosa, ut Scarus qui solus ruminat cibos absumptos, & Mænæ genus fœcundum, & Lamirós & Smaris, atque Chromis sordida,

Salpa jure contemptissima: atque Phicis imitata dulces nidos volucrum sub aquis, & Squalus, & Mullus suffusus sanguine subtili: Solea nitentes albore, & Passer concolor illis, & Rhombus mirandus littore Adriaco: tum Epodes lati, tum Rana tenera cuta. * Uliimi parent ***** Lubricus: Gobius & nulla spina nocens, & Loligo gestans virus atrum in corpore candido, & duri Sues, & Caris sinuosa:

N O T A.

^k *Percæque*] Notissimus piscis, cujusmodi etiam in fluvii habemus, saporis jucundissimi.

^l *Insignis*] Nigricantem scripsit Oppianus.

^m *Conger*] Congrus etiam dicitur Anguillæ non absimilis.

ⁿ *Scorpios*] Venenatus est ejus ictus.

^o *Æstivo*] Caniculâ scilicet.

^p *Laxantur*] Id est, in illâ arenâ, soluti vivunt.

^q *Dulces*] Vide clariss. Heinsij notas.

^r *Solea*] Gall. *Sole*, Piscis cibi notissimi & delicatissimi.

^r *Mirandus*] Quia figurâ romboide, seu quatuor laterum.

^r *Gobius*] *Gouion* Gall. suavissimi cibi pisciculus, etiam fluviatilis.

^u *Virus*] Nigrum dicit sanguinem; quem atramentum vocant.

^x *Loligo*] Piscis est, cujus generis, ut scribit Plinius, tantâ multitudine mari cvolant, ut navigia submergant.

Et tam deformi non dignus nomine ^γ Afellus :
 Tuque peregrinis, ^z Acipenser, ^{*} nobilis undis.

*Deerant non admodum multa in eo exemplari, consumpta
 penitus vetustate.*

Plin. lib. xxxii. cap. ult. Hist. Nat.

*His adjiciemus apud Ovidium posita nomina, quae apud neminem alium
 reperiuntur, sed fortassis in Ponto nascuntur, ubi id volumen supremis suis
 temporibus inchoavit. Idem lib. xxxii. cap. secundo. Mihi videntur mira,
 quae Ovidius prodidit piscium ingenia, in eo volumine, quod Halieuticon
 inscribitur.*

INTERPRÆTATIO.

γ Afellus immeritus nomen tam turpe : γ | su Acipenser præcellens in aquis peregrinis.

NOTÆ.

^γ Afellus] Merlus dicitur Gallis.
^z Acipenser] Sturio etiam dicitur, Gall. * Nobilis] Quia non tam grati saporis
 qui ad hæc nostra maria adnatant, quam
 quos fortè apud Pontum gustaverat Poëta.
Esurgeon, jucundissimi saporis cibus.

N U X, E L E G I A.

*Nux ego juncta viæ.] Sunt qui asserant, hoc quoque opusculum de Nuce falsò ascribi
 Naseni. Ego verò, ipsius, non alterius Poëta parum esse asseverarim : quod ex dicendi
 charactere quisvis vel mediocriter eruditus deprehendere poterit. Sed (ut ad opusculi
 ipsius argumentum deveniam) inducit Poëta arborem nucem, qua in publica via stabat,
 conquerentem, quod à transeuntibus & viatoribus frequenter saxis feriat. Et ab hac
 Nucleis quarelâ occasione captâ, latenter carpit sui temporis avaritiâ ac luxuriam, an-
 tiqvorumque laudat severitatem & continentiam.*

Nux ego juncta viæ, cùm sim sine crimine vitæ,
 A populo saxis prætereunte petor.
^a Obruerè ista solet manifestos pœna nocentes,
 Publica cùm ^b lentam non ^c capit ira moram.

INTERPRÆTATIO.

Ege nux proxima viæ, cùm sim sine pro-
 bro vita, appetor lapidibus à plebe
 transeunte. Hoc supplicium solet opprimere noxios deprehensos, cùm publica ira non
 patitur tardam moram.

NOTÆ.

^a Obruerè] Obruitur propriè qui vi, su-
 bitò, multitudine opprimitur. dices noxius damnandus trahatur.
^b Lentam] Qualem esse oportet, si ad ju- c Capit] Pro fert, eleganter.

Nil

Nil ego peccavi : nisi si peccasse vocetur ,
 Annua cultori poma referre suo.
 At prius arboribus, tum cum meliora fuere
 Tempora, certamen fertilitatis erat.
 5 Cùm ^d domini memores fertis ornare solebant
 Agricolas fructu ^e proveniente Deos.
 Sæpe tuas igitur, Liber, miratus es uvas :
 Mirata est ^f oleas sæpe Minerva fuas.
 Pomæque læsissent ^g matrem , ni subdita ramo
 10 Longa laboranti furca tulisset opem.
 Quin etiam exemplo ^h pariebat fœmina nostro ;
 Nullaque non illo tempore mater erat.
 At postquam platanis sterilem præbentibus umbram
 Uterior quavis arbore venit honos ;
 15 Nos quoque frugiferæ (si nux modò ponor in illis)
ⁱ Cœpimus in patulas luxuriare comas.
 Nunc neque continuos nascuntur poma per annos :
 Uvæque læsa domum, ^k læsæque bacca venit.
 Nunc uterum vitiat, quæ vult formosa videri :
 20 Raræque in hoc ævo est, quæ velit esse parens.
 Certè ego, si nunquam peperissem, tutior essera.
 Ista ^l Clytemnestrâ digna querela fuit.

INTERPRETATIO.

Ego in nulla re deliqui ; nisi si deliquisse dicatur, reddere poma annua suo cultori. At quondam contentio erat de fœcunditate inter arbores, tum cùm tempora fuerunt feliciora. Cùm possessores grati solebant decorare corollis Deos agricolas, & fructu nascente. Ergo, Bacche admiratus es sæpe racemos tuos : Minerva admirata est suas oleas. Poma quoque offendissent matrem ; nisi furca longa supposita ramo succumbenti tulisset auxilium. Quin etiam fœmina parius adest nobis exemplo ; & nulla non erat

mater illa tempestate. At postquam major honor accessit platanis exhibentibus umbram infœcundam quàm ulli arbori ; nos etiam fructifera. (si nux modo numeror in illis) cepimus diffuere in frondes patulas. Nunc neque poma gignuntur per annos assiduos : & uva extenuata fertur domum, & bacca extenuata. Nunc quæ vult videri pulchra, corrumpit uterum : nec plurima est in hoc sæculo, quæ cupiat esse mater. Cerè ego securior essem si nunquàm fœtus edidissem. Ista quarimonia fuit digna Clytemnestrâ.

N O T A.

^d Domini] Dei cuiusvis in cuius esset tutelâ quævis arbor : nam suo Deo olim quæque sacra credebatur ; ut vitis Baccho, olea Minervæ, Esculus Iovi.

^e Proveniente] Et Primitiis quidem ; quibus videlicet in proximum annum auferrent etiam arborum fœturam.

^f Oleas] Cùm Olivarum pondere gravatæ essent.

^g Matrem] Arborem, scil. quam oneri imparem furcis sæpe fulcire opus est.

^h Pariebat] Ex bibliis constat etiam lu-

dibrio fuisse olim fœminas quæ nullâ prole beatæ essent.

ⁱ Cœpimus] In hominum luxum rejicit, quod alternis annis & malignis fructus ferat ipsa, aliæque arbores, hominum stultitiæ servientes.

^k Læsa] Quia nec tam magna, nec tam bene nutrita, foliis succum ad se derivantibus.

^l Clytemnestrâ] Quæ, cùm maritum Agamemnonem occidisset, haud immerita ab Oreste filio interfecta est.

B B b b

- Si sciat ^m hoc vitis, nascentes supprimet uvas :
 Orbâque, si sciat hoc, ⁿ Palladis arbor erit.
 Hoc in notitiam veniat malôque pirôque ;
 Destituent ^o silvas utraque poma suas.
 Quæque sibi vario distinguit poma colore ,
 Audiat hoc cerasus ; stipes inanis erit.
 Non equidem ^p invideo : nunquid tamen ulla feritur,
 Quæ sterilis solâ conspicienda comâ est ?
 Cernite sinceros omnes ^q ex ordine truncos ,
 Qui modò nil, quare percutiantur, habent.
 At mihi sæva nocent mutilatis vulnera ramis ;
 Nudâque derepto cortice ligna patent.
 Non odium, facit hoc, sed spes indulta rapinæ.
 Sustineant aliæ poma ; querentur idem.
 Sic reus ille ferè est, ^r de quo victoria lucro
 Esse potest : inopis vindice facta ^t carent.
 Sic timet insidias, qui scit se ferre viator ,
^t Cui timeat : ^u tutum carpit inanis iter.
 Sic ego sola petor ; soli quia causa ^x petendi est.
 Frondibus intactis cætera turba virent.

INTERPRETATIO.

Si vitis hoc noscat, compescat vnum prorum-
 pentes : & arbor Minerva erit orba , si hoc
 noscat. Hoc reficiant malus & pyrus,
 utraque poma deferent suas arbores. Cera-
 sus, qua pingit sibi poma diverso colore, hoc
 accipiat, erit truncus vacuus. Non equidem
 invideo : anno tamen ulla petitur, qua in-
 facunda insignis est soli frondibus. Aspicit
 te ex ordine singulos stipites intactos qui sal-
 tem nihil habent quamobrem feriuntur.
 At plaga crudeles mihi efficiunt, rami

truncati ; & ligna nuda cortice detracto
 aperta sunt. Malevolentia non hoc prestat,
 sed spes concessa rapina. Alia ferant poma,
 conquarentur idem. Sic ille propemodum est
 reus ; de quo victoria potest esse utilitas :
 facta pauperis carent ultere. Sic viator qui
 novit se gestare cui metuas, reformidat in-
 sidias : vacuus viam ingreditur securam.
 Sic ego sola ferior, quia est causa soli ferien-
 di. Reliqua turba virescunt comis ilibatis.

NOTÆ.

^m Hoc] Quod scilicet feracibus arbori-
 bus damno sint sui fructus.

ⁿ Palladis arbor] Olea est, quam Pallas
 ex terrâ eduxit, munus hominibus gratissi-
 mum, quando cum Neptuno olim certavit.

^o Silvas] Arbores.

^p Invideo] A se amolitur, quod fœmi-
 narum prope commune est vitium, invidiam.

^q Ex ordine] Solent verò in ordinem di-
 geri steriles arbores, quæ frondis & umbræ
 causâ coluntur.

^r De quo] Non rete accipitur, tenditur
 neque milvina.

Qui male faciunt nobis ; illis, qui nil
 faciunt, tenditur :

Quia enim in illis fructus est, in illis
 opera luditur :

Aliis aliunde est periculum, unde ali-
 quid abradi potest. Terentius.

^t Carent] Quia nihil inde abradi potest.
^t Cui] Auro nempe, & id genus aliis, quæ
 expetit latro.

^u Tutum] Cantabit, scilicet, vacuum co-
 ram latrone viator.

^x Petendi] Passivè : id est, cur petar, &
 lapidibus obruar.

Nam quod habent ^y frutices alij quoque ^z proxima nobis

Fragmina, quæ læso ^a vimine multa jacent ;

Non istis sua ^b facta nocent : ^c vicinia damno est.

Excipiunt ictu saxa repulsa meo.

5 ^d Idque fide careat ; si non, quæ longius absunt ,

Nativum retinent inviolata decus.

Ergo, si sapiant , & mentem ^e verba sequantur ;

^f Devoveant umbras proxima quæque meas.

Quàm miserum est, ^g odium damnis accedere nostris ;

10 Meque ^h ream nimis proximitatis agi !

Sed, ⁱ puto, magna mei est operoso cura colono.

Invenias, cui det nil mihi, præter humum.

Sponte meâ facilis contempto nascor in agro :

Parque loci, quâ sto, publica pæne via est.

15 Me, fata ne lædam (quoniam fata lædere ^k dicor),

Imus in extremo margine fundus habet.

Non mihi falx ^l nimias ^m Saturnia deputat ⁿ umbras :

Duratam renovat non mihi fossor humum.

INTERPRETATIO.

Nam quod alij frutices habent quoque frag-
menta proxima nobis, quæ multa sternuntur
fractis virgultis: sua facta non efficiunt istis:
vicinitas detrimento est. Excipiunt lapides
remissos ictu meo. Atque id nullam fidem in-
veniat; si quæ longius sunt dissita non ser-
vant intacta honorem nativum. Ergo, si
sapiant & voces respondeant menti; pro-
xima quoque maledictis infestentur umbras
meas. Quàm calamitosum est, malevolen-
tiam adjungi nostris detrimentis; & me

accusari nimia propinquitatis! Sed, arbi-
tror, magna est cura mei agricola laborioso.
Reperias qui nihil prabeat præter solum.
Utrò nascor facilis in agro neglecto: &
pars loci, quâ sto est propemodum iter pu-
blicum. Extremus ager me habet in extre-
ma ora, ne noceam segetibus (quoniam
perhibeor nocere segetibus). Falx Saturnia
non mihi rescet nimias frondes: fossor non
instaurat terram induratum.

N O T A.

^y Frutices] Quibus agros solent obsepire.
^z Proxima] Id est, ex proximis mihi ar-
boribus decussa.

^a Vimine] Ramusculos dicit, lapidum ictu
ex arboribus revulsos.

^b Facta] Fructus putà, quos ferant ipsæ.

^c Vicinia] Quia sunt juxta me posita.

^d Idque] Quod dico scilicet, à me in pro-
ximas arbores redundare injuriam. Atque
hic lepidus est ad argumentum inconcussum
ingressus; & ejus vitij dissimulationem quod
in nuce est, quæ umbrâ suâ & omnem terræ
succum ad se trahendo, magis quàm saxa re-
pellendo, propinquas perdit arbores.

^e Verba sequantur] Si ipsa arbores lo-
quantur, & sua de me cogitata proferant.

^f Devoveant] Annon ingeniosissimè sibi
Nux cõsulit, quæ vicinas arbores amoris spe-
cie à se propellens, multâ terram suam facit?

^g Odium] Aliarum arborum, scilicet, quæ

propter Nucis viciniam lapilibus impetitur,
illi malè precantur.

^h Ream] Cum aliàs sit vicinia in propinquâ
parte amicitia, si modò seni Tarentiano fides.

ⁱ Puto] Ironicè loquitur.

^k Dicor] Et verum dicitur; sed acutè dissi-
mulat quod negare erat difficile; ut etiam pa-
tièter obtrectationis videatur tolerare injuriâ.

^l Nimias] Vitis præsertim, multarum insu-
per arborum vitium est luxuries, quam ferro
cõpescere opus est, ut fructus producant. Nu-
ces non ita solent putari, nisi fortè cum fru-
ctus earum fustibus aut perticis decutiuntur.

Quamquam tamen sit & illud, totumque ca-
rum caput rescinditur; quod certè non pa-
rùm ad fructus copiam & bonitatem confert.

^m Saturnia] Quæ Saturno & temporis
omnia absumendi insignis attributum est.

ⁿ Umbras] Aut certè frondes & ramos
qui ejus causa sunt. Metonymia est effecti.

B B b ij

- Sole licet siccâque siti peritura laborem;
 Irriguæ dabitur non mihi sulcus aquæ.
 At cum ° maturas fisso nova cortice rimas
 P Nux agit; ad partes pertica sæva venit.
 3 Pertica dat plenis immitia vulnera ramis;
 Ne possim lapidum verbera sola queri.
 Poma cadunt mensis non interdicta ¶ secundis;
 Et condis lectas, parca colona, nuces.
 Has puer aut certo ¶ rectas diverberat ictu;
 10 Aut ¶ pronus digito bisve semelve petit.
 Quattuor in nucibus; non amplius alea tota est;
 Cum sibi suppositis additur una tribus.
 Per tabulæ clivum labi jubet alter; & optat,
 Tangat ut è multis quamlibet una suam.
 15 Est etiam, par sit numerus qui dicat, an impar:
 Ut divinatæ auferat ¶ augur opes.
 Fit quoque de cretâ, ¶ qualem cæleste figuram
 Sidus, & in Græcis littera quarta gerit.
 Hæc ubi distincta est ¶ gradibus, qui constitit intus
 20 Quot tetigit virga, tot capit inde nuces.
 Vas quoque sæpe ¶ cavum spatio distante locatur;
 In quod missa ¶ levi nux cadat una manu.

INTERPRETATIO.

Quamvis crucier peritura Sole & siti arida; non mihi exhibebitur sulcus aqua irrigua. At cum nux recens ducit rimas cortice scisso; pertica fera accedit ad partes. Pertica instigit sævas plagas ramis plenis; ne possim conqueri solos ictus saxorum. Poma decidunt non prohibita bellariis; & servas nuces collectas, colona tenax. Puer aut decurrit certo ictu ordinatas; aut inclinatus aut semel aut bis appetit digito. Tota alea est in quattuor nucibus, non plus; cum una imponitur tribus sibi subjectis. Alter cogit

volvi per declivitatem tabula; & cupit ut una è multis attingat unamquamque suam. Est etiam qui divinet, numerus sit par an impar: ut vaticinator tollat divitias predictas, sit quoque figura decreta qualem sidus Cæleste & littera cuncta apud Græcos habet. Ubi hac divisa est gradibus, qui constitit intus tot sumit inde nuces quot attingit virga. Vas quoque cavum apponitur sæpe spatio distante; in quod nux una decidat jacta manu levi.

N O T A.

° *Maturas*] Maturitatis indicium. Metonymicè.

¶ *Nux agit*] Solent nuces cum maturefcunt, ex cortice exteriori sese expedire, qui primò dehiscit seu rimas agit.

¶ *Secundis*] Gall. dicimus, *au doffer*.

¶ *Rectas*] Recto ordine dispositas, quem qui frangit inferiùs digestas pro se capit. Vel per *rectas* castellarim dispositas intellige: qui sunt hodierni quoque puerorum lusus.

¶ *Pronus*] Nec placet Dominici, nec placet Erasmi expositio, nec qui sit hic lusus possum dicere: nisi est vulgaris puerulorum, qui nuces in rectum ordinem digestas, aliâ

rotundâ volvendo, non impetendo à lineâ suâ divellunt.

¶ *Augur*] Puerum dicit qui par an impar numerus fuisset nucum quas alius manu aut veste occultasset, feliciter indicavit.

¶ *Qualem*] Trianguli dicit, qualis est syderis quod Græci *Deltoton* vocaverunt, à figurâ hac Δ sui δέλτα, quod quarta est alphabeti eorum littera.

¶ *Gradibus*] Lineas dicit certis interval- lis distinctas, in quibus disponebantur nuces.

¶ *Cavum*] Ut nuces continere possit.

¶ *Levi*] Agili, & ad camid mittendum expeditâ.

- Felix ; ^a secreto quæ nata est arbor in arvo ;
^b Et soli domino ferre tributa potest !
 Non ^c hominum strepitus audit, non illa rotarum :
 Non à vicinâ pulverulenta via est.
 9 Illa suo, quæcunque tulit, dare dona colono ,
 Et plenos fructus ^d annumerare potest.
 At mihi ^e maturos nunquam licet edere fœtus ;
^f Ante diemque meæ decutiuntur opes.
 8 Lamina mollis adhuc tenero dum lacte, quod intro est ;
 10 Nec mala sunt ulli nostra futura bono :
 Jam tamen invenias, qui me jaculentur, & icu
 Præfstinato munus ^h inane petant.
 1 Si fiat rapti, fiat mensura relictæ ,
 Majorem domini parte, viator, habes.
 15 Sæpe aliquis, foliis ut nuda cacumina vidit ,
 Esse putat Boreæ triste furentis opus.
 Æstibus hic, hic me spoliata frigore credit :
 Est quoque, qui ^k crimen grandinis esse putet.
 At mihi nec grando duris invisa colonis ,
 10 Nec ventus fraudi, solve, geluy fuit.
 Fructus obest : peperisse nocet : nocet esse feracem.
 Quæque fuit multis, & mihi ^l præda malo est.

INTERPRETATIO.

Arbor bona, quæ crevit in agro remoto ; & potest pendere vâligal uni Domino ! illa non audit tumultus hominum , non rotarum : non est pulvere oppressa à via proxima. Illa potest exhibere munera quacunque produxit suo cultori, & numerare plenos fructus. At nunquam possum præferre fœtus maturos ; & divitiæ meæ excutuntur ante tempus. Dum cortex est adhuc tener lacte molli, quod est intus ; nec damna nostra sunt futura compendio cuiquam ; jam tamen repertæ, qui me appetant, & quarant prævium

inutile icu præpropere. Si fiat mensura rapti, & fiat mensura relictæ, viator habes partem majorem parte possessoris. Sæpe aliquis ut aspexit verticem privatum foliis, credit opus esse luciosum Aquilonis rapidi. Hic arbitratur me nudatam caloribus, hic frigore : est etiam, qui credat esse vitium grandinis. At neque grando odiosa æstibus agricolis, nec ventus, aut sol, aut golu damno fuit. Fœtus officit : damno est peperisse : Obest esse fœcundam. Et præda est mihi damno quæ fuit damno multis.

NOTA.

^a *Secreto*] Procul à viâ publicâ.
^b *Et soli*] Arbor profecto frugi, & bonæ fidei, cui grave sit quod debet non posse reddere ! Atque hinc atrocior videtur in illam injuria.
^c *Hominum strepitus*] Quo non majus aliud pacificæ malum.
^d *Annuerare*] Metaphora à debitoribus.
^e *Maturos nunquam*] Ad fœminarum aludit abortum, quæ earum maxima est infelicitas.

^f *Ante diem*] Ante tempus datum ad fœtus maturitatem.
^g *Lamina*] De cortice viridi exteriori loquitur.
^h *Inane*] Quia nondum in nucleum coalluit lac quod intus est.
ⁱ *Si fiat*] Viatores majorem fructus partem tollere, fraudato Domino queritur.
^k *Crimen*] Quod ita foliis spoliata fuerim.
^l *Præda*] Quam quilibet possit de nucleis facere.

B B b b iij

- Præda malo, ^m Polydore, fuit tibi : præda nefandæ
 Conjugis : ⁿ Aonium misit in arma virum,
 ° Hesperij regis pomaria tuta fuissent :
 Una sed immensas arbor habebat opes.
 5 At rubus & sentes tantummodò ^p lædere natæ,
 Spinæque ^q vindictâ cætera tuta suâ est.
 Me, quia nec noceo, nec obuncis vindicor ^r hamis;
 Missa petunt avidâ laxa ^s proterva manu.
 ° Quid, si non aptas solem fugientibus umbras,
 10 Finditur ^u Icariorum cum cane terra, darem?
 Quid, nisi suffugium nimbos vitantibus essem,
 Non expectatâ cum venit imber aquâ?
 Omnia cum faciam, cum præstem sedula cunctis
 Officium; saxis officiosa petor.
 15 Hæc mihi perpeßæ, domini patienda querela est.
 Causa habeor, quare sit ^x lapidosus ager.

INTERPRETATIO.

Polydore præda fuit illi damno. Præda uxoris scelerata impulit virum Aonium ad bellum. Pomaria Regis Hesperij fuissent securâ : sed una arbor gerabat divitias infinitas. At rubus & vepres tantummodò orta ad nocendum, & dumus reliquus securus est sua ultione. Lapidēs petulantes me appetunt jacti manu rapaci, quia nec officio, nec defensor spinis aduncis. Quid, si non

præberem umbras idoneas Solem vitantibus, cum humus debiscit cane Icariorum? Quid nisi essem perfugium effugientibus imbres, cum nimbus ruit aquâ improvisâ? Cum præstem omnia, cum assidua prosequar omnes officiis; officiosa obrutor lapidibus. Quarimonia heri toleranda est mihi hac passa. Dicor causa, quamobrem fundus sit saxis plenus.

NOTÆ.

^m *Polydore*] Fuit hic Priami filius, quem suis rebus diffidens infelix Pater Polymnestori Thraciæ regi, tunc amico, cum magno auri pondere credidit; eo quidem consilio ut si Troja à Græcis vastaretur, ille Polydorum suum quandoque in regnum restitueret. Verum perfidus, auri sacrâ fame urgente, post everfam Trojam Polydorum interfecit. Quâ de re Virgilius.

ⁿ *Aonium*] Est Aonia pars Bæotiæ montana, tota Apollini & Musis sacra : Unde hîc per Aonium virum, Amphiaræum intelligit Dominicus, vatem seu augurem Argivum Apollineum, quem laritantes conjux Eriphyle aureo monili ab Adraсто rege corrupta ad bellum Thebanum, unde rediturum se non esse vates didicerat, perfido exemplo produxit. Erasinus verò totum hunc locum de Helenâ exponit, prædâ quam, postquam Paris suam fecisset, Græci decennali bello repetiverunt.

^o *Hesperij*] Atlantem dicit, aut ejus fra-

trem Hesperum, cujus filix hortum habuisse dicuntur, in quo arbores, aurea mala ferentes; quæ ut auferret Hercules ab Eurystheo missus est.

^p *Lædere nata*] Pro *ad lædendum*, phrasis Græca.

^q *Vindictâ*] Quia propinquiùs tentantem lædere spinis suis vulnerant.

^r *Hamis*] Spinæ dicit hamis similes.

^s *Proterva*] Quia manu protervâ mutantur.

^t *Quid si non*] Tutio rem se fingit, quod sibi propter umbram parcat viator.

^u *Icariorum*] Comitem volunt fuisse Icariorum, Dædali filij, Canem, qui ob officium in domini extincti corpus, quod prodidit, collatum, inter sydera locum meruerit. Hoc signum cum Sol ingreditur æstum facit vehementissimum.

^x *Lapidosus*] Propter lapides in Nucem projectos, qui super agrum recidunt.

- Dumque repurgat humum, collectâque saxa remittit ;
Semper habent in me tela parata viæ.
Ergo invisa aliis, uni mihi frigora prosunt :
Illo me tutam tempore præstat hiems.
3 Nuda quidem tunc sum, nudam tamen expedit esse :
Nec spoliū de me, quod petat, hostis habet.
At simul induimus nostris sua munera ramis ;
Saxa novos fructus grandine plura petunt.
Forſitan hîc aliquis dicat, Quæ publica tangunt,
10 Carpere conſeſſum eſt : hoc via juris habet.
Si licet hoc ; oleas diſtringite : cædite meſſes.
Improbe, vicinum carpe, viator, olus.
7 Intret & urbanas eadem petulantia portas ;
Sitque ² tuis muris, ^a Romule, ^b juris idem.
15 Quilibet argentum primæ de ^c fronte tabernæ
Tollat : & ad gemmas quilibet alter eat.
Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos ;
Et quæſcunque poteſt tollere, tollat opes.
Sed neque tolluntur : nec, dum regit omnia Cæſar,
20 Incolumis tanto præſide raptor erit.
At non ille ^d Deus pacem intra mœnia finit.
Auxilium toto ſpargit in orbe ſuum.
Quid tamen hoc prodeſt, mediâ ſi luce palamque
Verberor, & tutæ non licet eſſe mihi ?

INTERPRETATIO.

Et dum mundat agrum, & rejicit lapides collectos; via habent ſemper miſſilia parata in me. Ergo frigora odioſa aliis, juvant me ſolam: hiems me ſecuram facit illâ tempeſtate. Sum equidem tunc nuda; tamen juvat eſſe nudam: nec hoſtis habet prædam quam rapiat de me. At ſtatim atque induimus ſua dona noſtris ramis; plures lapides grandine impetunt novos fructus. Forſe hîc aliquis dicat, licet ſumere qua extenduntur ad publica: via habet hoc juris. Si iſtud conſeſſum; colligite olivas: Subſecute meſſes. Viator proſterve corripe olus vicinum. Eadem procacitas ſubeat etiâ portas urbanas; & idem juris ſit tuis mœnibus, Romulo. Quilibet auferat argentum de fronte obviam tabernam: & quiſvis alius ſe conferat ad gemmas. Hic rapiat aurum, ille lapillos peregrinos; & auferat divitiæ quæſcunque poteſt auferre. Sed neque auferuntur; nec dum Cæſar omnia adminiſtrat, prædator erit impunitus tanto præſide. At ille Deus non claudit pacem intra muros. Diffundit opem ſuam toto orbe. Quid tamen hoc juvat ſi aperto die & palam percutior, & non licet eſſe ſecurè?

N O T A.

- ⁷ Intret] Ut cuilibet impune liceat quidvis de viâ furari & perdere. Quod ſi iudicium, tale & erit in me irruere.
^a Tui muris] Pro in tuos muros. Novè dixit.
^b Romule] Romanos, ſub Romæ conditoris nomine compellat.
^b Juris idem] Eadem inſpetendi licentia.
^c Fronte] Ubi res venales exponuntur.
^d Deus] Auguſto, vivo etiam, templapofita, data thura, pace per totum mundum ab illo ſtabilitâ, veræ pacis quam Dei filius iramundum attulit, ſymbolo.

- Ergo nec nidos foliis hære, nec ullam
 Sedibus in nostris stare videtis avem.
 At lapis, in ramo sedit quicunque bifurco,
 Hæret, & ut captâ victor in arce manet.
 3 Cætera sæpe tamen potuere ^e admissa negari,
 Et crimen nox est inficiata suum.
 f Nostra notat fusco digitos injuria succo,
 Cortice contactas inficiente manus.
 Ille cruor meus est: illo maculata cruore
 20 Non profecturâ dextra lavatur aquâ.
 O ego, cum longæ venerunt tædia vitæ,
 Optavi quoties arida facta mori!
 Optavi quoties, aut ^g cæco turbine verti,
 Aut valido missi fulminis igne peti!
 15 Atque utinam subitæ raperent mea poma procellæ:
 Vel possem fructus excutere ipsa meos.
 Sic, ubi detracta est à te tibi causa pericli,
 Quod superest, tutum, Pontice ^h castor, habes.
 Quid mihi tunc animi est, cum sumit tela viator;
 20 Atque oculis plagæ destinat ante locum?
 Nec vitare licet moto fera verbera trunco,
 Quem sub humo radix vinclaque firma tenent.
 Corpora præbemus plagis: ut sæpe sagittis,
 i Cum populus manicas deposuisse vetat:

INTERPRETATIO.

Ergo neque cernitis nidos stare in frondibus, nec avem ullâ quiescere in nostris sedibus. At saxum remanet quodcûque consiliis in ramo bifido. & perstat ut victor in arce expugnata. Reliqua tamen facinora potuerunt sæpe abnegari, & nox non agnovit crimen suum. Nostra injuria inficit digitos succo subnigro, cortice tingente manus tactas. Ille est meus sanguis; manus infecta illo sanguine abluitur aquâ non profuturâ. O quoties cupivi exsiccata interire, cum tædia subierunt vita proluxa! quoties desideravi aut eradicari eam procellâ, aut percuti potenti igne ful-

minis intorri! atque utinam repentini turbines diriperent meas nuces: vel ipsa possem dejicere meos fructus. Sic ubi decepta est tibi à te causa discriminis, Castor Pontice, geris securum quod restat. Quid mihi est tunc animi, cum viator carpit missilia; atque ante signat oculis locum vulnere? Nec licet effugere savos ictus stipite dimoto, quem radix & vincula valida tenent sub terra. Exhibemus corpora vulneribus: ut sæpe reus sagittis cum populus prohibet removisse manicas.

NOTÆ.

^e Admissa] Crimina, quæ in quempiam redundant.

^f Nostra notat] Inficit enim manus succus qui ex nucum cortice exteriori exsudat.

^g Cæco] Quia non sine cæli obscuratione, infans tumultu furit.

^h Castor] Animal est amphibium, in

Ponto nascens, Canis formâ, quod etiam fibrum vocant, quem fabulantur testes sibi præcidere, quorum causâ ad medicamina sese quæri intelligit. Redimunt se, inquit Cicero, eâ parte corporis, propter quam maximè expetuntur.

Utve

Urve gravem ^k candens ubi tolli vacca securim,
 Aut stringi cultros in sua colla videt.
 Sape meas vento frondes tremuisse putastis :
 Sed metus in nobis causa tremoris erat.
 5 Si merui , videor^{que} nocens , imponente flammæ ,
 Nostrâque fumosis urite membra focis.
 Si merui , videor^{que} nocens , excidite ferro :
 Et liceat miseræ dedecus esse ^l semel.
 Si nec cur urar , nec cur excidar habetis ;
 10 Parcite. sic cœptum perficiatis iter.

INTERPRETATIO.

¶ ut vacca alba cum cernit securim ponderosam attolli , aut cultros nudari in sua colla. Sape credidistis mea folia trepidasse aurâ : sed timor erat in nobis causa trepidationis. Si merui , & sons videor : immitte membra nostra in ignem & cremate se-

cis fumidis. Si merui & sons videor ; rescase ferro ; & concedatur infelici esse semel ignominia. Si nec habetis quamobrem incendar , nec quamobrem rescec ; ignoscite : sic absolvatis iter incœptum.

N O T Æ.

ⁱ *Cum populus*] Sese perinde viatorum plagis , & fustibus esse dicit expositam , ut manibus palo alligatus reus , cui venientia tela , corporis motu aut fugâ minimè liceat effugere.

^k *Candens*] *Alba* , qualem diis superis mactare solebant.

^l *Semel*] Non semper. Atque hoc maxi-

mè ad injuriæ deprecationem videtur conferre , quòd sponte potiùs morti certæ nux sese objiciat , quàm tot opprobria pati sustineat. Nec mihi certè satis emunctæ naris esse licuit , qui claris. juxtrâque doctissimi Heinsij Censuram quâ nihil sani , aut Latini leq̃ oris in hoc versu esse affirmat , approbare potuerim.

F I N I S .

OBS COEN A QUÆD A M

IN PRIMO HOC TOMO OPERUM OVIDII

prætermiffa, & in hunc locum rejecta.

*In libro primo Amorum, pag. 253. post secundum versum qui incipit
Exempli, addo;*

Sæpe mihi dominæque meæ properata voluptas,
Veste sub injectâ dulce peregit opus.

In eod. lib. pag. 254. post versum duodecimum qui incipit Dicitur, addo;

Diripui tunicam: nec multum rara nocebat:
Pugnabat tunica sed tamen illa regi.
Cumque ita pugnaret, tanquam quæ vincere nollet,
Victa est non ægè prodicione suâ.
Ut stetit ante oculos posito velamine nostros,
In toto nusquam corpore menda fuit.
Quos humeros, quales vidi, terigique lacertos!
Forma papillarum, quam fuit apta premi!
Quam castigato planus sub pectore venter!
Quantum & quale latus! quam juvenile femur!
Singula quid referam? nil non laudabile vidi:
Et nudam pressi corpus ad usque meum.
Cætera quis nescit? lassî requievimus ambo.
Proveniant medij sic mihi sæpe dies.

*In libro secundo Amorum, pag. 332. post secundum versum qui incipit
Damnaque, adde;*

Sed puto te nudâ mea membra libidine surgent,
Et peragun partes annulus ille viri.

*In libro tertio Amorum, pag. 370, post finem Elegiæ sexta, & ante octavam,
adde totam Elegiam septimam, ut sequitur.*

ELEGIA VII.

Quod ab amica receptus, cum ea coïre non potuerit, conqueritur.

AT non formosa est, at non bene culta puella,
At puto non votis sæpe petita meis:
Hanc tamen in nullos tenui malè languidus usus,
Sed jacui pigro crimen onusque toro.
Nec potui cupiens pariter cupiente puella
Languinis effæti parte juvante frui.
Illa quidem nostro subjecit eburnea collo

Brachia , Sithonia candidiora nive :
 Osculâque inferuit cupidâ luctantia linguâ :
 Lascivum femori supposuitque femur.
 Et mihi blanditias , dixit , dominumque vocavit.
 Et quæ præterea publica verba juvant.
 Tacta tamen veluti gelida mea membra cicuta ,
 Segnia propositum destituere suum.
 Truncus iners jacui , species & inutile signum :
 Nec satis exactum corpus , an umbra forem.
 Quæ mihi ventura est , siquidem ventura , senectus,
 Cum desit numeris ipsa juvena suis ?
 Ah pudet annorum ! quo me juvenemque virumque,
 Nec juvenem , nec me sensit amica virum ?
 Sic flammæ aditura pias æterna sacerdos
 Surgit , & à charo fratre verenda soror.
 At nuper , bis flava Chie , ter candida Pitho ,
 Ter Libas officio continuata meo.
 Exigere à nobis angusta nocte Corinnam ,
 Me memini numeros sustinuisse novem.
 Num mea Thesfalico languent devota veneno
 Corpora ? num misero carmen & herba nocent ?
 Sagave Phœnicea defixit nomina cera.
 Et medium tenues in jecur egit acus ?
 Carmine læsa Ceres , sterilem vanescit in herbam :
 Deficiunt læsæ carmine fontis aquæ.
 Illicibus glandes , cantatâque vitibus uva
 Decidit : & nullo poma moyente fluunt.
 Quid vetat & nervos magicas torpere per artes ?
 Forsitan impatiens sit latus inde meum.
 Huc pudor accessit : facti pudor ipse nocebat.
 Ille fuit vitii causa secunda mei.
 At qualem vidi tantum terigique puellam ,
 Sic etiam tunica tangitur illa sua.
 Illius ad tactum Pylius juvenescere possit ,
 Pithonosque annis fortior esse suis.
 Hæc mihi contigerat ; sed vir non contigit illi.
 Quas nunc concipiam per nova vota preces ?
 Credo etiam magnos , quo sum tam turpiter usus ,
 Muneris oblatis pœnituisse deos.
 Oprabam certè recipi ; sum nempe receptus :
 Oscula ferre ; tuli : proximus esse ; fui.
 Quo mihi fortunæ tantum ? quo regna sine usu ?
 Quid nisi possedi dives avarus opes ?
 Sic aret mediis taciti vulgator in undis ,
 Pomâque , quæ nullo tempore tangat , habet.

CCcc ij

Sic

A tenera quisquam sic surgit inane puella,
 Protinus ut sanctos possit adire deos.
 Sed puto non blanda est, non optima perdidit in me
 Oscula: non omni sollicitavit ope.
 Illa graves poruit quercus, adamantæque durum,
 Surdæque blanditiis saxa movere suis.
 Digna movere fuit certe vivôsque, virôsque.
 Sed neque tum vixi: nec vir, ut ante, fui.
 Quid juvet ad surdas si cantet Phœmius aures?
 Quid miserum Thamyram picta tabella juvat?
 At quæ non tacita formavi gaudia mente!
 Quos ego non finxi disposuîque modos!
 Nostra tamen jacuere velut præmortua membra.
 Turpiter hesternâ languidiora rosâ.
 Quæ nunc ecce rigent intempestiva, valentque:
 Nunc opus exposcunt, militiamque suam.
 Quin istuc pudibunda jaces pars pessima nostri.
 Sic sum pollicitis captus & ante tuis.
 Tu dominum fallis: per te deprensus inermis
 Tristia cum magno damna pudore tuli.
 Hanc etiam non est mea dedignata puella
 Molliter admota sollicitare manu.
 Sed postquam nullas consurgere posse per artes,
 Immemoremque sui procubuisse videt;
 Quid me ludis, ait? Quis te malè sanè jubebat
 Invitum nostro ponere membra toro?
 Aut te trajectis Ææa venefica lanis
 Devovet: aut alio lassus amore venis.
 Nec mora: desiluit tunicâ velata recinctâ:
 Et decuit nudos proripuisse pedes.
 Neve suæ possent intactam scire ministræ;
 Dedecus hoc sumptâ dissimulavit aquâ.

*In eodem libro tertio, pag. 392. post finem Elegiæ decimæ-
 tertiæ, ante decimamquintam, adde totam Elegiam
 decimamquartam, ut sequitur.*

E L E G I A   X I V .

Ad amicam, si peccatura est, ut oculis peccet.

N On ego, ne pecces, cum sis formosa, recusẽm;
 Sed ne sit misero scire necesse mihi.

Nec

Nec te nostra jubet fieri censura pudicam :
 Sed tantum tentes dissimulare, rogat.
 Non peccat, quæcunque potest peccasse negare,
 Solaque famosam culpa professâ facit.
 Quis furor est, quæ nocte latent, sub luce fateri ?
 Et quæ clam facias, facta referre palam ?
 Ignoto meretrix corpus junctura Quiriti,
 Opposita populum sub.novet ante sera.
 Tu tua prostitues famæ peccatâ sinistra,
 Commissi perages indiciumque tui ?
 Sit tibi mens melior, saltemve imitere pudicas ?
 Teque probam, quamvis non eris, esse putem.
 Quæ facis, hæc facito : tantum fecisse negato ;
 Nec pudeat coram verba modesta loqui.
 Est qui nequitiam locus exigat omnibus illum
 Deliciis imple. sit procul inde pudor.
 Hinc simul exieris ; lascivia protinus omnis
 Absit, & in lecto crimina pone tuo.
 Illic nec tunicam tibi sit posuisse rubori,
 Nec femori impositum sustinuisse femur :
 Illic purpureis condatur lingua labellis,
 Inque modos Venerem mille figuret amor.
 Illic nec voces, nec verba juvantia cessent :
 Spondâque lascivâ mobilitate tremat.
 Indue cum tunicis metuens crimina vultum :
 Et pudor obscœnum diffiteatur opus.
 Da populo, da verba mihi. sine nescius errem,
 Et liceat stulta credulitate frui.
 Cur toties video mitti recipique tabellas ;
 Cur pressus prior est interiorque torus ?
 Cur plus, quàm somno, turbatos esse capillos,
 Collaque conspicio dentis habere notam ?
 Tantum non oculos crimen deducis ad ipsos.
 Si dubitas famæ parcere ; parce mihi.
 Mens abit, & morior, quoties peccasse fateris :
 Perque meos artus frigida gutta fluit.
 Tunc amo : tunc odi frustra, quod amare necesse est.
 Tunc ego, sed tecum, mortuus esse velim.
 Nil equidem inquiram : nec quæ cælare parabis
 Insequar : & falsi criminis instar erit.
 Si tamen in mediâ deprensa tenebere culpâ,
 Et fuerint oculis probra videnda meis ;
 Quæ bene visa mihi fuerint, bene visa negato.
 Concedent verbis lumina nostra tuis.
 Prona tibi vinci cupientem vincere palma est.

Sit modo , Non feci dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis superare duobus ;
Etsi non causa , iudice vince tuo.

In lib. II. De Arte amandi pag. 467. post versum vigesimum secundum qui incipit Et faciunt, adde;

Utque velis Venerem jungunt per mille figuras.
Inveniat plures nulla tabella modos.
Illis sentitur non irritata voluptas :
Quod juvet , ex æquo fœmina , virque ferant.
Odi concubitus , qui non utrumque resolvunt :
Hoc est , cur pueri tangat amore minus.
Odi quæ præbet , quia sit præbere necesse ,
Siccâque de lanâ cogitat ipsa furâ.
Quæ datur officio , non est mihi grata voluptas ,
Officium faciat nulla puella mihi.
Me voces audire juvat sua gaudia fastas :
Utque morer inemet sustineâmque roget.
Aspiciam dominæ victos amentis ocellos.
Langueat : & tangi se veter illa diu.
Hæc bona non primæ tribuit natura juventæ ,
Quæ citò post septem lustra venire solent.
Qui properant , nova musta bibant. mihi fundat avitum.
Consulibus priscis condita testa merum.
Nec platanus , nisi fera , potest obsistere Phœbo ,
Et lædunt nudos prata novella pedes.
Scilicet Hermionem Helenæ præponere possis ?
Et melior Gorge , quàm sua mater erat ?
At Venerem quicumque voles attingere seram ;
Si modò duraris , præmia digna feres.
Consciis ecce duos accepit lectus amantes :
Ad thalami clausas Musa resiste fores.
Sponte sua sine te celeberrima verba loquentur :
Nec manus in lecto lævi jacebit iners.
Invenient dègiti quod agant in partibus illis ,
In quibus occultè spicula figit amor.
Fecit in Andromache prius hoc fortissimus Hæctor ;
Nec solum bellis utilis ille fuit :
Fecit & in capta Lyrneside magnus Achilles ,
Cum premeret mollem latus ab hoste torum.
Illis te tangi manibus Brisei sinebas ,
Imbutæ Phrygiâ quæ nece semper erant.

An

QUÆDAM IN OVIDII &c.

376

An fuit hoc ipsum, quod te lasciva juvaret,
 Ad tua victrices membra venire manus?
 Crede mihi, non est Veneris properanda voluptas;
 Sed sensim tarda prolicienda mora.
 Cum loca reppereris, quæ tangi fœmina gaudet;
 Non obster, tange quo minus illa, pudor.
 Aspicias oculos tremulo fulgore micantes,
 Ut sol à liquida sæpe refulget aqua.
 Accedent questus, accedet amabile murmur,
 Et dulces gemitus, aptæque verba joco.
 Sed neque tu dominam velis majoribus usus
 Desine, nec cursus ante eat illa tuos.
 Ad metam properate simul, tum plena voluptas,
 Cum pariter victi fœmina virque jacent.
 Hic tibi servandus tenor est: cum libera dantur
 Otia; furtivum nec timor urget opus.
 Cum mora non tuta est; totis incumbere remis
 Utile, & admissio subdere calcar equo.

*In lib. III. De arte amandi, pag. 508. initio, post hæc ver-
 ba Vltiora pudet docuisse, adde;*

----- sed alma Dione,
 Præcipue nostrum est, quod pudet, inquit, opus.
 Nota sibi sit quæque: modos à corpore certos
 Sumite. non omnes una figura decet.
 Quæ facie præsignis eris, resupina jacero.
 Spectetur tergo, cui sua terga placent.
 Melanion humeris Atalantes crura ferebat:
 Si bona sunt, hoc sunt accipienda modo.
 Parva vehatur equo: quod erat longissima, nunquam
 Thebais Hecoreo nupta resedit equo.
 Strata premat genibus paulum cervice reflexa
 Fœmina, per longum conspicienda latus.
 Cui femur est juvenile, carent quoque pectora menda;
 Stet vir, in obliquo fusa sit ipsa toro.
 Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleia mater,
 Solvere: & effusis colla reflecte comis.
 Tu quoque, cui rugis uterum Lucina notavit,
 Ut celer aversis utere Parthus equis.
 Mille modi Veneris. simplex, minimique laboris,
 Cum jacet in dextrum semisupina latus.
 Sed neque Phœbei tripodes, nec corniger Ammon,

Vera

Vera magis vobis , quàm mea Musa canent.
 Si qua fides arti quàm longo fecimus usu ;
 Credite. præstabit carmina nostra fidem.
 Sentiat ex imis Venerem resoluta medullis
 Fœmina : & ex æquo res juret una duos.
 Nec blandæ voces jucundæque murmura cessent :
 Nec taceant mediis improba verba jocis.
 Tu quoque, cui Veneris sensum natura negavit ;
 Dulcia mendaci gaudia finge sono.
 Infelix , cui torpet hebes locus ille, puella,
 Quo pariter debent fœmina virque frui.
 Tantum, cum finges, ne sis manifesta caveto :
 Effice per motum luminæque ipsa fidem.
 Quod juvat, & voces, & anhelitus arguat oris.
 Ah pudet, arcanas pars habet ista notas !
 Gaudia post Veneris quæ poscet munus amantem ;
 Ipsa suas nolit pondus habere preces.
 Nec lucem in thalamos totis admitte fenestris.
 Aptius in vestro corpore multa latent.

---

*In libro de Remedio amoris , pag. 527. post versum secundum
 , qui incipit Fortius, adde ;*

Ergo ubi concubitus, & opus juvenile petetur,
 Et prope promissæ tempora noctis erunt ;
 Gaudia ne dominæ, pleno si pectore sumes,
 Te capiant ; in eas quamlibet ante velim.
 Quamlibet invenias , in qua tibi prima voluptas
 Desinat. à primâ proxima segnis erit.
 Sustentata Venus gratissima, frigore soles ,
 Sole jvant umbræ : grata sit unda siti.
 Et pudet , & dicam , Venerem quoque junge figura ,
 Qua minimè jungi quaque decere putes.

F I N I S.

Ex Typographiâ JACOBI FAETON.

3 9015 07472 4066

DO NOT REMOVE

OR

THE CARD

